Bundel van de Archief - Politieke Maandag (b) van 6 november 2017

Agenda bijlagen

- Bundel Moties en Amendementen incluis overzicht (14h45)
- Voorblad/Overzicht amendementen - moties 6 november 2017
- Uitslag stemmingen Politieke Maandag 6 november 2017
- Ingediende bundel (getekende) moties en amendementen 6 november 2017
- Besluitenlijst PM 6 november 2017

1.1 Opening en mededelingen

1.2 Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling

1.3 Vaststellen van de concept besluitenlijsten van de vergadering van 25 september 2017 , 9 oktober 2017 en 30 oktober 2017

- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel
- concept-besluitenlijst 25 september 2017
- concept-besluitenlijst 9 oktober 2017
- concept-besluitenlijst PM 30 oktober 2017

1.4 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad

- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel
- Lijst van Ingekomen stukken (19 september - 30 oktober)

1.5 Beëdiging en installatie van de heer T.A. Broersma tot raadslid ter tijdelijke vervanging van het raadslid mevrouw A.P. Plieger-Bos

1.6 Beëdiging van de heer C. Prinsen als fractievolger voor de fractie Groenlinks

1.7 Beëdiging van de heer S.W. Dijk als fractievolger voor de fractie D66

2 Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen

2.1 Wensen en bedenkingen oprichten Scalabor BV

- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel "Oprichten Scalabor BV"
- Bijlage - concept statuten Scalabor BV
- Raadskameradvies "Oprichten Scalabor BV"

2.2 Wijzigen Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)

- Getekend raadsbesluit
- Raadsvoorstel "Wijzigen Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)"
- Gewijzigde MGR
- Artikelsgewijze toelichting
- Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021
- Mail "Ontwerpbegroting MGR 2017-2018 voor zienswijze gemeenteraad" d.d. 15 september 2017
- Westervoort: aangenomen amendement van de fracties CDA, SP, VVD, D66, PvdA "MGR sociaal domein" d.d. 25-09-17
- Bijlage: Initiatiefvoorstel "Kaders WerkgeverServicePunt (WSP)" d.d. 1 februari 2016
- Brief "Reactie gemeenteraad Arnhem op het verzoek van het Algemeen Bestuur van de MGR d.d. 18 september 2017"
- Raadskameradvies "Wijzigen Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)"

2. 3 Vaststellen Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021

Raadsvoorstel - MJPB 2018-2021

Ontwerp - MJPB 2018-2021

Bijlage 1 - Toelichting op de begrotingswijziging

Bijlage 2 - Begrotingswijziging

Bijlage 3 - Lijst met verantwoordelijke ambtenaren in verband met technische vragen

Raadskamerbrief "Turap 2 - 2017", d.d. 26-09-2017

Tussenrapportage "Turap 2 - 2017"

Perspectiefnota 2018-2021

Raadskamerbrief "Op weg naar een Programma Inclusie", d.d. 12 september 2017

Behandelresultaat 2 oktober 2017, 1e informatieve behandeling

Raadskamerbrief "Afdoening motie nummer 17M20 inzake Watertappunten", d.d. 03-10-2017"

Afspraken raadskamers i-behandeling MJPB 2018-2021, d.d. 2 oktober 2017

Plan van aanpak 2017 verduurzamen van gemeentelijk vastgoed

Behandelresultaat 23 oktober 2017, 1e meningsvormende behandeling

Raadskameradvies 30 oktober 2017, vaststellen MJPB 2018-2021

Antwoorden college op afspraken meningsvorming behandeling 23 oktober 2017

Antwoorden college op afspraken meningsvorming behandeling 30 oktober 2017

Aangenomen amendement "Circulaire Economie" (17A26) van de fracties PvdA en ChristenUnie

Verworpen amendement "Tekorten BooM anders invullen in 2018" (17A27) van de fractie PvdA

Aangenomen amendement "Verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in Veranderopgave Inclusie" (17A28) van de fracties PvdA, Arnhem Centraal en D66

6-11 stemmen gestaakt - Amendement "Extra middelen voor accountmanagement" (17A49) van de fracties PvdA en VVD

6-11 stemmen gestaakt - Amendement "Schulden voorkomen" (17A50) van de fracties PvdA, GroenLinks en Arnhem Centraal

Aangenomen amendement "Rookvrije zones speeltuinen en sportparken" (17A52) van de fracties PvdA, SP en D66

Aangenomen amendement "Revolverend fonds voor jongvolwassenen met schulden" (17A29) van de fracties D66, Verenigd Arnhem, VVD, GroenLinks en SP

Aangenomen amendement "3 miljoen duurzaam inzetten" (17A30g) van de fracties GroenLinks, D66, VVD en CDA

Aangenomen amendement "Het raadsbudget 2018 e.v. "(17A31) van de fracties D66, ChristenUnie, PvdA, Arnhem Centraal, SP, CDA, GroenLinks, VVD, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren

Aangenomen amendement "De overlast te lijf meer handhavers in de openbare ruimte" (17A32) van de fracties VVD, PvdA en PvdD

Verworpen amendement "Werken moet lonen; verklein de armoedeval" (17A33) van de fractie VVD

Aangenomen amendement "Schone lucht wordt steeds schoner" (17A34g) van de fracties VVD, D66 en PvdA

Aangenomen amendement "Effectieve aanpak laaggeletterden" (17A35g) van de fractie SP

6-11 stemmen gestaakt - Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen I - Warmtelekken" (17A53) van de fracties SP, PvdA en Partij voor de Dieren

Aangenomen amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen II - huis-aan-huis bewustwordingscampagne" (17A54) van de fracties SP en PvdA

Verworpen amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen III - fonds ter vervanging van energieslurpende apparaten" (17A55) van de fracties SP en Partij van de Dieren

Verworpen amendement "Budget armoedebestrijding (eerste toevoeging)" (17A36) van de fracties GroenLinks en PvdA

6-11 stemmen gestaakt - Amendement "Geen premieregeling" (17A38) van de fracties GroenLinks, ChristenUnie, Arnhem Centraal, PvdD en Partij voor de Dieren

Aangenomen amendement "Geld voor kinderen in armoede" (17A39) van de fracties GroenLins, PvdA, Arnhem Centraal, ChristenUnie, VVD, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren

Aangenomen amendement "Duurzaamheid 1 prioriteit geven aan duurzaamheid" (17A41) van de fracties GroenLinks, Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren en D66

(niet in stemming gebracht) Amendement "Duurzaamheid 2 revolverend fonds" (17A42) van de fracties GroenLinks, Arnhem Centraal, PvdA en Partij voor de Dieren

Aangenomen amendement "Duurzaamheid 3 Groenfonds" (17A43) van de fracties GroenLinks, Arnhem Centraal, PvdA en Partij voor de Dieren

Verworpen amendement "Duurzaamheid 4 Sneller verduurzamen gemeentelijk vastgoed" (17A44) van de fracties GroenLinks en Partij voor de Dieren

Verworpen amendement "Geen woningbouw op sportvelden" (17A56) van de fracties GroenLinks en Partij voor de Dieren

Aangenomen amendement "Onderzoek aantrekkelijk Arnhem Zuid" (17A46) van de fracties Arnhem Centraal, PvdA en Partij voor de Dieren

Verworpen amendement "Burgers helpen bij opruimplicht" (17A47) van de fracties Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren, PvdA en GroenLinks

Aangenomen amendement "Pilot dierenartskosten voor minima" (17A48) van de fracties PvdD, GroenLinks en SP

Verworpen motie "Tekorten Beschermingsbewind Boom niet laten rusten op het armoedebudget" (17M62) van de fracties PvdA, ChristenUnie en Partij voor de Dieren

Aangenomen motie "Verdere invulling Inclusief Arnhem" (17M63g) van de fracties PvdA, GroenLinks en CDA

Aangenomen motie "Evaluatie wijkteams" (17M64) van de fracties PvdA, ChristenUnie en Arnhem Centraal

Aangenomen motie "Steun initiatieven VSV" (17M67) van de fracties D66, SP, Verenigd Arnhem en Arnhem Centraal

Verworpen motie "Niet alleen zon, wind en water, maar ook insecten en vogels" (17M72) van de fracties Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren

Verworpen motie "Maak het burgerinitiatieven eenvoudiger" (17M73) van de fractie Arnhem Centraal

Verworpen motie "Elk jaar een Living Statues Festival in Arnhem" (17M77) van de fracties Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren

Aangenomen motie "Begroting" (17M75) van de fracties ChristenUnie, GroenLinks, PvdA en CDA

Aangenomen motie "Uitbreiding vuurwerkvrije zones" (17M76) van de fracties PvdD, GroenLinks, PvdA en ChristenUnie

Ingetrokken amendement "Evacuatieherdenking" (17A40) van de fracties GroenLinks, ChristenUnie en CDA

Ingetrokken amendement "Ombudscommissie" (17A51) van de fracties PvdA en Arnhem Centraal

Ingetrokken motie "Budget armoedebestrijding (tweede toevoeging)" (17A37 van de fractie GroenLinks

Ingetrokken motie "Onderzoek Zorgfraude Meldpunt" van de fracties Arnhem Centraal en SP

Ingetrokken motie "Regeren is vooruitzien" (17M74) van de fractie ChristenUnie

Lijst met toezeggingen n.a.v. besluitvormende behandeling d.d. 6 november 2017

2.4 Vaststellen Belastingverordening 2018

Raadsvoorstel belastingverordeningen 2018

Verordening Afvalstoffenheffing 2018

Verordening OZB 2018

Verordening Rioolheffing 2018

Verordening RZB 2018

Diftar-belastingverordening Exploitatie (begrotingswijziging)

Diftar-belastingverordening MIP (begrotingswijziging)

Afrondingsmethodiek Tarieven Gemeentelijke Verordeningen

Legesverordening 2018

Toelichting op de belastingverordeningen 2018

Vergelijkingstabel 2017-2018 Afvalstoffenheffing

Vergelijkingstabel 2017-2018 Leges

Vergelijkingstabel 2017-2018 Marktgelden

Vergelijkingstabel 2017-2018 Onroerende-zaakbelasting

Vergelijkingstabel 2017-2018 Parkeerbelasting

Vergelijkingstabel 2017-2018 Rioolheffing

Vergelijkingstabel 2017-2018 Roerende-zaakbelasting

Vergelijkingstabel 2017-2018 Scheepvaartrechten

Verordening Marktgelden 2018

Verordening Parkeer 2018

Verordening Scheepvaartrechten 2018

Verordening Scheepvaartrechten kaartje

Behandelresultaat 23 oktober 2017, 1e meningsvormende behandeling

Raadskameradvies 30 oktober 2017 Vaststellen Belastingverordeningen 2018

17 A 26

PvdA ChristenUnie
Arnhem

AMENDEMENT circulaire economie

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Er een veranderopgave is gericht op circulair Arnhem;
- Deze veranderopgave duidelijk terug komt dat Arnhem efficiënt en maatschappelijk verantwoord om wil gaan met producten, materialen, hulpbronnen en het sluiten van kringlopen;
- Er daarnaast ook een economische component zit in circulariteit;
- De rijksoverheid de circulaire economie aanmoedigt door stimulerende wet- en regelgeving, slimme marktprikkels, financiering, kennis en innovatie, internationale samenwerking;
- Circulaire economie nieuwe werkgelegenheid kan opleveren.

Besluit:

Aan de veranderopgave V2 Circulair Arnhem (p.36) na het tweede bullet het volgende bullet toe te voegen onder 'ambitie':

- Samen met de economic board gaan we verkennen hoeveel nieuwe werkgelegenheid de circulaire economie kan opleveren voor Arnhem en de regio door daarop gezamenlijk te focussen in beleid. We verkennen hoe verschillende partners (overheid, onderwijs, bedrijfsleven) dat kunnen ondersteunen.

Martien Louwers	Daniel Becker
PvdA	ChristenUnie

17 A27

PvdA

Amendement Tekorten BooM anders invullen in 2018

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Constaterende dat:

- Er wordt bezuinigd op het armoedebudget als gevolg van de extra kosten voor beschermingsbewind;
- Het tekort wordt opgevangen door het te dekken uit onderbenutting individuele studietoeslag, bezuinigingen op de bijzondere bijstand, nader uit te werken aanvullende maatregelen binnen het beleidsveld Schulddienstverlening/armoedebudget en de algemene middelen.

Overwegende dat:

- Er grote tekorten blijven bestaan op het beschermingsbewind, ook als de businesscase voor BooM wordt aangepast;
- Het niet eerlijk is naar de mensen die een beroep doen op het armoedebudget dat een tekort, mede gebaseerd op een foute aanname, opgelost moet worden in de armoedeagenda;
- De onderbenutting van de individuele studietoeslag een budget is dat kan worden ingezet;
- De bezuiniging op de bijzondere bijstand groot €111.500 en de openstaande bezuiniging groot €250.000 op voorzieningen in het armoedebudget de mensen in armoede direct raken.

Besluit:

- Het bedrag in 2018 groot € 366.500 niet te bezuinigen op de bijzondere bijstand en het armoedebudget en te dekken uit:
    - Een bedrag groot € 217.000 beschikbaar voor de asfaltering van de parkeerplaats bij Valkenhuizen;
    - Een bedrag groot € 149.500 uit de Algemene Reserve (inzet voor nieuw beleid)

Ria de Vries

PvdA

17A28

PvdA Arnhem Centraal

AMENDEMENT Verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in Veranderopgave Inclusie

Overwegende dat:

- Het Veranderprogramma Inclusie nog niet goed is uitgewerkt;
- In het veranderprogramma de focus wordt gelegd op de wijken waaruit informatie naar voren moet komen;
- Er veel verschillende uitdagingen liggen op het vlak van inclusie;
- Het verdrag voor de rechten van de mens met een beperking verschillende domeinen omschrijft waarin stappen kunnen worden gezet zoals toegankelijkheid, onderwijs, werk/Inkomen, wonen, vrije tijd en regelgeving;
- De gemeente in veel van die domeinen iets kan betekenen op wijkniveau maar ook op stadsniveau denk aan (beleid op het gebied van) toegankelijkheid van openbare gebouwen en de openbare ruimte;
- Het verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in de veranderopgave niet wordt benoemd;
- Gezien de ratificatie van het verdrag het logisch is om dit als een van de uitgangspunten te gebruiken voor de veranderopgave.

Besluit:

Het doel "een integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021' te wijzigen

Van (oorspronkelijke tekst):

"Deze veranderopgave heeft tot doel om vanuit een overkoepelende visie als gemeente de randvoorwaarden te scheppen in het publieke domein dat mensen ongeacht hun achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur kunnen participeren in de Arnhemse samenleving. Hierbij is het aan betrokkenen zelf om in de samenleving initiatieven te nemen om beperkingen voor participatie aan de orde te stellen en daarbij ligt de nadruk op wat er op de schaal van de wijken nodig is.

In (nieuwe tekst):

"Deze veranderopgave heeft tot doel om vanuit een overkoepelende visie als gemeente de randvoorwaarden te scheppen in het publieke domein dat mensen ongeacht hun achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur kunnen participeren in de Arnhemse samenleving. Hierbij is het aan betrokkenen zelf **en de gemeente** om in de samenleving initiatieven te nemen om beperkingen voor participatie aan de orde te stellen. **We kijken daarbij naar wat er nodig is op de schaal van de stad en de schaal van de wijk. Op stadniveau stellen we randvoorwaarden in beleid waarin het verdrag voor de rechten van de mens met een beperking van de uitgangspunten is.**

Onder Aanpak toe te voegen na bullet vier:

Op de verschillende domeinen omschreven in het verdrag voor de rechten van de mens met een handicap te weten toegankelijkheid, onderwijs, werk/Inkomen, wonen, vrije tijd en regelgeving te omschrijven welke stappen kunnen worden genomen aangaande beleid en regelgeving om de inclusiviteit op deze terreinen te vergroten.

Martien Louwers Lea Manders

PvdA Arnhem Centraal

17A49

PvdA VVD

Amendement Extra middelen voor accountmanagement

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Het accountmanagement in Arnhem naar tevredenheid functioneert;
- De accountmanager is het eerste aanspreekpunt voor bedrijven met een vraag aan de gemeenten;
- Behoud, groei en acquisitie van nieuwe bedrijven van groot belang is voor meer banen in de stad;
- Met een uitbreiding van het accountmanagement meer bedrijven kunnen worden bediend.

Besluit:

- Een extra accountmanager toe te voegen aan de formatie van de gemeente;
- Tevens de accountmanagers te ondersteunen in hun werk met een crm systeem;
- De kosten groot € 100.000,- te dekken uit het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021.
- Dit als zodanig te verwerken in de MJPB 2018-2021.

Martien Louwers	Leendert Combee
PvdA	VVD

17A50

PvdA GROENLINKS

Arnhem Centraal

Amendement Schulden voorkomen

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Er is een grote groep Arnhemmers is die moeite heeft om de eindjes aan elkaar te knopen;
- Wanneer er een verandering plaatsvindt in iemands leven, zoals verlies van werk of echtscheiding, dat allerlei gevolgen heeft, ook voor de financiën;
- Het belangrijk is dat mensen daarover goed worden geïnformeerd;
- Daarmee schulden kunnen worden voorkomen, wat op termijn weer kosten kan besparen.

Besluit:

- Mensen op een laagdrempelige manier te informeren over geldzaken door daarover kennis te verstrekken;
- De mogelijkheid te creëren voor mensen om in gesprek te komen over geldzaken met adviseurs of ervaringsdeskundigen;
- Hiervoor bestaande initiatieven te ondersteunen of nieuwe te ontwikkelen;
- 'Vroeg er op af' uit te breiden door afspraken te maken met zoveel mogelijk instanties zodat schulden zo snel mogelijk kunnen worden aangepakt;
- Hiervoor de komende 3 jaar 100.000 euro per jaar vrij te maken en gedekt uit de Algemene Reserve ;
- Dit als zodanig te verwerken in de MJPB 2018-2021;
- De raad bij de perspectiefnota te informeren over de inzet van de middelen.

Martien Louwers	Cathelijne Bouwkamp	Lea Manders
PvdA	GroenLinks	Arnhem Centraal

17A51

PvdA

Arnhem Centraal

Amendement ombudscommissie

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Het soms mis gaat tussen bewoners en de gemeente;
- Arnhemmers de mogelijkheid hebben een klacht of bezwaar in te dienen bij de gemeente;
- Deze klacht of bezwaar afgehandeld worden door een klachtencoördinator of bezwaarschriftencommissie;
- Soms bewoners en gemeenten niet samen tot een oplossing komen;
- Op dat moment het belangrijk is dat er nog een plek is waar je met je klacht naartoe kan;
- Verschillende gemeenten al werken met een Ombudscommissie.

Besluit:

- Een ombudscommissie in te stellen met de volgende taken:
    - Behandelt klachten over een ambtenaar of een bestuurder van de gemeente, nadat de gemeente eerst de klacht zelf heeft behandeld.
    - Zoekt uit wat er precies gebeurd is en waarom de gemeente zich zo heeft gedragen.
    - Toetst het gedrag van de gemeente aan behoorlijkheidsnormen en spreekt vervolgens een oordeel over het gedrag uit.
    - Geeft het oordeel in de vorm van een advies.
    - Is onafhankelijk en onpartijdig en kan haar werk in vrijheid doen.
    - Is een laagdrempelige en toegankelijke voorziening, met kennis van de lokale situatie.
    - Brengt bij burgers en instellingen geen kosten in rekening voor het behandelen van een klacht.
- De ombudscommissie jaarlijks te evalueren;
- Hiervoor 28.000 euro per jaar beschikbaar te stellen en te dekken uit het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021
- Dit als zodanig te verwerken in de MJPB 2018-2021.

Martien Louwers — PvdA

Lea Manders — Arnhem Centraal

17A52

PvdA SP D66

Amendement Rookvrije zones speeltuinen en sportparken:

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Constaterende dat:

- Arnhem een gezonde stad wil zijn;
- Het stimuleren van een gezonde leefstijl bijdraagt aan een gezonde stad;
- Roken niet bij een gezonde leefstijl hoort en meeroken schadelijk is voor de gezondheid;
- Er gerookt mag worden bij speelplaatsen en in sportparken en kinderen hierdoor met roken in aanraking komen op een plek die daar niet voor bedoeld is;
- Kinderen zo min mogelijk in aanraking zouden moeten komen met roken en rondslingerende peuken op plekken waar ze spelen en sporten;
- Er steeds meer wordt ingezet op rookvrije sportparken.

Overwegende dat:

- Er nu geen duidelijk gemeentebeleid is wat betreft roken op en bij speeltuinen en sportparken;
- Rookvrije zones bij speeltuinen en sportparken eenvoudig kunnen worden gerealiseerd door ze op te nemen in de huisregels van de speeltuinen en sportparken;
- We in willen zetten op een volgende rookvrije generatie;
- Speeltuinen en sportparken een veilige en gezonde plek behoren te zijn.

Besluit:

- Rookvrije zones in te voeren bij speeltuinen en sportparken waar kinderen spelen en sporten zodat er niet in het zicht van kinderen gerookt wordt;
- Dit als zodanig te verwerken in de Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021.

Marte Straatsma	Jurgen Elfrink	Sabine Andeweg
PvdA	SP	D66

17A29

AMENDEMENT "Revolverend fonds voor jongvolwassenen met schulden"

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017, bij de behandeling van het agendapunt *'Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021'*,

Constaterende dat:

- Het aantal jongeren met schulden toeneemt.
- De inschatting (op basis van cijfers uit Den Haag) Arnhem 5.000/5.500 jongeren met schulden heeft met een gemiddelde schuld van € 11.000,-
- Om jongeren te helpen en perspectief te bieden het belangrijk is dat schulden zo snel mogelijk worden aangepakt.
- Ca. 17 miljoen euro van de beschikbare weerstandscapaciteit niet benodigd is voor het behouden van een weerstandsfactor van 1,3.
- De raad op 30 mei 2016 gevraagd heeft de mogelijkheden uit de pilot in Den Haag (om jongeren uit de schulden te helpen te onderzoeken) en ook in Arnhem te implementeren.

Overwegende dat:

- Het gedeelte van de algemene reserve dat leidt tot weerstandsvermogen boven de factor 1,3 bij voorkeur niet wordt uitgegeven, maar wel ten dienste van de stad dient te staan;
- Door de keuze voor een revolverend fonds de middelen terugvloeien in de bestemmingsreserve, en indien de raad dat wenst opnieuw kunnen worden ingezet om jongvolwassenen met schulden te ondersteunen.

Besluit:

- Een bedrag van 5 miljoen euro uit de algemene reserve over te hevelen naar een bestemmingsreserve "Revolverend fonds jongvolwassenen met schulden";
- Het college te verzoeken om de omvang in kaart te brengen en op basis daarvan een regeling uit te werken voor de inzet van dit fonds;
    1. Waarin wordt gekozen om het fonds revolverend te maken, waarin jongvolwassenen binnen 3 tot maximaal 5 jaar hun schuld terugbetalen aan de gemeente.
    2. Waarin jongvolwassen gaan werken aan perspectief; volgen en afmaken van een opleiding, vinden een baan of dagbesteding.
- De effectuering van de regeling uiterlijk 1 februari 2018 aan de raad ter besluitvorming voor te leggen.
- De leningen ten laste te brengen van deze bestemmingsreserve en de opbrengsten (aflossing) daar ook weer in terug te laten vloeien;
- Ten minste elke vijf jaar door de raad te laten beoordelen of het teruggevloeide kapitaal in deze bestemmingsreserve opnieuw ingezet zal worden voor jongvolwassenen met schulden, dan wel terug moet vloeien naar de algemene reserve, ten behoeve van het weerstandsvermogen.

D66	Verenigd Arnhem	VVD	SP
Sabine Andeweg	Kürşat Bal	Leendert Combée	Jurgen Elfrink

17A30

D66 VVD ARNHEM

AMENDEMENT "3 miljoen duurzaam inzetten"

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017, bij de behandeling van het agendapunt *'Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021'*,

Constaterende dat:

- Voor het streven naar een aardgasloze stad en het halen van de energiedoelen, zoals genoemd in programma V2 Circulair Arnhem, een verregaande verduurzaming van bestaande woningen noodzakelijk is;
- Er veel is en wordt ingezet op de verduurzaming van sociale huurwoningen, zowel lokaal, als op landelijk niveau, en daar goede afspraken te maken zijn over te bereiken resultaten, maar dit bij particulier woningbezit moeilijker is;
- Ca. 49.000 Arnhemse huishoudens voor ondersteuning van duurzaamheidsmaatregelen afhankelijk zijn van het fonds duurzaamheidsleningen;
- Dit fonds op dit moment leeg is;
- Rekenkamerrapport 'Oranje is het nieuwe groen' oordeelt dat voor het programma 'New Energy made in Arnhem' sprake is van een bescheiden budget ten opzichte van de ambities;
- Ca. 17 miljoen euro van de beschikbare weerstandscapaciteit niet benodigd is voor het behouden van een weerstandsfactor van 1,3.

Overwegende dat:

- Het gedeelte van de algemene reserve dat leidt tot weerstandsvermogen boven de factor 1,3 bij voorkeur niet wordt uitgegeven, maar wel ten dienste van de stad dient te staan;
- Het inzetten van deze middelen in de vorm van duurzaamheidsleningen maakt dat woningbezitters zelf gaan investeren in verduurzaming, waardoor de totale investering in verduurzaming van Arnhemse woningen aanmerkelijk groter is;
- Door de keuze voor een revolverend fonds de middelen terugvloeien in de bestemmingsreserve, en indien de raad dat wenst opnieuw kunnen worden ingezet om duurzaamheidsmaatregelen te ondersteunen.

Besluit:

- Een bedrag van 3 miljoen euro uit de algemene reserve over te hevelen naar een bestemmingsreserve "Revolverend fonds duurzaamheidsmaatregelen";
- Nieuwe duurzaamheidsleningen te verstrekken volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016';
- De leningen ten laste te brengen van deze bestemmingsreserve en de opbrengsten (aflossing) daar ook weer in terug te laten vloeien;
- Geen verplichtingen aan te gaan met een looptijd langer dan 15 jaar (overeenkomstig de huidige standaardtermijn voor duurzaamheidsleningen van SVn);
- Ten minste elke vijf jaar door de raad te laten beoordelen of het teruggevloeide kapitaal in deze bestemmingsreserve opnieuw ingezet zal worden voor duurzaamheidsmaatregelen, dan wel terug moet vloeien naar de algemene reserve, ten behoeve van het weerstandsvermogen.

D66	VVD
Mattijs Loor	Leendert Combée

17A31

AMENDEMENT: HET RAADSBUDGET 2018 e.v.

De Gemeenteraad van Arnhem bijeen ter vergadering op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB 2018-2021,

Constaterende dat:

- in het verkiezingsjaar 2018 de Raad ten gevolge van de verkiezingen voor grotere uitgaven staat;
- deze uitgaven, gezien het belang van opkomstbevordering, stemwijzer, verkiezingsdebat en -krant, uitslagavond alsmede eventuele (in-)formatiekosten en kosten introductieprogramma, opleiding en ICT faciliteiten voor (nieuwe) raadsleden, onvermijdelijk zijn;
- deze uitgaven (€ 85.000) in de MJPB zijn opgenomen en dat deze worden gedekt door een structurele korting op het raadsbudget van € 21.000 per jaar;

Van mening dat:

- het hier onvermijdelijke uitgaven betreffen;
- dat het gewenst is dat vanaf de volgende begrotingscyclus de begrotingsposten van de Raad worden voorbereid door ambtelijk overleg tussen het concern en de griffie, in een vergelijkbaar proces als de overige afdelingen in de gemeente, waarbij zowel knelpunten als ruimte in de begroting onderwerp van gesprek kunnen zijn en waarvan de uitkomst door het college wordt opgenomen in de concept begroting;
- de voor 2018 begrote uitgaven (€ 85.000) in verband met de verkiezingen ten laste dienen te worden gebracht van de algemene middelen;

Besluit:

- de structurele taakstelling op het raadsbudget van € 21.000 in de tabel op pagina 19 te schrappen en te dekken uit
- het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021 met € 21.000;
- En de tekst op pagina 19 van de MJPB overeenkomstig aan te passen.

H. de Vroome	D.Becker	L. Manders	M. Louwers	J.Elfrink	G. Karsenberg
D66	CU	Arnhem Centraal	PvdA	SP	CDA

C. Bouwkamp	L. Combée	Verenigd Arnhem	Partij voor de Dieren
GroenLinks	VVD	Kursat Bal	Leo de Groot

17A32

VVD ARNHEM PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement De overlast te lijf; meer handhavers in de openbare ruimte

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB.

Constaterende dat:
- de Rekenkamer eerder heeft geconcludeerd dat "de beschikbare capaciteit op gespannen voet staat met de geformuleerde taken en ambities" tav handhaving en toezicht in de openbare ruimte;
- er de afgelopen jaren géén besluiten zijn genomen in de raad om de ambitie tav veiligheid of leefbaarheid te verlagen;
- het college als volgt oordeelt op de vraag of de handhavingscapaciteit op niveau is: "we redden het behoorlijk", "we komen 'n heel eind", het gaat best aardig";
- in de raadsbrief van 6 juni 2017 staat dat de huidige capaciteit voor handhaving in de fysieke ruimte "sober" is.

Van mening dat:
- overlast niet gewoon is. Daar tegen optreden lukt niet met een "sobere" handhavingscapaciteit;
- er meer handhavingscapaciteit nodig is om handhavend op te kunnen treden tegen overlast in de openbare ruimte; van vuil rond afvalcontainers tot hondenpoep, de venstertijden voor transport in de binnenstad, brommers die over de stoep rijden in de wijken etc.

Besluit:
In de MJPB op pagina 19/20 aan tabel en tekst toe te voegen:
Om beter op te kunnen treden tegen overlast zoals o.a. vuil rond afvalcontainers, hondenpoep en het handhaven van venstertijden voor transport in de binnenstad, overlast inde wijken etcetera, zal de handhavingscapaciteit (boa's) per 1 januari 2018 worden uitgebreid met ca. 3 fte en vanaf 1 januari 2020 nog eens met ca. 2 fte.

Dekking:
De dekking voor de extra formatie (5 handhavers/boa) wordt gevonden in het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve *in de ontwerp-MJPB 2018-2021 te verlagen*. In 2018 t/m 2019 €200.000, van 2020 en verder €300.000.

VVD	PvdA	Partij voor de Dieren
Leendert Combée	Martien Louwers	Leo de Groot

17 A 33

VVD ARNHEM

amendement Werken moet lonen; verklein de armoedeval

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB;

Constaterende dat:
- In de MJPB op pagina 39 staat dat werken moet lonen;
- Het college geen toets heeft gedaan op de armoedeval (verschil tussen uitkering/toeslagen in een uitkeringssituatie en het loon bij het vinden van werk);
- Er in Arnhem regelingen zijn bovenop landelijke regelingen en toeslagen die de armoedeval vergroten;
- Arnhem het in eigen hand heeft om met het versoberen van de Arnhemse regelingen/toeslagen de armoedeval te beïnvloeden.

Is van mening dat:
- het voor mensen in een uitkeringssituatie van het grootste belang is dat zij er financieel op vooruit gaan als zijn een baan vinden;
- het van belang is om -indien de uitkomsten van de toets op de armoedeval daar aanleiding toe geven- de Arnhemse regelingen te versoberen om de daad bij het woord te voegen: werk moet lonen. Dit kan uiteraard alleen voor de regelingen en toeslagen waar Arnhem zelf over kan besluiten.

Besluit:
De zin op pagina 39 van de MJPB:
Naast de noodzaak dat betaald werk ook moet lonen en niet moet leiden tot minder inkomsten als gevolg van het verminderen en/of wegvallen van allerlei toeslagen.

Uit te breiden met:
Indien uit de toets op de armoedeval blijkt dat werken niet loont, worden de Arnhemse regelingen zodanig versoberd dat werken loont.

VVD

Leendert Combée

17A34

VVD ARNHEM D66 PvdA Arnhem Centraal

Amendement: Schone lucht wordt steeds schoner.

De gemeenteraad van Arnhem ter vergadering bijeen op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB.

Constaterende dat:

1. De VVD van mening is dat schone lucht in de stad belangrijk is voor de volksgezondheid.
2. De VVD van mening is dat overschrijdingen van de Europese norm moeten worden aangepakt en Europese doelen voor luchtkwaliteit moeten worden gehaald en dat op termijn ook de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) norm binnen bereik komt;
3. Van alle meetpunten in Nederland wordt bij slechts 0,04% de norm overschreden. De minister komt in november met een plan van aanpak om ook bij deze knelpunten de norm niet meer te overschrijden; (Bron: Vonnis rechtbank luchtkwaliteit, [1])
4. TNO rapporteerde dat verbetering van de luchtkwaliteit dankzij de Utrechtse Milieuzone niet is aangetoond; (Bron: TNO rapport, [2])
5. Elke tien jaar de uitstoot van stoffen ongeveer halveert zonder dat daar lokaal beleid voor nodig is; (Bron: Begroting 2e kamer pagina 107 t/m 113, [3])
6. Voertuigen een zeer klein deel van de roetemissie voor haar rekening neemt; (Bron: IIASA, pagina 10 Rapport RIVM Milieuzone Rotterdam, [4])
7. Dankzij Europees beleid zal in 2030 roetuitstoot zo goed als verdwenen zijn; (Bron: Rapport RIVM Milieuzone Rotterdam)
8. Ook de WHO norm in de toekomst door Europees bronbeleid in beeld komt;
9. Arnhemse lucht ook zonder lokaal beleid schoon is en nog schoner wordt;

Overwegende dat:

1. Lokaal beleid moet aansluiten op Europees bronbeleid en landelijk beleid;
2. Samen met de staatssecretaris kijken naar een oplossing voor de knelpunten zinvol kan zijn en de MJPB hierin op dit moment niet voorziet;
3. Een stad niet op slot kan en goed bereikbaar moet zijn;
4. Draagvlak belangrijk is en alleen een effectieve maatregel draagvlak creëert;
5. De milieuzone weinig effectief is en Arnhem zich op de kaart kan zetten als innovatieve stad door met innovatieve oplossingen te komen;

---

1 https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2017/09/22/vonnis-rechtbank-luchtkwaliteit/vonnis-rechtbank-luchtkwaliteit.pdf

2 https://www.tno.nl/nl/over-tno/nieuws/2016/5/effect-milieuzone-utrecht-minder-fijnstofuitstoot-maar-bijdrage-aan-verbeterde-luchtkwaliteit-vooralsnog-niet-aangetoond/

3 https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/begrotingen/2017/09/19/xii-infrastructuur-en-milieu-rijksbegroting-2018/XII-Infrastructuur-en-Milieu.pdf

4 http://milieuzonerotterdam.nl/download/RapportRIVMluchtkwaliteitengezondheidswinst.pdf

Besluit:

Onderstaande tekst (pagina 21 MJPB):

"Uitbreiding milieuzone (R7)

Voor het halen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit is een onderzoek uitgevoerd naar een uitbreiding van de bestaande milieuzone met meer categorieën voertuigen. In de tweede helft van 2017 wordt met de stad het referentiescenario besproken en volgt nadere informatie. In deze MJPB is voor de implementatie € 406.000 incidenteel in 2018 opgenomen. Voor de ontwikkel- en realisatiecapaciteit is € 120.000 in 2018 en structureel € 60.000 in de volgende jaren begroot.

Handhaving milieuzone (R7)

Voor de handhaving van de huidige milieuzone op basis van cameratoezicht is een uitbreiding van de handhavingscapaciteit nodig van 0,5 fte. Het betreft een structureel beslag op de algemene middelen van € 25.000. "

te vervangen door:

"Verbetering luchtkwaliteit (R7)

Voor het behalen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit zal in de tweede helft van 2017 met de stad worden gezocht naar de meest efficiënte wijze waarop de luchtkwaliteit verbeterd kan worden. Er zal o.a. gekeken worden naar een duurzamere manier van het bevoorraden van de binnenstad, stimulering van nul-emissie voertuigen, slimme prullenbakken die minder vaak hoeven worden geleegd en naar hoe auto- en fietsdeelsystemen kunnen worden aangesloten op het openbaar vervoer.

Voor knelpunten die er op dit moment zijn wordt samen met de staatssecretaris gezocht naar een oplossing waarbij rekening wordt gehouden met landelijk en Europees beleid.

In deze MJPB is hiervoor incidenteel € 526.000 in 2018 opgenomen en structureel € 60.000 in de volgende jaren begroot."

En onderstaande tekst (pagina 152 MJPB):

"Luchtkwaliteit: voor het halen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit is een onderzoek uitgevoerd naar een uitbreiding van de bestaande milieuzone met meer categorieën voertuigen. In de tweede helft 2017 wordt de met de stad het referentiescenario besproken, zodat de implementatie van het gekozen scenario in oktober in het college kan worden besloten en de raad kan worden geïnformeerd. In 2018 kan implementatie plaatsvinden. Voor deze implementatie wordt voorgesteld om ten laste van de algemene middelen in 2018 incidentele middelen (€ 406.000) ter beschikking te stellen en vanaf 2018 structurele middelen (€ 120.000 eerste jaar en €60.000 de volgende jaren) voor ontwikkel- en realisatiecapaciteit."

te vervangen door:

"Luchtkwaliteit: Voor het behalen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit zal in de tweede helft van 2017 met de stad worden gezocht naar de meest efficiënte wijze waarop de luchtkwaliteit verbeterd kan worden. Er zal o.a. gekeken worden naar een duurzamere manier van het bevoorraden van de binnenstad, stimulering van nul-emissie voertuigen, slimme prullenbakken die minder vaak hoeven worden geleegd en naar hoe auto- en fietsdeelsystemen kunnen worden aangesloten op het openbaar vervoer.

Voor knelpunten die er op dit moment zijn wordt samen met de staatssecretaris gezocht naar een oplossing waarbij rekening wordt gehouden met landelijk en Europees beleid.

In 2018 kan implementatie plaatsvinden. Voor deze implementatie wordt voorgesteld om ten laste van de algemene middelen in 2018 incidentele middelen € 526.000 ter beschikking te stellen en €60.000 de volgende jaren voor ontwikkel- en realisatiecapaciteit."

VVD	D66	PvdA	Arnhem Centraal
U.S. Kelderman	Sabine Andeweg	Martien Louwers	Lea Manders

17A35

SP

Amendement **Effectieve aanpak laaggeletterden**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 06 november 2017 bij de vaststelling van 'MJPB;

Constaterende dat:

- Laaggeletterdheid, ondanks een lichte daling tussen 2013 en 2016 nog steeds een probleem is in Arnhem. Volgens onderzoek van Stichting lezen en Schrijven en de Universiteit Maastricht. Ruim 1 op de 9 Arnhemmers in de leeftijd van 16 tot 65 jaar (11 tot 13 procent) moeite heeft met straatnaamborden lezen, voorlezen aan kinderen of geld opnemen bij een pinautomaat. Zij vallen binnen de categorie laaggeletterden.

Overwegende dat:

- Laaggeletterdheid een grote drempel is voor mensen bij het participeren in de samenleving.
- Er in andere steden, bijvoorbeeld Amsterdam met de 'Aanpak ATL', laaggeletterdheid succesvol kan worden aangepakt.
- Aansluiting gevonden kan worden bij lokale initiatieven, bijvoorbeeld Rozet om laaggeletterdheid in Arnhem aan te pakken.
- De doelgroep laaggeletterden een moeilijk te bereiken doelgroep is.

Besluit:

- Vanuit VSV-middelen 100.000 euro richten op een effectieve aanpak laaggeletterdheid, in samenwerking met lokale initiatieven vanuit bijvoorbeeld Rozet.
- eenmalig vanuit algemene middelen 150.000 euro in te zetten op een coördinator laaggeletterdheid, die zich richt op communicatie en het dichten van de kloof tussen doelgroep en effectieve interventies.

SP

Jurgen Elfrink

17A53

SP PvdA Partij voor de Dieren

Amendement verduurzamen sociale huurwoningen I - Warmtelekken

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

- 'We streven naar een duurzaam en CO2-neutraal Arnhem. Daarom springen we zuinig om met energie. Dat is goed voor het milieu en scheelt in de portemonnee. Om te beginnen willen we dat energie niet wordt verspild. Nieuwe woningen moeten liefst geen energie van buiten nodig hebben en in ieder geval erg energiezuinig zijn. Bij bestaande gebouwen levert isoleren veel op. We gaan woningeigenaren, waaronder woningcorporaties, stimuleren om hun woningen energiezuiniger te maken. We wijzen op subsidieregelingen en de lagere energiekosten.' (Coalitieakkoord 2014-2018, Met de stad)
- 'Energiebesparing in de gebouwde omgeving de meest effectieve en vaak ook de meest kostenefficiënte wijze van verduurzamen [is]. Energiebesparing bij[draagt] aan milieudoelstellingen, leidt tot een lagere energierekening, de concurrentiepositie van bedrijven [verbetert] en een impuls aan de werkgelegenheid [geeft].
  Conform de afspraken uit het SER Energieakkoord de gemeente een jaarlijkse besparing van gemiddeld 1,5% van het totale energiegebruik [wil] realiseren. Dit kan door in te zetten op beïnvloeding van gedrag, zuinige apparatuur, slimme meters en monitoringssystemen en toepassing van maatregelen zoals vloer-, gevel- en dakisolatie, LEDverlichting en duurzame beglazing in de gebouwde omgeving. Bij voorkeur worden deze maatregelen gebundeld en uitgerold via collectieve concepten zoals Nul op de Meter (NOM).
  In veel Arnhemse wijken de energielasten hoog zijn ten opzichte van het inkomen, waardoor er sprake is van energiearmoede.' (Aldus: NEmiA, p. 23)
- Duurzaam betaalbaar wonen een van de pijlers van de Arnhemse Woonprincipes 2025 is
- 'Op basis van inkomen 53% van de Arnhemse huishoudens tot de doelgroep voor sociale huur [behoort]. (Bron: Betaalbaarheid Wonen in Beeld, SAN, 2014) (p. 11)
  Woningverduurzaming bij [kan] dragen aan het verlagen van de woonlasten door besparing op energieuitgaven. Het gemiddeld energielabel in Arnhem bedraagt op dit moment C. Circa 48% van de woningen heeft energielabel D of minder.' (Aldus de Arnhemse Woonprincipes 2025, p. 11)
- Er 26.316 corporatiewoningen zijn (Arnhem in Cijfers)
- Er veel kennis verzameld is en wordt over energieverbruik in woningen, die kennis onder meer beschikbaar is bij de tafels van het Gelders Energie Akkoord: 'Energiebesparing burgers' en 'Energiebesparing in de huur' en ook daadwerkelijk ingezet kan worden.
- Huurdersorganisaties een ondersteunende rol kunnen spelen bij huis-aan-huis gerichte acties en de huurders kunnen meenemen in het bewust worden van hun energieverbruik en mogelijke energiebesparingen.

Overwegende dat:

- Investeren in het verlagen van de energielasten een bijdrage levert aan het behalen van onze doelstellingen op weg naar een energieneutrale Arnhemse samenleving;

- Investeren in het verbeteren van het energielabel (naar niveau B of zelfs A) een nadrukkelijk gemeentelijk streven is, waarbij het label een aantoonbare relatie moet hebben met het werkelijk energieverbruik;
- Investering in het verlagen van de energielasten een effectief middel is om de woonlasten te verlagen;
- Als we onze doelstellingen op gemeentelijk niveau willen behalen, we de verduurzaming op verschillende manieren zullen moeten aanvliegen. Bewustwording speelt daarin een belangrijke rol. We kunnen met kleine maatregelen kan al snel 10-20% minder energieverbruik behalen. Maatregelen die doorgevoerd worden zonder huurverhoging.
- Concrete kennis over verlies van energie in sociale huurwoningen bijdraagt aan het opstellen van een actieplan voor het op maat verbeteren van de isolatie in woningen;
- Het verwerven van de kennis over warmtelekken in sociale huurwoningen bijdraagt aan een gerichte aanpak bij het verlagen van het energiegebruik;
- Onderzoek naar warmtelekken op een gestructureerde wijze moet plaatsvinden;
- Hier een efficiënte en effectieve aanpak denkbaar is, omdat veel sociale huurwoningen op dezelfde manier zijn gebouwd;
- Een onderzoek bijdraagt aan een heldere monitoring van onze energieprestaties;
- Het verduurzamen van sociale huurwoningen niet alleen geld kost, maar dat het uiteindelijk ook geld oplevert in de vorm van besparingen op woonkosten én het vergroten van werkgelegenheid;
- De gemeente een partner is die kan verbinden, uitnodigen en faciliteren.

Besluit:

Een grondig onderzoek uit te (laten) voeren naar de warmtelekken in sociale huurwoningen. Bij dit onderzoek nauw samen te werken met alle Arnhemse woningbouwcorporaties, de huurdersverenigingen, de HAN, Energiecoöperatie Rijn- en IJssel en het GEA. De onderzoeksgegevens voor de zomer 2018 te presenteren.

Dit samen met de woningcorporaties te financieren en hiervoor een evenredig deel, eenmalig te reserveren uit de algemene reserve, maximaal ter hoogte van € 75.000,-.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018 - 2021.

SP Arnhem, Paul Kusters PvdA, Eric Greving PvdD, Leo de Groot

17A54

SP Partij voor de Dieren

Amendement verduurzamen sociale huurwoningen II – huis-aan-huis bewustwordingscampagne

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

- 'We streven naar een duurzaam en CO2-neutraal Arnhem. Daarom springen we zuinig om met energie. Dat is goed voor het milieu en scheelt in de portemonnee. Om te beginnen willen we dat energie niet wordt verspild. Nieuwe woningen moeten liefst geen energie van buiten nodig hebben en in ieder geval erg energiezuinig zijn. Bij bestaande gebouwen levert isoleren veel op. We gaan woningeigenaren, waaronder woningcorporaties, stimuleren om hun woningen energiezuiniger te maken. We wijzen op subsidieregelingen en de lagere energiekosten.' (Coalitieakkoord 2014-2018, Met de stad)
- 'Energiebesparing in de gebouwde omgeving de meest effectieve en vaak ook de meest kostenefficiënte wijze van verduurzamen [is]. Energiebesparing bij[draagt] aan milieudoelstellingen, leidt tot een lagere energierekening, de concurrentiepositie van bedrijven [verbetert] en een impuls aan de werkgelegenheid [geeft].
  Conform de afspraken uit het SER Energieakkoord de gemeente een jaarlijkse besparing van gemiddeld 1,5% van het totale energiegebruik [wil] realiseren. Dit kan door in te zetten op beïnvloeding van gedrag, zuinige apparatuur, slimme meters en monitoringssystemen en toepassing van maatregelen zoals vloer-, gevel- en dakisolatie, LEDverlichting en duurzame beglazing in de gebouwde omgeving. Bij voorkeur worden deze maatregelen gebundeld en uitgerold via collectieve concepten zoals Nul op de Meter (NOM).
  In veel Arnhemse wijken de energielasten hoog zijn ten opzichte van het inkomen, waardoor er sprake is van energiearmoede.' (Aldus: NEmiA, p. 23)
- Duurzaam betaalbaar wonen een van de peilers van de Arnhemse Woonprincipes 2025 is
- 'Op basis van inkomen 53% van de Arnhemse huishoudens tot de doelgroep voor sociale huur [behoort]. (Bron: Betaalbaarheid Wonen in Beeld, SAN, 2014) (p. 11)
  Woningverduurzaming bij [kan] dragen aan het verlagen van de woonlasten door besparing op energieuitgaven. Het gemiddeld energielabel in Arnhem bedraagt op dit moment C. Circa 48% van de woningen heeft energielabel D of minder.' (Aldus de Arnhemse Woonprincipes 2025, p. 11)
- Er 26.316 corporatiewoningen zijn (Arnhem in Cijfers, meest recent)
- Er veel kennis verzameld is en wordt over energieverbruik in woningen, die kennis onder meer beschikbaar is bij de tafels van het Gelders Energie Akkoord: 'Energiebesparing burgers' en 'Energiebesparing in de huur' en ook daadwerkelijk ingezet kan worden.
- Huurdersorganisaties een ondersteunende rol kunnen spelen bij huis-aan-huis gerichte acties en de huurders kunnen meenemen in het bewust worden van hun energieverbruik en -besparingen.
- Dat het
  - plaatsen van tochtstrips
  - goed inregelen van verwarming
  - vervangen van alle oudere verlichting

- plaatsen van waterbesparende douchekoppen en kranen
- gebruik van grijs water in toilet
- automatische uit- en aan schakelen van verlichting in algemene ruimtes

wezenlijk bijdraagt aan energiebesparing en dit direct voelbaar is in de portemonnee.

Overwegende dat:

- Bewustwording een belangrijke rol speelt bij het verlagen van het energiegebruik en -verbruik;
- Er met kleine maatregelen al snel 10-20% minder energieverbruik behaald kan worden (Urgenda);
- Dergelijke maatregelen doorgevoerd kunnen worden zonder huurverhoging als deze onderdeel worden gemaakt van regulier (naar voren gehaald) onderhoud;
- Kennis over dergelijke maatregelen breed verspreid en gedeeld moet worden;
- Als we onze doelstellingen op gemeentelijk niveau willen behalen, we de verduurzaming op verschillende manieren zullen moeten aanvliegen.
- Hier een efficiënte en effectieve aanpak denkbaar is, omdat veel sociale huurwoningen op dezelfde manier zijn gebouwd;
- Een huis-aan-huis campagne een effectief middel is;
- De gemeente een partner is die kan verbinden en faciliteren.

Besluit:

Een huis-aan-huis bewustwordingscampagne te starten waarin praktische tips worden aangedragen en de besparingen concreet worden voorgerekend. Daarin samen te werken met alle Arnhemse woningbouwcorporaties, de huurdersverenigingen, de HAN, Energiecoöperatie Rijn- en IJssel en het GEA. Deze campagne voor de zomer van 2018 af te ronden en over de resultaten ervan de raad te informeren.

Dit samen met de woningcorporaties te financieren en hiervoor een evenredig deel, eenmalig te reserveren uit de algemene reserve, maximaal ter hoogte van € 75.000,-.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018 - 2021.

SP Arnhem, Paul Kusters PvdD, Leo de Groot

17455

SP Partij voor de Dieren

Amendement verduurzamen sociale huurwoningen III – fonds ter vervanging van energieslurpende apparaten

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

- 'We streven naar een duurzaam en CO2-neutraal Arnhem. Daarom springen we zuinig om met energie. Dat is goed voor het milieu en scheelt in de portemonnee. Om te beginnen willen we dat energie niet wordt verspild. Nieuwe woningen moeten liefst geen energie van buiten nodig hebben en in ieder geval erg energiezuinig zijn. Bij bestaande gebouwen levert isoleren veel op. We gaan woningeigenaren, waaronder woningcorporaties, stimuleren om hun woningen energiezuiniger te maken. We wijzen op subsidieregelingen en de lagere energiekosten.' (Coalitieakkoord 2014-2018, Met de stad)
- 'Energiebesparing in de gebouwde omgeving de meest effectieve en vaak ook de meest kostenefficiënte wijze van verduurzamen [is]. Energiebesparing bij[draagt] aan milieudoelstellingen, leidt tot een lagere energierekening, de concurrentiepositie van bedrijven [verbetert] en een impuls aan de werkgelegenheid [geeft].
  Conform de afspraken uit het SER Energieakkoord de gemeente een jaarlijkse besparing van gemiddeld 1,5% van het totale energiegebruik [wil] realiseren. Dit kan door in te zetten op beïnvloeding van gedrag, zuinige apparatuur, slimme meters en monitoringssystemen en toepassing van maatregelen zoals vloer-, gevel- en dakisolatie, LEDverlichting en duurzame beglazing in de gebouwde omgeving. Bij voorkeur worden deze maatregelen gebundeld en uitgerold via collectieve concepten zoals Nul op de Meter (NOM).
  In veel Arnhemse wijken de energielasten hoog zijn ten opzichte van het inkomen, waardoor er sprake is van energiearmoede.' (Aldus: NEmiA, p. 23)
- Duurzaam betaalbaar wonen een van de peilers van de Arnhemse Woonprincipes 2025 is
- 'Op basis van inkomen 53% van de Arnhemse huishoudens tot de doelgroep voor sociale huur [behoort]. (Bron: Betaalbaarheid Wonen in Beeld, SAN, 2014) (p. 11)
  Woningverduurzaming bij [kan] dragen aan het verlagen van de woonlasten door besparing op energieuitgaven. Het gemiddeld energielabel in Arnhem bedraagt op dit moment C. Circa 48% van de woningen heeft energielabel D of minder.' (Aldus de Arnhemse Woonprincipes 2025, p. 11)
- Er 26.316 corporatiewoningen zijn. (Arnhem in Cijfers, meest recent)
- Er veel kennis verzameld is en wordt over energieverbruik in woningen, die kennis onder meer beschikbaar is bij de tafels van het Gelders Energie Akkoord: 'Energiebesparing burgers' en 'Energiebesparing in de huur' en ook daadwerkelijk ingezet kan worden.
- Dat bijvoorbeeld het:
  - vervangen van alle oudere verlichting,
  - plaatsen van waterbesparende douchekoppen en kranen,
  - vervangen van energie slurpende apparaten,
  - gebruik van grijs water in toilet

  een wezenlijke bijdrage levert aan de energiebesparing en de verlaging van de woonlasten.
- Dat er inmiddels voldoende, betaalbare, energiebesparende apparatuur en verlichting

beschikbaar is.
- Huurdersorganisaties een ondersteunende rol kunnen spelen bij huis-aan-huis gerichte acties en de huurders kunnen meenemen in het bewust worden van hun energieverbruik en –besparingen.

Overwegende dat:

- Investeren in het verlagen van de energielasten een bijdrage levert aan het behalen van onze doelstellingen op weg naar een energieneutrale Arnhemse samenleving;
- Investering in het verlagen van de energielasten een effectief middel is om de woonlasten te verlagen;
- Hier een efficiënte en effectieve aanpak denkbaar is, omdat veel sociale huurwoningen op dezelfde manier zijn gebouwd;
- Het vervangen van energieslurpende apparatuur in sociale huurwoningen niet alleen geld kost, maar dat het uiteindelijk ook geld oplevert in de vorm van besparingen én het vergroten van werkgelegenheid;
- De gemeente een partner is die kan verbinden en faciliteren.

Besluit:

Een haalbaarheidsonderzoek uit te (laten) voeren naar een fonds ter vervanging van energieslurpende apparatuur in sociale huurwoningen en daarbij de optie van het verhuren van apparatuur en het financieren vanuit energiebesparing mee te nemen.

Bij dit onderzoek nauw samen te werken met alle Arnhemse woningbouwcorporaties, de huurdersverenigingen, de HAN, Energiecoöperatie Rijn- en IJssel en het GEA. De onderzoeksresultaten voor de zomer 2018 te presenteren.

In overleg te gaan met de woningcorporaties en de Provincie Gelderland over de gezamenlijke financiering hiervan en een evenredig deel, eenmalig te betalen uit de algemene reserve, maximaal ter hoogte van € 75.000,-.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018 - 2021.

SP Arnhem, Paul Kusters PvdD, Leo de Groot

17A36

GROENLINKS PvdA

amendement

Budget armoedebestrijding (eerste toevoeging)

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Nog steeds teveel Arnhemmers in armoede leven en hiervan dagelijks de harde consequenties ervaren en zich vaak in schrijnende situaties bevinden.
- Teveel Arnhemse kinderen opgroeien in armoede.
- Opgroeien in armoede van grote invloed is op de ontwikkeling en kansen van kinderen.
- Het college voorstelt €300.000 te bezuinigen op het armoedebudget op basis van landelijke SCP-cijfers.
- De Individuele Studietoeslag een wettelijke toeslag voor studenten is die vanwege een beperking niet in staat zijn zelfstandig het minimumloon te verdienen.
- In Arnhem minder gebruik wordt gemaakt van deze regeling dan is begroot.
- In de concept-MJPB 2018-2021 wordt voorgesteld om het budget voor individuele studietoeslag daarom structureel te verlagen.

Overwegende dat:

- De gemeenteraad vindt dat armoede in Arnhem moet worden aangepakt.
- Extra inzet op de effecten van armoede op opgroeiende kinderen nodig is.
- Er extra middelen nodig zijn om schrijnende situaties tegen te gaan bij kwetsbare groepen zoals gezinnen met kinderen, mensen met een beperking en nieuwkomers.
- Er extra middelen nodig zijn om te zorgen dat mensen hun kansen vergroten om duurzaam uit armoede te komen.
- Er extra middelen nodig zijn om te zorgen dat Arnhem een inclusieve stad blijft waarin iedereen mee kan doen.
- De extra middelen nodig zijn voor bijvoorbeeld bijzondere bijstand, individuele studietoeslag, onderwijs en dagbesteding.

Besluit:

De € 295.000 onderbenutting Individuele Studietoeslag niet te gebruiken als dekking voor het tekort op beschermingsbewind, maar toe te voegen aan het armoedebudget. En het daardoor oplopende tekort op beschermingsbewind te dekken uit het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie met € 295.000 aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018 - 2021

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Martien Louwers
PvdA

17A37

GROENLINKS

amendement

Budget armoedebestrijding (tweede toevoeging)

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Nog steeds teveel Arnhemmers in armoede leven en hiervan dagelijks de harde consequenties ervaren en zich vaak in schrijnende situaties bevinden.
- Teveel kinderen in gezinnen in armoede opgroeien.

Overwegende dat:

- De gemeenteraad vindt dat armoede in Arnhem moet worden aangepakt.
- Extra inzet op de effecten van armoede op opgroeiende kinderen nodig is.
- Het betalen van de gemeentelijke toeslag voor veel Arnhemmers geen probleem is.
- Het wel berekenen van de gemeentelijke toeslag bij de uitgifte van identiteitskaarten aan deze Arnhemmers ervoor zorgt dat de gemeentelijke middelen daar worden ingezet waar zij het meeste nodig zijn.

Besluit:

Extra middelen toe te voegen aan het armoedebudget door het terugbrengen van de gemeentelijke opslag bij uitgifte van identiteitskaarten voor mensen zonder GelrePas (€ 127.000 (2018), € 87.000 (2019), € 69.000 (2020) en € 102.000 (2021)*).

Dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

De Tarieventabel (2.3.1.5) behorende bij de 'Legesverordening 2018' hieraan aan te passen.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

** Schatting bedragen gebaseerd op verwachte inkomsten bij herinvoering gemeentelijke opslag identiteitskaarten en op het percentage Arnhemmers met een GelrePas (11,7% in 2017).*

17 A 38

GROENLINKS ChristenUnie Arnhem Arnhem Centraal Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

PvdA

amendement **Geen premieregeling**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- De tekorten binnen BUIG waarschijnlijk zullen blijven bestaan aangezien Arnhem een nadeelgemeente is (en dus minder gelden krijgt voor uitkeringen dan we uitgeven aan uitkeringen).
- Het college een premieregeling voor de teams Leefomgeving wil instellen, waarin de teams een bonus krijgen als zij iemand minimaal een half jaar uit de bijstand halen.
- Deze premie vrij besteedbaar is voor de teams Leefomgeving en ook besteed kan worden aan bijvoorbeeld wijkonderhoud.

Besluit:
De premieregeling niet in te voeren en de bestemmingsreserve 'Bijstand naar werk' niet te vormen en de middelen te behouden voor BUIG.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Daniël Becker
ChristenUnie

Lea Manders
Arnhem Centraal

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

Martien Louwers
PvdA

GROENLINKS PvdA Arnhem Centraal ChristenUnie

VVD ARNHEM Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

17A39

Amendement **Geld voor kinderen in armoede**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Opgroeien in armoede van grote negatieve invloed is op de ontwikkeling en kansen van kinderen;
- Het Rijk vanaf 2017 structureel extra geld beschikbaar stelde voor kinderen die opgroeien in armoede, waarvan 1,1 miljoen euro voor Arnhem;
- Gemeenten in samenwerking met hiervoor relevante fondsen en stichtingen met deze gelden zorg dragen voor voorzieningen in natura, zodat alle kinderen kunnen meedoen op school, aan sport, aan cultuur en sociale activiteiten;
- De VNG en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hiertoe bestuurlijke afspraken maakten.
- Het college voorstelt de 1,1 miljoen euro in Arnhem te gebruiken voor het bestrijden en waar mogelijk voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede, en daarvoor een sleutelrol geeft aan de wijkteams (sociale wijkteams en teams leefomgeving) en de gelden daarom vanaf 2018 aan de wijkprogramma's toe wil voegen.

Overwegende dat:

- De middelen voor het bestrijden van de gevolgen van armoede voor kinderen direct (in natura) ten goede moeten komen aan de kinderen.

Besluit:

De 1,1 miljoen euro voor het 'voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid' in te zetten door het zorgdragen voor voorzieningen in natura, zodat alle kinderen kunnen meedoen op school, aan sport, aan cultuur en sociale activiteiten.

Dit te doen in samenwerking met hiervoor relevante fondsen en stichtingen.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp **GroenLinks**	Martien Louwers **PvdA**	Lea Manders **Arnhem Centraal**	Daniël Becker **ChristenUnie**
Leendert Combée **VVD**	Leo de Groot **GroenLinks**		

17A40

GROENLINKS ChristenUnie Arnhem

amendement **Evacuatieherdenking**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- De evacuatie een belangrijke gebeurtenis was in de geschiedenis van onze stad
- Er geen budget beschikbaar is voor de herdenking van de evacuatie in 1944 en er slechts representatiekosten worden gemaakt.

Overwegende dat:

- De herdenking van de evacuatie van inwoners van Arnhem in 1944 niet de aandacht krijgt die het verdient.
- De locatie van het evacuatiemonument niet geschikt is voor een (uitgebreidere) herdenking.

Besluit:

Voor de evacuatieherdenking inclusief locatie(onderzoek) en eventuele herinrichting monument en -herdenking, de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021 te verlagen in:

- In 2018: € 25.000
- In 2019: € 25.000
- In 2020 en verder: € 12.500

En het college de opdracht te geven een plan te maken voor een betere herdenking van de evacuatie. Met daarbij de volgende uitgangspunten:

- dit plan in samenwerking met het Rode Kruis op te stellen;
- in dit plan in ieder geval mee te nemen een betere communicatie met als doel het vergroten van de bekendheid van de evacuatie in 1944 en de jaarlijkse herdenking daarvan;
- in dit plan te kijken naar de geschiktheid van deze en/of andere locaties voor zowel het monument als de herdenkingsbijeenkomst en
- de gemeenteraad binnen drie maanden hierover te informeren.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Daniël Becker
ChristenUnie

GROENLINKS Arnhem Centraal Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

17A41

amendement

Duurzaamheid
1. Prioriteit geven aan duurzaamheid

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:
- Arnhem in 2050 energieneutraal wil zijn.
- De gemeenteraad het belangrijk vindt dat de door haar gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid worden bereikt.
- De rekenkamer oordeelt dat de gemeente Arnhem achterligt als het gaat om het halen van onze duurzame doelstellingen.
- De rekenkamer concludeert dat versnelling onontbeerlijk is.
- De rekenkamer aangeeft dat daarvoor meer middelen nodig zijn.
- De gemeenteraad het budgetrecht heeft.

Overwegende dat:
- Nu het moment is om een andere weg in te slaan: naar een groene en echt duurzame stad.
- Een stip op de horizon niet voldoende is, maar concrete acties nodig zijn.
- Er extra investering in het veranderprogramma Circulair Arnhem nodig is om onze duurzaamheidsdoelstellingen te halen.
- Inzet van algemene middelen kunnen worden aangewend indien de gemeenteraad dit noodzakelijk acht.

Besluit:
Tot het instellen van een bestemmingsreserve 'Duurzaam Arnhem', deze te vullen met € 1 miljoen en dit bedrag over te hevelen uit de algemene reserve om per 2018 aan de slag te kunnen met de inhaalslag die nodig is om de doelstellingen te behalen die wij onszelf hebben opgelegd.

Het college de opdracht te geven de doelstellingen zoals deze zijn verwoord in NEmiA uit te werken middels een stappenplan voor de jaren 2018, 2019, 2020 en 2021 - met welke instrumenten, activiteiten, inzet van ambtenaren en bijbehorend budget de doelstellingen worden bereikt. En tevens aan te geven met welke prioritering het college voorstelt en of (en zo ja hoeveel) extra investering nodig is om de doelstellingen te behalen.

Het college opdracht te geven hierbij de aanbevelingen van het Rekenkamerrapport over te nemen, te weten:
- zorg voor meer capaciteit;
- geef extra aandacht en middelen aan de drie pijlers;
- maak een duidelijk stappenplan met meetbare doelstellingen op de korte termijn;
- richt het partnernetwerk minder vrijblijvend in;
- finaliseer een goed monitoringssysteem;
- maak een plan waarbij de wijkteams leefomgeving worden gebruikt om een meer actieve houding van inwoners te stimuleren en
- moedig inwoners (ook financieel) aan te participeren.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Lea Manders
Arnhem Centraal

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

17A42

GROENLINKS Arnhem Centraal PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement **Duurzaamheid**
2. Revolverend fonds

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Arnhem in 2050 energieneutraal wil zijn.
- Veel Arnhemmers graag hun steentje bijdragen aan het verduurzamen van onze stad, maar dat niet altijd alleen kunnen.
- De gemeenteraad het belangrijk vindt dat de door haar gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid worden bereikt.
- De rekenkamer oordeelt dat de gemeente Arnhem achterligt als het gaat om het halen van onze duurzame doelstellingen.
- De rekenkamer concludeert dat versnelling onontbeerlijk is.
- De rekenkamer aangeeft dat daarvoor meer middelen nodig zijn.
- Er een wachtlijst is van Arnhemmers die met een lening van de gemeente hun huis willen verduurzamen.
- De gemeenteraad het budgetrecht heeft.

Overwegende dat:

- Nu het moment is om een andere weg in te slaan: naar een groene en echt duurzame stad.
- een stip op de horizon niet voldoende is, maar concrete acties nodig zijn.
- Er een enorm potentieel tot verduurzamen ligt bij de particuliere woningvoorraad.
- Particuliere woningeigenaren middels een lening ondersteund kunnen worden bij het besparen en vergroenen van hun energie.
- Inzet van algemene middelen kunnen worden aangewend indien de gemeenteraad dit noodzakelijk acht.

Besluit:

Over te gaan tot het aanvullen van het revolverend fonds 'Arnhemse duurzaamheidslening', waarbij deze middelen strikt revolverend worden ingezet (aflossingen worden gebruikt om nieuwe leningen te verstrekken en middelen worden niet ingezet om rentekosten te dekken) en hiervoor jaarlijks de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021 met € 100.000 te verlagen.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Lea Manders
Arnhem Centraal

Martien Louwers
PvdA

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

GROENLINKS Arnhem Centraal PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

17A43

amendement **Duurzaamheid**
3. Groenfonds

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:
- De gemeenteraad het belangrijk vindt dat de door haar gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid worden bereikt.
- De gemeenteraad Arnhem als groene stad wil waarborgen en uitbreiden
- De rekenkamer oordeelt dat de gemeente Arnhem achterligt als het gaat om het halen van onze duurzame doelstellingen.
- Meer groen in de stad goed is voor de verkoeling, luchtkwaliteit en biodiversiteit in de stad.
- Groen de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad meebepaalt en daaraan een duurzaam positieve bijdrage levert.
- De gemeenteraad budgetrecht heeft.

Overwegende dat:
- Nu het moment is om een andere weg in te slaan: naar een groene en echt duurzame stad.
- Meer groen in de stad goed is voor verkoeling, de luchtkwaliteit en de biodiversiteit in de stad.
- Groen de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad meebepaalt en daaraan een duurzaam positieve bijdrage levert.
- Het groenfonds nodig is om noodzakelijke investeringen mogelijk te maken, maar dit vanwege de beperkte middelen maar zeer beperkt mogelijk is.
- Inzet van algemene middelen kunnen worden aangewend indien de gemeenteraad dit noodzakelijk acht.

Besluit:
Structureel €50.000 te reserveren voor het Groenfonds. En dit te dekken uit het met € 50.000 verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Lea Manders
Arnhem Centraal

Martien Louwers
PvdA

Leo de Groot
Partij van de Dieren

17A44

GROENLINKS

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement

Duurzaamheid
4. Sneller verduurzamen gemeentelijk vastgoed

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Er een plan van aanpak is voor het verduurzamen van een kernportefeuille van 21 grotere panden, die een groot deel van het energieverbruik van het vastgoed vertegenwoordigen.

Overwegende dat:

- We snel werk moeten maken van het verduurzamen van ons gemeentelijk vastgoed om klimaatverandering tegen te gaan.

Besluit:

De verduurzaming van de kernportefeuille van 21 grotere panden binnen vijf jaar te realiseren in plaats van 10 jaar. En de hogere kosten hiervoor en voor eventueel extra benodigde inzet van ambtenaren te dekken door eenmalig 250.000 euro uit de Algemene Reserve te halen.

Middelen die niet nodig zijn bij deze 21 panden in te zetten voor het verduurzamen van ander gemeentelijk vastgoed.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

17A56

GROENLINKS

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement

Geen woningbouw op sportvelden

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Het college aangeeft dat door (gedeeltelijk) woningbouw te realiseren extra geld kan worden gegenereerd voor o.a. het realiseren van een nieuw MIP sport.

Overwegende dat:

- Door niet-gebruikte sportvelden groen te laten blijven, ze kunnen bijdragen aan een nog groenere stad en ontmoeting in de wijk;
- Groen in de stad goed is voor de gezondheid van Arnhemmers en Arnhem;
- Arnhem een groen karakter heeft, Arnhemmers hier erg trots op zijn en hier woongenot aan ontlenen.

Besluit:

Toe voegen aan de concept-Meerjaren Programmabegroting 2018-2021 op pagina 29, na "Op de uitgaven voor sport moet eveneens vanaf 2018 voor € 100.000 oplopend naar € 150.000 in 2019 worden bespaard. Hierbij wordt gewerkt aan het afstoten of anders inzetten van de sportparken. De uitwerking zal het komende jaar plaatsvinden":

> "Het afstoten of anders inzetten van de sportparken heeft niet bebouwing van de sportvelden als resultaat."

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

17A96

Arnhem Centraal PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

AMENDEMENT: Onderzoek aantrekkelijk Arnhem Zuid

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017, bij de vaststelling van de MJPB 2018 - 2021

Constaterende dat

- Er al jaren onvrede is over het lage voorzieningenniveau qua cultuur, vertier, gezelligheid en horeca in dit stadsdeel;
- In 2003 een motie is aangenomen die een traject heeft ingezet om met de stad te praten over een centrum in Zuid;
- Dit leidde tot een interactief grootschalig plan, waarbij burgers, ondernemers en organisaties hebben kunnen meepraten, dat echter in 2010/2011 niet is doorgezet vanwege de crisis;
- Er weinig tot geen concrete acties en resultaten zijn geboekt mbt het verhogen van de aantrekkelijkheid van Arnhem Zuid;

Overwegende dat

- Er niets verminderd is aan de klacht dat Arnhem Zuid vrijwel geen voorzieningen heeft en dat er geen gezellig centrum/terrasje is.
- Het voor burgers uitermate teleurstellend is dat hun toenmalige inbreng geen resultaten heeft opgeleverd;
- Veel inwoners van Arnhem Zuid zeggen naar omringende gemeenten te trekken voor horeca en bioscoopbezoek;
- Het jammer en onnodig is dat onze burgers hun geld buiten de stad uitgeven.
- Het onderzoek nav de mogelijke komst van Euroscoop heeft aangetoond dat een dergelijke voorziening de stad als geheel miljoenen oplevert;

Besluit:

- Om na te gaan of er nog altijd behoefte is bij bewoners aan een bruisend centrum in Arnhem Zuid of dat er andere wensen zijn voor de aantrekkelijkheid van Zuid wordt er voor 1 februari 2018 een onderzoek uitgevoerd onder bewoners en ondernemers.
- De kosten van dit onderzoek worden geraamd op 20.000 euro en worden incidenteel uit de Algemene Reserve bekostigd.

Arnhem Centraal	PvdA	Partij voor de Dieren
Lea Manders	Martien Louwers	Leo de Groot

17A47

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

PvdA

GROENLINKS

AMENDEMENT: Burgers helpen bij opruimplicht.

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat

- Veel klachten van bewoners gaan over hondenpoep en zwerfvuil in de buurt.
- Het aantal afvalbakken is afgenomen;
- We in Arnhem terecht een opruimplicht hebben, maar dat het Arnhemmers niet altijd gemakkelijk gemaakt wordt;
- Er geen signalen zijn dat het beter gaat met opruimen;
- We burgers willen aanmoedigen meer zelf op te ruimen;
- Er op plaatsen waar honden worden uitgelaten er vaak geen afvalbakken staan;

Overwegende dat

- Wijken zelf het beste kunnen bepalen welke aanpak effectief is;
- Een financiële stimulans kan helpen om samen met de wijkteams leefomgeving gewenste voorzieningen te creëren.

Besluit:

- De acht gebieden een stimulans van 3000 euro ontvangen om in de wijk extra voorzieningen te creëren.
- De kosten van 24.000 euro worden incidenteel uit de Algemene Reserve bekostigd.

Arnhem Centraal	Partij voor de Dieren	PvdA	GroenLinks
Lea Manders	Leo de Groot	Martien Louwers	Cathelijne Bouwkamp

17A48

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

GROENLINKS

Amendement "Pilot dierenartskosten voor minima"

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 06-11-2017 bij vaststellen van de MJPB 2017-2021.

Overwegende dat:

- Veel gezinnen in armoede huisdieren hebben die goede verzorging nodig hebben.
- Hiermee kosten gemoeid zijn waardoor het gezin minder geld aan andere uitgaven kan besteden.
- Onverwachte dierenartskosten vaak een behoorlijke aanslag op het budget van minima zijn.
- Het mijden van zorg voor huisdieren op termijn tot hogere kosten kan lijden.
- Eenmalige kosten voor neutralisatie van huisdieren, veel toekomstig dierenleed en extra kosten in de toekomst kunnen voorkomen.
- Het college heeft toegezegd in overleg te gaan met dierenartsen over de mogelijkheid een korting op dierenartskosten te geven aan minima.
- Cofinanciering voor dierenartspraktijken een motiverende factor is om bij dergelijke regeling aan te sluiten.

Besluit:

In de MJPB 2017-2018 een bedrag van 10.000 euro, eenmalig uit de Algemene Reserve, toe te voegen aan de post Dierenwelzijn met als doel de cofinanciering voor een pilot 'tegemoetkoming dierenartskosten voor minima' te dekken voor de periode van maximaal één jaar.

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

17m62

PvdA ChristenUnie Arnhem Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

MOTIE Tekorten Beschermingsbewind BooM niet laten rusten op het armoedebudget

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- De tekorten op Beschermingsbewind BooM de komende jaren oplopen van 1,3 miljoen in 2018 naar 1,8 miljoen in 2021;
- Deze tekorten worden veroorzaakt omdat meer mensen in beschermingsbewind terecht komen;
- De tekorten volgens de begrotingsregels moeten worden opgevangen binnen het beleidsdomein;
- Het onlogisch is dat doordat meer mensen schulden hebben en in beschermingsbewind komen, er wordt gekort op het armoedebudget dat juist mensen financieel ondersteunt.

Verzoekt het college:

- Het principe dat de kosten binnen het beleidsveld moeten worden opgevangen vanaf 2019 niet meer toe te passen op de kosten voor beschermingsbewind BooM;
- Vanaf 2019 dekking te vinden voor de tekorten buiten het budget voor armoede/schulddienstverlening.

En gaat over tot de orde van de dag

Martien Louwers	Daniel Becker	Leo de Groot
PvdA	ChristenUnie	Partij voor de Dieren

17m63

PvdA

MOTIE Verdere invulling Inclusief Arnhem

De gemeenteraad in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB;

Constaterende dat:

- De gemeenteraad van Arnhem in zijn vergadering van 29 mei jl. bij het vaststellen van de Persectiefnota het besluit heeft genomen voor het thema 'diversiteit' een aparte veranderopgave te formuleren in de Meerjaren Programmabegroting;
- Dit besluit reeds 5 maanden geleden is genomen;
- De MJPB thans ter besluitvorming voorligt;

Overwegende dat,

- Diversiteit nu en in de komende jaren een belangrijk thema is;
- Diversiteit en inclusie geen nieuwe termen zijn, maar al onderdeel zou (moeten) zijn van het beleid op vele beleidsterreinen;
- Het college vooral op het beleidsterrein integratie al ruim twee jaar bezig is maar zich vooral op het proces richt;
- Het college middels het besluit m.b.t. de Perspectiefnota de expliciete opdracht van de gemeenteraad heeft meegekregen een uitdagende visie uit te werken met betrekking tot dit thema, zowel nog in de verwachte nota diversiteit als in de nota inclusie, en deze visie tevens in de MJPB te verwerken;

Is van mening dat,

- De veranderopgave 'V5 Inclusief Arnhem' weliswaar als aparte opgave in de MJPB is opgenomen, maar door het ontbreken van ambitie vrij lege opgave is;
- Het college met deze wijze waarop de veranderopgave 'V5 Inclusief Arnhem' in de MJPB is opgenomen, geen uitvoering heeft gegeven aan de door de raad expliciet geformuleerde opdracht te komen met een uitdagende visie;
- Het college bovendien ten onrechte een aantal beleidsterreinen van dit thema uitsluit;
- Dat een termijn van bijna 5 maanden voldoende moet zijn om een dergelijk verbindende visie te formuleren, zeker wanneer de gemeenteraad hier expliciet om vraagt.

Draagt het college op;

Voor het einde van dit kalenderjaar een invulling van de veranderopgave "Inclusief Arnhem" door middel van een uitdagende, verbindende en integrale visie, aan de gemeenteraad voor te leggen. Met inbegrip van de beleidsterreinen dynamische stad, bedrijvige stad, cultuur- en sportstad, duurzame stad.

En gaat over tot de orde van de dag.

PvdA

Marilyn A-Kum

17 m 64

PvdA ChristenUnie Arnhem

MOTIE evaluatie wijkteams

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- De wijkteams leefomgeving een groot aantal taken en verantwoordelijkheden hebben;
- Het van belang is dat de besluiten die zij nemen kunnen rekenen op draagvlak van de bewoners;
- Het in een aantal wijken nog steeds zoeken is naar een goede manier om samen te werken met bewoners;
- Het college heeft aangegeven dat de evaluatie van de wijkteams leefomgeving worden uitgevoerd op basis van gesprekken;
- Eerder is uitgesproken dat goede voorbeelden van betrekken van bewoners zouden worden gedeeld tussen de wijkteams en met de raad.

Verzoekt het college:

- Bij de evaluatie van de wijkteams ook de ervaringen van bewoners te betrekken;
- In de evaluatie tevens een overzicht te geven van de goede voorbeelden van het betrekken van bewoners in de wijk.

En gaat over tot de orde van de dag.

Martien Louwers	Daniel Becker
PvdA	Christen Unie

17 m 67

D66 SP Verenigd Arnhem

Motie: Steun initiatieven VSV

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen 06 november 2017, bij de behandeling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

1. De cijfers voor schooluitval in Arnhem nog steeds boven het gemiddelde van Nederland liggen.
2. Jongeren met een niet-westerse achtergrond over vertegenwoordigd zijn in de uitval.
3. Er in de stad initiatieven zijn ontstaan die samen met ouders en scholen laagdrempelige hulp aanbieden om schooluitval te voorkomen.
4. Deze initiatieven met elkaar samenwerken om elkaar te versterken.
5. Deze initiatieven ook vanuit bewonersgroepen met een niet-westerse achtergrond zelf komen.

Overwegende dat:

1. Er groepen jongeren zijn (onder andere met een niet-westerse achtergrond) die bijzondere aandacht behoeven om voortijdig schoolverlaten te voorkomen.
2. Bij initiatieven waarbij zowel de ouders als de scholen van deze jongeren betrokken zijn nog kansen liggen voor het verder terugdringen van schooluitval.
3. De raad in 2016 in de motie "Aanpak VSV" heeft aangegeven in de bestrijding van de schooluitval samenwerking met partners in de stad belangrijk te vinden.
4. De initiatieven uit de stad behoefte hebben aan middelen om hun vrijwilligers te kunnen trainen en te kunnen compenseren voor hun kosten en inzet.

Verzoekt het College:

1. Voor de jaren 2018 en 2019 vanuit de budgetten voor de aanpak VSV € 100.000 per jaar beschikbaar te stellen voor subsidie voor organisaties die zich met vrijwilligers en in samenspraak met ouders en scholen inzetten voor het voorkomen en terugdringen van de schooluitval.

En gaat over tot de orde van de dag.

D66	SP	Verenigd Arnhem
Maarten Venhoek	Jurgen Elfrink	Kursat Bal

17 m 71

Arnhem Centraal SP

Motie ONDERZOEK ZORGFRAUDE MELDPUNT

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat

- Er in Arnhem inmiddels bij twee zorgverlenende organisaties fraude is geconstateerd en er bij een aantal organisaties signalen zijn van mogelijke misstanden;
- De Vng in een gezamenlijk persbericht met de politie en het ministerie van VWS dd 24-02-2016 al constateert dat het grootste risico op fraude met een Pgb zit bij de aanbieders van zorg;
- In dat persbericht ook wordt vermeld dat het Pgb risicovoller is dan zorg in natura;
- Er in Arnhem geen centraal meldpunt is waar inwoners veilig signalen van mogelijke fraude kunnen melden;
- De signalen van mogelijke fraude nu via meerdere kanalen, onder andere politieke partijen, binnen komen; Het veelal gaat om cliënten die kwetsbaar zijn

Overwegende dat

- Cliënten die kwetsbaar en afhankelijk zijn van zorgaanbieders tegen fraude beschermd moeten worden;
- Cliënten en de gemeente er op moeten kunnen vertrouwen dat zorgorganisaties Pgb-gelden gebruiken voor de benodigde zorg;
- De drempel fraude te melden voor zowel medewerkers als cliënten nu hoog is uit angst voor negatieve consequenties;
- Een lage, veilige, drempel om de fraude centraal te melden bijdraagt aan vroegtijdige melding;
- Aanpak van fraude in een vroeg stadium van belang is om de negatieve gevolgen voor cliënten en gemeente te beperken;
- Het kennelijk niet eenvoudig is voor gemeenten zorgfraude goed in beeld te krijgen, te voorkomen en te bestrijden en een meldpunt daartoe in positieve zin bijdraagt.

Verzoekt het college:

Om de mogelijkheden voor het instellen van een centraal en discreet meldpunt zorgfraude te onderzoeken en hiervan uiterlijk 1 februari 2018 een terugkoppeling te geven aan de raad.

En gaat over tot de orde van de dag,

Arnhem Centraal SP

Lea Manders Paulien Lunter

17m72

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

Motie NIET ALLEEN ZON, WIND EN WATER, MAAR OOK INSECTEN EN VOGELS

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018 - 2021

Constaterende dat:

- Het milieu een complex samenhangend geheel is van allerlei factoren;
- Onderzoek uitwijst dat in de afgelopen 27 jaar 75% van de insectenpopulatie is verdwenen en daarmee ook veel vogels. https://www.theguardian.com/environment/2017/oct/18/warning-of-ecological-armageddon-after-dramatic-plunge-in-insect-numbers?CMP=share_btn_fb; http://www.blikopnieuws.nl/nieuws/257776/voedselketen-in-gevaar-door-massale-afname-insecten.html
- De oorzaak volgens onderzoek ligt waarschijnlijk vooral in het gebruik van pesticides, door landbouw en luchtvervuiling;
- Dat dit onderzoek is gedaan in natuurbeschermde gebieden in Duitsland, dus de achteruitgang waarschijnlijk nog ernstiger is in niet beschermde gebieden;
- Ook onderzoek in nabije gebieden zoals in Krefeld dergelijke resultaten oplevert;
- Ook in (delen van) Arnhem er sprake lijkt te zijn van weinig insecten en bepaalde soorten vogels;

Overwegende dat

- Er geen specifieke lokale cijfers bekend zijn;
- Het verschijnsel niet lokaal is, maar mogelijk deels wel lokaal, regionaal en provinciaal aangepakt kan worden;
- Onderzoeksorganisaties als Sovon, de Vlinderstichting en EIS Kenniscentrum Insecten pleiten voor het systematisch meten van de insectenstand en voor meer onderzoek naar de mechanismen die verband houden met deze afname.
- Burgers, overheden en bedrijven bewust moeten worden gemaakt van het levensbelang van insecten;
- Burgers en bedrijven in Arnhem en omgeving insecticiden (kunnen) gebruiken;
- Het leven, de gezondheid van mens en dier en de bevruchting van gewassen bedreigd worden;
- Een overheid de eerste stappen kan zetten om tot actie te komen;
- De ODRA een toezichthoudende en controlerende rol heeft mbt milieubeheer;
- Het in feite al niet meer 5 voor 12 is, maar al veel en veel later.

Verzoekt het college:

- De ecologische situatie (lokaal en regionaal) onder de loep te nemen en met andere organisaties en burgers samen waar mogelijk tot actie over te gaan.
- De overheid in Den Haag de ernst van de situatie onder ogen te brengen.

En gaat over tot de orde van de dag,

Arnhem Centraal	Partij voor de Dieren
Lea Manders	Leo de Groot

17 m 73

Arnhem Centraal

Motie MAAK HET BURGERINITIATIEVEN EENVOUDIGER

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat

- De gemeenteraad een manifest heeft ontvangen van betrokken burgers met als titel: Arnhem, omarm Sociaal ondernemerschap en burgerparticipatie!
- De gemeenteraad en college uitspreken deze initiatieven willen stimuleren;
- Er kennelijk sprake is van belemmerende regelgeving;
- De burgerinitiatieven - net als goedwillende ondernemers - regelmatig stranden op ondoordringbare bureaucratie en regelgeving.
- In veel gevallen financiering een issue is; deze is of onbereikbaar door de immense berg papierwerk en regelgeving of zo rigide opgesteld dat deze niet passend is voor bedoeld project of plan en dus niet wordt toegekend.

Overwegende dat

- Burgerinitiatieven en sociaal ondernemerschap gestimuleerd moeten worden;
- Het geld er vaak wél is, in allerlei potjes en subsidieregelingen, maar dat regelmatig die potjes niet 'leeg' te krijgen zijn door de complexe regelgeving.
- Subsidieregelingen vaak achter een bureau zijn bedacht en die er om vraagt dat partijen 'naar een subsidie toeschrijven', terwijl het project zelf of de insteek niet binnen die lijntjes passen;
- Dit met name partijen helpt die goed zijn in het binnenhalen van subsidies, niet per sé hen die goed zijn in het verlenen van zorg en het laten participeren van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
- Subsidies door de complexiteit beter toegankelijk zijn voor grote spelers, dan voor kleine initiatieven;
- Regelgeving naar verloop van tijd en nieuwe ervaringen herbekeken mag worden.

Verzoekt het college:

Met een aantal (aankomende of lopende) burgerinitiatieven en (kleine) sociale ondernemers om tafel te gaan en samen te werken aan een vermindering aan regelgeving en complexiteit.

En gaat over tot de orde van de dag,

Arnhem Centraal

Lea Manders

17 m77

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

MOTIE: Elk jaar een Living Statues Festival in Arnhem

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november 2017 bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:
- Het living Statues Festival in Arnhem wereldberoemd is;
- Er meer dan 100.000 bezoekers uit heel Nederland en zelfs andere Europese landen naar Arnhem komen;
- Deze bezoekers dan zorgen voor een financiële boost bij de ondernemers van Arnhem;
- Door enkele keren te korten op de subsidie een jaarlijkse editie financieel niet meer haalbaar is;
- Inmiddels andere organisaties in het gat duiken van een Living Statues Festival-loos jaar;
- Door de periode tussen twee festivals de amateur- en jeugdstandbeelden afhaken;
- Het succesvolle Statues by Night al naar Ede is vertrokken;

Verzoekt het college:
- In december 2017 te starten met het herijken van het evenementenbeleid, waarin onder andere wordt onderzocht of Living Statues als beeldbepalend evenement kan worden benoemd;
- Te onderzoeken of en hoe het Living Statues Festival weer jaarlijks in Arnhem kan worden gehouden door een gezamenlijke financiering;

Guus van der Laak
Arnhem Centraal

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

17 m 74

ChristenUnie
Arnhem

Motie

Regeren is vooruitzien

De raad,

Overwegende,

- Dat in de MJPB de gevolgen van het regeerakkoord niet verwerkt zijn;
- Dat dit in de MJPB terecht beschreven wordt als een grote onzekere factor;
- Dat het onlangs gepresenteerde regeerakkoord consequenties heeft voor voorgenomen beleid in de MJPB en voor het financiële beeld op korte en lange termijn voor de gemeente Arnhem;

Van mening zijnde dat,

- Vroegtijdig inzicht in de gevolgen van het regeerakkoord de gemeenteraad in staat stelt haar ambities tijdig bij te stellen.

Verzoekt het college,

- **Om de raad zo spoedig mogelijk op de hoogte te brengen van de financiële en beleidsmatige consequenties op korte en lange termijn van het onlangs gepresenteerde regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst';**
- **Daarbij helder aan te geven welke gevolgen dit heeft voor de MJPB 2018-2021;**

En gaat over tot de orde van de dag,

Daniël Becker

ChristenUnie Arnhem

17M75

ChristenUnie Arnhem GROENLINKS PvdA

Motie

Begroting

De raad,

Overwegende,

- Dat de begrotingssystematiek de afgelopen jaren drastisch is gewijzigd;
- Dat er door deze wijziging steeds minder beleid SMART is opgesteld, waardoor doelen, aanpak en middelen niet of niet helder voorgesteld worden;
- Dat er regelmatig voorgenomen beleidsplannen genoemd worden zonder dat daar al middelen voor beschikbaar zijn en andersom; dat er middelen begroot worden voor nog te ontwikkelen beleid;
- Dat hiermee de raad in feite vastzit aan intenties en/of aan begrote bedragen;

Van mening,

- Dat de Begroting een van de belangrijkste instrumenten van de raad is om kaders te stellen en om achteraf te kunnen controleren;
- Dat hiervoor SMART-geformuleerd beleid – waarbij doelen, aanpak en financiën helder zichtbaar aan elkaar gekoppeld worden – nodig is;
- Dat beleid alleen door de raad kan worden vastgesteld als plannen en dekking beiden helder zijn;

Draagt het college op,

Om met ingang van de volgende begrotingscyclus de begroting dusdanig (SMART) vorm te geven dat het voor de raad helder is hoe aanpak en financiële middelen op welke termijn welk doel beogen. En daarbij te voorkomen dat er voor nog niet ontwikkeld beleid al wel financiële middelen wordt gereserveerd, of andersom, dat er beleidsplannen voorgesteld worden waarvoor nog geen financiën beschikbaar zijn;

En gaat over tot de orde van de dag,

Daniël Becker, ChristenUnie Arnhem

Cathelijne Bouwkamp, GroenLinks

Martien Louwers, PvdA

17M76

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

GROENLINKS

PvdA

Motie uitbreiding vuurwerkvrije zones

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van MJPB 2018 - 2021

Overwegende dat:

- Dat vuurwerkoverlast een breed gevoeld maatschappelijk probleem vormt.
  - Dat Arnhem als duurzame en groene stad een voortrekkersrol zou moeten spelen in het beperken van milieu-,licht- en luchtvervuiling alsmede geluidsoverlast.
  - Dat verschillende bewoners, met name ouderen en dieren, extra overlast ondervinden van vuurwerk.
  - Dat in kwetsbare gebieden het risico voor schade en gewonden extra groot is.

Verzoekt het College:

- De volgende vuurwerkvrije zones aan te wijzen; stadsparken, schoolpleinen en in de omgeving van ziekenhuizen, verzorgingstehuizen en bedrijfsmatige dierenhuisvesting zoals kinderboerderijen, dierenasiels en maneges.
  - Burgers te informeren over de beperking die hierdoor geldt voor het afsteken van vuurwerk, via de gemeentepagina en door het doen uitgaan van een persbericht.

En gaat over tot de orde van de dag

Partij voor de Dieren	GroenLinks	PvdA
Leo de Groot	Tobias de Groot	Martien Louwers

Amendementen en moties MJPB 2017-2020
t.b.v. besluitvormende vergadering 6 november 2017

Nummer	Titel	Indienende fracties	
17A26	Amendement "Circulaire economie"	PvdA en ChristenUnie	
17A27	Amendement "Tekorten BooM anders invullen in 2018"	PvdA	
17A28	Amendement "Verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in Veranderopgave Inclusie"	PvdA en Arnhem Centraal	
17A49	Amendement "Extra middelen voor accountmanagement"	PvdA en VVD	
17A50	Amendement "Schulden voorkomen"	PvdA, GroenLinks en Arnhem Centraal	
17A51	Amendement "Ombudscommissie"	PvdA en Arnhem Centraal	
17A52	Amendement "Rookvrije zones speeltuinen en sportparken"	PvdA, SP en D66	
17A29	Amendement "Revolverend fonds voor jongvolwassenen met schulden"	D66, Verenigd Arnhem, VVD en SP	
17A30	Amendement "3 miljoen duurzaam inzetten"	D66 en VVD	
17A31	Amendement "Het raadsbudget 2018 e.v."	D66, ChristenUnie, Arnhem Centraal, PvdA, SP, CDA, GroenLinks, VVD, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren	
17A32	Amendement "De overlast te lijf; meer handhavers in de openbare ruimte"	VVD, PvdA, en Partij voor de Dieren	
17A33	Amendement "Werken moet lonen; verklein de armoedeval"	VVD	
17A34	Amendement "Schone lucht wordt steeds schoner"	VVD, D66, PvdA en Arnhem Centraal	
17A35	Amendement "Effectieve Aanpak Laaggeletterdheid"	SP	

Amendementen en moties MJPB 2017-2020
t.b.v. besluitvormende vergadering 6 november 2017

Nummer	Titel	Indienende fracties	
17A53	Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen 1 - warmtelekken	SP, PvdA en Partij voor de Dieren	
17A54	Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen 2 - huis-aan-huis bewustwordingscampagne"	SP en Partij voor de Dieren	
17A55	Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen 3 - fonds ter vervanging van energieslurpende apparaten"	SP en Partij voor de Dieren	
17A36	Amendement "Budget armoedebestrijding (eerste toevoeging)"	GroenLinks, PvdA	
17A37	Amendement "Budget armoedebestrijding (tweede toevoeging)"	GroenLinks	
17A38	Amendement "Geen premieregeling"	GroenLinks, ChristenUnie, Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren en PvdA	
17A39	Amendement "Geld voor kinderen in armoede"	Groenlinks, PvdA, Arnhem Centraal, ChristenUnie, VVD en Partij voor de Dieren	
17A40	Amendement "Evacuatieherdenking"	GroenLinks	
17A41	Amendement "Duurzaamheid 1. Prioriteit geven aan duurzaamheid"	GroenLinks, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren	
17A42	Amendement "Duurzaamheid 2. Revolverend fonds"	GroenLinks, Arnhem Centraal, PvdA en Partij voor de Dieren	
17A43	Amendement "Duurzaamheid 3. Groenfonds"	GroenLinks, Arnhem Centraal, PvdA en Partij voor de Dieren	
17A44	Amendement Duurzaamheid 4. Sneller verduurzamen gemeentelijk vastgoed	GroenLinks en Partij voor de Dieren	
17A56	Amendement "Geen woningbouw op sportvelden"	GroenLinks	

Amendementen en moties MJPB 2017-2020
t.b.v. besluitvormende vergadering 6 november 2017

Nummer	Titel	Indienende fracties	
17A46	Amendement "Onderzoek aantrekkelijkheid Arnhem Zuid"	Arnhem Centraal, PvdA en Partij voor de Dieren	
17A47	Amendement "Burgers helpen bij opruimplicht"	Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren, PvdA en GroenLinks	
17A48	Amendement "Pilot dierenartskosten voor minima"	Partij voor de Dieren en GroenLinks	
17M62	Motie "Tekorten Beschermingsbewind BooM niet laten rusten op het armoedebudget"	PvdA, ChristenUnie en Partij voor de Dieren	
17M63	Motie "Verdere invulling Inclusief Arnhem"	PvdA	
17M64	Motie "Evaluatie wijkteams"	PvdA en ChristenUnie	
17m67	Motie "Steun initiatieven VSV"	D66, SP en Verenigd Arnhem	
17M71	Motie "Onderzoek Zorgfraude Meldpunt"	Arnhem Centraal en SP	
17M72	Motie "Niet alleen zon, wind en water, maar ook insecten en vogels"	Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren	
17M73	Motie "Maak het burgerinitiatieven eenvoudiger"	Arnhem Centraal	
17M77	Motie "Elk jaar een Living Statues Festival in Arnhem	Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren	
17M74	Motie "Regeren is vooruitzien"	ChristenUnie	
17M75	Motie "Begroting"	ChristenUnie, GroenLinks en PvdA	

Amendementen en moties MJPB 2017-2020
t.b.v. besluitvormende vergadering 6 november 2017

Nummer	Titel	Indienende fracties	
17M76	Motie "Uitbreiding vuurwerkvrije zones"	Partij voor de Dieren, GroenLinks en PvdA	

Voor 30 Amendement "Circulaire economie" (17A26)

Tegen 8

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA Arnhem	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 11

Tegen 27

Amendement "Tekorten BooM anders invullen in 2018" (17A27)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 38

Tegen 0

Amendement "Verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in Veranderopgave Inclusie" (17A28)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 19

Tegen 19

Amendement "Extra middelen voor accountmanagement" (17A49)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 19 Amendement "Schulden voorkomen" (17A50)

Tegen 19

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 35

Tegen 3

Amendement "Rookvrije zones speeltuinen en sportparken" (17A52)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	1	3
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 30

Tegen 8

Amendement "Revolverend fonds voor jongvolwassenen met schulden" (17A29)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal 38

Voor 36 Amendement "3 miljoen duurzaam inzetten" (17A30g)

Tegen 2

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 38 Amendement "Het raadsbudget 2018 e.v." (17A31)

Tegen 0

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor	**38**	Amendement "De overlast te lijf; meer handhavers in de openbare ruimte" (17A32)
Tegen	**0**	

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal	**38**

Voor 4

Tegen 34

Amendement "Werken moet lonen; verklein de armoedeval" (17A33)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	0	5
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	0	1
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal 38

Voor 22 Amendement "Schone lucht wordt steeds schoner" (17A34g)

Tegen 16

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal 38

Voor	**32**	Amendement "Effectieve Aanpak Laaggeletterdheid" (17A35g)
Tegen	**6**	

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal	**38**

Voor 19

Tegen 19

Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen 1 - warmtelekken" (17A53)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 21

Tegen 17

Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen 2 - huis-aan-huis bewustwordingscampagne" (17A54)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 10

Tegen 28

Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen 3 - fonds ter vervanging van energieslurpende apparaten" (17A55)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	0	5
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 13

Tegen 25

Amendement "Budget armoedebestrijding (eerste toevoeging)" (17A36)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 19 Amendement "Geen premieregeling" (17A38)

Tegen 19

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 35

Tegen 3

Amendement "Geld voor kinderen in armoede" (17A39)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 23

Tegen 15

Amendement "Duurzaamheid 1. Prioriteit geven aan duurzaamheid" (17A41)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 30 Amendement "Duurzaamheid 3. Groenfonds" (17A43)

Tegen 8

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 15

Tegen 23

Amendement "Duurzaamheid 4. Sneller verduurzamen gemeentelijk vastgoed" (17A44)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	0	5
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	0	1
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 5

Tegen 33

Amendement "Geen woningbouw op sportvelden" (17A56)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	0	5
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	0	1
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 27

Tegen 11

Amendement "Onderzoek aantrekkelijkheid Arnhem Zuid" (17A46)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 17

Tegen 21

Amendement "Burgers helpen bij opruimplicht" (17A47)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 25

Tegen 13

Amendement "Pilot dierenartskosten voor minima" (17A48)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 15

Tegen 23

Motie "Tekorten Beschermingsbewind BooM niet laten rusten op het armoedebudget"(17M62)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 38

Tegen 0

Motie "Verdere invulling Inclusief Arnhem" (17M63g)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 27 Motie "Evaluatie wijkteams" (17M64)

Tegen 11

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 28 Motie "Steun initiatieven VSV" (17M67)

Tegen 10

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal 38

Voor 17

Tegen 21

Motie "Niet alleen zon, wind en water, maar ook insecten en vogels" (17M72)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 13

Tegen 25

Motie "Maak het burgerinitiatieven eenvoudiger" (17M73)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 16

Tegen 22

Motie "Elk jaar een Living Statues Festival in Arnhem" (17M77)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 29 Motie "Begroting" (17M75)

Tegen 9

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	0	1
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

Voor 24 Motie "Uitbreiding vuurwerkvrije zones" (17M76)

Tegen 14

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	5	3
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17 A 26

PvdA CU Arnhem

AMENDEMENT circulaire economie

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Er een veranderopgave is gericht op criculair Arnhem;
- Deze veranderopgave duidelijk terug komt dat Arnhem efficiënt en maatschappelijk verantwoord om wil gaan met producten, materialen, hulpbronnen en het sluiten van kringlopen;
- Er daarnaast ook een economische component zit in circulariteit;
- De rijksoverheid de circulaire economie aanmoedigt door stimulerende wet- en regelgeving, slimme marktprikkels, financiering, kennis en innovatie, internationale samenwerking;
- Circulaire economie nieuwe werkgelegenheid kan opleveren.

Besluit:

Aan de veranderopgave V2 Circulair Arnhem (p.36) na het tweede bullet het volgende bullet toe te voegen onder 'ambitie':

- Samen met de economic board gaan we verkennen hoeveel nieuwe werkgelegenheid de circulaire economie kan opleveren voor Arnhem en de regio door daarop gezamenlijk te focussen in beleid. We verkennen hoe verschillende partners (overheid, onderwijs, bedrijfsleven) dat kunnen ondersteunen.

Martien Louwers — PvdA

Daniel Becker — ChristenUnie

AANGENOMEN

17A27

PvdA

Amendement Tekorten BooM anders invullen in 2018

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Constaterende dat:

- Er wordt bezuinigd op het armoedebudget als gevolg van de extra kosten voor beschermingsbewind;
- Het tekort wordt opgevangen door het te dekken uit onderbenutting individuele studietoeslag, bezuinigingen op de bijzondere bijstand, nader uit te werken aanvullende maatregelen binnen het beleidsveld Schulddienstverlening/armoedebudget en de algemene middelen.

Overwegende dat:

- Er grote tekorten blijven bestaan op het beschermingsbewind, ook als de businesscase voor BooM wordt aangepast;
- Het niet eerlijk is naar de mensen die een beroep doen op het armoedebudget dat een tekort, mede gebaseerd op een foute aanname, opgelost moet worden in de armoedeagenda;
- De onderbenutting van de individuele studietoeslag een budget is dat kan worden ingezet;
- De bezuiniging op de bijzondere bijstand groot €111.500 en de openstaande bezuiniging groot €250.000 op voorzieningen in het armoedebudget de mensen in armoede direct raken.

Besluit:

- Het bedrag in 2018 groot € 366.500 niet te bezuinigen op de bijzondere bijstand en het armoedebudget en te dekken uit:
    - Een bedrag groot € 217.000 beschikbaar voor de asfaltering van de parkeerplaats bij Valkenhuizen;
    - Een bedrag groot € 149.500 uit de Algemene Reserve (inzet voor nieuw beleid).

Ria de Vries

PvdA

VERWORPEN

17 A28

PvdA Arnhem Centraal D66

AMENDEMENT Verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in Veranderopgave Inclusie

Overwegende dat:

- Het Veranderprogramma Inclusie nog niet goed is uitgewerkt;
- In het veranderprogramma de focus wordt gelegd op de wijken waaruit informatie naar voren moet komen;
- Er veel verschillende uitdagingen liggen op het vlak van inclusie;
- Het verdrag voor de rechten van de mens met een beperking verschillende domeinen omschrijft waarin stappen kunnen worden gezet zoals toegankelijkheid, onderwijs, werk/Inkomen, wonen, vrije tijd en regelgeving;
- De gemeente in veel van die domeinen iets kan betekenen op wijkniveau maar ook op stadsniveau denk aan (beleid op het gebied van) toegankelijkheid van openbare gebouwen en de openbare ruimte;
- Het verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in de veranderopgave niet wordt benoemd;
- Gezien de ratificatie van het verdrag het logisch is om dit als een van de uitgangspunten te gebruiken voor de veranderopgave.

Besluit:

Het doel "een integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021' te wijzigen

Van (oorspronkelijke tekst):

"Deze veranderopgave heeft tot doel om vanuit een overkoepelende visie als gemeente de randvoorwaarden te scheppen in het publieke domein dat mensen ongeacht hun achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur kunnen participeren in de Arnhemse samenleving. Hierbij is het aan betrokkenen zelf om in de samenleving initiatieven te nemen om beperkingen voor participatie aan de orde te stellen en daarbij ligt de nadruk op wat er op de schaal van de wijken nodig is.

In (nieuwe tekst):

"Deze veranderopgave heeft tot doel om vanuit een overkoepelende visie als gemeente de randvoorwaarden te scheppen in het publieke domein dat mensen ongeacht hun achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur kunnen participeren in de Arnhemse samenleving. Hierbij is het aan betrokkenen zelf **en de gemeente** om in de samenleving initiatieven te nemen om beperkingen voor participatie aan de orde te stellen. **We kijken daarbij naar wat er nodig is op de schaal van de stad en de schaal van de wijk. Op stadniveau stellen we randvoorwaarden in beleid waarin het verdrag voor de rechten van de mens met een beperking van de uitgangspunten is.**

Onder Aanpak toe te voegen na bullet vier:

AANGENOMEN

Op de verschillende domeinen omschreven in het verdrag voor de rechten van de mens met een handicap te weten toegankelijkheid, onderwijs, werk/Inkomen, wonen, vrije tijd en regelgeving te omschrijven welke stappen kunnen worden genomen aangaande beleid en regelgeving om de inclusiviteit op deze terreinen te vergroten.

Martien Louwers	Lea Manders	Sabine Andeweg
PvdA	Arnhem Centraal	D66

AANGENOMEN

17 A 49

PvdA VVD

Amendement Extra middelen voor accountmanagement

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Het accountmanagement in Arnhem naar tevredenheid functioneert;
- De accountmanager is het eerste aanspreekpunt voor bedrijven met een vraag aan de gemeenten;
- Behoud, groei en acquisitie van nieuwe bedrijven van groot belang is voor meer banen in de stad;
- Met een uitbreiding van het accountmanagement meer bedrijven kunnen worden bediend.

Besluit:

- Een extra accountmanager toe te voegen aan de formatie van de gemeente;
- Tevens de accountmanagers te ondersteunen in hun werk met een crm systeem;
- De kosten groot € 100.000,- te dekken uit het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de MJPB 2018-2021;
- Dit als zodanig te verwerken in de MJPB 2018-2021.

Martien Louwers — PvdA

Leendert Combee — VVD

Uitslag stemming 19/19
STEMMEN STAKEN
beslissing uitgesteld tot een volgende vergadering (8/11/17)

17 A50

PvdA GROENLINKS

Arnhem Centraal

Amendement Schulden voorkomen

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Er is een grote groep Arnhemmers is die moeite heeft om de eindjes aan elkaar te knopen;
- Wanneer er een verandering plaatsvindt in iemands leven, zoals verlies van werk of echtscheiding, dat allerlei gevolgen heeft, ook voor de financiën;
- Het belangrijk is dat mensen daarover goed worden geïnformeerd;
- Daarmee schulden kunnen worden voorkomen, wat op termijn weer kosten kan besparen.

Besluit:

- Mensen op een laagdrempelige manier te informeren over geldzaken door daarover kennis te verstrekken;
- De mogelijkheid te creëren voor mensen om in gesprek te komen over geldzaken met adviseurs of ervaringsdeskundigen;
- Hiervoor bestaande initiatieven te ondersteunen of nieuwe te ontwikkelen;
- 'Vroeg er op af' uit te breiden door afspraken te maken met zoveel mogelijk instanties zodat schulden zo snel mogelijk kunnen worden aangepakt;
- Hiervoor de komende 3 jaar 100.000 euro per jaar vrij te maken en gedekt uit de Algemene Reserve;
- Dit als zodanig te verwerken in de MJPB 2018-2021;
- De raad bij de perspectiefnota te informeren over de inzet van de middelen.

Martien Louwers	Cathelijne Bouwkamp	Lea Manders
PvdA	GroenLinks	Arnhem Centraal

UITSLAG STEMMING 19/19
STEMMEN STAKEN
BESLISSING UITGESTELD TOT EEN VOLGENDE VERGADERING (13/11/17)

17 A 52

PvdA SP D66

Amendement Rookvrije zones speeltuinen en sportparken:

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Constaterende dat:

- Arnhem een gezonde stad wil zijn;
- Het stimuleren van een gezonde leefstijl bijdraagt aan een gezonde stad;
- Roken niet bij een gezonde leefstijl hoort en meeroken schadelijk is voor de gezondheid;
- Er gerookt mag worden bij speelplaatsen en in sportparken en kinderen hierdoor met roken in aanraking komen op een plek die daar niet voor bedoeld is;
- Kinderen zo min mogelijk in aanraking zouden moeten komen met roken en rondslingerende peuken op plekken waar ze spelen en sporten;
- Er steeds meer wordt ingezet op rookvrije sportparken.

Overwegende dat:

- Er nu geen duidelijk gemeentebeleid is wat betreft roken op en bij speeltuinen en sportparken;
- Rookvrije zones bij speeltuinen en sportparken eenvoudig kunnen worden gerealiseerd door ze op te nemen in de huisregels van de speeltuinen en sportparken;
- We in willen zetten op een volgende rookvrije generatie;
- Speeltuinen en sportparken een veilige en gezonde plek behoren te zijn.

Besluit:

- Rookvrije zones in te voeren bij speeltuinen en sportparken waar kinderen spelen en sporten zodat er niet in het zicht van kinderen gerookt wordt;
- Dit als zodanig te verwerken in de Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021.

Marte Straatsma	Jurgen Elfrink	Sabine Andeweg
PvdA	SP	D66

AANGENOMEN

17 A 29

SP

35

AMENDEMENT "Revolverend fonds voor jongvolwassenen met schulden"

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017, bij de behandeling van het agendapunt *'Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021'*,

Constaterende dat:

- Het aantal jongeren met schulden toeneemt.
- De inschatting (op basis van cijfers uit Den Haag) Arnhem 5.000/5.500 jongeren met schulden heeft met een gemiddelde schuld van € 11.000,-
- Om jongeren te helpen en perspectief te bieden het belangrijk is dat schulden zo snel mogelijk worden aangepakt.
- Ca. 17 miljoen euro van de beschikbare weerstandscapaciteit niet benodigd is voor het behouden van een weerstandsfactor van 1,3.
- De raad op 30 mei 2016 gevraagd heeft de mogelijkheden uit de pilot in Den Haag (om jongeren uit de schulden te helpen te onderzoeken) en ook in Arnhem te implementeren.

Overwegende dat:

- Het gedeelte van de algemene reserve dat leidt tot weerstandsvermogen boven de factor 1,3 bij voorkeur niet wordt uitgegeven, maar wel ten dienste van de stad dient te staan;
- Door de keuze voor een revolverend fonds de middelen terugvloeien in de bestemmingsreserve, en indien de raad dat wenst opnieuw kunnen worden ingezet om jongvolwassenen met schulden te ondersteunen.

Besluit:

- Een bedrag van 5 miljoen euro uit de algemene reserve over te hevelen naar een bestemmingsreserve "Revolverend fonds jongvolwassenen met schulden";
- Het college te verzoeken om de omvang in kaart te brengen en op basis daarvan een regeling uit te werken voor de inzet van dit fonds;
    1. Waarin wordt gekozen om het fonds revolverend te maken, waarin jongvolwassenen binnen 3 tot maximaal 5 jaar hun schuld terugbetalen aan de gemeente.
    2. Waarin jongvolwassen gaan werken aan perspectief; volgen en afmaken van een opleiding, vinden een baan of dagbesteding.
- De effectuering van de regeling uiterlijk 1 februari 2018 aan de raad ter besluitvorming voor te leggen.
- De leningen ten laste te brengen van deze bestemmingsreserve en de opbrengsten (aflossing) daar ook weer in terug te laten vloeien;
- Ten minste elke vijf jaar door de raad te laten beoordelen of het teruggevloeide kapitaal in deze bestemmingsreserve opnieuw ingezet zal worden voor jongvolwassenen met schulden, dan wel terug moet vloeien naar de algemene reserve, ten behoeve van het weerstandsvermogen.

D66	Verenigd Arnhem	VVD	GroenLinks	SP
Sabine Andeweg	Kürşat Bal	Leendert Combée	Cathelijne Bouwkamp	Jurgen Eijsink

AANGENOMEN

17A309

GROENLINKS D66 VVD ARNHEM CDA

AMENDEMENT "3 miljoen duurzaam inzetten"

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017, bij de behandeling van het agendapunt *'Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021'*,

Constaterende dat:

- Arnhem in 2050 energieneutraal wil zijn;
- Veel Arnhemmers graag hun steentje bijdragen aan het verduurzamen van onze stad, maar daarbij soms enige ondersteuning nodig hebben;
- Er een wachtlijst is van Arnhemmers die met een lening van de gemeente hun huis willen verduurzamen;
- Voor het streven naar een aardgasloze stad en het halen van de energiedoelen, zoals genoemd in programma V2 Circulair Arnhem, een verregaande verduurzaming van bestaande woningen noodzakelijk is;
- Er veel is en wordt ingezet op de verduurzaming van sociale huurwoningen, zowel lokaal, als op landelijk niveau, en daar goede afspraken te maken zijn over te bereiken resultaten, maar dit bij particulier woningbezit moeilijker is;
- Ca. 49.000 Arnhemse huishoudens voor ondersteuning van duurzaamheidsmaatregelen afhankelijk zijn van het fonds duurzaamheidsleningen;
- Dit fonds op dit moment leeg is;
- Rekenkamerrapport 'Oranje is het nieuwe groen' oordeelt dat voor het programma 'New Energy made in Arnhem' sprake is van een bescheiden budget ten opzichte van de ambities;
- Ca. 17 miljoen euro van de beschikbare weerstandscapaciteit niet benodigd is voor het behouden van een weerstandsfactor van 1,3.

Overwegende dat:

- Naast het uitspreken van ambities ook concrete acties nodig zijn;
- Het gedeelte van de algemene reserve dat leidt tot weerstandsvermogen boven de factor 1,3 bij voorkeur niet wordt uitgegeven, maar wel ten dienste van de stad dient te staan;
- Het inzetten van deze middelen in de vorm van duurzaamheidsleningen maakt dat woningbezitters zelf gaan investeren in verduurzaming, waardoor de totale investering in verduurzaming van Arnhemse woningen aanmerkelijk groter is;
- Door de keuze voor een revolverend fonds de middelen terugvloeien in de bestemmingsreserve, en indien de raad dat wenst opnieuw kunnen worden ingezet om duurzaamheidsmaatregelen te ondersteunen.

Besluit:

- Een bedrag van 3 miljoen euro uit de algemene reserve over te hevelen naar een bestemmingsreserve "Revolverend fonds duurzaamheidsmaatregelen";
- Nieuwe duurzaamheidsleningen te verstrekken volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016';
- De leningen ten laste te brengen van deze bestemmingsreserve en de opbrengsten (aflossing) daar ook weer in terug te laten vloeien;
- Geen verplichtingen aan te gaan met een looptijd langer dan 15 jaar (overeenkomstig de huidige standaardtermijn voor duurzaamheidsleningen van SVn);
- Ten minste elke vijf jaar door de raad te laten beoordelen of het teruggevloeide kapitaal in deze bestemmingsreserve opnieuw ingezet zal worden voor duurzaamheidsmaatregelen, dan wel terug moet vloeien naar de algemene reserve, ten behoeve van het weerstandsvermogen.

GL	D66	VVD	CDA
Cathelijne Bouwkamp	Mattijs Loor	Leendert Combée	Henk Montfoort

AANGENOMEN

17A31

AMENDEMENT: HET RAADSBUDGET 2018 e.v.

De Gemeenteraad van Arnhem bijeen ter vergadering op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB 2018-2021,

Constaterende dat:

- in het verkiezingsjaar 2018 de Raad ten gevolge van de verkiezingen voor grotere uitgaven staat;
- deze uitgaven, gezien het belang van opkomstbevordering, stemwijzer, verkiezingsdebat en -krant, uitslagavond alsmede eventuele (in-)formatiekosten en kosten introductieprogramma, opleiding en ICT faciliteiten voor (nieuwe) raadsleden, onvermijdelijk zijn;
- deze uitgaven (€ 85.000) in de MJPB zijn opgenomen en dat deze worden gedekt door een structurele korting op het raadsbudget van € 21.000 per jaar;

Van mening dat:

- het hier onvermijdelijke uitgaven betreffen;
- dat het gewenst is dat vanaf de volgende begrotingscyclus de begrotingsposten van de Raad worden voorbereid door ambtelijk overleg tussen het concern en de griffie, in een vergelijkbaar proces als de overige afdelingen in de gemeente, waarbij zowel knelpunten als ruimte in de begroting onderwerp van gesprek kunnen zijn en waarvan de uitkomst door het college wordt opgenomen in de concept begroting;
- de voor 2018 begrote uitgaven (€ 85.000) in verband met de verkiezingen ten laste dienen te worden gebracht van de algemene middelen;

Besluit:

- de structurele taakstelling op het raadsbudget van € 21.000 in de tabel op pagina 19 te schrappen en
- om de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021 te verlagen en dit in te zetten ter dekking van het amendement;
- En de tekst op pagina 19 van de MJPB overeenkomstig aan te passen.

H. de Vroome	D.Becker	L. Manders	M. Louwers	J.Elfrink	G. Karsenberg
D66	CU	Arnhem Centraal	PvdA	SP	CDA

C. Bouwkamp	L. Combée	Verenigd Arnhem	Partij voor de Dieren
GroenLinks	VVD	Kursat Bal	Leo de Groot

AANGENOMEN

17A32

VVD ARNHEM PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement De overlast te lijf; meer handhavers in de openbare ruimte

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB.

Constaterende dat:
- de Rekenkamer eerder heeft geconcludeerd dat "de beschikbare capaciteit op gespannen voet staat met de geformuleerde taken en ambities" tav handhaving en toezicht in de openbare ruimte;
- er de afgelopen jaren géén besluiten zijn genomen in de raad om de ambitie tav veiligheid of leefbaarheid te verlagen;
- het college als volgt oordeelt op de vraag of de handhavingscapaciteit op niveau is: "we redden het behoorlijk", "we komen 'n heel eind", het gaat best aardig";
- in de raadsbrief van 6 juni 2017 staat dat de huidige capaciteit voor handhaving in de fysieke ruimte "sober" is.

Van mening dat:
- overlast niet gewoon is. Daar tegen optreden lukt niet met een "sobere" handhavingscapaciteit;
- er meer handhavingscapaciteit nodig is om handhavend op te kunnen treden tegen overlast in de openbare ruimte; van vuil rond afvalcontainers tot hondenpoep, de venstertijden voor transport in de binnenstad, brommers die over de stoep rijden in de wijken etc.

Besluit:
In de MJPB op pagina 19/20 aan tabel en tekst toe te voegen:
Om beter op te kunnen treden tegen overlast zoals o.a. vuil rond afvalcontainers, hondenpoep en het handhaven van venstertijden voor transport in de binnenstad, overlast inde wijken etcetera, zal de handhavingscapaciteit (boa's) per 1 januari 2018 worden uitgebreid met ca. 3 fte en vanaf 1 januari 2020 nog eens met ca. 2 fte. Aangestuurd door de wijkteams leefomgeving. JK.

Dekking:
De dekking voor de extra formatie (5 handhavers/boa) wordt gevonden in het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve *in de ontwerp-MJPB 2018-2021 te verlagen*. In 2018 t/m 2019 €200.000, van 2020 en verder €300.000.

VVD	PvdA	Partij voor de Dieren
Leendert Combée	Martien Louwers	Leo de Groot

AANGENOMEN JK

17 A33

VVD ARNHEM

amendement Werken moet lonen; verklein de armoedeval

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB;

Constaterende dat:

- In de MJPB op pagina 39 staat dat werken moet lonen;
- Het college geen toets heeft gedaan op de armoedeval (verschil tussen uitkering/toeslagen in een uitkeringssituatie en het loon bij het vinden van werk);
- Er in Arnhem regelingen zijn bovenop landelijke regelingen en toeslagen die de armoedeval vergroten;
- Arnhem het in eigen hand heeft om met het versoberen van de Arnhemse regelingen/toeslagen de armoedeval te beïnvloeden.

Is van mening dat:

- het voor mensen in een uitkeringssituatie van het grootste belang is dat zij er financieel op vooruit gaan als zijn een baan vinden;
- het van belang is om -indien de uitkomsten van de toets op de armoedeval daar aanleiding toe geven- de Arnhemse regelingen te versoberen om de daad bij het woord te voegen: werk moet lonen. Dit kan uiteraard alleen voor de regelingen en toeslagen waar Arnhem zelf over kan besluiten.

Besluit:

De zin op pagina 39 van de MJPB:
Naast de noodzaak dat betaald werk ook moet lonen en niet moet leiden tot minder inkomsten als gevolg van het verminderen en/of wegvallen van allerlei toeslagen.

Uit te breiden met:
Indien uit de toets op de armoedeval blijkt dat werken niet loont, worden de Arnhemse regelingen zodanig versoberd dat werken loont.

VVD

Leendert Combée

F VERWORPEN

17A34g

VVD ARNHEM D66 PvdA

Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Amendement: Schone lucht wordt steeds schoner.

De gemeenteraad van Arnhem ter vergadering bijeen op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB.

Constaterende dat:

1. Schone lucht in de stad is belangrijk voor de volksgezondheid;
2. Overschrijdingen van de Europese norm moeten worden aangepakt en Europese doelen voor luchtkwaliteit moeten worden gehaald en dat op termijn ook de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) norm binnen bereik komt;
3. In de afgelopen decennia elke tien jaar de uitstoot van stoffen ongeveer is gehalveerd; (Bron: Begroting 2e kamer pagina 116, [1])
4. Ook de WHO norm in de toekomst door Europees bronbeleid in beeld komt;

Overwegende dat:

1. Lokaal beleid moet aansluiten op Europees bronbeleid en landelijk beleid;
2. Samen met de Rijksoverheid kijken naar een oplossing voor de knelpunten zinvol kan zijn en de MJPB hierin op dit moment niet voorziet;
3. Een stad goed bereikbaar moet zijn;
4. Draagvlak in de stad voor maatregelen die de luchtkwaliteit verbeteren belangrijk is;
5. Overleg zoals in MJPB over milieuzone is beschreven nog niet heeft plaatsgevonden maar het college wel reeds een besluit heeft genomen;
6. Decentrale overheden vanuit het landelijke programma Slimme en Gezonde Stad ondersteund worden met de ontwikkeling van de 'urban strategy tool' die gemeenten in staat stelt om onderbouwd keuzes te maken voor een gezond ruimtelijk beleid;
7. De staatssecretaris voornemens is om TNO op korte termijn te vragen om voor iedere gemeente die dat wil en waar nog knelpunten zijn onderzoek uit te laten voeren naar het verleggen van verkeersstromen om de luchtkwaliteit te verbeteren;
8. Discussie in de raad naar wat de meest effectieve maatregelen zijn om de luchtkwaliteit te verbeteren nog niet is gevoerd;
9. Dat de wethouder in de meningsvormende fase al heeft toegezegd nog met een raadsvoorstel rondom alle maatregelen op het gebied van luchtkwaliteit te komen;
10. Dat voor deze discussie o.a. de 'urban strategy tool' en het onderzoek van TNO (wat nog uitgevoerd dient te worden) van belang kan zijn.
11. Het vastpinnen van budget aan een milieuzone in de MJPB andere opties, die wellicht efficiënter zijn, uitsluit.

---

[1] https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/begrotingen/2017/09/19/xii-infrastructuur-en-milieu-rijksbegroting-2018/XII-Infrastructuur-en-Milieu.pdf

17A349 (p.2)

Besluit:

Onderstaande tekst (pagina 21 MJPB): AANGENOMEN

"Uitbreiding milieuzone (R7)

Voor het halen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit is een onderzoek uitgevoerd naar een uitbreiding van de bestaande milieuzone met meer categorieën voertuigen. In de tweede helft van 2017 wordt met de stad het referentiescenario besproken en volgt nadere informatie. In deze MJPB is voor de implementatie € 406.000 incidenteel in 2018 opgenomen. Voor de ontwikkel- en realisatiecapaciteit is € 120.000 in 2018 en structureel € 60.000 in de volgende jaren begroot.

Handhaving milieuzone (R7)

Voor de handhaving van de huidige milieuzone op basis van cameratoezicht is een uitbreiding van de handhavingscapaciteit nodig van 0,5 fte. Het betreft een structureel beslag op de algemene middelen van € 25.000. "

te vervangen door:

"Verbetering luchtkwaliteit (R7)

Voor het behalen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit zal in de tweede helft van 2017 en in eerste helft 2018 met de stad worden gezocht naar de meest efficiënte wijze waarop de luchtkwaliteit verbeterd kan worden. De raad zal een keuze voorgelegd worden via een raadsvoorstel, waarin de verschillende maatregelen en de verwachte doelen beargumenteerd en met kosten onderbouwd worden.

Voor knelpunten die er op dit moment zijn wordt samen met de Rijksoverheid gezocht naar een oplossing waarbij rekening wordt gehouden met landelijk en Europees beleid.

In deze MJPB is hiervoor incidenteel € 526.000 in 2018 opgenomen en structureel € 60.000 in de volgende jaren begroot.

Handhaving (R7)

Voor de handhaving van luchtkwaliteitsmaatregelen 0,5 fte toe te voegen. Het betreft een structureel beslag op de algemene middelen van € 25.000."

En onderstaande tekst (pagina 152 MJPB):

"Luchtkwaliteit: voor het halen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit is een onderzoek uitgevoerd naar een uitbreiding van de bestaande milieuzone met meer categorieën voertuigen. In de tweede helft 2017 wordt de met de stad het referentiescenario besproken, zodat de implementatie van het gekozen scenario in oktober in het college kan worden besloten en de raad kan worden geïnformeerd. In 2018 kan implementatie plaatsvinden. Voor deze implementatie wordt voorgesteld om ten laste van de algemene

17 A 34 g (p.3)

middelen in 2018 incidentele middelen (€ 406.000) ter beschikking te stellen en vanaf 2018 structurele middelen (€ 120.000 eerste jaar en €60.000 de volgende jaren) voor ontwikkel- en realisatiecapaciteit."

te vervangen door:

"Luchtkwaliteit: Voor het behalen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit zal in de tweede helft van 2017 en in eerste helft 2018 met de stad worden gezocht naar de meest efficiënte wijze waarop de luchtkwaliteit verbeterd kan worden.

Voor knelpunten die er op dit moment zijn wordt samen met de Rijksoverheid gezocht naar een oplossing waarbij rekening wordt gehouden met landelijk en Europees beleid.

In 2018 kan implementatie plaatsvinden. Voor deze implementatie wordt voorgesteld om ten laste van de algemene middelen in 2018 incidentele middelen € 526.000 ter beschikking te stellen en €60.000 de volgende jaren voor ontwikkel- en realisatiecapaciteit."

VVD	D66	PvdA	Arnhem Centraal
U.S. Kelderman	M. Loor	E. Greving	L. Manders

AANGENOMEN

17A35g

AANGENOMEN

Amendement **Effectieve aanpak laaggeletterden**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 06 november 2017 bij de vaststelling van 'MJPB;

Constaterende dat:

- Laaggeletterdheid, ondanks een lichte daling tussen 2013 en 2016 nog steeds een probleem is in Arnhem. Volgens onderzoek van Stichting lezen en Schrijven en de Universiteit Maastricht. Ruim 1 op de 9 Arnhemmers in de leeftijd van 16 tot 65 jaar (11 tot 13 procent) moeite heeft met straatnaamborden lezen, voorlezen aan kinderen of geld opnemen bij een pinautomaat. Zij vallen binnen de categorie laaggeletterden.

Overwegende dat:

- Laaggeletterdheid een grote drempel is voor mensen bij het participeren in de samenleving.
- Er in andere steden, bijvoorbeeld Amsterdam met de 'Aanpak ATL', laaggeletterdheid succesvol kan worden aangepakt.
- Aansluiting gevonden kan worden bij lokale initiatieven, bijvoorbeeld Rozet om laaggeletterdheid in Arnhem aan te pakken.
- De doelgroep laaggeletterden een moeilijk te bereiken doelgroep is.

Besluit:

- ~~50~~ waarvan 50.000 euro in 2018 en 50.000 euro in 2019, Vanuit VSV-middelen 100.000 euro richten op een effectieve aanpak laaggeletterdheid, in samenwerking met lokale initiatieven vanuit bijvoorbeeld Rozet.
- eenmalig vanuit algemene middelen 150.000 euro in te zetten op een coördinator laaggeletterdheid, die zich richt op communicatie en het dichten van de kloof tussen doelgroep en effectieve interventies.

SP

Jurgen Elfrink

17A53

SP PvdA Partij voor de Dieren

Amendement verduurzamen sociale huurwoningen I - Warmtelekken

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

- 'We streven naar een duurzaam en CO2-neutraal Arnhem. Daarom springen we zuinig om met energie. Dat is goed voor het milieu en scheelt in de portemonnee. Om te beginnen willen we dat energie niet wordt verspild. Nieuwe woningen moeten liefst geen energie van buiten nodig hebben en in ieder geval erg energiezuinig zijn. Bij bestaande gebouwen levert isoleren veel op. We gaan woningeigenaren, waaronder woningcorporaties, stimuleren om hun woningen energiezuiniger te maken. We wijzen op subsidieregelingen en de lagere energiekosten.' (Coalitieakkoord 2014-2018, Met de stad)
- 'Energiebesparing in de gebouwde omgeving de meest effectieve en vaak ook de meest kostenefficiënte wijze van verduurzamen [is]. Energiebesparing bij[draagt] aan milieudoelstellingen, leidt tot een lagere energierekening, de concurrentiepositie van bedrijven [verbetert] en een impuls aan de werkgelegenheid [geeft].
  Conform de afspraken uit het SER Energieakkoord de gemeente een jaarlijkse besparing van gemiddeld 1,5% van het totale energiegebruik [wil] realiseren. Dit kan door in te zetten op beïnvloeding van gedrag, zuinige apparatuur, slimme meters en monitoringssystemen en toepassing van maatregelen zoals vloer-, gevel- en dakisolatie, LEDverlichting en duurzame beglazing in de gebouwde omgeving. Bij voorkeur worden deze maatregelen gebundeld en uitgerold via collectieve concepten zoals Nul op de Meter (NOM).
  In veel Arnhemse wijken de energielasten hoog zijn ten opzichte van het inkomen, waardoor er sprake is van energiearmoede.' (Aldus: NEmiA, p. 23)
- Duurzaam betaalbaar wonen een van de pijlers van de Arnhemse Woonprincipes 2025 is
- 'Op basis van inkomen 53% van de Arnhemse huishoudens tot de doelgroep voor sociale huur [behoort]. (Bron: Betaalbaarheid Wonen in Beeld, SAN, 2014) (p. 11)
  Woningverduurzaming bij [kan] dragen aan het verlagen van de woonlasten door besparing op energieuitgaven. Het gemiddeld energielabel in Arnhem bedraagt op dit moment C. Circa 48% van de woningen heeft energielabel D of minder.' (Aldus de Arnhemse Woonprincipes 2025, p. 11)
- Er 26.316 corporatiewoningen zijn (Arnhem in Cijfers)
- Er veel kennis verzameld is en wordt over energieverbruik in woningen, die kennis onder meer beschikbaar is bij de tafels van het Gelders Energie Akkoord: 'Energiebesparing burgers' en 'Energiebesparing in de huur' en ook daadwerkelijk ingezet kan worden.
- Huurdersorganisaties een ondersteunende rol kunnen spelen bij huis-aan-huis gerichte acties en de huurders kunnen meenemen in het bewust worden van hun energieverbruik en mogelijke energiebesparingen.

Overwegende dat:

- Investeren in het verlagen van de energielasten een bijdrage levert aan het behalen van onze doelstellingen op weg naar een energieneutrale Arnhemse samenleving;

- Investeren in het verbeteren van het energielabel (naar niveau B of zelfs A) een nadrukkelijk gemeentelijk streven is, waarbij het label een aantoonbare relatie moet hebben met het werkelijk energieverbruik;
- Investering in het verlagen van de energielasten een effectief middel is om de woonlasten te verlagen;
- Als we onze doelstellingen op gemeentelijk niveau willen behalen, we de verduurzaming op verschillende manieren zullen moeten aanvliegen. Bewustwording speelt daarin een belangrijke rol. We kunnen met kleine maatregelen kan al snel 10-20% minder energieverbruik behalen. Maatregelen die doorgevoerd worden zonder huurverhoging.
- Concrete kennis over verlies van energie in sociale huurwoningen bijdraagt aan het opstellen van een actieplan voor het op maat verbeteren van de isolatie in woningen;
- Het verwerven van de kennis over warmtelekken in sociale huurwoningen bijdraagt aan een gerichte aanpak bij het verlagen van het energiegebruik;
- Onderzoek naar warmtelekken op een gestructureerde wijze moet plaatsvinden;
- Hier een efficiënte en effectieve aanpak denkbaar is, omdat veel sociale huurwoningen op dezelfde manier zijn gebouwd;
- Een onderzoek bijdraagt aan een heldere monitoring van onze energieprestaties;
- Het verduurzamen van sociale huurwoningen niet alleen geld kost, maar dat het uiteindelijk ook geld oplevert in de vorm van besparingen op woonkosten én het vergroten van werkgelegenheid;
- De gemeente een partner is die kan verbinden, uitnodigen en faciliteren.

Besluit:

Een grondig onderzoek uit te (laten) voeren naar de warmtelekken in sociale huurwoningen. Bij dit onderzoek nauw samen te werken met alle Arnhemse woningbouwcorporaties, de huurdersverenigingen, de HAN, Energiecoöperatie Rijn- en IJssel en het GEA. De onderzoeksgegevens voor de zomer 2018 te presenteren.

Dit samen met de woningcorporaties te financieren en hiervoor een evenredig deel, eenmalig te reserveren uit de algemene reserve, maximaal ter hoogte van € 75.000,-.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018 - 2021.

SP Arnhem, Paul Kusters PvdA, Eric Greving PvdD, Leo de Groot

Paul Kusters

Uitslag stemming 19/19
Stemmen staken
Beslissing uitgesteld tot
een volgende vergadering (13/11/17)

17A54

SP Partij voor de Dieren

Amendement verduurzamen sociale huurwoningen II – huis-aan-huis bewustwordingscampagne

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

- 'We streven naar een duurzaam en CO2-neutraal Arnhem. Daarom springen we zuinig om met energie. Dat is goed voor het milieu en scheelt in de portemonnee. Om te beginnen willen we dat energie niet wordt verspild. Nieuwe woningen moeten liefst geen energie van buiten nodig hebben en in ieder geval erg energiezuinig zijn. Bij bestaande gebouwen levert isoleren veel op. We gaan woningeigenaren, waaronder woningcorporaties, stimuleren om hun woningen energiezuiniger te maken. We wijzen op subsidieregelingen en de lagere energiekosten.' (Coalitieakkoord 2014-2018, Met de stad)
- 'Energiebesparing in de gebouwde omgeving de meest effectieve en vaak ook de meest kostenefficiënte wijze van verduurzamen [is]. Energiebesparing bij[draagt] aan milieudoelstellingen, leidt tot een lagere energierekening, de concurrentiepositie van bedrijven [verbetert] en een impuls aan de werkgelegenheid [geeft].
  Conform de afspraken uit het SER Energieakkoord de gemeente een jaarlijkse besparing van gemiddeld 1,5% van het totale energiegebruik [wil] realiseren. Dit kan door in te zetten op beïnvloeding van gedrag, zuinige apparatuur, slimme meters en monitoringssystemen en toepassing van maatregelen zoals vloer-, gevel- en dakisolatie, LEDverlichting en duurzame beglazing in de gebouwde omgeving. Bij voorkeur worden deze maatregelen gebundeld en uitgerold via collectieve concepten zoals Nul op de Meter (NOM).
  In veel Arnhemse wijken de energielasten hoog zijn ten opzichte van het inkomen, waardoor er sprake is van energiearmoede.' (Aldus: NEmiA, p. 23)
- Duurzaam betaalbaar wonen een van de peilers van de Arnhemse Woonprincipes 2025 is
- 'Op basis van inkomen 53% van de Arnhemse huishoudens tot de doelgroep voor sociale huur [behoort]. (Bron: Betaalbaarheid Wonen in Beeld, SAN, 2014) (p. 11)
  Woningverduurzaming bij [kan] dragen aan het verlagen van de woonlasten door besparing op energieuitgaven. Het gemiddeld energielabel in Arnhem bedraagt op dit moment C. Circa 48% van de woningen heeft energielabel D of minder.' (Aldus de Arnhemse Woonprincipes 2025, p. 11)
- Er 26.316 corporatiewoningen zijn (Arnhem in Cijfers, meest recent)
- Er veel kennis verzameld is en wordt over energieverbruik in woningen, die kennis onder meer beschikbaar is bij de tafels van het Gelders Energie Akkoord: 'Energiebesparing burgers' en 'Energiebesparing in de huur' en ook daadwerkelijk ingezet kan worden.
- Huurdersorganisaties een ondersteunende rol kunnen spelen bij huis-aan-huis gerichte acties en de huurders kunnen meenemen in het bewust worden van hun energieverbruik en -besparingen.
- Dat het
  - plaatsen van tochtstrips
  - goed inregelen van verwarming
  - vervangen van alle oudere verlichting

AANGENOMEN

17A54(PZ)

- plaatsen van waterbesparende douchekoppen en kranen
- gebruik van grijs water in toilet
- automatische uit- en aan schakelen van verlichting in algemene ruimtes

wezenlijk bijdraagt aan energiebesparing en dit direct voelbaar is in de portemonnee.

Overwegende dat:

- Bewustwording een belangrijke rol speelt bij het verlagen van het energiegebruik en -verbruik;
- Er met kleine maatregelen al snel 10-20% minder energieverbruik behaald kan worden (Urgenda);
- Dergelijke maatregelen doorgevoerd kunnen worden zonder huurverhoging als deze onderdeel worden gemaakt van regulier (naar voren gehaald) onderhoud;
- Kennis over dergelijke maatregelen breed verspreid en gedeeld moet worden;
- Als we onze doelstellingen op gemeentelijk niveau willen behalen, we de verduurzaming op verschillende manieren zullen moeten aanvliegen.
- Hier een efficiënte en effectieve aanpak denkbaar is, omdat veel sociale huurwoningen op dezelfde manier zijn gebouwd;
- Een huis-aan-huis campagne een effectief middel is;
- De gemeente een partner is die kan verbinden en faciliteren.

Besluit:

Een huis-aan-huis bewustwordingscampagne te starten waarin praktische tips worden aangedragen en de besparingen concreet worden voorgerekend. Daarin samen te werken met alle Arnhemse woningbouwcorporaties, de huurdersverenigingen, de HAN, Energiecoöperatie Rijn- en IJssel en het GEA. Deze campagne voor de zomer van 2018 af te ronden en over de resultaten ervan de raad te informeren.

Dit samen met de woningcorporaties te financieren en hiervoor een evenredig deel, eenmalig te reserveren uit de algemene reserve, maximaal ter hoogte van € 75.000,-.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018 - 2021.

SP Arnhem, Paul Kusters PvdD, Leo de Groot

AANGENOMEN

17455

SP Partij voor de Dieren VERWORPEN

Amendement verduurzamen sociale huurwoningen III – fonds ter vervanging van energieslurpende apparaten

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

- 'We streven naar een duurzaam en CO2-neutraal Arnhem. Daarom springen we zuinig om met energie. Dat is goed voor het milieu en scheelt in de portemonnee. Om te beginnen willen we dat energie niet wordt verspild. Nieuwe woningen moeten liefst geen energie van buiten nodig hebben en in ieder geval erg energiezuinig zijn. Bij bestaande gebouwen levert isoleren veel op. We gaan woningeigenaren, waaronder woningcorporaties, stimuleren om hun woningen energiezuiniger te maken. We wijzen op subsidieregelingen en de lagere energiekosten.' (Coalitieakkoord 2014-2018, Met de stad)
- 'Energiebesparing in de gebouwde omgeving de meest effectieve en vaak ook de meest kostenefficiënte wijze van verduurzamen [is]. Energiebesparing bij[draagt] aan milieudoelstellingen, leidt tot een lagere energierekening, de concurrentiepositie van bedrijven [verbetert] en een impuls aan de werkgelegenheid [geeft].
  Conform de afspraken uit het SER Energieakkoord de gemeente een jaarlijkse besparing van gemiddeld 1,5% van het totale energiegebruik [wil] realiseren. Dit kan door in te zetten op beïnvloeding van gedrag, zuinige apparatuur, slimme meters en monitoringssystemen en toepassing van maatregelen zoals vloer-, gevel- en dakisolatie, LEDverlichting en duurzame beglazing in de gebouwde omgeving. Bij voorkeur worden deze maatregelen gebundeld en uitgerold via collectieve concepten zoals Nul op de Meter (NOM).
  In veel Arnhemse wijken de energielasten hoog zijn ten opzichte van het inkomen, waardoor er sprake is van energiearmoede.' (Aldus: NEmiA, p. 23)
- Duurzaam betaalbaar wonen een van de peilers van de Arnhemse Woonprincipes 2025 is
- 'Op basis van inkomen 53% van de Arnhemse huishoudens tot de doelgroep voor sociale huur [behoort]. (Bron: Betaalbaarheid Wonen in Beeld, SAN, 2014) (p. 11)
  Woningverduurzaming bij [kan] dragen aan het verlagen van de woonlasten door besparing op energieuitgaven. Het gemiddeld energielabel in Arnhem bedraagt op dit moment C. Circa 48% van de woningen heeft energielabel D of minder.' (Aldus de Arnhemse Woonprincipes 2025, p. 11)
- Er 26.316 corporatiewoningen zijn. (Arnhem in Cijfers, meest recent)
- Er veel kennis verzameld is en wordt over energieverbruik in woningen, die kennis onder meer beschikbaar is bij de tafels van het Gelders Energie Akkoord: 'Energiebesparing burgers' en 'Energiebesparing in de huur' en ook daadwerkelijk ingezet kan worden.
- Dat bijvoorbeeld het:
  - vervangen van alle oudere verlichting,
  - plaatsen van waterbesparende douchekoppen en kranen,
  - vervangen van energie slurpende apparaten,
  - gebruik van grijs water in toilet

  een wezenlijke bijdrage levert aan de energiebesparing en de verlaging van de woonlasten.
- Dat er inmiddels voldoende, betaalbare, energiebesparende apparatuur en verlichting

17A55 (p.2)

beschikbaar is.
- Huurdersorganisaties een ondersteunende rol kunnen spelen bij huis-aan-huis gerichte acties en de huurders kunnen meenemen in het bewust worden van hun energieverbruik en –besparingen.

Overwegende dat:

- Investeren in het verlagen van de energielasten een bijdrage levert aan het behalen van onze doelstellingen op weg naar een energieneutrale Arnhemse samenleving;
- Investering in het verlagen van de energielasten een effectief middel is om de woonlasten te verlagen;
- Hier een efficiënte en effectieve aanpak denkbaar is, omdat veel sociale huurwoningen op dezelfde manier zijn gebouwd;
- Het vervangen van energieslurpende apparatuur in sociale huurwoningen niet alleen geld kost, maar dat het uiteindelijk ook geld oplevert in de vorm van besparingen én het vergroten van werkgelegenheid;
- De gemeente een partner is die kan verbinden en faciliteren.

Besluit:

Een haalbaarheidsonderzoek uit te (laten) voeren naar een fonds ter vervanging van energieslurpende apparatuur in sociale huurwoningen en daarbij de optie van het verhuren van apparatuur en het financieren vanuit energiebesparing mee te nemen.

Bij dit onderzoek nauw samen te werken met alle Arnhemse woningbouwcorporaties, de huurdersverenigingen, de HAN, Energiecoöperatie Rijn- en IJssel en het GEA. De onderzoeksresultaten voor de zomer 2018 te presenteren.

In overleg te gaan met de woningcorporaties en de Provincie Gelderland over de gezamenlijke financiering hiervan en een evenredig deel, eenmalig te betalen uit de algemene reserve, maximaal ter hoogte van € 75.000,-.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018 - 2021.

SP Arnhem, Paul Kusters PvdD, Leo de Groot

Paul Kusters

VERWORPEN

17A36

GROENLINKS PvdA

amendement **Budget armoedebestrijding (eerste toevoeging)**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Nog steeds teveel Arnhemmers in armoede leven en hiervan dagelijks de harde consequenties ervaren en zich vaak in schrijnende situaties bevinden.
- Teveel Arnhemse kinderen opgroeien in armoede.
- Opgroeien in armoede van grote invloed is op de ontwikkeling en kansen van kinderen.
- Het college voorstelt €300.000 te bezuinigen op het armoedebudget op basis van landelijke SCP-cijfers.
- De Individuele Studietoeslag een wettelijke toeslag voor studenten is die vanwege een beperking niet in staat zijn zelfstandig het minimumloon te verdienen.
- In Arnhem minder gebruik wordt gemaakt van deze regeling dan is begroot.
- In de concept-MJPB 2018-2021 wordt voorgesteld om het budget voor individuele studietoeslag daarom structureel te verlagen.

Overwegende dat:

- De gemeenteraad vindt dat armoede in Arnhem moet worden aangepakt.
- Extra inzet op de effecten van armoede op opgroeiende kinderen nodig is.
- Er extra middelen nodig zijn om schrijnende situaties tegen te gaan bij kwetsbare groepen zoals gezinnen met kinderen, mensen met een beperking en nieuwkomers.
- Er extra middelen nodig zijn om te zorgen dat mensen hun kansen vergroten om duurzaam uit armoede te komen.
- Er extra middelen nodig zijn om te zorgen dat Arnhem een inclusieve stad blijft waarin iedereen mee kan doen.
- De extra middelen nodig zijn voor bijvoorbeeld bijzondere bijstand, individuele studietoeslag, onderwijs en dagbesteding.

Besluit:

De € 295.000 onderbenutting Individuele Studietoeslag niet te gebruiken als dekking voor het tekort op beschermingsbewind, maar toe te voegen aan het armoedebudget. En het daardoor oplopende tekort op beschermingsbewind te dekken uit het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie met € 295.000 aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018 - 2021

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Martien Louwers
PvdA

VERWORPEN

17 A 38

GROENLINKS ChristenUnie Arnhem Arnhem Centraal Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

PvdA

amendement **Geen premieregeling**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- De tekorten binnen BUIG waarschijnlijk zullen blijven bestaan aangezien Arnhem een nadeelgemeente is (en dus minder gelden krijgt voor uitkeringen dan we uitgeven aan uitkeringen).
- Het college een premieregeling voor de teams Leefomgeving wil instellen, waarin de teams een bonus krijgen als zij iemand minimaal een half jaar uit de bijstand halen.
- Deze premie vrij besteedbaar is voor de teams Leefomgeving en ook besteed kan worden aan bijvoorbeeld wijkonderhoud.

Besluit:
De premieregeling niet in te voeren en de bestemmingsreserve 'Bijstand naar werk' niet te vormen en de middelen te behouden voor BUIG.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp **GroenLinks**
Daniël Becker **ChristenUnie**
Lea Manders **Arnhem Centraal**
Leo de Groot **Partij voor de Dieren**
Martien Louwers **PvdA**

Uitslag stemming 19/19
stemmen staken
Beslissing uitgesteld tot
een volgende vergadering (13/11/17)

GROENLINKS PvdA Arnhem Centraal ChristenUnie

VVD Arnhem Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

17A39

Verenigd Arnhem

Amendement **Geld voor kinderen in armoede**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Opgroeien in armoede van grote negatieve invloed is op de ontwikkeling en kansen van kinderen;
- Het Rijk vanaf 2017 structureel extra geld beschikbaar stelde voor kinderen die opgroeien in armoede, waarvan 1,1 miljoen euro voor Arnhem;
- Gemeenten in samenwerking met hiervoor relevante fondsen en stichtingen met deze gelden zorg dragen voor voorzieningen in natura, zodat alle kinderen kunnen meedoen op school, aan sport, aan cultuur en sociale activiteiten;
- De VNG en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hiertoe bestuurlijke afspraken maakten.
- Het college voorstelt de 1,1 miljoen euro in Arnhem te gebruiken voor het bestrijden en waar mogelijk voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede, en daarvoor een sleutelrol geeft aan de wijkteams (sociale wijkteams en teams leefomgeving) en de gelden daarom vanaf 2018 aan de wijkprogramma's toe wil voegen.

Overwegende dat:

- De middelen voor het bestrijden van de gevolgen van armoede voor kinderen direct (in natura) ten goede moeten komen aan de kinderen.

Besluit:

De 1,1 miljoen euro voor het 'voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid' in te zetten door het zorgdragen voor voorzieningen in natura, zodat alle kinderen kunnen meedoen op school, aan sport, aan cultuur en sociale activiteiten.

Dit te doen in samenwerking met hiervoor relevante fondsen en stichtingen.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp **GroenLinks**	Martien Louwers **PvdA**	Lea Manders **Arnhem Centraal**	Daniël Becker **ChristenUnie**
Leendert Combée **VVD**	Leo de Groot **GroenLinks**		

Kursat Bal
Verenigd Arnhem

AANGENOMEN

17A 41

GROENLINKS Arnhem Centraal Partij voor de Dieren

amendement

Duurzaamheid
1. Prioriteit geven aan duurzaamheid

D66

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:
- Arnhem in 2050 energieneutraal wil zijn.
- De gemeenteraad het belangrijk vindt dat de door haar gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid worden bereikt.
- De rekenkamer oordeelt dat de gemeente Arnhem achterligt als het gaat om het halen van onze duurzame doelstellingen.
- De rekenkamer concludeert dat versnelling onontbeerlijk is.
- De rekenkamer aangeeft dat daarvoor meer middelen nodig zijn.
- De gemeenteraad het budgetrecht heeft.

Overwegende dat:
- Nu het moment is om een andere weg in te slaan: naar een groene en echt duurzame stad.
- Een stip op de horizon niet voldoende is, maar concrete acties nodig zijn.
- Er extra investering in het veranderprogramma Circulair Arnhem nodig is om onze duurzaamheidsdoelstellingen te halen.
- Inzet van algemene middelen kunnen worden aangewend indien de gemeenteraad dit noodzakelijk acht.

Besluit:
Tot het instellen van een bestemmingsreserve 'Duurzaam Arnhem', deze te vullen met € 1 miljoen en dit bedrag over te hevelen uit de algemene reserve om per 2018 aan de slag te kunnen met de inhaalslag die nodig is om de doelstellingen te behalen die wij onszelf hebben opgelegd.

Het college de opdracht te geven de doelstellingen zoals deze zijn verwoord in NEmiA uit te werken middels een stappenplan voor de jaren 2018, 2019, 2020 en 2021 - met welke instrumenten, activiteiten, inzet van ambtenaren en bijbehorend budget de doelstellingen worden bereikt. En tevens aan te geven met welke prioritering het college voorstelt en of (en zo ja hoeveel) extra investering nodig is om de doelstellingen te behalen.

Het college opdracht te geven hierbij de aanbevelingen van het Rekenkamerrapport over te nemen, te weten:
- zorg voor meer capaciteit;
- geef extra aandacht en middelen aan de drie pijlers;
- maak een duidelijk stappenplan met meetbare doelstellingen op de korte termijn;
- richt het partnernetwerk minder vrijblijvend in;
- finaliseer een goed monitoringssysteem;
- maak een plan waarbij de wijkteams leefomgeving worden gebruikt om een meer actieve houding van inwoners te stimuleren en
- moedig inwoners (ook financieel) aan te participeren.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

AANGENOMEN

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Lea Manders
Arnhem Centraal

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

17A42

GROENLINKS Arnhem Centraal PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement **Duurzaamheid**
2. Revolverend fonds

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Arnhem in 2050 energieneutraal wil zijn.
- Veel Arnhemmers graag hun steentje bijdragen aan het verduurzamen van onze stad, maar dat niet altijd alleen kunnen.
- De gemeenteraad het belangrijk vindt dat de door haar gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid worden bereikt.
- De rekenkamer oordeelt dat de gemeente Arnhem achterligt als het gaat om het halen van onze duurzame doelstellingen.
- De rekenkamer concludeert dat versnelling onontbeerlijk is.
- De rekenkamer aangeeft dat daarvoor meer middelen nodig zijn.
- Er een wachtlijst is van Arnhemmers die met een lening van de gemeente hun huis willen verduurzamen.
- De gemeenteraad het budgetrecht heeft.

Overwegende dat:

- Nu het moment is om een andere weg in te slaan: naar een groene en echt duurzame stad.
- een stip op de horizon niet voldoende is, maar concrete acties nodig zijn.
- Er een enorm potentieel tot verduurzamen ligt bij de particuliere woningvoorraad.
- Particuliere woningeigenaren middels een lening ondersteund kunnen worden bij het besparen en vergroenen van hun energie.
- Inzet van algemene middelen kunnen worden aangewend indien de gemeenteraad dit noodzakelijk acht.

Besluit:

Over te gaan tot het aanvullen van het revolverend fonds 'Arnhemse duurzaamheidslening', waarbij deze middelen strikt revolverend worden ingezet (aflossingen worden gebruikt om nieuwe leningen te verstrekken en middelen worden niet ingezet om rentekosten te dekken) en hiervoor jaarlijks de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021 met € 100.000 te verlagen.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Lea Manders
Arnhem Centraal

Martien Louwers
PvdA

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

AMENDEMENT IS NIET IN STEMMING GEBRACHT I.V.M. ~~AAN~~ VERSTREKKENDHEID VAN AANGENOMEN AMENDEMENT 17A309

GROENLINKS Arnhem Centraal PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

17A43

amendement **Duurzaamheid**
3. Groenfonds

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- De gemeenteraad het belangrijk vindt dat de door haar gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid worden bereikt.
- De gemeenteraad Arnhem als groene stad wil waarborgen en uitbreiden
- De rekenkamer oordeelt dat de gemeente Arnhem achterligt als het gaat om het halen van onze duurzame doelstellingen.
- Meer groen in de stad goed is voor de verkoeling, luchtkwaliteit en biodiversiteit in de stad.
- Groen de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad meebepaalt en daaraan een duurzaam positieve bijdrage levert.
- De gemeenteraad budgetrecht heeft.

Overwegende dat:

- Nu het moment is om een andere weg in te slaan: naar een groene en echt duurzame stad.
- Meer groen in de stad goed is voor verkoeling, de luchtkwaliteit en de biodiversiteit in de stad.
- Groen de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad meebepaalt en daaraan een duurzaam positieve bijdrage levert.
- Het groenfonds nodig is om noodzakelijke investeringen mogelijk te maken, maar dit vanwege de beperkte middelen maar zeer beperkt mogelijk is.
- Inzet van algemene middelen kunnen worden aangewend indien de gemeenteraad dit noodzakelijk acht.

Besluit:
Structureel €50.000 te reserveren voor het Groenfonds. En dit te dekken uit het met € 50.000 verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Lea Manders
Arnhem Centraal

Martien Louwers
PvdA

Leo de Groot
Partij van de Dieren

AANGENOMEN

17A44

GROENLINKS

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement

Duurzaamheid
4. Sneller verduurzamen gemeentelijk vastgoed

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Er een plan van aanpak is voor het verduurzamen van een kernportefeuille van 21 grotere panden, die een groot deel van het energieverbruik van het vastgoed vertegenwoordigen.

Overwegende dat:

- We snel werk moeten maken van het verduurzamen van ons gemeentelijk vastgoed om klimaatverandering tegen te gaan.

Besluit:

De verduurzaming van de kernportefeuille van 21 grotere panden binnen vijf jaar te realiseren in plaats van 10 jaar. En de hogere kosten hiervoor en voor eventueel extra benodigde inzet van ambtenaren te dekken door eenmalig 250.000 euro uit de Algemene Reserve te halen.

Middelen die niet nodig zijn bij deze 21 panden in te zetten voor het verduurzamen van ander gemeentelijk vastgoed.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

VERWORPEN

17A56

GROENLINKS

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement

Geen woningbouw op sportvelden

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Het college aangeeft dat door (gedeeltelijk) woningbouw te realiseren extra geld kan worden gegenereerd voor o.a. het realiseren van een nieuw MIP sport.

Overwegende dat:

- Door niet-gebruikte sportvelden groen te laten blijven, ze kunnen bijdragen aan een nog groenere stad en ontmoeting in de wijk;
- Groen in de stad goed is voor de gezondheid van Arnhemmers en Arnhem;
- Arnhem een groen karakter heeft, Arnhemmers hier erg trots op zijn en hier woongenot aan ontlenen.

Besluit:

Toe voegen aan de concept-Meerjaren Programmabegroting 2018-2021 op pagina 29, na "Op de uitgaven voor sport moet eveneens vanaf 2018 voor € 100.000 oplopend naar € 150.000 in 2019 worden bespaard. Hierbij wordt gewerkt aan het afstoten of anders inzetten van de sportparken. De uitwerking zal het komende jaar plaatsvinden":

> "Het afstoten of anders inzetten van de sportparken heeft niet bebouwing van de sportvelden als resultaat."

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

VERWORPEN

17A96

Arnhem Centraal PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

AMENDEMENT: Onderzoek aantrekkelijk Arnhem Zuid

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017, bij de vaststelling van de MJPB 2018 - 2021

Constaterende dat

- Er al jaren onvrede is over het lage voorzieningenniveau qua cultuur, vertier, gezelligheid en horeca in dit stadsdeel;
- In 2003 een motie is aangenomen die een traject heeft ingezet om met de stad te praten over een centrum in Zuid;
- Dit leidde tot een interactief grootschalig plan, waarbij burgers, ondernemers en organisaties hebben kunnen meepraten, dat echter in 2010/2011 niet is doorgezet vanwege de crisis;
- Er weinig tot geen concrete acties en resultaten zijn geboekt mbt het verhogen van de aantrekkelijkheid van Arnhem Zuid;

Overwegende dat

- Er niets verminderd is aan de klacht dat Arnhem Zuid vrijwel geen voorzieningen heeft en dat er geen gezellig centrum/terrasje is.
- Het voor burgers uitermate teleurstellend is dat hun toenmalige inbreng geen resultaten heeft opgeleverd;
- Veel inwoners van Arnhem Zuid zeggen naar omringende gemeenten te trekken voor horeca en bioscoopbezoek;
- Het jammer en onnodig is dat onze burgers hun geld buiten de stad uitgeven.
- Het onderzoek nav de mogelijke komst van Euroscoop heeft aangetoond dat een dergelijke voorziening de stad als geheel miljoenen oplevert;

Besluit:

- Om na te gaan of er nog altijd behoefte is bij bewoners aan een bruisend centrum in Arnhem Zuid of dat er andere wensen zijn voor de aantrekkelijkheid van Zuid wordt er voor 1 februari 2018 een onderzoek uitgevoerd onder bewoners en ondernemers.
- De kosten van dit onderzoek worden geraamd op 20.000 euro en worden incidenteel uit de Algemene Reserve bekostigd.

Arnhem Centraal	PvdA	Partij voor de Dieren
Lea Manders	Martien Louwers	Leo de Groot

AANGENOMEN

17A97

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

PvdA

GROENLINKS

AMENDEMENT: Burgers helpen bij opruimplicht.

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat

- Veel klachten van bewoners gaan over hondenpoep en zwerfvuil in de buurt.
- Het aantal afvalbakken is afgenomen;
- We in Arnhem terecht een opruimplicht hebben, maar dat het Arnhemmers niet altijd gemakkelijk gemaakt wordt;
- Er geen signalen zijn dat het beter gaat met opruimen;
- We burgers willen aanmoedigen meer zelf op te ruimen;
- Er op plaatsen waar honden worden uitgelaten er vaak geen afvalbakken staan;

Overwegende dat

- Wijken zelf het beste kunnen bepalen welke aanpak effectief is;
- Een financiële stimulans kan helpen om samen met de wijkteams leefomgeving gewenste voorzieningen te creëren.

Besluit:

- De acht gebieden een stimulans van 3000 euro ontvangen om in de wijk extra voorzieningen te creëren.
- De kosten van 24.000 euro worden incidenteel uit de Algemene Reserve bekostigd.

Arnhem Centraal	Partij voor de Dieren	PvdA	GroenLinks
Lea Manders	Leo de Groot	Martien Louwers	Cathelijne Bouwkamp

VERWORPEN

17A48

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

GROENLINKS

SP

Amendement "Pilot dierenartskosten voor minima"

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 06-11-2017 bij vaststellen van de MJPB 2017-2021.

Overwegende dat:

- Veel gezinnen in armoede huisdieren hebben die goede verzorging nodig hebben.
- Hiermee kosten gemoeid zijn waardoor het gezin minder geld aan andere uitgaven kan besteden.
- Onverwachte dierenartskosten vaak een behoorlijke aanslag op het budget van minima zijn.
- Het mijden van zorg voor huisdieren op termijn tot hogere kosten kan lijden.
- Eenmalige kosten voor neutralisatie van huisdieren, veel toekomstig dierenleed en extra kosten in de toekomst kunnen voorkomen.
- Het college heeft toegezegd in overleg te gaan met dierenartsen over de mogelijkheid een korting op dierenartskosten te geven aan minima.
- Cofinanciering voor dierenartspraktijken een motiverende factor is om bij dergelijke regeling aan te sluiten.

Besluit:

In de MJPB 2017-2018 een bedrag van 10.000 euro, eenmalig uit de Algemene Reserve, toe te voegen aan de post Dierenwelzijn met als doel de cofinanciering voor een pilot 'tegemoetkoming dierenartskosten voor minima' te dekken voor de periode van maximaal één jaar.

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

SP
JURGEN ECKHARDT

AANGENOMEN

17 M 62

PvdA CU Arnhem Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

MOTIE Tekorten Beschermingsbewind BooM niet laten rusten op het armoedebudget

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- De tekorten op Beschermingsbewind BooM de komende jaren oplopen van 1,3 miljoen in 2018 naar 1,8 miljoen in 2021;
- Deze tekorten worden veroorzaakt omdat meer mensen in beschermingsbewind terecht komen;
- De tekorten volgens de begrotingsregels moeten worden opgevangen binnen het beleidsdomein;
- Het onlogisch is dat doordat meer mensen schulden hebben en in beschermingsbewind komen, er wordt gekort op het armoedebudget dat juist mensen financieel ondersteunt.

Verzoekt het college:

- Het principe dat de kosten binnen het beleidsveld moeten worden opgevangen vanaf 2019 niet meer toe te passen op de kosten voor beschermingsbewind BooM;
- Vanaf 2019 dekking te vinden voor de tekorten buiten het budget voor armoede/schulddienstverlening.

En gaat over tot de orde van de dag

Martien Louwers
PvdA

Daniel Becker
ChristenUnie

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

VERWORPEN

17m639

PvdA GROENLINKS CDA

Motie Verdere invulling Inclusief Arnhem

De gemeenteraad in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB;

Constaterende dat:

- De gemeenteraad van Arnhem in zijn vergadering van 29 mei jl. bij het vaststellen van de Persectiefnota het besluit heeft genomen voor het thema 'diversiteit' een aparte veranderopgave te formuleren in de Meerjaren Programmabegroting;
- Het college middels het besluit m.b.t. de Perspectiefnota de expliciete opdracht van de gemeenteraad heeft meegekregen een uitdagende visie uit te werken met betrekking tot dit thema, zowel nog in de verwachte nota diversiteit als in de nota inclusie, en deze visie tevens in de MJPB te verwerken;
- Dit besluit vijf maanden geleden is genomen;

Overwegende dat,

- Een dergelijk verbindende visie op alle beleidsterreinen in het belang is van de stad die richting geeft aan een Arnhemse samenleving waarop iedereen trots kan zijn en waarin iedereen meedoet;
- Deze visie uitdrukking geeft aan onze grond van gelijkwaardigheid en met respect voor elkaars eigenheid waarin alle bewoners in deze stad actief deelnemen;
- Diversiteit en inclusie nu en in de komende jaren belangrijke thema's zijn;
- Diversiteit en inclusie geen nieuwe termen zijn, maar al onderdeel moet zijn van het beleid op vele beleidsterreinen;

Is van mening dat,

- De veranderopgave 'V5 Inclusief Arnhem' weliswaar als aparte opgave in de MJPB is opgenomen, maar door het ontbreken van ambitie een vrij lege opgave is;
- Het college met deze wijze waarop de veranderopgave 'V5 Inclusief Arnhem' in de MJPB is opgenomen, geen uitvoering heeft gegeven aan de door de raad expliciet geformuleerde opdracht te komen met een uitdagende visie;
- Het college bovendien ten onrechte een aantal beleidsterreinen van dit thema uitsluit.

Draagt het college op;

Uiterlijk 1 februari 2018 het raadsvoorstel "Inclusief Arnhem" door middel van een uitdagende, verbindende en integrale visie, aan de gemeenteraad voor te leggen. Met inbegrip van de beleidsterreinen dynamische stad, bedrijvige stad, cultuur- en sportstad, duurzame stad (de Arnhemse hoofddoelen).

En gaat over tot de orde van de dag.

PvdA	GroenLinks	CDA
Marilyn A-Kum	Cathelijne Bouwkamp	Klaartje v. Dijken-Kaari

AANGENOMEN

17m 64

MOTIE evaluatie wijkteams

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- De wijkteams leefomgeving een groot aantal taken en verantwoordelijkheden hebben;
- Het van belang is dat de besluiten die zij nemen kunnen rekenen op draagvlak van de bewoners;
- Het in een aantal wijken nog steeds zoeken is naar een goede manier om samen te werken met bewoners;
- Het college heeft aangegeven dat de evaluatie van de wijkteams leefomgeving worden uitgevoerd op basis van gesprekken;
- Eerder is uitgesproken dat goede voorbeelden van betrekken van bewoners zouden worden gedeeld tussen de wijkteams en met de raad.

Verzoekt het college:

- Bij de evaluatie van de wijkteams ook de ervaringen van bewoners en de wijkplatforms te betrekken;
- In de evaluatie tevens een overzicht te geven van de goede voorbeelden van het betrekken van bewoners in de wijk.

En gaat over tot de orde van de dag.

Martien Louwers	Daniel Becker	Lea Manders
PvdA	Christen Unie	Arnhem Centraal

AANGENOMEN

17M67

D66 SP Verenigd Arnhem Arnhem Centraal

Motie: Steun initiatieven VSV

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen 06 november 2017, bij de behandeling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

1. De cijfers voor schooluitval in Arnhem nog steeds boven het gemiddelde van Nederland liggen.
2. Jongeren met een niet-westerse achtergrond over vertegenwoordigd zijn in de uitval.
3. Er in de stad initiatieven zijn ontstaan die samen met ouders en scholen laagdrempelige hulp aanbieden om schooluitval te voorkomen.
4. Deze initiatieven met elkaar samenwerken om elkaar te versterken.
5. Deze initiatieven ook vanuit bewonersgroepen met een niet-westerse achtergrond zelf komen.

Overwegende dat:

1. Er groepen jongeren zijn (onder andere met een niet-westerse achtergrond) die bijzondere aandacht behoeven om voortijdig schoolverlaten te voorkomen.
2. Bij initiatieven waarbij zowel de ouders als de scholen van deze jongeren betrokken zijn nog kansen liggen voor het verder terugdringen van schooluitval.
3. De raad in 2016 in de motie "Aanpak VSV" heeft aangegeven in de bestrijding van de schooluitval samenwerking met partners in de stad belangrijk te vinden.
4. De initiatieven uit de stad behoefte hebben aan middelen om hun vrijwilligers te kunnen trainen en te kunnen compenseren voor hun kosten en inzet.

Verzoekt het College:

1. Voor de jaren 2018 en 2019 vanuit de budgetten voor de aanpak VSV € 100.000 per jaar beschikbaar te stellen voor subsidie voor organisaties die zich met vrijwilligers en in samenspraak met ouders en scholen inzetten voor het voorkomen en terugdringen van de schooluitval.

En gaat over tot de orde van de dag.

D66	SP	Verenigd Arnhem	Arnhem Centraal
Maarten Venhoek	Jurgen Elfrink	Kursat Bal	Lea Manders

AANGENOMEN

17m92

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

Motie NIET ALLEEN ZON, WIND EN WATER, MAAR OOK INSECTEN EN VOGELS

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018 - 2021

Constaterende dat:

- Het milieu een complex samenhangend geheel is van allerlei factoren;
- Onderzoek uitwijst dat in de afgelopen 27 jaar 75% van de insectenpopulatie is verdwenen en daarmee ook veel vogels. https://www.theguardian.com/environment/2017/oct/18/warning-of-ecological-armageddon-after-dramatic-plunge-in-insect-numbers?CMP=share_btn_fb; http://www.blikopnieuws.nl/nieuws/257776/voedselketen-in-gevaar-door-massale-afname-insecten.html
- De oorzaak volgens onderzoek ligt waarschijnlijk vooral in het gebruik van pesticides, door landbouw en luchtvervuiling;
- Dat dit onderzoek is gedaan in natuurbeschermde gebieden in Duitsland, dus de achteruitgang waarschijnlijk nog ernstiger is in niet beschermde gebieden;
- Ook onderzoek in nabije gebieden zoals in Krefeld dergelijke resultaten oplevert;
- Ook in (delen van) Arnhem er sprake lijkt te zijn van weinig insecten en bepaalde soorten vogels;

Overwegende dat

- Er geen specifieke lokale cijfers bekend zijn;
- Het verschijnsel niet lokaal is, maar mogelijk deels wel lokaal, regionaal en provinciaal aangepakt kan worden;
- Onderzoeksorganisaties als Sovon, de Vlinderstichting en EIS Kenniscentrum Insecten pleiten voor het systematisch meten van de insectenstand en voor meer onderzoek naar de mechanismen die verband houden met deze afname.
- Burgers, overheden en bedrijven bewust moeten worden gemaakt van het levensbelang van insecten;
- Burgers en bedrijven in Arnhem en omgeving insecticiden (kunnen) gebruiken;
- Het leven, de gezondheid van mens en dier en de bevruchting van gewassen bedreigd worden;
- Een overheid de eerste stappen kan zetten om tot actie te komen;
- De ODRA een toezichthoudende en controlerende rol heeft mbt milieubeheer;
- Het in feite al niet meer 5 voor 12 is, maar al veel en veel later.

VERWORPEN

17m72 (p.2)

Verzoekt het college:

- De ecologische situatie (lokaal en regionaal) onder de loep te nemen en met andere organisaties en burgers samen waar mogelijk tot actie over te gaan.
- De overheid in Den Haag de ernst van de situatie onder ogen te brengen.

En gaat over tot de orde van de dag,

Arnhem Centraal

Lea Manders

Partij voor de Dieren

Leo de Groot

VERWORPEN

17M73

Arnhem Centraal

Motie MAAK HET BURGERINITIATIEVEN EENVOUDIGER

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017 bij punt 2.3 MJPB 2018-2021

Constaterende dat

- De gemeenteraad een manifest heeft ontvangen van betrokken burgers met als titel: Arnhem, omarm Sociaal ondernemerschap en burgerparticipatie!
- De gemeenteraad en college uitspreken deze initiatieven willen stimuleren;
- Er kennelijk sprake is van belemmerende regelgeving;
- De burgerinitiatieven - net als goedwillende ondernemers - regelmatig stranden op ondoordringbare bureaucratie en regelgeving.
- In veel gevallen financiering een issue is; deze is of onbereikbaar door de immense berg papierwerk en regelgeving of zo rigide opgesteld dat deze niet passend is voor bedoeld project of plan en dus niet wordt toegekend.

Overwegende dat

- Burgerinitiatieven en sociaal ondernemerschap gestimuleerd moeten worden;
- Het geld er vaak wél is, in allerlei potjes en subsidieregelingen, maar dat regelmatig die potjes niet 'leeg' te krijgen zijn door de complexe regelgeving.
- Subsidieregelingen vaak achter een bureau zijn bedacht en die er om vraagt dat partijen 'naar een subsidie toeschrijven', terwijl het project zelf of de insteek niet binnen die lijntjes passen;
- Dit met name partijen helpt die goed zijn in het binnenhalen van subsidies, niet per sé hen die goed zijn in het verlenen van zorg en het laten participeren van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
- Subsidies door de complexiteit beter toegankelijk zijn voor grote spelers, dan voor kleine initiatieven;
- Regelgeving naar verloop van tijd en nieuwe ervaringen herbekeken mag worden.

Verzoekt het college:

Met een aantal (aankomende of lopende) burgerinitiatieven en (kleine) sociale ondernemers om tafel te gaan en samen te werken aan een vermindering aan regelgeving en complexiteit.

En gaat over tot de orde van de dag,

VERWORPEN

Arnhem Centraal

Lea Manders

17M77

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

MOTIE Elk jaar een Living Statues Festival in Arnhem

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november 2017 bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:
- Het living Statues Festival in Arnhem wereldberoemd is;
- Er meer dan 100.000 bezoekers uit heel Nederland en zelfs andere Europese landen naar Arnhem komen;
- Deze bezoekers dan zorgen voor een financiële boost bij de ondernemers van Arnhem;
- Door enkele keren te korten op de subsidie een jaarlijkse editie financieel niet meer haalbaar is;
- Inmiddels andere organisaties in het gat duiken van een Living Statues Festival-loos jaar;
- Door de periode tussen twee festivals de amateur- en jeugdstandbeelden afhaken;
- Het succesvolle Statues by Night al naar Ede is vertrokken;

Verzoekt het college:
- In december 2017 te starten met het herijken van het evenementenbeleid, waarin onder andere wordt onderzocht of Living Statues als beeldbepalend evenement kan worden benoemd;
- Te onderzoeken of en hoe het Living Statues Festival weer jaarlijks in Arnhem kan worden gehouden door een gezamenlijke financiering;

Guus van der Laak
Arnhem Centraal

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

VERWORPEN

17M75

ChristenUnie GROENLINKS PvdA

Arnhem

CDA

Motie

Begroting

De raad,

Overwegende,

- Dat de begrotingssystematiek de afgelopen jaren drastisch is gewijzigd;
- Dat er door deze wijziging steeds minder beleid SMART is opgesteld, waardoor doelen, aanpak en middelen niet of niet helder voorgesteld worden;
- Dat er regelmatig voorgenomen beleidsplannen genoemd worden zonder dat daar al middelen voor beschikbaar zijn en andersom; dat er middelen begroot worden voor nog te ontwikkelen beleid;
- Dat hiermee de raad in feite vastzit aan intenties en/of aan begrote bedragen;

Van mening,

- Dat de Begroting een van de belangrijkste instrumenten van de raad is om kaders te stellen en om achteraf te kunnen controleren;
- Dat hiervoor SMART-geformuleerd beleid – waarbij doelen, aanpak en financiën helder zichtbaar aan elkaar gekoppeld worden – nodig is;
- Dat beleid alleen door de raad kan worden vastgesteld als plannen en dekking beiden helder zijn;

Draagt het college op,

Om met ingang van de volgende begrotingscyclus de begroting dusdanig (SMART) vorm te geven dat het voor de raad helder is hoe aanpak en financiële middelen op welke termijn welk doel beogen. ~~En daarbij te voorkomen dat er voor nog niet ontwikkeld beleid al wel financiële middelen wordt gereserveerd, of andersom, dat er beleidsplannen voorgesteld worden waarvoor nog geen financiën beschikbaar zijn;~~

En gaat over tot de orde van de dag,

Daniël Becker,	Cathelijne Bouwkamp,	Martien Louwers,	Sesbastian Kassenberg
ChristenUnie Arnhem	GroenLinks	PvdA	CDA

AANGENOMEN

17M76

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

GROENLINKS

PvdA

CU

Motie uitbreiding vuurwerkvrije zones

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van MJPB 2018 - 2021

Overwegende dat:

- Dat vuurwerkoverlast een breed gevoeld maatschappelijk probleem vormt.
  - Dat Arnhem als duurzame en groene stad een voortrekkersrol zou moeten spelen in het beperken van milieu-,licht- en luchtvervuiling alsmede geluidsoverlast.
  - Dat verschillende bewoners, met name ouderen en dieren, extra overlast ondervinden van vuurwerk.
  - Dat in kwetsbare gebieden het risico voor schade en gewonden extra groot is.

Verzoekt het College:

- De volgende vuurwerkvrije zones aan te wijzen; stadsparken, schoolpleinen en in de omgeving van ziekenhuizen, verzorgingstehuizen en bedrijfsmatige dierenhuisvesting zoals kinderboerderijen, dierenasiels en maneges.
  - Burgers te informeren over de beperking die hierdoor geldt voor het afsteken van vuurwerk, via de gemeentepagina en door het doen uitgaan van een persbericht.

En gaat over tot de orde van de dag

Partij voor de Dieren
Leo de Groot

GroenLinks
Tobias de Groot

PvdA
Martien Louwers

CU

DANIËL BECKER

AANGENOMEN

Teran.

17 mei
Ingetrokken
~~Voorgezet~~
~~Verwijderd~~

Arnhem Centraal

SP

Motie ONDERZOEK ZORGFRAUDE MELDPUNT

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat

- Er in Arnhem inmiddels bij twee zorgverlenende organisaties fraude is geconstateerd en er bij een aantal organisaties signalen zijn van mogelijke misstanden;
- De Vng in een gezamenlijk persbericht met de politie en het ministerie van VWS dd 24-02-2016 al constateert dat het grootste risico op fraude met een Pgb zit bij de aanbieders van zorg;
- In dat persbericht ook wordt vermeld dat het Pgb risicovoller is dan zorg in natura;
- Er in Arnhem geen centraal meldpunt is waar inwoners veilig signalen van mogelijke fraude kunnen melden;
- De signalen van mogelijke fraude nu via meerdere kanalen, onder andere politieke partijen, binnen komen; Het veelal gaat om cliënten die kwetsbaar zijn

Overwegende dat

- Cliënten die kwetsbaar en afhankelijk zijn van zorgaanbieders tegen fraude beschermd moeten worden;
- Cliënten en de gemeente er op moeten kunnen vertrouwen dat zorgorganisaties Pgb-gelden gebruiken voor de benodigde zorg;
- De drempel fraude te melden voor zowel medewerkers als cliënten nu hoog is uit angst voor negatieve consequenties;
- Een lage, veilige, drempel om de fraude centraal te melden bijdraagt aan vroegtijdige melding;
- Aanpak van fraude in een vroeg stadium van belang is om de negatieve gevolgen voor cliënten en gemeente te beperken;
- Het kennelijk niet eenvoudig is voor gemeenten zorgfraude goed in beeld te krijgen, te voorkomen en te bestrijden en een meldpunt daartoe in positieve zin bijdraagt.

Verzoekt het college:

Om de mogelijkheden voor het instellen van een centraal en discreet meldpunt zorgfraude te onderzoeken en hiervan uiterlijk 1 februari 2018 een terugkoppeling te geven aan de raad.

En gaat over tot de orde van de dag,

Arnhem Centraal SP

Lea Manders Paulien Lunter

INGETROKKEN

17A37

ingetrokken

GROENLINKS

amendement

Budget armoedebestrijding (tweede toevoeging)

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Nog steeds teveel Arnhemmers in armoede leven en hiervan dagelijks de harde consequenties ervaren en zich vaak in schrijnende situaties bevinden.
- Teveel kinderen in gezinnen in armoede opgroeien.

Overwegende dat:

- De gemeenteraad vindt dat armoede in Arnhem moet worden aangepakt.
- Extra inzet op de effecten van armoede op opgroeiende kinderen nodig is.
- Het betalen van de gemeentelijke toeslag voor veel Arnhemmers geen probleem is.
- Het wel berekenen van de gemeentelijke toeslag bij de uitgifte van identiteitskaarten aan deze Arnhemmers ervoor zorgt dat de gemeentelijke middelen daar worden ingezet waar zij het meeste nodig zijn.

Besluit:

Extra middelen toe te voegen aan het armoedebudget door het terugbrengen van de gemeentelijke opslag bij uitgifte van identiteitskaarten voor mensen zonder GelrePas (€ 127.000 (2018), € 87.000 (2019), € 69.000 (2020) en € 102.000 (2021)*).

Dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

De Tarieventabel (2.3.1.5) behorende bij de 'Legesverordening 2018' hieraan aan te passen.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

INGETROKKEN

** Schatting bedragen gebaseerd op verwachte inkomsten bij herinvoering gemeentelijke opslag identiteitskaarten en op het percentage Arnhemmers met een GelrePas (11,7% in 2017).*

17A51

PvdA

Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Amendement ombudscommissie

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Het soms mis gaat tussen bewoners en de gemeente;
- Arnhemmers de mogelijkheid hebben een klacht of bezwaar in te dienen bij de gemeente;
- Deze klacht of bezwaar afgehandeld worden door een klachtencoördinator of bezwaarschriftencommissie;
- Soms bewoners en gemeenten niet samen tot een oplossing komen;
- Op dat moment het belangrijk is dat er nog een plek is waar je met je klacht naartoe kan;
- Verschillende gemeenten al werken met een Ombudscommissie.

Besluit:

- Een ombudscommissie in te stellen met de volgende taken:
    - Behandelt klachten over een ambtenaar of een bestuurder van de gemeente, nadat de gemeente eerst de klacht zelf heeft behandeld.
    - Zoekt uit wat er precies gebeurd is en waarom de gemeente zich zo heeft gedragen.
    - Toetst het gedrag van de gemeente aan behoorlijkheidsnormen en spreekt vervolgens een oordeel over het gedrag uit.
    - Geeft het oordeel in de vorm van een advies.
    - Is onafhankelijk en onpartijdig en kan haar werk in vrijheid doen.
    - Is een laagdrempelige en toegankelijke voorziening, met kennis van de lokale situatie.
    - Brengt bij burgers en instellingen geen kosten in rekening voor het behandelen van een klacht.
- De ombudscommissie jaarlijks te evalueren;
- Hiervoor 28.000 euro per jaar beschikbaar te stellen en te dekken uit het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021;
- Dit als zodanig te verwerken in de MJPB 2018-2021.

Martien Louwers — PvdA

Lea Manders — Arnhem Centraal

INGETROKKEN

CDA

17A40

GROENLINKS ChristenUnie Arnhem

ingetrokken

amendement **Evacuatieherdenking**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- De evacuatie een belangrijke gebeurtenis was in de geschiedenis van onze stad
- Er geen budget beschikbaar is voor de herdenking van de evacuatie in 1944 en er slechts representatiekosten worden gemaakt.

Overwegende dat:

- De herdenking van de evacuatie van inwoners van Arnhem in 1944 niet de aandacht krijgt die het verdient.
- De locatie van het evacuatiemonument niet geschikt is voor een (uitgebreidere) herdenking.

Besluit:

Voor de evacuatieherdenking inclusief locatie(onderzoek) en eventuele herinrichting monument en -herdenking, de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021 te verlagen in:

- In 2018: € 25.000
- In 2019: € 25.000
- In 2020 en verder: € 12.500

En het college de opdracht te geven een plan te maken voor een betere herdenking van de evacuatie. Met daarbij de volgende uitgangspunten:

- dit plan in samenwerking met het Rode Kruis op te stellen;
- in dit plan in ieder geval mee te nemen een betere communicatie met als doel het vergroten van de bekendheid van de evacuatie in 1944 en de jaarlijkse herdenking daarvan;
- in dit plan te kijken naar de geschiktheid van deze en/of andere locaties voor zowel het monument als de herdenkingsbijeenkomst en
- de gemeenteraad binnen drie maanden hierover te informeren.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Daniël Becker
ChristenUnie

Sjerp Lassenberg
CDA

INGETROKKEN

17 m 74

INGETROKKEN

ChristenUnie
Arnhem

Motie

Regeren is vooruitzien

De raad,

Overwegende,

- Dat in de MJPB de gevolgen van het regeerakkoord niet verwerkt zijn;
- Dat dit in de MJPB terecht beschreven wordt als een grote onzekere factor;
- Dat het onlangs gepresenteerde regeerakkoord consequenties heeft voor voorgenomen beleid in de MJPB en voor het financiële beeld op korte en lange termijn voor de gemeente Arnhem;

Van mening zijnde dat,

- Vroegtijdig inzicht in de gevolgen van het regeerakkoord de gemeenteraad in staat stelt haar ambities tijdig bij te stellen.

Verzoekt het college,

- **Om de raad zo spoedig mogelijk op de hoogte te brengen van de financiële en beleidsmatige consequenties op korte en lange termijn van het onlangs gepresenteerde regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst';**
- **Daarbij helder aan te geven welke gevolgen dit heeft voor de MJPB 2018-2021;**

En gaat over tot de orde van de dag,

Daniël Becker

ChristenUnie Arnhem

INGETROKKEN

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP MAANDAG 6 november 2017

De voorzitter: de heer Marcouch;

De raadsgriffier: de heer Kersten;

Aanwezig de leden: mevrouw A-Kum (PvdA), mevrouw Andeweg (D66), mevrouw Aylward-Straatsma (PvdA) de heer Bal (Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), mevrouw Bouwkamp (GroenLinks), de heer Broersma (ChristenUnie), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD) , mevrouw van Dillen-Koorn (CDA), de heer J. Elfrink (SP), de heer Van Geffen (SP), de heer Greving (PvdA), de heer L. de Groot (Partij voor de Dieren), de heer T. de Groot (GroenLinks), de heer Güven (D66), mevrouw Van Hamersveld-Pijpers (D66), de heer Kaatee (D66), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Karssenberg (CDA), de heer Kelderman (VVD), mevrouw Kemperman (D66), de heer Kusters (SP), de heer Lenting (SP), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Loor (D66), mevrouw Louwers (PvdA), mevrouw Lunter (SP), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Montfrooy (CDA), de heer Noordzij (SP), mevrouw Peters (GroenLinks), de heer Van Sprang (SP), de heer Venhoek (D66), mevrouw De Vries (PvdA), de heer De Vroome (D66), de heer Van der Zee (VVD).

Afwezig de leden: de heer Van Beers (Arnhemse Ouderen Partij)

Begintijd vergadering : 19:30 uur
Eindtijd vergadering : 00.30 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

1.3 Vaststellen van de concept besluitenlijsten van de vergadering van 25 september 2017 , 9 oktober 2017 en 30 oktober 2017	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
1.4 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad.	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.1 Wensen en bedenkingen oprichten Scalabor BV)	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.2 Wijzigen Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.3 Vaststellen Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021	Amendement "Circulaire economie" (17A26) van de fracties PvdA en ChristenUnie is met 30 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen.De leden van de fracties SP, PvdA, VVD, GroenLinks, CDA, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fractie D66 hebben tegen gestemd. Amendement "Tekorten BooM anders invullen in 2018" (17A27) van de fractie PvdA is met 11 stemmen voor en 27 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties PvdA, GroenLinks, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, VVD, CDA, Arnhem Centraal en ChristenUnie hebben tegen gestemd. Amendement "Verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in Veranderopgave Inclusie" (17A28) van de fracties PvdA, Arnhem Centraal en D66 is met algemene stemmen aangenomen Bij de stemming over het amendement "Extra middelen voor accountmanagement" (17A49) van de fracties PvdA en VVD staken de stemmen. De leden van de fracties PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren tezamen 19 leden hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP en CDA tezamen 19 leden hebben tegen gestemd. Het amendement zal in een volgende vergadering opnieuw in stemming worden gebracht. Bij de stemming over het amendement "Schulden voorkomen" (17A50) van de fracties PvdA, GroenLinks en Arnhem Centraal staken de stemmen. De leden van de fracties PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal,

ChristenUnie, verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren tezamen 19 leden hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP en CDA tezamen 19 leden hebben tegen gestemd.

Het amendement zal in een volgende vergadering opnieuw in stemming worden gebracht

Amendement "Rookvrije zones speeltuinen en sportparken" (17A52) van de fracties PvdA, SP en D66 is met 35 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen. De fracties D66, SP, PvdA, GroenLinks, CDA, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren en het lid Kalthoff van de fractie VVD hebben voor gestemd. De leden Combée, Van der Zee en de heer Kelderman van de fractie VVD hebben tegen gestemd.

Amendement "Revolverend fonds voor jongvolwassenen met schulden" (17A29) van de fracties D66, Verenigd Arnhem, VVD, GroenLinks en SP is met 30 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, SP, PvdA, VVD, Groenlinks en Verenigd Arnhem hebben voor gestemd. De leden van de fracties CDA, Arnhem Centraal, ChristenUnie en Partij voor de Dieren hebben tegen gestemd.

Amendement "3 miljoen duurzaam inzetten" (17A30g) van de fracties GroenLinks, D66, VVD en CDA is met 36 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, SP, PvdA, VVD, GroenLinks, CDA, Arnhem Centraal, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fractie ChristenUnie hebben tegen gestemd.

Amendement "Het raadsbudget 2018 e.v." (17A31) van de fracties D66, ChristenUnie, Arnhem Centraal, PvdA, SP, CDA, GroenLinks, VVD, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren is met algemene stemmen aangenomen.

Amendement "De overlast te lijf; meer handhavers in de openbare ruimte" (17A32) van de fracties VVD, PvdA en Partij voor de Dieren is met algemene stemmen aangenomen.

Amendement "Werken moet lonen; verklein de armoedeval" (17A33) van de fractie VVD is met 4 stemmen voor en 34 stemmen tegen verworpen. De leden van de fractie VVD hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, PvdA, GroenLinks, CDA, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben tegen gestemd.

Amendement "Schone lucht wordt steeds schoner" (17A34g) van de fracties VVD, D66, PvdA en Arnhem Centraal is met 22 stemmen voor en 16 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, PvdA, VVD, Arnhem Centraal, ChristenUnie en Verenigd Arnhem hebben voor gestemd. De leden van de fracties SP, GroenLinks, CDA en Partij voor de Dieren hebben tegen gestemd.

Amendement "Effectieve Aanpak Laaggeletterden" (17A35g) van de fractie SP is met 32 stemmen voor en 6 stemmen tegen aangenomen.De leden van de fracties D66, SP, PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal en Verenigd Arnhem hebben voor gestemd. De leden van de fracties CDA, ChristenUnie en Partij voor de Dieren hebben tegen gestemd.

Bij de stemming over het Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen I - warmtelekken" (17A53) van de fracties Sp, PvdA en Partij voor de Dieren staken de stemmen.

De leden van de fracties SP, PvdA, GroenLinks, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren tezamen 19 ledenhebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, VVD, Arnhem Centraal, ChristenUnie en CDA tezamen 19 leden hebben tegen gestemd.

Het amendement zal in een volgende vergadering opnieuw in stemming worden gebracht.

Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen II - huis-aan-huis bewustwordingscampagne" (17A54) van de fracties SP en Partij voor de Dieren is met 21 stemmen voor en 17 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties SP, PvdA, GroenLinks, Arnhem Centraal, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, VVD, ChristenUnie en CDA hebben tegen gestemd.

Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen III - "fonds ter vervanging van energieslurpende apparaten" (17A55) van de fracties SP en Partij voor de Dieren is met 10 stemmen voor en 28 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties SP, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, PvdA,

VVD, Arnhem Centraal, GroenLinks, ChristenUnie en CDA hebben tegen gestemd.

Amendement "Budget armoedebestrijding (eerste toevoeging)" (17A36) van de fracties GroenLinks en PvdA is met 13 stemmen voor en 25 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties PvdA, GroenLinks, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, VVD, CDA en Arnhem Centraal hebben tegen gestemd.

Bij de stemming over het amendement "Geen premieregeling" (17A38) van de fracties GroenLinks, ChristenUnie, Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren en PvdA staken de stemmen.

De leden van de fracties PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren tezamen 19 ledenhebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP en CDA tezamen 19 leden hebben tegen gestemd.

Het amendement zal in een volgende vergadering opnieuw in stemming worden gebracht.

Amendement "Geld voor kinderen in armoede" (17A39) van de fracties GroenLinks, PvdA, Arnhem Centraal, ChristenUnie, VVD, Partij voor de Dieren en Verenigd Arnhem is met 35 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, SP, PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fractie CDA hebben tegen gestemd.

Amendement "Duurzaamheid 1. Prioriteit geven aan duurzaamheid" (17A41) van de fracties GroenLinks, Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren en D66 is met 23 stemmen voor en 15 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, PvdA, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties SP, VVD en CDA hebben tegen gestemd.

Amendement "Duurzaamheid 3. Groenfonds" (17A43) van de fracties GroenLinks, Arnhem Centraal, PvdA en Partij voor de Dieren is met 30 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties SP, PvdA, VVD, GroenLinks, CDA, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fractie D66 hebben tegen gestemd.

Amendement "Duurzaamheid 4. Sneller verduurzamen gemeentelijk vastgoed" (17A44) van de fracties GroenLinks en Partij voor de Dieren is met 15 stemmen voor en 23 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties SP, GroenLinks, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, PvdA, VVD, CDA en ChristenUnie en Verenigd Arnhem hebben tegen gestemd.

Amendement "Geen woningbouw op sportvelden" (17A56) van de fracties GroenLinks en Partij voor de Dieren is met 5 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties GroenLinks en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, PvdA, VVD, CDA, Arnhem Centraal, ChristenUnie en Verenigd Arnhem hebben tegen gestemd.

Amendement "Onderzoek aantrekkelijkheid Arnhem Zuid" (17A46) van de fracties Arnhem Centraal, PvdA en Partij voor de Dieren is met 27 stemmen voor en 11 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties SP, PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66 en CDA hebben tegen gestemd.

Amendement "Burgers helpen bij opruimplicht" (17A47) van de fracties Arnhem Centraal, Partij voor de Dieren, PvdA en GroenLinks is met 17 stemmen voor en 21 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, CDA en ChristenUnie hebben tegen gestemd.

Amendement "Pilot dierenartskosten voor minima" (17A48) van de Partij voor de Dieren, GroenLinks en SP is met 25 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties SP, PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, CDA en ChristenUnie hebben tegen gestemd.

Motie "Tekorten Beschermingsbewind BooM niet laten rusten op het armoedebudget" (17M62) van de fracties PvdA, ChristenUnie en Partij

voor de Dieren is met 15 stemmen voor en 23 stemmen tegen verworpen. De fracties van PvdA, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem, Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, VVD en CDA hebben tegen gestemd.

Motie "Verdere invulling Inclusief Arnhem" (17M63g) van de fracties PvdA, GroenLinks en CDA is met algemene stemmen aangenomen.

Motie "Evaluatie wijkteams" (17M64) van de fracties PvdA, ChristenUnie en Arnhem Centraal is met 27 stemmen voor en 11 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties SP, PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66 en CDA hebben tegen gestemd.

Motie "Steun initiatieven VSV" (17M67) van de fracties D66, SP, Verenigd Arnhem en Arnhem Centraal is met 28 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, SP, PvdA, VVD, Arnhem Centraal en Verenigd Arnhem hebben voor gestemd. De leden van de fracties GroenLinks, CDA, ChristenUnie en Partij voor de Dieren hebben tegen gestemd.

Motie "Niet alleen zon, wind en water, maar ook insecten en vogels" (17M72) van de fracties Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren is met 17 stemmen voor en 21 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties SP, PvdA, Arnhem Centraal, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, VVD, GroenLinks, CDA en ChristenUnie hebben tegen gestemd.

Motie "Maak het burgerinitiatieven eenvoudiger" (17M73) van de fractie Arnhem Centraal is met 13 stemmen voor en 25 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties PvdA, GroenLinks, Arnhem Centraal, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, VVD, CDA en ChristenUnie hebben tegen gestemd.

Motie "Elk jaar een Living Statues Festival in Arnhem" (17M77) van de fracties Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren is met 16 stemmen voor en 22 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties PvdA, VVD, CDA, Arnhem Centraal, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, GroenLinks en ChristenUnie hebben tegen gestemd.

Motie "Begroting" (17M75) van de fracties ChristenUnie, GroenLinks, PvdA en CDA is met 29 stemmen voor en 9 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties SP, PvdA, VVD, GroenLinks, CDA, Arnhem Centraal, ChristenUnie en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66 en Verenigd Arnhem hebben tegen gestemd.

Motie "Uitbreiding vuurwerkvrije zones" (17M76) van de fracties Partij voor de Dieren, GroenLinks, PvdA en ChristenUnie is met 24 stemmen voor en 14 stemmen tegen aangenomen. De leden Elfrink, Van Geffen, Kusters, Lunter en Van Sprang van de fractie SP en de leden van de fracties PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, de leden Lenting, Çetintaş en Noordzij van de fractie SP en de leden van de fractie CDA hebben tegen gestemd.

De stemming over het voorstel is uitgesteld in afwachting van de beslissing op de amendementen waarbij de stemmen staakten.

2.4 Vaststellen Belastingverordening 2018

De beraadslagingen zijn uitgesteld in afwachting van de beslissing over de meerjarenprogrammabegroting 2018 - 2021.

De raadsgriffier,

Mr. Jozef Kersten

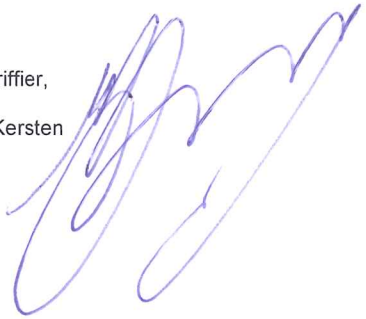

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	6 november 2017
Zaaknummer	**193937**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Procedurecommissie van 1 november 2017, Griffie nummer: 193937

besluit:

- de concept-besluitenlijsten van de raadsvergadering van 25 september 2017, 9 oktober 2017 en 30 oktober 2017 vast te stellen

De griffier,

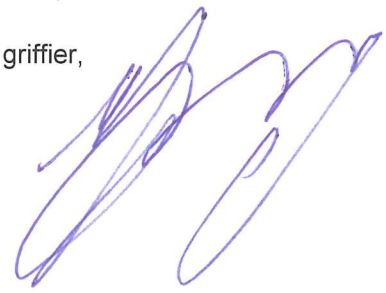

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **193937**

ONDERWERP: Vaststellen van de concept-besluitenlijsten van de raadsvergadering van 25 september 2017, 9 oktober 2017 en 30 oktober 2017

Voorstel

De Procedurecommissie stelt u voor de concept-besluitenlijsten van de raadsvergadering van 25 september 2017, 9 oktober 2017 en 30 oktober 2017 vast te stellen.

Bijlage

- concept-besluitenlijsten van de raadsvergadering van 25 september 2017, 9 oktober 2017 en 30 oktober 2017

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	6 november 2017
Zaaknummer	**193937**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Procedurecommissie van 1 november 2017, Griffie nummer: 193937

besluit:

- de concept-besluitenlijsten van de raadsvergadering van 25 september 2017, 9 oktober 2017 en 30 oktober 2017 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

7pm Politieke Maandag

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP MAANDAG 25 september 2017

De voorzitter: de heer Marcouch;

De raadsgriffier: de heer Kersten;

Aanwezig de leden: mevrouw A-Kum (PvdA), mevrouw Andeweg (D66), mevrouw Aylward-Straatsma (PvdA) de heer Bal (Verenigd Arnhem), de heer Van Beers (Arnhemse Ouderen Partij), de heer Becker (ChristenUnie), mevrouw Bouwkamp (GroenLinks), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD) , mevrouw van Dillen-Koorn (CDA), de heer J. Elfrink (SP), de heer Van Geffen (SP), de heer Greving (PvdA), de heer L. de Groot (Partij voor de Dieren), de heer T. de Groot (GroenLinks), de heer Güven (D66), mevrouw Van Hamersveld-Pijpers (D66), de heer Kaatee (D66), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Karssenberg (CDA), de heer Kelderman (VVD), mevrouw Kemperman (D66), de heer Kusters (SP), de heer Lenting (SP), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Loor (D66), mevrouw Louwers (PvdA), mevrouw Lunter (SP), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Montfrooy (CDA), de heer Noordzij (SP), mevrouw Peters (GroenLinks), mevrouw Plieger (ChristenUnie), de heer Van Sprang (SP), de heer Venhoek (D66), mevrouw De Vries (PvdA), de heer De Vroome (D66), de heer Van der Zee (VVD).

Afwezig de leden: -

Begintijd vergadering : 19:30 uur
Eindtijd vergadering : 00.30 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

1.3a Opleggen geheimhouding raadskamerbrief stand van zaken project Musis renovatie en nieuwbouw	De geheimhouding op de raadkamerbrief "Stand van zaken project Musis renovatie en nieuwbouw is opgelegd. Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen
1.3b Stemming over het interpellatieverzoek van de fracties PvdA, VVD, ChristenUnie en Arnhem Centraal over het Project Musis	Met het verzoek is met algemene stemming ingestemd.
1.4 Vaststellen van de concept besluitenlijst van de vergadering van 10 juli 2017	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
1.5 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad.	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.1 Interpellatie project Musis.	De "Motie van afkeuring" (17M58) van de fracties PvdA, ChristenUnie, GroenLinks, VVD, CDA en Arnhemse Ouderen Partij is met 18 stemmen voor en 21 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties PvdA, VVD, GroenLinks, Arnhem Centraal, ChristenUnie en Arnhemse Ouderen Partij hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, CDA, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben tegen gestemd.
2.2 Reparatie bestemmingsplan "Fluvium Midden - Westervoortsedijk West".	Het voorstel is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, VVD, SP, GroenLinks, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA, CDA, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fractie Arnhem Centraal hebben tegen gestemd.
2.3 Vaststellen bestemmingsplan "Heijenoordseweg 7".	Het voorstel is met 38 stemmen voor en 1 stem tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, VVD, Arnhem Centraal, SP, GroenLinks, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA, CDA en Verenigd Arnhem hebben voor gestemd. Het lid van de fractie Partij voor de Dieren heeft tegen gestemd.
2.4 Instemmen met de verzelfstandiging van de weekmarkten.	Het voorstel is met 36 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, VVD, Arnhem Centraal, SP, GroenLinks, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA, CDA en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties ChristenUnie en Verenigd Arnhem hebben tegen gestemd.

2.5 Instemmen met de uitwerking kaders voor de invoering van Diftar	Het sub-amendement "Afval scheiden lonend voor minima"(17A25g) van de fracties GroenLinks, PvdA, Arnhem Centraal, Verenigd Arnhem en Arnhemse Ouderen Partij is met 35 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, Arnhem Centraal, SP, GroenLinks, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA, CDA, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fractie VVD hebben tegen gestemd. Het amendement "Diftar een jaar uitstellen" (17A24) van de fractie D66 is met 35 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, Arnhem Centraal, SP, GroenLinks, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA, CDA, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fractie VVD hebben tegen gestemd. Motie "Geen stapeling afvalkosten zonder keuze" (17M43g) van de fractie Arnhem Centraal is met 9 stemmen voor en 30 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties Arnhem Centraal, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA en Verenigd Arnhem hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, VVD, SP, GroenLinks, ChristenUnie, CDA, Partij voor de Dieren hebben tegen gestemd. Het voorstel is met 35 stemmen voor en 4 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties D66, Arnhem Centraal, SP, GroenLinks, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA, CDA, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fractie VVD hebben tegen gestemd.
3.1 Vaststellen bestemmingsplan Schuytgraaf, gedeeltelijke herziening 2017-01 en 8e herziening Exploitatieplan Schuytgraaf	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.2 Instemmen met begrotingswijziging EU-project Climate Active Neighbourhoods	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.3 Vaststellen bestemmingsplan 'Arnhem Centraal 4'	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.4 Vaststellen Verzamelbesluit-3 2017	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.5 Verlenen woonplaatsontheffing de heer Marcouch	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
4. Moties vreemd aan de agenda.	Motie "Nieuwe kansen" (17M52) van de fracties ChristenUnie, VVD, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA, Arnhem Centraal, GroenLinks en Partij voor de Dieren is met 20 stemmen voor en 19 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties VVD, Arnhem Centraal, GroenLinks, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij en PvdA hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP en CDA hebben tegen gestemd Motie "Beschikkingsrecht" (17M53) van de fracties SP, PvdA, GroenLinks, CDA, Arnhem Centraal en ChristenUnie is met 26 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties Arnhem Centraal, SP, GroenLinks, ChristenUnie, PvdA, CDA, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, VVD en de Arnhemse Ouderen Partij hebben tegen gestemd. Motie "Oplossing skatehal" (17M56) van de fracties Arnhem Centraal, VVD, PvdA en Partij voor de Dieren is met 20 stemmen voor en 19 stemmen tegen aangenomen. De leden van de fracties VVD, Arnhem Centraal, GroenLinks, ChristenUnie, Arnhemse Ouderen Partij, PvdA, Verenigd Arnhem en Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP en CDA hebben tegen gestemd

De raadsgriffier,

Mr. Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

7pm Politieke Maandag

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP MAANDAG 9 OKTOBER 2017

De voorzitter: de heer Marcouch;

De raadsgriffier: de heer Kersten;

Aanwezig de leden: mevrouw A-Kum (PvdA), mevrouw Andeweg (D66), de heer Bal (Verenigd Arnhem), de heer Van Beers (Arnhemse Ouderen Partij), de heer Becker (ChristenUnie), mevrouw Bouwkamp (GroenLinks), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD) , mevrouw van Dillen-Koorn (CDA), de heer J. Elfrink (SP), de heer Van Geffen (SP), de heer Greving (PvdA), de heer L. de Groot (Partij voor de Dieren), de heer T. de Groot (GroenLinks), de heer Güven (D66), mevrouw Van Hamersveld-Pijpers (D66), de heer Kaatee (D66), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Karssenberg (CDA), mevrouw Kemperman (D66), de heer Kusters (SP), de heer Lenting (SP), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Loor (D66), mevrouw Louwers (PvdA), mevrouw Lunter (SP), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Montfrooy (CDA), de heer Noordzij (SP), mevrouw Peters (GroenLinks), de heer Van Sprang (SP), de heer Venhoek (D66), mevrouw De Vries (PvdA), de heer De Vroome (D66), de heer Van der Zee (VVD).

Afwezig de leden: de heer Kelderman (VVD), mevrouw Aylward-Straatsma (PvdA), mevrouw Plieger (ChristenUnie)

Begintijd vergadering : 19:30 uur
Eindtijd vergadering : 22:30 uur

BESLUITEN:

Agendapunt:

3. Bespreken van het rapport 'Patronen van politiek, de Arnhemse bestuurscultuur in meervoud' van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur.	Het rapport is besproken.

De raadsgriffier,

Mr. Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

Zaaknummer: 188480

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP MAANDAG 30 OKTOBER 2017

De voorzitter: de heer Marcouch;

De raadsgriffier: de heer Kersten;

Aanwezig de leden: mevrouw A-Kum (PvdA), mevrouw Andeweg (D66), mevrouw Aylward-Straatsma (PvdA), de heer Bal (Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), mevrouw Bouwkamp (GroenLinks), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD) , mevrouw van Dillen-Koorn (CDA), de heer J. Elfrink (SP), de heer Van Geffen (SP), de heer Greving (PvdA), de heer L. de Groot (Partij voor de Dieren), de heer T. de Groot (GroenLinks), de heer Güven (D66), mevrouw Van Hamersveld-Pijpers (D66), de heer Kaatee (D66), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Karssenberg (CDA), de heer Kelderman (VVD), mevrouw Kemperman (D66), de heer Kusters (SP), de heer Lenting (SP), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Loor (D66), mevrouw Louwers (PvdA), mevrouw Lunter (SP), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Montfrooy (CDA), de heer Noordzij (SP), mevrouw Peters (GroenLinks), de heer Van Sprang (SP), de heer Venhoek (D66), mevrouw De Vries (PvdA), de heer De Vroome (D66), de heer Van der Zee (VVD).

Afwezig de leden: mevrouw Plieger (ChristenUnie), de heer Van Beers (Arnhemse Ouderen Partij)

Begintijd vergadering : 20:30 uur
Eindtijd vergadering : 00:30 uur

BESLUITEN:

Agendapunt:

1. Extra raadsvergadering inzake het rapport 'Patronen van politiek, de Arnhemse bestuurscultuur in meervoud' en de raadskamerbrief 'Reactie college op rapport bestuurscultuur onderzoek'.

De "Motie van wantrouwen" (17m59) van de fracties PvdA, VVD, GroenLinks, ChristenUnie, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren is met 17 stemmen voor en 20 stemmen tegen verworpen. De leden van de fracties PvdA, VVD, GroenLinks, ChristenUnie, Arnhem Centraal en de Partij voor de Dieren hebben voor gestemd. De leden van de fracties D66, SP, CDA, en Verenigd Arnhem hebben tegen gestemd.

De raadsgriffier,

Mr. Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

Zaaknummer: 193938

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	6 november 2017
Zaaknummer	193937

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Procedurecommissie van 1 november 2017, zaaknummer: 193937;

besluit:

De Lijst van ingekomen Stukken van 19 september 2017 tot en met 30 oktober 2017 vast te stellen.

De griffier,

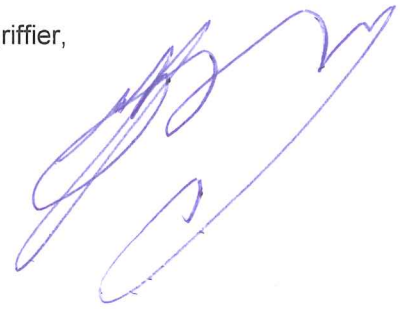

De voorzitter,

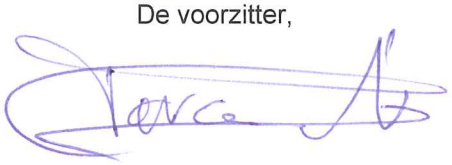

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **193937**

ONDERWERP: Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 6 november 2017

Voorstel

De Procedurecommissie stelt u voor de "Lijst van Ingekomen Stukken" van 19 september tot en met 30 oktober 2017 vast te stellen.

Als raadslid kunt u de ingekomen stukken inzien via het raadsinformatiesysteem.

Bijlage

- Lijst ingekomen Stukken 19 september 2017 tot en met 30 oktober 2017

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	6 november 2017
Zaaknummer	193937

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Procedurecommissie van 1 november 2017, zaaknummer: 193937;

besluit:

De Lijst van ingekomen Stukken van 19 september 2017 tot en met 30 oktober 2017 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Lijst van Ingekomen stukken (19 september 2017 t.m. 30 oktober 2017)

Datum	Afzender	Titel	Advies	Toelichting
30-10-2017	KNAC	Inrichten milieuzone voor personenauto's in Arnhem	Kopie van aan college gerichte brief, voor kennisgeving aannemen	
26-10-2017	dhr. J. Grootings	Kopie brief van NautaDutilh N.V. namens Pathé aan het college inzake vragen omtrent de voorgenomen intentieverklaring met de Euroscoop d.d. 16-10-17	Betrekken bij de behandeling op de Politiek Maandag	
25-10-2017	De Basis	Statutenwijziging De Basis	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief aan raad	Het voorstel zal nog ter vaststelling aan de raad worden aangeboden. Het college zal de concept-statuten voorzien van een raadsvoorstel
24-10-2017	VNG	Ledenbrief 17/060 Gratis Verklaring Omtrent Gedrag (VOG).pdf	Voor kennisgeving aannemen	
24-10-2017	B-CMC Consulting	Voorliggend besluit deelname ´Convenant WMO Regresrecht´ tussen Vereniging Nederlandse Gemeenten en Verbond van Verzekeraars	Voor kennisgeving aannemen	
24-10-2017	mw. J. Jacobs	Actie naar aanleiding Motie Nieuwe kansen	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief aan raad	
23-10-2017	Deloitte	Auditplan 2017 Gemeente Arnhem	Voor kennisgeving aannemen	Wordt geagendeerd bij de vergadering Auditcommissie op 4 december 2017
23-10-2017	Dhr. B. Westerveld	Voor sneltrein Achterhoek is nog 6 km dubbelspoor nodig	Voor kennisgeving aannemen	
18-10-2017	Entrea Lindenhout	Grip op Jeugdzorg	Voor kennisgeving aannemen	
17-10-2017	VNG	Bijzondere ledenbrief 17/059 "Reactie op het regeerakkoord"2017-2021"	Voor kennisgeving aannemen	
10-10-2017	VNG	Ledenbrief 17/058 "Wijzigingen CAR-UWO artikelen per 1 januari 2018"	Voor kennisgeving aannemen	
10-10-2017	VNG	Ledenbrief 17/057 "Wijzigingen salarisbedragen, WML en IKB Cao Gemeenten 2017-2019"	Voor kennisgeving aannemen	
10-10-2017	Dhr. F. Stoop	Aandacht voor slechtziendheid, ook in de gemeente	Voor kennisgeving aannemen	
9-10-2017	VNG	Ledenbrief 17/056 "Statutenwijziging inzake vaststelling arbeidsvoorwaarden voor de sector gemeenten"	Voor kennisgeving aannemen	
9-10-2017	R. Hagen	Toekomst World Living Statues Festival	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief aan raad	
6-10-2017	mw. Wijnia	Gesprek met wethouder en ODRA	Voor kennisgeving aannemen	Bij de IRM van 9 oktober zijn door de fracties PvdA en Arnhem Centraal vragen gesteld over de uitbreiding van de Lidl in Elderveld
6-10-2017	Tennet	Beehive 4.2 Campus	Voor kennisgeving aannemen	
29-9-2017	VNG	Ledenbrief 17/054 "Regeling zorginfrastructuur"	Voor kennisgeving aannemen	
28-9-2017	ArtEZ	Creatieve Corridor	Voor kennisgeving aannemen	
26-9-2017	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Vonnis rechtbank Midden-Nederland in zaak raadslid Noordoostpolder	Voor kennisgeving aannemen	
26-9-2017	VNG	Bijzondere ledenbrief 17/055 "VNG reactie op de Rijksbegroting 2018"	Voor kennisgeving aannemen	

Datum	Afzender	Titel	Advies	Toelichting
25-9-2017	Onderzoeksgroep Ruimte tussen de Blauwe Golven en de Groene Corridor		Voor kennisgeving aannemen	
22-9-2017	Jacqueline van Marwijk	Oprichting Stichting Warenmarkten Arnhem	Voor kennisgeving aannemen	
22-9-2017	FNV	Informatieverzoek aanbestedingen	Voor kennisgeving aannemen	
21-9-2017	Provincie Gelderland	Besluit op subsidieaanvraag project Onderzoek naar bestuurscultuur gemeente Arnhem	Voor kennisgeving aannemen	
20-9-2017	Burgerkracht Centraal	Burgeronderzoek naar gezamenlijke aanpak sociaal domein Regio Centraal	Voor kennisgeving aannemen	
19-9-2017	Onderwijsraad	Werfprogramma 2018	Voor kennisgeving aannemen	
19-9-2017	Skatehal Arnhem en betrokkenen	Skatepark Creatieve Corridor/Blauwe Golven Skatehal Arnhem 2.0	Voor kennisgeving aannemen	
19-9-2017	Provincie Gelderland	Koninklijk Besluit benoeming de heer A. Marcouch	Voor kennisgeving aannemen	
19-9-2017	Partners in het deltaprogramma	Deltaplan Ruimtelijke adaptie	Voor kennisgeving aannemen	
19-9-2017	Provincie Gelderland	Ontheffingsbesluit dhr. B. Staal	Voor kennisgeving aannemen	
19-9-2017	Gemeente Etten-Leur	Inkomen voorzitter raad van bestuur	Voor kennisgeving aannemen	
19-9-2017	VECA	Petitie VECA Arnhem	Voor kennisgeving aannemen	Petitie VECA Arnhem, aangeboden door de heer B. van Meer tijdens Inspreken, Rondvraag en Mededelingen van 18 september 2017
19-9-2017	Milieudefensie	Invulling Stadsblokken - Meinerswijk	Betrekken bij de behandeling op de Politiek Maandag	
19-9-2017	Provincie Gelderland	Sterk Bestuur in Gelderland terugblik gespreksronde regio Arnhem	Voor kennisgeving aannemen	
8-8-2017	PSP'92	Pro forma bezwaarschrift perspectiefnota 2018 e.v.	Voor kennisgeving aannemen	

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	6 november 2017
Zaaknummer	187141

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 10 oktober 2017, Cluster SBR nummer: 187141;

gelet op artikel 160 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis te hebben genomen van het besluit van het college van B&W d.d. 10-10-2017 tot het oprichten van de besloten vennootschap Scalabor onder de ontbindende voorwaarde dat de gemeente raad geen wensen en bedenkingen heeft.
2. Het college van B&W met het raadsbesluit te informeren over de eventuele wensen en bedenkingen van de gemeenteraad bij het oprichten van de besloten vennootschap Scalabor.

De griffier,

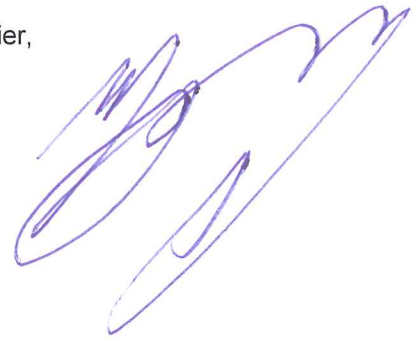

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **187141**

ONDERWERP: Oprichten Scalabor BV

Voorstel

1. Kennisnemen van het besluit van het college van B&W d.d. 10-10-2017 tot het oprichten van de besloten vennootschap Scalabor onder de ontbindende voorwaarde dat de gemeente raad geen wensen en bedenkingen heeft.
2. Het college van B&W met het raadsbesluit te informeren over de eventuele wensen en bedenkingen van de gemeenteraad bij het oprichten van de besloten vennootschap Scalabor.

Inleiding

Op 29 mei 2017 heeft de gemeenteraad van Arnhem unaniem ingestemd met het voorstel om de oprichting van de publieke sociale onderneming Werkbedrijf Arnhem voor te bereiden. Met dit werkbedrijf wil de gemeente Arnhem in de positie komen om opvolger te worden van de bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf Bedrijven (PHB). Naar de overtuiging van de gemeente Arnhem ontstaan hiermee de beste perspectieven op het behouden en uitbouwen van passende werkgelegenheid voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, een soepele transformatie van het huidige PHB, het beperken van de ontmanteling en frictiekosten en een meer eenduidige sturing op de bedrijfsresultaten en maatschappelijke prestaties.

Bij brief d.d. 14 juli 2017 heeft het college van B&W de gemeenteraad geïnformeerd over de vorderingen van de voorbereiding:

- Voor het werkbedrijf is een naam en huisstijl ontwikkeld. Het werkbedrijf heet Scalabor.
- In de loop van mei/ juni hebben alle aan PHB deelnemende regiogemeenten het signaal gegeven dat het aanbod van Scalabor van toegevoegde waarde is voor hun lokale/ subregionale Participatiewet-opgave en dat zij, in elk geval voor de SW-doelgroep, als klant zaken willen doen met Scalabor. Daarnaast hebben de betrokken gemeenten aangegeven het werkgeverschap van SW-medewerkers gezamenlijk te willen onderbrengen in een Gemeenschappelijke Regeling (GR).
- In lijn hiermee heeft het Algemeen Bestuur (AB) van PHB op 12 juli 2017 besloten om (i) de onderhandelingen over de overdracht van het ondernemerschap (bedrijfsactiviteiten) met Scalabor te starten, (ii) voorbereidingen te treffen voor een blijvende, publieke borging van het werkgeverschap van SW-medewerkers in een GR en (iii) voorbereidingen te treffen voor de liquidatie van de huidige GR PHB.

In de genoemde brief gaf het college van B&W de gemeenteraad ook een doorkijk op de vervolgstappen. Het college van B&W kondigde onder meer aan om in oktober een raadsvoorstel voor te leggen waarin de

Gemeente Arnhem

Arnhemse gemeenteraad wensen en bedenkingen kan uiten bij het ontwerpbesluit van het college van B&W om Scalabor BV op te richten.

Beoogd effect

Op grond van artikel 160, 2e lid van de Gemeentewet besluit het college van B&W tot oprichting van een besloten vennootschap, nadat de raad een ontwerpbesluit is toegezonden en in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en bedenkingen ter kennis van het college van B&W te brengen. De gemeenteraad wordt met dit voorstel in die gelegenheid gesteld.

Argumenten

Enkel het oprichten van Scalabor BV kent geen risico's. Het daadwerkelijk starten van Scalabor BV wel. Daarom stelt het college van B&W dat het op basis van (i) een argumentatielijn tot BV, (ii) een beschrijving van de invloed van de gemeente Arnhem als eigenaar (op grond van de concept-statuten), (iii) de verankering van het aandeelhouderschap binnen de gemeentelijke organisatie en (iv) een succesvolle test van de werking van de statuten door tijdens de lopende voorbereiding van Scalabor BV in de geest van (de rolverantwoordelijkheden in) deze statuten te handelen, opportuun is om Scalabor BV op te richten. Hieronder volgen de argumenten.

1.1 De invulling van Scalabor als BV past het best

De keuze voor een privaatrechtelijke invulling van Scalabor als BV is gebaseerd op de volgende documenten:

- De Kadernota Verbonden Partijen gemeente Arnhem 2016, die de kadernota uit 2005 en de geactualiseerde versie uit 2007 vervangt.
- Het rapport 'De vorming van Scalabor: juridische en fiscale aandachtspunten' van de gemeente Arnhem d.d. juli 2017.

Op basis hiervan komen wij tot de volgende argumentatielijn:

a) Scalabor voert activiteiten uit in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) en de Participatiewet. Scalabor ondersteunt (samen met gemeenten in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland) (kandidaat)werknemers met een tijdelijke of structurele afstand tot de arbeidsmarkt met het verkrijgen en behouden van passend werk en ontzorgt (samen met het regionale Werkgeversservicepunt (WSP)) werkgevers bij de invulling van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om tot een meer inclusieve arbeidsmarkt te komen. Daarmee geeft Scalabor invulling aan een publiek belang, dat niet volledig aan de markt kan worden overgelaten.

b) Tegelijkertijd is volledige gemeentelijke betrokkenheid daarbij niet noodzakelijk. Voor de invulling van de arbeidsontwikkeling op passende werkplekken, van zowel SW-medewerkers als van de doelgroep van de Participatiewet, worden bedrijfsactiviteiten ontplooid die niet tot de kerntaak van een (regie)gemeente behoren. Uitvoering binnen de gemeentelijke organisatie is daarmee dus niet wenselijk.

c) Het publieke belang dat door Scalabor wordt ingevuld kan, op dit moment, onvoldoende als opdracht-, subsidie- of regelgever worden behartigd. Een soepele transitie van de bedrijfsactiviteiten van PHB naar Scalabor en de transformaties die de komende jaren binnen Scalabor zijn voorzien ((i) van sociale

werkvoorziening naar arbeidsontwikkelbedrijf, (ii) van bolwerk naar knooppunt in het regionale arbeidsmarktnetwerk en (iii) van hekkensluiter naar middenmoter in de landelijke benchmark van vergelijkbare arbeidsontwikkelbedrijven) vragen om een passende gemeentelijke betrokkenheid bij of een passende gemeentelijke invloed op het presteren van Scalabor. Volledig uitbesteden of met toezicht op de markt uitvoeren van het publieke belang is daarmee dus niet opportuun.

d) De gewenste en noodzakelijke, gemeentelijke invloed kan door zeggenschap in een rechtspersoon worden ingevuld. Echter, een publiekrechtelijke participatie op basis van een de WGR is daarbij niet mogelijk. Uitgangspunt is dat Scalabor zelfstandig door de gemeente Arnhem opgericht en in stand gehouden moet kunnen worden. De WGR kent alleen de oprichting van rechtspersonen door een samenwerking van twee of meer publiekrechtelijke rechtspersonen.

e) Een privaatrechtelijke participatie is wel mogelijk en opportuun. Binnen de diverse mogelijkheden hiervan vallen de coöperatie en vereniging als rechtsvorm af omdat (zoals hierboven aangegeven) het uitgangspunt is dat Scalabor zelfstandig door de gemeente Arnhem opgericht en in stand gehouden moet kunnen worden. Tegelijkertijd wordt wel geopteerd voor samenwerking (op onderdelen) met andere partijen (op termijn). Door de uitgifte of overdracht van aandelen bieden een BV of NV daartoe meer aanknopingspunten dan een stichting. Omdat bij een BV de aandelen niet vrij overdraagbaar zijn, heeft deze rechtsvorm de voorkeur boven een NV.

1.2 De concept-statuten vullen adequaat het gemeentelijke eigenaarschap van (en daarmee de invloed op) Scalabor BV in.

Bij het oprichten van Scalabor is het van belang dat de onderneming op enige afstand van de gemeente komt te staan. De ondernemende activiteiten, die Scalabor ontplooit om (i) mensen met een tijdelijke of structurele afstand tot de reguliere arbeidsmarkt te (in samenwerking met en in afstemming op de inspanningen van gemeenten) te ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling en het verwerven of behouden van passend werk ('werknemen naar vermogen') en (ii) werkgevers (in samenwerking met en in afstemming op de inspanningen van het regionale WSP) te ontzorgen bij de invulling van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om tot een meer inclusieve arbeidsmarkt te komen ('werkgeven naar vermogen'), behoren immers niet tot de kerntaak van een (regie)gemeente. Het is van belang dat Scalabor zich een bedrijfsmatige cultuur aanmeet, zich als bedrijf onder bedrijven kan en gaat bewegen en over een grote mate van zelfstandigheid beschikt bij het maken van keuzes in de bedrijfsvoering.

Tegelijkertijd draagt de gemeente wel de verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van SW-medewerkers en (kandidaat)werknemers die instromen via de Participatiewet. Deze verantwoordelijkheid vraagt om een

bepaald eigenaarschap en daarmee een bepaalde invloed op de gezonde financiële huishouding en het monitoren van het beleid van (en de uitvoering door) de directie van de onderneming.

De gewenste balans tussen afstand en nabijheid hebben wij in de concept-akte van oprichting van Scalabor statutair geborgd in de bevoegdheden van (i) de algemene aandeelhoudersvergadering (AVA), (ii) de directie/ het bestuur en (iii) de raad van commissarissen (RvC).

Bevoegdheden AVA

De gemeente Arnhem is (vooralsnog) enig aandeelhouder van Scalabor en zal (de komende jaren) ten minste een meerderheidsaandeel hebben. De AVA gaat bij wet over de oprichting, de wijziging van de statuten en de ontbinding van de vennootschap. Daarnaast gaat de AVA over fusie en omzetting van de vennootschap en heeft een aantal belangrijke bevoegdheden als het gaat om de aandelen (onder meer inkoop en verkoop daarvan).

De AVA kan door de statutaire regeling belangrijke bevoegdheden, zoals de bevoegdheid om de directie richtlijnen te geven voor het algemene beleid, naar zich toe trekken. Ook de benoeming, schorsing en ontslag van de directie/ het bestuur en de commissarissen ligt in beginsel bij de AVA. In de statuten van Scalabor is opgenomen dat de directie tevens goedkeuring behoeft van de AVA voor een besluit strekkende tot staking van een (deel van de) onderneming van de vennootschap. Verder is ook goedkeuring nodig voor het vaststellen of herzien van het bedrijfsplan en het vaststellen van een procuratieregeling (kaders voor het aangaan van verbintenissen/ contracten en voor het uitvoeren van transacties). Ten slotte behoren aan de AVA, binnen de door de wet en de statuten gestelde grenzen, alle bevoegdheden die niet aan de directie of anderen zoals de RvC zijn toegekend.

De AVA is voornamelijk de hoogste macht in die zin dat de AVA in laatste instantie de dienst kan uitmaken. Belangrijk in dit verband is op te merken dat de AVA zich niet rechtstreeks mag begeven op het terrein dat door de wet voorbehouden is aan de directie. Dit houdt verband met de scheiding tussen de aandeelhoudersfunctie en de bestuursmacht.

Bevoegdheden directie/ bestuur

Aan de directie (juridisch bestuur genoemd) is voorbehouden het besturen van de vennootschap, dat wil zeggen het voorbereiden, het vaststellen en uitvoeren van beleid in concrete situaties. Het heeft niet alleen de leiding over de vennootschap bij de dagelijkse zaken. Het moet ook plannen maken voor de toekomst, strategie bepalen en beleid uitstippelen. Aan de directie is ook voorbehouden het optreden naar buiten namens de vennootschap.

De taken van de directie zijn, onverminderd een zekere taakverdeling, een gezamenlijke taak waarvoor ieder lid verantwoordelijkheid draagt (collegiaal bestuur). De verdeling van taken kan derhalve niet zo ver gaan dat een bepaalde verantwoordelijkheid geheel aan het collectief wordt onttrokken. Aan beslissingen van de directie zijn alle individuele leden gebonden. Tegenover de AVA is ieder lid echter afzonderlijk verantwoordelijk voor zijn aandeel in het gevoerde beleid en kan daarop worden aangesproken als ontslag wordt overwogen.

Taken en bevoegdheden van de directie moeten worden bezien in het licht dat door hen voortdurend het complexe belang van de vennootschap (de onderneming) in al haar functies in het oog moeten worden

gehouden. De directie heeft dus niet tot taak één bepaald belang te dienen. Dat de directie een bepaalde taak heeft, brengt mee dat de directie bevoegd is die taak uit te oefenen (bestuurstaken en - bevoegdheden gaan hand-in-hand).

De directie kent geen ongebreidelde bevoegdheid. Wet en (daar waar de wet het mogelijk maakt) statuten beperken bevoegdheden. De directie heeft zoals eerder aangegeven de goedkeuring van de AVA nodig voor een besluit om een (deel van de) onderneming te staken, voor het vaststellen of herzien van het bedrijfsplan en voor het vaststellen van een procuratieregeling. Ook behoeft de directie goedkeuring van de RvC voor besluiten ten aanzien van bijv. het overdragen van registergoederen, kredietverstrekking/ lenen van gelden, deelname in andere rechtspersonen en het uitoefenen van stemrecht hierin, uitbereiding van vestigingen en zaken stellen van zekerheden, het aanstellen van personeel met een vast jaarinkomen boven de grens die de RvC heeft bepaald enzovoorts (zie artikel 17 'Beperkingen van bestuursbevoegdheid').

Binnen de grenzen van zijn (door de wet en de statuten aangegeven) taak is de directie autonoom. Zolang het binnen die grenzen blijft hoeft de directie nog van de AVA, noch van de RvC of van enig ander orgaan instructies te aanvaarden. Deze regel kan echter niet los gezien van de dwingendrechtelijk voorgeschreven onbeperkte mogelijkheid een lid van de directie (het bestuur) te ontslaan (artikel 2:244 van het Burgerlijk wetboek). Een dergelijk ontslag als bestuurder/ directielid zal in beginsel óók de onmiddellijke beëindiging van zijn arbeidsovereenkomst inhouden.

Bevoegdheden RvC

De RvC dient zich te richten naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De RvC dient derhalve ook de in aanmerking komende deelbelangen zorgvuldig af te wegen. In de statuten van Scalabor is opgenomen dat er een RvC is en dat deze uit minstens uit drie personen bestaat.

Het toezicht van een RvC strekt zich onder meer uit over hygiëne (verslaglegging, interne controle, risico), strategie en resultaten (financiële en overige doelstellingen, belangrijke beslissingen binnen de strategie, daadwerkelijke resultaten), mensen (beoordeling en beloning van bestuurders) en de relatie met aandeelhouders en andere belangrijke belanghebbenden.

Toezicht houden kan omvatten het in een vroegtijdig stadium mede richting geven aan verschillende strategische en beleidsmogelijkheden. De RvC is tevens bij belet of ontstentenis van alle directeuren tijdelijk met het bestuur van de vennootschap belast.

In de statuten van Scalabor is zoals eerder aangegeven een aantal besluiten opgenomen waarvoor de directie toestemming nodig heeft van de RvC.

De commissarissen worden door de AVA benoemd, geschorst en ontslagen. Je kunt de verhouding tussen de vennootschap en de RvC zien als 'opdracht'.

1.3 Het aandeelhouderschap van de gemeente Arnhem wordt adequaat binnen de gemeentelijke organisatie verankerd.

Wij hebben ervoor gekozen om de eigenaarsrol van de gemeente Arnhem, die door middel van een Arnhemse vertegenwoordiging in de AVA wordt ingevuld, te beleggen bij de concerndirecteur van de

gemeente Arnhem. Dit naar analogie van dezelfde rol, die de concerndirecteur vervult, bij het verzelfstandigde Sportbedrijf Arnhem.

1.4 De test om tijdens de lopende voorbereiding van Scalabor BV in de geest van (de rolverantwoordelijkheden in) deze statuten te handelen is succesvol.

Tijdens de ontwikkeling en uitwerking van Scalabor hebben wij de diverse rolverantwoordelijkheden zoals opgenomen in de statuten getest. Wij hebben de gemeentelijke klantrol en eigenaarsrol gesplitst en de kwartiermakersorganisatie, die in opdracht van de gemeente Arnhem, bouwt aan Scalabor BV op gepaste afstand gezet. Vanuit deze splitsing van verantwoordelijkheden is in praktijk getoetst hoe en of de betrokkenheid van de gemeente als eigenaar werkt bij (i) het opstellen en uiteindelijk vaststellen van de statuten voor Scalabor BV, (ii) de bemensing van de RvC van Scalabor BV, (iii) het profiel voor de directie/ het bestuur van Scalabor BV en (iv) het opstellen van het bedrijfsplan van Scalabor BV. Deze test, waarop overigens de gemeentelijke afdeling Audit & Risicomanagement nauw werd aangesloten, geeft ons vertrouwen in de toekomstige werking van de structuur.

2.1 De planning van de transitie van PHB naar Scalabor vereist dat het raadsvoorstel over eventuele wensen en bedenkingen bij de oprichting van Scalabor BV in de oktobercyclus aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Thans lopen de onderhandelingen tussen PHB en Scalabor BV (i.o.). Inzet is om het AB van PHB op basis van de onderhandelingsresultaten op 25 oktober a.s. een besluit te laten nemen over het voornemen om de bedrijfsactiviteiten van PHB over te dragen aan Scalabor. Een dergelijk voornemen is pas opportuun als Scalabor BV is opgericht. Vandaar het verzoek aan de gemeenteraad om bijgaand raadsvoorstel voor de oktobercyclus te agenderen.

Kanttekeningen

Zoals aangegeven kent enkel het oprichten van Scalabor BV geen risico's. Het daadwerkelijk starten van Scalabor BV wel. Voor dit laatste is dan ook een separaat collegebesluit voorzien met name om conform de inhoudelijk en financiële kaders van het raadsbesluit over Werkbedrijf Arnhem (thans Scalabor) d.d. 29 mei 2017 te investeren in Scalabor BV:

- Als het college van B&W vaststelt binnen de inhoudelijke en financiële kaders te blijven, informeert het college van B&W de raad over het besluit, maar voelt het college van B&W ook de ruimte om conform die kaders Scalabor BV te starten.
- Als het college van B&W vaststelt de inhoudelijke en financiële kaders te overschrijden, informeert het college van B&W de raad en komt het college van B&W terug met een raadsvoorstel.

Bovenstaand separaat collegebesluit staat voor december op de rol. Dus na (i) de vaststelling van de gemeentelijke MJPB 2018-2021 (en daarmee de herbevestiging van de inhoudelijke en financiële kaders voor Scalabor d.d. 29 mei 2017) door de raad en (ii) de zienswijze op het voornemen van het AB van PHB om de bedrijfsactiviteiten van PHB over te dragen aan Scalabor, die naar verwachting in de novembercyclus aan de raad wordt voorgelegd.

Financiën

Aan het oprichten van Scalabor BV zijn (notariële) kosten verbonden. Deze worden gedekt uit het gemeentelijke projectbudget voor de kwartiermakersorganisatie Scalabor.

Uitvoering

Indien de gemeenteraad geen wensen en bedenkingen heeft bij het ontwerpbesluit van het college van B&W tot het oprichten van Scalabor BV, zal het college van B&W de kwartiermakersorganisatie melden dat het bij het oprichtingsbesluit afgegeven voorbehoud er af kan en is de oprichting een feit.

Indien de gemeenteraad wel wensen en bedenkingen heeft, zal het college van B&W het ontwerpbesluit (en de oprichtingsakte) in lijn hiermee bijstellen.

Communicatie

Het oprichten van Scalabor BV is een formele stap die niet breed/ uitgebreid gecommuniceerd hoeft te worden. Het besluit om Scalabor daadwerkelijk te starten later dit jaar, nadrukkelijk wel. Voor dit laatste is dan ook een communicatieplan opgesteld.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- raadsvoorstel Oprichten Scalabor BV
- collegebesluit inzake Oprichten Scalabor BV
- concept-statuten Scalabor BV

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

- n.v.t.

Besluit van	
Zaaknummer	187141

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 10 oktober 2017, Cluster SBR nummer: 187141;

gelet op artikel 160 van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis te hebben genomen van het besluit van het college van B&W d.d. 10-10-2017 tot het oprichten van de besloten vennootschap Scalabor onder de ontbindende voorwaarde dat de gemeente raad geen wensen en bedenkingen heeft.
2. Het college van B&W met het raadsbesluit te informeren over de eventuele wensen en bedenkingen van de gemeenteraad bij het oprichten van de besloten vennootschap Scalabor.

De griffier, De voorzitter,

TL – 20171691 / 1
oprichting B.V.

Vandaag, ***, verscheen voor mij, mr. Ton Kornelis Lekkerkerker, notaris te Arnhem:
***, te dezen handelend als schriftelijk gevolmachtigde van de **gemeente Arnhem**, een publiekrechtelijk lichaam, kantoorhoudende Koningstraat 38, 6811 DG Arnhem, ingeschreven in het handelsregister bij de Kamer van Koophandel onder nummer 09214908 met vermelding RSIN 001825112, zulks ter uitvoering van het besluit van burgemeester en wethouders van Arnhem van *** met registratienummer ***;
de gemeente Arnhem hierna genoemd: de "**Oprichter**".
Blijkende van de bevoegdheid van de verschenen persoon uit een aan deze akte gehechte volmacht (**Bijlage 1**).
De verschenen persoon verklaarde bij deze voor en namens de Oprichter een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid op te richten, waarvoor gelden de volgende

S T A T U T E N

Artikel 1

Begripsbepalingen

1.1 In de statuten wordt verstaan onder:

(a) "**Aandelen**": gewone aandelen in het kapitaal van de vennootschap;
(b) "**Aandeelhouder**": een houder van één of meer Aandelen;
(c) "**Algemene Vergadering**": de algemene vergadering als orgaan van de vennootschap, alsmede bijeenkomsten van dit orgaan;
(d) "**Beperkt Recht**": een recht van vruchtgebruik, in de zin van titel 8 van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek, of een pandrecht, in de zin van titel 9 van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek;
(e) "**Boek 2**": Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
(f) "**Directeur**": een bestuurder van de vennootschap, in de zin van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
(g) "**Directie**": het bestuur van de vennootschap, in de zin van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
(h) "**Vennootschapsorgaan**": de Algemene Vergadering, de raad van commissarissen, de Directie en de gemeenschappelijke vergadering van de Directie en de raad van commissarissen;
(i) "**Vergadergerechtigde**": een (rechts)persoon aan wie

Vergaderrecht toekomt;

(j) "**Vergaderrecht**": het recht om, in persoon of bij schriftelijk gevolmachtigde, de Algemene Vergadering bij te wonen en daarin het woord te voeren.

1.2 Onder "schriftelijk" wordt in deze statuten tevens verstaan: communicatie via enig elektronisch communicatiemiddel, waaronder e-mail. Voorts geldt dat ten aanzien van het bepaalde in deze statuten aan de eis van schriftelijkheid wordt voldaan indien de kennisgeving, mededeling, besluitvorming, volmacht, stemming, respectievelijk het verzoek, elektronisch is vastgelegd.

1.3 Tenzij anders blijkt of kennelijk anders is bedoeld ziet een verwijzing naar een begrip of woord in het enkelvoud ook op een verwijzing naar de meervoudsvorm van dit begrip of woord en omgekeerd.

1.4 Tenzij anders blijkt of kennelijk anders is bedoeld ziet een verwijzing naar het mannelijk geslacht ook op een verwijzing naar het vrouwelijke geslacht en omgekeerd.

Artikel 2

Naam, zetel

2.1 De vennootschap draagt de naam: **Scalabor B.V.**

2.2 De vennootschap heeft haar zetel in de gemeente Arnhem.

Artikel 3

Doel

3.1 De vennootschap heeft ten doel:

(a) het ondersteunen van kandidaat(werknemers) binnen de Provincie Gelderland met een tijdelijke of structurele afstand tot de arbeidsmarkt met het verkrijgen en behouden van passend werk;

(b) het ontzorgen – samen met regionale partners – van werkgevers bij de invulling van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om tot een meer inclusieve arbeidsmarkt te komen;

(c) het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

3.2 De vennootschap beoogt het doel te bereiken door onder meer:

(a) het - al dan niet tezamen met anderen - verwerven en vervreemden van deelnemingen, in de zin van artikel 24c van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, of andere belangen in rechtspersonen, vennootschappen en ondernemingen, het samenwerken daarmee en het besturen daarvan;

(b) het verkrijgen, beheren, exploiteren, bezwaren en vervreemden van goederen - rechten van intellectuele eigendom daaronder begrepen - , zomede het beleggen van vermogen;

(c) het financieren van in het bijzonder - doch niet uitsluitend - dochtermaatschappijen, in de zin van artikel 24a van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, groepsmaatschappijen, in de zin van artikel 24b van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, en/of deelnemingen, waaronder begrepen het ter leen verstrekken of doen verstrekken van gelden, zomede het ter leen opnemen of doen opnemen van gelden;

(d) het sluiten van overeenkomsten waarbij de vennootschap zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich sterk maakt of zich naast of voor anderen verbindt, in het bijzonder - doch niet uitsluitend - ten behoeve van rechtspersonen en vennootschappen als hiervoor onder (c) bedoeld;

alsmede het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

3.3 Bij het nastreven van het doel zal de vennootschap, binnen het kader van een evenwichtig beleid, rekening houden met de belangen van haar aandeelhouder(s).

Artikel 4

Kapitaal

4.1 Het kapitaal van de vennootschap is verdeeld in driehonderdvijftig (350) aandelen, ieder met een nominale waarde van tienduizend euro (€ 10.000,00).

4.2 Aandeelhouders kunnen slechts zijn publiekrechtelijke rechtspersonen, dan wel vennootschappen waarvan de zeggenschap volledig rust bij een of meer publiekrechtelijke rechtspersonen.

4.3 Indien en zolang een Aandeelhouder niet voldoet aan de eisen van lid 2, kan het aan de door hem gehouden Aandelen verbonden Vergader- en stemrecht niet worden uitgeoefend en wordt het aan de door hem gehouden Aandelen verbonden recht op uitkeringen opgeschort.
Een opschorting van rechten ingevolge dit artikellid vervalt, indien de opschorting tot gevolg heeft dat geen van de Aandeelhouders het stemrecht kan uitoefenen.

4.4 Indien en zolang een Aandeelhouder niet voldoet aan de eisen van lid 2, is hij verplicht de door hem gehouden Aandelen aan te bieden met inachtneming van het in artikel 13 lid 18 letter h bepaalde.
Indien de Aandeelhouder niet alle door hem aangeboden Aandelen op grond van het bepaalde in artikel 13 kan overdragen, heeft hij ontheffing van de gestelde eisen en vervalt de opschorting van de in lid 4 van dit artikel genoemde rechten.

Aandelen, certificaten, Beperkt Rechten

5.1 De Aandelen luiden uitsluitend op naam. De Directie kan de Aandelen van een doorlopende nummering voorzien, te beginnen met het nummer 1. De Directie kan, met inachtneming van het bepaalde in de vorige zin, de nummering van Aandelen wijzigen.

5.2 Certificaten aan toonder mogen niet worden uitgegeven.
Aan certificaten van Aandelen is geen Vergaderrecht verbonden.

5.3 Op Aandelen kan een Beperkt Recht worden gevestigd. De Aandeelhouder heeft het stemrecht op de Aandelen waarop een Beperkt Recht is gevestigd.

5.4 In afwijking van het bepaalde in lid 3 komt het stemrecht toe aan de houder van het Beperkt Recht, indien dit, al dan niet onder opschortende voorwaarde, bij de vestiging van het Beperkt Recht is bepaald of nadien schriftelijk tussen de Aandeelhouder en de houder van het Beperkt Recht is overeengekomen, mits de toekenning van het stemrecht – of bij overdracht of overgang van een Beperkt Recht - de overgang van het stemrecht is goedgekeurd door de Algemene Vergadering.

5.5 Aan een Aandeelhouder die geen stemrecht heeft als gevolg van een op zijn Aandelen rustend Beperkt Recht en aan stemgerechtigde houders van een Beperkt Recht komen Vergaderrechten toe.
De houder van een Beperkt Recht die geen stemrecht heeft, heeft geen Vergaderrechten.

Artikel 6

Levering van Aandelen, uitoefening aandeelhoudersrechten

6.1 Voor de levering van een Aandeel is een daartoe bestemde, voor een in Nederland gevestigde notaris verleden, notariële akte vereist.

6.2 Het bepaalde in lid 1 van dit artikel is op gelijke wijze van toepassing op de vestiging en de levering van een Beperkt Recht op Aandelen

6.3 Na een rechtshandeling als bedoeld in de leden 1 en 2 van dit artikel, alsmede na het sluiten van de schriftelijke overeenkomst als bedoeld in artikel 5 lid 4, kunnen de aan de betrokken Aandelen verbonden rechten eerst worden uitgeoefend nadat de akte aan de vennootschap is betekend of de vennootschap de rechtshandeling schriftelijk heeft erkend. Het bepaalde in de vorige zin is niet van toepassing, indien de vennootschap zelf partij was bij de rechtshandeling.

Artikel 7

Opgaaf van woonplaats en adres, oproepingen en kennisgevingen, register van aandeelhouders

7.1 De Directie houdt een register waarin de namen en adressen van alle Aandeelhouders en houders van een Beperkt Recht op Aandelen zijn opgenomen, met vermelding van de datum waarop zij de Aandelen, dan

wel het recht hebben verkregen, de datum van de erkenning of betekening, alsmede van het op ieder Aandeel gestorte bedrag.
In het register worden tevens opgenomen houders van certificaten van aandelen waaraan Vergaderrecht is verbonden, met vermelding van de datum waarop het vergaderrecht aan hun certificaat is verbonden en de datum van erkenning of betekening.

7.2 De personen van wie de gegevens in het register als bedoeld in lid 1 van dit artikel dienen te worden opgenomen, dienen hun woonplaats en adres schriftelijk op te geven aan de vennootschap en verschaffen aan de Directie tevens tijdig de nodige gegevens voor dat register.

7.3 Oproepingen, kennisgevingen, mededelingen en, in het algemeen, alle berichten die bestemd zijn voor de in lid 2 van dit artikel bedoelde personen, geschieden schriftelijk aan het adres dat zij aan de vennootschap hebben opgegeven.

7.4 Het register als bedoeld in lid 1 wordt regelmatig door de Directie bijgehouden; daarin wordt mede aangetekend elk verleend ontslag van aansprakelijkheid voor nog niet gedane stortingen.

Artikel 8

Uitgifte van aandelen

8.1 De Algemene Vergadering is bevoegd te besluiten tot uitgifte van Aandelen, daaronder begrepen het vaststellen van de koers van uitgifte en de verdere voorwaarden.
Storting in een andere geldeenheid dan die waarin het nominale bedrag van de Aandelen luidt is toegestaan. Na oprichting kan dit slechts geschieden met toestemming van de Algemene Vergadering.

8.2 Het bepaalde in lid 1 van dit artikel is van overeenkomstige toepassing op het verlenen van rechten tot het nemen van Aandelen, maar is niet van toepassing op uitgifte van Aandelen aan iemand die een voordien reeds verkregen recht tot het nemen van Aandelen uitoefent.

8.3 Voor de uitgifte van Aandelen is een daartoe bestemde, voor een in Nederland gevestigde notaris verleden, notariële akte vereist.

8.4 De Vennootschap kan geen Aandelen nemen.

8.5 Bij het nemen van het Aandeel moet daarop het nominale bedrag worden gestort. Bedongen kan worden dat het nominaal bedrag of een deel daarvan eerst behoeft te worden gestort na verloop van een bepaalde tijd of nadat de vennootschap het zal hebben opgevraagd. Een zodanig beding kan slechts voorafgaand aan het besluit tot uitgifte worden aangegaan en behoeft de goedkeuring van de Algemene Vergadering.
Een ontheffing van de verplichting tot storting is slechts mogelijk ter uitvoering van een besluit tot vermindering van het bedrag van de

Aandelen.

Artikel 9

Voorkeursrecht bij uitgifte

9.1 Voor zover de wet niet anders bepaalt, heeft iedere Aandeelhouder bij uitgifte van Aandelen een voorkeursrecht naar evenredigheid van het gezamenlijke bedrag van zijn Aandelen op de dag waarop tot uitgifte wordt besloten.

9.2 Indien een aandeelhouder zijn voorkeursrecht niet, niet tijdig of niet volledig uitoefent, komt het voorkeursrecht voor de vrijvallende Aandelen toe aan de overige aandeelhouders, in de verhouding als in lid 1 van dit artikel omschreven.

9.3 De Algemene Vergadering kan, telkens voor een enkele uitgifte, besluiten het voorkeursrecht tot het nemen van Aandelen te beperken of uit te sluiten, mits een zodanig besluit gelijktijdig met het besluit tot uitgifte wordt genomen.

9.4 Indien het voorkeursrecht geldt, deelt de vennootschap de uitgifte met voorkeursrecht en het tijdvak waarin dat kan worden uitgeoefend aan alle Aandeelhouders mede. Het voorkeursrecht kan worden uitgeoefend gedurende de door de Algemene Vergadering vast te stellen termijn, die ten minste vier weken bedraagt, te rekenen van de dag af die volgt op de dag van verzending van de schriftelijke aankondiging.

9.5 Het hiervoor in dit artikel bepaalde is van overeenkomstige toepassing op het verlenen van rechten tot het nemen van Aandelen.

Artikel 10

Verkrijging van Aandelen of certificaten daarvan door de vennootschap

10.1 De Directie beslist over de verkrijging van Aandelen in het kapitaal van de vennootschap en na voorafgaande goedkeuring van de Algemene Vergadering. Verkrijging door de vennootschap van niet-volgestorte Aandelen is nietig. Een verkrijging van volgestorte Aandelen, anders dan om niet, is niet mogelijk indien het eigen vermogen van de vennootschap, verminderd met de verkrijgingsprijs, kleiner is dan de reserves die krachtens de wet of de statuten moeten worden aangehouden of indien de Directie weet of redelijkerwijs behoort te voorzien dat de vennootschap na de verkrijging niet zal kunnen blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden.

10.2 Verkrijging van Aandelen in strijd met het bepaalde in lid 1 van dit artikel is nietig.

10.3 De vorige leden van dit artikel gelden niet voor Aandelen die de vennootschap onder algemene titel verkrijgt.

10.4 In dit artikel worden onder Aandelen mede certificaten daarvan

begrepen.

Artikel 11

Vermindering van kapitaal

11.1 De Algemene Vergadering kan besluiten tot vermindering van het geplaatste kapitaal door Aandelen in te trekken of door het bedrag van aandelen bij statutenwijziging te verminderen. In dit besluit moeten de Aandelen waarop het besluit betrekking heeft, worden aangewezen en moet de uitvoering van het besluit zijn geregeld.

11.2 Een besluit tot intrekking kan slechts betreffen Aandelen die de vennootschap zelf houdt of waarvan zij de certificaten houdt. In alle andere gevallen kan slechts tot intrekking worden besloten met instemming van de betrokken Aandeelhouders.

11.3 Indien besloten wordt het bedrag van de Aandelen bij statutenwijziging te verminderen - ongeacht of dit geschiedt zonder of met terugbetaling op de Aandelen dan wel ontheffing van de verplichting tot storting wordt verleend - moet de vermindering naar evenredigheid op alle Aandelen geschieden. Van het vereiste van evenredigheid mag worden afgeweken met instemming van alle betrokken Aandeelhouders.

11.4 Een besluit tot vermindering van het geplaatste kapitaal met terugbetaling op Aandelen is slechts toegestaan voor zover het eigen vermogen van de vennootschap groter is dan de reserves die krachtens de wet of de statuten moeten worden aangehouden. Een dergelijk besluit heeft geen gevolgen zolang de Directie daaraan geen goedkeuring heeft verleend. De Directie weigert slechts de goedkeuring indien het weet of redelijkerwijs behoort te voorzien dat de vennootschap na de vermindering niet zal kunnen blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden.

11.5 Een ontheffing van de verplichting tot storting is slechts mogelijk ter uitvoering van een besluit tot vermindering van het bedrag van de Aandelen. Het bepaalde in de leden 1 tot en met 3 van dit artikel is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 12

Gezamenlijke gerechtigdheid

Indien meerdere personen gezamenlijk gerechtigd zijn tot een Aandeel, dan wel een Beperkt Recht op een zodanig Aandeel kunnen zij zich tegenover de vennootschap slechts laten vertegenwoordigen door één van de deelgenoten.

Artikel 13

Blokkeringsregeling/aanbieding

13.1 De aandeelhouder, die één of meer van de door hem gehouden Aandelen

wil vervreemden (hierna te noemen de "**Aanbieder**"), moet deze eerst te koop aanbieden aan al zijn mede-Aandeelhouders op de wijze als hierna in dit artikel is bepaald, behoudens in de gevallen als bedoeld in lid 2 van dit artikel.

13.2 Een aandeelhouder behoeft zijn Aandelen niet aan te bieden indien:
(a) de aandeelhouder krachtens de wet tot overdracht aan een eerdere aandeelhouder verplicht is;
(b) de overdracht geschiedt binnen drie maanden na schriftelijke toestemming van alle mede-aandeelhouders;
(c) alle Aandelen worden gehouden door één (rechts)persoon.

13.3 De Aanbieder stelt de Directie van zijn voornemen tot vervreemding van één of meer van zijn Aandelen in kennis. De kennisgeving vermeldt de waarop de voorgenomen overdracht betrekking heeft, alsmede – voorzover bekend - de naam van de (rechts)persoon waaraan de overdracht wordt beoogd en de overeengekomen prijs of wijze waarop de prijs zal worden vastgesteld.
Het tijdstip waarop de in de vorige zin bedoelde kennisgeving door de directie wordt ontvangen, wordt hierna in dit artikel aangeduid als het "**Aanbiedingstijdstip**".

13.4 Zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen zeven dagen na het Aanbiedingstijdstip, deelt de Directie de inhoud van de in lid 3 van dit artikel bedoelde kennisgeving mee aan alle mede-aandeelhouders van de Aanbieder. Aan hen komt, behoudens het bepaalde in de volgende zin en met inachtneming van het hierna in dit artikel bepaalde, het recht tot koop van de aangeboden Aandelen toe. Aan Aandelen die de vennootschap of een dochtermaatschappij houdt, is dit recht tot koop niet verbonden.

13.5 Zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vier weken na ontvangst van de in lid 4 van dit artikel bedoelde mededeling, dienen de aandeelhouders, aan wie het recht tot koop van de aangeboden Aandelen toekomt, de Directie mede te delen of zij hun recht uitoefenen en, zo ja, voor welk aantal. Deze aandeelhouders worden hierna in dit artikel aangeduid als de "**Gegadigden**".

13.6 Indien er voldoende Gegadigden zijn, wijst de Directie de aangeboden Aandelen zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen zeven dagen na het verstrijken van de aanmeldingstermijn, als bedoeld in lid 5 van dit artikel, aan de Gegadigden toe. De toewijzing van Aandelen geschiedt naar evenredigheid van de nominale waarde van het aandelenbezit van de Gegadigden. Voor zover toewijzing naar evenredigheid niet mogelijk is, zal loting beslissen. De toewijzing kan nimmer leiden tot het

gemeenschappelijk verkrijgen van één of meer Aandelen, voorts kan aan niemand meer Aandelen worden toegewezen dan waarop hij heeft gereflecteerd.

13.7 Indien er geen Gegadigden zijn of indien er niet voor alle aangeboden Aandelen Gegadigden zijn, is de Algemene Vergadering bevoegd de (overblijvende) Aandelen toe te wijzen aan één of meer door de Algemene Vergadering aan te wijzen personen die zich bereid hebben verklaard en in staat zijn de (overblijvende) Aandelen te kopen. De (overblijvende) Aandelen, of één of meer daarvan, kunnen ook aan de vennootschap of een dochtermaatschappij worden toegewezen, mits een zodanige verkrijging niet in strijd is met de wet en/of de statuten en de Aanbieder heeft verklaard ermee in te stemmen dat de overdracht aan de vennootschap of een dochtermaatschappij zal geschieden.
De hiervoor in dit lid bedoelde aanwijzing en toewijzing dienen zo spoedig mogelijk te geschieden, doch uiterlijk binnen dertig dagen na het verstrijken van de in lid 5 van dit artikel bedoelde aanmeldingstermijn.

13.8 De Directie stelt de Aanbieder en alle overige aandeelhouders in kennis van de namen en adressen van degenen aan wie de toewijzing, overeenkomstig het bepaalde in de leden 6 en 7 van dit artikel, geschiedde en het aantal Aandelen dat aan ieder van hen is toegewezen.

13.9 Indien de Directie er niet in is geslaagd alle aangeboden Aandelen toe te wijzen, is de Aanbieder gedurende drie maanden - te rekenen vanaf de datum van verzending van de in lid 8 van dit artikel bedoelde kennisgeving - bevoegd de aangeboden Aandelen (mits alle) vrijelijk over te dragen aan de door hem in lid 3 bedoelde (rechts)personen.

13.10 Indien alle aangeboden Aandelen zijn toegewezen en de Aanbieder zich niet heeft teruggetrokken, wordt de prijs van de toegewezen Aandelen door de Aanbieder en de personen aan wie de toewijzing geschiedde - hierna tezamen ook te noemen de "**Belanghebbenden**" - in onderling overleg vastgesteld. Hebben zij daarover geen overeenstemming bereikt binnen dertig dagen na verzending van de in lid 8 van dit artikel bedoelde kennisgeving, dan geschiedt de prijsvaststelling van de toegewezen Aandelen door drie onafhankelijke deskundigen, tenzij de Belanghebbenden binnen zeven dagen na afloop van voormelde termijn van dertig dagen overeenstemming hebben bereikt over de benoeming van een ander aantal dan drie. De benoeming van de deskundigen geschiedt door de Belanghebbenden in onderling overleg; hebben zij daarover geen overeenstemming bereikt binnen veertien dagen na afloop van de hiervoor in dit lid bedoelde termijn van dertig dagen, dan wordt één onafhankelijke deskundige, op verzoek van de meest

gerede partij, benoemd door de voorzitter, of diens plaatsvervanger, van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.
Zowel één onafhankelijke deskundige als meer onafhankelijke deskundigen worden hierna aangeduid als de "**Deskundige**".

13.11 De Deskundige heeft het recht alle boeken, bescheiden en overige gegevensdragers van de vennootschap in te zien. De Directie verschaft hem alle door hem verlangde inlichtingen en verleent hem alle door hem gewenste medewerking ten behoeve van de te verrichten prijsvaststelling.

13.12 De Deskundige is verplicht de door hem vastgestelde prijs aan de Directie op te geven, die dan verplicht is deze prijs onverwijld mede te delen aan de Belanghebbenden en aan alle overige aandeelhouders.

13.13 Zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen dertig dagen na ontvangst van de in lid 12 van dit artikel bedoelde kennisgeving van de Directie, dient iedere persoon aan wie één of meer van de aangeboden Aandelen werden toegewezen, aan de Directie mede te delen hoeveel Aandelen hij tegen de vastgestelde prijs zal kopen, bij gebreke waarvan zijn recht tot koop vervalt.
De aldus vrijvallende Aandelen gelden dan nog eenmaal als aangeboden aan de personen die de in de eerste zin van dit lid bedoelde kennisgeving tijdig hadden gedaan, waarbij het eerste recht tot koop toekomt aan diegenen van hen aan wie eerder geen volledige toewijzing geschiedde.
Voor het overige zijn de leden 4 tot en met 8 van dit artikel van overeenkomstige toepassing ten aanzien van de vrijvallende Aandelen.
Een prijsvaststelling vindt niet opnieuw plaats.

13.14 De Aanbieder is steeds bevoegd zijn aanbod, mits geheel, in te trekken, doch uiterlijk tot het tijdstip waarop dertig dagen zijn verstreken na de datum waarop hem definitief bekend is geworden tegen welke prijs hij hoeveel van de aangeboden Aandelen kan overdragen aan personen aan wie de toewijzing geschiedde, en aan wie van hen.

13.15 Binnen dertig dagen na het verstrijken van de termijn waarbinnen de Aanbieder zijn aanbod kon intrekken, moeten de toegewezen Aandelen worden geleverd aan de personen aan wie de toewijzing, al dan niet na toepassing van het bepaalde in lid 13 van dit artikel, geschiedde, die - tenzij partijen anders overeenkomen - verplicht zijn tot gelijktijdige betaling van de koopprijs.
Indien een overeenkomst tot levering van de Aandelen wordt ontbonden of vernietigd, dienen de aldus vrijvallende Aandelen nog eenmaal, met overeenkomstige toepassing van het bepaalde in lid 13 van dit artikel, te worden aangeboden, met dien verstande evenwel, dat die Aandelen binnen acht dagen nadat zij zijn vrijgevallen, moeten zijn toegewezen,

geleverd en betaald.

13.16 Zodra vaststaat dat na toepassing van het bepaalde in de leden 13 en/of 15 van dit artikel niet alle aangeboden Aandelen zijn afgenomen tegen contante betaling, voor zover partijen over de betaling niet anders overeenkwamen, is de Aanbieder - tenzij hij zijn aanbod voordien heeft ingetrokken - gedurende drie maanden bevoegd de aangeboden Aandelen, mits alle en met inachtneming van het hierna bepaalde, vrijelijk over te dragen. Indien hij in zijn in lid 3 van dit artikel bedoelde kennisgeving één of meer (rechts-)personen noemde aan wie hij wil overdragen, kan hij de aangeboden Aandelen slechts aan hen overdragen. Voorts geldt dat indien de Aanbieder de aangeboden Aandelen wil overdragen tegen een lagere prijs dan de vastgestelde prijs, hij gehouden is de aangeboden Aandelen eerst opnieuw tegen deze lagere prijs aan te bieden overeenkomstig het bepaalde in dit artikel.

13.17 De kosten die zijn verbonden aan de prijsvaststelling door de Deskundige komen ten laste van de Aanbieder, indien deze zijn aanbod intrekt na de prijsvaststelling, en ten laste van de vennootschap in alle overige gevallen.

Bijzondere aanbiedingsplicht

13.18 Indien:

(a) een aandeelhouder onherroepelijk in staat van faillissement is verklaard;

(b) aan een aandeelhouder surséance van betaling is verleend;

(c) een rechtspersoon die aandelen houdt, wordt ontbonden of ophoudt te bestaan tengevolge van fusie of splitsing;

(d) een vennootschap die geen rechtspersoon is en Aandelen tot haar vermogen rekent, wordt ontbonden;

(e) enigerlei andere gemeenschap dan hiervoor in dit lid vermeld waartoe Aandelen behoren, wordt ontbonden;

(f) één of meer Aandelen door een andere oorzaak dan hiervoor in dit lid vermeld onder algemene titel overgaan; of

(g) een aandeelhouder rechtspersoon is en de zeggenschap, direct of indirect, over de activiteiten van die aandeelhouder door één of meer anderen wordt verkregen (waarbij aan het begrip zeggenschap de betekenis wordt toegekend die dit begrip heeft in de definitie van "fusie" in het SER.-besluit Fusiegedragsregels 2015, zulks ongeacht of deze gedragsregels op deze verkrijging van toepassing zijn);

(h) een Aandeelhouder zijn Aandelen krachtens het bepaalde in artikel 4 lid 5 moet aanbieden;

dient de desbetreffende aandeelhouder of diens rechtverkrijgende - ieder van hen hierna aan te duiden als de "**Rechthebbende**" - daarvan onverwijld mededeling te doen aan de Directie en is de Rechthebbende verplicht de desbetreffende Aandelen (de "**Betreffende Aandelen**") over te dragen aan één of meer gegadigden, die bereid en in staat zijn de Betreffende Aandelen tegen contante betaling te kopen.

13.19 Het bepaalde in de voorgaande leden van dit artikel is zoveel mogelijk van overeenkomstige toepassing met dien verstande dat de Rechthebbende niet bevoegd is zijn aanbod in te trekken.

13.20 Indien de Algemene Vergadering niet binnen drie maanden na de in lid 18 bedoelde mededeling één of meer gegadigden heeft aangewezen, is de Rechthebbende bevoegd de Betreffende Aandelen te behouden.

13.21 Blijft de Rechthebbende ondanks aanmaning door de vennootschap in gebreke met de nakoming van enige in lid 18 van dit artikel omschreven verplichting - de verplichting tot levering daaronder begrepen - dan is de vennootschap bevoegd en ook verplicht die verplichtingen voor en namens de Rechthebbende na te komen. In dat geval kan de prijs van de Betreffende Aandelen slechts worden vastgesteld door een Deskundige.

13.22 De vennootschap zal, ingeval van overdracht van de Betreffende Aandelen met toepassing van het in het vorige lid bepaalde, de opbrengst na aftrek van alle terzake vallende kosten uitkeren aan de Rechthebbende.

13.23 Zolang de Rechthebbende in verzuim is, kan het aan de Betreffende Aandelen verbonden vergader- en stemrecht niet worden uitgeoefend en wordt het aan de Betreffende Aandelen verbonden recht op uitkeringen opgeschort.

13.24 Zowel de overdracht als de overgang van rechten tot het nemen van Aandelen is onderworpen aan de bepalingen van dit artikel.

13.25 Alle kennisgevingen en mededelingen ingevolge dit artikel geschieden schriftelijk.

Artikel 14

Directie en raad van commissarissen

14.1 De vennootschap wordt bestuurd door een Directie die uit één of meer Directeuren bestaat. De vennootschap heeft een raad van commissarissen die uit tenminste drie (3) leden bestaat. Slechts natuurlijke personen kunnen commissaris zijn en bij de benoeming wordt rekening gehouden met een door de Algemene Vergadering opgestelde profielschets.
Het aantal Directeuren en commissarissen wordt met inachtneming van het vorenstaande vastgesteld door de Algemene Vergadering.
De Directie staat, zodra de Algemene Vergadering daartoe zal hebben

besloten en dit besluit ten kantore van het handelsregister zal hebben neergelegd, onder toezicht van een raad van commissarissen bestaande uit een door de Algemene Vergadering te bepalen aantal leden. Een eenmaal aldus ingestelde raad van commissarissen kan door de Algemene Vergadering op dezelfde wijze worden opgeheven.
De bepalingen betrekking hebbende op de raad van commissarissen en zijn leden blijven buiten toepassing tot respectievelijk vanaf het tijdstip waarop de Algemene Vergadering het hiervoor bedoelde besluit tot instelling respectievelijk opheffing zal hebben genomen en ten kantore van het handelsregister zal hebben neergelegd. Tot respectievelijk vanaf dat tijdstip komen de aan de raad van commissarissen toegekende bevoegdheden die kunnen toekomen aan de Algemene Vergadering toe aan dat Vennootschapsorgaan.

14.2 Directeuren en commissarissen worden benoemd door de Algemene Vergadering. De Raad van Commissarissen is bevoegd tot het opmaken van een voordracht voor de benoeming van een Directeur.
Indien er meer Directeuren zijn, kan de Algemene Vergadering één of meer van hen benoemen tot algemeen directeur.

14.3 Directeuren en commissarissen kunnen te allen tijde worden geschorst en ontslagen door de Algemene Vergadering. Het besluit daartoe wordt genomen met een versterkte meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, welke twee derden ten minste de helft van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen.
De betrokken Directeur of commissaris wordt in de gelegenheid gesteld zich in de Algemene Vergadering te verantwoorden. Daarbij kan hij zich doen bijstaan door een raadsman. Directeuren kunnen eveneens te allen tijde worden geschorst door de raad van commissarissen. Een schorsing van een Directeur door de raad van commissarissen kan te allen tijde worden opgeheven door de Algemene Vergadering. Het besluit daartoe wordt genomen met inachtneming van het bepaalde in de tweede volzin van dit artikellid.

Artikel 15

Besluitvorming Directie, belet of ontstentenis

15.1 Een meerhoofdige Directie besluit met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
Bij staking van stemmen vindt herstemming plaats, indien een Directeur dit verlangt. Vindt geen herstemming plaats of staken de stemmen opnieuw, dan is de Algemene Vergadering bevoegd over het desbetreffende voorstel te besluiten.

15.2 Een Directeur neemt niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming

indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang als bedoeld in artikel 16 lid 1. Het daartoe bepaalde in artikel 239 lid 6 van Boek 2 is van toepassing.

15.3 Ingeval van belet of ontstentenis van één of meer Directeuren zijn de overige Directeuren of is de enig overblijvende Directeur tijdelijk met het bestuur van de vennootschap belast.
Ingeval van belet of ontstentenis van alle Directeuren of van de enig Directeur is de persoon die daartoe door de raad van commissarissen, al dan niet uit zijn midden, is of wordt aangewezen, tijdelijk met het bestuur van de vennootschap belast. Bij gebreke van een aanwijzing door de raad van commissarissen, wordt de in de vorige zin bedoelde persoon aangewezen door de Algemene Vergadering.
Het in de statuten omtrent de Directie en de Directeur bepaalde is op de in dit lid bedoelde persoon van overeenkomstige toepassing. Voorts dient hij zo spoedig mogelijk een vergadering van het bevoegde Vennootschapsorgaan bijeen te roepen waarin kan worden besloten over de benoeming van één of meer Directeuren.

15.4 Onder belet wordt in dit artikel verstaan:
(i) schorsing;
(ii) ziekte;
(iii) onbereikbaarheid,
in de gevallen bedoeld onder sub (ii) en (iii) zonder dat gedurende een termijn van vijf (5) dagen de mogelijkheid van contact tussen de Directeur en de vennootschap heeft bestaan, tenzij de Algemene Vergadering in een voorkomend geval een andere termijn vaststelt.

Artikel 16

Vertegenwoordiging

16.1 Bij de vervulling van hun taak richten de Directeuren zich naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming.

16.2 De Directie vertegenwoordigt de vennootschap. De bevoegdheid tot vertegenwoordiging komt, indien de directie uit meerdere personen bestaat en geen algemeen directeur is benoemd, mede toe aan twee Directeuren gezamenlijk handelend. Bestaat de Directie uit meerdere personen en is een algemeen directeur benoemd, dan berust de vertegenwoordigingsbevoegdheid mede bij twee gezamenlijk handelende Directeuren en bij iedere algemeen directeur afzonderlijk.

16.3 De Directie kan aan één of meer personen procuratie verlenen en zodanige bevoegdheid wijzigen of intrekken.

Artikel 17

Beperkingen van de bestuursbevoegdheid

17.1 De Directie behoeft de goedkeuring van de Algemene Vergadering voor:

(a) een besluit strekkende tot staking van een (deel van de) onderneming van de vennootschap;

(b) het vaststellen of herzien van de begroting;

(c) het vaststellen of herzien van het bedrijfsplan;

(d) het vaststellen of herzien van een procuratieregeling, waarbinnen de Directie procuraties kan verlenen.

17.2 De Directie behoeft voorts de goedkeuring van de raad van commissarissen voor besluiten strekkende tot:

(a) het verkrijgen, vervreemden en bezwaren, in gebruik nemen of geven, onder welke titel ook, van registergoederen en het beëindigen van zodanig gebruik;

(b) het aangaan van overeenkomsten, waarbij aan de vennootschap een krediet wordt verleend;

(c) het ter leen verstrekken van gelden, alsmede het ter leen opnemen van gelden, waaronder niet is begrepen het doen van opnamen ten laste van een aan de vennootschap verleend krediet dat door de raad van commissarissen is goedgekeurd;

(d) het rechtstreeks of middellijk deelnemen in een andere rechtspersoon of vennootschap en het aanbrengen van een wijziging in of het afstoten van zodanige deelneming;

(e) het uitoefenen van stemrecht op aandelen in het kapitaal van dochtermaatschappijen, groepsmaatschappijen en deelnemingen van de vennootschap, zomede het op andere wijze rechtstreeks of middellijk uitoefenen van zeggenschap daarover, in welke mate of vorm ook;

(f) het vestigen, verplaatsen of opheffen van nevenvestigingen;

(g) het uitbreiden van de zaken van de vennootschap met een nieuwe tak van bedrijf;

(h) het overdragen of, anders dan voor korte tijd, sluiten van het door de vennootschap uitgeoefende bedrijf of een deel daarvan;

(i) het verlenen van procuratie en het vaststellen van de instructie aan de procuratie verbonden;

(j) het vaststellen van een investeringsbegroting, alsmede investeringen die daarin niet zijn vervat;

(k) het stellen van persoonlijke of zakelijke zekerheid;

(l) het aangaan van vaststellingsovereenkomsten, compromissen en akkoorden alsmede het optreden in rechte, waaronder begrepen het voeren van arbitrale procedures voor zover deze het bedrag van één miljoen (€1.000.000,00) te boven gaan, doch met uitzondering van

incassoprocedures of het nemen van rechtsmaatregelen die van conservatoire aard zijn en/of geen uitstel kunnen lijden;

(m) het aanstellen van personeel met een vast jaarinkomen boven de grens die door de raad van commissarissen is bepaald;

(n) het toekennen van winstdelings- en/of optierechten en het treffen van pensioenregelingen, alsmede wijzigingen daarin;

(o) het aanvragen van surseance van betaling van de vennootschap;

(p) het verlenen van medewerking aan de certificering van Aandelen.

17.3 Het ontbreken van een ingevolge de vorige leden vereiste goedkeuring tast de vertegenwoordigingsbevoegdheid, als bedoeld in artikel 16.2, niet aan.

17.4 De Algemene vergadering en/of de raad van commissarissen is bevoegd ook andere besluiten van de Directie, dan die in de leden 1 en 2 van dit artikel vermeld, aan haar/zijn goedkeuring te onderwerpen, mits de Algemene Vergadering dan wel de raad van commissarissen in haar/zijn daartoe strekkend besluit zodanige directiebesluiten nauwkeurig omschrijft en aan de Directie mededeelt.

Artikel 18

Taken en bevoegdheden van de raad van commissarissen

18.1 De raad van commissarissen heeft tot taak:

(a) toezicht te houden op het beleid van de Directie en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming;

(b) de Directie met raad ter zijde te staan;

(c) alle andere taken die aan hem zijn toebedeeld bij of krachtens de wet en/of statuten.

Bij de vervulling van hun taak richten de commissarissen zich naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De verdeling van taken en bevoegdheden kan nader worden uitgewerkt in een reglement.

18.2 De Directie verschaft de raad van commissarissen tijdig de voor de uitoefening van diens taak noodzakelijke gegevens en stelt ten minste een keer per jaar de raad van commissarissen schriftelijk op de hoogte van de hoofdlijnen van het strategisch beleid, de algemene en financiële risico's en het beheers- en controlesysteem van de vennootschap.

18.3 De Directeuren zijn, indien zij daartoe worden uitgenodigd, verplicht de vergaderingen van de raad van commissarissen bij te wonen.

18.4 De raad van commissarissen kan één of meer van zijn leden aanwijzen aan wie de bevoegdheid toekomt de gebouwen en terreinen van de vennootschap te betreden en inzage te nemen van alle boeken,

bescheiden en andere gegevensdragers van de vennootschap.

18.5 Bij één of meer vacatures in de raad van commissarissen blijft hij bevoegd zijn wettelijke en statutaire taken te vervullen.

18.6 Ingeval van belet of ontstentenis van één of meer commissarissen zijn de overige commissarissen of is de enig overblijvende commissaris tijdelijk met de taken van de raad van commissarissen van de vennootschap belast. Ingeval van belet of ontstentenis van alle commissarissen worden de taken van de raad van commissarissen tijdelijk en voor zover mogelijk uitgeoefend door de Algemene Vergadering. Voorts dient in een dergelijk geval zo spoedig mogelijk een Algemene Vergadering bijeen te worden geroepen waarin kan worden besloten over de benoeming van één of meer commissarissen.
Onder belet wordt in dit artikel verstaan hetgeen is vermeld in artikel 15 lid 4 van deze statuten.

ALGEMENE VERGADERING

Artikel 19

Bijeenroeping, plaats van de vergadering

19.1 Onverminderd het bepaalde in artikel 24, worden Algemene Vergaderingen gehouden, zo dikwijls de raad van commissarissen, een commissaris, de Directie of een Directeur of een Aandeelhouder dit wenst. De bevoegdheid tot bijeenroeping en oproeping van de Algemene Vergadering komt toe aan de raad van commissarissen, een commissaris die niet is geschorst, afzonderlijk, de Directie en aan iedere Directeur die niet is geschorst en iedere Aandeelhouder afzonderlijk.

19.2 Tot het bijwonen van de Algemene Vergadering dient iedere Aandeelhouder en iedere Vergadergerechtigde te worden opgeroepen. De oproeping dient niet later te geschieden dan op de achtste dag voor de dag waarop de vergadering wordt gehouden.
De oproeping geschiedt door middel van schriftelijke oproepingsbrieven, waarin de te behandelen onderwerpen worden vermeld.

19.3 Een onderwerp, waarvan de behandeling schriftelijk is verzocht door één of meer Aandeelhouders of één of meer Vergadergerechtigden die alleen of gezamenlijk ten minste een honderdste gedeelte van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen, wordt opgenomen in de oproeping, als bedoeld in lid 2 van dit artikel, indien de vennootschap het verzoek niet later dan op de dertigste dag voor die van de vergadering heeft ontvangen en mits geen zwaarwichtig belang van de vennootschap zich daartegen verzet.

19.4 Is de termijn voor oproeping niet in acht genomen of heeft de oproeping niet of niet op de juiste wijze plaatsgehad, dan kunnen niettemin wettige

besluiten worden genomen, ook ten aanzien van onderwerpen die niet of niet op de voorgeschreven wijze zijn aangekondigd, indien alle Vergadergerechtigden ermee hebben ingestemd dat de besluitvorming over die onderwerpen plaatsvindt en de Directeuren en de commissarissen in de gelegenheid zijn gesteld om advies uit te brengen.

19.5 Algemene Vergaderingen worden gehouden in de gemeente waar de vennootschap haar zetel heeft. Onverminderd het bepaalde in lid 5 van dit artikel, kunnen in een elders - in of buiten Nederland - gehouden Algemene Vergadering slechts wettige besluiten worden genomen, indien alle Vergadergerechtigden hebben ingestemd met de plaats van vergadering en de Directeuren en de commissarissen in de gelegenheid zijn gesteld om advies uit te brengen.

Artikel 20

Toegang tot en leiding van de Algemene Vergadering

20.1 Toegang tot de Algemene Vergadering hebben de Aandeelhouders en Vergadergerechtigden. Het recht van toegang komt tevens toe aan iedere Directeur en aan iedere commissaris die niet is geschorst, en voorts aan iedere persoon die tot het bijwonen van de Algemene Vergadering of een gedeelte daarvan is uitgenodigd door de voorzitter van de betrokken vergadering.

20.2 Indien een Aandeelhouder of Vergadergerechtigde zich in een Algemene Vergadering wil doen vertegenwoordigen, dient hij schriftelijk een daartoe strekkende volmacht te verlenen, die moet worden overhandigd aan de voorzitter van de betrokken vergadering.

20.3 De Algemene Vergadering voorziet zelf in haar leiding.

20.4 Tenzij een notarieel proces-verbaal wordt opgemaakt of de voorzitter zelf de notulen wenst te houden, wijst de voorzitter een persoon aan die met het houden van de notulen is belast.
De notulen worden in dezelfde vergadering of in een volgende vergadering vastgesteld door de Algemene Vergadering en ten blijke daarvan ondertekend door de voorzitter en de notulist van de vergadering waarin de vaststelling geschiedt.

Artikel 21

Stemrecht, besluitvorming

21.1 Elk Aandeel geeft recht op het uitbrengen van één stem, tenzij de wet en/of deze statuten bepalen dat het stemrecht verbonden aan een Aandeel niet kan worden uitgeoefend.

21.2 Bij de vaststelling of en hoe Aandeelhouders stemmen, aanwezig of vertegenwoordigd zijn of in hoeverre het aandelenkapitaal vertegenwoordigd is, wordt geen rekening gehouden met Aandelen

waarvoor geen stem kan worden uitgebracht.

21.3 De Algemene Vergadering besluit met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen, voor zover de wet of de statuten geen grotere meerderheid voorschrijven.

21.4 Blanco stemmen en ongeldige stemmen worden als niet uitgebracht aangemerkt.

21.5 Stemmingen over zaken geschieden mondeling en stemmingen over personen geschieden bij ongetekende gesloten briefjes, tenzij de voorzitter een andere wijze van stemming vaststelt en geen van de ter vergadering aanwezigen zich daartegen verzet.

21.6 Staken de stemmen bij de verkiezing van personen, dan vindt in dezelfde vergadering eenmaal een nieuwe stemming plaats; staken de stemmen dan opnieuw, dan is - onverminderd het bepaalde in de volgende zin - het voorstel verworpen.

Indien bij verkiezing tussen meer dan twee personen niemand de volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen op zich heeft verenigd, vindt herstemming plaats tussen de twee personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigden, zo nodig na tussenstemming en/of loting.

Staken de stemmen omtrent een ander voorstel dan hiervoor in dit lid bedoeld, dan is dat voorstel verworpen.

Artikel 22

Besluitvorming buiten vergadering

22.1 Besluitvorming van Aandeelhouders kan op andere wijze dan in een vergadering geschieden, mits alle Vergadergerechtigden schriftelijk met deze wijze van besluitvorming hebben ingestemd en alle Vergadergerechtigden aan wie het stemrecht toekomt schriftelijk voor het voorstel hebben gestemd.

22.2 De Directeuren en de commissarissen worden voorafgaand aan de besluitvorming in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen.

22.3 De personen die buiten vergadering een besluit hebben genomen, stellen de Directie en de raad van commissarissen onverwijld in kennis van dat besluit. In de eerstvolgende Algemene Vergadering wordt van dat besluit mededeling gedaan.

Artikel 23

Boekjaar, jaarrekening

23.1 Het boekjaar van de vennootschap is gelijk aan het kalenderjaar, met dien verstande dat het eerste boekjaar zal eindigen op eenendertig december tweeduizend achttien.

23.2 Jaarlijks binnen vijf maanden na afloop van het boekjaar van de

vennootschap, behoudens verlenging van deze termijn met ten hoogste vijf maanden door de Algemene Vergadering op grond van bijzondere omstandigheden, maakt de Directie een jaarrekening en - voor zover de wet dit voor de vennootschap voorschrijft - een bestuursverslag op over dat boekjaar. Bij deze stukken worden - voor zover de wet dit voor de vennootschap voorschrijft - de in artikel 392 lid 1 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek bedoelde gegevens gevoegd.

23.3 De jaarrekening wordt ondertekend door iedere Directeur en iedere commissaris. Indien de ondertekening van één of meer Directeuren en/of één of meer commissarissen ontbreekt, wordt daarvan onder opgave van reden melding gemaakt.

23.4 De Vennootschap zorgt dat de opgemaakte jaarrekening en, indien vereist, het bestuursverslag en de krachtens meer bedoeld artikel 392 toegevoegde gegevens zo spoedig mogelijk, doch niet later dan met ingang van de datum van oproeping tot de Algemene Vergadering, bestemd tot hun behandeling, dan wel voor de besluitvorming daaromtrent als bedoeld in artikel 22 lid 1 op het kantoor van de vennootschap aanwezig zijn. Aandeelhouders en Vergadergerechtigden kunnen die stukken aldaar inzien en er kosteloos een afschrift van verkrijgen.

Artikel 24

Jaarlijkse Algemene Vergadering, vaststelling jaarrekening

24.1 Elk jaar wordt ten minste één Algemene Vergadering gehouden, dan wel een besluit als bedoeld in artikel 22 lid 1 genomen en wel binnen zes maanden na afloop van het laatst verstreken boekjaar van de vennootschap.

24.2 Vaststelling van de jaarrekening geschiedt door de Algemene Vergadering. De vaststelling strekt niet tot kwijting aan de Directeuren en de commissarissen. Jaarlijks legt de Directie verantwoording af voor het door haar gevoerde bestuur en de raad van commissarissen voor de uitoefening van zijn statutaire taak, waarna de Algemene Vergadering kan besluiten tot kwijting aan de Directeuren en/of de commissarissen, onverminderd het bepaalde in de artikelen 249 en 260 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. De vaststelling van de jaarrekening op de wijze als omschreven in artikel 210 lid 5 Boek 2 eerste zin is uitgesloten.

Artikel 25

Winst en verlies

25.1 De winst staat ter beschikking van de Algemene Vergadering.

25.2 De vennootschap kan slechts uitkeringen doen, voor zover het eigen vermogen groter is dan de reserves die krachtens de wet of de statuten

moeten worden aangehouden. Behaalde winsten kunnen uitsluitend worden aangewend ten bate van een lichaam als bedoeld in artikel 5 lid 1 sub c Wet op de vennootschapsbelasting 1969 of een algemeen maatschappelijk belang.

25.3 Uitkering van winst geschiedt eerst na vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is.

25.4 Een besluit van de Algemene Vergadering dat strekt tot uitkering heeft geen gevolgen zolang de Directie geen goedkeuring heeft verleend. De Directie weigert slechts de goedkeuring indien het weet of redelijkerwijs behoort te voorzien dat de vennootschap na de uitkering niet zal kunnen blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden.

25.5 Door de vennootschap gehouden Aandelen of certificaten daarvan en Aandelen of certificaten daarvan die de vennootschap in vruchtgebruik heeft, tellen niet mee bij de berekening van de winstverdeling.

25.6 De Algemene Vergadering kan besluiten tot het doen van tussentijdse uitkeringen.
Uitkeringen als in dit lid bedoeld, kunnen slechts geschieden indien is voldaan aan het bepaalde in de leden 2 en 4 van dit artikel.

25.7 Tenzij de Algemene Vergadering een andere termijn vaststelt, worden dividenden binnen dertig dagen na vaststelling ter beschikking gesteld.

25.8 De Algemene Vergadering kan besluiten dat dividenden geheel of gedeeltelijk in een andere vorm dan in contanten zullen worden uitgekeerd.

25.9 Een verlies moet ten laste worden gebracht van de vrije reserves. Ten laste van door de wet voorgeschreven reserves mag een tekort slechts worden gedelgd indien en voor zover de wet dat toestaat.

Artikel 26

Statutenwijziging, rechtsvormwijziging, fusie, splitsing

De Algemene Vergadering is bevoegd te besluiten tot statutenwijziging, rechtsvormwijziging, fusie of splitsing in de zin van Titel 7 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 27

Ontbinding en vereffening

27.1 De Algemene Vergadering is bevoegd te besluiten tot ontbinding van de vennootschap.

27.2 Tenzij de Algemene Vergadering anders besluit of de wet anders bepaalt, treden de Directeuren als vereffenaars van het vermogen van de ontbonden vennootschap op.

27.3 Hetgeen van het vermogen van de ontbonden vennootschap resteert na voldoening van al haar schulden, wordt aan de Aandeelhouders

overgedragen (met inachtneming van het bepaalde in artikel 25 lid 2 laatste zin) naar evenredigheid van het op ieders Aandelen verplicht gestorte gedeelte van het nominaal bedrag daarvan.

27.4 Na voltooiing van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en overige gegevensdragers van de ontbonden vennootschap gedurende de wettelijk voorgeschreven termijn berusten bij degene die daartoe schriftelijk door de vereffenaars is aangewezen.

Tenslotte werd verklaard:

(A) Het bij de oprichting geplaatste kapitaal bedraagt *** euro (€ ***), bestaande uit *** (***) gewone Aandelen, genummerd 1 tot en met ***, groot één euro (€ 1,00); deze Aandelen wordt genomen door de Oprichter.

(B) De Oprichter heeft de door hem genomen aandelen volgestort in geld door storting van het nominale bedrag daarvan op een kwaliteitsrekening op naam van de in het hoofd van deze akte genoemde notaris, welke storting bij deze voorzoveel nodig door de vennootschap wordt aanvaard. De notaris zal het bedrag op eerste verzoek van de vennootschap overmaken op een bankrekening van de vennootschap.

(C) *** is tot eerste Directeur van de vennootschap benoemd.

(D) De vennootschap zal alle kosten verband houdende met haar oprichting voor haar rekening nemen, waarbij de oprichter aansprakelijk blijft voor de voldoening van deze kosten.

(E) Aan de hiervoor onder (A) tot en met (D) vervatte rechtshandelingen is de vennootschap verbonden op de voet van het bepaalde in artikel 203 lid 4 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

(F) Het eerste boekjaar van de vennootschap zal eindigen op eenendertig december tweeduizend achttien.

SLOT

De verschenen persoon is mij, notaris, bekend.

WAARVAN AKTE

is verleden te Arnhem op de datum in het begin van deze akte vermeld.

De inhoud van deze akte is aan de verschenen persoon zakelijk opgegeven en toegelicht. Hierbij is de verschenen persoon gewezen op de gevolgen die uit de akte voortvloeien.

De verschenen persoon heeft vervolgens verklaard kennis te hebben genomen van de inhoud van de akte en met de inhoud en beperkte voorlezing van deze akte in te stemmen.

Onmiddellijk na beperkte voorlezing is deze akte door de verschenen persoon en mij, notaris, ondertekend.

Raadsvoorstel:
Oprichten Scalabor

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	6 november
Zaaknummer:	187141
Portefeuillehouder:	I. van Burgsteden

Raadskameradvies:

Aan de gemeenteraad, 2 november 2017

De Procedurecommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. De Procedurecommissie heeft hierbij overwogen dat:

- De overgang van Presikhaaf Bedrijven naar het nieuwe werkbedrijf Scalabor een ingewikkeld organisatorisch proces is met vele stappen en verschillende deelnemers (regiogemeenten, PHB, personeel).
- Het voor de voortgang van het proces noodzakelijk is dat de juridische entiteit 'Scalabor' bestaat.
- De gemeente Arnhem 'in the lead' is v.w.b. oprichting en inrichting van Scalabor.
- Besluitvorming bij andere partijen, zoals PHB en deelnemende regiogemeenten, mede afhankelijk is van de oprichting van Scalabor.
- Het daarom noodzakelijk is dat de raad op 6 november een besluit neemt over de wensen en bedenkingen bij het oprichten van Scalabor BV.

De griffier,

J.G.M. Kersten

De voorzitter,

H.E. de Vroome

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 6 november 2017

Zaaknummer 187363

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van Arnhem van 10 oktober 2017,
Cluster Strategie, Beleid en Regie nummer: 187363;

gelet op artikelen 1 en 35 van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

besluit:

1. Het college toestemming te geven voor het wijzigen van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland, conform bijgevoegd tekstvoorstel;
2. Het college op te dragen de zienswijze van de raad op de meerjarenbegroting 2018-2021 te geven aan het Dagelijks Bestuur van de Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland conform de bijgevoegde conceptbrief 'Reactie gemeenteraad Arnhem op verzoek van het Algemeen Bestuur van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland'.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **187363**

ONDERWERP: Wijzigen Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)

Voorstel

1. Het college toestemming geven voor het wijzigen van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland, conform bijgevoegd tekstvoorstel;
2. Het college opdragen de zienswijze van de raad op de meerjarenbegroting 2018-2021 te geven aan het Dagelijks Bestuur van de Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland conform de bijgevoegde conceptbrief 'Reactie gemeenteraad Arnhem op verzoek van het Algemeen Bestuur van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland'.

Inleiding

De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR) startte op 3 februari jl. met de samenwerkingsmodule inkoop van zorg. Vanaf de start van de MGR was het de ambitie van de gemeenten om de regionale samenwerking binnen het sociaal domein uit te breiden en ontschot te denken en te werken. Daarvoor waren al drie nieuwe modules op het oog, Onderwijszaken, Werkgeversservicepunt en het verloningsbedrijf van Presikhaaf Bedrijven. Al gauw bleek dat het verloningsbedrijf een ander tijdspad zou lopen.

Daarom is de afgelopen maanden hard gewerkt aan het aanpassen van de regeling om de nieuwe modules Onderwijszaken en Werkgeversservicepunt per 1 januari 2018 onder te kunnen brengen. Deze nieuwe regeling ligt nu voor ter verdere besluitvorming. De onderliggende meerjarenbegroting ligt tegelijkertijd voor met de vraag hier een zienswijze op te geven.

Beoogd effect

1. De huidige MGR per 1 januari 2018 uitbreiden met de samenwerkingsmodules Onderwijszaken en Werkgeversservicepunt.

2. Ophalen van de zienswijze van de gemeenteraad over de ontwerp meerjarenbegroting.

Arnhem GEMEENTE

Argumenten

1. Regeling

1.1. De belangrijkste wijzigingen in de regeling

Met de actualisering van de regeling MGR wordt de structuur van de regeling transparanter. Er is een generiek deel voor de algemeen geldende afspraken en de modules staan nu in bijlagen. Hieronder volgt een toelichting op de inhoudelijke wijzigingen. De overige geel gearceerde wijzigingen in de regeling zijn aanvullend of tekstueel van aard.

Dienstverleningshandvest

In de oorspronkelijke regeling was er sprake van een dienstverleningsovereenkomst (DVO) en een dienstverleningshandvest waarin de voorwaarden waren opgenomen (stond in artikel 6b). Het dienstverleningshandvest is geschrapt. De algemene voorwaarden zijn opgenomen in het generieke deel van de MGR en specifieke voorwaarden komen in de DVO's te staan.

Bestuurscommissie

Het uitgangspunt is dat de inhoud van de modules bestuurlijk aangestuurd worden door de inhoudelijk verantwoordelijke wethouders, een bestuurscommissie. Wettelijk kan het algemeen bestuur een bestuurscommissie instellen. Omdat de bestuurscommissie gaat over de inhoud vraagt het algemeen bestuur een bindend advies van de inhoudelijke portefeuillehouders (Artikel 17 lid 2). Ook financieel levert de bestuurscommissie de inhoudelijke ontwerpbegroting aan. Dit is geregeld in Artikel 27 lid 2.

Kostenverdeelsleutel

De wijzigingen in artikel 28 Bijdrage van de gemeenten zijn tekstueel en aanvullend van aard. Er geldt een algemene kostenverdeelsleutel voor de kosten van het generieke deel van de MGR. De kostenverdeelsleutel van de samenwerkingsmodules worden bepaald in de modules zelf.

Uittreding uit de regeling

Mocht een gemeente onverhoopt besluiten om uit de regeling te treden dan zijn daar een aantal voorwaarden voor gesteld in artikel 32. Artikel 32 hangt zeer nauw samen met artikel 35 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule. Een onafhankelijke registeraccountant zal de beëindigingskosten vastleggen. Bovendien is in artikel 35 lid 5 is vastgelegd dat een gemeente maximaal 5 jaar aansprakelijk blijft voor financiële risico's uit de periode van deelname.

1.2. Procedure om de huidige regeling MGR te wijzigen

Het college heeft op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen toestemming van de raad nodig voor het wijzigen van de MGR. De MGR kan worden gewijzigd na toestemming van tweederde van de raden van de deelnemende gemeenten. Na toestemming van de gemeenteraad kan het college een definitief besluit nemen tot wijziging van de MGR.

2. Begroting 2017

Bij de inrichting van de MGR is gehandeld op basis van de destijds beschikbare inschattingen en informatie vanuit de projectorganisatie. Bij de behandeling van de begroting is al geconstateerd dat destijds niet was voorzien in o.a. transitie- en inrichtingskosten rond de module Inkoop en nieuw in te voegen modules. Daarom zijn er voor 2017 eenmalige extra kosten:

1. Transitiekosten;

2. Kosten inhuur voor inrichting tijdelijke organisatie module Inkoop;

3. Voorbereidings- en transitiekosten om de instroom van de modules Onderwijszaken en WSP mogelijk te maken.

De begroting 2017 is herzien en bovenstaande kosten zijn meegenomen. De herziene begroting 2017 is opgenomen in de Meerjarenbegroting 2018-2021. In de collegebrief is de zienswijze verwoord op de begroting voor zowel 2017 als voor 2018.

Kanttekeningen

1. Actualisering regeling

De regeling is voldoende uitgewerkt om op 1 januari 2018 de modules Onderwijszaken en WSP in te kunnen voegen. In 2018 wordt er ervaring opgedaan met het draaien van de MGR met diverse modules. De verwachting is dat dit leidt tot enkele aanpassingen in de regeling (de derde tranche).

2. Voorlopige begroting 2018

Een definitieve begroting MGR 2018 kan worden opgesteld nadat duidelijk is welke gemeenten een dienstverleningsovereenkomst (DVO) gaan afsluiten en voor welke samenwerkingsmodules. De DVO's worden op dit moment voor alle modules regionaal voorbereid. In 2018 zal een gewijzigde begroting worden opgesteld waarin ook de modules WSP en Onderwijszaken zijn opgenomen.

3. Governance

Om de regeling in de dagelijkse praktijk goed te laten werken is er een goede governance structuur nodig. De gemeentesecretarissen hebben namens het algemeen bestuur van de MGR de opdracht op zich genomen om deze structuur verder uit te werken. Eén van de belangrijkste uitgangspunten is de scheiding tussen inhoud (Is de rol van de bestuurscommissies) en het eigenaarschap (is de rol van het algemeen en dagelijks bestuur.

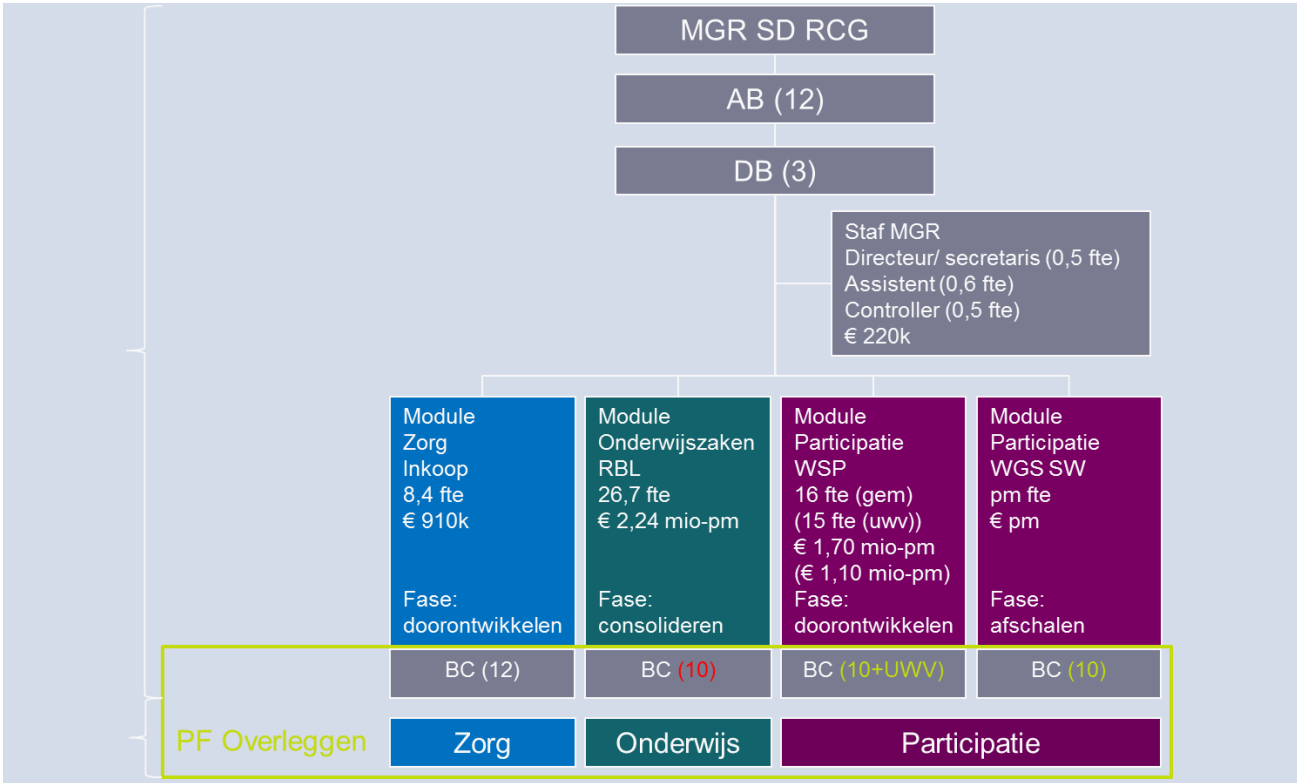

In bovenstaande afbeelding is de governancestructuur afgebeeld. Het AB en DB houden zich bezig met de hoe-vraag. De bestuurscommissies met de wat-vraag. De module WGS SW (verloningsbedrijf) zal op een later tijdstip mogelijk worden ondergebracht. Conform de afspraak is de staf MGR lean en mean.

Financiën

De MGR bestaat uit een generiek deel en modules. Hieronder treft u de uitsplitsing van de Arnhemse bijdrage aan per onderdeel.

	2017	**2018**
Beheerkosten	€ 56.279	€73.424
Bijdrage module Inkoop	€ 407.486	€ 306.865

De gemeentelijke bijdrage 2017 aan de module Inkoop wordt voor een bedrag van € 70.000 eenmalig gedekt uit de overgebleven regionale innovatiegelden, waarvan Arnhem namens de regio de kasbeheerder is. Het restant van de gemeentelijke bijdrage 2017 van € 393.765 alsook de gemeentelijke bijdrage voor 2018 en verder worden gedekt binnen het budget Bedrijfsvoering sociaal domein. De aanvullende gemeentelijke bijdragen die samenhangen met de eenmalige transitie- en voorbereidingskosten 2017 van de toevoeging van de nieuwe modules aan de MGR (Onderwijszaken en WSP), worden afzonderlijk verrekend met de modules. Hiermee is in totaal een bedrag van € 69.500 gemoeid, waarvan € 37.500 betrekking heeft op de module Onderwijszaken en € 32.000 op de module WSP.

Uitvoering

Planning

Het voorstel tot wijzigen van de MGR en de zienswijze op de bijbehorende begroting wordt begin november in alle gemeenteraden in de regio Centraal Gelderland behandeld, waarna de colleges van B&W het definitieve besluit nemen tot het wijzigen van de MGR.

Communicatie

De MGR zal na uw besluit geïnformeerd worden via een reactiebrief.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Gewijzigde MGR
- Artikelsgewijze toelichting
- Meerjarenbegroting 2018-2021
- Brief 'Reactie gemeenteraad Arnhem op verzoek van het Algemeen Bestuur van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland'

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

n.v.t.

Besluit van

Zaaknummer 187363

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van Arnhem van 10 oktober 2017,
Cluster Strategie, Beleid en Regie nummer: 187363;

gelet op artikelen 1 en 35 van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

besluit:

1. Het college toestemming te geven voor het wijzigen van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland, conform bijgevoegd tekstvoorstel;
2. Het college op te dragen de zienswijze van de raad op de meerjarenbegroting 2018-2021 te geven aan het Dagelijks Bestuur van de Modulair Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland conform de bijgevoegde conceptbrief 'Reactie gemeenteraad Arnhem op verzoek van het Algemeen Bestuur van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland'.

De griffier, De voorzitter,

Gewijzigde regeling MGR

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar, ieder voor zover zij bevoegd zijn, overwegen het volgende:

- in het sociaal domein is op uitvoerend niveau samenwerking tussen de gemeenten in de regio geboden;
- met een modulair in te vullen gemeenschappelijke regeling wordt meer samenhang en doelmatigheid in de samenwerking tussen de gemeenten in de regio gerealiseerd;
- aan de gemeenschappelijke regeling kunnen telkens samenwerkingsmodules worden toegevoegd;
- gemeenten bepalen zelf of zij aan een samenwerkingsmodule deelnemen;

gelet op de artikelen 1, eerste en derde lid en 8, eerste lid van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

gelet op de verkregen toestemming van de gemeenteraden voor het wijzigen van deze regeling

gelet op de wens van deelnemende gemeenten om in de regeling voorwaarden op te nemen voor het deelnemen aan en het beeindingen van samenwerkings- en submodules en de samenwerkingsmodules Onderwijszaken en het Werkgeversservicepunt aan de regeling toe te voegen

BESLUITEN:

aan te gaan de volgende

MODULAIRE GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING SOCIAAL DOMEIN CENTRAAL GELDERLAND

HOOFDSTUK 1 ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. basistaken: coördinerende, adviserende en ondersteunende werkzaamheden die ten behoeve van de besluitvorming door de voorzitter, het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur worden uitgevoerd;
b. college: college van burgemeester en wethouders;
c. deelnemer: een college dat deelneemt aan het samenwerkingsverband;
d. Gedeputeerde Staten: Gedeputeerde Staten van Gelderland;
e. raad: gemeenteraad;
f. regeling: onderhavige gemeenschappelijke regeling;
g. samenwerkingsmodule: één of meerdere samenhangende taken die het samenwerkingsverband voor de deelnemers kan uitvoeren;
h. samenwerkingsverband: het openbaar lichaam als bedoeld in artikel 2 van deze regeling;
i. submodule: nadere onderverdeling van taken binnen een samenwerkingsmodule;
j. uitvoeringprogramma: een nadere uitwerking van het uitvoeringsplan, zijnde een jaarlijks programma waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven, met daarbij een overzicht van de benodigde financiële en personele middelen;
k. uitvoeringsplan: visie voor de komende vier jaar ten aanzien van de door het samenwerkingsverband uit te voeren taken;

l. wet: de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Artikel 2 Openbaar lichaam
1. Er is een openbaar lichaam, genaamd “Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland”.
2. Het openbaar lichaam is gevestigd in Arnhem.

Artikel 3 Bestuursorganen
Het samenwerkingsverband kent de volgende bestuursorganen:
a. het algemeen bestuur;
b. het dagelijks bestuur;
c. de voorzitter.

HOOFDSTUK 2 BELANGEN, TAKEN EN BEVOEGDHEDEN

Artikel 4 Belangen
Het samenwerkingsverband behartigt de belangen van de deelnemers binnen het sociaal domein.

Artikel 5 Modulair karakter van het samenwerkingsverband
1. De regeling biedt een algemeen kader voor samenwerking op het gebied van het sociaal domein binnen de regio en voorziet in samenwerkingsmodules, zoals in de bijlagen bij deze regeling opgenomen.
2. Een deelnemer besluit via het aangaan van een dienstverleningsovereenkomst als bedoeld in het artikel 6 tweede lid van van deze regeling of aan een samenwerkingsmodule wordt deelgenomen en aan welke submodule(s) voor zover van toepassing.

Artikel 6 Taken samenwerkingsverband en samenwerkingsmodules
1. Ter behartiging van de in artikel 4 genoemde belangen heeft het samenwerkingsverband de volgende taken:
   a. het uitvoeren van de basistaken;
   b. het uitvoeren van de taken uit de samenwerkingsmodules.
2. Over het uitvoeren van taken sluit de deelnemer per samenwerkingsmodule een afzonderlijke dienstverleningsovereenkomst af met het samenwerkingsverband.
3. Het dagelijks bestuur van het samenwerkingsverband stelt eens per vier jaar een model-dienstverleningsovereenkomst en algemene bepalingen vast.

Artikel 7 Bevoegdheden
1. De deelnemers dragen geen bevoegdheden over aan het openbaar lichaam.
2. De deelnemers verlenen ieder afzonderlijk de mandaten, volmachten en machtigingen aan het openbaar lichaam die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de taken.

Artikel 8 Beperking privaatrechtelijke bevoegdheden
Het samenwerkingsverband is behoudens instemming van de deelnemers niet bevoegd tot:
a. het vestigen van opstal-, pand- en hypotheekrechten;
b. het afgeven van garanties of andere waarborgen;
c. het in erfpacht aannemen of uitgeven van roerende of onroerende zaken;
d. het in eigendom aannemen of uitgeven van onroerende zaken;
e. het oprichten van en het deelnemen in een rechtspersoon;
f. commerciële dienstverlening aan private partijen.

HOOFDSTUK 3 HET ALGEMEEN BESTUUR

Artikel 9 Taken en bevoegdheden

1. Aan het algemeen bestuur behoren de taken en bevoegdheden toe die in de wet aan het algemeen bestuur zijn opgedragen, alsmede alle bevoegdheden die voorts in deze regeling aan dit orgaan worden opgedragen en niet aan het dagelijks bestuur of de voorzitter zijn opgedragen.
2. Het algemeen bestuur kan besluiten tot het wijzigen van de submodules en tot het vaststellen van het uitvoeringsplan en uitvoeringsprogramma.
3. Het algemeen bestuur kan de volgende bevoegdheden niet overdragen:
   a. het vaststellen van het uitvoeringsplan en uitvoeringsprogramma;
   b. het instellen van bestuurscommissies;
   c. het wijzigen van submodules.

Artikel 10 Samenstelling en zittingsduur

1. Iedere deelnemer wijst uit zijn midden één lid aan als lid van het algemeen bestuur. Gelijktijdig wordt een plaatsvervangend lid aangewezen.
2. Een lid van het algemeen bestuur heeft zitting in het algemeen bestuur gedurende dezelfde periode als de zittingsduur van het college die het vertegenwoordigt. Indien het lid in de nieuwe zittingsperiode opnieuw deel uitmaakt van het college kan hij terstond opnieuw worden aangewezen als lid van het algemeen bestuur.
3. Het lidmaatschap van het algemeen bestuur eindigt zodra een lid ophoudt burgemeester of wethouder van de vertegenwoordigde gemeente te zijn.
4. Een lid van het algemeen bestuur, dat tussentijds ontslag neemt, stelt de voorzitter van het algemeen bestuur hiervan op de hoogte. Het ontslag gaat in zodra onherroepelijk in de opvolging is voorzien.

Artikel 11 Werkwijze en vergaderorde

1. Het algemeen bestuur stemt bij meerderheid van stemmen, tenzij anders in deze regeling is bepaald.
2. Het aantal stemmen per lid van het algemeen bestuur per gemeente wordt jaarlijks op 1 januari bepaald naar inwonertal van de gemeente op basis van de meest recente CBS-cijfers, aan de hand van de volgende staffel:

Tot 20.000	=	1 stem
20.000 -50.000	=	2 stemmen
50.000-100.000	=	3 stemmen
100.000 -	=	4 stemmen

3. Het algemeen bestuur vergadert tenminste tweemaal per jaar en voorts zo dikwijls als de voorzitter of het dagelijks bestuur dit nodig oordeelt of ten minste twee leden van het algemeen bestuur daarom verzoeken.
4. Het algemeen bestuur kan op grond van de wet besluiten om met gesloten deuren te vergaderen, maar niet over de volgende onderwerpen:
   a. het uitvoeringsplan en het uitvoeringsprogramma;
   b. de begroting, de wijzigingen daarvan en de jaarrekening;
   c. het doen van een uitgave, voordat de begroting of de begrotingswijziging; waarbij deze uitgave is geraamd, is goedgekeurd;
   d. het liquidatieplan.

HOOFDSTUK 4 HET DAGELIJKS BESTUUR

Artikel 12 Taken en bevoegdheden

Tot de taken en de bevoegdheden van het dagelijks bestuur van de regeling behoren naast de bevoegdheden in artikel 33b van de wet:

a. het beheer van activa en passiva van het samenwerkingsverband;

b. de zorg, voor zover deze niet aan anderen toekomt, voor de controle op het geldelijke beheer en de boekhouding.

Artikel 13 Samenstelling en zittingsduur

1. Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en twee andere leden, door het algemeen bestuur uit zijn midden aan te wijzen en te ontslaan.
2. Een lid van het dagelijks bestuur treedt af op de dag waarop hij ophoudt lid te zijn van het algemeen bestuur. Het lid kan, indien hij opnieuw is aangewezen tot lid van het algemeen bestuur, terstond opnieuw worden benoemd.
3. Een lid van het dagelijks bestuur kan te allen tijde ontslag nemen. Hij deelt zijn ontslag mee aan het algemeen bestuur en aan het college die het aangaat. Het ontslag gaat in zodra onherroepelijk in de opvolging is voorzien.

Artikel 14 Werkwijze en vergaderorde

1. Het dagelijks bestuur vergadert zo dikwijls als de voorzitter dit nodig oordeelt of tenminste twee leden van het dagelijks bestuur zulks schriftelijk, onder opgave van de te behandelen onderwerpen verzoeken, in welk laatste geval de vergadering binnen twee weken plaatsvindt.
2. De artikelen 54, 56, 58 en 59 van de Gemeentewet zijn van overeenkomstige toepassing.
3. Over personen wordt schriftelijk, over zaken mondeling gestemd.
4. Ieder aanwezig lid brengt één stem uit.
5. Het dagelijks bestuur kan een of meer van zijn leden machtigen tot uitoefening van een of meer van zijn bevoegdheden, tenzij de regeling waarop de bevoegdheid steunt zich daartegen verzet.

HOOFDSTUK 5 DE VOORZITTER

Artikel 15 Taken en bevoegdheden

1. De voorzitter is belast met de leiding van de vergaderingen van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.
2. De voorzitter tekent de stukken, die van het algemeen bestuur en van het dagelijks bestuur uitgaan.
3. De voorzitter vertegenwoordigt het samenwerkingsverband in en buiten rechte. Hij kan de vertegenwoordiging opdragen aan een door hem aan te wijzen gemachtigde.
4. De plaatsvervangend voorzitter wordt door het algemeen bestuur uit zijn midden aangewezen.

HOOFDSTUK 6 DE COMMISSIES

Artikel 16 Adviescommissies

1. Het algemeen bestuur kan vaste adviescommissies instellen voor advisering aan het algemeen bestuur.
2. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter kunnen tijdelijke adviescommissies instellen voor advisering aan hen.
3. Het orgaan, bevoegd tot instelling van een adviescommissie, stelt de bevoegdheden en samenstelling van de betreffende commissie bij instellingsbesluit vast.

Artikel 17 Bestuurscommissies

1. Het algemeen bestuur kan bestuurscommissies instellen met het oog op de behartiging van bepaalde belangen.
2. Hiertoe vraagt het algemeen bestuur een bindend advies van de inhoudelijke portefeuillehouders van de afzonderlijke samenwerkingsmodules over de instelling,

samenstelling en taken en bevoegdheden van de bestuurscommissie van de betreffende samenwerkingsmodule.

HOOFDSTUK 7 INLICHTINGEN, VERANTWOORDING EN ONTSLAG

Artikel 18 Het dagelijks bestuur ten opzichte van het algemeen bestuur (inlichtingenplicht)
Het dagelijks bestuur geeft -in aanvulling op artikel 19a, tweede lid van de wet- het algemeen bestuur de door één of meer leden gevraagde inlichtingen.

Artikel 19 De voorzitter ten opzichte van het algemeen bestuur (inlichtingen- en verantwoordingsplicht en ontslag)
1. De voorzitter is aan het algemeen bestuur verantwoording schuldig over het door hem gevoerde bestuur.
2. De voorzitter geeft het algemeen bestuur alle inlichtingen die het algemeen bestuur voor de uitoefening van zijn taak nodig heeft.
3. De voorzitter geeft het algemeen bestuur de door een of meer leden gevraagde inlichtingen.
4. De voorzitter kan door het algemeen bestuur worden ontslagen, indien de voorzitter het vertrouwen van het algemeen bestuur niet meer bezit.

Artikel 20 Het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter ten opzichte van raden (inlichtingenplicht)
1. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter geven aan de raden van de deelnemende gemeenten alle inlichtingen die voor een juiste beoordeling van de door hen uitgevoerde activiteiten nodig is. Daarnaast geven zij aan de raden van de deelnemende gemeenten de door één of meer leden van die raden gevraagde inlichtingen.
2. Het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter geven tenminste twee maal per kalenderjaar informatie aan de raden over de uitgevoerde activiteiten van het samenwerkingsverband.
3. Het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter geven aan de rekenkamer van de deelnemende gemeenten alle inlichtingen die de rekenkamer nodig acht voor het doen van onderzoek.

Artikel 21 Leden algemeen bestuur ten opzichte van hun college en hun raden (inlichtingen- en verantwoordingsplicht en ontslag)
1. Een lid van het algemeen bestuur is de deelnemer die dit lid heeft aangewezen verantwoording verschuldigd over de door hem in dat bestuur gevoerde beleid. De verantwoording vindt plaats op de wijze zoals bij de deelnemer gebruikelijk dan wel voorgeschreven is.
2. Een lid van het algemeen bestuur verschaft de deelnemer die dit lid heeft aangewezen alle inlichtingen, die door de deelnemer wordt verlangd. De inlichtingen worden verschaft op de wijze zoals bij de deelnemer gebruikelijk dan wel voorgeschreven is.
3. Een lid van het algemeen bestuur kan door de deelnemer die dit lid heeft aangewezen worden ontslagen, indien het lid het vertrouwen van de deelnemer niet meer bezit.
4. Het lid van het algemeen bestuur voldoet aan de verantwoordings- en inlichtingenplicht ten opzichte van de raad van de deelnemer die dit lid heeft aangewezen op de wijze zoals bij de deelnemer gebruikelijk dan wel voorgeschreven is.

HOOFDSTUK 8 HET PERSONEEL

Artikel 22 Personeel

1. Het dagelijks bestuur is belast met het aanstellen van medewerkers als ambtenaar, het tewerkstellen op arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht en het schorsen en ontslaan van het personeel.
2. Voor het personeel van het samenwerkingsverband gelden de door het algemeen bestuur vast te stellen arbeidsvoorwaardenregelingen en andere algemene voorschriften en bepalingen.

Artikel 23 Directie

De directie is belast met de leiding van de organisatie en de zorg voor een juiste taakvervulling in de organisatie. Het aantal leden van de directie en de taken en bevoegdheden van deze leden worden bepaald bij het door het dagelijks bestuur vast te stellen (organisatie)besluit.

HOOFDSTUK 9 HET UITVOERINGSPLAN EN HET UITVOERINGSPROGRAMMA

Artikel 24 Uitvoeringsplan

1. Het algemeen bestuur stelt een uitvoeringsplan vast waarin in grote lijnen wordt aangegeven wat het algemeen bestuur van het samenwerkingsverband voornemens is uit te voeren. Het algemeen bestuur kan een of meer onderdelen van het uitvoeringsplan afzonderlijk vaststellen.
2. Het uitvoeringsplan beslaat een periode van vier jaar. Jaarlijks kan het algemeen bestuur besluiten over bijstelling van het uitvoeringsplan.

Artikel 25 Uitvoeringsprogramma

Het algemeen bestuur stelt voor ieder jaar een uitvoeringsprogramma vast, waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven. Het uitvoeringsprogramma bevat voorts in ieder geval een overzicht van de voor de verwezenlijking van de activiteiten benodigde financiële en personele middelen.

Artikel 26 Totstandkoming

De totstandkoming van het uitvoeringsplan en het uitvoeringsprogramma geschiedt op een overeenkomstige wijze als in artikel 27, eerste tot en met vijfde lid, van deze regeling, voor de begroting is aangegeven.

HOOFDSTUK 10 FINANCIËLE BEPALINGEN

Artikel 27 Begrotingsprocedure

1. Indien het algemeen bestuur voor de samenwerkingsmodule een bestuurscommissie heeft ingesteld, dan zenden de bestuurscommissies van de modules voor 1 maart een ontwerpbegroting van de modules voor het komende kalenderjaar, vergezeld van een toelichting, toe aan het dagelijks bestuur van de MGR.
2. Het dagelijks bestuur zendt vóór 1 april een ontwerpbegroting van het samenwerkingsverband voor het komende kalenderjaar, vergezeld van een toelichting, toe aan de raden van de deelnemende gemeenten. De ontwerpbegroting van het samenwerkingsverband bestaat uit de geconsolideerde ontwerpbegrotingen van de modules aangevuld met de overhead kosten van de MGR.
3. De ontwerpbegroting wordt door de besturen van de deelnemende gemeenten voor een ieder ter inzage gelegd en tegen betaling van de kosten algemeen verkrijgbaar gesteld. Artikel 190, tweede lid en derde lid, van de Gemeentewet is van overeenkomstige toepassing.

4. De raden van de deelnemende gemeenten kunnen binnen acht weken bij het dagelijks bestuur hun zienswijze over de ontwerpbegroting naar voren brengen. Het dagelijks bestuur voegt de commentaren waarin deze zienswijze is vervat bij de ontwerpbegroting, zoals deze aan het algemeen bestuur wordt aangeboden.
5. Het algemeen bestuur stelt de begroting vast vóór 15 juli in het jaar, voorafgaande aan dat, waarvoor de begroting moet dienen.
6. Meteen na de vaststelling zendt het algemeen bestuur, zo nodig, de begroting aan de raden van de deelnemende gemeenten, die daarover bij Gedeputeerde Staten hun zienswijze naar voren kunnen brengen.
7. Het dagelijks bestuur zendt de begroting binnen twee weken na de vaststelling, maar in ieder geval vóór 1 augustus aan Gedeputeerde Staten.
8. Het bepaalde in dit artikel is, met uitzondering van de genoemde data, van overeenkomstige toepassing op besluiten tot wijziging van de begroting, behoudens die wijzigingen die niet tot een verhoging van de gemeentelijke bijdragen leiden.

Artikel 28 Bijdragen van de gemeenten

1. In de begroting wordt aangegeven welke bijdrage elke afzonderlijke gemeente verschuldigd is voor het jaar waarop de begroting betrekking heeft.
2. Het algemeen bestuur bepaalt met tweederde meerderheid van stemmen de algemene kostenverdeelsleutel voor de kosten van de basistaken, niet zijnde de kosten voor de samenwerkingsmodules. Bij aanvang van deze regeling geldt als algemene kostenverdeelsleutel een kostenverdeling naar rato van het inwonertal van de deelnemende gemeenten op basis van de meest recente CBS-cijfers zoals bekend op 1 januari.
3. De kostenverdeelsleutel voor de samenwerkingsmodules worden bepaald in de bijlagen bij de regeling.
4. De kosten die resteren na afrekening per samenwerkingsmodule worden na aftrek van de inkomsten verdeeld over de deelnemende gemeenten volgens de kostenverdeelsleutel als bedoeld in het tweede lid van dit artikel.
5. De deelnemers betalen bij wijze van voorschot jaarlijks op 1 januari, op 1 april, op 1 juli en op 1 oktober telkens een kwart van de in lid 1 bedoelde bijdrage.
6. De deelnemers dragen er zorg voor dat het samenwerkingsverband te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al haar verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.

Artikel 29 Jaarrekening

1. Het dagelijks bestuur biedt de jaarrekening over het afgelopen jaar en het jaarverslag, daarbij gevoegd de accountantsverklaring, bedoeld in artikel 213, derde lid, van de Gemeentewet en het verslag van bevindingen, bedoeld in artikel 213, vierde lid, van de Gemeentewet, jaarlijks vóór 1 april ter vaststelling aan het algemeen bestuur aan onder gelijktijdige toezending aan de raden van de gemeenten.
2. Het algemeen bestuur stelt de jaarrekening vast vóór 1 juli, volgende op het jaar waarop deze betrekking heeft.
3. De jaarrekening wordt binnen twee weken na vaststelling, maar in ieder geval vóór 15 juli, met alle bijbehorende stukken en het jaarverslag aan Gedeputeerde Staten aangeboden.
4. Vaststelling van de jaarrekening strekt het dagelijks bestuur tot décharge, behoudens later in rechte gebleken valsheid in geschrifte of andere onregelmatigheden.
5. In de jaarrekening wordt het door elk van de deelnemende gemeenten over het desbetreffende jaar werkelijk verschuldigde bedrag opgenomen.
6. De kosten die resteren na afrekening per samenwerkingsmodule worden na aftrek van de inkomsten verdeeld over de deelnemende gemeenten volgens de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede lid, van deze regeling.
7. (Uit)betaling van het verschil tussen het op grond van artikel 28 van deze regeling

bepaalde en het werkelijk verschuldigde, vindt plaats meteen na de mededeling van de vaststelling van de jaarrekening.

HOOFDSTUK 11 HET ARCHIEF

Artikel 30 Zorg voor archiefbescheiden

1. Het dagelijks bestuur is belast met de zorg en het beheer voor de archiefbescheiden van de organen van het samenwerkingsverband, overeenkomstig een door het algemeen bestuur, met inachtneming van artikel 40 van de Archiefwet 1995 vast te stellen regeling (Archiefverordening), die aan Gedeputeerde Staten wordt meegedeeld.
2. Bij gedelegeerde taken is het dagelijks bestuur tevens belast met de zorg en het beheer voor de archiefbescheiden die worden gevormd krachtens de aan het samenwerkingsverband gedelegeerde taken.
3. Voor de door de deelnemende gemeenten gemandateerde taken berusten de zorg en het beheer en het toezicht op het beheer voor de desbetreffende archiefbescheiden bij deze gemeenten.
4. Gedeputeerde Staten oefenen toezicht uit op de in het eerste lid bedoelde zorg.
5. Met het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden is bij gedelegeerde taken belast de archivaris, voor zover deze is benoemd.

HOOFDSTUK 12 TOETREDING, UITTREDING, WIJZIGING EN OPHEFFING

Artikel 31 Toetreding tot de regeling

1. Een college kan tot de regeling toetreden krachtens een daartoe strekkend besluit van het college na verkregen toestemming van diens raad.
2. Toetreding tot de regeling kan slechts plaatsvinden na een daartoe strekkend besluit van de meerderheid van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers.
3. Het algemeen bestuur kan voorwaarden verbinden aan de toetreding van een nieuwe deelnemer en regelt de gevolgen daarvan.

Artikel 32 Uittreding uit de regeling

1. Een deelnemer kan uit de regeling treden krachtens een daartoe strekkend besluit van de deelnemer na verkregen toestemming van diens raad. Daarbij wordt een opzegtermijn van één jaar in acht genomen, ingaande per 1 januari van het eerstvolgende kalenderjaar.
2. Uittreding is niet eerder mogelijk dan nadat, overeenkomstig artikel 35 de deelname aan een samenwerkingsmodule of submodule is beëindigd.
3. Het voornemen tot uittreding wordt bij aangetekende brief bekend gemaakt aan de voorzitter van het samenwerkingsverband.
4. Een deelnemer kan uit de regeling treden onder betaling van een uittreedsom die gelijk is aan de bijdrage die de deelnemer op grond van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede lid, van deze regeling verschuldigd was aan het samenwerkingsverband over het jaar voorafgaand aan het moment dat de deelnemer het besluit tot uittreding kenbaar heeft gemaakt.

Artikel 33 Aansprakelijkheid

Het samenwerkingsverband verzekert zich tegen:

a. Civielrechtelijke aansprakelijkheid (wettelijke en contractuele aansprakelijkheid) voor schade aan personen en goederen;
b. Wettelijke aansprakelijkheid voor vermogensschade.

Artikel 34 Deelname aan een bestaande samenwerkingsmodule en submodule(s)

1. Een deelnemer kan besluiten aan een reeds bestaande samenwerkingsmodule deel te nemen en voor zover van toepassing aan daaronder vallende submodule(s).
2. Een deelnemer die wil deelnemen aan een samenwerkingsmodule/submodule van de regeling maakt dit voornemen schriftelijk kenbaar aan het dagelijks bestuur
3. De financiële, juridische, personele en organisatorische consequenties worden door het dagelijks bestuur in kaart gebracht.
4. Alle kosten die met starten van deelname aan de samenwerkingsmodule/submodule gepaard gaan, komen ten laste van de nieuwe deelnemer;
5. De deelnamekosten, zoals bedoeld in het vierde lid, worden alleen ten laste van de nieuwe deelnemer gebracht indien het besluit tot deelname daadwerkelijk is genomen. De deelnamekosten zijn opgebouwd uit eenmalige kosten, bestaande uit de noodzakelijke investeringen die ten behoeve van de start van de deelname worden gemaakt en contant gemaakte tijdelijke kosten, bestaande uit de transitiekosten die gedurende 2 jaar na toetreding noodzakelijk zijn om projectmatig de bedrijfsvoeringsactiviteiten te integreren.
6. Het algemeen bestuur neemt een besluit over de voorwaarden tot deelname aan een module, waarbij de financiële, juridische, personele en organisatorische consequenties worden betrokken. Dit wordt schriftelijk aan de betreffende gemeente wordt meegedeeld.

Artikel 35 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule

1. Een deelnemer kan deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule beëindigen na een daartoe strekkend besluit van de deelnemer.
2. Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule is slechts mogelijk onder de voorwaarde dat tussen het samenwerkingsverband en de deelnemer een vaststellingsovereenkomst wordt gesloten over de gevolgen van de beëindiging, waaronder financiële gevolgen.
3. Het algemeen bestuur stelt regels vast ten aanzien van de wijze waarop de gevolgen van de beëindiging aan de samenwerkingsmodule of submodule worden bepaald en in de vaststellingsovereenkomst worden vastgelegd. Dit besluit behoeft tweederde van de uitgebrachte stemmen.
4. In de regels als bedoeld in het derde lid wordt indien noodzakelijk opgenomen dat ten behoeve van de vaststelling van de beëindigingskosten een onafhankelijke registeraccountant wordt ingeschakeld. De opdracht daartoe wordt verstrekt door het algemeen bestuur in overleg met de deelnemer die de deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule beëindigd.
5. In de vaststellingsovereenkomst wordt in ieder geval opgenomen dat de deelnemer na beëindiging van een samenwerkingsmodule dan wel submodule, ook in het geval de deelnemer is uitgetreden uit de regeling overeenkomstig artikel 32, maximaal vijf jaar na beëindiging van de deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule aansprakelijk blijft bij het intreden van risico's voortvloeiende uit de periode dat de betreffende deelnemer afnemer was van een samenwerkingsmodule dan wel submodule indien en voorzover deze intredende risico's leiden tot een kostenverhoging voor het samenwerkingsverband en betrekking hebben op de periode dat de betreffende deelnemer nog afnemer was van de samenwerkingsmodule dan wel submodule.

Artikel 36 Wijziging van de regeling

1. De regeling kan worden gewijzigd krachtens een daartoe strekkend besluit van tweederde van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers
2. Onder wijziging van de regeling wordt in ieder geval verstaan het toevoegen, wijzigen of opheffen van een samenwerkingsmodule aan de regeling.
3. Elke deelnemende gemeente en het algemeen bestuur is bevoegd een wijziging in de regeling aan de besturen van de deelnemende gemeenten in overweging te geven

via een daartoe strekkend voorstel. Het dagelijks bestuur zendt het voorstel van de deelnemende gemeenten of het algemeen bestuur toe aan de besturen van de deelnemende gemeenten.

Artikel 37 Opheffing en liquidatie van de regeling

1. De regeling wordt opgeheven na een daartoestrekkend besluit van tweederde van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers.
2. In geval van opheffing van de regeling besluit het algemeen bestuur tot liquidatie. Het algemeen bestuur geeft een onafhankelijk accountant de opdracht om een liquidatieplan op te stellen. Hierbij kan van de bepalingen van de regeling worden afgeweken.
3. Het liquidatieplan wordt door het algemeen bestuur, de raden van de gemeenten gehoord, vastgesteld.
4. Het liquidatieplan voorziet ook in de gevolgen die de beëindiging heeft voor het personeel als bedoeld in hoofdstuk 8 van deze regeling.
5. Het liquidatieplan geeft regels voor de wijze waarop de deelnemende gemeenten, voor zover het saldo ontoereikend is, zorgdragen voor de nakoming van de verplichtingen van het samenwerkingsverband. Daarbij wordt uitgegaan van de kostenverdeelsleutel als bedoeld in artikel 28, tweede lid, van de regeling.
6. Het dagelijks bestuur is belast met de uitvoering van de liquidatie.
7. De organen van het samenwerkingsverband blijven in functie totdat de liquidatie is voltooid.

HOOFDSTUK 13 SLOTBEPALINGEN

Artikel 38 Duur van de regeling

De regeling wordt aangegaan voor onbepaalde tijd.

Artikel 39 Inwerkingtreding

De regeling treedt in werking op 1 januari 2018, nadat deze op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt.

Artikel 40 Intrekking oude regeling

Deze regeling dient ter vervanging van de bestaande Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland. De Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland in werking getreden op 12 januari 2017, wordt ingetrokken.

Artikel 41 Citeertitel

De regeling wordt aangehaald als: Modulaire gemeenschappelijke regeling sociaal domein centraal Gelderland.

Artikel 42 Toezending aan Gedeputeerde Staten

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar het samenwerkingsverband is gevestigd draagt zorg voor de in artikel 26, eerste lid van de wet voorgeschreven toezending en de in artikel 26, derde lid, van de wet voorgeschreven bekendmaking van de regeling aan Gedeputeerde Staten.

BIJLAGE 1 Samenwerkingsmodule Inkoop

Artikel 1 Begripsbepaling
In deze module wordt verstaan onder:

a. inkoop: inkoop van maatwerkvoorzieningen voor Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning zoals bedoeld in artikel 7.
b. contractbeheer: het registreren en actualiseren van contractinformatie zoals productcodes, tarieven e.d.;
c. contractmanagement: het meten (monitoren) van de contractafspraken en het sturen op de kwaliteit en de kosten van de contracten en indien nodig, het voeren van escalatiegesprekken;
d. samenwerkingsmodule: onderhavige samenwerkingsmodule
e. submodule: het perceel waar de taken betrekking op hebben.

Artikel 2 Belangen
Het samenwerkingsverband behartigt binnen de samenwerkingsmodule Inkoop de belangen van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van inkoop van dienstverlening dan wel goederen binnen het sociaal domein.

Artikel 3 Samenwerkingsmodule Inkoop
1. De samenwerkingsmodule Inkoop bevat de volgende taken:
   a. inkoop van dienstverlening dan wel goederen binnen het sociaal domein die wordt georganiseerd vanuit de MGR;
   b. het contractbeheer en contractmanagement samenhangend met de inkoop zoals genoemd in artikel 7.
2. De samenwerkingsmodule inkoop bestaat uit submodules. De submodules staan vermeld in een door het algemeen bestuur bij te houden register.
3. De deelnemer is gehouden bij deelname aan een submodule ook deel te nemen aan het contractbeheer- en contractmanagement van die submodule.

Artikel 4 Bevoegdheden
1. Indien een bestuurscommissie is ingesteld, stelt zij jaarlijks voor 1 maart een voorstel modulebegroting voor het komende begrotingsjaar op en stuurt deze naar het dagelijks bestuur van de MGR.
2. Indien een bestuurscommissie is ingesteld, bereidt zij een uitvoeringsplan en uitvoeringsprogramma voor op moduleniveau en stuurt dit naar het dagelijks bestuur.

Artikel 5 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule en submodule
Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van zes maanden.

Artikel 6 Dienstverleningsovereenkomst
Indien een bestuurscommissie Inkoop is ingesteld, stelt zij een modulespecifieke tekst op, op basis van de dienstverleningsovereenkomst zoals bedoeld in artikel 6 lid 2 van de MGR op grond van het door het dagelijks bestuur van het openbaar lichaam vastgestelde model.

Artikel 7 Submodules Inkoop
De samenwerkingsmodule Inkoop bestaat uit de volgende submodules:
a. ambulante ondersteuning alle leeftijden
b. verblijf
c. ondersteuning op locatie aanbieder 0-18/23jr
d. spoedeisende zorg en crisishulp zonder verblijf
e. jeugdbescherming 0-18/23jr

f. hulp bij huishouden vanaf 18jr
g. hulpmiddelen alle leeftijden
h. dyslexie
i. activerend werk
j. centrumtaak beschermd wonen
k. centrumtaak vrouwenopvang
l. centrumtaak maatschappelijke opvang
m. bovenregionale zorg landelijke voorzieningen
n. bovenregionale zorg verblijf op terreinvoorzieningen en gesloten jeugdzorg.

Artikel 8 Financiële bijdragen

De kosten van een submodule worden in de verrekening uitsluitend ten laste gebracht van de aan de submodule deelnemende gemeenten naar rato van het inwonertal, zoals bekend op 1 januari op basis van de meest recente CBS-cijfers.

Artikel 9 Verkoop van diensten

1. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze samenwerkingsmodule gemandateerde bevoegdheden.
2. Indien een bestuurscommissie Inkoop is ingesteld, dient zij akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in het eerste lid.

BIJLAGE 2 Samenwerkingsmodule Onderwijszaken

Overwegende:

dat de colleges die deelnemen aan de Gemeenschappelijke Regeling Onderwijszaken in april 2017 een intentiebesluit hebben genomen tot continuering van de samenwerking op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet 1969 en RMC-functie;

dat de deelnemende gemeenten aan de Gemeenschappelijke Regeling Onderwijszaken de samenwerking willen continueren door bij de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR) de samenwerkingsmodule Onderwijszaken onder te brengen;

dat de MGR een gemeenschappelijke regeling is die is opgericht om de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van het sociaal domein te behartigen;

dat binnen de MGR op verschillende beleidsterreinen kan worden samengewerkt door middel van deelname aan een samenwerkingsmodule;

dat via een dienstverleningsovereenkomst deelname door een gemeente aan een module wordt bewerkstelligd.

Gelet op de bepalingen van de Wet gemeenschappelijke regelingen,
Gelet op de bepalingen van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs,
Gelet op de Leerplichtwet 1969,
Gelet op de Wet Educatie en Beroepsonderwijs, de Wet Expertisecentra en de Wet op het Voortgezet
Onderwijs betreffende de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie,
Gelet op de bepalingen uit de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 1 Begripsbepaling
In deze module wordt verstaan onder:
a. RBL: organisatieonderdeel van het samenwerkingsverband MGR.
b. RMC-functie: Regionale Meld- en Coördinatiefunctie zoals bedoeld in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB), Wet op de expertisecentra (WEC) en Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO).
c. Samenwerkingsmodule: onderhavige samenwerkingsmodule.

Artikel 2 Belangen
Het samenwerkingsverband behartigt binnen de samenwerkingsmodule Onderwijszaken de belangen van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten op het gebied van de Leerplichtwet 1969, en de RMC-functie.

Artikel 3 Samenwerkingsmodule Onderwijszaken
1. De samenwerkingsmodule Onderwijszaken bevat de volgende taken:
   a. uitvoering Leerplichtwet 1969
   b. uitvoering wettelijke taken RMC
2. De samenwerkingsmodule Onderwijszaken bestaat uit de drie submodules: Leerplichtwet, Kwalificatieplicht en RMC.
3. Indien een bestuurscommissie Onderwijszaken is ingesteld kan de bestuurscommissie het algemeen bestuur voorstellen de submodules te wijzigen.

Artikel 4 Bevoegdheden

1. Bij deelname aan de submodule Leerplichtwet worden alle bevoegdheden die volgens de Leerplichtwet 1969 aan de colleges toekomen gemandateerd aan het samenwerkingsverband.
2. Bij deelname aan de submodule RMC worden alle bevoegdheden die volgens de WEB, WEC en WVO inzake de RMC-functie aan de colleges toekomen gemandateerd aan het samenwerkingsverband.
3. De gemandateerde bevoegdheden kunnen in ondermandaat worden gegeven aan medewerkers die de samenwerkingsmodule uitvoeren, met uitzondering van de bevoegdheid tot het vaststellen van de instructie voor de leerplichtambtenaren.
4. Indien een bestuurscommissie is ingesteld, bereidt deze jaarlijks voor 1 maart een modulebegroting voor het komende begrotingsjaar voor en stuurt deze naar het dagelijks bestuur van de MGR.
5. Indien een bestuurscommissie is ingesteld, stelt deze jaarlijks voor 1 maart een uitvoeringsplan en uitvoeringsprogramma op en stuurt deze naar het dagelijks bestuur van de MGR.

Artikel 5 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule

Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van 1 jaar.

Artikel 6 Dienstverleningsovereenkomst

Indien een bestuurscommissie Onderwijszaken is ingesteld, stelt zij een modulespecifieke tekst op, op basis van de dienstverleningsovereenkomst zoals bedoeld in artikel 6 lid 2 van de MGR op grond van het door het dagelijks bestuur vastgestelde model.

Artikel 7: Financiële Bijdragen

1. Ten behoeve van de uitvoering van de activiteiten genoemd in artikel 3 is een deelnemende gemeente aan deze samenwerkingsmodule financiële bijdragen verschuldigd op basis van de volgende berekeningswijze per submodule:
    a. Leerplicht:
        i. De totale loonsom voor de verschillende functies wordt vastgesteld, uitgaande van de loonsom op 1 januari 2017;
        ii. De gemeentelijke bijdragen worden, net zoals in het Bedrijfsplan voor het RBL van 2011, evenredig verdeeld op basis van leerlingenaantallen (1 fte voor 3.800 leerplichtige leerlingen) en gecorrigeerd naar VSV problematiek;
        iii. De gemeentelijke bijdragen wordt telkens voor vier jaar vastgesteld; Voor het eerst weer in 2021.
        iv. De gemeentelijke bijdragen worden vierjaarlijks op basis van de leerlingaantallen en de VSV problematiek per gemeente geactualiseerd;
        v. Evenredige verdeling van de kosten van de management-, beleids-, gegevensbeheer en administratieve functies tussen VSV en leerplicht;
        vi. Overheadkosten van 25%.
    b. Kwalificatieplicht: wordt gefinancierd vanuit regionale middelen;
    c. RMC: wordt gefinancierd vanuit regionale middelen;
2. De financiële bijdrage wordt met ingang van 1 januari 2019 conform het Bedrijfsplan voor het RBL van 2011 jaarlijks met 1,25% geïndexeerd op basis van de bijdragen voor 2018. Andere stijgingen van prijzen en tarieven worden uitdrukkelijk overeengekomen.

Artikel 8 Verkoop van diensten

1. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze samenwerkingsmodule gemandateerde bevoegdheden.
2. Indien een bestuurscommissie Onderwijszaken is ingesteld, dient zij akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in het eerste lid.

BIJLAGE 3 Samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt

Artikel 1 Begripsbepaling
In deze module wordt verstaan onder:
a) Samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt: onderhavige samenwerkingsmodule.

Artikel 2 Belangen
Het samenwerkingsverband behartigt binnen de samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt de belangen van de aan de samenwerkingsmodule deelnemende gemeenten en het UWV op het gebied van de dienstverlening aan werkgevers in relatie tot het plaatsen van de doelgroepen waarvoor zij een re-integratieverantwoordelijkheid hebben.

Artikel 3 Samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt
De samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt bevat de volgende taken:
1. Het plaatsen bij werkgevers van werkzoekenden die behoren tot de volgende doelgroepen:
   a. Kwetsbare werkzoekenden (Participatiewet, Wet banenafspraak)
   b. WW-intensieve dienstverlening (50+ers, jongeren (actieplan jeugdwerkloosheid) en de WW-ers die vallen onder de wet Passend Werkaanbod (PAWA)).
2. Opbouwen en onderhouden van kennis over onder a genoemde werkzoekenden en de eisen die door werkgevers aan deze werkzoekenden worden gesteld.
3. Onderzoeken van de vraag van de werkgever en –waar mogelijk- ombuigen van die vraag ten behoeve van de doelgroepen.

Artikel 4 Bevoegdheden
1. De bevoegdheden die de Participatiewet en de Wet banenafspraak toebedelen aan de colleges en betrekking hebben op de onder artikel 3 lid 1 omschreven taken, worden gemandateerd aan het samenwerkingsverband.
2. De gemandateerde bevoegdheden kunnen in ondermandaat worden gegeven aan medewerkers die de samenwerkingsmodule uitvoeren.
3. Indien bestuurscommissie is ingesteld, bereidt deze jaarlijks voor 1 maart een modulebegroting voor het komende begrotingsjaar voor en stuurt deze naar het dagelijks bestuur van de MGR.
4. Indien een bestuurscommissie is ingesteld, bereidt deze jaarlijks een uitvoeringsplan en uitvoeringsprogramma vast voor moduleniveau en stuurt deze naar het dagelijks bestuur.

Artikel 5 Beëindiging deelname aan een samenwerkingsmodule en submodule
Beëindiging van deelname aan de samenwerkingsmodule dan wel submodule kan plaatsvinden door middel van een schriftelijke kennisgeving aan de voorzitter van samenwerkingsverband met inachtneming van een opzegtermijn van één jaar.

Artikel 6 Dienstverleningsovereenkomst
Indien een bestuurscommissie Werkgeversservicepunt is ingesteld, stelt zij een modulespecifieke tekst op op basis van de dienstverleningsovereenkomst zoals bedoeld in artikel 6 lid 2 van de MGR op grond van het door het dagelijks bestuur vastgestelde model.

Artikel 7 Financiële bijdragen
Ten behoeve van de uitvoering van de taken genoemd in artikel 3, worden de kosten die samenhangen met het WSP gezamenlijk gedragen door de aan deze module deelnemende gemeenten. De kosten worden verdeeld op basis van het inwoneraantal per gemeente zoals bekend op 1 januari aan de hand van de meest recente CBS-cijfers.

Artikel 8 Verkoop van diensten

1. Het samenwerkingsverband kan op niet-commerciële basis diensten verkopen aan derden binnen de kaders van de op grond van deze samenwerkingsmodule gemandateerde bevoegdheden.
2. De bestuurscommissie Werkgeversservicepunt dient akkoord te gaan met het aangaan van de dienstverlening zoals bedoeld in het eerste lid.

Toelichting Regeling MGR

Toelichting
Deze toelichting hoort bij de MODULAIRE GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING SOCIAAL DOMEIN REGIO CENTRAAL GELDERLAND (MGR).

Algemeen
Bij het opstellen van deze regeling is uitgegaan van de door de colleges vastgestelde Notitie G12 regionale samenwerkingsvorm van 3 november 2015. Daarin staat dat bij het kiezen van de meest passende samenwerkingsvorm wordt uitgegaan van de volgende inrichtingsprincipes:

1. *een samenwerkingsvorm die het flexibel kunnen toe-en uittreden mogelijk maakt en met een zo beperkt mogelijke uittredingssanctie*
2. *een samenwerkingsvorm waarin het publiekrechtelijk toezicht optimaal geborgd is, met oog voor en ruimte aan de positie voor de raden en de colleges*
3. *daarnaast is het streven om de bestuurlijke drukte te beperken waar dat kan zodat tempo en daadkracht aan de dag gelegd kan worden*
4. *een ondersteuningsstructuur die mean en lean is: niet meer personele inzet dan nodig voor een goede regionale procesgang en uitvoering van taken*
5. *een besluitvormingsprocedure die uitgaat van gelijkwaardigheid en consensus waarbij een kwalitatieve meerderheid van stemmen bepalend is als consensus niet mogelijk blijkt.*

In november 2015 hebben de colleges hun voorkeur uitgesproken voor een gemeenschappelijk openbaar lichaam met een modulaire gemeenschappelijke regeling (MGR)

Daarnaast is in januari 2016 een bestuurlijke opdracht gegeven dat in deze regeling niet wordt opgenomen wat al bij wet is geregeld en waarvan niet afgeweken wordt.

In april 2016 besluiten de colleges besluiten deel te nemen aan het Interactief aankoop systeem (IAS) en geven aan voor welke percelen. Dit IAS vormt de basis voor de MGR. Na oprichting van de MGR wordt de samenwerkingsmodule inkoop in feite gevormd door het IAS.

In december 2016 is de bestuurlijke afspraak gemaakt om artikelen over het beëindigen van een samenwerkingsmodule in de regeling op te nemen en het dienstverleningshandvest niet in de regeling te laten terugkomen.
In september 2017 besluit het algemeen bestuur van de MGR aan de deelnemende gemeenten een gewijzigde regeling voor te leggen waarin de samenwerkingsmodules Onderwijszaken en Werkgeverservicepunt aan de regeling worden toegevoegd en voorwaarden voor het deelnemen aan en het beëindigen van een samenwerkings- en submodule zijn verwerkt.

Artikelsgewijze toelichting MGR

HOOFDSTUK 1 ALGEMENE BEPALINGEN
Artikel 1 Begripsomschrijvingen
Dit artikel bevat enkele algemene begripsbepalingen die gelden voor de gehele gemeenschappelijke regeling.

Artikel 2 Openbaar lichaam
Dit artikel bepaalt dat er een zogenoemd gemeenschappelijk openbaar lichaam wordt ingesteld krachtens artikel 1, eerste lid, gelezen in samenhang met artikel 8, eerste lid, van de wet. Het gemeenschappelijk openbaar lichaam bezit rechtspersoonlijkheid en kan dus zelfstandig privaatrechtelijke rechtshandelingen verrichten. Er is onder meer gekozen voor een gemeenschappelijk openbaar lichaam om de optie open te houden om in de toekomst beleidsmatige taken in te brengen.

Tot slot bepaalt het artikel dat het gemeenschappelijk openbaar lichaam gevestigd is te Arnhem (volgens artikel 10 lid 3 van de wet is het aanwijzen van een plaats van vestiging vereist). Deze vestigingsplaats bepaalt onder andere welke rechtbank bevoegd is kennis te nemen van eventuele

procedures en dat de gedeputeerde staten van de provincie Gelderland interbestuurlijk toezichthouder is.

Daarnaast is de vestigingsplaats van belang in verband met artikel 42 van deze regeling. Het gemeentebestuur van de vestigingsplaats zendt de regeling aan gedeputeerde staten van de provincie Gelderland en makt de regeling bekend in de Staatscourant.

Artikel 3 Bestuursorganen
Het bestuur van het gemeenschappelijk openbaar lichaam bestaat uit een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter (art. 12, eerste lid, van de wet). Daarnaast kunnen bestuurscommissies worden ingesteld. In deze regeling is die mogelijkheid geopend in artikel 17. De directie of een directielid is geen bestuursorgaan.

HOOFDSTUK 2 BELANGEN, TAKEN EN BEVOEGDHEDEN
Artikel 4 Belangen
De regio geeft prioriteit aan inkoop in het sociale domein en wil in een later stadium nieuwe modules onder de MGR brengen. Om dit mogelijk te maken wordt het belang van de MGR in zo breed mogelijk perspectief beschreven in artikel 4. De regeling behartigt immers de belangen van de deelnemers binnen het sociaal domein. Het belang bakent de bevoegdheden van (het bestuur van) het gemeenschappelijk openbaar lichaam af. De specifieke belangen van een samenwerkingsmodule worden geconcretiseerd in de artikelen over de samenwerkingsmodule.

Artikel 5 Modulair karakter
De regeling vangt aan met één samenwerkingsmodule. De regeling is modulair opgebouwd om deze in de toekomst eenvoudig te kunnen uitbreiden met andere samenwerkingsmodules.

Artikelen 6 Taken samenwerkingsverband en samenwerkingsmodules
Als de deelnemers in een later stadium nieuwe samenwerkingsmodules aan de MGR willen toevoegen, betekent dit een wijziging van de regeling (artikel 36, tweede lid, van de regeling). Als daar eenmaal toe is besloten wordt de regeling gewijzigd in die zin dat een nieuw artikel over die samenwerkingsmodule in een bijlage bij de regeling wordt toegevoegd, waarin de taken van die nieuwe samenwerkingsmodules worden omschreven. De bijlage bij de regeling maakt integraal onderdeel uit van de regeling. Ook een wijzing van de bijlage moet dus worden aangemerkt als een wijziging van de regeling waarop artikel 36 van toepassing is. Deelnemers kunnen vervolgens besluiten om aan deze nieuwe samenwerkingsmodule deel te nemen (zie artikel 34 van de regeling). Er wordt vervolgens op grond van artikel 6, tweede lid, een afzonderlijke dienstverleningsovereenkomst afgesloten met het openbaar lichaam, de MGR.
Op de dienstverleningsovereenkomsten zijn algemene bepalingen van toepassing.

Als in de toekomst raadsbevoegdheden worden overgedragen aan de MGR, hebben de raden een verdergaande rol dan het geven van toestemming voor het treffen van de regeling als bedoeld in artikel 1, tweede lid, van de wet. De raden moeten in dat geval ook instemmen met het treffen van de regeling als deelnemer aan de regeling. De regeling moet bij het overdragen van raadsbevoegdheden op verschillende punten worden gewijzigd, bijvoorbeeld de bepalingen over vertegenwoordiging in het algemeen bestuur dan wel de term deelnemers.

Artikel 7 Bevoegdheden
De deelnemers dragen geen bevoegdheden over aan de MGR. Bij afzonderlijk besluit mandateren de deelnemers de bevoegdheden. .

Artikel 8 Beperking privaatrechtelijke bevoegdheden
Met deze bepaling worden de bevoegdheden van de bestuursorganen van het openbaar lichaam beperkt. Dit zijn bevoegdheden die het openbaar lichaam vanwege zijn rechtspersoonlijkheid op grond van de wet zelf heeft. Met deze bepaling worden de financiële risico's voor de deelnemers die hiermee samenhangen beperkt, omdat de deelnemers vooraf eerst hiermee dienen in te stemmen.

HOOFDSTUK 3 HET ALGEMEEN BESTUUR

Artikel 9 Taken en bevoegdheden
Het algemeen bestuur staat aan het hoofd van het gemeenschappelijk openbaar lichaam (art. 12, tweede lid, van de wet). Dit betekent onder meer dat het algemeen bestuur eindverantwoordelijk is voor het gemeenschappelijk openbaar lichaam. In het algemeen bestuur zijn alle deelnemers vertegenwoordigd.

Dit artikel beschrijft de taken en bevoegdheden van het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur kan zijn bevoegdheden overdragen aan het dagelijks bestuur met uitzondering van de taken benoemd in artikel 33a, tweede lid, van de wet en artikel 9, tweede lid, van de regeling.

Artikel 10 Samenstelling en zittingsduur

Deze regeling omvat een collegeregeling omdat het gaat om collegebevoegdheden die het samenwerkingsverband gaat uitvoeren. Het betreft in beginsel een samenwerkingsverband gericht op uitvoerende taken. Op grond van artikel 13, zesde lid van de wet kiest iedere deelnemer (in dit geval het college) uit zijn midden het lid van het algemeen bestuur (artikel 13, zesde lid, van de wet). In de regeling is gekozen voor één lid van het algemeen bestuur per deelnemer. Het lidmaatschap van het algemeen bestuur eindigt van rechtswege wanneer men ophoudt lid te zijn van het college dat het lid heeft aangewezen (artikel 13, zesde lid van de wet dat artikel 13, tweede lid van overeenkomstige toepassing verklaart).

Om te voldoen aan de gedachte van verlengd lokaal bestuur is het van belang dat deelnemers vertegenwoordigd zijn in het algemene bestuur. Daarom is in de regeling bepaald dat een plaatsvervangend lid van het algemeen bestuur wordt aangewezen om op die wijze vertegenwoordiging van de deelnemer in het algemeen bestuur zoveel mogelijk te borgen. De plaatsvervanging geldt uitsluitend voor de werkzaamheden als lid van het algemeen bestuur. Mocht het lid van het algemeen bestuur ook voorzitter zijn of lid van het dagelijks bestuur, dan geldt de plaatsvervanging niet voor de werkzaamheden als voorzitter of lid van het dagelijks bestuur. De plaatsvervanging van de voorzitter (een zelfstandig bestuursorgaan) is geregeld in artikel 15, vierde lid van de regeling. Voor leden van het dagelijks bestuur kunnen geen plaatsvervangers worden benoemd. Bij vervanging met een tijdelijk of incidenteel karakter kan worden volstaan met een interne vervangingsregeling binnen het dagelijks bestuur, zoals gebruikelijk is bij het college.

Artikel 11 Werkwijze en vergaderorde

Bij de totstandkoming van het aantal stemmen is rekening gehouden met de volgende inwonersaantallen ten aanzien van 2016:

Arnhem	*153.818*
Doesburg	*11.336*
Duiven	*25.433*
Lingewaard	*45.950*
Overbetuwe	*47.002*
Renkum	*31.254*
Rheden	*43.824*
Rozendaal	*1.498*
Wageningen	*37.837*
Westervoort	*15.001*

Zevenaar 43.135

De uitkomst van de staffel is dat de leden van het algemeen bestuur per 1 januari 2018 het volgende aantal stemmen hebben:

Deelnemer	***Aantal stemmen***
Arnhem	*4*
Doesburg	*1*
Duiven	*2*
Lingewaard	*2*
Overbetuwe	*2*
Renkum	*2*
Rheden	*2*
Rozendaal	*1*
Wageningen	*2*
Westervoort	*1*
Zevenaar	*2*
Totaal	*21*

In het algemeen bestuur worden besluiten genomen met een meerderheid van stemmen. Een stemming is geldig wanneer meer dan de helft van het aantal leden dat zitting heeft aan de stemming heeft deelgenomen (artikel 29, eerste lid Gemeentewet). Daarbij mag geen rekening worden gehouden met meervoudige stemrechten, het gaat om het aantal leden. Leden die zich onthouden van stemming tellen daarbij niet mee.

In artikel 11, vierde lid van de regeling is bepaald over welke onderwerpen het algemeen bestuur niet in beslotenheid kan vergaderen. Het uitgangspunt van de wet (art. 22 lid 3) is dat de vergaderingen van het algemeen bestuur van een gemeenschappelijk openbaar lichaam openbaar zijn. In artikel 22 van de wet is bepaald dat het algemeen bestuur een uitzondering op dit uitgangspunt kan maken. Vergaderingen kunnen in beslotenheid worden gehouden als de voorzitter van het algemeen bestuur dit nodig oordeelt óf als een vijfde van de aanwezige leden daar om verzoekt. Op een dergelijk verzoek beslist het algemeen bestuur, waarbij een afweging gemaakt moet worden tussen het belang van openbaarheid en het belang van vertrouwelijkheid.

In artikel 22, eerste lid van de wet worden artikelen van de Gemeentewet van overeenkomstige toepassing verklaard op het houden en de orde van de vergaderingen van het algemeen bestuur, voor zover de wet daarvan niet is afgeweken:

- *artikel 16: vaststellen reglement van orde voor vergaderingen en andere werkzaamheden*
- *artikel 17: frequentie van vergaderen*
- *artikel 20: quorum voor opening vergadering*
- *artikel 22: onschendbaarheid en verschoningsrecht*
- *artikel 26: handhaving orde vergadering*
- *artikel 28: niet deelname aan stemming*

- *artikel 29: quorum voor geldige stemming*
- *artikel 30: totstandkoming beslissing*
- *artikel 31: geheime stembriefjes*
- *artikel 32: overige stemmingen*
- *artikel 33a: ondertekening stukken*
- *artikel 33: ambtelijke bijstand*

Een lid van het algemeen bestuur heeft altijd stemrecht. Dit stemrecht kan het lid niet worden ontnomen. Een lid van het algemeen bestuur stemt alleen niet wanneer het besluit een gelegenheid betreft die hem rechtstreeks of middellijk persoonlijk aangaat of waarbij hij als vertegenwoordiger is betrokken, of over de vaststelling of goedkeuring van de rekening van een lichaam waartoe hij rekenplichtig is of tot wiens bestuur hij hoort (artikel 28, eerste lid Gemeentewet). Deze bepaling moet terughoudend worden uitgelegd omdat het onthouden van stemrecht een inbreuk zou zijn op de rechten van de vertegenwoordiger en daarmee op het democratisch proces (vergelijk Abrs d.d. 1 april 2015, ECLI:NL:RVS: 2015:1010). Het ligt niet voor de hand dat het lid zich moet onthouden van stemmen over zaken die de gemeente aangaat.
In de regeling kan derhalve niet worden bepaald, dat slechts die deelnemers die de taken ook daadwerkelijk afnemen (lees deelnemen aan een samenwerkingsmodule dan wel submodule) in het algemeen bestuur mogen stemmen over die taken. Mochten er in de toekomst meer samenwerkingsmodules worden toegevoegd en het aantal deelnemers daaraan sterk verschilt dan kan het een optie zijn om bestuurscommissies voor (bepaalde) samenwerkingsmodules in te stellen, waarin vertegenwoordigers van de aan die samenwerkingsmodules deelnemende gemeenten zitten . Het algemeen bestuur draagt dan haar bevoegdheden ten aanzien van die samenwerkingsmodule over aan de bestuurscommissie. Om bestuurlijke drukte te voorkomen zou je in de bestuurscommissie de leden van het algemeen bestuur kunnen benoemen, die de deelnemers vertegenwoordigen die aan de samenwerkingsmodule meedoen. Vervolgens plan je de vergadering van een bestuurscommissie achter de vergadering van het algemeen bestuur. Dit zou je -voor zover gewenst- ook submoduleniveau kunnen doen.

Een andere mogelijkheid is een gentlemens agreement dat de leden van het algemeen bestuur van de deelnemers die niet deelnemen aan een samenwerkingsmodule, zich onthouden van stemrecht. Dat is echter niet geheel in lijn met hetgeen hiervoor uiteen is gezet over het onthouden van stemrecht.

HOOFDSTUK 4 HET DAGELIJKS BESTUUR
Artikel 12 Taken en bevoegdheden
Dit artikel regelt de taken en bevoegdheden van het dagelijks bestuur.

Artikel 13 Samenstelling en zittingsduur
De wet bevat geen bepalingen over het benoemen van plaatsvervangers voor de leden van het dagelijks bestuur. Bij vervanging met een tijdelijk of incidenteel karakter kan worden volstaan met een interne vervangingsregeling binnen het dagelijks bestuur, zoals gebruikelijk is bij het college.

Artikel 14 Werkwijze en vergaderorde
Op grond van artikel 14 van de wet bestaat het dagelijks bestuur uit de voorzitter en ten minste twee andere leden, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen. Er is in de regio afgesproken dat het dagelijks bestuur uit drie leden bestaat.

De wet bevat geen bepalingen over de besluitvorming en vergaderorde van het dagelijks bestuur, zoals bij het algemeen bestuur. Dat is vrij te regelen in de regeling of in het door het dagelijks bestuur vast te stellen reglement van orde. Het ligt voor de hand daarbij aan te sluiten bij de bepalingen over het college: artikel 52-54, 56, 58, 59 en 59a Gemeentewet. Het is niet mogelijk om geheimhouding (vergelijk artikel 55 Gemeentewet) of immuniteit (vergelijk artikel 57 Gemeentewet) te regelen, omdat daarvoor een expliciete grondslag in een wet in formele zin is vereist omdat daarbij wordt afgeweken van algemene wettelijke normen.

HOOFDSTUK 5 DE VOORZITTER

Artikel 15 Taken en bevoegdheden

Dit artikel regelt de aanwijzing van de (plaatsvervangend) voorzitter. Op grond van artikel 13, negende lid, van de wet moet de voorzitter door en uit het algemeen bestuur aangewezen worden. De voorzitter is een eenhoofdig bestuursorgaan (artikel 12, eerste lid, van de wet) en is voorzitter van zowel het algemeen bestuur als het dagelijks bestuur (artikel 12, derde lid, van de wet). De voorzitter beschikt over één stem in beide bestuursorganen. De aanwijzing van de voorzitter kan niet aan het dagelijks bestuur worden gedelegeerd.

De plaatsvervangend voorzitter vervangt de voorzitter zowel in het algemeen bestuur als in het dagelijks bestuur.

HOOFDSTUK 6 DE COMMISSIES

Artikel 16 Adviescommissies

Dit artikel is gebaseerd op artikel 24 van de wet. Het algemeen bestuur regelt de bevoegdheden en samenstelling van deze commissies van advies. Er kunnen eventueel raadsleden in een adviescommissie worden benoemd.

Artikel 17 Bestuurscommissies

Dit artikel voorziet in de mogelijkheid van het algemeen bestuur om bestuurscommissies in te stellen (op grond van artikel 25, eerste lid, van de wet). Het is aan het algemeen bestuur om bestuurscommissies in te stellen. Het algemeen bestuur regelt de samenstelling van de bestuurscommissie, zijn taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties jegens het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur. Op grond van artikel 25, tweede lid, van de wet gaat het algemeen bestuur niet over tot de instelling van de in het eerste lid bedoelde commissies, dan na verkregen verklaring van geen bezwaar van de raden van de deelnemende gemeenten.

Het is denkbaar dat als er een nieuwe samenwerkingsmodule onder de MGR wordt gebracht het algemeen bestuur een bestuurscommissie instelt waarin alleen vertegenwoordigers van het desbetreffende bestuursorgaan van de gemeenten zitting hebben die voor een bepaalde samenwerkingsmodule hebben gekozen. Op deze manier realiseer je dat alleen de gemeenten zeggenschap hebben over een samenwerkingsmodule als ze deelnemen aan die module.

Er is bewust voor gekozen om geen bepaling in de regeling op te nemen over een eventuele vergoeding aan leden van een advies- of bestuurscommissie, omdat burgemeester, wethouders, raadsleden, ambtenaren en gemeentesecretarissen reeds uit hoofde van hun functie een vergoeding, ontvangen.

HOOFDSTUK 7 INLICHTINGEN, VERANTWOORDING EN ONTSLAG

Artikel 18 Het dagelijks bestuur ten opzichte van het algemeen bestuur (inlichtingenplicht)

Dit artikel is slechts beperkt van omvang omdat artikel 19a, eerste lid van de wet reeds bepalingen bevat over de verantwoordings- en inlichtingenplicht, almede het ontslag.

Artikel 19a, eerste lid, van de wet regelt de verantwoording van de (leden van het) dagelijks bestuur aan het algemeen bestuur over het door het dagelijks bestuur gevoerde bestuur. Het tweede lid gaat over het verstrekken van inlichtingen die het algemeen bestuur nodig heeft voor het uitoefenen van zijn taak. Het derde lid gaat over het ontslag van een lid van het dagelijks bestuur door het algemeen bestuur bij een gebrek aan vertrouwen. Een ontslagen lid van het dagelijks bestuur blijft wel lid van het algemeen bestuur. De rechter treedt niet in de beoordeling van de gronden waarop het algemeen bestuur tot ontslag van het lid van het dagelijks bestuur heeft besloten.

Het informatierecht voor individuele leden van het algemeen bestuur ontbreekt echter in artikel 19a, van de wet. Vandaar dat dit in dit artikel is opgenomen.

Als één of meer leden van het algemeen bestuur inlichtingen vragen aan het dagelijks bestuur dan verstrekt het dagelijks bestuur deze inlichtingen niet alleen aan degenen die inlichtingen vragen, maar

ook aan de overige leden van het algemeen bestuur. Hiermee wordt bewerkstelligd dat alle leden van het algemeen bestuur over dezelfde inlichtingen beschikken.

Artikel 19 De voorzitter ten opzichte van het algemene bestuur (inlichtingen- en verantwoordingsplicht en ontslag)
De voorzitter is een apart orgaan. De wet zwijgt over de verantwoordingsplicht van de voorzitter, maar dat wil niet zeggen dat de voorzitter geen verantwoordingsplicht heeft. Het ligt voor de hand dit te regelen in de regeling analoog aan artikel 180 Gemeentewet. Daarmee zijn deelnemende gemeentebesturen vrij om te bepalen of de voorzitter kan worden ontslagen, door wie en op welke gronden. Het ligt voor de hand aan te sluiten bij artikel 13, negende lid, van de wet en het algemeen bestuur die bevoegdheid te verlenen. Volgens de Memorie van Toelichting bij de wet wordt het ontslagrecht van de leden van het dagelijks bestuur ook van toepassing geacht op de voorzitter. Dit past echter niet in de systematiek dat de voorzitter een apart orgaan is. Hij wordt benoemd als voorzitter en is als zodanig lid van het dagelijks bestuur en wordt niet benoemd als lid van het dagelijks bestuur en zou dus ook niet als zodanig ontslagen moeten worden.

Artikel 20 Het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, bestuurscommissies en de voorzitter ten opzichte van de raden (inlichtingenplicht)
Net als bij artikel 19 worden de inlichtingen niet alleen verstrekt aan degenen die inlichtingen vragen, maar aan de voltallige raad. Hiermee wordt bewerkstelligd dat alle leden van de raad over dezelfde inlichtingen beschikken.

Het verstrekken van inlichtingen door het algemeen bestuur aan de raad is al geregeld in artikel 18, eerste lid van de wet.

Er geldt geen verantwoordingsplicht van leden van het dagelijks bestuur jegens raden of colleges, zodat het artikel hierover niets bepaalt. Dit zou de collegialiteit van het dagelijks bestuur doorbreken. Zie ook artikel van Rob de Greef in de Gemeentestem van 14 november 2013, nr. 7395/13, nr. 110 "Wet gemeenschappelijke regelingen en de dualisering van het gemeente- en provinciebestuur; De wijziging van de Wet gemeenschappelijk regelingen en aanverwante regelgeving onder de loep genomen (deel 1)"..

Artikel 21 Leden algemeen bestuur ten opzichte van hun college en hun raden (inlichtingen, en verantwoordingsplicht en ontslag)
Op grond van artikel 19, eerste lid van de wet is bij een collegeregeling artikel 16, eerste lid (verantwoordingsplicht), tweede lid (inlichtingenplicht) en vijfde lid (geheimhouding) van overeenkomstige toepassing ten aanzien van de raden respectievelijk één of meer leden van die raden. Artikel 16 spreekt over het lid van het algemeen bestuur dat door de raad is aangewezen en daarvoor moet worden gelezen het lid van het algemeen bestuur dat door het college is aangewezen. Dit betekent dat op grond van artikel 16 de regeling nadere bepalingen moet bevatten. Die komen in dit artikel terug.

De opgenomen verantwoordingsplicht van het lid van het algemeen bestuur jegens de raad laat onverlet dat leden van het algemeen bestuur in hun hoedanigheid van collegelid tevens ter verantwoording kunnen worden geroepen op grond van artikel 169 Gemeentewet. Ook het enquêterecht van de raad is van toepassing op het lid van het algemeen bestuur en de raad kan de rekenkamer verzoeken een onderzoek in te stellen naar het bestuur van het samenwerkingsverband. De raad heeft geen ontslagrecht, maar als de wethouder of burgemeester het vertrouwen van de raad verliest kan de raad hem ontslaan of een aanbeveling tot ontslag doen (art. 61b, tweede lid Gemeentewet). Dit ontslag leidt automatisch tot ontslag als lid van het algemeen bestuur.

HOOFDSTUK 8 HET PERSONEEL
Artikel 22 Personeel
Dit artikel beschrijft de bevoegdheid van het dagelijks bestuur om personeel in dienst te nemen, te schorsen en te ontslaan. Daarnaast bepaalt het tweede lid van dit artikel dat het algemeen bestuur een arbeidsvoorwaardenregeling vaststelt en de daarbij horende algemene voorschriften en bepalingen. Dit mag een bestaande arbeidsvoorwaardenregeling van een bepaalde deelnemer zijn,

zoals de CAR-UWO. Uit artikel 33 van de wet vloeit voort dat deze bevoegdheid bij het algemeen bestuur berust; er is niet voor gekozen deze bevoegdheid bij het dagelijks bestuur te beleggen. Naast het aanstellen van ambtenaren kan het dagelijks bestuur ook personeel in dienst nemen op basis naar een (arbeids)overeenkomst naar burgerlijk recht. Denk hierbij aan inhuur van personeel.

Artikel 23 Directie
Er is gekozen voor de term directie, zonder een uitbreiding met bepalingen over aantal, taken en bevoegdheden van de directieleden. De directie kan uit één lid (bijv. een secretaris-directeur) of meerdere leden (bijv. secretaris en directeur) bestaan. In het organisatiebesluit kunnen het aantal leden worden opgenomen, en de taken en bevoegdheden van de directieleden. Zo voorkom je bij eventuele uitbreiding van het aantal directieleden en daardoor wijziging van de bevoegdheidsverdeling dan wel bij wijziging van bevoegdheden dat de regeling moet worden aangepast.

HOOFDSTUK 9 HET UITVOERINGSPLAN EN HET UITVOERINGSPROGRAMMA
Artikel 24 Uitvoeringsplan
Het algemeen bestuur stelt een uitvoeringsplan voor een periode van vier jaren vast.
Het uitvoeringsplan kan jaarlijks worden bijgesteld.

Artikel 25 Uitvoeringsprogramma
Het algemeen bestuur stelt voor ieder jaar een uitvoeringsprogramma vast, waarin de activiteiten van het samenwerkingsverband worden aangegeven, met daarbij een overzicht van de benodigde financiële en personele middelen.

Artikel 26 Totstandkoming
Het uitvoeringsplan en het uitvoeringsprogramma komen op een zelfde wijze tot stand als de begroting, zoals vermeld in artikel 27, eerste tot en met het vijfde lid van deze regeling.

HOOFDSTUK 10 FINANCIËLE BEPALINGEN
De artikelen van hoofdstuk 10 van de regeling hebben betrekking op de financiële administratie, de termijnen en de totstandkoming van de begroting en jaarrekening op grond van de artikelen 34, 34b en 35 van de wet.

Artikel 27 Begrotingsprocedure
In de regeling is in artikel 27, eerste lid en artikel 30, eerste lid afgeweken van de uiterste termijnen die in de wet staan. Begin 2016 hebben de griffiers van de regio Centraal Gelderland alle gemeenschappelijke regelingen waarin hun gemeente deelneemt verzocht om deze termijnen te hanteren bij het aanleveren van de stukken aan de raden om een tijdige en zorgvuldige behandeling door de raad te waarborgen, waarbij de stukken zoveel mogelijk op één moment binnen komen. Hierdoor is de raad beter in de gelegenheid het proces van zienswijze te organiseren. Tevens loopt het proces van de begroting en de jaarrekening tegelijk. Overigens is in de regio Rijk van Nijmegen en regio Rivierenland eenzelfde verzoek richting gemeenschappelijke regelingen gegaan.

Als het algemeen bestuur voor de samenwerkingsmodule een bestuurscommissie heeft ingesteld, dan zenden de bestuurscommissies van die module een ontwerpbegroting van de samenwerkingsmodules toe aan het dagelijks bestuur van de MGR.
Niet de bestuurscommissies, maar het dagelijks bestuur stelt de ontwerpbegroting vervolgens vast en stuurt deze voor een zienswijze naar de raden van de deelnemende gemeenten.

Uit de artikelen 212-213 van de Gemeentewet volgt dat er een financiële verordeningen moet worden opgesteld. Dit is daarom niet apart opgenomen in de regeling.

Artikel 28 Bijdragen van de gemeenten
Het exacte bedrag voor de basistaken en de samenwerkingsmodules wordt jaarlijks in de begroting opgenomen.

Daarnaast omschrijft artikel 28, tweede lid, de kostenverdeelsleutel voor de basistaken (de samenwerkingsmodule-overstijgende kosten) die het openbaar lichaam uitvoert. In de regio is

afgesproken dat de verrekening van deze kosten plaatsvindt naar rato van het aantal inwoners. Daarnaast wordt de kostenverdeelsystematiek van elke individuele samenwerkingsmodule en/of submodule vastgelegd in bijlage bij de regeling).

Artikel 29 Jaarrekening
Uit het wettelijk systeem vloeit voort, dat de deelnemers aan een gemeenschappelijke regeling er te allen tijden voor moeten zorgen dat het gemeenschappelijk openbaar lichaam over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen te voldoen.

HOOFDSTUK 11 HET ARCHIEF
Artikel 30 Archivering
Op grond van artikel 40 van de Archiefwet 1995 (Archiefwet) moet de gemeenschappelijke regeling bepalingen bevatten over het archief. Deze moeten zoveel mogelijk overeenkomstig de Archiefwet worden vormgegeven. Om die reden is aansluiting gezocht bij de bepalingen zoals die op grond van de Archiefwet voor de gemeenten gelden.

In het vijfde lid is bepaald dat met het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden bij gedelegeerde taken is belast de archivaris, voor zover deze is benoemd. De uiteindelijke keuze voor het al of niet benoemen van een archivaris kan in een later stadium worden gemaakt, als bepaald wordt welke archiefbewaarplaats wordt aangewezen. Aan de keuze voor een archiefbewaarplaats kan dan gekoppeld worden de keuze voor een archivaris, die aldaar in dienst is, bijvoorbeeld een archivaris van het Gelders Archief.

Waar de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor archiefzorg berust is afhankelijk van de wijze van bevoegdheidstoekenning. Bij delegatie en attributie is dit het bestuur van het openbaar lichaam. Bij mandaat blijven de deelnemende gemeentebesturen verantwoordelijk. Als niet is bepaald welk college zorgdrager is dan is dat het college van de vestigingsplaats. De verantwoordelijkheidsverdeling heeft gevolgen voor het informatiebeheer. Zie voor meer informatie de Notitie inrichting archiefbeheer en informatievoorziening bij samenwerkingsverbanden, ofwel Verbonden Partijen (ook wel kortweg de Notitie Verbonden Partijen) van de werkgroep LOPAI / sectie Inspectie BRAIN van 1 oktober 2013.

HOOFDSTUK 12 TOETREDING, UITTREDING, WIJZIGING EN OPHEFFING REGELING
Deze gemeenschappelijke regeling wordt aangegaan voor onbepaalde tijd en moet om die reden op grond van artikel 9, eerste lid, van de wet bepalingen bevatten over toe- en uittreding, wijziging en opheffing van de regeling. Op grond van artikel 9, tweede lid, van de wet bevat de regeling waarbij een openbaar lichaam wordt ingesteld bepaling over de vereffening van het vermogen ingeval het openbaar lichaam wordt ontbonden.
Besluiten over toetreding tot en uittreding uit de regeling, alsook wijziging van en opheffing van de regeling worden niet door het algemeen bestuur genomen, maar door de deelnemers zelf na verkregen toestemming van hun raden. De laatstgenoemde toestemming kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang. Uitgangspunt van de wet is dat ten aanzien van toetreding tot, wijziging en opheffing van de regeling (let op niet uittreding uit de regeling) bij unanimiteit wordt besloten (dus alle deelnemers moeten een positief besluit nemen), tenzij de regeling anders bepaald. In deze regeling is van dit uitgangspunt afgeweken.

De bepalingen van de wet over toe- en uittreding zien niet op deelname aan of beëindiging van deelname aan samenwerkingsmodules. Derhalve is gekozen voor een andere terminologie en zijn er aparte bepalingen over opgenomen.

Artikel 31 Toetreding tot regeling
Een gemeente kan tot de regeling toetreden krachtens een daartoe strekkend besluit van het college en na verkregen toestemming van de gemeenteraad. Vervolgens moet een meerderheid van alle deelnemers instemmen met de toetreding. Het algemeen bestuur kan voorwaarden verbinden aan de toetreding van een gemeente tot de regeling. Denk aan een bijdrage aan een eventuele reserve die de andere deelnemers hebben opgebouwd of het moment van toetreding. Daardoor worden eventuele risico's van toetreding voor de overige deelnemers beperkt. Gelet hierop en de gewenste

flexibiliteit hoeft slechts een meerderheid van de deelnemers in te stemmen met toetreding van een nieuwe deelnemer.

Artikel 32 Uittreding uit regeling
Een besluit tot uittreding is een eenzijdig besluit van de deelnemer die besluit uit de regeling te treden. Andere deelnemers kunnen een besluit tot uittreding niet blokkeren. Op grond van artikel 9, eerste lid van de wet houdt dit artikel bepalingen in over de gevolgen van uittreding, namelijk de uittreedsom.
De uittreedsom is gerelateerd aan de bijdrage van artikel 28, tweede lid, de zogenaamde samenwerkingsmodule-overstijgende kosten. Daarmee staat op voorhand vast welk bedrag moet worden betaald. Daarmee wordt onduidelijkheid voorkomen over wat onder directe en indirecte kosten van uittreding moet worden verstaan.

De uittreedsom is gebaseerd op de bijdrage van het jaar voorafgaand aan het uittredingsbesluit omdat de bijdrage voor dat jaar vaststaat en voor het lopende jaar middels een begrotingswijziging nog gewijzigd kan worden.

De uittreedsom is gebaseerd op de bijdrage van de deelnemer aan de kosten voor de basistaken zoals die golden in het jaar voorafgaand aan het uittredingsbesluit. Omdat de verwachting is dat kosten voor de basistaken gelet op de aard van deze taken niet snel zullen veranderen zal de uittreedsom niet aan grote fluctuaties onderhevig zijn en strategisch uittreden niet in de hand werken. De uittreedsom staat los van de kosten die samenhangen met de beëindiging van de deelname aan een samenwerkingsmodule.

Uittreding uit de regeling is mogelijk nadat eerst de deelname aan de samenwerkings- of submodules is beëindigd. Bijna alle kosten worden gemaakt in de samenwerkingsmodules of submodules, welke kosten sneller aan verandering onderhevig kunnen zijn. De afrekenmethodiek is als volgt. Bij uittreding zal eerst de deelname aan de samenwerkingsmodules worden beëindigd en de kosten daarvan worden afgerekend op de wijze zoals bepaald in artikel 35. Daarmee zijn de kosten die samenhangen met de samenwerkingsmodule gedekt. De kosten voor de "algemeenheid" (bijv. overhead) die dan overblijven om over af te rekenen bij uittreding uit de regeling zullen relatief beperkt zijn.

Artikel 33 Aansprakelijkheid
Geen toelichting nodig.

Artikel 34 Deelname aan een bestaande samenwerkingsmodule
In lijn met artikel 34 besluit een deelnemer tot deelname aan een bestaande samenwerkingsmodule en kan het algemeen bestuur de gevolgen van dit besluit regelen of nadere voorwaarden aan deelname verbinden. Uitgangspunt is dat eenmalige kosten bij de start worden gedragen door de nieuwe deelnemer. Structurele kosten worden gedeeld door alle deelnemers aan de module. Voor de nieuwe deelnemer zullen de kosten bekend zijn voordat wordt besloten deel te nemen aan een samenwerkingsmodule, zodat men hierdoor niet verrast kan worden.

Artikel 35 Beëindigen van deelname aan een samenwerkingsmodule
In een vaststellingsovereenkomst tussen de gemeente die de deelname beëindigt en het dagelijks bestuur van de MGR worden afspraken gemaakt over het beëindigen van de deelname aan de samenwerkingsmodule en de verplichtingen die daaruit voortvloeien. Denk aan (de wijze waarop) de kosten van beëindiging van de deelname aan een samenwerkingsmodule wordt bepaald. Omdat per samenwerkingsmodule dan wel submodule een andere berekenmethodiek gewenst kan zijn, is hierover niets concreter bepaald in de regeling.
–Een overeenkomst is wederkerig dus er moet eerst overeenstemming zijn over de voorwaarden van beëindiging van een module voordat beëindiging plaats kan vinden. Het dagelijks bestuur en het betreffende college zullen het dus eens moeten worden. Daarbij is dit artikel en zijn de regels van het algemeen bestuur (derde lid) weliswaar van toepassing,. maar het gaat om de concrete invulling van de voorwaarden (bijv. wat is toerekenbaar, wat is het definitieve bedrag; wat wordt in natura overgenomen e.d.) en overeenstemming van de gevolgen daarvan.]

Ten behoeve van de samenwerkingsmodules worden door het openbaar lichaam de MGR meerjarige contracten aangegaan (bijvoorbeeld een huurcontract of arbeidscontracten). De verplichtingen uit deze contracten lopen soms door tot na beëindiging van deelname van een gemeente aan een samenwerkings- of submodule. Het is daarom onwenselijk dat gemeenten, ondanks de opzegtermijn als bedoeld in artikelen 5 in de BIJLAGE 1, 2, en 3 bij het beëindigen van een samenwerkingsmodule (waarin een gemeente nog betaalt voor deelname en aansprakelijk blijft), zonder verdergaande consequenties uit die module kunnen stappen. Daarom is er in lid vijf een bepaling opgenomen op grond waarvan gemeenten ook na beëindiging van deelname aansprakelijk zijn voor de rechtshandelingen die zijn aangegaan door het openbaar lichaam de MGR voor de uitvoering van een samenwerkingsmodule. Die aansprakelijkheid ziet alleen op de rechtshandelingen uit de periode dat een deelnemende gemeente nog afnemer was van de samenwerkingsmodule. De aansprakelijkheidstermijn waarop deze bepaling van toepassing is, is vijf jaar en komt in de vaststellingsovereenkomst te staan.. Daarbij is aangesloten bij de algemene verjaringstermijn van vorderingen tot schadevergoeding in het Burgerlijk Wetboek van vijf jaar Hiermee is zo veel mogelijk rekening houden met het belang van de deelnemende gemeente die uit een samenwerkingsmodule stapt als met het belang van de deelnemende gemeenten die achterblijven in een samenwerkingsmodule..

Artikel 36 Wijziging van de regeling
De regeling kan worden gewijzigd na een daartoe strekkend besluit van tweederde van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers. De toestemming door de raden kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang. Besluiten wat betreft de wijziging en opheffing van de 'overkoepelende' regeling kunnen dus alleen worden genomen wanneer er tweederde meerderheid daartoe besloten heeft.
Onder wijziging van een regeling valt ook de toevoeging, wijziging of opheffing van een samenwerkingsmodule. Daarvoor is derhalve toestemming van de raad nodig.

Artikel 37 Liquidatie van de regeling
Opheffing van de regeling betekent dat er geen regeling meer is en dat er dus geen bevoegdheden meer zijn, maar het openbaar lichaam is er dan nog. Daarvoor is ontbinding van het openbaar lichaam nodig. Het openbaar lichaam houdt pas op te bestaan als deze qua personeel leeg is. Derhalve moet na opheffing van de regeling het openbaar lichaam worden ontbonden en het vermogen vereffend. Op grond van artikel 9, tweede lid van de wet bevat de regeling bepalingen over de vereffening van het vermogen ingeval het openbaar lichaam wordt ontbonden.
De regeling kan worden opgeheven na een daartoe strekkend besluit van tweederde van het aantal deelnemers na verkregen toestemming van de raden van deze deelnemers. Er is gekozen voor een tweederde meerderheid en geen gewone meerderheid, omdat in het laatste geval er nog voldoende deelnemers kunnen zijn om de regeling voort te zetten. De andere deelnemers kunnen dan uittreden.
In geval van opheffing van de regeling besluit het algemeen bestuur tot liquidatie en regelt het de financiële en andere gevolgen van de opheffing in een liquidatieplan. Hierbij kan van de bepalingen van de regeling worden afgeweken. Met een onafhankelijke registeraccountant wordt een accountant bedoeld die niet werkzaam is bij en geen opdrachten verricht voor één van de deelnemende gemeenten.
Uit artikel 9, derde lid van de wet volgt dat het openbaar lichaam na zijn ontbinding blijft voortbestaan voor zover dit voor de vereffening van zijn vermogen nodig is. De organen van het openbaar lichaam blijven in functie totdat de liquidatie is voltooid om eventuele beslissingen te kunnen nemen. Tot de taak vereffenen van vermogen kan ook het inroepen van de geschillenregeling behoren.

HOOFDSTUK 13 SLOTBEPALINGEN
Artikel 38 Duur van de regeling
De regeling wordt aangegaan voor onbepaalde tijd.

Artikel 39 Inwerkingtreding
Geen toelichting nodig.

Artikel 40 Intrekking oude regeling
Geen toelichting nodig.

Artikel 41 Citeertitel

Geen toelichting nodig

Artikel 42 Toezending aan Gedeputeerde staten
Dit volgt uit artikel 26 van de wet.

BIJLAGE 1 Samenwerkingsmodule Inkoop
Artikel 3 en 7 Samenwerkingsmodule Inkoop en submodules Inkoop
Met deze bepaling worden de taken die de samenwerkingsmodule Inkoop bevat omschreven en wordt de samenhang met de submodules verduidelijkt. Daarnaast is omschreven welke submodules er zijn bij aanvang van de regeling en welk orgaan bevoegd is de submodules Inkoop te wijzigen. De bevoegdheid tot wijziging van de submodules Inkoop is bij het algemeen bestuur gelegd, omdat hiervoor anders een wijziging van de regeling op grond van artikel 36 van de regeling nodig zou zijn. De colleges zouden dan tot wijziging moeten besluiten na ontvangen toestemming van de raden. De verwachting is dat de huidige indeling van submodules geen vaststaand gegeven is en doorontwikkeld moet worden. Onder meer door ervaring die wordt opgedaan in de praktijk dan wel door verschuiving van taken dan wel door innovatie. In dat geval is het van belang dat op deze situaties snel, eenvoudig en adequaat kan worden gereageerd. De procedure als bedoeld in artikel 36 staat daaraan in de weg gelet op het tijdsbestek van die procedure en flexibel kunnen reageren wordt van hoger belang geacht.
Artikel 8 Financiële bijdragen
Indien er restkosten ontstaan bij het verrekenen van de submodules dan worden deze verrekend over de aan de module deelnemende gemeenten naar rato van het inwonertal, zoals bekend op 1 januari op basis van de meest recente CBS cijfers.

BIJLAGE 2 Samenwerkingsmodule Onderwijszaken
De taken als bedoeld in artikel 3 van BIJLAGE 2 waren ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling het GRO. Omdat het GRO geen rechtspersoonlijkheid had en personeel in dienst moet kunnen nemen, zijn die taken onder de regeling van de MGR gebracht. Ook deze submodules kan het AB wijzigen.

BIJLAGE 3 Samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt
Voor de taken als bedoeld in artikel 3 van BIJLAGE 3 werd samengewerkt op grond van samenwerkingsovereenkomsten tussen verschillende gemeenten en het UWV. Vanuit de deelnemende gemeenten bestond de wens om het WSP onder te brengen in een constructie met rechtspersoonlijkheid, zodat het voor het WSP mogelijk is om zelfstandig rechtshandelingen (zoals zelfstandig inkopen en het aannemen van personeel) te verrichten. Daarom zijn genoemde taken onder de regeling van de MGR gebracht.

TOT SLOT

Klachtrecht
Als er niets in de regeling staat sluit je automatisch aan bij de ombudsman. Op grond van de Algemene wet bestuursrecht moet je klachten afhandelen als bestuursorgaan (dat is ook een openbaar lichaam op grond van de wet). In dit geval zal het niet om klachten van burgers gaan, maar om medewerkers van de zorgaanbieders over bejegening door de medewerkers van het openbaar lichaam.

Geschillenregeling
De geschillenregeling van artikel 28 van de wet is van toepassing. Deze heeft uitsluitend betrekking op geschillen over de toepassing van de regeling en niet over het al dan niet treffen van een regeling of over de inhoud van een te treffen regeling. Hetzelfde geldt voor geschillen over wijziging, opheffing van of uittreding uit een regeling, tenzij het geschil betrekking heeft op de toepassing van in de regeling opgenomen regels ter zake. Meestal gaat het om het al dan niet nemen van besluiten.

Voor zover het geschil betrekking heeft op een besluit of een handeling die daarmee gelijk te stellen is, gaat het om een procedure van administratief beroep. Tegen het in administratief beroep genomen besluit van gedeputeerde staten, staat beroep open bij de bestuursrechter. Gaat het niet om een

besluit of handeling die daarmee gelijk te stellen is, dan heeft het besluit van gedeputeerde staten het karakter van een primair besluit waartegen bezwaar openstaat gevolgd door beroep bij de rechtbank.

Regio
Centraal
Gelderland

SAMEN, VOOR ELKAAR

ONTWERP
MEERJARENPROGRAMMABEGROTING
2018-2021

Versie: vastgesteld 14 september 2017

Inhoudsopgave

1.0 Inleiding 3
1.1 Startformatie MGR en Module Inkoop 3
1.2 Opstart- en transitiejaar 2017 4
1.3 'Herziene' begroting 2017 4
1.4 Taken bovenregionaal 2018 6
1.5 Besluit Begroting en Verantwoording 7
1.6 Uitgangspunten meerjarenprogrammabegroting 2018-2021 8
1.7 Procedure begroting 8

BELEIDSBEGROTING 9
De beleidsbegroting bestaat uit 2 delen (art 7 lid 2 BBV): 9
2.0 Programmaplan 9
2.1 Programma Module Inkoop 10
2.2 Overzicht Overhead (beheerorganisatie) 16
2.3 Overzicht Onvoorzien 20
2.4 Totale netto kosten MGR beheersorganisatie en Module Inkoop 21
3.0 Verplichte paragrafen 22
3.1 Inleiding 22
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 22
3.2.1 Bepaling weerstandscapaciteit 22
3.2.2 Risico's 22
3.3 Financiering 23
3.4 Fiscale zaken (BTW) 24
3.5 Bedrijfsvoering 24

FINANCIËLE BEGROTING 25
4.0 Overzicht van Baten en Lasten naar categorie 2018-2021 25
4.1 Toelichting op het overzicht van Baten en Lasten naar categorie 26
4.2 Overzicht van baten en lasten naar taakveld 2018-2021 28

Bijlage 1: Begroting 2017 bij raadsbesluit 2016 29
Bijlage 2: Notitie BTW Baker Tilly Berk 32

1.0 Inleiding

Hierbij treft u de ontwerp meerjarenprogrammabegroting 2018-2021 van de Modulair Gemeenschappelijk Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR) aan. Deze begroting 2018 is gebaseerd op het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording 2017.

De bij de raadsbesluiten behorende (project) begroting (december 2016) is gebruikt als basis voor de begroting 2018 (zie bijlage). In deze begroting 2018 is ook de herziene begroting 2017 meegenomen en wordt een doorkijkje gegeven tot en met het jaar 2021.

De MGR ontvangt haar opdrachten van de 12 deelnemende gemeenten. Deelnemende gemeenten zijn beleidsverantwoordelijk. Immers de MGR is een collegeregeling, waarbij de raadsbevoegdheden de verantwoordelijkheid blijft van de deelnemende gemeenten. De invulling van werkzaamheden en taakverdeling vindt in nauwe samenspraak met de gemeenten plaats. Vooralsnog is er bestuurlijk een rechtstreekse lijn met het Gezamenlijk Overleg (GO) Sociaal Domein en ambtelijk is dit er met de Management Advies Groep (MAG). De definitieve governance wordt nu regionaal uitgewerkt vanuit de gemeentesecretarissen temeer omdat de wens is om meerdere modules onder te brengen bij de MGR. De samenwerkingsorganisatie heeft het streefbeeld om tegen geringe uitvoeringskosten een hoogwaardige dienstverlening vorm te geven met meerwaarde voor de deelnemende gemeenten.

1.1 Startformatie MGR en Module Inkoop

De beoogde startdatum van de MGR organisatie en Module Inkoop was 1 januari 2017, maar feitelijk is de projectorganisatie tot 1 april 2017 operationeel gebleven. Hierdoor is de feitelijke startdatum van de MGR organisatie en deze herziene begroting 1 april 2017.
In de eerste maanden van 2017 heeft de MGR een inventarisatie uitgevoerd naar de feitelijke werkzaamheden en verwachtingen van de MGR en de daarvoor beschikbare middelen en uren. Daarbij heeft zij geconstateerd dat de organisatie voor een adequate uitoefening van de taken te slank is ingericht en een aantal wezenlijke zaken destijds niet zijn meegenomen in de projectbegroting.
Bij de inrichting van de MGR is gehandeld op basis van de destijds beschikbare inschattingen en informatie vanuit de projectorganisatie . Bij de behandeling van de begroting is al geconstateerd dat destijds niet was voorzien in o.a. transitie- en inrichtingskosten, PIOFA-ondersteuning etc.
De inschattingen en begroting om de basisorganisatie en 1ste module Inkoop neer te zetten is achteraf gezien veel te voorzichtig en niet reëel gelet op de verdere komst en (door)groei van de MGR organisatie in 2017/2018 met naar verwachting de modules WSP en Onderwijszaken.
Echter vanuit het bestuur is aangegeven dat vooralsnog gewerkt dient te worden met de begrote startformatie van 8,4 fte voor de Module Inkoop. Hierdoor dient er creatief gekeken te worden en tijdelijke oplossingen worden bedacht om de doelstellingen en taken naar behoren te vervullen. Door de Module Inkoop zal in het eerste kwartaal van 2018 een evaluatie worden gehouden om te bepalen of zij hun taken binnen de 8,4 fte naar behoren kunnen uitvoeren.
Voor de MGR beheerorganisatie/staf is in de projectbegroting 0,8 fte begroot voor de directeur-secretaris (0,4) en managementassistent (0,4) en wordt in 2017 gewerkt met een interim-controller. De ervaring leert dat het op- en inrichten van een nieuwe regionale MGR organisatie gewoon veel meer werk is dan aanvankelijk ingeschat en dat dit niet zal afnemen, zeker omdat een aantal taken, al beschreven in 2016, nog moest worden opgestart vanaf de feitelijke start per 1 april jl.

Lopende een jaar kan de MGR incidentele projecten buiten de begroting om afstemmen en financieren vanuit de gemeenten. Voor zover de incidentele projecten en de dekking daarvan zijn vastgelegd voorafgaand aan de ontwerpbegroting, worden ze opgenomen in de begroting. Dat geldt ook voor taken met een structureel karakter.

Op deze manier wordt verder gebouwd aan een gemeenschappelijke organisatie met meerwaarde voor de deelnemende gemeenten en onze inwoners die gebruik maken van de ingekochte diensten.

1.2 Opstart- en transitiejaar 2017

De 1e helft van 2017 stond volledig in het teken van de bouw en inrichting van de MGR beheerorganisatie en de eerste samenwerkingsmodule Inkoop. Daarnaast was de MGR al pro-actief betrokken bij de procescoördinatie en bestuurlijk-politieke voorbereiding van de komst van een 3-tal beoogde nieuwe samenwerkingsmodules (WSP, Onderwijszaken en Verloning Presikhaafbedrijven).

De totale transitiekosten en voorbereidingskosten voor 2017 om de MGR organisatie vorm te geven en ook de nieuwe modules tijdig in te richten zullen conform bestuurlijke wens zoveel mogelijk naar rato verdeeld en gefinancierd worden door de deelnemers van de desbetreffende modules. Globaal zal circa 50% hiervan betrekking hebben op de MGR beheerorganisatie en de Module Inkoop en de overige 50% ten behoeve van nieuw in te stromen modules (WSP en Onderwijs). In het overzicht onder paragraaf 4.0 van deze begroting zijn de bijbehorende bedragen weergegeven.

De toevoeging van de nieuwe samenwerkingsmodules houdt tevens in dat deze begroting moet worden gewijzigd. Met deze begrotingswijziging zal ook de verrekening van de (sub-) modulaire toedeling c.q. verrekening van de overheadkosten/beheerkosten worden meegenomen en doorbelast conform de dan vastgestelde verdeelsleutels.

De overschrijding van de kosten in 2017 en de gewijzigde begroting 2018 moeten in dat licht worden bezien. Op basis van voortschrijdend inzicht zijn er aanpassingen doorgevoerd die hebben geleid tot een meerjarenaanpassing van de begroting welke hieronder nader worden toegelicht. Hierin wordt ruimte gecreëerd voor de MGR om zich te ontwikkelen om daarmee optimaal invulling te geven aan haar taken.

De regionale samenwerking in de regio Centraal Gelderland is nog volop in ontwikkeling waarbij ervaring wordt opgedaan, processen worden verbeterd en inzichten worden bijgesteld. De regio en de MGR verkeren op dit dossier nog steeds in een opbouwfase. Aan sommige taken is al uitvoering gegeven en daarin worden de processen geoptimaliseerd. Andere taken zijn nog niet opgepakt en moeten nog van de bodem worden opgebouwd. De verdere inrichting en uitbreiding van de MGR is een complex bestuurlijk-politiek proces dat vraagt om ruime flexibiliteit. En dat geldt ook voor de (personele) opbouw en samenstelling van de organisatie.

In dit licht bezien is het onverstandig om een indicatie te geven over de exacte invulling van de organisatie. Dat zal een schijnzekerheid creëren, mede omdat er factoren zijn, zoals o.a. de noodzakelijke politieke besluitvorming omtrent de mogelijk in te stromen modules die nog kunnen wijzigen en die van invloed zijn op de taken en de capaciteit van de MGR-organisatie.

In het eerste kwartaal van 2018 zal een evaluatie plaatsvinden op basis van de feitelijke situatie, taken en werkzaamheden.

1.3 'Herziene' begroting 2017

Zoals aangegeven is vanuit het project 'Inkoop' met de raadsbesluiten december 2016 een 'project' begroting 2017 vastgesteld. We noemen die begroting een 'project' begroting omdat het Algemeen Bestuur van de MGR (nu) haar eigen begroting moet vaststellen.
Het Algemeen Bestuur heeft besloten dat de begroting voor het jaar 2017 in de begrotingsprocedure van de begroting 2018 wordt meegenomen.

Waarom een herziene begroting 2017?

De 'project' begroting 2017 is met de kennis en wetenschap van toen opgesteld. We zien nu dat in die 'project' begroting geen rekening is gehouden met een aantal kosten die in het 'opstartjaar' 2017 worden gemaakt. Het gaat om de volgende kosten:

1. Transitiekosten en bedrijfsvoeringskosten MGR algemeen 2017
2. PIOFA-taken
3. Kosten inhuur als gevolg van inrichting tijdelijke organisatie Module Inkoop 2017
4. Voorbereidings-, cq. transitiekosten instroom nieuwe modules 2018

In het onderstaande een nadere toelichting hierop.

Ad 1. Transitiekosten
In het opstartjaar 2017 worden er extra kosten gemaakt om de MGR organisatie concreet vorm te geven en in te richten. De kosten bestaan uit:

- het 'kwartiermaken' (Kwartiermaker / directeur-secretaris),
- de inrichting van de bedrijfsvoering (Controller)
- inrichtingen personele organisatie (HR-adviseur)

Ad 2. PIOFA-taken

Conform uitgangspunten regiogemeenten is de MGR 'lean and mean' ingericht en zijn er geen functies opgenomen voor een aantal ondersteunende taken. Deze PIOFA-taken moeten elders worden afgenomen. Besloten is deze taken af te nemen bij de gastheer gemeente Westervoort Het gaat om de volgende ondersteunende taken:

- Financiële administratie;
- Salaris- en personeelsadministratie;
- P&O advisering;
- Juridische advisering en
- ICT

Deze kosten zijn niet opgenomen in de begroting die in 2016 is opgesteld. Voor de uitvoering van deze taken wordt een dienstverleningsovereenkomst opgesteld met de gemeente Westervoort. Voor het onderdeel ICT zal het Regionaal ICT en Inkoop Dienstencentrum (RID) contractpartij zijn.

Voor de financiële administratie en de salaris- en personeelsadministratie is in het voorstel van de gemeente Westervoort een kostprijs per jaar opgenomen. De juridische ondersteuning wordt afgerekend op basis van afroep en afgenomen uren (nacalculatie) tegen een uurtarief van 85 euro. Zoals aangegeven dient de control rol en functie ook nog structureel binnen de MGR Beheerorganisatie te worden belegd.

Ad 3. Kosten inhuur als gevolg van inrichting tijdelijke organisatie Module Inkoop

Voor de Module inkoop zijn er ook extra kosten. Als gevolg van het HRM-traject en de onmogelijkheid om momenteel vast personeel in dienst te nemen, heeft het Algemeen Bestuur ingestemd in het opstartjaar 2017 te werken met een 'tijdelijke' organisatie. Uitgangspunt is dat zoveel mogelijk medewerkers vanuit de deelnemende gemeenten worden gedetacheerd bij de MGR. Niet alle functies kunnen op deze manier worden gevuld. Voor die functies wordt er extern ingehuurd. Deze inhuur brengt extra kosten met zich mee. De verhouding tussen vast en inhuur is ongeveer 50/50.
We proberen de kosten van inhuur te beperken door in oktober te beginnen met de afbouw van het gedetacheerd personeel. Het streven is om per 1 januari 2018 de structurele organisatie te hebben staan waarbij rekening wordt gehouden met een maximale flexibele schil van 15%.

Bovendien is geen rekening gehouden met de noodzakelijk te maken personele (meer)kosten en frictiekosten in verband met het zorgvuldig inwerken en overdragen vanuit de tijdelijke

medewerkers MGR naar de vaste aan te stellen medewerkers. Denk daarbij ook aan de zorgvuldige overdracht van de huidige kwartiermaker-secretaris naar de nieuw aangestelde directeur.

Ad 4. Voorbereidingskosten instroom nieuwe modules
Daarnaast moeten er in 2017 voorbereidingen worden getroffen door de MGR beheerorganisatie voor de verwachte instroom van de nieuwe modules. Hiervoor is een procesbegeleider aangetrokken. Deze voorbereidingskosten worden als transitiekosten meegenomen in de begrotingen van de in te stromen modules en zijn daarmee gedekt.

Het voorstel is de bovenstaande kosten (punt 1 t/m 4) conform bestuurlijk wens zoveel mogelijk toe te rekenen en te verdelen over enerzijds de MGR beheerorganisatie en anderzijds de samenwerkingsmodules (Inkoop, WSP en Onderwijszaken). De verdeling is op basis van verwachte tijdsbesteding.

Schema verdeling uren inzet:

	Kwartiermaker	P&O	Controller	Procesbegeleider
MGR beheer	60%	30%	50%	0%
Module inkoop	40%	40%	30%	0%
WSP	0%	10%	10%	50%
Onderwijszaken	0%	20%	10%	50%

In paragraaf 2.2 (het laatste schema) zijn de bijbehorende bedragen opgenomen.

Hierbij wordt opgemerkt dat de transitie kosten van de module WSP en de module Onderwijszaken in deze begroting nog ten laste komen van de MGR beheerorganisatie. De module WSP en de module Onderwijszaken maken namelijk nu nog geen onderdeel uit van deze begroting.
Op het moment dat beide voornoemde modules instromen (en zijn opgenomen in de begroting) kunnen de transitiekosten WSP en Onderwijszaken ten laste van die twee modules worden gebracht. Op dat moment worden hierdoor de kosten van de MGR beheerorganisatie lager. Voornoemde verrekening van transitiekosten tussen MGR beheerorganisatie en de in stromen modules WSP en Onderwijszaken vindt zodoende plaats in 2018.
Voor gemeenten die één of beide in te stromen modules niet afnemen zal de gemeentelijke bijdrage over 2017 daarom afnemen.

Naast deze transitiekosten worden noodzakelijk te maken structurele overheadkosten door de komst van de modules WSP en Onderwijs, doorbelast aan deze modules of zijn opgenomen in de begroting van deze modules.

1.4 Taken bovenregionaal 2018

De Module Inkoop heeft met de start ook de taken 'bovenregionaal' (o.a. relatiebeheer en contractmanagement) overdragen gekregen en bij het I.A.S. ingericht.
Zoals bekend zal per 1 januari 2018 ook deze inkoopfunctie als (nieuwe) taak vanuit de deelnemers aan de MGR worden overgeheveld en binnen de I.A.S. omgeving dienen te zijn ingericht. Hierdoor wordt per 2018 de inkoop, voorheen bovenregionaal, nu regionaal georganiseerd.
Om deze bovenregionale taak en activiteiten tijdig gereed en geïmplementeerd te hebben, dient de Module Inkoop reeds in 2017 de noodzakelijke voorbereidingswerkzaamheden te verrichten.
De financiële afspraken over deze taken (bekrachtigd door het MAG) zijn opgenomen in deze begroting, te weten:

1. Voor 2017 € 35.000 incidenteel voor de voorbereiding van inkoop voor 2018 en
2. Voor 2017 9/12 maal € 81.000 = € 60.750 voor contractbeheer en relatiemanagement.
3. Voor 2018 (en volgende) € 81.000 maal 1,25% indexering = € 82.013. (Vanaf 2019 indexering op basis van werkelijk te verwachten stijgingen van prijzen en tarieven).

1.5 Besluit Begroting en Verantwoording

Voor Gemeenschappelijke Regelingen gelden de wijzigingen van 5 maart 2016 van het BBV vanaf het boekjaar 2018. De wijzigingen betreffen met name de invoering van taakvelden en de wijze waarop met overhead moet worden omgegaan.

Opzet begroting 2018

In de basis bestaat de begroting 2018 uit 2 onderdelen (art 7 lid 1 BBV):

- de beleidsbegroting en
- de financiële begroting

De beleidsbegroting bestaat op zijn beurt weer uit 2 onderdelen(art 7 lid 2 BBV):

- het programmaplan en (Hoofdstuk 2)
- de paragrafen (Hoofdstuk 3).

De financiële begroting bestaat uit (art 7 lid 3 BBV)(Hoofdstuk 4):

- een overzicht van baten en lasten (inclusief toelichting),
- een bijlage met overzicht geraamde baten en lasten per taakveld en
- een uiteenzetting van de financiële positie

Taakvelden

Naast de indeling van de begroting naar programma's moet de begroting ook worden ingedeeld naar taakvelden. De taakvelden zijn gepubliceerd in de Staatscourant van 25 april 2016. Daarnaast schrijft het BBV 2017 verplicht voor dat een totaaloverzicht van lasten en baten per taakveld opgenomen moet worden.

Taakvelden en beleidsindicatoren

Op grond van de vraag en antwoordrubriek BBV 2016-155 is de opname van de beleidsindicatoren ook voor gemeenschappelijke regelingen verplicht. Het ministerie van BZK heeft daarbij aangegeven dat gemeenschappelijke regelingen alleen die indicatoren hoeven op te nemen die behoren bij de taakvelden waarbinnen de gemeenschappelijke regeling activiteiten uitvoert. Beleidsindicatoren die buiten de taakvelden van de GR vallen, kunnen worden weggelaten. De GR moet derhalve de beleidsindicatoren van de gemeenten waarvoor zij de taken uitvoert downloaden en hieruit de voor haar relevante beleidsindicatoren filteren. Voor deze begroting levert deze 'filtering' **geen** beleidsindicatoren op.

Overhead

Op de programma's mogen alleen de direct toe te rekenen lasten worden geboekt. Het is niet toegestaan om de overheadkosten en de stelpost onvoorzien in een programma te ramen en te boeken. Overheadkosten en de stelpost onvoorzien moeten op aparte overzichten worden gepresenteerd.
Dit heeft tot gevolg dat alle kosten van de MGR beheerorganisatie in de begroting 2018 als 'Overhead' moeten worden gelabeld. De overzichten van 'Overhead' en 'Onvoorzien zijn opgenomen in paragraaf 2.3 en 2.4 van deze begroting.

Elk jaar financieel afrekenen

De inrichting van de MGR is erop gebaseerd dat ieder jaar met gemeenten financieel wordt afgerekend. Dat betekent dat de kosten die resteren na afrekening per samenwerkingsmodule cq submodule en de MGR beheerorganisatie worden verdeeld over de deelnemende gemeenten.

Bij aanvang van de regeling is opgenomen dat de kostenverdeelsleutel van de MGR een kostenverdeling is naar rato van het aantal inwoners per deelnemende gemeente (zie artikel 29 GR en de toelichting hierop). Dit kan uiteraard veranderen bij de instroom van nieuwe (sub)modules waar een andere kostenverdeelsleutel aan ten grondslag kan liggen.

Kosten van een submodule die slechts door één (of twee) gemeente(n) wordt afgenomen wordt in de verrekening uitsluitend ten laste gebracht van die specifieke gemeente(n).

(Uit)betaling van het verschil tussen het voorschot en het werkelijk verschuldigde bedrag vindt plaats meteen na de mededeling van de vaststelling van de jaarrekening.

1.6 Uitgangspunten meerjarenprogrammabegroting 2018-2021

In haar vergadering van 7 april 2017 heeft het AB betreffende de begroting 2017 en 2018 van de MGR het volgende besloten:

- De bij de raadsbesluiten (december 2016) behorende begroting 2017 bij de start van de MGR te gebruiken als basis voor de begroting 2018.
- In de begroting 2018 wordt voor de gemeenteraden een opmerkingen gemaakt dat de Raden rekening moeten houden met de mogelijke instroom van nieuwe modules (WSP, Verloningsbedrijf Presikhaaf, en Gro (onderwijs)). Hiervoor zullen tzt raads- en begrotingsvoorstellen worden aangeboden aan de Raden.
- De begroting zal bestaan uit een MGR-deel en een Module-deel. Op deze manier kunnen de kosten het beste worden toegerekend naar de deelnemende gemeenten.
- De 'herziene' begroting 2017 zal in deze procedure (2018) worden meegenomen.
- De begroting moet worden voorbesproken in het Controllersoverleg. Hierin zijn alle gemeenten vertegenwoordigd. In dit overleg sluit een MAG-lid aan.
- De bijdragen voor zowel de MGR beheerorganisatie als de Module Inkoop worden voor het jaar 2018 met 1,25% geïndexeerd (basis 2017). Andere stijgingen van prijzen en tarieven worden uitdrukkelijk overeengekomen. Voor het jaar 2019 en volgende wordt er geïndexeerd op basis van onderbouwde stijgingen van prijzen en tarieven.

Conform bovenstaande uitgangspunten is de begroting opgesteld.

1.7 Procedure begroting

Voor de aanbieding en vaststelling van de ontwerpbegroting geldt de volgende procedure.

Afwijkende procedure begrotingsbehandeling
In het opstartjaar 2017 kunnen de data betreffende de procedure van begrotingsbehandeling niet worden gehaald. Daarom een eenmalige alternatieve procedure van de begrotingsbehandeling.

Alternatieve procedure begrotingsbehandeling

Datum	Actie	Door wie
30 juni 2017	Behandeling ontwerp begroting DB (opiniërend)	DB
06 juli 2017	Consultatie controllers (per mail)	Controllers
13 juli 2017	Behandeling ontwerp begroting AB (opiniërend)	AB
17 aug 2017	Consultatie controllers (controllersoverleg)	Controllers
24 aug 2017	Behandeling concept ontwerp begroting MAG (adviseren GO)	MAG
31 aug 2017	Behandeling concept ontwerp begroting DB (vaststellen)	DB
01 sep 2017	Behandeling concept ontwerp begroting GO (adviseren AB)	GO
01 sep 2017	Behandeling concept ontwerp begroting (vaststellen)	AB
14 sept 2017	Behandeling ontwerp begroting AB (vaststellen)	AB
15 sep 2017	Verzenden vastgesteld ontwerp begroting raden	MGR
10 nov 2017	Periode zienswijzen raden (normaal 8 weken)	Raden (gemeente)
17 nov 2017	Verwerken zienswijzen	MGR
20 nov 2017	Versturen begroting met reactienota zienswijze aan Raden (3 weken voor vaststelling AB; volgens wet)	MGR
28 nov 2017	Behandeling begroting DB	DB
08 dec 2017	Behandeling begroting AB	AB

BELEIDSBEGROTING

De beleidsbegroting bestaat uit 2 delen (art 7 lid 2 BBV):

1. Het programmaplan
2. De verplichte paragrafen

2.0 Programmaplan

Hierna wordt per programma aangegeven wat onze uitgangspunten zijn bij de uitvoering van onze taken.

Uit te voeren taken

De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR) Regio Centraal Gelderland, Module Inkoop is voor de twaalf gemeenten de regionale organisatie voor de thema's inkoop en contractmanagement en -beheer in het sociaal domein.
Op termijn stromen mogelijk nieuwe modules in en zal het programmaplan (middels een begrotingswijziging) hierop worden aangepast.

Beleidskaders

Bij de uitvoering van de taken gelden, naast wat wettelijk is voorgeschreven, de beleids- en/of toetsingskaders die worden aangegeven door de deelnemende gemeenten.

Ontwikkelingen

Het is van belang om tijdig in te spelen op veranderingen voor onszelf maar ook voor de deelnemers. Het kan gaan om veranderende wet- en regelgeving voor gemeenten, maar ook voor de gecontracteerde marktpartijen. Het betreft ook beleidsaanpassingen bij gemeenten in het kader van bijvoorbeeld de veranderende wens van uit voeren taken door de MGR of krimpende budgetten. Daarnaast is de instroom van de nieuwe modules waarvoor gemeenten nog raadsvoorstellen krijgen aangeboden een belangrijke factor die invloed heeft op de omvang van de werkzaamheden van de MGR.

Indeling en opzet programma's

De programma's zijn, naast een algemene omschrijving, ingericht met de 3 W's vragen (art 8 lid 3 BBV):

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we er voor doen?
- Wat mag het kosten?

Het programmaplan bestaat op dit moment uit één programma:

1. Module inkoop

en de overzichten:

2. Overhead (MGR beheerorganisatie)
3. Onvoorzien

De indeling van de programma's in de begroting beoogt de financiële inzichtelijkheid van het totale takenpakket zo goed mogelijk in beeld te brengen, te kunnen ramen en later in de jaarrekening te kunnen verantwoorden.

2.1 Programma Module Inkoop

Wat willen we bereiken?

De Module inkoop vervult op basis van de behoefte vanuit de gemeenten de volgende rollen:

1. **Verbinder** voor zowel in- en externe partijen;
2. **Vraagbaak** voor zowel (zorg)aanbieders, gemeenten als overige stakeholders;
3. **Expert** op het gebied van inkoop en contractmanagement en -beheer sociaal domein.

De taken waarvan afgesproken is dat de Module Inkoop (als uitvoeringsorganisatie) deze niet oppakt zijn:

- Beleidsmatige zaken;
- Financiële verkeer tussen (zorg)aanbieders en gemeenten;
- Primair proces rondom de cliënt.

Indien gewenst adviseert de MGR Module Inkoop op de bovenstaande taken.

Wat gaan we er voor doen?

De primaire taken van de Module Inkoop zijn gekoppeld aan inkoop(advies), relatie management en -beheer voor de volgende submodules:

a) Ambulante ondersteuning alle leeftijden
b) Verblijf
c) Ondersteuning op locatie aanbieder 0-18/23jr
d) Spoedeisende zorg en crisishulp zonder verblijf
e) Jeugdbescherming 0-18/23jr
f) Hulp bij huishouden vanaf 18jr
g) Hulpmiddelen alle leeftijden
h) Dyslexie
i) Activerend werk

j) Centrumtaak beschermd wonen
k) Centrumtaak vrouwenopvang
l) Centrumtaak maatschappelijke opvang

Toelichting punt 'j', 'k' en 'l ':
Onderdelen van submodule 'j' worden momenteel uitgevoerd door de MGR. Deze taak wordt uitgevoerd binnen de reguliere formatie van de Module Inkoop.
De submodules k en l zijn wel opgenomen in de basisregeling maar worden op dit moment niet door de MGR uitgevoerd.

m) Bovenregionale zorg landelijke voorzieningen
n) Bovenregionale zorg verblijf op terreinvoorzieningen en gesloten jeugdzorg

Een deel van de jeugdhulp (specialistisch) voor onze regio hebben we de afgelopen twee jaar gezamenlijk ingekocht met meerdere Gelderse regio's. In 2018 doen wij dit anders; de regio Centraal Gelderland voert i.t.t. voorgaande jaren de inkoop zelf uit door middel van het IAS. De uitvoering met betrekking tot het bovenregionale relatiemanagement blijft ongewijzigd.
De financiële afspraken over deze taken zijn opgenomen in deze begroting, te weten:

1. Voor 2017 € 35.000 incidenteel voor de voorbereiding van inkoop voor 2018 en
2. Voor 2017 9/12 maal € 81.000 = € 60.750 structureel voor contractbeheer en relatiemanagement.

3. Voor 2018 (en volgende) € 81.000 maal 1,25% indexering = € 82.013. (Voor het jaar 2019 en volgende wordt er geïndexeerd op basis van onderbouwde stijgingen van prijzen en tarieven).

Aan deze submodules zijn ongeveer 600 regionale en landelijke contracten en ongeveer 500 zorgaanbieders verbonden. Het aantal hiervan fluctueert omdat iedere maand zorgaanbieders, die voldoen aan de criteria, zich zowel in- als uit kunnen schrijven.

Aan de primaire taken kunnen concrete prestaties worden gekoppeld:

Inkoop(advies)
- Inkoop- en aanbestedingsadvies;
- Juridisch advies;
- Strategisch advies;
- Bewaken regionale inkoopplanning;
- Landelijke ontwikkelingen vertalen naar regio.

Relatiemanagement
- Inhoudelijke ontwikkeling zorg;
- Kwartaalgesprekken aanbieders;
- Verslaglegging kwartaalgesprekken;
- Advies en bemiddeling aanbieder en gemeente;
- Procestrekker regio en aanbieder;
- Voorlichting en kennisdeling aanbieders.

Contractbeheer
- (Eerste) toetsing inschrijving aanbieders;
- Monitoring systemen IAS, Vendorlink en MyLex;
- Opleveren kwartaalrapportage;
- Voorbereiding regio en aanbieder;
- Voorlichting en kennisdeling gemeenten.

Incidentele taken op projectbasis:

De gemeenten weten de MGR en Module Inkoop inmiddels goed te vinden en de onderlinge samenwerking verloopt zo goed, dat er inmiddels op verzoek van de deelnemers ook nieuwe regionale projecten worden toegevoegd t.o.v. de initiële (start)begroting. Deze nieuwe projecten vallen buiten de reguliere begroting MGR en dienen dus op verzoek van en financieel gedekt worden door de gemeenten. Concreet betreft het in 2017:

1. Kwaliteit: controle rechtmatigheid (geen dekking)
2. DBC-bekostigingssystematiek (dekking)
3. Jeugdbescherming- en reclassering (geen dekking)
4. Social Return (geen dekking)

De wens om deze projecten regionaal uit te voeren en te beleggen binnen de Module Inkoop komt vanuit de regio, dit geldt ook voor de prioritering van deze projecten.

Dit gebeurt in nagenoeg alle gevallen in co-creatie met de gemeenten waarbij de Module Inkoop diverse rollen aanneemt als expert, verbinder, vraagbaak en/of projectleiding.
Voor de incidentele taken op projectbasis waarvoor geen dekking is moet duidelijkheid komen over de dekking.

Wie hebben we daarvoor nodig?

Bij de inrichting van de MGR is gehandeld op basis van de destijds beschikbare inschattingen en informatie vanuit de projectorganisatie . De inschattingen en begroting om de Module Inkoop neer te zetten is achteraf gezien te voorzichtig en niet reëel gelet op de verwachtingen van de deelnemende gemeenten.

Echter vanuit het bestuur is aangegeven dat vooralsnog gewerkt dient te worden met de begrote startformatie van 8,4 fte voor de Module Inkoop. Hierdoor dient er creatief gekeken te worden en tijdelijke oplossingen worden bedacht om de doelstellingen en taken naar behoren te vervullen. Door de Module Inkoop zal in het eerste kwartaal van 2018 een evaluatie worden gehouden om te bepalen of zij hun taken binnen de 8,4 fte naar behoren kunnen uitvoeren en welke heroverwegingen en keuzes er eventueel gemaakt dienen te worden.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel de totale kosten van *'Programma 1: Module 1 Inkoop'* verdeeld over de deelnemende gemeenten. De verdeelsleutel is op basis van inwoneraantallen.
In paragraaf 4.1 van deze begroting wordt de opbouw van de totale kosten van de Module Inkoop (programma 1) toegelicht.

Programma 1: Module 1 Inkoop	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019***	Begroting 2020***	Begroting 2021***
Lasten					
Module inkoop	1.063.935	898.796	898.796	898.796	898.796
Netto lasten Module Inkoop totaal	**898.185**	**816.783**	**816.783**	**816.783**	**816.783**
Totaal lasten	1.063.935	898.796	898.796	898.796	898.796
Baten					
Arnhem	301.561	274.231	274.231	274.231	274.231
Doesburg	22.354	20.328	20.328	20.328	20.328
Duiven	50.223	45.672	45.672	45.672	45.672
Lingewaard	90.374	82.184	82.184	82.184	82.184
Overbetuwe	92.440	84.062	84.062	84.062	84.062
Renkum	61.731	56.136	56.136	56.136	56.136
Rheden	86.149	78.342	78.342	78.342	78.342
Rozendaal	2.962	2.694	2.694	2.694	2.694
Rijnwaarden*	21.500	19.551	19.551	19.551	19.551
Wageningen	75.773	68.905	68.905	68.905	68.905
Westervoort	29.547	26.869	26.869	26.869	26.869
Zevenaar*	63.571	57.809	57.809	57.809	57.809
Bijdrage gemeenten contractmanagement en beheer boven regionale taken. In 2017 vanuit begroting bovenregionale taken**	60.750	82.013	82.013	82.013	82.013
Plustaken bestuurlijk akkoord vanuit innovatiebudget	20.000				
Overgebleven gelden samenwerking 2015	50.000				
Eenmalige bijdrage voorbereidingskosten inkoop/IAS taken bovenregionaal 2017 vanuit begroting bovenregionale taken*	35.000				
Totaal baten	1.063.935	898.796	898.796	898.796	898.796
Mutaties reserves					
Ontrekking bestemmingsreserve	0	0	0	0	0
Dotatie bestemmingsreserve	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0

*De gemeente Zevenaar en Rijnwaarden zijn vanaf 1 januari 2018 één gemeente.
**Zie toelichting blz. 12 en 13 'bovenregionale taken'
*** Voor het jaar 2019 en volgende wordt er geïndexeerd op basis van onderbouwde stijgingen van prijzen en tarieven. Nu nog niet bekend. Daarom geen indexering toegepast voor 2019 en volgende jaren.

Bovenregionale taken

De bovenregionale taken bestaan uit de volgende onderdelen:

- Beleid en Control
- Inkoop G5, analyse, secretaris G5
- Contractbeheer & Contractmanagement

Met het vaststellen van de basisregeling is besloten dat de MGR in 2017 het contractbeheer en het contractmanagement van de bovenregionale taken gaat uitvoeren en vanaf 2018 ook het onderdeel Inkoop.

Wat betekent dit voor de financiën en verrekening met gemeenten?
De totale 'begroting bovenregionale taken' 2017 kent een bedrag van 293.000 euro. De verdeling van dit totaalbedrag over de verschillende taken is als volgt:

- Beleid en Control 162.000
- Inkoop G5, analyse, secretaris G5 50.000
- Contractbeheer & Contractmanagement 81.000

Voor het jaar 2017 worden de kosten voor de uitvoering van het contractbeheer en het contractmanagement bovenregionale taken 9/12 (start 1 april zodoende 9 maanden) maal 81.000 euro = 60.750 euro door de MGR in rekening gebracht bij de gemeenten.
Voor het jaar 2018 wordt de taak contactbeheer en contactmanagement geheel door de MGR bij de gemeenten in rekening gebracht. Voor gemeenten betekent dit dat zij voor de onderdelen hetzelfde blijven betalen maar dat de bijdragen voor contactbeheer & contractmanagement en Inkoop niet door de gemeente Arnhem maar door de MGR worden geïnd.

De onderdelen beleid en control worden door de gemeente Arnhem uitgevoerd. Zij innen dan ook gemaakte kosten voor deze onderdelen aan het eind van het jaar in zowel 2017 als 2018.

Bijdrage voorbereiding taak Inkoop
In 2017 gaat de MGR aan de slag met de voorbereiding van de uit te voeren bovenregionale taak 'Inkoop' die start in 2018. Voor deze voorbereiding krijgt de MGR (in 2017) een eenmalige bijdrage van 35.000 euro vanuit de 'begroting bovenregionale taken'.

Controlfunctie Module Inkoop
Iedere module moet via hun eigen bestuurscommissie zorgdragen voor hun begroting. Deze financiële functie is binnen de Module Inkoop nog niet belegd. Hiervoor is binnen de Module Inkoop geen capaciteit.
Opties om dit in te vullen zijn:

- De functie uitbesteden aan toekomstig gastheer gemeente Westervoort
- De functie uitbesteden aan een andere deelnemende gemeente
- De functie extern inhuren

De opbouw van de netto lasten van de Module Inkoop 2017 wordt in de volgende tabel weergegeven.

Kosten module inkoop (vanaf1 april 2017)	**Bedrag**
Transitie kosten (verrekenen met MGR beheerorganisatie)	
Kwartiermaken (directeur-secretraris)	€ 22.000
Inrichting bedrijfsvoering (controller)	€ 19.500
Inrichting personele organisatie (adviseur P&O)	€ 22.000
Salariskosten	€ 721.855
Controller	PM
Inkoop/juridisch (externe expertise)	€ 11.250
Personeels- en salarisadministratie (door Westervoort)	€ 2.250
Beheer- en licentiekosten ICT (My Iex, Vendorlink, IAS/CTM)	€ 75.000
Beheerkosten (website)	€ 180
Huisvesting (gastheer)	€ 22.000
Werkplek/ICT (incidenteel)	€ 32.400
Werkplek/ICT (structureel)	€ 6.250
Communicatie	€ 6.000
Bijeenkomsten facilitair (marktconsultatie	€ 7.500
Project transformatie 'invoering DBC-bekostigingssystematiek	€ 20.000
Voorbereiding IAS Inkoop	€ 35.000
Taken bovenregionaal	
Relatiebeheer en contractmanagement	€ 60.750
(onvoorzien naar overzicht onvoorzien conform BBV)	
Dekking	
Overgebleven gelden samenwerking 2015	€ -50.000
Plustaken bestuurlijk akkoord vanuit innovatiebudget	€ -20.000
Taken bovenregionaal	
Bijdrage gemeenten contractmanagement en beheer boven regionale taken. In 2017 vanuit begroting bovenregionale taken	€ -60.750
Eenmalige bijdrage voorbereidingskosten inkoop/IAS taken bovenregionaal 2017 vanuit begroting bovenregionale taken	€ -35.000
	€ 898.185

Verdeling kosten Module 1: Inkoop				
gemeente	*Inwoners per 1-1-2016*		*inwoners 1-1-2016*	
	abs.	%		per inwoner
Arnhem	153.056	34%	€ 301.561	€ 1,97
Doesburg	11.346	2%	€ 22.354	€ 1,97
Duiven	25.491	6%	€ 50.223	€ 1,97
Lingewaard	45.869	10%	€ 90.374	€ 1,97
Overbetuwe	46.918	10%	€ 92.440	€ 1,97
Renkum	31.331	7%	€ 61.731	€ 1,97
Rheden	43.725	10%	€ 86.149	€ 1,97
Rozendaal	1.504	0%	€ 2.962	€ 1,97
Rijnwaarden*	10.912	2%	€ 21.500	€ 1,97
Wageningen	38.458	8%	€ 75.773	€ 1,97
Westervoort	14.997	3%	€ 29.547	€ 1,97
Zevenaar*	32.265	7%	€ 63.571	€ 1,97
Totaal	**455.869**	100%	**€ 898.185**	

*De gemeente Zevenaar en Rijnwaarden zijn vanaf 1 januari 2018 één gemeente.

2.2 Overzicht Overhead (beheerorganisatie)

Onder 'Overhead' verstaan we alle activiteiten die door de MGR beheerorganisatie worden uitgevoerd. Volgens het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording (BBV 2016) moet dit in de begroting worden weergegeven in een 'Overzicht Overhead'.

Hieronder geven we aan wat we willen bereiken, wat we ervoor gaan doen en wat het mag kosten (de '3W-vragen').

De taken van de MGR beheerorganisatie/staf betreffen:
De algemene aansturing module(s) op hoofdlijnen en alle bestuurlijke activiteiten, voorbereiding en uitwerking van de bestuursvergaderingen (dagelijks en algemeen bestuur), terugkoppeling naar colleges en gemeenteraden van deelnemende gemeenten.

Wat willen we bereiken?

1. rechtmatige besluitvorming door algemeen en dagelijks bestuur;
2. verantwoording afleggen aan het algemeen en dagelijks bestuur;
3. verbinding tussen MGR en deelnemende gemeenten.

Wat gaan we daarvoor doen?
ad 1) voorbereiden en uitwerken bestuursvergaderingen algemeen en dagelijks bestuur;
ad 2) invulling geven aan BBV en P&C-cyclus;
ad 3) leveren van een bijdrage aan intergemeentelijke bestuurs- en ambtelijke gremia; kwalitatieve en tijdige informatievoorziening via deelname of bijdrage aan o.a. het college van B&W. raden, commissievergaderingen van de aangesloten gemeenten, het GO sociaal domein en het MAG.

Wie hebben we daarvoor nodig?
In de 'project' begroting 2017 is uitgegaan van een 'Lean en mean' MGR beheerorganisatie enkel bestaande uit een directeur-secretaris en een management assistent. Er is gekozen voor een directeur-secretaris voor 18 uur en een management assistent voor 20 uur. Gelet op de uitbreiding van de MGR met 2 modules per 1 januari 2018 is de vraag gerechtvaardigd of de bestaande capaciteit afdoende is om met de vaste staf (directeur en management assistent) alle staf/ondersteunende uit te voeren.
Voor het uitvoeren van de planning & control cyclus (begroting, rapportages en jaarrekening) is er in het jaar 2017 een controller ingehuurd. Ten behoeve van de werkzaamheden vanaf 2018 wordt uitgegaan van een onafhankelijke Controller van 0,5 fte voor de beheerorganisatie met een onafhankelijke financiële functie richting het bestuur. Daarbij wordt er van uit gegaan dat iedere module zijn eigen financiële functie heeft ten behoeve van begroting , rapportages en input voor de jaarrekening ten behoeve van de bestuurscommissies en de beheerorganisatie.

Wat mag het kosten?
In onderstaande tabel de totale kosten van de *'Overhead'* (MGR-beheerorganisatie) verdeeld over de deelnemende gemeenten. De verdeelsleutel is op basis van inwoneraantallen.
In paragraaf 4.1 van deze begroting wordt de opbouw van de totale kosten van de *'Overhead'* toegelicht.

Overzicht: Overhead (MGR beheerorganisatie)	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019***	Begroting 2020***	Begroting 2021***
Lasten					
Overhead (MGR beheer)	291.250	203.500	203.500	203.500	203.500
Netto lasten MGR beheerorganisatie totaal	**187.750**	**203.500**	**203.500**	**203.500**	**203.500**
Totaal lasten	291.250	203.500	203.500	203.500	203.500
Baten					
Arnhem	63.036	68.324	68.324	68.324	68.324
Doesburg	4.673	5.065	5.065	5.065	5.065
Duiven	10.498	11.379	11.379	11.379	11.379
Lingewaard	18.891	20.476	20.476	20.476	20.476
Overbetuwe	19.323	20.944	20.944	20.944	20.944
Renkum	12.904	13.986	13.986	13.986	13.986
Rheden	18.008	19.519	19.519	19.519	19.519
Rozendaal	619	671	671	671	671
Rijnwaarden*	4.494	4.871	4.871	4.871	4.871
Wageningen	15.839	17.168	17.168	17.168	17.168
Westervoort	6.176	6.694	6.694	6.694	6.694
Zevenaar*	13.288	14.403	14.403	14.403	14.403
Dekking procesbeleider door nieuwe modules**	40.000				
Bijdrage transitie kosten Module Inkoop	63.500				
Bijdrage transitie kosten Module WSP	PM				
Bijdrage transitie kosten Module Onderwijs	PM				
Totaal baten	291.250	203.500	203.500	203.500	203.500
Mutaties reserves					
Ontrekking bestemmingsreserve	0	0	0	0	0
Dotatie bestemmingsreserve	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0

*De gemeente Zevenaar en Rijnwaarden zijn vanaf 1 januari 2018 één gemeente.
**Zie paragraaf 2.2 laatste schema voor toelichting berekening dekking procesleider en transitiekosten.
*** Voor het jaar 2019 en volgende wordt er geïndexeerd op basis van onderbouwde stijgingen van prijzen en tarieven. Nu nog niet bekend. Daarom geen indexering toegepast voor 2019 en volgende jaren.

Transitiekosten WSP en Onderwijszaken
In 2018 zullen de Module WSP en de Module Onderwijszaken hun deel van de transitiekosten bijdragen aan de MGR beheerorganisatie.
In deze begroting staat daarom de bijdrage transitiekosten voor WSP en Onderwijszaken als PM-post opgenomen. Met de instroom van de nieuwe begroting wordt een integrale begroting gemaakt waarin duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de MGR-beheerorganisatie en de verschillende modules.

Controller
Vanaf 2018 is een bedrag opgenomen van 55.000 euro ten behoeve van een Controller.

De opbouw van de netto lasten van de kosten van Overhead (MGR-beheerorganisatie) 2017 wordt in de volgende tabel weergegeven.

Kosten MGR-beheerorganisatie (vanaf 1 april 2017)	**Bedrag**
Transitie kosten	
Kwartiermaken (directeur-secretraris)	€ 55.000
Inrichting bedrijfsvoering (controller)	€ 65.000
Inrichting personele organisatie (adviseur P&O)	€ 55.000
Procesbegeleider nieuwe modules	€ 40.000
Salariskosten	€ 40.000
Huisvesting (gastheer)	€ 7.500
Kantoorkosten/facilitair	€ 7.500
Advieskosten	€ 11.250
Vergaderkosten	€ 7.500
Accountant	€ 2.500
(onvoorzien naar overzicht onvoorzien conform BBV)	
Bijdrage transitie kosten Module Inkoop	€ -63.500
Bijdrage transitie kosten Module WSP	PM
Bijdrage transitie kosten Module Onderwijs	PM
Procesbegeleider dekking door instroom nieuwe modules	€ -40.000
Totaal generaal kosten MGR-beheerorganisatie voor de regio	**€ 187.750**

Verdeling kosten MGR - beheerkosten				
gemeente	*Inwoners per 1-1-2016*		*Kostenverdeling o.b.v. inwoners 1-1-2016*	
	abs.	%		per inwoner
Arnhem	153.056	34%	€ 63.036	€ 0,41
Doesburg	11.346	2%	€ 4.673	€ 0,41
Duiven	25.491	6%	€ 10.498	€ 0,41
Lingewaard	45.869	10%	€ 18.891	€ 0,41
Overbetuwe	46.918	10%	€ 19.323	€ 0,41
Renkum	31.331	7%	€ 12.904	€ 0,41
Rheden	43.725	10%	€ 18.008	€ 0,41
Rozendaal	1.504	0%	€ 619	€ 0,41
Rijnwaarden*	10.912	2%	€ 4.494	€ 0,41
Wageningen	38.458	8%	€ 15.839	€ 0,41
Westervoort	14.997	3%	€ 6.176	€ 0,41
Zevenaar*	32.265	7%	€ 13.288	€ 0,41
Totaal	**455.869**	60%	**€ 187.750**	

*De gemeente Zevenaar en Rijnwaarden zijn vanaf 1 januari 2018 één gemeente.

Mogelijke verdeling transitie kosten

Kwartiermaken (directeur-secretaris)	€ 55.000
Inrichting bedrijfsvoering (controller)	€ 65.000
Inrichting personele organisatie (adviseur P&O)	€ 55.000
Instroom nieuwe modules WSP en Onderwijszaken (procesbegeleider)	€ 40.000
	€ 215.000
PM Instroom nieuwe Module Verloningsbedrijf Presikhaaf (procesbegeleider)	*€ 20.000*
	€ 235.000

Verdeling transitiekosten in percentages

	Kwartiermaker	P&O	Controller	Procesbegeleider
MGR beheer	60%	30%	50%	0%
Module inkoop	40%	40%	30%	0%
Module WSP	0%	10%	10%	50%
Module Onderwijszaken	0%	20%	10%	50%
Totaal	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Verdeling transitiekosten in bedragen

	Kwartiermaker	P&O	Controller	Procesbegeleider*	
MGR beheer	€ 33.000	€ 16.500	€ 32.500	€ -	**€ 82.000**
Module inkoop	€ 22.000	€ 22.000	€ 19.500	€ -	**€ 63.500**
Module WSP	€ -	€ 5.500	€ 6.500	€ 20.000	**€ 32.000**
Module Onderwijszaken	€ -	€ 11.000	€ 6.500	€ 20.000	**€ 37.500**
PM Module Verloningsbedrijf Presikhaaf	€ -	€ -	€ -	€ *20.000*	***€ 20.000***
Totaal	**€ 55.000**	**€ 55.000**	**€ 65.000**	**€ 60.000**	**€ 235.000**

*In de deze begroting is 40.000 euro opgenomen voor de procesbegeleider in te stromen Modules (WSP en Onderwijszaken). Met de instroom van de Module Verloningsbedrijf Presikhaaf zal met een begrotingswijziging in 2018 de begroting kunnen worden aangepast om het geplande bedrag van 20.000 voor procesbegeleiding op te nemen.

2.3 *Overzicht Onvoorzien*

In dit overzicht is het totaal van de posten onvoorzien van de MGR beheersorganisatie plus de Module Inkoop opgenomen.

Overzicht: Onvoorzien	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019**	Begroting 2020**	Begroting 2021**
Lasten					
Onvoorzien	20.625	30.375	30.375	30.375	30.375
Netto lasten Onvoorzien	**20.625**	**30.375**	**30.375**	**30.375**	**30.375**
Totaal lasten	20.625	30.375	30.375	30.375	30.375
Baten					
Arnhem	6.925	10.198	10.198	10.198	10.198
Doesburg	513	756	756	756	756
Duiven	1.153	1.698	1.698	1.698	1.698
Lingewaard	2.075	3.056	3.056	3.056	3.056
Overbetuwe	2.123	3.126	3.126	3.126	3.126
Renkum	1.418	2.088	2.088	2.088	2.088
Rheden	1.978	2.913	2.913	2.913	2.913
Rozendaal	68	100	100	100	100
Rijnwaarden*	494	727	727	727	727
Wageningen	1.740	2.562	2.562	2.562	2.562
Westervoort	678	999	999	999	999
Zevenaar*	1.460	2.150	2.150	2.150	2.150
Totaal baten	20.625	30.375	30.375	30.375	30.375
Mutaties reserves					
Ontrekking bestemmingsreserve	0	0	0	0	0
Dotatie bestemmingsreserve	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0

*De gemeente Zevenaar en Rijnwaarden zijn vanaf 1 januari 2018 één gemeente.
** Voor het jaar 2019 en volgende wordt er geïndexeerd op basis van onderbouwde stijgingen van prijzen en tarieven. Nu nog niet bekend. Daarom geen indexering toegepast voor 2019 en volgende jaren.

De posten onvoorzien totaal uitgesplitst naar MGR beheersorganisatie en Module Inkoop.

Overzicht: Onvoorzien totaal uitgesplitst	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
MGR	9.375	15.188	15.188	15.188	15.188
Module Inkoop	11.250	15.188	15.188	15.188	15.188
Totaal	20.625	30.375	30.375	30.375	30.375

2.4 *Totale netto kosten MGR beheersorganisatie en Module Inkoop*

De totale netto kosten zijn de kosten van de Module Inkoop, de MGR beheerorganisatie (Overhead) en het onderdeel onvoorzien. Dit zijn dus de totale lasten minus de beschikbare dekkingsmiddelen (in onderstaand schema het rijtje van 'bijdrage gemeenten boven regionale taken' tot en met 'dekking procesbegeleider door gemeenten').

Verdeling kosten totaal	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019***	Begroting 2020***	Begroting 2021***
Lasten					
Kosten totaal	1.375.810	1.132.671	1.132.671	1.132.671	1.132.671
Netto lasten totaal	**1.106.560**	**1.050.658**	**1.050.658**	**1.050.658**	**1.050.658**
Totaal lasten	1.375.810	1.132.671	1.132.671	1.132.671	1.132.671
Baten					
Arnhem	371.522	352.753	352.753	352.753	352.753
Doesburg	27.540	26.148	26.148	26.148	26.148
Duiven	61.875	58.749	58.749	58.749	58.749
Lingewaard	111.341	105.716	105.716	105.716	105.716
Overbetuwe	113.886	108.133	108.133	108.133	108.133
Renkum	76.052	72.210	72.210	72.210	72.210
Rheden	106.135	100.774	100.774	100.774	100.774
Rozendaal	3.650	3.465	3.465	3.465	3.465
Rijnwaarden*	26.487	25.149	25.149	25.149	25.149
Wageningen	93.352	88.636	88.636	88.636	88.636
Westervoort	36.402	34.563	34.563	34.563	34.563
Zevenaar*	78.319	74.362	74.362	74.362	74.362
Bijdrage gemeenten contractmanagement en beheer boven regionale taken. In 2017 vanuit begroting bovenregionale taken*	60.750	82.013	82.013	82.013	82.013
Plustaken bestuurlijk akkoord vanuit innovatiebudget	20.000				
Overgebleven gelden samenwerking 2015	50.000				
Eenmalige bijdrage voorbereidingskosten inkoop/IAS taken bovenregionaal 2017 vanuit begroting bovenregionale taken**	35.000				
Dekking procesbeleider door nieuwe modules	40.000				
Bijdrage transitiekosten Module Inkoop	63.500				
Bijdrage transitiekosten Module WSP	PM				
Bijdrage transitiekosten Module Onderwijszaken	PM				
Totaal baten	1.375.810	1.132.671	1.132.671	1.132.671	1.132.671
Mutaties reserves					
Ontrekking bestemmingsreserve	0	0	0	0	0
Dotatie bestemmingsreserve	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0

*De gemeente Zevenaar en Rijnwaarden zijn vanaf 1 januari 2018 één gemeente.
**Zie toelichting blz. 12 en 13 'bovenregionale taken'
*** Voor het jaar 2019 en volgende wordt er geïndexeerd op basis van onderbouwde stijgingen van prijzen en tarieven. Nu nog niet bekend. Daarom geen indexering toegepast voor 2019 en volgende jaren.

3.0 Verplichte paragrafen

3.1 Inleiding

In de paragrafen wordt ingegaan op het beleid met betrekking tot de beheersmatige aspecten van de organisatie. In het besluit Begroting en Verantwoording (BBV) staat aangegeven dat in de begroting ten minste de volgende paragrafen opgenomen moeten zijn:

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Lokale heffingen
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

De paragrafen "onderhoud kapitaal goederen", "lokale heffingen", "verbonden partijen" en "grondbeleid" zijn niet op de MGR van toepassing. De overige paragrafen staan hieronder toegelicht.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de MGR in staat is tegenvallers op te vangen. Bij het opstellen van de begroting en de jaarrekening dienen de voorzienbare en kwantificeerbare risico's zo goed mogelijk in beeld te worden gebracht.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dient ten minste te worden opgenomen:
- inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- inventarisatie van de risico's
- inventarisatie van het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

3.2.1 Bepaling weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, op te kunnen vangen. Tot de aanwezige weerstandscapaciteit van de MGR kunnen slechts twee posten worden gerekend:
- Reserves
- Post onvoorzien

In de begroting van de MGR is geen post reserve opgenomen.

Bij de post 'onvoorzien' is een bedrag van 20.625 euro voor het jaar 2017 en 30.000 euro voor de jaren 2018 tot 2021 opgenomen.

Voor de MGR is de 'open einde' systematiek van toepassing waarbij bij een tekort de deelnemende gemeenten bij moeten betalen en bij een overschot geld terug krijgen. Het risico hiervoor ligt dus bij de deelnemende gemeenten.

3.2.2 Risico's

De risico's die binnen de MGR en de Module Inkoop bestaan in 2017 betreffen, naast het niet realiseren van te leveren prestaties, de volgende:

- Impact van nog in te stromen modules. Gedurende het jaar kunnen mogelijk modules instromen. Voor zover we nu kunnen zien zal deze instroom impact hebben op;
  uit te voeren PIOFACH-taken (o.a. financiële en personeelsadministratie), uit te voeren Controltaken (o.a. afstemming/proces begroting, jaarverslag, tussenrapportages) en het toerekenen van de kosten overhead/staf naar (sub)modules (verdeelsleutel).
- Wanneer er vanuit gemeenten de wens wordt uitgesproken dat de MGR extra projecten gaat uitvoeren zullen hier extra middelen voor nodig zijn. Voor dekking van dergelijk

projecten zijn verschillende 'potjes' beschikbaar bijv. innovatiegelden, retourgelden 2015. Wanneer dergelijk projecten een structurele taak worden zal ook structureel budget beschikbaar worden gesteld.

- Risico op onvoorziene budgetoverschrijdingen. De budgetten in 2017 zijn gebaseerd op de startbegroting 2016. De ervaringsgegevens zijn nog beperkt zodat het risico op budgetoverschrijdingen groter is dan gebruikelijk. Aangezien het budget vooral personeelskosten betreft, dekken we dit risico af door een goede monitoring van de personeelskosten in combinatie met flexibiliteit in de tijdelijke invulling van de vacatures.
- Beschikbaarheid gekwalificeerd personeel. Ten tijde van het opstellen van deze begroting beschikt het samenwerkingsverband niet over structureel, maar tijdelijk (gedetacheerd) en extern personeel. Voor een goede invulling van haar taken heeft het bestuur de MGR de ruimte gegeven om zich te ontwikkelen via incidentele/tijdelijke (innovatie)projecten op verzoek van de deelnemers. Hiervoor zal additioneel (extern) personeel worden geworven.
- Het risico bestaat dat onvoldoende gekwalificeerd personeel structureel aangetrokken kan worden. De beheersmaatregelen zijn een goede selectieprocedure en toezicht op (kwalitatieve) werk-uitvoering. Daarnaast een back-up bij de deelnemende gemeentes bij ontoereikende capaciteit.
- Afhankelijkheid van contractpartners sociaal domein in het nakomen van contractuele afspraken. Beheersmaatregel is om te investeren in adequate informatiesystemen en goede contacten met contractpartners (monitoring en contractmanagement).
- Uittreden van gemeenten brengt frictiekosten met zich mee. Uittreding van een gemeente uit de MGR of uit één of meerdere modules heeft tot gevolg dat frictiekosten ontstaan bij de MGR. Voornamelijk als er langlopende verplichtingen zijn aangegaan kunnen de frictiekosten aanzienlijk zijn. In de regeling worden afspraken over uittreding en verrekening van kosten opgenomen.
- Nieuwe ontwikkelingen in wet- en regelgeving binnen het sociaal domein. Beheersmaatregel is om de nieuwe ontwikkelingen adequaat te volgen zodat we er snel op kunnen inspelen.

3.3 Financiering

De financieringsparagraaf in de begroting is een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie.

Het financieringsvraagstuk van de MGR is van een beperkte omvang. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de meeste bedrijfsvoeringsonderdelen worden afgenomen van de gemeente Westervoort en het grootste deel van de begroting bestaat uit personeelslasten of daaraan gerelateerde kosten. De financieringsrisico's zullen om die reden slechts beperkt zijn.

Renterisicobeheer
Algemene uitgangspunten met betrekking tot het renterisicobeheer zijn:

- geen overschrijding van de renterisiconorm conform de Wet Fido;
- nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitsplanning;
- de rentetypische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting wordt zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand en de rentevisie.

Kasgeldlimiet
Met de kasgeldlimiet is in de wet Fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de organisatie haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten voor bestemming, dus met uitzondering van de stortingen in de reserves.
De liquide middelen betreffen rekening-courant tegoeden. Deposito's komen voort uit de financiering van het lopende bedrijf en de bestemmingsreserves. De huidige financiële positie geeft geen aanleiding om op de korte termijn maatregelen voor te stellen.

Renterisiconorm
Het renterisico op de lange financiering wordt wettelijk begrensd door de renterisiconorm. Als lange financiering wordt volgens de wet Fido aangemerkt: alle financieringsvormen met een

rentetypische looptijd groter dan één jaar. Het renterisico wordt gedefinieerd als het minimum van de netto nieuw aangetrokken schuld en de betaalde aflossingen, vermeerderd met het saldo van de contractuele renteherzieningen op de opgenomen en uitgezette geldleningen. Het renterisico op de lange termijn wordt beperkt tot de in wet genoemde 20% van de restant hoofdsom van de rentetypische langlopende leningen. Achterliggende reden voor het gebruik van de renterisiconorm is de spreiding van het renterisico over de jaren.

Relatiebeheer
Het betalingsverkeer zal in hoofdzaak geconcentreerd worden bij de Bank Nederlandse Gemeenten.

3.4 Fiscale zaken (BTW)

In de kosten die de MGR aan de deelnemende gemeenten in rekening brengt, kan omzetbelasting zijn opgenomen. Dit betreffen de kosten voor de werkzaamheden welke uitgevoerd worden door o.a. externe/adviesbureaus en PIOFA gemeente Westervoort. Deze zijn belast met btw. Op grond van de ***transparantiemethode*** kan de MGR de btw doorschuiven naar deelnemende gemeenten.

De MGR mag als samenwerkingsverband hun voorbelasting 'doorschuiven' naar de deelnemende partijen (het samenwerkingsverband wordt als het ware 'transparant' gemaakt). Deze oplossing kan volledig binnen het BTW-compensatiefonds gerealiseerd worden

Na afloop van het jaar wordt een opgave van de BTW aan iedere deelnemer verstrekt. Gemeenten kunnen de verschuldigde btw bij het btw-compensatiefonds declareren. Dit bedrag komt dan ten gunste van iedere deelnemende gemeente.
In de financieel overzichten in deze begroting zijn de bedragen netto opgenomen (exclusief BTW).

3.5 Bedrijfsvoering

Waar staat de MGR voor?
De MGR SCDG is een samenwerkingsverband dat is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers binnen het sociaal domein. De MGR voert een solide financieel beleid waarbij we grote schommelingen voorkomen. Voorspelbaarheid, bestendigheid en orde op zaken voeren de boventoon.

Doelen en taken
De MGR heeft tot doel de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van de basistaken (GR art. 6a, 1a) en de taken uit de samenwerkingsmodules (GR art. 6a, 1b)
Over het uitvoeren van taken sluit de deelnemer per module en voor zover van toepassing per submodule een afzonderlijke dienstverleningsovereenkomst af met het samenwerkingsverband.

Rapporteren
Aan de partners wordt per programma gerapporteerd. Het is een overzicht van de geleverde prestaties. De rapportages worden halfjaarlijks opgesteld.

Vennootschapsbelasting
Het kabinet heeft eind 2014 wetgeving vastgesteld, die erop is gericht dat overheidsbedrijven, die economische activiteiten uitoefenen, op dezelfde wijze als private bedrijven aan vennootschapsbelasting zullen worden onderworpen. Deze wetswijziging is per 1 januari 2016 in werking getreden. Aangezien de MGR geen winstoogmerk heeft en in de GR is bepaald dat positieve rekeningresultaten aan de deelnemers worden terugbetaald heeft de MGR geen last van vpb.

FINANCIËLE BEGROTING

4.0 Overzicht van Baten en Lasten naar categorie 2018-2021

Onderstaand is de financiële meerjarenbegroting van de MGR weergegeven. Per onderdeel zal een toelichting worden gegeven. Met een begrotingswijziging in 2018 kunnen de in te stromen modules (op basis van hun eigen begroting) hieraan worden toegevoegd.

	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019***	Begroting 2020***	Begroting 2021***
Lasten partners					
MGR beheerorganisatie					
Transitie kosten					
Kwartiermaken (directeur-secretraris)	55.000	0	0	0	0
Inrichting bedrijfsvoering (controller)	65.000	0	0	0	0
Inrichting personele organisatie (adviseur P&O)	55.000	0	0	0	0
Procesbegeleider instroom nieuwe modules	40.000	0	0	0	0
Regulier					
Salariskosten*	40.000	137.688	137.688	137.688	137.688
Huisvesting (gastheer)	7.500	10.125	10.125	10.125	10.125
Kantoorkosten/facilitair	7.500	10.125	10.125	10.125	10.125
Advieskosten	11.250	15.188	15.188	15.188	15.188
Vergaderkosten	7.500	10.125	10.125	10.125	10.125
Accountant	2.500	20.250	20.250	20.250	20.250
Module inkoop					
Transitiekosten					
Transitiekosten aan MGR beheersorganisatie	63.500				
regulier					
Salariskosten	721.855	668.163	668.163	668.163	668.163
Controller (PM)					
Inkoop/juridisch (externe expertise)	11.250	15.188	15.188	15.188	15.188
Personeels- en salarisadministratie (door Westervoort)	2.250	4.556	4.556	4.556	4.556
Beheer- en licentiekosten ICT (My lex, Vendorlink, IAS/CTM)	75.000	75.938	75.938	75.938	75.938
Beheerkosten (website)	180	182	182	182	182
Huisvesting (gastheer)	22.000	21.875	21.875	21.875	21.875
Werkplek/ICT (incidenteel)	32.400				
Werkplek/ICT (structureel)	6.250	12.656	12.656	12.656	12.656
Communicatie	6.000	8.100	8.100	8.100	8.100
Bijeenkomsten facilitair (marktconsultatie	7.500	10.125	10.125	10.125	10.125
Taken bovenregionaal					
Relatiebeheer en contractmanagement	60.750	82.013	82.013	82.013	82.013
Thema's					
Project transformatie 'invoering DBC-bekostigingssystemati	20.000				
Voorbereiding IAS Inkoop	35.000				
Onvoorzien					
Onvoorzien	20.625	30.375	30.375	30.375	30.375
Lasten	1.375.810	1.132.671	1.132.671	1.132.671	1.132.671
Baten partners					
MGR beheersorganisatie					
Bijdragen gemeenten	187.750	203.500	203.500	203.500	203.500
Dekking procesbegeleider door nieuw in te stromen module	40.000				
Bijdrage transitiekosten module Inkoop	63.500				
Bijdrage transitiekosten module WSP		PM			
Bijdrage transitiekosten module Onderwijszaken		PM			
Module inkoop					
Bijdragen gemeenten	898.185	816.783	816.783	816.783	816.783
Overgebleven gelden samenwerking 2015	50.000				
Plustaken bestuurlijk akkoord vanuit innovatiebudget	20.000				
Eenmalige bijdrage voorbereidingskosten inkoop/IAS taken bovenregionaal 2017 vanuit begroting bovenregionale	35.000				
Taken bovenregionaal					
Bijdrage gemeenten contractmanagement en beheer boven regionale taken. In 2017 vanuit begroting bovenregionale taken**	60.750	82.013	82.013	82.013	82.013
					0
Onvoorzien					0
Onvoorzien	20.625	30.375	30.375	30.375	30.375
Baten	1.375.810	1.132.671	1.132.671	1.132.671	1.132.671
Geraamd resultaat	0	0	0	0	0

* Salariskosten vanaf 2018 inclusief Controller

**Zie toelichting blz. 12 en 13 'Bovenregionale taken'

***Voor het jaar 2019 en volgende wordt er geïndexeerd op basis van onderbouwde stijgingen van prijzen en t
Daarom geen indexering toegepast voor 2019 en volgende jaren.

4.1 Toelichting op het overzicht van Baten en Lasten naar categorie

MGR beheersorganisatie

Transitiekosten
Dit zijn kosten die in de begroting bij de raadsbesluiten in december 2016 niet zijn meegenomen, maar wel noodzakelijk zijn om de MGR neer te zetten en in ter richten. Daarnaast zijn dit ook kosten als gevolg van de voorbereidingen die moeten worden getroffen voor de instroom van de nieuwe modules. Deze kosten komen niet terug in 2018.

Regulier
Deze kosten bestaan voornamelijk uit salariskosten van de directeur-secretaris, management assistent en controller van de MGR.
De kosten voor huisvesting en ondersteunende taken zoals voor HR zijn gebaseerd op inschattingen van de kosten m.b.t. gastheer gemeente Westervoort en het contract voor de huidige huisvesting (IJsseloord 2) van de MGR. Accountantskosten zijn een inschatting op basis van marktonderzoek.
Noodzakelijk te maken structurele overheadkosten door de komst van de modules WSP en Onderwijs worden doorbelast aan deze modules of zijn opgenomen in de begroting van deze modules.

Module Inkoop

Algemeen
Voor een adequate uitvoering van de genoemde rollen van de Module Inkoop zijn voldoende middelen nodig. Deze middelen zijn vooralsnog vertaald naar de huidige begroting.

De huidig begroting 2017, opgesteld in een voorlopige ontwerpbegroting eind 2016, had betrekking op de destijds huidige maar ook te verwachten taken. De gestelde kaders blijven in 2017 hetzelfde, maar zijn gelet op de actuele en de toekomstige vragen niet (meer) toereikend.

Salariskosten
De grootste kostenpost van de begroting heeft betrekking op de formatie. De begrotingswijziging die de Module Inkoop voorstelt, heeft voor het overgrote deel betrekking op het aanpassen van de formatie.

De Module Inkoop ontkomt er niet aan om tijdelijk personeel in te huren. Enerzijds omdat er (nog) geen mogelijkheden zijn om medewerkers in dienst te nemen en/of omdat er specifieke expertise ontbreekt. Momenteel is het voltallige personeel gedetacheerd vanuit de participerende gemeenten en adviesbureaus.

In de huidige begroting is de detachering van extern personeel gerekend tot 1 juli 2017. Om continuïteit te waarborgen luidt het advies om deze periode te verlengen tot 1 oktober 2017: Wij werken dan met een bezetting van ongeveer 50% gedetacheerd personeel vanuit de gemeenten en 50% vanuit diverse adviesbureaus. Na de zomer maken wij afspraken over het overdragen van kennis en ervaring om vanaf oktober te beginnen met de afbouw van het gedetacheerd personeel.

Het streven is om per 1 januari 2018 een structurele organisatie te hebben staan, waarbij rekening wordt gehouden met een maximale flexibele schil van 15%.

Inkoop/juridisch
In enkele gevallen blijkt dat er (extra) juridische expertise met betrekking tot zorginhoudelijk kwesties nodig zijn om regionaal vraagstukken op te pakken.

Beheer- en licentiekosten ICT
Momenteel zijn de volgende systemen nodig om:
- De aanbieder zich te laten inschrijven inclusief de eerste toetsing (IAS);
- De gemeenten zicht te krijgen op de cijfermatige informatie inclusief de contacten tussen aanbieders en gemeenten (Vendorlink);
- De gemeenten en/of de toegang inzicht te laten krijgen in de meest passende vorm van zorg (MyLex).

Communicatie
De MGR is van en voor de regio. Nadruk ligt derhalve voor de komende periode op het verkrijgen van commitment en draagvlak bij de stakeholders (gemeenten, zorgaanbieders, toegang e.d.). Daarvoor begint de communicatie met 'luisteren' en is gericht op de volgende pijlers:
- ***Ambassadeurschap:*** (het uitdragen van het verhaal van de MGR door zowel MGR-leden als deelnemende gemeenten, zorgaanbieders en andere stakeholders);
- ***Zichtbaarheid:*** (websiteoptimalisatie, nieuwsbrieven, consultaties, roadshows)
- ***Verwachtingsmanagement:*** (wat doen we wel, wat doen we niet?)
- ***Kernwaarden en identiteit:*** (waar staan we voor en waar gaan we voor; verbinder, vraagbaak en expert. Invulling geven aan de servicebureau c.q. businesspartnerrol door ook in houding en gedragen uitdragen van deze kernwaarden).
- ***Positionering en propositie:*** (hoe verhouden wij ons ten opzichte van onze stakeholders en wat is onze toegevoegde waarde naar de diverse stakeholders toe).

Ten aanzien van verwachtingsmanagement, zichtbaarheid en ambassadeurschap zijn in juni 2017 roadshows georganiseerd, waarbij vertegenwoordigers van beleid, financiën en toegang worden uitgenodigd om met de MGR de dialoog aan te gaan over de wensen, verwachtingen en ambities. De opgehaalde input wordt gecommuniceerd in de maandelijkse nieuwsbrieven en op de website (al dan niet al 'meest gestelde vragen' en achtergrondverhalen).

Bijeenkomsten
Ook met de aanbieders worden regelmatig bijeenkomsten georganiseerd met betrekking tot bijvoorbeeld consultatie, verkenning en/of transformatie. In de meeste gevallen gebeurt dit op de locatie van de Module Inkoop. Wanneer dit niet kan worden ruimten gehuurd om dit te faciliteren. Verslaglegging en terugkoppeling over genomen maatregelen is noodzakelijk om stakeholders betrokken te krijgen bij besluitvorming en ontwikkelingen.

www.regiocentraalgelderland.nl
De huidige website www.regiocentraalgelderland.nl is in 2016 gebouwd ten behoeve van de doelgroep aanbieders en geheel ingericht op IAS. Met de uitbreiding met diverse modules en de behoefte vanuit de regio aan een platform waar vraag- en aanbod samenkomen m.b.t. de meest optimale dienstverlening naar de cliënt, wordt op dit moment gekeken wat het programma van Eisen is t.a.v. de websitefunctionaliteit, look&feel en interface (gebruiksvriendelijkheid en online zichtbaarheid en vindbaarheid) waarbij transparantie, de dialoog en de klantvraag centraal staan. Ook worden social mediakanalen nadrukkelijker ingezet om het verhaal van de MGR te vertellen en te delen.

Taken bovenregionaal
De Module Inkoop heeft met de start ook de taken 'bovenregionaal' (o.a. relatiebeheer en contractmanagement) overdragen gekregen. Daarnaast wordt de inkoop, voorheen bovenregionaal, nu regionaal georganiseerd.

4.2 *Overzicht van baten en lasten naar taakveld 2018-2021*

Met een begrotingswijziging in 2018 kunnen de in te stromen modules (op basis van hun eigen begroting) hieraan worden toegevoegd.

Overzicht lasten en baten per taakveld BBV 2018			Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019*	Begroting 2020*	Begroting 2021*
Programmaplan	**Taakveld**						
P1 Module inkoop		Lasten	1.063.935	898.796	898.796	898.796	898.796
		Baten	1.063.935	898.796	898.796	898.796	898.796
	Totaal	Lasten	1.063.935	898.796	898.796	898.796	898.796
		Baten	1.063.935	898.796	898.796	898.796	898.796
		Saldo	0	0	0	0	0
Overzichten							
Overhead	0.4 Overhead ondersteuning organisatie	Lasten	291.250	203.500	203.500	203.500	203.500
		Baten	291.250	203.500	203.500	203.500	203.500
		Saldo		0	0	0	0
Bedrag onvoorzien	0.8 Algemene baten en lasten	Lasten	20.625	30.375	30.375	30.375	30.375
		Baten	20.625	30.375	30.375	30.375	30.375
		Saldo	0	0	0	0	0
		Saldo	0	0	0	0	0
Geraamde saldo van baten en lasten			0	0	0	0	0

* Voor het jaar 2019 en volgende wordt er geïndexeerd op basis van onderbouwde stijgingen van prijzen en tarieven. Nu nog niet bekend. Daarom geen indexering toegepast voor 2019 en volgende jaren.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van de MGR van 14 september 2017,

de secretaris,

H.H. Wiselius

de voorzitter,

H.W.M. Witjes

Bijlage 1: Begroting 2017 bij raadsbesluit 2016

Structurele kosten MGR basis, Module Inkoop en kostenverdeling per gemeente

Basiskosten MGR

Secretaris en secretariaat (2x 0,4 fte)	€ 80.000
Huisvesting	€ 10.000
Vergaderkosten	€ 10.000
Kantoorkosten/facilitair	€ 10.000
Advieskosten	€ 15.000
Onvoorzien (10%)	€ 12.500
Totaal	**€ 137.500**

Module Inkoop

Personele lasten • Manager (1 fte • Relatiemanagers (4 fte) • Contractregisseurs (2 fte) • Communicatie (0,4 fte) • Managementassistent (1 fte)	€ 640.000
Inkoop juridisch (externe expertise)	€ 15.000
Communicatie (website/ persberichten/ nieuwsbrieven/ etc.)	€ 8.000
ICT (IAS, beoordelingssysteem, CMS)	€ 75.000
Bijeenkomsten facilitair (o.a. marktconsultatie/ informatiebijeenkomsten)	€ 10.000
Onvoorzien	€ 15.000
Huisvesting met werkplekken	€ 44.351
Totaal	**€ 807.351**

Kosten per gemeente

gemeente	inwonertal	%	Bijdrage MGR	Bijdrage module Inkoop
Arnhem	152.293	33,5	€ 46.063	€ 270.463
Doesburg	11.355	2,5	€ 3.438	€ 20.265
Duiven	25.548	5,6	€ 7.700	€ 45.212
Lingewaard	45.788	10,1	€ 13.888	€ 81.704
Overbetuwe	46.833	10,3	€ 14.163	€ 83.226
Renkum	31.408	6.9	€ 9.488	€ 55.814
Rheden	43.625	9,6	€ 13.200	€ 77.525
Rijnwaarden	10.912	2,4	€ 3.300	€ 19.391
Rozendaal	1.509	0.3	€ 413	€ 2.682
Wageningen	37.786	8,3	€ 11.413	€ 67.149
Westervoort	14.992	3,3	€ 4.538	€ 26.642
Zevenaar	32.265	7,1	€ 9.763	€ 57.322
TOTAAL	454.314	100% (99,9)	€ 137.367	€ 807.351

Bijlage 2: Notitie BTW Baker Tilly Berk

Btw-adviesgroep

BAKER TILLY BERK

Baker Tilly Berk N.V.
Papendorpseweg 99
Postbus 85007
3508 AA Utrecht
T: +31 (0)30 259 70 00
F: +31 (0)30 254 45 77
E: utrecht@bakertillyberk.nl
KvK: 24425560
www.bakertillyberk.nl

MEMO

Datum: 2 juni 2017

Aan: MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland,
De heer H. van Amsterdam

Kopie aan: Baker Tilly Berk Accountants
Edwin Damman

Van: Jayant Rakhan / Myrthe Hinskens

Betreft: Btw-positie MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Geachte heer Van Amsterdam,

Als vervolg op onze bespreking van 18 mei jl. leggen we in deze notitie vast welke btw-aspecten zijn verbonden aan de beheerstaken en de module inkoop die de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (hierna: 'MGR SD CG') uitvoert. In deze notitie beschrijven we daarnaast hoe de deelnemende gemeenten moeten omgaan met de btw die MGR SD CG aan hen berekent.

Kort samengevat kan de MGR SD CG de btw op de kosten van de beheersorganisatie en de module inkoop doorschuiven naar de deelnemende gemeenten, zodat deze btw door de deelnemende gemeenten kan worden gecompenseerd. Dit betekent dat de begroting van de MGR SD CG voor de beheerstaken en de module inkoop exclusief btw moet worden opgesteld. Wij lichten dit graag nader toe, omdat hieraan een aantal voorwaarden is verbonden.

1. Relevante feiten en uitgangspunten

De MGR SD CG is een gemeenschappelijke regeling van twaalf gemeenten en is gericht op samenwerking op het gebied van het sociaal domein. De MGR SD CG voert twee categorieën taken uit:

- Beheersorganisatie MGR (hierna: 'beheerstaken'); en
- taken uit samenwerkingsmodules.

Op dit moment voert de MGR SD CG pas één samenwerkingsmodule uit; de module inkoop. In dit kader sluit de MGR SD CG contracten met zorgaanbieders en biedt de MGR SD CG aan gemeenten een productencatalogus waaruit gemeenten de zorg kunnen inkopen. De gemeenten kopen de zorg op eigen naam en voor eigen rekening in bij de gecontracteerde zorgaanbieders.

an independent member of BAKER TILLY INTERNATIONAL

Alle diensten worden verricht op basis van een overeenkomst van opdracht, gesloten met Baker Tilly Berk N.V., waarop van toepassing zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nr. 24425560. In deze voorwaarden is een beperking van aansprakelijkheid opgenomen.

Naast de module inkoop worden op (korte) termijn mogelijk ook de modules leerplichtwet, verloningsbedrijf en werkgeversserviceplek ingericht en uitgevoerd. Op dit moment zijn deze modules nog niet in de begroting opgenomen. Mochten deze modules in gebruik worden genomen, dan zal dit via een begrotingsaanpassing worden doorgevoerd.

De kosten van de Beheersorganisatie MGR bestaan momenteel vooral uit de kosten van een directeur en een managementassistente en de inhuur van een aantal externen. De directeur en de managementassistente worden in 2017 gedetacheerd vanuit een gemeente (hiervoor zal aan de MGR SD CG btw in rekening worden gebracht). Vanaf 2018 moet de vaste formatie gevuld zijn en bij de MGR SD CG in dienst treden. Op personeel vlak wordt naar uitbreiding gezocht voor een controller en een HR-medewerker.

De fysieke werklocatie van de MGR SD CG is in Westervoort. Bijgevolg zal de salarisadministratie en de financiële administratie door gemeente Westervoort worden uitgevoerd. Hiervoor zal een dienstverleningsovereenkomst worden gesloten. Voor deze dienstverlening moet gemeente Westervoort btw in rekening brengen aan de MGR SD CG.

De bijdrage van de gemeenten is gebaseerd op het inwonertal. Het is de bedoeling dat de kosten van de Beheersorganisatie MGR uiteindelijk worden gedekt door de diverse modules (via een toerekening van kosten aan de modules).

Naast de bijdragen van de gemeenten, ontvangt de MGR SD CG diverse andere gelden:
- Innovatiebudget van gemeente Arnhem. Gemeente Arnhem stelt een budget ter beschikking om de kwaliteit van de nieuwe systemen te verbeteren. Wij hebben hierover niet meer informatie ontvangen.
- Retourgelden. Het managementoverleg moet een voorstel doen aan de gemeentelijke organisatie voor de inzet van deze gelden.
- Bijdragen van gemeenten ter grootte van 0,5% van de begroting voor het sociaal domein. Nader informatie hierover ontbreekt. Het is de bedoeling dat de MGR SD CG en de gemeenten hiervoor dienstverleningsovereenkomsten sluiten.

2. Vraag

De vraag is hoe de MGR SD CG de btw voor de beheerstaken en de module inkoop in haar begroting moet verwerken. Daarnaast is het de vraag hoe in de afrekeningen (voorschotnota's en eindafrekeningen) naar de gemeenten moet worden omgegaan met btw.

3. Beantwoording vraagstelling; verantwoording btw bij de MGR SD CG

Om vast te stellen op welke manier de MGR SD CG de btw op kosten voor de beheerstaken en de module inkoop moet verantwoorden, is eerst van belang om vast te stellen welke activiteiten de MGR SD CG voor de deelnemende gemeenten verricht en welke btw-gevolgen hieraan zijn verbonden.

3.1 Door de MGR SD CG verrichte activiteiten voor deelnemende gemeenten

De in paragraaf 1 van deze notitie omschreven activiteiten vallen naar onze mening volledig onder een btw-vrijstelling, de zogeheten koepelvrijstelling[1]. Dit betekent dat de MGR SD CG geen btw in rekening hoeft te brengen over de bijdragen die zij (via de voorschotnota's of de eindafrekening) van de deelnemende gemeenten ontvangt. We lichten dit toe.

Op grond van de in paragraaf 1 opgenomen omschrijving, zijn wij van mening dat de dienstverlening van de MGR SD CG moet worden gekwalificeerd als het uitvoeren van de gezamenlijke inkoop van zorg voor burgers en de daarmee samenhangende beheerstaken. Nu de MGR SD CG van de deelnemende gemeenten een bijdrage ontvangt die is gebaseerd op het inwonertal, is het verdedigbaar te stellen dat de deelnemers slechts hun aandeel van de kosten van de samenwerking betalen.[2] Bovendien lijkt toepassing van de koepelvrijstelling niet tot concurrentieverstoring te leiden. Samengevat wordt daarmee voldaan aan de voorwaarden voor toepassing van de koepelvrijstelling.

NB. Indien en voor zover de MGR SD CG zelfstandige activiteiten verricht die kwalificeren als de hierna opgenomen diensten, is btw-heffing **wel** aan de orde (voor zover relevant, niet limitatief):

- het verzorgen van de loon- en salarisadministratie, de financiële administratie en de grootboekadministratie;
- het ontwikkelen van geautomatiseerde informatie- en communicatiesystemen en programmatuur en het ter beschikking stellen hiervan;
- het ter beschikking stellen van computerapparatuur; en
- het ter beschikking stellen van personeel.

---

[1] De koepelvrijstelling is opgenomen in artikel 11, eerste lid, onderdeel u van de Wet op de omzetbelasting 1968. Voorwaarden voor toepassing van deze vrijstelling: (i) de samenwerking verricht prestaties aan haar leden die rechtstreeks nodig zijn voor het verrichten van prestaties die zijn vrijgesteld of waarvoor de leden geen btw-ondernemer zijn, (ii) de uitgaven van de samenwerking worden volgens hun aandeel in de gezamenlijke uitgaven over de deelnemers verdeeld en (iii) er mag geen verstoring van de concurrentieverhoudingen optreden.

[2] We merken hierbij op dat de Belastingdienst mogelijk een ander standpunt inneemt. Het is immers denkbaar dat de omvang van de zorgbehoevenden in de gemeenten niet dezelfde verhouding kent als het inwoneraantal. Het zou dan voor de hand liggen om de kosten van de MGR SD CD te verdelen naar rato van de zorgbehoevenden per gemeente. Om hierover volledige zekerheid te krijgen, kan de toepassing van de koepelvrijstelling met de Belastingdienst worden afgestemd.

Btw-adviesgroep

BAKER TILLY BERK

3.2 Verantwoording van kosten voor beheerstaken en module inkoop

Omdat de dienstverlening van de MGR SD CG is vrijgesteld van btw (koepelvrijstelling), is de btw op de kosten bij de MGR SD CG niet aftrekbaar. Zonder nadere regelgeving brengt dit de gemeenten in een nadelige positie, omdat de gemeenten de btw op kosten voor de uitvoering van wettelijk aan hen opgedragen taken in principe kunnen terugvragen via het BTW-compensatiefonds (hierna BCF). Een gemeenschappelijke regeling zoals de MGR SD CG kan echter zelf geen beroep doen op het BCF.

Om dit nadeel te voorkomen is goedgekeurd dat een samenwerkingsverband zoals de MGR SD CG, de aan haar in rekening gebrachte btw mag doorschuiven naar de compensatiegerechtigde deelnemers (gemeenten). Dit geldt alleen voor de btw die de gemeenten zelf kunnen terugvragen bij het BCF.

Btw op kosten waarvoor de gemeenten geen compensatierecht hebben (bijvoorbeeld kosten die rechtstreeks betrekking hebben op verstrekkingen aan individuen, zoals de inkoop van een rolstoel of een individueel zorgtraject) mag **niet** naar de deelnemers worden doorgeschoven.

Wij begrijpen echter dat het in het geval van de MGR SD CG alleen om de btw op kosten van de beheerstaken en van de module inkoop gaat. Deze btw kunnen de gemeenten volledig compenseren. De MGR SD CG mag de aan haar in rekening gebrachte btw derhalve doorschuiven naar de deelnemende gemeenten.

Voor de begroting van de MGR SD CG betekent dit dat de kosten voor de beheerstaken en de module inkoop **exclusief btw** worden verantwoord.

3.3 Voorschotnota en eindafrekening

Het is van belang dat zowel de voorschotnota als de eindafrekening op naam en voor rekening van de MGR SD CG worden opgesteld.

Op de **voorschotnota** brengt de MGR SD CG een voorschot in rekening, inclusief de btw van die kosten. Hiervoor kan bijvoorbeeld de volgende tekst worden gebruikt.

"Voor gemeente X bedragen de verwachte kosten over 2017 in totaal € 100.000 exclusief btw. Deze bijdrage wordt vermeerderd met een begroot voorschot voor de door de MGR SD CG over uw aandeel voor te financieren btw ten bedrage van € 17.000[3]. Uw totale voorschotbijdrage voor 2017 bedraagt € 117.000.

Het hiervoor genoemde btw-bedrag is niet compensabel. In de eindafrekening over 2016 zal uw aandeel in de compensabele btw van de MGR SD CG separaat aan u in rekening worden gebracht volgens de doorschuifregeling van de Wet op het BTW-compensatiefonds. Die btw is dan wel compensabel.

[3] Het btw-bedrag is het bedrag dat feitelijk door derden aan de MGR SD CG in rekening is gebracht. Dit hoeft derhalve niet 21% van de bijdrage te zijn.

Het hiervoor genoemde voorschot, inclusief btw, wordt op de eindafrekening in mindering gebracht."

Op de **eindafrekening** brengt de MGR SD CG de daadwerkelijke kosten en de daadwerkelijke btw, naar verhouding van inwoneraantal in rekening aan de gemeenten. Hiervoor kan bijvoorbeeld de volgende tekst worden gebruikt.

"Aandeel gemeente X in de kosten van de MGR SD CG	€ 106.000
Compensabele btw o.g.v. doorschuifregeling Wet BCF	€ 19.000
Totaal te betalen bijdrage, inclusief btw	€ 125.000
Reeds in rekening gebracht via voorschotnota	€ 117.000
Per saldo te betalen	€ 8.000"

3.4 Btw-heffing op overige bijdragen

Ten aanzien van de retourgelden, het innovatiebudget en de bijdragen van de gemeenten heeft u de vraag gesteld of deze bijdragen belast zijn met btw.

In het algemeen geldt dat een bijdrage belast is met btw als deze bijdrage de vergoeding vormt voor één of meer concreet te verrichten prestatie(s) én bovendien een rechtstreeks verband bestaat tussen die prestatie(s) en de bijdrage.

Met andere woorden, indien de MGR SD CG een bijdrage ontvangt zonder concrete verplichting tot het leveren van een prestatie aan de verstrekker van de bijdrage of één of meer andere individuele derden, dan zal van btw-heffing niet snel sprake zijn.
Hetzelfde geldt als de bijdragen worden verstrekt onder de voorwaarde of omstandigheid om het geld in te zetten voor de innovatie / verbetering van het inkoopproces.

We bespraken dat op dit moment nog niet duidelijk is onder welke voorwaarden de MGR SD CG de diverse bijdragen zal ontvangen. Het is derhalve niet mogelijk om concreet te beoordelen of de bijdragen wel of niet belast zijn met btw. Wij geven daarom het advies mee om in de afspraken met de gemeenten duidelijk vast te leggen dat de bijdragen exclusief eventuele verschuldigde btw luiden. Mocht achteraf blijken dat de MGR SD CG alsnog btw is verschuldigd over de bijdragen, dan kan de MGR SD CG deze aanvullend bij de gemeenten in rekening brengen (en de gemeenten kunnen deze mogelijk terugvragen bij het BTW-compensatiefonds).

In dit kader stellen wij voor om de concept afspraken aan ons voor te leggen zodat wij kunnen beoordelen of de betreffende bijdrage buiten de btw-heffing valt. Mocht dit niet het geval zijn en tot extra btw-druk leiden, dan kunnen wij mogelijk aangeven onder welke voorwaarden de btw-druk kan worden verminderd.

4. Btw-positie van deelnemende gemeenten

De doorbelasting door de MGR SD CG ziet op de kosten van de beheerstaken en de module inkoop. Zoals beschreven in paragraaf 3.2 gaan wij ervan uit dat de gemeenten de btw op deze kosten kunnen compenseren bij het BTW-compensatiefonds, omdat de gemeenten deze kosten maken vanuit hun overheidstaak (en hierbij geen sprake is van individuele verstrekkingen). De compensatie vindt plaats op basis van een goedkeuring van de staatssecretaris van financiën (paragraaf 3.2 van het besluit van 25 januari 2012, nr. BLKB 2012/175M).

Op basis van de eindafrekening kunnen de gemeenten de daarop vermelde btw compenseren bij het BTW-compensatiefonds. Voor de begroting kunnen de gemeenten derhalve uitgaan van kosten exclusief btw.

Voor de volledigheid merken we op dat gemeenten de btw op kosten voor individuele (zorg)trajecten niet kunnen compenseren bij het BTW-compensatiefonds.

5. Conclusie

De MGR SD CG kan de btw op kosten voor de beheerstaken en de module inkoop doorschuiven naar de deelnemende gemeenten. Deze btw hoeft derhalve niet als een last in de begroting van de MGR SD CG te worden opgenomen.

Mocht je naar aanleiding van deze notitie vragen hebben, neem dan gerust contact met op. Indien hieraan behoefte bestaat, lichten wij deze notitie graag nader toe.[4]

Met vriendelijke groet,

mr. J. Rakhan
Partner

mw. M.M. Hinskens LL.M
manager btw

[4] Deze notitie is gebaseerd op de feiten en uitgangspunten zoals in paragraaf 1 opgenomen en op de huidige stand van de wet- en regelgeving. Mochten hierin wijzigingen optreden, dan wijzigen de btw-gevolgen mogelijk ook. Neemt u in dat geval contact met ons op.

griffie - Ontwerpbegroting MGR 2017-2018 voor zienswijze gemeenteraad

---

Van: Hugo Amsterdam-van
Aan: griffie@arnhem.nl; diana.voorhof@doesburg.nl; m.gijsbers@duiven.nl; r...
Datum: 15-9-2017 17:37
Onderwerp: Ontwerpbegroting MGR 2017-2018 voor zienswijze gemeenteraad
Bijlagen: Vastgestelde ontwerpbegroting 2017 2018 MGR 14 september.pdf

---

Beste Griffies,

Op 14 september 2017 heeft het Algemeen Bestuur van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR) Sociaal Domein Centraal Gelderland haar ontwerpbegroting 2017-2018 vastgesteld.

Conform de wettelijk voorgeschreven begrotingsprocedure krijgt uw gemeenteraad (als deelnemende gemeente van de MGR) 8 weken de tijd om een zienswijze op de ontwerpbegroting in te dienen.

De zienswijze dient uiterlijk 10 november 2017 (per post of mail) bij de MGR binnen te zijn.

Per mail kunt u de zienswijze richten aan gemeente@lingewaard.nl t.a.v. de voorzitter van het Dagelijks Bestuur Mw. H.W.M. Witjes.

Per post kunt u de zienswijze richten aan:

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
t.a.v. de voorzitter Dagelijks Bestuur Mw. H.W.M. Witjes
Kinkelenburglaan 6
6681 BJ Bemmel

De verdere planning van de begrotingsprocedure kunt u teruglezen op blz. 8 van de ontwerpbegroting.

De ondertekende vastgestelde ontwerpbegroting 2017-2018 is in de bijlage opgenomen.

Via de ambtelijke weg wordt aanstaande maandag een concept college-, en raadsvoorstel verspreid.

Als er nog vragen zijn kunt u die richten aan Hugo van Amsterdam via hugo.van.amsterdam@arnhem.nl.

Met vriendelijke groet,

Hugo van Amsterdam
Controller MGR a.i.

AMENDEMENT

Voorstel nr. Z-10367
Ontwerpbesluit: Aanpassingen van de regeling Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR SDCG) n.a.v. toevoeging van de samenwerkingsmodules Onderwijszaken en Werkgeversservicepunt
De raad van de gemeente Westervoort in vergadering bijeen d.d. 25-09-2017
Ondergetekenden stellen voor het ontwerpbesluit te wijzigen/aan te vullen als volgt: 1. Toestemming te geven voor het wijzigen van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland, zodat het mogelijk wordt om een samenwerkingsmodule Onderwijszaken bij de MGR SDCG onder te brengen, onder de volgende voorwaarden: • De raad besluit in een separaat voorstel of Westervoort Onderwijszaken onder de MGR SDCG onder brengt. • Waarbij na evt. deelname aan de module er jaarlijkse een evaluatie plaats vindt. • Na de tweede jaarlijkse evaluatie met de deelnemende gemeenten opnieuw te besluiten of onderbrengen in de MGR SDCG de meest ideale situatie is. De deelnemende gemeenten besluiten dan of Onderwijszaken een module onder de MGR SDCG blijft of op een andere wijze wordt voortgezet. 2. Toestemming te geven voor het wijzigen van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland, om het mogelijk te maken om een samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt bij de MGR SDCG onder te brengen, onder de volgende voorwaarden: • De raad besluit in een separaat voorstel of Westervoort de WSP onder de MGR SDCG onder brengt. Hierbij zijn de eerder aangegeven kaders initiatiefvoorstel 1-2-2016 leidend. • Waarbij na evt. deelname aan de module er jaarlijkse een evaluatie plaats vindt. • Na de tweede jaarlijkse evaluatie met de deelnemende gemeenten opnieuw te besluiten of onderbrengen in de MGR SDCG de meest ideale situatie is. De deelnemende gemeenten besluiten dan of het WSP een module onder de MGR SDCG blijft of op een andere wijze wordt voortgezet.

Toelichting:
Ad 1
Omdat er bij de indieners twijfel bestaat over de juistheid van het toevoegen van dit onderwerp aan de MGR SDCG, stellen zij aanvullende voorwaarden om na de tweede jaarlijkse evaluatie een andere keuze te kunnen maken.

Ad 2
In de het raadsbesluit van 01-02-2016 m.b.t. kaders werkgeversservicepunt (WSP) zijn door de voltallige raad een aantal kaders gesteld. In dit voorliggende voorstel is alleen sprake van oprichting van de mogelijkheid om de module onder te brengen onder de MGR SDCG te hangen. De raad wil de inhoudelijke invulling van de module in een separaat voorstel bespreken. Er moet dan wel worden voldaan aan de volgende kaders. De belangrijkste daarvan zijn:

1. De rol van de raad moet goed geborgd worden in de nieuwe governance/juridische vormgeving WSP.
2. Op het moment van besluiten over het nieuwe WSP moet helder zijn op welke voorwaarden je als gemeente kunt uittreden en tegen welke kosten.
3. De raad eist dat de toekomstige eigendomsverhoudingen, financiële bijdrage per gemeente en stemverhoudingen voor het WSP vastliggen voor 01-01-2017 (beoogde ingangsdatum WSP).
4. De raad behoudt zich het recht voor om, voor het moment van besluitvorming over het WSP, aanvullende kaders te stellen.

Ondertekening en naam:

P.J.H. Pennekamp CDA	E.W. van Baarsen SP	J.G. Berings - Teunissen VVD
M.C.T.W. Abbink D66	C.Tegelaar PvdA	

Dit amendement is: *aangenomen / verworpen* in de vergadering van: 25-09-2017

Stemverhouding:	Fracties voor:	Fracties tegen:
	……	……
	……	……
	……	……
	……	……

……	……
drs. D.E. van der Kamp	drs. A.J. van Hout
griffier	voorzitter

INITIATIEFVOORSTEL

Onderwerp	:	Kaders WerkgeverServicePunt (WSP)
Opgesteld door	:	Peter Pennekamp
Zaaknummer	:	Raad-150168
Commissievergadering	:	n.v.t.
Raadsvergadering	:	01-02-2016

Samenvatting

Er dient zich een uniek moment in de tijd aan om goede kaders mee te geven aan het nieuw op te richten WerkgeversServicePunt (WSP). Met dit initiatiefvoorstel kan de raad zorgen voor betere sturings- en controlemogelijkheden.

Beslispunten

De raad geeft de volgende kaders aan het college mee voor besluitvorming over het WSP:

1. De raad wil in elk kwartaalbericht van het WSP geïnformeerd worden over het aantal daadwerkelijk uitgeplaatste fte's en het financiële resultaat daarvan. Bij tegenvallende aantallen of opbrengsten eist de raad voorstellen om het jaarresultaat alsnog te halen.
2. De raad stelt een budgetplafond in met een maximaal budget zoals opgenomen in de gemeentelijke begroting.
3. Als voorgenomen besluiten van het Algemeen Bestuur van het WSP vragen om aanvullende financiële bijdrage van de gemeenten, die het budgetplafond te boven gaan, is instemming van de gemeenteraden vereist.
4. De rol van de raad moet goed geborgd worden in de nieuwe governance/juridische vormgeving WSP.
5. Op het moment van besluiten over het nieuwe WSP moet helder zijn op welke voorwaarden je als gemeente kunt uittreden en tegen welke kosten.
6. De raad eist dat de toekomstige eigendomsverhoudingen, financiële bijdrage per gemeente en stemverhoudingen voor het WSP vastliggen voor 01-01-2017 (beoogde ingangsdatum WSP).
7. De raad behoudt zich het recht voor om, voor het moment van besluitvorming over het WSP, aanvullende kaders te stellen.
8. De raad behoudt zich het recht voor aanvullende kaders te stellen bij overname van een bedrijfsonderdeel van Presikhaaf Bedrijven. Minimaal 10 weken voor een besluit hierover van het Algemeen Bestuur ontvangt de raad een voorstel over de gewenste overname, inclusief eventuele financiële gevolgen.

Aanleiding

De raad heeft een aantal zorgpunten m.b.t. het programmaplan uitvoeringsstructuur participatie. De raad vindt het belangrijk dat de wethouder dit namens hem inbrengt bij de kwartiermaker van het WSP.

Doel / beoogd effect / resultaat

Om te voorkomen dat de raad jaar na jaar geconfronteerd wordt met grote verliezen van het WSP en dus negatieve financiële gevolgen ondervindt, zonder daar echt invloed op uit te kunnen oefenen, wil de raad kaders meegeven.
Hiermee krijgt de raad meer sturings- en controlemogelijkheden.

Argumentatie

1. Het WSP krijgt als opdracht om 200 fte SW-ers met een hoge loonwaarde, die momenteel intern werken, te plaatsen bij reguliere werkgevers. Uitgaande van een netto opbrengst van € 10.000 per persoon, leidt dat tot de geschatte extra opbrengst van € 2 mln per jaar. Het niet realiseren van dit aantal tegen dit bedrag zal direct leiden tot een verlies.
2. De raad van Westervoort wil geen open-einde regeling voor het WSP. Bij het vaststellen van de begroting wordt dus ook het jaarlijkse budget voor het WSP vastgesteld. Daarvoor is het nodig dat in de begroting overzichtelijk weergegeven is wat het totale budget voor het WSP is.
3. Dit kader is aanvullend op kader 2. We willen bewust wel mogelijkheden open houden om financiële ruimte te creëren boven het budgetplafond, maar alleen na instemming van de raad.
4. De Liemerse gemeenten hebben als voorwaarde gesteld in het Bresdo voor meedoen in het WSP, dat de governance/juridische structuur goed geregeld is.
5. Bij het huidige PHB is dit niet goed geregeld. We hebben nu een uniek moment in de tijd om wel goed te regelen voor het WSP. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een constructie waarbij je als gemeente bij tegenvallende resultaten gedurende 2 achtereenvolgende jaren, kosteloos kunt uitstappen.
6. Het voorstel om “Zo is de situatie denkbaar dat sommige gemeenten relatief een grotere bijdrage leveren aan het minimaliseren van de fricties dan anderen. Deze gemeenten zouden hiervoor beloond moeten worden bij de afrekening van het negatieve financiële resultaat van PHB” vinden wij veel te vrijblijvend. Wij willen op voorhand duidelijkheid over het financiële risico voor Westervoort. Nu zijn de eigendomsverhoudingen duidelijk. Deze duidelijkheid willen we ook voor de toekomst.
7. Het zou kunnen dat na verspreiding van dit raadsbesluit naar de andere gemeenten deze gemeenten met aanvullende kaders komen die de gemeenteraad van Westervoort wil ondersteunen. Die mogelijkheid willen we open houden.
8. Er zullen bedrijfsonderdelen van Presikhaaf Bedrijven overgaan naar het WSP. Consequenties daarvan zijn op dit moment nog moeilijk te overzien. Daarom behoudt de raad zich het recht voor om over elke overname kaders te formuleren. Een raadscyclus duurt minimaal 7 weken. Tijdige aanlevering is daarom noodzakelijk.

Communicatie en participatie

Het raadsbesluit wordt toegezonden aan de raden van alle deelnemende gemeenten.

Intergemeentelijke samenwerking

Het WSP zal een samenwerking zijn tussen gemeenten, het UWV en de sociale dienst.

Financiële consequenties

N.v.t.

De uitvoering

N.v.t.

Evaluatie

Op het moment dat het besluit voorligt om in te stemmen met de inrichting van het WSP zal de raad toetsen of het raadsvoorstel voldoet aan de hier gestelde kaders.

Commissie Advies

N.v.t.

Reactie van het college op het commissieadvies

N.v.t.

Peter Pennekamp,

RAADSBESLUIT

Nummer : Raad-150168

Datum : 01 februari 2015

Onderwerp

Kaders WerkgeversServicePunt (WSP)

Samenvatting

Er dient zich een uniek moment in de tijd aan om goede kaders mee te geven aan het nieuw op te richten WerkgeversServicePunt (WSP). Met dit initiatiefvoorstel kan de raad zorgen voor betere sturings- en controlemogelijkheden.

De raad besluit

De volgende kaders aan het college mee te geven voor besluitvorming over het WSP:

1. De raad wil in elk kwartaalbericht van het WSP geïnformeerd worden over het aantal daadwerkelijk uitgeplaatste fte's en het financiële resultaat daarvan. Bij tegenvallende aantallen of opbrengsten eist de raad voorstellen om het jaarresultaat alsnog te halen.
2. De raad stelt een budgetplafond in met een maximaal budget zoals opgenomen in de gemeentelijke begroting.
3. Als voorgenomen besluiten van het Algemeen Bestuur van het WSP vragen om aanvullende financiële bijdrage van de gemeenten, die het budgetplafond te boven gaan, is instemming van de gemeenteraden vereist.
4. De rol van de raad moet goed geborgd worden in de nieuwe governance/juridische vormgeving WSP.
5. Op het moment van besluiten over het nieuwe WSP moet helder zijn op welke voorwaarden je als gemeente kunt uittreden en tegen welke kosten.
6. De raad eist dat de toekomstige eigendomsverhoudingen, financiële bijdrage per gemeente en stemverhoudingen voor het WSP vastliggen voor 01-01-2017 (beoogde ingangsdatum WSP).
7. De raad behoudt zich het recht voor om, voor het moment van besluitvorming over het WSP, aanvullende kaders te stellen.
8. De raad behoudt zich het recht voor aanvullende kaders te stellen bij overname van een bedrijfsonderdeel van Presikhaaf Bedrijven. Minimaal 10 weken voor een besluit hierover van het Algemeen Bestuur ontvangt de raad een voorstel over de gewenste overname, inclusief eventuele financiële gevolgen.

Aldus besloten in de vergadering van
de raad voornoemd d.d.01 februari 2016,

de griffier — de voorzitter

mevr. drs. D.E. van der Kamp — drs. A.J. van Hout

CDA
Westervoort

Algemeen Bestuur
Modulaire Gemeenschappelijke Regeling
Sociaal Domein Centraal Gelderland

Datum :
Zaaknummer : 187363
Contactpersoon : Nina Fowkes
Telefoonnummer : 026 377 2545

Onderwerp : Reactie gemeenteraad Arnhem op het verzoek van het Algemeen Bestuur van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Regio Centraal Gelderland d.d. 18 september 2017

Geacht bestuur,

Bij mail d.d. 18 september 2017 verzoekt u de gemeenteraad van Arnhem om voor uw vergadering van 10 november 2017 een reactie te geven op uw voornemens om (i) de regeling te wijzigen, (ii) de begroting 2017 te herzien en (iii) de ontwerp meerjarenbegroting 2018-2021 vast te stellen.

Tijdens de vergadering van 6 november jl. heeft onze raad uitgesproken dat ze toestemming geeft om de regeling van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR SD CG) te wijzigen en instemt met de herziening van de begroting 2017 en de voorgestelde meerjarenbegroting 2018-2021. In de voorliggende brief geven wij een toelichting op het besluit van onze raad.

Algemene reactie
De gemeenteraad van Arnhem beoordeelt de voornemens van uw bestuur en de daartoe aangereikte onderbouwing en invulling vanuit het perspectief dat MGR SD CG voor een stevige ontwikkel/ doorontwikkelopgave staat. In het licht hiervan is de raad blij met (i) de stappen die u en uw (ondersteunende) organisatie zetten en gezet hebben op weg naar een toekomstbestendige regionale samenwerking binnen het sociaal domein en (ii) de voorgelegde documenten.
De opzet en invulling van zowel de regeling als begrotingen sluiten aan bij belangrijke uitgangspunten voor de MGR SD CG van onze raad:

- borging en versterking van de kwaliteit van dienstverlening aan onze inwoners;
- integrale sturing op de transformaties binnen het sociaal domein;
- ruimte voor lokaal maatwerk en keuzevrijheid;
- en de mogelijkheid om de samenwerking (organisch) te intensiveren en uit te breiden.

Ook passen ze bij de inrichtingsprincipes voor de MGR SD CG, zoals wij die van onze raad hebben meegekregen:

- een samenwerkingsvorm die (door te werken met modules en submodules (lees: basisdienstverlening en plusdiensten)) flexibele deelname mogelijke maakt;
- een samenwerkingsvorm waarin het publiekrechtelijke toezicht (en de invloed van de raden en colleges van de deelnemende gemeenten) optimaal geborgd is;

- een samenwerkingsvorm waarmee de bestuurlijke (en ambtelijke) drukte wordt beperkt opdat de vele uitdagingen binnen het sociaal domein met tempo en daadkracht kunnen worden opgepakt;
- een samenwerkingsvorm waarvan de ondersteuning 'lean en mean' is georganiseerd;
- een samenwerkingsvorm met een besluitvormingsprocedure die uitgaat van gelijkwaardigheid en consensus en waarbij een kwalitatieve meerderheid bepalend is als consensus niet mogelijk is.

Reactie op het voornemen om de regeling te wijzigen
Voor wat betreft de opzet en invulling van de gewijzigde regeling merkt de gemeenteraad van Arnhem het volgende op:

- Goed dat de regeling een splitsing maakt tussen een set van algemene bepalingen (in de romptekst) en een set van specifieke bepalingen voor de samenwerkingsmodules (in de bijlagen). Dit biedt aanknopingspunten voor de MGR SD CG om in de toekomst adequater mee te bewegen met de opgaven en vragen van de deelnemende gemeenten.
- Goed dat er een bepaling is opgenomen dat het Algemeen Bestuur (AB) voor de behartiging van bepaalde belangen bestuurscommissies kan instellen. Jammer dat de Wet gemeenschappelijke regelingen niet de ruimte biedt om dit te verplichten. Dit zou naar de mening van onze raad nog meer invulling geven aan een optimale borging van het toezicht en de invloed van deelnemende gemeenten, zonder daarmee de bestuurlijke drukte te vergroten. Daar tegenover staat dat het ook denkbaar is om deze wens een plek te geven in het huishoudelijke reglement van MGR SDCG.
- Ten aanzien van de diverse bestuursorganen geeft onze raad u ook mee om te bezien of het mogelijk is om in het huishoudelijke reglement pragmatische afspraken te maken over de bemensing van het AB en BC's waarmee de rolverdeling tussen de gemeente als klant van de MGR (beantwoording van de wat-vraag) en de gemeente als eigenaar van de MGR (beantwoording van de hoe-vraag) wordt aangescherpt. Ook dit biedt naar de toekomst toe meer perspectief op borging van het toezicht en de invloed van deelnemende gemeenten.
- Goed dat er overeenstemming is over de diverse kostenverdeelsleutels. Hiermee ligt er een goede basis om een toekomstbestendige balans te (blijven) houden tussen de belangen van de individuele gemeenten ('what's in it for me') en het collectief ('what's in it for us').
- In het licht van de gewenste flexibiliteit is de gemeenteraad van Arnhem blij met de bereikte overeenstemming over toe- en uittreding en de deelname of beëindiging van deelname aan samenwerkingsmodules en submodules. Hier lijkt een goede balans te zijn gevonden tussen enerzijds de kansen en anderzijds de risico's van regionale samenwerking. Onze raad vindt het van groot belang deze balans in de praktijk te kunnen (blijven) volgen.

De gemeenteraad van Arnhem geeft ons toestemming om de samenwerkingsmodules Onderwijszaken en Werkgeversservicepunt onder te brengen in MGR SDCG:

- Het onderbrengen van de samenwerkingsmodule Onderwijszaken biedt een goede basis om de huidige doeltreffende en doelmatige samenwerking van tien gemeenten op het gebied van de uitvoering van de Leerplichtwet 1969 en de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) te continueren en de bestaande, separate Gemeenschappelijke regeling Onderwijszaken te liquideren.
- Met de samenwerkingsmodule wordt het Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL; 26,7 fte; en een jaaromzet van ca. € 2,24 mio) onderdeel van de MGR-organisatie. Het aantal thuiszitters daalt 118 in 2014-2015, 89 in 2015-2016. Het percentage van het aantal voortijdig schoolverlaters dat de

schoolloopbaan hervat is gestegen van 82% in 2014-2015 naar 85% in 2015-2016. Onze raad gaat er vanuit dat het RBL onder de vlag van MGR SDCG nog beter in staat is om de leerplicht te handhaven en het ongeoorloofd schoolverzuim en het voortijdig schoolverlaten van de kinderen, jongeren en jongvolwassenen van de deelnemende gemeenten terug te dringen.

- Het onderbrengen van de samenwerkingsmodule Werkgeversservicepunt biedt een goede basis om de huidige, projectmatige samenwerking van tien gemeenten en het UWV op het gebied van de gezamenlijke werkgeversbenadering in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland toekomstbestendig te verankeren.
- Met de samenwerkingsmodule wordt het (arbeids)regionale Werkgeversservicepunt (WSP; 31 fte (waarvan 16 fte bekostigd door de deelnemende gemeenten en 15 fte bekostigd door het UWV; en een jaaromzet van ca. € 2,8 mio (€ 1,70 mio gemeenten en € 1,10 mio UWV)) onderdeel van de MGR-organisatie. Het WSP heeft in 2016 en 2017 resp. 965 en 1.255 kandidaatwerknemers geplaatst. Onze raad gaat er vanuit dat het WSP onder de vlag van MGR SD CG nog beter in staat is om vraaggericht in te gaan op de personeelsbehoefte van werkgevers in onze arbeidsmarktregio en deze vraag (door middel van functiecreatie/ jobcarving) nog beter weet om te buigen opdat werkgelegenheid passend gemaakt wordt voor mensen met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt.

Zienswijze op het voornemen om de begroting 2017 te herzien

Voor wat betreft de opzet en invulling van de herziene begroting 2017 merkt de gemeenteraad van Arnhem het volgende op:

- Op basis van uw onderbouwing begrijpen wij dat ten gevolge van (i) de langer dan beoogde doorloop van de projectorganisatie MGR SD CG, (ii) de transitie- en inrichting van de module Inkoop, (iii) de te organiseren ondersteunende PIOFA-taken en (iv) de inzet van gemeenten om nieuwe modules toe te voegen over 2017 eenmalige meerkosten zijn.
- Onze raad stelt dat het goed is dat er duidelijkheid is over de transitiekosten en dat er overeenstemming is over de verdeelsleutel en toedeling van deze kosten en dat het eenmalige karakter van deze kosten is onderbouwd. Vervelend is wel dat de kosten van m.n. de transitie- en inrichting van de module Inkoop en de ondersteunende taken vooraf onvoldoende zijn voorzien. Jammer is ook dat de toedeling van de transitiekosten niet op alle punten logisch is verwerkt in de begroting. De PM posten Bijdrage transitiekosten Module WSP en Inkoop willen onze raad graag vervangen zien door de werkelijke kosten, € 29.500. Dit bedrag is nu verwerkt in de gemeentelijke bijdragen MGR beheer en Inkoop.
- Onze raad constateert dat een aantal posten die in de begroting zijn opgenomen, nog niet zijn omgeslagen over de gemeentelijke bijdragen. Zij hecht eraan dat dit alsnog gebeurt, zodat bij de gemeenten geen onduidelijkheid ontstaat over hun financiële bijdrage aan de MGR.
- Onze raad vindt het onverstandig dat u er voor gekozen heeft om de herziene begroting 2017 te incorporeren in de meerjarenbegroting 2018-2021. Dit maakt het moeilijker om de begroting te lezen en te doorgronden. Voor 2018 wordt er ten gevolge van de toevoeging van de genoemde samenwerkingsmodules ook een herziene begroting voorzien. Onze raad hecht er aan dat deze separaat wordt aangeboden van de meerjarenbegroting 2019-2022.

Zienswijze op het voornemen om de meerjarenbegroting 2018-2021 vast te stellen
Voor wat betreft de opzet en invulling van de ontwerp meerjarenbegroting 2018-2021 merkt de gemeenteraad van Arnhem het volgende op:

- De splitsing tussen een algemeen MGR-deel en een specifiek Module-deel, spreekt de gemeenteraad van Arnhem erg aan. Op deze manier is voor alle deelnemende gemeenten duidelijk helder wat zij waarvoor betalen.
- Volgens de raad biedt de gekozen opzet nu en voor de toekomst inzicht in de wijze waarop uw bestuur invulling geeft aan de eerder genoemde inrichtingsprincipes. De opzet straalt flexibiliteit uit; biedt houvast voor gemeentelijk toezicht (en invloed); en bevestigt dat de ondersteuning inderdaad 'lean en mean' is georganiseerd.
- Omdat het aandeel in de kosten dat voor de gemeente Arnhem is voorzien overeen komt met het door de gemeenteraad vastgestelde (meerjarige) financiële kader, kan onze raad instemmen met uw voornemen om uw ontwerp meerjarenbegroting 2018-2021 vast te stellen.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met onze gemeentelijke accountmanager van de MGR SDCG (Nina Fowkes; 026 377 2545).

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris, de burgemeester,

Raadsvoorstel:
Wijzigen Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland (MGR)

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	6 november
Zaaknummer:	187363
Portefeuillehouder:	I. van Burgsteden

Raadskameradvies:

Aan de gemeenteraad, 2 november 2017

De Procedurecommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. De Procedurecommissie heeft hierbij overwogen dat:

T.a.v. de uitbreiding:
- De uitbreiding van de MGR met de modules Onderwijszaken en Werkgeversservicepunt (WSP) vanaf de start van de MGR op 3 februari de ambitie is geweest.
- Het de opzet is de modules per 1-1-2018 in de MGR onder te brengen.
- Met dit voorstel de structuur transparanter wordt.

T.a.v. de Meerjarenbegroting 2018 - 2021
- De meerjarenbegroting past in het door de raad vastgestelde financiële kader.

Een besluit van de raad van Arnhem past bij de planning van het AB van de MGR om op 10 november over zowel de uitbreiding als de meerjarenbegroting een besluit te nemen.

De griffier, De voorzitter,

J.G.M. Kersten H.E. de Vroome

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **179528**

ONDERWERP: Ontwerp-MJPB 2018-2021

Voorstel

1. In te stemmen met de ontwerp-MJPB 2018-2021

2.In te stemmen met de voorgestelde begrotingsaanpassingen voor het jaar 2017 en de begroting voor de jaarschijf 2017 met bijgevoegde begrotingswijziging overeenkomstig aan te passen. De meerjarige effecten van deze wijzigingen zijn verwerkt in de voorliggende ontwerp MJPB 2018-2021

Inleiding

Voor u ligt een ontwerp-MJPB 2018-2021, met in alle jaarschijven voordelige saldi.

Zowel op inhoud als op de financiële kaders wordt vooral de in de perspectiefnota geschetste lijn gevolgd. In de perspectiefnota zijn de majeure punten die het financiële kader beïnvloeden genoemd. Toegevoegd hieraan zijn de majeure punten beschermingsbewind / Boom en de definitieve loonkosten van de ambtelijk organisatie op basis van de nieuwe CAO. Deze knelpunten leggen weliswaar een fors beslag op de financiële ruimte, maar zijn tegelijkertijd noodzakelijk voor een gezonde, financieel stabiele, situatie op de lange termijn. Het gemeentefonds, doorgerekend op basis van de meicirculaire, laat een verhoging zien. Het accres laat vanaf 2018, met uitzondering van 2020, een stijging zien ten opzichte van de septembercirculaire 2016. Tezamen met andere mutaties als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek heeft dit een verhogend effect op het financieel beeld.

Er is hierdoor ruimte ontstaan om een aantal wensen te realiseren en er tevens ontstaat er voldoende ruimte om in de volgende bestuursperiode keuzes te maken.

Voorzichtigheid blijft wel geboden. De meicirculaire geeft niet meer dan een vertaling van de beleidsarme voorjaarsbesluitvorming van het Rijk. Bij het opstellen van deze begroting is er nog steeds geen nieuw

Arnhem GEMEENTE

kabinet. De nu nog onbekende plannen van het nieuwe kabinet zouden zo maar eens een negatief effect kunnen hebben op het gemeentefonds.

Beoogd effect

Met de vaststelling van de Ontwerp-Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021 in uw raad worden het beleids- en het financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2017 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vastgesteld.

Deze vaststelling dient tijdig plaats te vinden, aangezien op basis van de BBV, op uiterlijk 15 november a.s. een sluitende MJPB 2018-2021 bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de Provincie, moet worden aangeleverd.

Om in aanmerking te komen voor repressief (de minst belastende vorm van) toezicht, dient er sprake te zijn van structureel en reëel begrotingsevenwicht. Er is sprake van structureel en reëel begrotingsevenwicht wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2018 volledig worden gedekt door structurele baten en/of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in de meerjarenbegroting (uiterlijk 2021) weer tot stand wordt gebracht. Voor het oordeel over het aspect reëel evenwicht wordt gekeken naar de realiteit van de ramingen.

Argumenten

1.1 Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de meerjarenprogramma begroting (MJPB) 2018 - 2021 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In hoofdstuk 2 van de ontwerp-MJPB 2018-2021 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van begroting 2017-2021) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2017-2021	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
*Bedragen * € 1.000*				
Uitgangspositie MJPB 2017-2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	12.365	14.869	15.659	15.855
Beleidsontwikkelingen en oplossingen	-9.561	-9.977	-7.634	-5.362
Bijstellingen en bedrijfsvoering	-2.393	-4.523	-6.940	-6.303
Invulling nog openstaande taakstellingen (ruimte)	300	350	200	200
Begrotingswijziging bij PN voor jaarschijf 2017				
Totaal financieel beeld	**711**	**719**	**1.285**	**4.390**

De begroting heeft voor het eerst sinds jaren in alle jaarschijven voordelige saldi. Gezien de reeds eerder geschetste onzekere effecten van het rijksbeleid, wordt voorgesteld om deze overschotten niet in te zetten voor nieuw beleid, maar toe te voegen aan de algemene reserve.

Reëel en structureel sluitende begroting

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2018 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in de meerjarenbegroting (uiterlijk 2021) weer tot stand wordt gebracht. Uit onderstaande staat van incidentele lasten en baten blijkt dat in 2018 er meer

incidentele baten zijn, dan incidentele lasten. Dit betekent dat structurele uitgaven met incidentele baten worden gedekt.

Vanaf 2019 wordt voldaan aan structureel evenwicht. De incidentele baten zijn lager dan de incidentele lasten, wat betekent dat incidentele lasten met structurele baten worden gedekt.

Incidentele lasten en baten	2018	2019	2020	2021
			Bedragen x € 1.000	
Totaal incidentele lasten	45.734	26.934	29.081	34.341
Totaal incidentele baten	47.351	25.910	26.989	30.717
Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	1.616	-1.024	-2.091	-3.624

Voor het oordeel over het aspect reëel evenwicht wordt gekeken naar de realiteit van de ramingen. Ook behoort de jaarrekening 2016 tevens in structureel en reëel evenwicht te zijn; tenslotte dienen de vastgestelde jaarrekening 2016 en de begroting 2018 tijdig, respectievelijk vóór 15 juli en 15 november 2017 aan de provincie te zijn toegezonden.

1.2 Uw raad een MJPB 2018-2021 aan te bieden, waarin de bij de perspectiefnota aangenomen moties zijn verwerkt

Bij de Perspectiefnota, zijn een amendement en een aantal moties aangenomen. Het amendement 17A7 de kracht van diversiteit, heeft geleid tot een extra veranderopgave in de MJPB 2018-2021 met de naam Inclusief Arnhem. Middels de raadsbrief d.d. 12-09-2017 is de raad hierover geïnformeerd.

De volgende moties kunnen door het vaststellen van de MJPB 2018-2021 door de raad als afgedaan worden beschouwd.

- Motie 17 M32 Circulair Arnhem, stappenplan en budget in de MJPB, de motie is verwerkt in de veranderopgave Circulair Arnhem.
- Motie 17 M 27 Niet meteen nieuwe taken wijkteams, is in lijn met de begroting, waarbij de budgetten per wijk beschikbaar zijn gesteld en wijkteams zelf invulling geven in verbinding met de inwoners aan het besteden van deze budgetten.
  Er zijn, met uitzondering van de reeds bij de perspectiefnota besloten toevoeging van budget voor het voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede, geen nieuwe budgetten aan de wijk toegekend.

De Motie 17 M20 watertappunten, waarbij gevraagd is om de raad voor de behandeling van de MJPB op de hoogte te brengen van de uitkomsten van de inventarisatie op welke (drukbezochte) plekken in (het centrum van) Arnhem watertappunten geplaatst kunnen worden en welke kosten er eenmalig en structureel met het plaatsen en beheren van watertappunten gemoeid zijn, wordt separaat afgedaan.

Tenslotte is, zoals tijdens de behandeling van de perspectiefnota is toegezegd, de titel van de veranderopgave "Van de bank af" is gewijzigd in "Doorbraak naar werk".

1.3 Uw raad extra informatie te verstrekken over de taakvelden door deze op de begrotingswebsite te publiceren.

U stelt de begroting vast op programmaniveau. Om meer inzicht in de begroting te hebben is er op de begrotingswebsite een uitwerking opgenomen van de taakvelden.

1.4 Afvalstoffenheffing in begroting

Op 27 maart 2017 heeft u ingestemd met het invoeren van een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing (Diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval.

In het raadsvoorstel "Uitwerking kaders voor de invoering van Diftar" is aan u voorgelegd hoe invulling kan worden gegeven aan de kaders die zijn gesteld voor de invoering van Diftar per 1 januari 2018.

Bij de opstelling van deze begroting is vooralsnog het uitgangspunt gehanteerd dat Diftar per 1 januari 2018 wordt ingevoerd (conform het raadsbesluit op 27 maart 2017). In de raadsvergadering van 10 juli 2017 werd op dit voorstel door D66 een amendement ingediend: 'Diftar een jaar uitstellen'. Omdat bij uw stemming over dit amendement de stemmen staakten, heeft u over de kaders bij de invoering van Diftar nog geen besluit kunnen nemen.

Een definitief besluit over de tarieven van de afvalstoffenheffing in 2018, en dus over de invoering van Diftar, zal worden genomen bij de vaststelling van de Belastingverordening. Afhankelijk van uw besluit (uitstellen van de invoering van Diftar met een jaar of voorlopig in het geheel niet invoeren van Diftar) zal het juiste tarief voor de afvalstoffenheffing in de verordening worden opgenomen.

1.5 Begrotingsaanpassingen voor het jaar 2017

In het hier geschetste financiële beeld voor de ontwerp- MJPB 2018-2021 zijn de verwachte ontwikkelingen geschetst. Een paar ontwikkelingen manifesteren zich al in 2017 (zie bijlage 1) en zijn voor 2018 en verder structureel verwerkt in de voorliggende begroting. Gezien het streven om zo reëel, actueel en getrouw mogelijk te begroten is het wenselijk om de ontwikkelingen in 2017 alvast te vertalen in de lopende begroting. Middels bijgevoegde begrotingswijziging (bijlage 2) wordt de jaarschijf 2017 aangepast naar deze actualiteit. Het eventuele meerjarige effect wordt in de MJPB 2018-2021 verwerkt.

Kanttekeningen

Met de voor liggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht.
De begroting sluit in alle jaarschijven op nul. Er wordt voorgesteld om de voordelen in 2018 tot en met 2021 toe te voegen aan de algemene reserve en hiermee de vermogenspositie van Arnhem verder te versterken.

Financiën

Kortheidshalve verwijzen wij u naar de ontwerp-MJPB 2018-2021

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde meerjarenprogrammabegroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Meerjarenprogrammabegroting geborgd

Communicatie

De MJPB 2018-2021 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website www.begroting.arnhem.nl.

Op deze webbegroting treft u meer informatie aan, dan in de door u vast te stellen Ontwerp-MJPB 2018-2021. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden.

Na vaststelling van de ontwerp MJPB 2018-2021 wordt deze aan de toezichthouder op de Besluitvorming gemeentefinanciën, de Provincie Gelderland aangeboden.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

Ontwerp -MJPB
Bijlage 1 Toelichting op begrotingswijziging
Bijlage 2 Begrotingswijziging

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

n.v.t.

Besluit van	
Zaaknummer	**179528**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 19-9-2017, Cluster BV nummer: 179528 ;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. In te stemmen met de ontwerp-MJPB 2018-2021

2. In te stemmen met de voorgestelde begrotingsaanpassingen voor het jaar 2017 en de begroting voor de jaarschijf 2017 met bijgevoegde begrotingswijziging overeenkomstig aan te passen. De meerjarige effecten van deze wijzigingen zijn verwerkt in de voorliggende ontwerp MJPB 2018-2021

De griffier, De voorzitter,

MJPB 2018-2021

2018 / 2021

Gemeente Arnhem

Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2018 - 2021

INHOUDSOPGAVE

DEEL 1 HOOFDLIJNEN VAN BELEID EN FINANCIEEL KADER 6

1 Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid 7
2 Ontwikkelingen in het financiële kader 11

DEEL 2 BELEIDSBEGROTING 31

VERANDEROPGAVEN (V) 32
V1 Vitale economie Arnhem Nijmegen 33
V2 Circulair Arnhem 36
V3 Doorbraak naar werk 39
V4 Zorg dichterbij 43
V5 Inclusief Arnhem 47

WIJKPROGRAMMA'S (W) 50
W1 Noordwest 51
W2 Presikhaaf 61
W3 De Laar/Elden 67
W4 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 73
W5 Noordoost 83
W6 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 91
W7 Malburgen 98
W8 Schuytgraaf/Elderveld 106

PROGRAMMA'S STAD (R) 112
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening 113
R1 Veiligheid 118
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat 122
R3 Economie 127
R4 Educatie 131
R5 Cultuur, recreatie en sport 137
R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning 144
R7 Gezondheid en milieu 151
R8 Wonen en ruimte 156
R9 Financiën en bedrijfsvoering 161

PARAGRAFEN 168
1 Stresstest: financiële status en weerbaarheid 169
2 Lokale heffingen 175
3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 179
4 Onderhoud kapitaalgoederen 188
5 Financiering 198

6 Bedrijfsvoering 202
7 Verbonden partijen 207
8 Grondbeleid 211
9 Investeringen 215
10 Subsidies 222

OVERIG PROGRAMMAPLAN 227

DEEL 3 FINANCIËLE BEGROTING 229

1 Overzicht van baten en lasten per programma 230
2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten 236
3 Financiële Staten 238
4 Mutaties mei-circulaire Gemeentefonds 248
5 Totaaloverzicht bezuinigingen 251

BIJLAGEN 252

1 Portefeuilleverdeling 253
2 Overzicht Lokale heffingen 255
3 Verplichte prestatie-indicatoren BBV 256
4 Afkortingenlijst 257

DEEL 1 HOOFDLIJNEN VAN BELEID EN FINANCIEEL KADER

DEEL 1 bestaat uit:

1. Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid

2. Ontwikkelingen in het financiële kader

1 Bestuurlijke hoofdlijnen van beleid

1.1 Inleiding

In de vastgestelde Perspectiefnota 2018-2021 is de koers opgenomen voor de komende begrotingsperiode en nader uitgewerkt in de voorliggende Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021 (MJPB).
In deze MJPB is tevens het vastgestelde amendement verwerkt en is uitwerking gegeven aan de aangenomen moties resp. de toezeggingen vanuit het college naar aanleiding van de behandeling van de Perspectiefnota op 19 juni 2017.

In de Perspectiefnota is gekozen voor het doorontwikkelen en het actualiseren van de in 2017 in gang gezette veranderopgaven vanuit het programma Van Wijken Weten en vanuit het programma Stad op de kaart. Nieuwe accenten zijn gelegd als het gaat om intensivering van de economische ontwikkeling in de regio Arnhem-Nijmegen, het werken aan de randvoorwaarden voor de ontwikkeling naar een circulaire stad en het inzetten vanuit de wijken op het realiseren van meer kansen op werk voor mensen die langdurig afhankelijk zijn van een uitkering. De veranderopgaven uit de vorige MJPB worden samengevoegd in vier opgaven.

Tijdens de raadsbehandeling van de Perspectiefnota is via het amendement 'De kracht van diversiteit in de MJPB' (17A17) een nieuwe veranderopgave toegevoegd. Separaat is de Raad geïnformeerd over de wijze waarop vorm wordt gegeven aan het proces om met de wijken en de stad te bepalen hoe invulling wordt gegeven aan inclusie in Arnhem.

De opgaven zijn:

1. **Vitale economie Arnhem - Nijmegen.**
   Een aantrekkelijke stad nodigt mensen uit om er te wonen, te werken en te recreëren.
   In de stedelijke regio Arnhem Nijmegen met twee centrumsteden die op korte afstand van elkaar liggen en een ‘daily urban system’ hangen economische en culturele relaties, de diensten- en sociale infrastructuur en de ruimtelijke verbindingen samen. Dit vraagt om gezamenlijke intensivering samen met Nijmegen en de provincie.

2. **Circulair Arnhem**
   Hierbij gaat het om de transitie naar een duurzame economie en samenleving.
   Naast de reeds in gang gezette energietransitie en klimaatadaptatie gaat het hierbij om de transitie naar een meer circulaire economie en samenleving.

3. **Doorbraak naar werk**
   Te vaak blijven mensen zonder betaald werk aan de kant staan. Door het niet langer meer deelnemen aan het arbeidsproces worden de kansen op werk steeds kleiner. Een samenleving die structureel mensen uitsluit is niet houdbaar. Dit vraagt om een doorbraak op de arbeidsmarkt en op individueel niveau.

4. **Zorg dichterbij**
   De transformatie van het aanbod van zorg en ondersteuning in de eigen woon- en leefomgeving vraagt om verdere doorontwikkeling, waaronder uitbreiding van algemene voorzieningen in de wijk en een passend aanbod van specialistische voorzieningen.

5. **Inclusief Arnhem**
   Van belang is om diversiteit te faciliteren, participatie van alle Arnhemmers te bevorderen en de sociale cohesie tussen bewoners te versterken om uitsluiting en intolerantie te voorkomen. Een gezamenlijk gedragen visie kan hiertoe bijdragen.

1.2 Arnhemse doelenboom

Arnhemse hoofddoelen

De in de Perspectiefnota 2017-2020 genoemde publieke waarden/toetsstenen (bladzijde 11) blijven actueel voor de komende begrotingsperiode en zijn de basis voor de Arnhemse doelenboom.

ARNHEM GEWILDE STAD

- **Dynamische (centrum)stad aan de rivier**
  We zetten in op een dynamisch centrum in en voor de regio. Een centrum dat aantrekkelijk is voor inwoners van de stad en bezoekers uit de wijde omtrek.
- **Bedrijvige stad regionaal en internationaal**
  We willen het economisch potentieel vergroten door vernieuwing en doorontwikkeling van bedrijvigheid, het verbeteren van de kennisinfrastructuur en door het creëren van werkgelegenheid op alle niveaus in regionaal en (inter-)nationaal perspectief.
- **Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling**
  We werken aan een landelijke uitstraling met het accent op de unieke historie, de mix van stedelijkheid in het groen en aan de rivier en de toppers op het gebied van sport, culturele evenementen en leisure.
- **Duurzame stad**
  We koersen op duurzaam wonen in de stad waar inwoners en bedrijven gericht zijn op energietransitie in een groen-blauwe omgeving
- **Besturen met kennis uit de stad**
  We willen de bestuurlijke effectiviteit versterken door het lerend vermogen van de stad te vergroten. We willen de kennis en kunde uit de stad mobiliseren, waardoor er meer mogelijkheden geboden worden om publieke taken door inwoners zelf te laten uitvoeren.

ARNHEM GEZONDE STAD

- **Wonen in leefbare wijken**
  We bevorderen wonen en leven in een prettige, duurzame omgeving in gedifferentieerde en levensloopbestendige wijken die schoon, heel en veilig zijn. Wonen in wijken waar de inwoners zich ook eigenaar voelen van de publieke ruimte.
- **Zelfredzame inwoners met zorg voor elkaar**
  We willen Arnhemmers stimuleren om mee te doen in de samenleving, met oog en zorg voor elkaar. Kwetsbare inwoners behouden keuzevrijheid in wie hen waarmee helpt en we zorgen altijd voor een zorgzaam vangnet voor wie het niet zelfstandig redt.
- **Krachtige sociale verbanden in de wijk**
  We stimuleren krachtige sociale verbanden door meer uitwisseling van kennis en verbinding tussen inwoners met een diverse achtergrond.

Beleidsdoelen veranderopgaven

De Arnhemse hoofddoelen worden in de MJPB in samenhang gebracht met de strategische beleidsdoelen in de veranderopgaven. De strategische beleidsdoelen in de veranderopgaven worden in de MJPB meer concreet vertaald in:

- de prestatiedoelen in de reguliere programma's;
- de prestatiedoelen in de wijkprogramma's.

Prestatiedoelen per programma

- *Reguliere programma's:*
  de prestatiedoelen zijn gebaseerd op de strategische beleidsdoelen vanuit de veranderopgaven (leidend) en de beleidsdoelen vanuit de reguliere opgaven en zijn de basis voor de uitwerking van de beoogde prestaties en/of indicatoren op de taakvelden die onder een regulier programma vallen;
- *Wijkprogramma's:*
  De prestatiedoelen zijn gebaseerd op de strategische beleidsdoelen vanuit de veranderopgaven (leidend) - voor zover van toepassing - en de doelen vanuit de wijk zelf. Deze prestatiedoelen zijn de basis voor de speerpunten per wijk in een wijkprogramma.

Prestaties en/of indicatoren per taakveld

De uitwerking van de prestatiedoelen in de reguliere programma's worden vertaald naar concrete prestaties en/of indicatoren.

Speerpunten per wijk

De uitwerking van de prestatiedoelen in de wijkprogramma's worden vertaald naar concrete speerpunten voor de activiteiten in de wijk.

Indicatorenset BBV

Alle gemeenten zijn vanaf 2017 vanuit het landelijke Besluit begroting en verantwoording (BBV) verplicht een basisset beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en het jaarverslag.
Een aantal indicatoren dient de gemeente zelf aan te geven. Deze indicatorenset wordt als bijlage in de begroting opgenomen.
Het merendeel van de gegevens zijn de gegevens die de gemeente verstrekt aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), de zogenaamde gevraagde Iv3 (Informatie voor derden). Deze indicatoren zijn te vinden op de website waarstaatjegemeente.nl. Bij deze gegevens kan via de website een vergelijking worden gemaakt met andere gemeenten en met geheel Nederland. Op deze manier worden de beleidsresultaten van de gemeenten en gemeenten onderling vergelijkbaar.

1.3 Opzet MJPB 2018-2021

De Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) bestaat uit:

- **5 veranderopgaven (OPGAVEN)**
  In deze veranderopgaven zijn de opgaven en de beleidsdoelen geformuleerd die van invloed zijn op de diverse taakvelden van de gemeente en de daarbij betrokken budgetten. In de begroting wordt aangegeven op welke budgetten van taakvelden de opgaven van invloed zijn.

- **10 Reguliere programma's (STAD)**
  In de Reguliere programma's zijn de taken, de ambities, de prestatiedoelen, de beleidskaders en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.
  De taakvelden die vallen onder de reguliere programma's zijn niet in het boekwerk van de MJPB 2018-2021 opgenomen. Deze zijn in te zien op www.begroting.arnhem.nl.

- **8 Wijkprogramma's (WIJKEN)**
  In de acht wijkprogramma's, veelal een bundeling van wijken, zijn de ambitie en de prestatiedoelen van de wijkprogramma's opgenomen alsmede de kenmerken en speerpunten per wijk in het betreffende wijkprogramma

- **Financiële begroting (FINANCIËN)**
  In dit onderdeel wordt nader ingegaan op:
  - ontwikkelingen in het financiële kader;
  - mutaties meicirculaire van het gemeentefonds;
  - financiële begroting met de financiële tabellen;
  - de wettelijke voorgeschreven en Arnhemse Paragrafen;
  - overig programmaplan;
  - totaaloverzicht bezuinigingen.

- **Landelijk voorgeschreven taakveldenbegroting vanuit BBV (BIJLAGEN)**
  Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen. In de wijkprogramma's en de reguliere programma's zijn deze taakvelden opgenomen. Het kan voorkomen dat een taakveld in twee programma's voorkomt in verband met de indeling van de Arnhemse reguliere programma's.
  In de bijlagen van de MJPB is een totaaloverzicht van de taakveldenbegroting opgenomen.

1.4 Financieel perspectief

Het financieel beeld laat een begroting zien die in alle jaren overschotten heeft . Ondanks het feit dat een aantal majeure beleidsontwikkelingen een fors beslag legt op de financiële ruimte, waaronder stijgende salariskosten en indexeringen, is door het groeiend accres (hogere uitgaven door het rijk die doorwerken in het gemeentefonds), een evenwicht tot stand gebracht.

Dit positieve beeld betekent echter niet dat er nu ruimhartig kan worden gekeken naar wensen. De knelpunten zijn in deze begroting gedekt, maar er is onzekerheid over hoe de risico's zich gaan ontwikkelen, o.a. de transitie naar het Werkbedrijf Arnhem. Ook is er veel onzekerheid over de financiële impact van de onderhandelingen over het Regeerakkoord van het nieuwe Kabinet. Tenslotte ontwikkelt het weerstandsvermogen zich positief, maar heeft Arnhem een hoge netto schuldquote die gevoelig is voor de ontwikkeling van de rente.
Samengevat een positief beeld dat echter vraagt om een behoedzaam financieel beleid.

1.5 Resultaat raadsbehandeling MJPB 2018-2021 (oktober 2017)

Aangenomen amendementen

Eventuele aangenomen amendementen worden in de MJPB 2018-2021 verwerkt als het raadsbesluit bekend is.

Aangenomen moties

Eventuele aangenomen moties worden in de MJPB 2018-2021 vermeld als het raadsbesluit bekend is.

2 Ontwikkelingen in het financiële kader

2.1 Inleiding

Zoals in de Perspectiefnota 2018-2021 is beschreven streeft Arnhem naar een gezonde financiële positie. In de afgelopen periode is ingezet op een robuuste begroting. Voor een betere soliditeit zijn spelregels opgesteld om de vermogenspositie te versterken. In de Perspectiefnota is een aantal majeure, beleidsmatige voorstellen gedaan (zie ook paragraaf 4.3 van de Perspectiefnota, waarin wordt ingezoomd op de majeure beleidsontwikkelingen en de bijbehorende financiële consequenties). Dit in het verlengde van de door de raad geleverde input tijdens het raadsdebat voorafgaand aan de Perspectiefnota.

Zij leggen een fors beslag op de financiële ruimte, maar zijn tegelijkertijd noodzakelijk voor een gezonde, financiële, stabiele situatie op de lange termijn. Ook werd in deze Perspectiefnota aangegeven dat de stijgende salariskosten en afgesproken indexeringen een behoorlijke impact hebben op het financiële beeld. Inmiddels is er een nieuwe Cao gesloten, die een veel groter negatief financieel effect heeft op de Arnhemse begroting dan bij de Perspectiefnota werd ingeschat.

Daarentegen vallen de prognoses van het Gemeentefonds op basis van de meicirculaire mee. Het accres laat vanaf 2018 - met uitzondering van 2020 - een stijging zien ten opzichte van de septembercirculaire 2016. Deze stijging van het accres heeft tezamen met andere mutaties als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek van het Rijk een verhogend effect op het Gemeentefonds. Er is hierdoor ruimte ontstaan om een aantal wensen te realiseren en er ontstaat meer dan voldoende ruimte om in de volgende bestuursperiode keuzes te maken.

Voorzichtigheid blijft wel geboden. De meicirculaire geeft niet meer dan een vertaling van de beleidsarme voorjaarsbesluitvorming van het Rijk. Bij het opstellen van deze begroting is er nog steeds geen nieuw Kabinet. De nu nog onbekende plannen van het nieuwe Kabinet zouden zo maar eens een negatief effect kunnen hebben op het gemeentefonds. Hiermee moet rekening worden gehouden bij de bepaling van het weerstandsvermogen, dat nodig is om de risico's op te vangen

In lijn van de Perspectiefnota kan overigens het risicoprofiel voor wat betreft de gemeente brede risico's nog steeds ten opzichte van de vorige begroting fors naar beneden toe worden bijgesteld. De transitiekosten voor de gedeeltelijke ontmanteling van Presikhaaf Bedrijven, alsmede de oprichting en inrichting van een Werkbedrijf , zijn meegenomen in deze begroting en tellen derhalve niet meer mee als een risico in het risicoprofiel. Doordat de begroting in de komende jaren als gevolg van de verhoging van het Gemeentefonds zich positiever ontwikkelt, kunnen aan de vermogenskant ook verbeteringen worden gepresenteerd. Per saldo ontwikkelt zich de berekende vermogenspositie positief en is Arnhem voldoende in staat om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen. In dit hoofdstuk wordt hier nader op ingezoomd in het onderdeel "Het totale financiële beeld" en ook in de paragraaf Weerstandsvermogen wordt dit nader toegelicht.
Naast de vermogenspositie moet ook gekeken worden naar de balansposities. Uit de stresstest in deze begroting, blijkt nog steeds dat onze balansposities, zoals netto schuldquote[1], de solvabiliteit[2] broos zijn.

De schuldquote stijgt met name in de jaren 2018 en 2019. Dit heeft alles te maken met de geplande investeringen in die jaren. Gemiddeld wordt in deze periode jaarlijks 10% van het begrotingstotaal geïnvesteerd. De netto schuldquote ligt net als in de vorige MJPB boven de 100%, maar valt in de meeste jaren wel lager uit. Dit is een gevolg van de verhoging van de totale baten (met name het Gemeentefonds) ten opzichte van de vorige MJPB. In de realisatie is deze overigens in de afgelopen jaren lager uitgevallen als gevolg van het achterblijven van geplande investeringen.
Om de schuldquote te verlagen zullen nieuwe investeringen (en daarmee nieuwe leningen) in de hand moeten worden gehouden. Naar de toekomst toe zal dan ook in het afwegingenkader voor nieuwe investeringen de vermogenspositie van de gemeente een nadrukkelijke rol moeten worden gegeven. Nog voor het einde van het jaar zal - indien majeure wijzigingen zich voordoen - een voorstel voor aanvullende spelregels worden gedaan dat ter vaststelling aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de MJPB 2018-2021 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting.

[1] Netto schuldquote: is een ratio die de verhouding aangeeft tussen de netto schulden en de totale baten.

[2] Solvabiliteit: is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Financieel beeld 2017-2021	2018	2019	2020	2021
*Bedragen * € 1.000*				
Uitgangspositie MJPB 2017-2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	12.365	14.869	15.659	15.855
Beleidsontwikkelingen en oplossingen	-9.561	-9.977	-7.634	-5.362
Bijstellingen en bedrijfsvoering	-2.393	-4.523	-6.940	-6.303
Invulling nog openstaande taakstellingen (ruimte)	300	350	200	200
Begrotingswijziging bij PN voor jaarschijf 2017				
Totaal financieel beeld	**711**	**719**	**1.285**	**4.390**
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de AR	**-711**	**-719**	**-1.285**	**-4.390**
Totaal saldo MJPB	**0**	**0**	**0**	**0**

De begroting heeft voor het eerst sinds jaren in alle jaarschijven voordelige saldi. Gezien de reeds eerder geschetste onzekere effecten van het rijksbeleid, wordt voorgesteld om deze overschotten niet in te zetten voor nieuw beleid, maar toe te voegen aan de Algemene reserve.

Reëel en structureel sluitende begroting

Naast een reëel sluitende begroting, dient de (meerjaren)begroting ook structureel sluitend te zijn. Dit is het geval wanneer de structurele lasten in de begroting voor 2018 volledig worden gedekt door structurele baten of aannemelijk is gemaakt dat dit structurele evenwicht in de meerjarenbegroting (uiterlijk 2021) weer tot stand wordt gebracht. Uit het in de paragraaf Stresstest opgenomen kengetal structurele exploitatieruimte blijkt dat vanaf 2019 wordt voldaan aan een structureel evenwicht.

Structurele exploitatieruimte		begr. 2018	mjr. 2019	mjr. 2020	mjr. 2021
	Bedragen x € 1.000				
A	Totale structurele lasten	670.933	666.869	670.561	653.727
B	Totale structurele baten	658.321	665.582	670.168	670.949
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	11.511	11.064	9.112	9.405
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	13.127	12.091	11.383	12.414
E	Totale baten	703.822	690.992	696.657	701.235
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	**-2%**	**0%**	**0%**	**3%**

2.2 Gemeentefonds

In deze MJPB is de prognose van het Gemeentefonds verwerkt, zoals volgt uit de doorrekening van de meicirculaire 2017. Ten opzichte van de berekening in de Perspectiefnota (op basis van de september- en decembercirculaire Gemeentefonds 2016) is een aantal ontwikkelingen te signaleren.
De provincie beoordeelt de begroting op reëel en structureel evenwicht en dat er - voor wat betreft de algemene uitkering uit het Gemeentefonds - tenminste uitgegaan moet worden van de meicirculaire (2017) en de daarin opgenomen uitkeringsfactoren. De meicirculaire geeft een vertaling van de Voorjaarsnota van het Rijk. Aangezien het Kabinet demissionair is geworden na de verkiezingen van 15 maart 2017 is er sprake van een beleidsarme voorjaarsbesluitvorming.
Het accres vanaf 2018 laat in alle jaren - met uitzondering van 2020 - een stijging zien ten opzichte van de septembercirculaire 2016. De wijzigingen in het accres van de Algemene uitkering kennen een structureel karakter. Ruim 2/3 deel van de accresstijging wordt verklaard door de hogere inflatie die doorwerkt in hogere loon- en prijsontwikkeling op de rijksuitgaven. Daarnaast zijn er enkele andere mutaties, zoals € 342 miljoen die uitgetrokken wordt voor de stijging van de pensioenpremie ABP en extra uitgaven aan studieleningen. Als gevolg van de trap-op-trap-af systematiek van het Rijk heeft dit een verhogend effect op het Gemeentefonds. Ook de decentralisatie- en integratieuitkeringen (waaronder de IU Sociaal Domein) zijn geactualiseerd en verhoogd op basis van nominale compensatie.

Taakmutaties

Daarnaast is een aantal taakmutaties doorgevoerd. Voor zover deze taakmutaties leiden tot wijzigingen in de verwachte lasten op de beleidsvelden, worden deze ook doorgezet naar de beleidsvelden:

- het stimuleringsprogramma Gezond in de Stad, dat wordt voortgezet in de jaren 2018-2021. Arnhem ontvangt in deze jaren € 293.000. Het programma geeft gemeenten extra ruimte om de gezondheid van mensen in een lage sociaal-economische positie structureel en duurzaam te verbeteren;
- in het bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom van 27 november 2015 is afgesproken dat wordt toegewerkt naar zogeheten BRP-straten in enkele gemeenten en dat deze vanaf 1 januari 2017 worden bekostigd via het Gemeentefonds. In een BRP-straat worden vergunninghouders ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP). Er is ten opzichte van vorig jaar een andere taakverdeling afgesproken. Dit betekent dat Arnhem € 96.000 minder zal ontvangen. Dit wordt gecorrigeerd op het beleidsveld;

- Binnen het onderdeel Participatie stelt het Rijk middelen beschikbaar aan gemeenten voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). In overleg met de VNG en Cedris (de koepel van SW-bedrijven) heeft het Rijk er voor gekozen om met ingang van 2017 de verdeling van de voor de Wsw-uitvoering beschikbare middelen anders te verdelen. Tot 2017 was bij de verdeling van het Wsw-budget steeds het woongemeente-beginsel leidend. Per 2017 is de verdeling gebaseerd op de gemeente waar de SW-medewerker werkt. Dit betekent dat de gemeente Arnhem vanaf 2017 niet alleen middelen ontvangt voor Arnhemse SW-medewerkers, maar ook voor SW-medewerkers uit de zogenaamde buitengemeenten die bij de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorziening Gelderland Midden (Presikhaaf Bedrijven/PHB) werken. Om die reden is de verhoging van de IU Sociaal Domein die hiermee gepaard gaat, doorvertaald naar een verhoging van de lasten op het beleidsveld Participatie;
- naar verwachting stijgen de lasten op het beleidsveld Sociaal domein (Wmo en Jeugdwet); naast de indexatie met € 1,3 miljoen in 2018 en € 2,1 miljoen vanaf 2019 als gevolg van structureel toenemende kosten in deze beleidsvelden. Ook hiervoor kan dekking plaatsvinden uit de middelen die voor deze taakmutaties door het Rijk aan het Gemeentefonds zijn toegevoegd;
- vanaf 1 januari 2018 vinden landelijk geen rechtstreekse betalingen aan derden meer plaats uit het Gemeentefonds. Om gezamenlijk gemeentelijke activiteiten in de toekomst financieel te kunnen blijven faciliteren, heeft de VNG besloten een Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering in het leven te roepen. Voor 2018 zijn op de Algemene ledenvergadering (ALV) van de VNG op 14 juni 2017 besluiten genomen over werkzaamheden in 2018, waarvoor gemeenten ook een factuur zullen ontvangen. In totaal gaat dit om landelijk circa € 30 miljoen, hetgeen voor Arnhem neerkomt op een kostenpost van circa € 250.000. Daarnaast zal vanaf 2019 de Waarderingskamer de kosten aan gemeenten factureren. Om deze verwachte kostenposten van beide onderdelen in de begroting op te kunnen vangen is:
  - vanaf 2018 een budget van circa € 181.000 (oplopend op basis van € 1,15 per inwoner) opgenomen ter dekking van het voorgenomen Fonds Gemeentelijke Uitvoering;
  - vanaf 2019 een budget van circa € 21.000 (oplopend op basis van € 0,13 per inwoner) opgenomen ter dekking van de facturering van de kosten van de Waarderingskamer.

In de financiële begroting worden de wijzigingen van het Gemeentefonds als gevolg van taakmutaties en nieuwe of gewijzigde decentralisatie- en integratie-uitkeringen toegelicht. Per mutatie is aangegeven in hoeverre deze met de verschillende beleidsvelden worden verrekend.

In de volgende tabel wordt een overzicht gepresenteerd over de ontwikkeling van het Gemeentefonds op basis van de meicirculaire.

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
*Bedragen * € 1.000*				
Ontwikkeling gemeentefonds september- en decembercirculaire	12.365	14.869	15.659	15.855
Totaal gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	**12.365**	**14.869**	**15.659**	**15.855**

2.3 Knelpunten en oplossingen

In de Perspectiefnota 2018-2021 is al ingezoomd op de knelpunten in de beleidsvelden en in de bedrijfsvoering die nog opgelost moeten worden. Voor deze MJPB is naast de in de Perspectiefnota onderkende knelpunten nog een aantal nieuwe knelpunten onderkend. Hierbij wordt onderscheid gemaakt evenals in de Perspectiefnota tussen majeure knelpunten en de overige beleidsontwikkelingen.

2.3.1 Majeure beleidsontwikkelingen en knelpunten

Majeure beleidsontwikkelingen en oplossingen	2018	2019	2020	2021
*Bedragen * € 1.000*				
Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid (PN)	-1100	-1100	-1100	-1100
Totaal armoede	*-1100*	*-1100*	*-1100*	*-1100*
Bijdrage Arnhem aan GR Presikhaaf Bedrijven	-4.138	-4.708	-3.096	-1.722
Aanloopkosten en overige frictiekosten	-6.735	0	0	0
Onttrekken aan BR Noodfonds	6.735	0	0	0
Rendementsverbetering Scalabor BV io (PN)	370	740	1.110	1.480
Totaal Sociale Werkvoorziening	*-3.768*	*-3.968*	*-1.986*	*-242*
BUIG nieuwe prognose/verdeelmodel/vangnet (PN)	28	-1.008	-976	-555
Investeren in werk (PN)	125	250	375	500
Vorming Bestemmingsreserve "Bijstand naar werk"	500	500	500	500
Dekking uit BUIG-budget	-500	-500	-500	-500
Totaal Buig	*153*	*-758*	*-601*	*-55*
Totaal participatie	*-3.615*	*-4.726*	*-2.587*	*-297*
Tekort Beschermingsbewind-BOOM, confrontatie van businesscase en feitelijk verloop	-1.309	-1.663	-1.794	-1.831
Individuele Studietoeslag	295	295	295	295
Maatregel van 50% naar 100% draagkracht boven bijstandsnorm	112	117	120	120
Aanvullende maatregelen binnen Boom/beschermingsbewind	248	420	482	500
Totaal dekken vanuit de algemene middelen BOOM	*-655*	*-832*	*-897*	*-916*
Nieuwe inschatting van de kosten WMO en jeugd (sociaal domein)	-5.906	-5.406	-5.406	-5.406
Extra kosten door overheveling GGZ-B vanaf 2018	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
Extra kosten door taakmutaties rijk WMO en jeugd	-1.263	-2.050	-2.050	-2.050
Kostenontwikkeling WMO en jeugd	*-10.169*	*-10.456*	*-10.456*	*-10.456*
Extra middelen gemeentefonds a.g.v. taakmutaties overhevelen naar sociaal domein	1.263	2.050	2.050	2.050
Oplossen hogere kosten door Transformatieopgave jeugd en WMO	293	1.050	1.886	2.723
Oplossen hogere kosten door aframing innovatiebudget	1.780	1.780	1.780	3.560
Oplossen hogere kosten door overheveling overgebleven budget mantelzorg	107	187	187	187
Verwachte inzet vanuit BR noodfonds	5.097	3.760	2.924	307
Oplossingen WMO en jeugd	*8.540*	*8.827*	*8.827*	*8.827*
Totaal WMO en jeugd	*-1.629*	*-1.629*	*-1.629*	*-1.629*
Doelgroepenvervoer (inclusief optie duurzaamheid) (PN)	-248	-473	-473	-473
Dekking taakstelling doelgroepenvervoer binnen Sociaal Domein (PN)	248	473	473	473
Totaal doelgroepenvervoer	*0*	*0*	*0*	*0*
Implementatie omgevingswet (PN)	-190	-195	pm	pm
Totaal implementatie omgevingswet	*-190*	*-195*	*0*	*0*
Totaal majeure beleidsontwikkelingen en oplossingen	**-7.189**	**-8.482**	**-6.213**	**-3.942**

Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede (Wijkprogramma's)

Naar schatting 5.500 Arnhemse kinderen worden potentieel geconfronteerd met de gevolgen van armoede in het gezin. Dat is ongeveer 20% van alle kinderen/jeugdigen. Dat is hoger dan gemiddeld in Nederland. Bij de behandeling van de Perspectiefnota is zowel vanuit de wijken als vanuit de raad aangegeven dat het van groot belang is om kansenongelijkheid in de ontwikkeling van kinderen als gevolg van armoede te bestrijden en daar waar mogelijk te voorkomen. Dit vraagt om een aanpak die met name werkt aan problemen op het gebied van onderwijs (minder schooluitval, meer motivatie, een goede overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs), gezondheid (minder overgewicht) en participatie (beter bereik van diverse activiteiten op en buiten school).

Het bieden van ondersteuning op deze gebieden kan alleen duurzaam zijn als ook de (jonge) gezinnen worden ondersteund bij opvoedingsvraagstukken, toeleiding naar werk en de aanpak van eventuele schulden waar het gezin mee geconfronteerd is. Dit vraagt om een gecoördineerd integraal ondersteuningsaanbod op het niveau van de wijk.

Een aanpak waarbij de diverse ‘hulptroepen’ beter samenwerken als het gaat om het (vroeg) signaleren en bereik van kinderen in armoede. Veel kinderen en hun gezin zijn nog onvoldoende of versnipperd in beeld. Daarnaast vraagt dit een gecoördineerd ondersteuningsprogramma dichtbij en passend bij de situatie van kinderen en het gezin. Een programma waar de huidige generieke voorzieningen beoordeeld worden op de effectiviteit. Tenslotte moet het een aanpak zijn, waarin meer ruimte is voor maatwerk. De teams Leefomgeving zien de extra middelen als een enorme kans om dit samen met alle spelers vanuit de leefwereld van de inwoners, te gaan realiseren. Dit wordt dan ook samen met de kinderen, de gezinnen en de partners in de stad ontwikkeld. Dit is echter niet van vandaag op morgen gerealiseerd. Daarom worden ook tussentijds middelen ingezet op acute vraagstukken en projecten waarvan de meerwaarde evident is. Separaat zal de Raad een plan van aanpak ontvangen, waarin de keuzes en het ontwikkeltraject uiteengezet wordt.

Participatie (R6)

Bijdrage Arnhem aan GR Presikhaaf bedrijven (R6)
Op 20 december 2016 heeft de gemeente Arnhem besloten verder te gaan met de ontwikkeling van een eigen werkbedrijf. Met dit Werkbedrijf: Scalabor BV in oprichting, verder Scalabor, wil de gemeente in positie komen om opvolger te worden van (een deel van) de bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf Bedrijven en ontstaan de beste perspectieven op het behouden en uitbouwen van werkgelegenheid, een soepele transformatie van het huidige Presikhaaf Bedrijven, het beperken van ontmantelings- en frictiekosten en een betere sturing op de bedrijfsresultaten en maatschappelijke prestaties.

Zoals ook in de Perspectiefnota gemeld is, is de huidige Arnhemse begroting, voor wat betreft het onderdeel Presikhaaf Bedrijven, gebaseerd op het Bresdo rapport. De doelstellingen uit het rapport zijn nog van toepassing, maar de financiële vertaling ervan is dat niet meer. Meerjarig is daarom voor het financiële perspectief een actuele prognose meegenomen van de benodigde bijdragen aan SW-ers en aan Begeleid Werkers (BW-er). Het nadelige financiële effect hiervan loopt van € 2,3 miljoen in 2017 met een piek van € 4,7 miljoen in 2019 naar € 1,7 miljoen in 2021. In deze prognose zijn de verwachte effecten van pensionering meegenomen.

Rendementsverbetering Scalabor (R6)
Scalabor richt zich in de basis op de Arnhemse doelgroep van de Participatiewet en de Arnhemse SW-medewerkers, maar de propositie wordt sterker als gelijkgestemde gemeenten uit de regio (onder voorwaarden) aansluiten. Daarom zijn voor Scalabor twee scenario's in beeld gebracht:

- de 50%-variant waarbij alleen de gemeente Arnhem diensten van het werkbedrijf afneemt;
- de 100%-variant waarbij naast Arnhem ook regiogemeenten (SW-)diensten van het werkbedrijf afnemen.

In de berekeningen is uitgegaan van de 50%-variant. Op dit moment is de verwachting dat een grote meerderheid van de gemeenten positief gestemd zijn over de propositie. Definitieve besluitvorming vindt echter plaats in het Algemeen bestuur van de GR Presikhaaf Bedrijven in december 2017. Mogelijke deelname van regiogemeenten (en dus opschuiven naar de 100%-variant) levert een positiever financieel beeld op.

Met de transitie van de bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf Bedrijven naar Scalabor wordt een structureel positief effect verwacht. Scalabor maakt de beweging van een traditionele sociale werkvoorziening naar een arbeidsontwikkelbedrijf. Dit heeft een positief effect op het rendement. In het financiële perspectief is het positieve effect ten opzichte van de huidige begroting opgenomen (€ 0,4 miljoen in 2018 oplopend naar € 1,5 miljoen in 2021).

Frictiekosten werkbedrijf Arnhem (Presikhaaf Bedrijven / Scalabor) (R6)
Zowel de gedeeltelijke ontmanteling van Presikhaaf Bedrijven alsmede de oprichting en inrichting van Scalabor leiden tot transitiekosten. Deze bestaan uit frictiekosten Presikhaaf Bedrijven (zie hiervoor de raadsbrief van 17 januari over de transitie Presikhaaf Bedrijven) en aanloopkosten voor Scalabor. In totaal komt dit neer op incidenteel circa € 9,6 miljoen.
Passend binnen de in de Perspectiefnota geschetste beweging, waarbij de aanpak gericht op participatie verder wordt geïntegreerd in het brede sociale domein, zijn de hiervoor benodigde middelen voor de transitiekosten gereserveerd in de BR Noodfonds. De aanloop en frictiekosten zullen in 2017 voor € 2,8 miljoenen in 2018 voor € 6,7 miljoen tevens aan de BR noodfonds worden onttrokken.

Opbouw eigen vermogen Scalabor (R6)
De nieuwe organisatie dient te beschikken over een afdoende eigen vermogen.
In 2018 zal de gemeente Arnhem voor de opbouw van het Eigen vermogen liquide middelen moeten overdragen aan Scalabor. Op basis van het 50%-scenario zou dit €1,75 miljoen bedragen. De gemeente verwerft tegelijkertijd een deelneming (in aandelen) ter waarde van ditzelfde bedrag. Het risico bestaat dat de nominale waardering op de balans zeker in de beginjaren te hoog blijkt. Hier wordt in de risicoparagraaf rekening mee gehouden.

Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG)
Om de arbeidsparticipatie te vergroten gaan de wijkteams en de cluster Werk & Inkomen een nieuwe gezinsgerichte aanpak ontwikkelen voor mensen uit de bijstand. Dit vraagt om een geheel ander werkproces dat dichtbij mensen en vanuit de wijk wordt vormgegeven(zie ook de veranderopgave Doorbraak naar werk).
In de Perspectiefnota is hiervoor een in 2017 een bedrag van € 0,5 miljoen beschikbaar gesteld om eenmalig extra investeringen te doen. Deze investeringen leiden vanaf 2018 tot een cumulatief hogere uitstroom van mensen uit de bijstand. Dit levert vanaf 2018 oplopend € 0,1 miljoen tot in 2021 € 0,5 miljoen op. Binnenkort wordt de raad geïnformeerd over het plan van aanpak dat op dit moment wordt uitgewerkt.

Premieregeling teams Leefomgeving (Wijkprogramma's)
Eén van de pilotmaatregelen die na het verschijnen van de Perspectiefnota is uitgewerkt betreft het invoeren van een premieregeling, waarbij de teams Leefomgeving € 5.000 aan hun wijkbudget toegevoegd krijgen, wanneer zij voor tenminste een half jaar een Arnhemmer uit de bijstand halen. Er wordt hiervoor in 2018 een Bestemmingsreserve Bijstand naar werk gevormd van € 500.000 vanuit het BUIG-budget. De teams Leefomgeving kunnen onder de volgende voorwaarden een bonus van € 5.000 onttrekken aan deze reserve:

- het team Leefomgeving heeft contact met de werkgever en heeft bijgedragen aan de plaatsing van een inwoner met een Participatiewetuitkering (PW-er) in een dienstverband van tenminste 6 maanden. De werkgever is gevestigd in de wijk van het team Leefomgeving. De PW-er is een Arnhemmer, maar hoeft niet uit de eigen wijk te komen;
- het team Leefomgeving bepaalt de bestemming van de bonus. Daarbij is het de bedoeling dat dit (vooraf) in overleg met de werkgever wordt bepaald en bijdraagt aan het realiseren van de wijkdoelen (maatwerk).

Indien middelen resteren in de Bestemmingsreserve, dan worden deze benut om het eventuele tekort op BUIG te dekken.

BooM
Al jaren neemt in Arnhem -net zoals in de rest van Nederland -het aantal mensen dat door de rechtbank onder beschermingsbewind wordt geplaatst, toe. Met BooM is in Arnhem een lichter alternatief ontwikkeld, dat ertoe moet bijdragen dat inwoners een keus hebben en kunnen door- en uitstromen vanuit de zware beschermingsmaatregel. Ondanks de inzet van BooM wordt voor 2017 een tekort van €1 miljoen op beschermingsbewind verwacht. Dit zal oplopen tot ca. €1,8 miljoen in 2021 als er niet krachtig wordt ingegrepen.

Om het tekort terug te dringen worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- onderbenutting individuele studietoeslag aanwenden (€ 295.000 structureel);
- een groter beroep op de draagkracht van inwoners bij het verstrekken van bijzondere bijstand in verband met beschermingsbewind(€ 111.500 in 2018, oplopend naar € 120.000 vanaf 2020). Hierdoor wordt er een positief effect op de instroom in BooM en op de inzet derdenbetalingen verwacht;
- nog nader uit te werken aanvullende maatregelen binnen het beleidsveld Schulddienstverlening/Armoedebeleid (ca. € 250.000 in 2018 oplopend naar € 500.000 in 2021). Daarnaast wordt er een mogelijk positief effect verwacht van uitvoering van de motie van de kamerleden Heerma en Schouten uit december 2015, waarbij de wet zodanig wordt gewijzigd dat gemeenten niet voor kosten komen te staan, die niet door hen te beïnvloeden zijn.

Voorgesteld wordt het resterende tekort te dekken uit de Algemene middelen (€ 655.000 in 2018 oplopend naar € 916.000 in 2021)

Sociaal domein WMO en Jeugdwet (Wijkprogramma's en R6)
Sinds 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de nieuwe taken binnen de Wmo en de Jeugdzorg. Op basis van de resultaten in de afgelopen twee jaren zijn de uitgaven opnieuw en zo reëel mogelijk begroot. Behalve een forse verschuiving van PGB's (minder) naar Zorg in natura (meer) wordt geconstateerd dat de werkelijke kosten hoger zijn dan waar tot nu toe in de begroting rekening mee werd gehouden. Deels is dat het gevolg van een autonome stijging van de kosten en deels van veranderingen in het takenpakket. Deze laatste kostenstijging (€1,3miljoen in 2018 en €2 miljoen vanaf 2019) worden door het Rijk gecompenseerd in de uitkering van het Gemeentefonds. In onderstaande tabel staan de afwijkingen ten opzichte van de huidige begroting.

Wmo en Jeugdzorg (* € 1.000)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Zorgkosten zorg in natura (ZIN)	-14.432	-14.432	-14.432	-14.432
Zorgkosten persoongebonden budget (PGB)	6.473	6.473	6.473	6.473
Eigen bijdragen	903	903	903	903
Overige ontwikkelingen	1.150	1.650	1.650	1.650
Subtotaal	**-5.906**	**-5.406**	**-5.406**	**-5.406**
Verhoging GGZ-B	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
Totaal	**-8.906**	**-8.406**	**-8.406**	**-8.406**

Naast de herijking van de begroting wordt er een toename van de kosten verwacht als gevolg van de instroom van GGZ-B cliënten uit de Wet langdurige zorg (Wlz)naar de Wmo; het bedrag dat hiermee gemoeid is, wordt ingeschat op € 3 miljoen. Het betreft hier een groep cliënten met een GGZ-B indicatie die binnen een instelling voor Beschermd wonen zorg ontvangen, maar waarbij binnen de overgangsregeling 2015-2018 de zorg voor deze cliënten nog vanuit de Wlz betaald wordt.

- De nieuwe kostenraming valt hoger uit dan de tot nu toe gehanteerde begroting. Om het zorgniveau ook in de toekomst op peil te houden, zijn verschillende maatregelen nodig: eind dit jaar zijn gemeenten drie jaar verantwoordelijk voor de gedecentraliseerde taken Wmo en Jeugdwet. De transformatie van zorg is inmiddels in volle gang. In deze begroting wordt aangenomen dat de transformatieperiode doorloopt tot en met 2020, zodat vanaf 2021 een nieuw kostenniveau bereikt is. Er wordt ingeschat dat de totale zorgkosten over de hele transformatieperiode met circa 5% teruggebracht kunnen worden. De nog resterende transformatie van zorg in de jaren 2018 tot en met 2020 dient de geraamde zorgkosten daarom nog met 2,5% te reduceren door betere preventie en snellere afschaling van specialistische zorg;
- vanuit de aanname dat de transformatieperiode eindigt in 2021, wordt het beschikbare innovatiebudget vanaf dat moment geschrapt. Dat levert een structureel voordeel op in de begroting, die kan worden ingezet voor de reguliere zorgkosten. Vanaf 2018 wordt het Arnhemse deel van de regionaal beschikbare innovatiemiddelen al voor dit doel ingezet, omdat gebleken is dat de regionale innovatiemiddelen nauwelijks worden aangewend. Een deel van het budget Mantelzorg wordt overgeheveld naar de Sociale wijkteams, zodat zij binnen de hun beschikbare middelen kunnen doen wat nodig is. In de praktijk worden voorzieningen om mantelzorgers te ontlasten nu al vanuit het algemeen beschikbare zorgbudget betaald;
- om de kosten van de zorg naar huidig inzicht ook vanaf 2021 te kunnen betalen, wordt er vanaf 2018 al structureel € 1,6 miljoen aan het zorgbudget toegevoegd vanuit de Algemene middelen. Deze structurele toevoeging is in hoofdzaak nodig om de indexatie van de zorginkoop de komende periode te kunnen bekostigen. Na al deze maatregelen resteert er nog een (afnemend) tekort in de transformatiejaren 2018 tot en met 2020. Gezien de stand van de bestemmingsreserve Noodfonds wordt voorgesteld deze incidentele kosten daaruit te betalen. Hiermee kan de nog resterende transformatie geleidelijk worden vormgegeven, de zorg waar nodig kwalitatief gecontinueerd worden en zijn geen plotselinge ingrepen noodzakelijk om de zorg betaalbaar te houden;
- de voorliggende begroting voor het sociaal domein is gebaseerd op de huidige inzichten. Op verschillende onderdelen - in het bijzonder de extra kosten voor de GGZ-B - zijn er nog ontwikkelingen te verwachten. Ook het nieuwe verdeelmodel van Beschermd wonen zal de komende jaren mogelijk financiële consequenties hebben. Het is waarschijnlijk dat het nieuwe Regeerakkoord effecten heeft op het sociaal domein. Eind dit jaar worden de kosten van het sociaal domein nogmaals herijkt op basis van de dan bekende informatie. Mocht dit op onderdelen leiden tot substantieel andere inzichten, wordt de raad daar over geïnformeerd.

Doelgroepenvervoer (R4/R6)

In november 2016 is een Plan van Aanpak Doelgroepenvervoer aangeboden, bijgevoegd bij de raadsinformatiebrief over het doelgroepenvervoer. In de raadsinformatiebrief is aangegeven dat het budget voor doelgroepenvervoer ook na inzet van de maatregelen uit het Plan van Aanpak niet toereikend zou zijn en dat er een verdere studie naar alternatieve dekkingsbronnen zou worden ondernomen.
Tussen november 2016 en nu zijn verschillende van de maatregelen uitgewerkt in businesscases en is nadere studie verricht naar de onzekerheden en risico's die een belangrijke rol spelen binnen het dossier Doelgroepenvervoer. Door deze nadere studie te verrichten, de opgedane ervaringen met doelgroepenvervoer en uitspraken van de raad is tot een andere zienswijze gekomen.
Het doelgroepenvervoer bestaat feitelijk uit een verzameling (vervoers)producten die de gemeente haar inwoners kan bieden om te participeren in de maatschappij. Geconstateerd is dat het oplossen van het dekkingstekort binnen het doelgroepenvervoer niet mogelijk is. Deze (vervoers)producten staan niet op zichzelf maar worden vaak toegekend in samenhang met andere producten die vallen binnen het sociale domein.
Vervoersvoorzieningen en zorgvoorzieningen moeten in samenhang bekeken worden op het niveau van de inwoner en het gezin. Inhoudelijk, procesmatig en financieel kan het doelgroepenvervoer daarom beter integraal onderdeel worden van het sociale domein.

Voorgesteld wordt dat het budget voor doelgroepenvervoer onderdeel gaat uit maken van het totale (ontschotte) budget voor het sociale domein (inclusief Leerlingenvervoer). De budgetten voor doelgroepenvervoer worden verdeeld over de 8 sociale wijkteams (wijkbudgetten). De sociale wijkteams worden daarmee integraal verantwoordelijk voor toekenning van doelgroepenvervoer, als onderdeel van het totaal aan zorg en ondersteuning dat zij toekennen. Tekorten en overschotten op doelgroepenvervoer worden hiermee opvangen binnen het sociaal domein en eventueel de BR Noodfonds.

Dit alles heeft wel tot gevolg dat er een nog grotere taakstelling komt te liggen op de transformatieopgave sociaal domein. Daarom blijft het wel wenselijk en nodig dat er naar oplossingen gezocht wordt om de kosten van het doelgroepenvervoer terug te dringen.
Om te kunnen sturen op de uitgaven voor doelgroepenvervoer moet er beter zicht en grip worden verkregen op het doelgroepenvervoer en de onderdelen daarbinnen, op het niveau van de inwoner/gezin en in samenhang met andere sociaal-maatschappelijke voorzieningen. Daarom moet worden ingezet op verbetering van de informatievoorziening op doelgroepenvervoer.
Door bijvoorbeeld breder te kijken bij het toekennen van vervoersrechten (voor nieuwe aanvragen én voor bestaande toekenningen), waarbij maximaal wordt ingezet op voorliggende voorzieningen, zoals De Reiskoffer, eigen kracht en netwerk, etc., kunnen goede alternatieven worden gevonden en kosten worden bespaard.

Implementatie Omgevingswet
Het Omgevingsrecht bestaat uit tientallen verschillende wetten en honderden regelingen voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De Omgevingswet moet deze regels vereenvoudigen en samenvoegen. Op lokaal niveau moeten ruimtelijk beleid, verordeningen en bestemmingsplannen samengevoegd worden in één gemeentelijk Omgevingsplan. Dit alles moet voor iedereen eenvoudig digitaal raadpleegbaar zijn.
Op 14 november 2016 heeft de raad unaniem een motie aangenomen, waarin het college wordt verzocht te komen tot een plan van aanpak voor de implementatie van de Omgevingswet en totstandkoming van de omgevingsvisie. Dit plan van aanpak is op 4 juli 2017 via een raadskamerbrief aangeboden.

De gemeente moet zich voorbereiden op de invoering van de Omgevingswet en de benodigde aanpassingen implementeren. Arnhem streeft naar een sobere en doelmatige implementatie van de Omgevingswet: de basis op orde op het moment van invoering van de wet. Deze basis hiervoor moet op orde gebracht worden vóór de invoeringsdatum van de Omgevingswet. Als de basis op 1 juli 2019 op orde is, dan heeft de gemeente daarna door overgangsrecht 10 jaar de tijd om stapsgewijs juridisch, beleidsmatig en digitaal over te gaan naar het nieuwe stelsel;
De reeds in de Perspectiefnota opgenomen implementatiekosten hebben betrekking op het op orde brengen van deze basis. Er zijn middelen nodig voor een procesmanager (die aanstuurt en coördineert, de landelijke ontwikkelingen bijhoudt, inspiratie brengt en opdoet, afstemt met 'ketenpartners' etc,); cursus/studiedagen, externe expertise (juridische kennis over (on)mogelijkheden en wat en moet (en kan) geregeld worden); communicatie / participatie, onderzoek / milieu effect rapportage (MER), omgevingsvisie en de digitalisering van (geo-)informatie. Tot op heden wordt de voorbereiding opgevangen binnen de bestaande formatie en budgetten, maar dit is ontoereikend voor bovengenoemde implementatiekosten. Om die reden zal voor 2018 en 2019 incidenteel een kleine € 0,2 miljoen in de begroting worden opgenomen.

De structurele financiële effecten van de Omgevingswet zijn volledig afhankelijk van keuzes die nog gemaakt moeten worden op zowel rijks- als lokaal niveau. Een keuze voor meer regelvrijheid kan bijvoorbeeld leiden tot wegvallen van leges, in combinatie met een verschuiving van vergunningverlening naar handhaving. Dat zou ook effect kunnen hebben op de ODRA. Daar is nu nog helemaal niets van te zeggen. Uitgangspunt is dat de mogelijkheden die de Omgevingswet biedt zullen worden verzilverd, daar waar dat na afweging van baten en lasten aantoonbaar voordeel oplevert, onder meer voor de Arnhemse veranderopgaven zoals de invoering van wijksturing en voor verbetering van dienstverlening;

2.3.2 Overige beleidsontwikkelingen en knelpunten
Zie tabel met toelichting op de volgende bladzijde.

Beleidsontwikkelingen, knelpunten en oplossingen	2018	2019	2020	2021
*Bedragen * € 1.000*				
Noodzakelijke budgetten gemeenteraadsverkiezingen	-85	0	0	0
Structurele besparing op raadsbudget	21	21	21	21
Totaal budget gemeenteraadsverkiezingen	*-64*	*21*	*21*	*21*
Beschikbaar stellen van middelen voor kwaliteitsimpuls taxibranche	-50	0	0	0
Dekking vanuit BR Bereikbaarheid	50	0	0	0
Handhaving ter verhoging en verbetering van de kwaliteit van het taxivervoer (600 uur)	-22	-22	-22	-22
Totaal kwaliteitsimpuls taxibranche	*-22*	*-22*	*-22*	*-22*
Extra middelen Bridge to Liberation Experience (B2LX)	-50	-100	-25	-25
Totaal Bridge to Liberation Experience	*-50*	*-100*	*-25*	*-25*
Regionaal Programma Werklocatie, Arnhems aandeel in incidentele kosten	-125	0	0	0
Totaal Regionaal Programma Werklocatie	*-125*	*0*	*0*	*0*
Herbestemming Eusebius	-250	0	0	0
Totaal Herbestemming Eusebius	*-250*	*0*	*0*	*0*
Rozet, permanente beveiliging aan de deur	-50	-50	-50	-50
Totaal Rozet	*-50*	*-50*	*-50*	*-50*
Uitbreiding milieu zone	-406	0	0	0
Ontwikkel en realisatiecapaciteit milieuzone	-120	-60	-60	-60
Totaal uitbreiding milieuzone	*-526*	*-60*	*-60*	*-60*
Handhaving milieuzone	-25	-25	-25	-25
Totaal handhaving milieuzone	*-25*	*-25*	*-25*	*-25*
Bijstelling WABO leges opbrengsten	-1260	-1260	-1260	-1260
Totaal bijstelling Wabo leges opbrengsten	*-1.260*	*-1.260*	*-1.260*	*-1.260*
Totaal beleidsontwikkelingen, knelpunten en oplossingen	**-2.372**	**-1.496**	**-1.421**	**-1.421**

Budget gemeenteraadsverkiezingen (R0)

De gemeenteraadsverkiezingen brengen extra uitgaven met zich mee. Het betreffen de kosten van de coalitieonderhandelingen, het introductieprogramma, kieskompas of kieswijzer, eventueel de verkiezingskrant, het afscheid van raadsleden, opkomstbevordering, uitslagenavond, etc. Deze kosten zijn geraamd op € 85.000.
In deze MJPB wordt voorgesteld om de kosten voor de verkiezingen in de verkiezingsjaren (2018, 2022, 2026, enz.) ten laste van de Algemene middelen te brengen en daarvoor een verlaging van het raadsbudget met structureel € 21.000 op te nemen ingaande 2018 ter dekking van deze incidentele vierjaarlijkse verhoging.

Extra middelen voor kwaliteitsimpuls taxibranche (R2)

Voor het verhogen van de kwaliteit van het taxivervoer in Arnhem -een nadrukkelijke wens van de raad- wordt een eenmalige bijdrage gereserveerd van € 50.000 in het Bereikbaarheidsfonds.
Tevens wordt een structurele bijdrage van € 22.000 ten laste van de Algemene middelen beschikbaar gesteld.

Extra middelen Bridge to Liberation Experience (B2LX) (R3)

De Slag om Arnhem zit in het hart van de stad. De Bridge to Liberation Experience is de Arnhemse onderscheidende manier om het nieuwe herdenken vorm te geven.
De financiering van de B2LX is een kwetsbaar element. Het gaat om een beperkt moment (één avond) en vraagt een flink bedrag. De mogelijkheden om inkomsten te genereren zijn relatief beperkt. Dat komt ook door de uitdrukkelijke wens dat dit herdenkingsmoment geen commerciële gebeurtenis wordt.

Uitgangspunt is dat met publiek gegenereerde middelen van ondernemers (via het Ondernemersfonds) een stabiele bijdrage wordt geleverd. In 2018 werkt de B2LX toe naar 2019. De perspectieven van de Britten en de Polen komen al aan de orde en nog eenmaal ligt de focus op de laatste veteranen door de bedevaart zichtbaar te maken door beelden te maken van veteranen en hun families die nu nog leven en samen komen bij de brug in 2017. De veteranen zijn al in kaart gebracht en er met Omroep Gelderland zal gewerkt worden aan een documentaire die tevens zonder de experience internationaal getoond kan worden.

Voorgesteld wordt hiervoor bovenop de huidige bijdrage van € 1 ton incidenteel € 0,5 ton extra ter beschikking te stellen.

2019 is het jaar waarin de B2LX internationaal gaat. Van een jaarlijkse nationale herdenking naar de eerste Europese herdenking van de Slag om Arnhem waarin Bridge to Liberation verhalen vertelt vanuit alle verschillende perspectieven, zo ook het Duitse. In de experience zal van alle landen die geparticipeerd hebben in de Slag om Arnhem een artiest optreden die een stuk van hun nationale perspectief vertolkt. De experience zal meer zijn dan de show alleen: er is dan een programma dat toewerkt naar 20 september 2019. Hiervoor wordt voorgesteld om incidenteel € 1 ton extra ter beschikking te stellen. Tot slot past het binnen de visie en ambitie om (samen met het bedrijfsleven) een langdurige bijdrage op een voldoende niveau te leveren. Vanaf 2020 wordt daarom € 25.000 structureel extra ingezet ten behoeven van de B2LX.

Regionaal Programma Werklocaties, Arnhems aandeel in incidentele kosten (R3)
In de afgelopen periode is intensief gewerkt aan de eerste stappen voor het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). In de komende jaren volgen de volgende stappen. Het gaat om een nieuwe, structurele taak met een structurele vormgeving in regionaal verband.

Om uiteindelijk tot een werkbaar en goed functionerend RPW te komen, zal een aantal randvoorwaarden goed ingevuld moeten worden: financiën, personele inzet, monitoring, programmeringsoverleg en opdrachtgeverschap/aansturing. Qua werkzaamheden / kosten gaat het gaat bijvoorbeeld over het nader uitwerken van de RPW-delen kantoren en perifere detailhandel, een regionaal programmeringsoverleg (bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel) onder onafhankelijk voorzitterschap, een objectief monitoringssysteem (in het verlengde van het huidige IBIS voor bedrijventerrein), effecten van voorzienbaarheid en werken aan de juridische houdbaarheid.

Zoektocht is naar een stevige stabiele samenwerkingsstructuur tussen partijen. Voor de lange termijn is het wenselijk de dekking van de kosten via het GO te organiseren, het gaat nu steeds om gelegenheidsconstructies in de regio. Het Arnhemse aandeel in de regionale incidentele kosten in 2018 bedragen € 125.000. Voorgesteld wordt deze bijdrage te dekken uit de Algemene middelen.

Herbestemming Eusebius (R5)
Met bijdragen van gemeente, provincie en rijk (respectievelijk € 2 miljoen, € 2 miljoen en € 4 miljoen) aan de restauratie van de Eusebius is er voldoende geld bijeen om de kerktoren in 2019 uit de steigers te hebben.
Niet de hele Eusebius is hiermee uit de steigers. Voor de restauratie van het schip moet nog ruim € 2 miljoen aan dekking worden gevonden. Daarnaast zijn er kosten om het gebouw in de toekomst tot 'huiskamer van de stad' te maken. Deze zijn geraamd op € 3,7 miljoen.

De toegankelijkheid wordt verbeterd door het realiseren van nieuwe entrees aan de noord- en de zuidzijde (Dudokzijde en Markt), energieprestatie wordt verbeterd door aanbrengen van onder meer dubbel glas en de verbetering van installaties, en de toeristische aantrekkingskracht wordt versterkt door het aanbrengen van uitzichtplatforms ('glazen bakjes') aan de toren en door de inrichting van een museale presentatie over de geschiedenis van Gelderland ('De Eusebius vertelt').
Ten slotte worden voorzieningen zoals toilet en opslag stoelen en dergelijke ondergronds gebracht, zodat de ontsierende golfplaten aanbouw aan de noordzijde kan worden gesloopt. De totaal verwachte benodigde investering is € 5,75 miljoen. De Stichting Eusebius Arnhem zet zich in om zelf € 2 miljoen aan financiering op te brengen. De rest moet volgens plan komen van overheden.

Wegens de provinciebrede uitstraling lijkt de provincie bereid om bij te dragen aan de museale inrichting. De wens bestaat om hierbij een samenwerking te organiseren met de drie andere Gelderse kwartiersteden (Nijmegen, Zutphen, Roermond). De Ridders van Gelre van Omroep Gelderland willen bovendien in hun programma's graag de Gelderse identiteit opvijzelen en doen herleven.
Om andere partijen te verleiden een substantiële bijdrage te leveren (provincie, kwartiersteden en andere fondsen) is het nodig zelf een eerste stap te zetten in de (co)financiering, onder vooraarde dat er eerst een goed en zo integraal mogelijk plan komt te liggen.
Voorgesteld wordt dan ook om € 250.000 in 2018 voor de totstandkoming van de museale inrichting van de Eusebius ten laste van de Algemene middelen te brengen. Dit bedrag wordt uitsluitend beschikbaar gesteld onder voorwaarde van een goed en integraal plan en dekkende financiering van andere partijen.

Rozet, permanente beveiliging aan de deur (R5)
Naar aanleiding van een aantal grote en ernstige incidenten (rondhangen van criminele groeperingen, messentrekkerijen) heeft de directie van Rozet geconcludeerd dat er maatregelen genomen moeten worden om de veiligheid in Rozet voor haar bezoekers en medewerkers te garanderen en ook om haar openbare functie te behouden. Daarnaast wordt Rozet sinds de sluiting van de dagopvang voor thuis- en daklozen als locatie gebruikt om overdag te verblijven. Dit zorgt eveneens voor niet gewenste overlast. Het uitbreiden van het toezicht brengt extra kosten met zich mee en is niet begroot en voorzien. Voorgesteld wordt om hiervoor jaarlijks € 50.000 in bij te dragen ten laste van de algemene middelen.

Uitbreiding milieuzone (R7)
Voor het halen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit is een onderzoek uitgevoerd naar een uitbreiding van de bestaande milieuzone met meer categorieën voertuigen. In de tweede helft van 2017 wordt met de stad het referentiescenario besproken en volgt nadere informatie. In deze MJPB is voor de implementatie € 406.000 incidenteel in 2018 opgenomen. Voor de ontwikkel- en realisatiecapaciteit is € 120.000 in 2018 en structureel € 60.000 in de volgende jaren begroot.

Handhaving milieuzone (R7)
Voor de handhaving van de huidige milieuzone op basis van cameratoezicht is een uitbreiding van de handhavingscapaciteit nodig van 0,5 fte. Het betreft een structureel beslag op de algemene middelen van € 25.000.

Bijstelling WABO leges opbrengsten (R8)
In de MJPB 2017-2020 is € 4,5 miljoen opgenomen in 2018 voor begrote inkomsten uit bouwleges. De afgelopen vier jaren is dit bedrag één maal gerealiseerd, in 2015. Gemiddeld liggen de gerealiseerde inkomsten rond de € 2,5 miljoen.
De begrote inkomsten zijn voor 2018 liggen op een te hoog niveau. De verwachting is dat de invoering van de Omgevingswet op termijn in ieder geval niet tot hogere legesinkomsten zal leiden. Gebaseerd op de achterblijvende realisatie van inkomsten de afgelopen jaren en het feit dat er slechts enkele grote bouwprojecten in beeld zijn, is het voorstel om de inkomsten uit de bouwleges structureel neerwaarts bij te stellen met € 1,26 miljoen.

2.4 Jaarlijkse bijstellingen

Voor elke begroting wordt een actualisatie gemaakt van de belastingen (indexatie), het investeringsplan, het gemeentelijk rioleringsplan en de nominale compensatie van gesubsidieerde instellingen. Daarnaast ontstaat er een aantal voor- en nadelen in de bedrijfsvoering. In totaal leidt dit, zoals zichtbaar in de volgende tabel, tot een nadeel in het algemeen beeld.

Bijstellingen	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
*Bedragen * € 1.000*				
Nominale ontwikkelingen	-5.674	-6.857	-6.836	-6.836
Ontwikkelingen belastingopbrengst	1.206	663	437	633
Areale ontwikkelingen	-58	64	89	44
Actualisatie meerjareninvesteringsplanning	3.131	796	198	21
Ontwikkelingen rente	180	2.079	348	552
Diversen bedrijfsvoering	-1.179	-1.268	-1.176	-717
Totaal bijstellingen	**-2.393**	**-4.523**	**-6.940**	**-6.303**

2.4.1 Nominale ontwikkelingen

Nominale ontwikkelingen	2018	2019	2020	2021
*Bedragen * € 1.000*				
Indexatie loonkosten, aanpassing (pensioen) premies en cao (PN)	-3.980	-3.963	-3.942	-3.942
Indexatie sociale premies per 1-1-2017 Sportbedrijf Arnhem	-130	-130	-130	-130
Geindexeerde vergoeding raadswerk per 1 januari 2017	-40	-40	-40	-40
Totaal indexatie loonkosten	*-4.150*	*-4.133*	*-4.112*	*-4.112*
Nominale compensatie gesubsidieerde instellingen: loon (2,4%) en prijs (1,6%) , per saldo 2,06% gerekend	-1.298	-1.298	-1.298	-1.298
Nominale compensatie gemeenschappelijke regelingen: alleen loon (2,4%) per saldo met 1,39% gerekend	-377	-377	-377	-377
Nacalculatie effect indexering brandweer	-67	-67	-67	-67
Verhoging bijdrage VGGM agv groei aantal inwoners	-45	-45	-45	-45
Inwonerbijdrage VGGM onderdeel Volksgezondheid (4 pijlers)	-37	-37	-37	-37
Indexatie armoedebeleid	300	300	300	300
Totaal nominale compensatie	*-1.524*	*-1.524*	*-1.524*	*-1.524*
Risicobuffer prijsstijgingen op R8 Wonen en Ruimte	0	-252	-27	-27
Risicobuffer prijsstijgingen op R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	0	-462	-569	-578
Risicobuffer prijsstijgingen op R5 Cultuur, recreatie en sport	0	-241	-297	-275
Risicobuffer prijsstijgingen op R7 Gezondheid en Milieu	0	-245	-307	-320
Totaal risicobuffer prijsstijgingen	*0*	*-1.200*	*-1.200*	*-1.200*
Totaal nominale ontwikkelingen	**-5.674**	**-6.857**	**-6.836**	**-6.836**

Loonkosten (Div.)
De verwachte salariskosten nemen in de komende begrotingsperiode fors toe. In de afgelopen periode hebben er ten opzichte van de vorige begroting forse wijzigingen voorgedaan , in de pensioenpremies ABP voor 2017, de Sociale Verzekeringspremies en de premies voor de ZvW.
Bij het opstellen van de 1e begroting van de BV Sportbedrijf begin 2016 is nog geen rekening gehouden met de stijging van de werkgeverslasten per 1 januari 2017. Het tekort van € 130.000 structureel, wordt dan ook gecompenseerd

Op 4 juli jl. hebben de vakbonden samen met de Verenging Nederlandse Gemeenten (VNG) een akkoord bereikt over een nieuwe Cao voor gemeentemedewerkers. Per augustus 2017 wordt het loon met 1 procent verhoogd, maar de nieuwe Cao-afspraken gelden met terugwerkende kracht vanaf 1 mei van dit jaar. In januari 2018 volgt nog eens een loonsverhoging van 1,25 procent.
Een deel van de loonsverhoging is belegd in het Individueel Keuzebudget (IKB) dat per december ook groeit met 0,5 procent. In juli 2018 stijgt het IKB nog eens met 0,25 procent. Er is een doorrekening gemaakt van de financiële effecten van de nieuwe Cao (loonsommen 2018).

Daarnaast is een inschatting gemaakt van verwachte stijging van de pensioenpremies per 1 januari 2018
Deze wordt in december definitief vastgesteld, maar gaat naar verwachting met 1,4% omhoog.
Deze ontwikkelingen hebben een negatief effect van circa € 3,9 miljoen op de begrote loonkosten
Tenslotte is de vergoeding voor het raadswerk is vanaf 2017 geïndexeerd. De totale indexatie op de loonkosten bedraagt ruim € 4,1 miljoen.

Nominale compensatie gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen (Div.)
Er wordt nominale compensatie verstrekt aan de gesubsidieerde instellingen en looncompensatie aan gemeenschappelijke regelingen. Uitgangspunt hierbij zijn de CPB-cijfers die op 24 maart 2017 zijn afgegeven. Uitgegaan wordt van € 1,2 miljoen nominale compensatie voor de gesubsidieerde instellingen (gemiddelde van loon 2,4% en prijs 1,6%, per saldo 2,06%) en € 0,7 miljoen voor gemeenschappelijke regelingen (alleen aandeel loon 2,4% en dus prijs 0%, per saldo 1,39%).

Daarnaast is rekening gehouden met de noodzakelijke verhoogde inwonersbijdrage voor VGGM als gevolg van de groei van het aantal inwoners, de voorgestelde verhoging van de inwonerbijdrage voor de doorontwikkeling van de vier pijlers van de publieke gezondheid en de indexering van de brandweer.
In het Coalitie-akkoord is de afspraak opgenomen om het totale armoedebudget te koppelen aan het landelijke indexcijfer voor lage inkomens. Hiermee beweegt het armoedebudget mee met de omvang van de doelgroep, conform de landelijke trend. Op basis van de gepubliceerde cijfers SCP (raming 2017 "Armoede van Personen"), waarbij de indexering voor het budget armoedebeleid -3,5% is, kan de begroting voor 2018 derhalve naar beneden toe worden bijgesteld met € 0,3 miljoen.

Risicobuffer prijsstijgingen (R2, R5, R7 en R8)
Bij omliggende gemeenten en in den landen is een trend waar te nemen dat met name de aanbestedingen in het fysieke domein fors duurder uitvallen. Voorgesteld wordt om vanaf 2019 een bedrag van € 1,2 miljoen. te reserveren ten laste van de Algemene middelen, waardoor dergelijke aanbestedingsnadelen binnen de beleidsvelden grondexploitatie, onderhoud en beheer van de openbare ruimte en vastgoed opgevangen kunnen worden.

Wegens de vastgestelde kaders voor onderwijshuisvesting en cultuurhuisvesting worden voor deze beleidsvelden geen extra middelen gereserveerd. Hetzelfde geldt voor parkeren, afval en het investeringskrediet GRP, waar de dekking voor prijsstijgingen binnen de opbrengsten en heffingen gevonden moet worden. Het is de bedoeling dat daar waar structurele prijscompensatie nodig is (onderhoud en beheer), deze ook structureel in de begroting wordt verwerkt. Daar waar incidenteel prijscompensatie nodig is (projecten) wordt de verdeling bezien over de lopende MJPB-periode (t/m 2021).
Op basis van een inschatting van te verwachten aanbestedingsnadelen wordt voorgesteld de reservering van € 1,2 miljoen te begroten op de programma's Verkeer, vervoer en waterstaat (€ 462.000), Cultuur, recreatie en sport (€ 241.000), Gezondheid en Milieu (€ 245.000) en Wonen en Ruimte (€ 252.000).

Om de middelen daar in te kunnen zetten, waar daadwerkelijk serieuze knelpunten ontstaan waardoor de continuïteit van het staande beleid in de verdrukking dreigt te komen, zijn spelregels afgesproken:
- wanneer door aanbestedingen/prijsstijgingen knelpunten zich daadwerkelijk voordoen, dan beslist de clustermanager over de inzet van het budget voor het desbetreffende taakveld / project;
- als de aanbesteding betrekking heeft op een investeringsbedrag, dan wordt het budget ingezet ter dekking van de hogere kapitaallasten;
- bij vastgoed en bij grondexploitatie is de prijscompensatie bestemd voor aanbestedingen in projecten (incidentele budgetten). Omdat het onzeker is of de aanbestedingen ook in de jaren worden gedaan waarin de bedragen staan begroot, wordt een eventueel niet benut budget voor prijscompensatie toegevoegd aan de BR Grondexploitatie c.q. BR Vastgoed;
- de middelen voor onderhoud en beheer openbare ruimte zijn bestemd voor jaarlijkse uitgaven (structurele budgetten). Niet benutte prijscompensatie wordt niet gereserveerd, maar valt vrij. In dat geval kan worden voorgesteld deze vrijvallende middelen zo nodig in andere programma's in te zetten.

2.4.2 Ontwikkeling belastingopbrengst

Ter correctie van de inflatie worden de belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven met de CBS consumentenprijsindex voor het lopende jaar (2017) verhoogd. Deze bedraagt 1,6 %.

Ontwikkelingen belastingen	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
*Bedragen * € 1.000*				
Belastingen: Ontwikkelingen OZB	868	929	787	1.006
Belastingen: Ontwikkeling afvalstoffenheffing	338	-266	-350	-373
Belastingen: Ontwikkelingen rioolheffing	0	0	0	0
Totaal ontwikkelingen belastingen	**1.206**	**663**	**437**	**633**

Ontwikkeling OZB (R9)
Rekening houdende met consumentenprijsindex ad 1,6 % en de herijking van het bouwvolume woningen en niet-woningen bedraagt de meeropbrengst OZB in 2018 € 868.000.

Ontwikkelingen afvalstoffenheffing (R9)
De stijging van de opbrengst van de afvalstoffenheffing wordt beperkt zodat de heffing maximaal 100% kostendekkendheid is. De hierboven geschetste financiële ontwikkeling van de afvalstoffenheffing wordt veroorzaakt door een aantal mutaties in de ontwikkeling van aan de heffing toe te rekenen kosten en opbrengsten, die overigens niet direct het gevolg zijn van Diftar[3].

In deze begroting wordt verder uitgegaan van de invoering van Diftar per 1 januari 2018. Als gevolg van de invoering van Diftar worden extra lasten geraamd voor beheer, handhaving, communicatie en middelen voor de ontwikkeling en invoering van een beloningssysteem. Door betere afvalscheiding (lagere inzamelkosten en extra inkomsten uit afvalstromen) dalen de lasten. In 2018 en 2019 is per saldo nog sprake van meerkosten. Deze frictiekosten worden gedekt uit de Bestemmingsreserve Afval.

[3] In het raadsvoorstel "Uitwerking kaders voor de invoering van Diftar" werden de verwachte opbrengsten uit de heffing te laag berekend, omdat ten onrechte geen rekening werd gehouden met een deel van de kapitaallasten die aan de kosten van het product Afval dienen te worden toegerekend. Hierdoor is het resultaat voor de begroting circa € 0,2 á € 0,3 miljoen gunstiger dan in het raadsvoorstel werd aangegeven.

Daarna ontstaat per saldo een voordeel, waardoor de afvalstoffenheffing zal dalen. Eén en ander conform het raadsvoorstel "Uitwerking kaders voor de invoering van Diftar".
De afvalstoffenheffing wordt vastgesteld in de Belastingverordening. Indien in 2018 Diftar niet wordt ingevoerd zal de begroting hierop dienen te worden aangepast.

Ontwikkeling rioolheffing (R9)

De lasten van de riolering en de baten uit de rioolheffing zijn ook geactualiseerd. Belangrijke aannames die hieraan ten grondslag liggen zijn de veronderstelde ontwikkeling van de rioolheffing op basis van de CBS consumentenprijsindex, en de vooruitlopend op het GRP6 geraamde investeringen. De voor- en nadelige verschillen worden verrekend met de bestemmingsreserve Groot onderhoud Openbare Ruimte.
Het voordelige saldo blijft zo beschikbaar voor toekomstige ontwikkelingen met betrekking tot de riolering. Per saldo heeft de actualisatie van de rioolheffing geen effect op de Algemene middelen.

Het bovenstaande resulteert in het volgende plaatje dat de lastenontwikkeling voor 2018 afzet tegen 2017.

Gem. lastenontwikkeling per woning	2017	2018	%
Onroerend zaakbelasting	€ 333	€ 338	1,60%
Rioolheffing	€ 167	€ 169	1,60%
Gemiddeld tarief afvalstoffenheffing	€ 221	€ 215	-2,71%
	€ 721	**€ 723**	**0,28%**

Voor de effecten die de ontwikkelingen hebben voor de eigenaren en huurders wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd, dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde Woz-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft. Omdat deze categorie een lagere gemiddelde Woz-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde Woz-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

2.4.3 Areale ontwikkelingen

Areale ontwikkelingen	2018	2019	2020	2021
*Bedragen * € 1.000*				
Areale ontwikkelingen	-58	64	89	44
Totaal areale ontwikkelingen	**-58**	**64**	**89**	**44**

Op basis van de ontwikkeling van het aantal inwoners en de aantallen woningen is de groei van de stad financieel vertaald.

2.4.4 Investeringen en de bijbehorende kapitaallastenontwikkeling

Het huidige meerjarig Investeringsplan dat is opgenomen in de paragraaf Investeringen is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee heeft het gemeentebestuur een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen. Op basis van deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te scheppen voor de ambities met onze stad.

In de Investeringsplanning 2018 - 2020 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen met een onderscheid in programma- en bedrijfsvoering investeringen. De bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. De investeringen voor jaarschijf 2021 worden in de volgende MJPB opgenomen. Dit om te voorkomen dat ze nu zouden worden vastgesteld, zonder de impact van de bijbehorende kapitaallasten te kennen. Deze vallen door het gehanteerde waarderings-en afschrijvingenregime buiten de scope van deze begroting.

De investeringen zijn zo reëel als mogelijk geraamd; dit conform de in de MJPB 2014-2017 ingezette lijn om structurele vrijval op kapitaallasten te realiseren door het reëler plannen van investeringen. Voor de jaren 2018 tot en met 2021 worden in deze MJPB kredieten aangevraagd van € 195,4 miljoen.
De nadruk ligt op de jaren 2018 en 2019 met geplande investeringen van respectievelijk € 75,6 miljoen en € 67,3 miljoen. Voor de hele planperiode van deze MJPB incl. 2017 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 260,7 miljoen.

Dit is iets meer dan het totaal aan investeringen van € 249,7 miljoen, dat in de vorige MJPB was voorzien voor de periode 2016 - 2020. Bij een vergelijking tussen deze investeringsplanningen valt op dat de oorspronkelijke nadruk in het jaar 2018 is verdeeld over de jaren 2018 en 2019. Deze verschuiving wordt voor het grootste deel verklaard door een gewijzigde planning van investeringen in de sfeer van de onderwijshuisvesting en cultuur. Geplande onderwijsinvesteringen en de investering in Museum Arnhem in 2018 schuiven door naar 2019.
Verder valt op dat voor de jaren 2020 en 2021 geen grote, nieuwe investeringen worden begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen na de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018.

Ontwikkelingen agv actualisatie MeerjarenInvesteringsplanning	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
*Bedragen * € 1.000*				
Vrijvallende kapitaallasten bestaande activa (PN)	-50	-52	-54	1.188
Financiele consequenties agv actualisatie MeerjarenInvesteringsPlan (PN)	27	-172	-268	-1.166
Financiele consequenties agv actualisatie MeerjarenInvesteringsPlan onderwijs	1.703	-103	-98	-405
Totaal actualisatie MIP	*1.681*	*-326*	*-420*	*-383*
Correctie omslagrente van 4 naar 2 % op bestaande en nieuwe investeringen (PN)	13.551	14.404	15.090	15.060
Correctie op treasurybegroting als gevolg van correctie omslag rente van 4% naar 2% (budgettair neutraal) (PN)	-13.551	-14.404	-15.090	-15.060
Correctie op kapitaallastenkader onderwijs agv verlaging omslagrente	1.506	1.185	693	484
Totaal actualisatie rente	*1.506*	*1.185*	*693*	*484*
Asfalt Valkenhuizen	-56	-55	-54	-52
Extra investeringen duurzaamheid vastgoed, afschrijvingslasten	0	-22	-56	-75
Besparing op energiekosten vanaf 2019	0	14	35	47
Totaal nieuwe investeringen	*-56*	*-63*	*-75*	*-80*
Totaal ontwikkelingen agv actualisatie MeerjarenInvesteringsplanning	**3.131**	**796**	**198**	**21**

Kapitaallastenontwikkeling (Div.)
In de vorenstaande tabel is de ontwikkeling van de vrijval meegenomen die ontstaat door het verschil tussen de werkelijke kapitaallasten van alle in het verleden gedane investeringen (niet MIP investeringen) en de begrote kapitaallastenruimte. Daarnaast is de ontwikkeling van de kapitaallasten geschetst ten opzichte van de vorige begroting gebaseerd op basis van de in de paragraaf Investeringen opgenomen investeringsplanning (MIP). Apart inzichtelijk gemaakt zijn de kapitaallastenbudgetten voor Asfalt bij Valkenhuizen en extra investeringen met betrekking tot duurzaamheid vastgoed.
Tenslotte is reeds bij de Perspectiefnota al aangekondigd dat ingaande het begrotingsjaar 2018 volgens nieuwe regels van het BBV de omslagrente niet meer dan 0,5% hoger zijn dan de aan activa door te berekenen werkelijke rentekosten.

Verlaging omslagrente (Div.), consequenties kapitaallastenkader onderwijs (R4)
Ingaande het begrotingsjaar 2018 gaan aangescherpte BBV-regels gelden aangaande de te hanteren omslagrente. De omslagrente mag maximaal 0,5% afwijken (positief of negatief) van de aan activa door te berekenen werkelijke rentekosten. De huidige omslagrente van 4% mag niet meer gebruikt worden, omdat daarmee het verschil groter is dan 0,5% ten opzichte van de werkelijke rentekosten. De omslagrente zou moeten dalen naar plusminus 2%. In deze MJPB 2018-2021 heeft een herrekening plaatsgevonden en de budgettair neutrale consequenties hiervan zijn verwerkt. Met betrekking tot de onderwijsbegroting heeft deze herrekening positieve consequenties. Binnen het onderwijshuisvestingskader is nog niet besteedde ruimte. Herrekening van deze ruimte naar het investeringsniveau met een lagere rente resulteert in een correctie op het kapitaallastenkader van onderwijs van € 1,5 miljoen aflopend naar € 480.000 in 2021.

De verlaging van de omslagrente heeft in de MJPB geen gevolgen voor de reeds in het MIP opgenomen nieuwe investeringen. De wijziging is budgettair neutraal verwerkt. De kapitaallasten dalen, wat een voordeel geeft in de programma's en het resultaat van de financieringsfunctie daalt, wat een even groot nadeel geeft.

Anders is dit voor nog niet begrote, nieuwe investeringen. Met de in de begroting aanwezige beschikbare budgetten kan sneller dekking worden gevonden voor nieuwe kapitaallasten omdat deze lager zijn dan voorheen. Puur financieel geredeneerd zou dat kunnen betekenen dat sneller naar het instrument investeringen kan worden gegrepen, ze zijn immers goedkoper geworden. Zo'n ontwikkeling heeft ook een keerzijde. Voor het doen van investeringen heeft de gemeente leningen nodig. Extra, niet begrote investeringen betekenen extra leningen, dus meer schulden voor de gemeente en daarmee minder robuuste financiën.

Om als gemeente financieel gezond te blijven wordt een extra dimensie toegevoegd aan de overwegingen om een investering te doen. Niet alleen de vraag of binnen de begroting ruimte kan worden gevonden om de kapitaallasten te dekken, maar meteen daaraan gekoppeld de vraag of de extra schuld past binnen een gezonde vermogenspositie nu en op langere termijn.

Asfaltverharding sportcentrum Valkenhuizen (R5)

Sportcentrum Valkenhuizen zal de komende jaren een grote metamorfose ondergaan met de realisatie van het nieuwe zwembad, geïntegreerd met het sportcomplex. Hierbij zal de vernieuwde entree zorg dragen voor een aantrekkelijke uitstraling van het complex.
In aanvulling op de onderwijsvoorziening en de breedtesport leent het centrum zich goed voor het organiseren van meer (inter)nationale events (WK/EK), zowel voor binnen- als buitensport. Dat vergt aanpassingen in de hallen en buitengebieden, om extra bezoekers te faciliteren (tribunes, opslaggebouw) alsmede voorzieningen in de infrastructuur. Om dit mogelijk te maken is ontwikkeling van extra (vaste) parkeerplaatsen voor events gewenst. Er is behoefte aan deze voorziening na het verdwijnen van de overloop Parkeerplaats op Saksen Weimar. Deze is opgeheven in verband met de ontwikkeling aldaar van het woongebied. Ook zijn er door de nieuwbouw van het Zwembad Valkenhuizen gedurende 2 jaar structureel vervangende parkeerplaatsen nodig. Na afbraak van het bestaande zwembad kan het tijdelijke tekort in de reguliere parkeerbehoefte opgeheven worden door aanleg van nieuwe parkeerplaatsen in de vorm van een asfaltverharding. Nadat het zwembad is opgeleverd kunnen deze parkeerplaatsen vanaf dat moment worden aangewend voor sportdoeleinden en bij grote evenementen worden ingezet als overloop parkeerterrein.
Het inrichten van een terrein voor 250 auto's bij zwembad Valkenhuizen vergt een investering van € 624.000 exclusief BTW. De kapitaallasten bedragen € 56.000.

Duurzaamheid vastgoed (Div.)

Om te kunnen voldoen aan de opgave om het vastgoed te verduurzamen binnen het kader van SER-energieakkoord, het Gelders energieakkoord én het Arnhemse programma New energy made in Arnhem,, is een plan van aanpak gemaakt voor het verduurzamen van een kernportefeuille van 21 grotere panden, die een groot deel van het energieverbruik van het vastgoed vertegenwoordigen.

Voor de verduurzaming is voor de genoemde 21 panden de komende 10 jaar gemiddeld € 320.000 aan investeringen per jaar extra nodig. De netto kosten hiervan bedragen de komende 10 jaar gemiddeld € 43.000 (rekening houdend met een split incentive van 50%). Hierin is dan meegenomen dat er de komende 10 jaar gemiddeld € 80.000 per jaar bespaard aan energie (oplopend van € 13.000 naar € 164.000 per jaar). Voorgesteld wordt om de extra gevraagde middelen hiervoor op te nemen in de MJPB.

2.4.5 Ontwikkelingen rente

Ontwikkelingen rente en overige financieringszaken	2018	2019	2020	2021
*Bedragen * € 1.000*				
Rentemanagement (PN)	-18	1.881	150	354
Dividend BNG (PN)	0	0	0	0
Vrijval structureel budget lening OHRA irt Gelredome	198	198	198	198
Totaal ontwikkelingen rente en overige financieringszaken	**180**	**2.079**	**348**	**552**

Rentemanagement (R9)

In navolging van het vorig jaar ingeboekte rentevoordeel, als gevolg van de aanhoudende daling van de rente, is het afgelopen jaar de renteontwikkeling nauwlettend in de gaten gehouden. Op basis van de uitkomst van jaarverslag 2016 en de actualisatie van de investeringsplanning (zie kapitaallastenontwikkeling) is een nieuwe meerjarenbegroting opgesteld voor de treasuryfunctie voor de aankomende jaren. Zoals vorig jaar al ingeschat lijkt een geleidelijke stijging van de rente voor langlopende leningen zich vanaf 2017 voor te doen. Afgezien van het jaar 2019 geven deze resultaten maar kleine afwijkingen ten opzichte van de begroting. De afwijking in 2019 is te verklaren als het gevolg van het doorschuiven van investeringen, waardoor in 2018 meer investeringen worden voorzien.

Vrijval budget lening OHRA (R9)
De gemeente Arnhem heeft de nog in 2016 resterende betalingen op de lopende lening met de OHRA in relatie tot het Gelredome afgekocht. Hierdoor is vrijval op structurele budget voor de lening OHRA ad € 198.000 ontstaan.

2.4.6 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

In de Perspectiefnota is al een aantal voor en nadelen geschetst op de bedrijfsvoering.

Diversen bedrijfsvoering	2018	2019	2020	2021
*Bedragen * € 1.000*				
Wachtgeld en pensioenverplichtingen (vertrek Burgemeester Kaiser en na verkiezingen)	-602	-691	-599	-225
Formatieuitbreiding adviseurs veiligheid	-85	-85	-85	0
Diversen bedrijfsvoering	-492	-492	-492	-492
Actualisatie frictiekosten (minder frictiekosten dan in MJPB 2017 begroot)	3.014	202	0	0
Minder onttrekken aan BR frictiekosten	-3.014	-202	0	0
Totaal diversen bedrijfsvoering	**-1.179**	**-1.268**	**-1.176**	**-717**

Wachtgeld en pensioenverplichtingen (R0)
In maart 2018 zijn er gemeenteraadsverkiezingen. In principe is het mogelijk dat geen van de huidige wethouders terugkeert. In de voorliggende berekening van de wachtgeldverplichting is er vanuit gegaan dat geen van de 6 wethouders terugkeert. Uit de vorige wethouders periode bleven er 2 wethouders actief. Daarnaast zal er rekening gehouden moeten worden met APPA verplichting van €150.000,- over de uitgekeerde wachtgelden. Tenslotte is er in verband met ziekte en het vertrek van voormalig burgemeester Kaiser een wachtgeldbudget nodig tot bijna eind 2020.

Formatieuitbreiding adviseur Veiligheid (R1)
Gemeenten krijgen op veel beleidsvelden taken van de centrale overheid toegewezen. Op sommige onderdelen gebeurt dit zeer expliciet, bijvoorbeeld op het gebied van de decentralisaties. Op andere onderdelen gebeurt dit meer impliciet.
Het beleidsveld Openbare Orde en Veiligheid (OOV) is een veld waar impliciet, bijna sluipenderwijs, de taken van de gemeente de afgelopen jaren sterk zijn toegenomen. Niet alleen in onderwerpen en thema's, zoals bijvoorbeeld activiteiten rond radicalisering of verwarde personen, maar ook in de rol die de gemeente geacht wordt in te vullen. Op steeds meer veiligheidsonderwerpen hebben gemeenten een regierol. En deze regierol geldt nog sterker voor de regiogemeenten, zoals Arnhem.
Voorgesteld wordt om de regierol op het onderwerp veiligheid te verstreken en hiervoor voor een periode van 3 jaar de formatie uit te breiden.

Diversen bedrijfsvoering en huisvesting (R9)
Alle taakstellingen op de bedrijfsvoering zijn ingevuld. Alle resterende voor- en nadelen op de formatie zijn binnen de bedrijfsvoering integraal bekeken. Dit geldt voor het begrote voordeel als gevolg van de inrichting van De Connectie, de extra formatie van de teams Leefomgeving en de voordelen op de huisvesting, die ontstaan doordat op 1 juli 2020 het huurcontract met de twee verschillende eigenaren van het Stadskantoor afloopt.
De prognoses voor de onttrekkingen aan de bestemmingsreserve Frictiekosten zijn geactualiseerd.

Voor de toekomst wordt ernaar gestreefd om binnen de gemeentebrede bedrijfsvoering meerjarig budgettair neutraal te werken. Door de vorig jaar ingestelde bestemmingsreserve Frictiekosten te verbreden naar een bestemmingsreserve Bedrijfsvoering, kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering hierin worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.

2.5 Invulling Taakstellingen

Tot vorig jaar zijn er sinds de bezuinigingsoperatie toekomst gericht bezuinigen in 2011, geen begrotingen meer geweest, waarin niet substantieel moest worden bezuinigd. Arnhem is de afgelopen jaren vooral geconfronteerd met aanzienlijke bezuinigingen van het rijk. Daarnaast heeft ook het slecht economische tij, met een stilstaande vastgoedmarkt en oplopende werkeloosheid er voor gezorgd dat de druk op de Arnhemse voorzieningen steeds groter werd.
Hierdoor was er steeds weer de noodzaak om te bezuinigen en vooral creatieve oplossingen te zoeken voor het verminderen van de werkloosheid, het aantal uitkeringen, het beperken van de kosten voor zorg en ondersteuning en het voorkomen van armoede.

Ondanks de onaangename consequenties van de bezuinigingsmaatregelen is het overgrote deel van de in de afgelopen jaren getroffen maatregelen gerealiseerd. Door de significante verbetering van het financiële perspectief vanaf 2017 zijn vorig jaar het overgrote deel van de nog niet ingevulde taakstellingen heroverwogen.

Er resteerden nog enkele taakstellingen, die in deze begroting worden ingevuld.
Per taakstelling worden de genomen maatregelen toegelicht en in de volgende tabel zijn de financiële consequenties hiervan op de algemene middelen weergegeven.

Invulling nog openstaande taakstellingen	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
*Bedragen * € 1.000*				
Restant nog in te vullen taakstelling mobiliteit/bereikbaarheid	-200	-200	-200	-200
tlv bereikbaarheidsfonds	200	200	200	200
Totaal taakstelling mobiliteit en bereikbaarheid	*0*	*0*	*0*	*0*
Restant taakstelling VGGM	-31	-31	-31	-31
terugleggen bij VGGM	31	31	31	31
Totaal taakstelling VGGM	*0*	*0*	*0*	*0*
Nog in te vullen deel taakstelling vastgoed (sport-cultuur) (MJPB 2017-2021)	0	0	-1.000	-1.000
Besparingen op cultuur	150	150	150	150
Besparingen op sport	100	150	150	150
Besparingen op regulier programma R8	50	50	50	50
Besparingen op vastgoed:				
Potentiele incidentele verkoop	0	0	700	700
Verlaging beheerslasten bij verkoop gebouwen	0	0	150	150
Totaal ruimte door invullen taakstelling vastgoed	*300*	*350*	*200*	*200*
Totaal ruimte door invullen taakstellingen	**300**	**350**	**200**	**200**

Taakstelling mobiliteit/bereikbaarheid (R2)

Bij de MJPB 2016-2019 is besloten om op het terrein van mobiliteit € 0,8 miljoen structureel te bezuinigingen. Deze bezuinigingen zouden voornamelijk gevonden moeten worden door verhoging van inkomsten door vernieuwing van het parkeerproduct en lagere lasten door de kosten van handhaving te verminderen.
Voor € 0,5 miljoen wordt de taakstelling ingevuld door hogere opbrengsten. Een bedrag van € 0,1 miljoen is gekoppeld aan een besparing door digitalisering, die wordt ingevuld in de transitiefase naar de verzelfstandiging van het parkeerbedrijf. Voor € 0,2 miljoen zijn geen maatregelen in beeld.

De begrote toevoegingen en onttrekkingen aan de BR bereikbaarheid worden jaarlijks geactualiseerd. Geconstateerd is dat er door de actualisatie van de investeringen, het indexeren van de bijdrage aan de fietsenstalling Arnhem CS, conform vastgelegd in de overeenkomst met NS (2% per jaar met ingang van 2017), de actualisatie van de parkeerexploitatie en het verwerken van de extra opbrengsten als resultante van het indexeren van de parkeertarieven, per saldo extra ruimte ontstaat in het Bereikbaarheidsfonds.
Hierdoor is het mogelijk om de naar beneden toe bijgestelde investeringsruimte voor mobiliteitsinvesteringen vanaf 2019 weer te verhogen van € 450.000 naar het oorspronkelijke niveau van € 986.000. Dit als resultante van de bij de vorige MJPB besloten directe koppeling tussen het krediet Verkeersinfrastructuur en het Bereikbaarheidsfonds, waarbij de toekomstige investeringsruimte kan worden bepaald op basis van de ontwikkeling van het bereikbaarheidsfonds c.q. het parkeerresultaat. Daarnaast is het tevens haalbaar om het nog niet ingevulde deel van de taakstelling op Mobiliteit ten laste van het bereikbaarheidsfonds brengen. Voorgesteld wordt dan ook om het nog resterende deel van de taakstelling op deze wijze definitief in te vullen.

Taakstelling op VGGM (R2, R7)

Tijdens de behandeling van de Zomernota d.d. 13 juli 2015 is voorgesteld om vanaf 2017 structureel € 750.000 te bezuinigen op de VGGM. In 2016 heeft VGGM voorstellen gedaan voor de invulling van de bezuinigingstaakstelling. Er resteerde een restanttaakstelling van € 193.000, waarvan in de MJPB 2017 is voorgesteld om de VGGM tijd te geven om hieraan invulling te geven, door in 2017 het tekort ten laste van de Algemene middelen te brengen. Om de taakstelling in te vullen heeft VGGM een aantal bestaande voorstellen aangepast en een nieuw voorstel gedaan. Per saldo resteert een nog te op te lossen deel van € 31.000.
Aan VGGM wordt gevraagd om dit via besparingen op de bedrijfsvoering op te lossen

Taakstelling verkoop bezit (Div.)

De in de MJPB 2016-2019 opgenomen taakstelling op verkoop van bezit is tot en met 2019 ingevuld door de eerder ingezette verkoop van gemeentelijk vastgoed voort te zetten. De taakstelling voor 2017 is reeds geheel ingevuld en die voor 2018 al grotendeels. De verwachting is dan ook dat de invulling van de taakstelling in 2018 en 2019 haalbaar is.
Om de incidentele invulling van de taakstelling vanaf 2020 structureel te maken is in de vorige MJPB aangegeven

binnen de beleidsvelden Cultuur en Sport op zoek te gaan naar nieuwe besparingsmogelijkheden.
Vanaf 2018 wordt er € 150.000 bezuinigd op de uitgaven voor cultuur. De exacte invulling hiervan wordt in de komende periode nader uitgewerkt.
Op de uitgaven voor sport moet eveneens vanaf 2018 voor € 100.000 oplopend naar € 150.000 in 2019 worden bespaard. Hierbij wordt gewerkt aan het afstoten of anders inzetten van de sportparken. De uitwerking zal het komende jaar plaatsvinden.
De komende tijd zal worden uitgewerkt op welke wijze er vanaf 2018 € 50.000 kan worden bespaard op het regulier programma Wonen en ruimte.

Tenslotte zal vanaf 2019 structureel € 150.000 minder uitgegeven aan de beheerlasten Vastgoed. Dit zou mogelijk moeten zijn doordat de beheerlasten van een aantal verkochte panden vrijvallen.
Aangezien in de jaren 2018 en 2019 de taakstelling naar verwachting gerealiseerd zal gaan worden, ontstaat in deze jaren door de besparingen een voordeel van € 300.000 in 2018, € 350.000 in 2019. en € 200.000 in 2020 en 2021. Niet zichtbaar, aangezien deze buiten de scope van de begroting valt, is dat de taakstelling in 2022 voor € 500.000 niet volledig structureel is ingevuld. Voorgesteld wordt om dit dan vanuit de Algemene middelen te financieren, aangezien de voordelen in de periode van 2018-2021 aan de algemene middelen zijn toegevoegd.

2.6 Het totale financiële beeld

De in de paragrafen 2.1 tot en met 2.5 beschreven ontwikkelingen resulteren per saldo in een begroting met in alle jaarschijven overschotten.

Financieel beeld 2017-2021	2018	2019	2020	2021
*Bedragen * € 1.000*				
Uitgangspositie MJPB 2017-2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	12.365	14.869	15.659	15.855
Beleidsontwikkelingen en oplossingen	-9.561	-9.977	-7.634	-5.362
Bijstellingen en bedrijfsvoering	-2.393	-4.523	-6.940	-6.303
Invulling nog openstaande taakstellingen (ruimte)	300	350	200	200
Begrotingswijziging bij PN voor jaarschijf 2017				
Totaal financieel beeld	**711**	**719**	**1.285**	**4.390**

Robuustheid van de begroting, stresstest en weerstandsvermogen

In de paragraaf Weerstandsvermogen is de meest recente vermogenspositie geschetst. Hieruit blijkt dat wanneer de beschikbare weerstandscapaciteit van € 48,7 miljoen wordt geconfronteerd met de berekende benodigde weerstandscapaciteit van € 25,7 miljoen (bij een zekerheidspercentage van 90%) dat de gemeente, bij het opmaken van deze MJPB, over voldoende weerstandsvermogen beschikt.

De weerstandsfactor bedraagt 1,97 en dat is ruim boven de afgesproken 1,3.

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Jaarverslag 2016	MJPB 2018-2021
	90%	90%
		Bedragen x € 1.000
Benodigde weerstandscapaciteit		
Gemeentebrede risico's	25.009	15.836
Risico's grondexploitatie	7.770	7.770
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	2.107	2.107
Totaal	**34.886**	**25.713**
Beschikbare weerstandscapaciteit		
Algemene reserve	43.696	39.901
Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	772	1.642
Begroting	5.665	1.039
Prognose resultaat 2017	-	7.951
Totaal	**50.134**	**50.533**
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**15.248**	**24.820**
Weerstandsfactor	**1,44**	**1,97**
Ruimte voor nieuw beleid (> factor 1,3)	**4.782**	**17.106**

Naast de vermogenspositie moet ook worden gekeken naar de balansposities.
Uit de stresstest in deze begroting, blijkt nog steeds dat de balansposities, zoals netto schuldquote en solvabiliteit broos zijn.

De schuldquote stijgt met name in de jaren 2019 en 2020. Dit heeft alles te maken met de geplande investeringen in die jaren. Gemiddeld wordt in deze periode jaarlijks 10% van het begrotingstotaal geïnvesteerd. De netto schuldquote ligt net als in de vorige MJPB boven de 100%, maar valt in de meeste jaren wel lager uit dan vorig jaar. Dit is vooral een gevolg van de verhoging van de totale baten (met name het gemeentefonds) ten opzichte van de vorige MJPB. In de realisatie is deze overigens in de afgelopen jaren lager uitgevallen als gevolg van het achterblijven van geplande investeringen.
Om de schuldquote te verlagen zullen nieuwe investeringen (en daarmee nieuwe leningen) in de hand moeten worden gehouden. Naar de toekomst toe zal dan ook in het afwegingenkader voor nieuwe investeringen de vermogenspositie van de gemeente een meer nadrukkelijke rol moeten worden gegeven.
Nog voor het einde van het jaar zal een voorstel voor aanvullende spelregels worden gedaan dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Uit de ontwikkeling van de solvabiliteit blijkt dat het aandeel van het eigen vermogen op de totale baten vanaf 2018 redelijk stabiel is (circa 11%) en ten opzichte van de vorige begroting gestegen is. Dit is het gevolg van een verbetering van de vermogenspositie (algemene reserve en bestemmingsreserves).

Ondanks dat er voor het eerst sinds jaren een begroting wordt gepresenteerd met overschotten, blijft onze financiële positie bezien vanuit de balansposities aandacht vragen. Juist nu er in de exploitatie meer financiële ruimte ontstaat, pleit dit er voor om onze balansposities op niveau te brengen. Nieuwe investeringen en daarmee nieuwe leningen moeten in de hand worden gehouden. Om dit te bewerkstelligen zijn er aanvullende spelregels noodzakelijk.

Daarnaast biedt de financiële ruimte nu mogelijkheden om oplossingen te bieden aan knelpunten die in het onderzoek inzake de financiële positie (september 2016) gesignaleerd zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan de nog niet in de begroting opgenomen 'stille lasten' in de openbare ruimte (pieken in de investeringen in de riolering, vervanging en grote ingrepen aan bruggen/viaducten en watergerelateerde zaken).

Gezien de in de inleiding geschetste onzekere effecten van het rijksbeleid én om ruimte te geven aan versteviging van de balansposities wordt dan ook voorgesteld om de overschotten uit de jaarschijven van de begroting toe te voegen aan de algemene reserve.

Uitgaande van bovenstaande kunnen wij u een sluitende begroting presenteren, die kan worden samengevat in het onderstaande financiële beeld.

Financieel beeld 2017-2021	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
*Bedragen * € 1.000*				
Uitgangspositie MJPB 2017-2020	0	0	0	0
Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	12.365	14.869	15.659	15.855
Beleidsontwikkelingen en oplossingen	-9.561	-9.977	-7.634	-5.362
Bijstellingen en bedrijfsvoering	-2.393	-4.523	-6.940	-6.303
Invulling nog openstaande taakstellingen (ruimte)	300	350	200	200
Begrotingswijziging bij PN voor jaarschijf 2017				
Totaal financieel beeld	**711**	**719**	**1.285**	**4.390**
Toevoeging (-) of onttrekking (+) aan de AR	**-711**	**-719**	**-1.285**	**-4.390**
Totaal saldo MJPB	**0**	**0**	**0**	**0**

DEEL 2 BELEIDSBEGROTING

De BELEIDSBEGROTING bestaat uit vijf onderdelen:

- **Veranderopgaven (V)**
- **Wijkprogramma's (W)**
- **Programma's STAD (R)**
- **Paragrafen**
- **Overig programmaplan**

VERANDEROPGAVEN (V)

De volgende veranderopgaven (V) zijn opgenomen in de MJPB 2018-2021:

V1 Vitale economie Arnhem en Nijmegen

V2 Circulair Arnhem

V3 Doorbraak naar werk

V4 Zorg dichterbij

V5 Inclusief Arnhem

De veranderopgaven staan niet los van elkaar en kennen een onderlinge samenhang.
In de veranderopgaven is aangegeven welke belangrijke vernieuwingen de gemeente in de stad en in de wijken in de komende jaren wil realiseren.

De veranderopgave worden nader toegelicht met de volgende onderdelen:

- **Bestuurlijke aansturing;**
- **Opgave;**
- **Ambitie;**
- **Bijdrage aan de Arnhemse hoofddoelen;**
- **Doelen veranderopgave;**
- **Aanpak;**
- **Samenhang.**

V1 Vitale economie Arnhem Nijmegen

Arnhem positioneert zich samen met Nijmegen als bruisende binnensteden aan de rivier met oog voor de complementariteit van de beide binnensteden en het specifieke DNA van Arnhem en Nijmegen.
Samen met Nijmegen vindt een verkenning naar de culturele versterking in de regio plaats. Het versterken van de Arnhemse Hotspot Energy is nodig om stevige stappen te kunnen maken, naast regionaal ook internationaal.
Slimme duurzaamheid is cruciaal voor de duurzame economische versterking van de regio.

Bestuurlijke aansturing

Aansturing van het veranderprogramma beperkt zich niet tot één portefeuille maar is over verschillende portefeuilles verdeeld.

Opgave

Arnhem positioneren

Arnhem werkt in een sterke verbondenheid met Nijmegen, de regio, de provincie Gelderland, de Economic Board, het rijk en andere partners aan:

- het stevig inzetten op de positionering van Arnhem, in relatie ook tot Noord Rijn Westfalen.
- versterking van haar positie als aantrekkelijke centrumstad conform de in 2015 vastgestelde koers (ruimtelijke kwaliteit, bereikbaar, gastvrij, vernieuwend ondernemerschap en uitdagende programmering);
- versterking van de innovatieve kracht in de stad;
- structuurversterking voor economische ontwikkeling en groei;
- de human capital agenda;
- verbetering van de internationale profilering;
- versterken van locaties voor (kennisintensieve en innovatieve) bedrijvigheid;
- het aanjagen van kennisontwikkeling en stimuleren van (jong) talent.

Kenmerken van de opgave zitten in grensontkennend denken, het smeden van sterke regionale allianties met als doel het bereiken van meer en meer solide resultaat.

Ambitie

- **Bruisende Binnensteden aan de rivier:**
  met oog voor de complementariteit van de beide binnensteden en voor het specifieke DNA van Arnhem en Nijmegen. Om te worden van een place to buy naar een place to meet gaat het in Arnhem en Nijmegen om het voortborduren op eigen kwaliteit, samen sterker in plaats van concurreren, in samenhang met regio en inwoners. Specifiek voor het Arnhemse zijn - binnen genoemde context - de prioriteiten voor komende tijd al uitgezet.
- **Arnhem speelt in de Culturele Eredivisie:**
  de economische en maatschappelijke propositie hiervan is voor Arnhem (en regio) onderscheidend. Samen met Nijmegen vindt een verkenning naar de culturele versterking in de regio plaats. In de stad zelf spelen vraagstukken rond duurzame versterking van de ketens, samenwerking in de Lauwersgracht Alliantie, versteviging van de beeldbepalende culturele evenementen, doorontwikkeling van Rozet en uitbreiding van Museum Arnhem;
- **Health en Energy versterken:**
  Arnhemse Hotspot Energy vraagt - binnen het regionale systeem van kennis en innovatieve werklocaties - om versterking. De belangrijke partijen in en buiten de stad waarmee wordt samengewerkt, zijn primair Arnhems Buiten, IPKW, HAN / VHL, gemeente Rheden, Provincie Gelderland.
  In de komende periode wordt scherp welke harde investeringen, maar ook versterkingen in samenwerking, nodig zijn om stevige stappen te zetten. Hierbij wordt ook gekeken naar de samenhang met de (Nijmeegse) regio. Ook de lijnen ondernemerschap, acquisitie en internationalisering wordt op deze manier verder uitgewerkt;
- **Slimme Duurzaamheid:**
  is cruciaal voor de duurzame economische versterking van de regio. Deze lijn krijgt voornamelijk haar invulling in de veranderopgave Circulair Arnhem / Energy made in Arnhem;
- **Mobiliteit/infrastructuur:**
  In de binnenstad ligt hier een helder opgave. In de komende periode wordt dit verder voorbereid om het gesprek hierover ook regionaal steviger aan te vliegen. Dit gaat verder dan het oplossen van actuele knelpunten. Het traject rond de ICE kan hierin als inspiratie dienen.

Randvoorwaardelijk voor bovenstaande lijnen:

- **Regionale samenwerking op werklocaties:**
  om (letterlijk en figuurlijk) ruimte te maken voor de versterking van de regio - is de regionale samenwerking op werklocaties van belang. Hiervoor worden in 2017 en 2018 cruciale stappen met elkaar gezet;

- **Professionele marketing:**
  een gedragen en professionele marketing van de stad - in samenhang met de regio - is randvoorwaarde voor het uitvoeren van de opgave;
- **Optimale dienstverlening aan ondernemers en partijen:**
  randvoorwaardelijk voor deze opgave is een goede dienstverlening naar ondernemers en partijen die plannen hebben in/voor de stad, waarbij het ja-mits principe uitgangspunt is.

Bijdrage aan de Arnhemse hoofddoelen

Vitale economie Arnhem Nijmegen

Bijdrage aan Arnhemse hoofddoelen

Dynamische (centrum)stad aan de rivier

- Inzetten op een dynamisch centrum in en voor de regio, in samenhang met Nijmegen;
- Een centrum dat aantrekkelijk is voor inwoners van de stad en bezoekers uit de wijde omtrek.
- Met ruimtelijke kwaliteit, bereikbaar, gastvrij, vernieuwend ondernemerschap en uitdagende programmering.

Bedrijvige stad regionaal en internationaal

Het economisch potentieel vergroten door:

- Vernieuwing en doorontwikkeling van bedrijvigheid
- Het verbeteren van de kennisinfrastructuur
- Het creëren van werkgelegenheid op alle niveaus in regionaal en (inter-)nationaal perspectief.

Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling

Alles doen om de positie in de Culturele Eredivisie:

- te behouden en versterken;
- in alliantie met vele partijen binnen en buiten de stad;
- de toppers op het gebied van sport, culturele evenementen en leisure te koesteren en stimuleren in hun ontwikkeling.

Duurzame stad

- Koersen op duurzaam wonen in de stad waar inwoners en bedrijven zijn gericht op energietransitie in een groen-blauwe omgeving.

Besturen met kennis uit de stad

- Sterk bestuur in strategische allianties met Nijmegen, regio, provincie en andere overheden;
- Volgens de principes van het lemniscaat van meerwaarde dragen investeringen in een gewilde stad bij aan de doelen van een gewilde stad, met gezonde zelfredzame burgers, leefbare wijken en krachtige sociale verbanden.

Wonen in leefbare wijken

Niet van toepassing

Zelfredzame inwoners met zorg elkaar

Niet van toepassing

Krachtige sociale verbanden in de wijk

Niet van toepassing

Doelen veranderopgave

Onderscheidend Arnhem in het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen

Toelichting

- Sturen op een consistent en consequent verhaal over Arnhem, de ambities van Arnhem en het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen;
- Zorgen voor een goede verbinding van de Arnhemse ambities met agenda's van gemeenten in de regio, provincie, Rijk en Europa en met die van maatschappelijke partners;
- Sturen op meer verbinding met partners om samen op te trekken bij belangenbehartiging, lobby en profilering op onze ruimtelijk economische ambities. Daarbij geldt Nijmegen steeds meer als natuurlijke en preferente partner van Arnhem.

Aantrekkelijke (centrum)stad aan de rivier

Toelichting

- Vanuit de investeringsagenda inzetten op Bruisende Binnensteden, versterken van kennis en innovatieve werklocaties op het terrein van health en energy en aan Slimme Duurzaamheid. Voor Arnhem wordt gewerkt aan de doorontwikkeling van Hotspot Energy;
- Creëren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nieuwe en bestaande bedrijven in Arnhem en de regio.

Samenwerkend Arnhem

Toelichting

- Kennisinstellingen in de stad en de regio werken intensief, duurzaam en ambitieus samen, waarbij de gemeente een verbindende rol heeft;
- De gemeente een sterke en duidelijke positie inneemt in de regio, samen met Nijmegen, bij de provincie, in de samenwerking met de Economic Board, met kennisinstellingen en bedrijfsleven, landelijk en internationaal en zich in deze verbanden volledig richt op het realiseren van economische ontwikkeling.

Aanpak

- Realisatie van de ambitie in deze veranderopgave vraagt een consistente investering vanuit bestuur en ambtelijke organisatie, in het benaderen van inhoudelijke vraagstukken, in samenwerking(svormen), relaties. Steeds denkend vanuit doelen en in eerste instantie los van (bestuurlijke) grenzen. In 2018 is het streven erop gericht om de opgave op alle genoemde lijnen, inclusief werkwijze en samenwerking, te realiseren. Dit vraagt om een sterke verankering en prioritering in bestuurlijke relaties, ambtelijke samenwerking en inhoudelijke lijnen;
- Soms inspelen op een andere rol en sturing die bijvoorbeeld onze triple helix partners in de Economic Board als richting meegeven;
- Wensbeeld kan zijn om nog voor maart 2018 in elk geval met Nijmegen, maar mogelijk ook op andere plekken (GO) een eerste gezamenlijke basis (input) te leggen voor de periode erna.

Samenhang

Veranderopgave Vitale economie Arnhem en Nijmegen heeft relatie met en kan impact hebben op:

Programma STAD (R)	Taakveld (T)	Wijkprogramma (W)
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	T01 Bestuur	CSA
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	T21 Verkeer en vervoer T22 Parkeren T24 Economische havens en waterwegen T25 Openbaar vervoer	
R3 Economie	T31 Economische ontwikkeling	
R5 Cultuur, recreatie en sport	T51 Sportbeleid en activering T53 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie T54 Musea T55 Cultureel erfgoed	
R8 Wonen en ruimte	T81 Ruimtelijke ordening	

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Bestuur	6.829	6.690	6.599	6.226
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	17.534	18.557	19.481	19.384
Economische Havens en waterwegen	755	651	646	642
Economische ontwikkeling	2.530	2.393	2.392	2.390
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	29.749	19.381	22.056	22.552
Musea	4.632	4.627	4.510	4.510
Openbaar vervoer	845	841	838	833
Parkeren	9.181	9.097	8.919	8.938
Sportaccommodaties	3.472	4.079	3.995	3.939
Sportbeleid en activering	16.905	16.692	16.820	16.820
Verkeer en vervoer	21.704	20.017	20.272	20.525

V2 Circulair Arnhem

Arnhem streeft binnen ecologische randvoorwaarden naar efficiënt en maatschappelijk verantwoord omgaan met producten, materialen, hulpbronnen en het sluiten van kringlopen, zodat ook toekomstige generaties toegang tot materiële welvaart behouden. Dat betekent ook: werken aan nieuwe innovatieve vormen van (lokale en regionale) duurzame voedselvoorziening gericht op gezonder leven.

Bestuurlijke aansturing

Aansturing van het veranderprogramma beperkt zich niet tot één portefeuille maar is over verschillende portefeuilles verdeeld.

Opgave

- Stappen zetten op weg naar een circulaire economie met als definitie:
  "Binnen ecologische randvoorwaarden efficiënt en maatschappelijk verantwoord omgaan met producten, materialen , hulpbronnen en het sluiten van kringlopen, zodat ook toekomstige generaties toegang tot materiële welvaart behouden". Dat betekent overigens ook: werken aan nieuwe innovatieve vormen van (lokale en regionale) duurzame voedselvoorziening gericht op gezonder leven." ;
- Een duurzame ontwikkeling van Arnhem wordt krachtig door de inzet van bewoners en ondernemers die concrete stappen zetten en de kringlopen gaan sluiten. De teams Leefomgeving gaan hier het gesprek over aan in de wijken en werken dit uit in de wijkbegrotingen;
- Deze ambitie vormgeven op stedelijk en regionaal niveau. Slim investeren in circulariteit heeft namelijk economisch en ecologisch profijt. Energiebesparing gaat hand in hand met de verduurzaming van de energievoorziening in de regio;
- Arnhem-Nijmegen: dé regio voor decentrale energieopwekking door bedrijven en burgers met een energienet dat bewijst dat het in de praktijk werkt. Niet in een proeftuintje maar met de ambitie om een gebied van 800.000 inwoners te voorzien van stabiele en duurzame energie.

Ambitie

- Een circulaire samenleving is een samenleving gebaseerd op hernieuwbare grondstoffen en energie. In de afgelopen jaren is het programma Energie made in Arnhem succesvol geweest in het op gang brengen van de energietransitie. De circulaire samenleving gaat echter nog verder;
- De periode tot en met het eerste kwartaal 2018 wordt als eerste fase gebruikt om een beeld te vormen van waar de gemeente staat in circulair Arnhem. Wat gebeurt er al, waar zit de energie in de samenleving op wijkniveau waar op aan kan worden aangesloten en waar zitten aanknopingspunten op stedelijk en regionaal niveau. Hoe kan de volgende stap naar een circulair Arnhem worden gezet en met welke scenario's kan daar naar toe worden gewerkt. Wat kan de gemeente doen om bewoners en bedrijven in de stad te steunen in hun worsteling met het vormgeven van circulariteit. Wat is daarvan de impact op de stad en het gemeentelijk concern als het gaat om inhoudelijk ambitie, planning en fasering, capaciteit en financiën;
- Vanaf medio 2018 wordt de ambitie en de weg daar naar toe samen met de stad bepaald en door de gemeenteraad bekrachtigd voor wat betreft de gemeentelijke inspanningen in de wijk, op stedelijk niveau en als concern.

Bijdrage aan Arnhemse hoofddoelen

Circulair Arnhem
Bijdrage aan Arnhemse hoofddoelen

Dynamische (centrum)stad aan de rivier

Niet van toepassing

Bedrijvige stad regionaal en internationaal

Niet van toepassing

Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling

Niet van toepassing

Duurzame stad

- Circulaire economie op weg naar gesloten productiecyclus;
- Hergebruik van afval tot grondstof;
- Circulariteit opnemen in aanbestedingen van vastgoed en openbare ruimte;
- NEMIA doorontwikkeling als bijdrage aan Parijs, resp. Aardgasloze stad.

Besturen met kennis uit de stad

Niet van toepassing

Wonen in leefbare wijken

Niet van toepassing

Zelfredzame inwoners met zorg elkaar

Niet van toepassing

Krachtige sociale verbanden in de wijk

Niet van toepassing

Doelen veranderopgave

Komen tot een Visie Circulair Arnhem 2018

Toelichting:
Naast uitvoering geven aan de door raad vastgestelde doelen ten aanzien van New energy made in Arnhem, klimaatadaptatie, afval (hergebruik van afvalstromen) en stadslandbouw (regionale voedselvoorziening) zal begin 2018 een ambtelijke verkenning op diverse terreinen worden afgerond als voorbereiding om te komen tot een Visie Circulair Arnhem 2018.

Aanpak

- **Circulariteit in bedrijfsleven:**
  in gesprek gaan met het bedrijfsleven over waar de kansen liggen voor een Circulair Arnhem en zoekt daarbij actief naar het opschalen van de kringlopen. Hierbij wordt samenwerking gezocht met o.a. initiatieven van VNO-NCW en Rabobank/KPMG;
- **Energie: New energy made in Arnhem, deelprogramma 2015-2020:**
  het Klimaatakkoord Parijs en de weg naar een aardgasloze samenleving gaan extra inzet vragen bovenop het vastgestelde programma New energy made in Arnhem.
- **Voedselregio Rijn-IJssel-Linge/stadslandbouw:**
  regionaal wordt onderzoek gedaan naar het opzetten van een regionale voedselvoorziening (met EU-middelen). Daarnaast volgt in najaar van 2017 een visie op stadslandbouw.
- **Van Afval naar grondstof:**
  hergebruik gescheiden afvalstromen (PMD, GFT, papier en karton) en de invoering van Diftar maken onderdeel van circulariteit. Verdere afvalscheiding en hergebruik grondstromen worden onderzocht. Met bedrijven wordt gezocht naar het combineren van afvalstromen.
- **Klimaatadaptatie:**
  een klimaatbestendige stad vraagt om verantwoordelijkheid en inzet van alle inwoners naast die van de gemeente en de waterschappen. Dit vraagt om extra op bewustwording naar alle inwoners, steun aan wijkinitiatieven en inzet in eigen projecten.
- **Teams Leefomgeving en relatie wijkinitiatieven:**
  de teams Leefomgeving gaan het gesprek aan over een circulaire samenleving en werken dit uit in de wijkbegrotingen.
- **Circulariteit Concern:**
  de aanbestedende onderdelen binnen de gemeente zoals o.a. gebiedsrealisatie, vastgoed, openbare ruimte, en inkoop maken inzichtelijk waar zij staan qua circulariteit en welke stappen nodig zijn op weg naar circulariteit.

Samenhang

Veranderopgave Circulair Arnhem heeft relatie met en kan impact hebben op:

Programma STAD (R)	Taakveld (T)	Wijkprogramma (W)
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	T2.1 Verkeer en vervoer T2.5 Openbaar vervoer	Alle wijkprogramma's
R3 Economie	T3.1 Economische ontwikkelingen	
R4 Circulair Arnhem	T4.2 Onderwijshuisvesting	
R5 Cultuur, recreatie en sport	T53 Cultuurpresentatie, -productie, -participatie T5.2 Sportaccommodaties T5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	
R7 Gezondheid en milieu	T7.2 Riolering T7.3 Afval T7.4 Milieubeheer	
R8 Wonen en ruimte	T8.1 Ruimtelijke ordening T8.2 Grondexploitatie T8.3 Wonen en bouwen	
R9 Financiën en bedrijfsvoering	T04 Overhead (huisvesting en facilitaire zaken	

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	17.534	18.557	19.481	19.384
Economische ontwikkeling	2.530	2.393	2.392	2.390
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	29.749	19.381	22.056	22.552
Milieubeheer	5.474	4.925	4.908	4.908
Onderwijshuisvesting	19.788	20.524	21.997	22.667
Openbaar groen en (openlucht) recrea	7.230	7.368	7.411	7.426
Openbaar vervoer	845	841	838	833
Overhead	83.069	83.677	83.003	79.651
Riolering	11.930	12.280	12.424	12.564
Verkeer en vervoer	21.704	20.017	20.272	20.525

V3 Doorbraak naar werk

Iedereen heeft een talent. Iedereen heeft dromen in het leven. Te vaak blijven mensen zonder betaald werk aan de kant staan. Naarmate mensen langer niet meer deelnemen aan het arbeidsproces worden de kansen op werk steeds kleiner. Een samenleving die structureel mensen uitsluit is niet houdbaar. Dit vraagt om een doorbraak want is er veel werk te doen, de economie trekt aan. In deze veranderopgave wordt gezocht naar uitbreiding van de mogelijkheden om talenten en mogelijkheden van mensen, die langdurig afhankelijk zijn van een uitkering, te koppelen aan de vraag naar werk.

Bestuurlijke aansturing

Aansturing van het veranderprogramma beperkt zich niet tot één portefeuille maar is over verschillende portefeuilles verdeeld.

Opgave

Om vanuit een langdurige afhankelijkheid van een uitkering een stap te zetten naar actief meedoen in de samenleving is niet voor iedereen even gemakkelijk. Door de professionals in de uitvoering wordt aangegeven dat de motivatie, het zelfvertrouwen van betrokkenen en de steun vanuit de directe omgeving cruciaal zijn voor succes. Naast de noodzaak dat betaald werk ook moet lonen en niet moet leiden tot minder inkomsten als gevolg van het verminderen en/of wegvallen van allerlei toeslagen. De uitkomst kan ook zijn dat men (opnieuw) actief is, een maatschappelijke bijdrage levert, waardoor problemen zijn verminderd.

Deze veranderopgave richt zich op
- activering van Arnhemmers die langdurig afhankelijk zijn van een uitkering, naar 'werk' in brede zin;
- het motiveren van Arnhemmers om zoveel mogelijk in een eigen inkomen te voorzien en/of anderszins een bijdrage te leveren aan de samenleving en hierdoor minder afhankelijk te worden van maatschappelijke voorzieningen;
- aanbod vanuit de leefwereld van het individu en het gezin om van daaruit te ontdekken welke stappen er nodig zijn om tot participatie te komen, bij voorkeur in de vorm van betaald werk. Het uitgangspunt is niet het stelsel van de sociale zekerheid en de daarbij horende regels en procedures en ook niet het palet aan welzijns-, zorg- en re-integratie-instrumenten, maar de vraag van de betrokkene. Maar dat betekent niet dat het vrijblijvend is.

De titel van deze veranderopgave betekent een doorbraak op verschillende niveaus:
- doorbraak op individueel niveau;
- doorbraak in de uitvoering van de Participatiewet;
- doorbraak op de arbeidsmarkt;
- doorbraak in de samenwerking met bedrijven en instellingen;
- doorbraak in de uitvoering van wet- en regelgeving;
- doorbraak van stedelijke naar wijkgerichte uitvoering.

Ambitie

- Vanuit een nieuwe benadering Arnhemmers met een langdurige afhankelijkheid van een uitkering weer actief te maken richting werk. Dat is misschien niet voor iedereen mogelijk, maar daar waar er in geslaagd wordt om weer kansen te bieden om (op termijn) weer in een eigen inkomen te voorzien, moeten deze kansen worden benut;
- De uitkering te bezien als een investering voor participatie die zowel individueel als maatschappelijk een meerwaarde moet opleveren (maatschappelijke kosten en baten). Bij Doorbraak naar werk wordt 'werk' breed gezien. De voorkeur gaat uit naar uitstroom naar betaald werk, maar in de maatwerkafspraak kan het ook betekenen dat het gaat om deels betaald werk, deels uitkering en/of een afspraak hebben dat mensen al dan niet tijdelijk worden ontheven van de sollicitatieplicht als overeengekomen is dat zij Activerend Werk, vrijwilligerswerk en/of mantelzorg verrichten;
- Het betekent ook dat wederkerigheid van diezelfde Arnhemmers verwacht mag worden zoals opgenomen in het maatwerkplan. Hierin worden zowel positieve als negatieve prikkels opgenomen. Positief in de zin dat men er (ook financieel) op vooruit kan gaan en negatief in de zin dat wanneer gemaakte afspraken niet worden nagekomen dit ook financiële gevolgen kan hebben. De basis hiervoor is het "maatschappelijk contract" dat met deelnemers wordt afgesloten en een (wederzijdse) verplichting is in het kader van de Participatiewet.

Bijdrage aan Arnhemse hoofddoelen

Doorbraak naar werk

Bijdrage aan Arnhemse hoofddoelen

Dynamische (centrum)stad aan de rivier

Niet van toepassing

Bedrijvige stad regionaal en internationaal

- Arnhemmers die langdurig afhankelijk zijn van een uitkering worden vanuit de wijk benaderd met de vraag wat de mogelijkheden zijn om te participeren;
- Hierbij wordt ook gekeken naar de mogelijkheden voor verbeteren van de leefbaarheid in wijken op fysiek, sociaal en economisch terrein. Mensen hoeven niet noodzakelijkerwijs in de eigen wijk aan de slag maar een inzet wordt verwacht, waarbij een bijdrage wordt geleverd aan maatschappelijke doelstellingen met waar mogelijk een nieuw perspectief op betaald werk.

Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling

Niet van toepassing

Duurzame stad

Niet van toepassing

Besturen met kennis uit de stad

Niet van toepassing

Wonen in leefbare wijken

Niet van toepassing

Zelfredzame inwoners met zorg elkaar

- In buurten en wijken worden leefpatronen doorbroken die mensen beperkt in het (opnieuw) actief worden voor de samenleving. Uitgangspunt is dat iedereen een bijdrage kan leveren en dat participatie een positief effect kan hebben op de aanpak van problemen op het gebied van inkomen, wonen, opvoeding, veiligheid en leefbaarheid
- Professionals vanuit de teams Leefomgeving en sociale wijkteams aangevuld met medewerkers van Werk & Inkomen gaan inwoners faciliteren met het opstellen van een eigen plan voor participatie.

Krachtige sociale verbanden in de wijk

- Op wijkniveau algemene voorzieningen richten op preventie van schulden, armoede (bij kinderen) en het wegnemen van belemmeringen voor participatie
- Betere afstemming tussen Werk&Inkomen, onderwijs, zorg en jeugd o.a. om te voorkomen dat langdurige afhankelijkheid van uitkeringen zich voortzet van generatie op generatie
- Doorontwikkeling integraal aanbod voor (activerend) Werk en Arbeidsontwikkeling in relatie tot (preventieve) schuldhulpverlening en armoedebeleid
- Samenwerking op probleemgezinnen tussen programma's 'Zorg dichterbij' en 'Doorbraak naar Werk'.

Doelen veranderopgave

Voorkomen uitkeringsafhankelijkheid

Toelichting:

Voorkomen dat mensen langdurig afhankelijk worden van een uitkering door met iedereen die een uitkering aanvraagt een plan te maken met stappen, waardoor men zo snel mogelijk weer in het eigen levensonderhoud kan voorzien.

Perspectief om voor eigen inkomen te zorgen

Toelichting:

- voor alle Arnhemmers die (langdurig) afhankelijk zijn van een uitkering en geen belemmeringen hebben om te werken wordt perspectief geboden om zich te ontwikkelen, gericht op het (op termijn) verwerven van een eigen inkomen. Doel is om in 4 jaar tijd met alle mensen afspraken te maken over dit perspectief. In samenwerking de (sociale) wijkteams en ervaringsdeskundigen en worden werkcoaches gericht ingezet in de wijken. Iedere deelnemer aan "Doorbraak naar werk" krijgt een maatwerkvoorstel, waarin wederzijdse afspraken worden gemaakt;
- daar waar de individuele toepassing van de wet- en regelgeving onredelijke en onbillijke effecten worden de mogelijkheden onderzocht om anders te handelen. Tegelijk zijn positieve en negatieve prikkels nodig om mensen te activeren. Werk moet gaan lonen, materieel of anderszins en daarom mogelijkheden verruimen om extra beloning toe te kennen wanneer men werk aanvaardt of een opleiding volgt met perspectief op uitstroom.

Versterken samenwerking instroom naar werk

- *Toelichting:*
  De gemeente gaat met het Werkgeversservicepunt, UWV, Scalabor, uitzendbureaus, bedrijven en instellingen lokaal en in de regio een coalitie vormen om meer ruimte te creëren om mensen in te laten stromen die langdurig afhankelijk zijn van een uitkering. Sociale Ondernemingen die bijdragen aan de circulaire economie, worden versterkt en gestimuleerd.

Aanpak

- Deze veranderopgave gaat een grote impact krijgen op de wijze waarop beleid en uitvoering in de Participatiewet vorm worden gegeven. Geen “top-down” nieuwe regels en projecten maar creativiteit is nodig om te bepalen wat in specifieke gevallen kan helpen om het perspectief op werk te vergroten.
- Hier zijn de werkcoaches aan zet, niet als uitvoerders van regels, maar als coaches die vanuit nabijheid werken. Zij hebben tot taak om met de betrokkene de mogelijkheden te onderzoeken en te benutten. Daarbij is de verbinding met onderwijs van cruciaal belang;
- Om de arbeidsparticipatie te vergroten gaan de teams Leefomgeving en het cluster Werk&Inkomen een nieuwe wijk en gezinsgerichte aanpak ontwikkelen voor mensen uit de bijstand. Dit vraagt om een geheel ander werkproces dat dichtbij mensen en vanuit de wijk wordt vormgegeven. In de Perspectiefnota is hiervoor in 2017 een bedrag van 0,5 miljoen beschikbaar gesteld om eenmalig extra investeringen te doen. Verwachting is dat deze investeringen vanaf 2018 leiden tot een cumulatief hogere uitstroom van mensen uit de bijstand, oplopend tot 0,5 miljoen in 2021. Er worden enkele proeftuinen in vier wijken (Geitenkamp, Malburgen, Kronenburg en Elden) in 2018 gestart die deze werkwijze "bottom up" ontwikkelen en uitvoeren om daarna, op basis van de opgedane kennis en ervaring, dit breed toe te passen in alle wijken vanaf 1 januari 2019. Dit vraagt om een nauwe afstemming van werkcoaches met de sociale wijkteams en teams Leefomgeving;
- Om te komen tot een integrale aanpak krijgen de sociale wijkteams eveneens toegang tot de instrumenten voor arbeidstoeleiding. Zij gaan nu ook de toewijzing van de trajecten schulddienstverlening doen;
- De teams Leefomgeving ontwikkelen mogelijkheden en kansen in de wijk voor 'werk' (in de brede zin). Een van de pilotmaatregelen die na het verschijnen van de Perspectiefnota is uitgewerkt betreft het invoeren van een premieregeling, waarbij de teams Leefomgeving € 5.000 aan hun wijkbudget toegevoegd krijgen, wanneer zij voor tenminste een half jaar een Arnhemmer uit de bijstand halen;
- De samenwerking in het kader van Activerend Werk wordt versterkt doorgezet met meer nadruk op mogelijkheden om door te stromen naar betaald werk;
- De ontwikkeling van het Werkbedrijf Arnhem blijft op tempo om de instroom vanuit de veranderopgave "Doorbraak naar werk" optimaal te faciliteren in de vorm van trajecten voor arbeidsontwikkeling. Hiervoor wordt momenteel een bedrijfsplan ontwikkeld, waarbij het er naar uitziet dat veel regiogemeenten mee gaan participeren in het Werkbedrijf;
- De procedures voor het aanvragen en toetsen van een uitkering vanuit de Participatiewet blijven op stedelijk niveau, maar worden getoetst opdat zij een maximale bijdrage leveren aan 'Doorbraak naar werk'.

Samenhang

Veranderopgave Doorbraak naar werk heeft relatie met en kan impact hebben op:

Programma STAD (R)	Taakveld (T)	Wijkprogramma (W)
R3 Economie	T3.1 Economische ontwikkelingen	Alle wijkprogramma's; pilots in de wijken Geitenkamp, Malburgen en Elden.
R4 Educatie	T4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	
R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning	T6.1 Samenkracht en burgerparticipatie T6.3 Inkomensregelingen T6.4 Begeleide participatie T6.5 Arbeidsparticipatie	

De veranderopgave Doorbraak naar werk heeft ook een nauwe relatie met de veranderopgave Zorg dichterbij.

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Arbeidsparticipatie	15.122	15.007	15.007	15.007
Begeleide participatie	46.210	38.075	36.543	35.091
Economische ontwikkeling	2.530	2.393	2.392	2.390
Inkomensregelingen	125.981	126.982	126.821	126.270
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	16.711	16.697	16.697	16.697
Samenkracht en burgerparticipatie	13.786	13.427	12.461	12.426

V4 Zorg dichterbij

Zorg dichterbij wil niet alleen het aanbod op het gebied van zorg en ondersteuning voor inwoners van Arnhem in de eigen woon- en leefomgeving dichterbij brengen, maar wil dit ook gemakkelijker bereikbaar maken. Dit door uitbreiding van de algemene voorzieningen in de wijk en een passend aanbod van specialistische voorzieningen.

Bestuurlijke aansturing

Aansturing van het veranderprogramma beperkt zich niet tot één portefeuille maar is over verschillende portefeuilles verdeeld.

Opgave

- Vroegtijdig signaleren en preventie inzetten om te voorkomen dat mensen steeds meer zorg en ondersteuning nodig hebben of dat de zorg steeds zwaarder wordt;
- Kwetsbare mensen krijgen de ondersteuning die nodig is dichtbij, dat wil zeggen van dienstverleners die hen blijven steunen bij de zorgen van alledag en van specialisten die thuis komen of hen helpen een nieuw thuis op te bouwen;
- Vroegsignalering en ondersteuning van mensen met financiële problemen zoals armoede en schulden worden ingezet om sociaal isolement te voorkomen, de financiële zelfredzaamheid te bevorderen en het toekomstperspectief van mensen te verbeteren;
- Werken vanuit Mijn Plan/Ons Plan en een daaraan gekoppeld budget/aanbod, zodat gedaan kan worden wat nodig is. Daarnaast blijven ook PGB's mogelijk in Arnhem;
- De zorg en ondersteuning moet ingezet kunnen worden met zo min mogelijk administratieve lasten voor inwoners, wijkcoaches en aanbieders;
- Zo zelfstandig mogelijk wonen in de wijk betekent dat beschermd wonen en maatschappelijke opvang vanuit dit perspectief worden omgevormd.

Ambitie

De gewenste veranderingen om ''Zorg dichterbij'' te realiseren, spelen zich af op vijf gebieden:
- zorgen dat inwoners zo lang mogelijk veilig, zelfstandig en gelukkig kunnen blijven wonen en ontwikkelen in 'hun' wijk;
- naadloze ondersteuning door een ontschotte werkwijze van partijen, waarbij behoeften en mogelijkheden van de inwoner centraal worden gesteld in plaats van de huidige domein- en/of doelgroepgerichte aanpak;
- passende ondersteuning door signalen van inwoners, partners en wijkteams te vertalen naar 'maatwerk'; dat wil zeggen niet te zwaar, niet te licht, maar op tijd en passend bij de specifieke situatie en behoefte van de inwoner. Aanbieders worden uitgedaagd om met wijkteam en inwoner mee te denken over de best passende dienstverlening voor de inwoner en van hieruit tot productvernieuwing te komen;
- inzet op het versterken van de basisvoorzieningen die voor alle inwoners vrij toegankelijk zijn en waarmee zij minder afhankelijk worden van specialistische zorg en ondersteuning;
- preventie en vroegsignalering om grotere (sociale, maatschappelijke, financiële, zorg-) problemen op langere termijn te voorkomen of beperken.

Om deze veranderingen te realiseren moet
- realisatie van voorzieningen op wijkniveau plaatsvinden; zorg en ondersteuning zo dicht mogelijk in de buurt van inwoners aanbieden zodat het een onderdeel wordt van de dagelijkse routine van mensen in het wonen, leven en werken;
- zorg en ondersteuning zoveel mogelijk worden geïntegreerd in het dagelijks leven in plaats van een voorziening waarvoor de inwoner zijn eigen omgeving moet verlaten. Zorg moet thuis/ ambulant, op scholen, in buurtcentra, bij de huisarts, door vrijwilligers enzovoort geboden kunnen worden zodat inwoners er gemakkelijker en sneller hiervan gebruik kunnen maken;
- intensiever worden samengewerkt met de wijkteams en aanbieders om nieuwe producten te ontwikkelen 'op maat' en naar behoefte van inwoners. De teams leefomgeving en de sociale wijkteams kijken naar de basisvoorzieningen, waar in de wijk behoefte aan bestaat en stimuleren aanbieders om deze te ontwikkelen. De huidige systemen zijn hierin niet langer leidend, maar de vraag/behoefte van de inwoner staat daarbij voorop. In plaats van het systeem wordt de vraag leidend bij de inrichting van de (administratieve) processen en wordt hetzelfde verwacht van de andere partijen waarmee wordt samengewerkt.

Bijdrage aan Arnhemse hoofddoelen

Zorg dichterbij

Bijdrage aan Arnhemse hoofddoelen

Dynamische (centrum)stad aan de rivier

Niet van toepassing

Bedrijvige stad regionaal en internationaal

Niet van toepassing

Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling

Niet van toepassing

Duurzame stad

Niet van toepassing

Besturen met kennis uit de stad

Niet van toepassing

Wonen in leefbare wijken

- Mensen kunnen zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen met inzet van hulpmiddelen en huishoudelijke hulp;
- Eenzaamheid wordt voorkomen door dagbesteding in de wijk te organiseren en 'ontmoeting' te regelen;
- Mensen kunnen (weer) zelfstandig in hun eigen woonomgeving wonen met de juiste ambulante ondersteuning;
- Meer geconcentreerde inzet van de juiste zorg en preventief aan de slag met 'achter de voordeur' problematiek;
- Voor verwarde personen wordt ingezet op wijkaanpak en wordt een passende keten ingericht;
- Samenwerking tussen sociale wijkteams en wijkteams leefomgeving om een 'sociale en leefbare' wijk te realiseren.

Zelfredzame inwoners met zorg elkaar

- Mantelzorg en vrijwilligerswerk versterken op 'wijkniveau';
- Bevorderen van informele zorg / netwerk (familie, buurt, ervaringsdeskundigen);
- Ontmoetingsplekken beter inrichten met ontwikkeling van de makelaarsfunctie: ik wil wat doen <=> ik heb een vraag;
- Meer en tijdige opvang / hulp van kinderen in de wijk en vroegtijdige signalering om crisis te voorkomen;
- Werkers in de wijk en inwoners faciliteren met optimaliseren gebruik voorliggende voorzieningen (vrijwilligerswerk, community, website/sociale kaart).

Krachtige sociale verbanden in de wijk

- Op wijkniveau meer basisvoorzieningen inrichten, dit op aangeven van inwoners en wijkteams;
- Betere afstemming tussen zorg, onderwijs en participatie o.a. om schooluitbal te voorkomen;
- Doorontwikkeling zorgaanbod binnen onderwijs (onderwijs-zorg arrangementen);
- Meer samenwerking tussen scholen en jeugdzorg met als doel eerder de juiste zorg in te zetten;
- Samenwerking tussen RBL en sociale wijkteams voor vroegtijdige opsporing van kinderen met problemen;
- School / opleiding van allochtone kinderen / jongeren versterken waarbij samenwerking met (passend) onderwijs;
- Betere samenwerking en afstemming in de toegang naar zorg (wijkteams, huisartsen, GI's);
- Samenhangende aanpak (waarbij verschillende organisaties betrokken zijn) voor problemen rond jeugd:
- Een sterk basisnetwerk van samenwerkende partijen in de wijk (incl. preventief aanbod);
- Aandacht voor afstemming tussen jeugd / volwassenen overgang bij Jeugdwet / WMO, bij uitstroom uit detentie etc.;
- Betere afstemming met andere financiers (zorgverzekeraars o.a.) bij overgangen van zorg;
- Extra aandacht voor overgangsfasen (basisschool, middelbare school, vervolg arbeidsmarkt);
- Samenwerking op probleemgezinnen tussen veranderopgaven Zorg dichterbij en Doorbraak naar werk.

Doelen veranderopgave

- Minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen;
- Passende inzet van zorg en ondersteuning, waardoor de effectiviteit vergroot wordt;
- Vermindering van schuldenproblematiek door vroegsignalering en inzet van passende ondersteuning
- Doen wat nodig is prevaleert boven bestaande financieringsschotten, wet- en regelgeving en partijen;
- Langer veiliger, zelfstandiger en gelukkiger kunnen blijven wonen in de wijk.

Aanpak

Vernieuwing aanbod versus financiële inzet

- Om de omschreven veranderingen te realiseren wordt er meer geïnvesteerd in het op peil brengen van de voorzieningen op wijkniveau, het stimuleren van aanbod op wijkniveau bij de aanbieders, de samenwerking met onze partners (inwoners, aanbieders, welzijnsorganisaties, andere partners/aanbieders). Dit vereist geen extra budget, maar betekent een verschuiving van de inzet van middelen, bijvoorbeeld binnen de specialistische zorg/ondersteuning zelf of van specialistisch naar algemeen;
- Om het aanbod te vernieuwen, kan gebruik worden gemaakt van een transformatiebudget, om tijdelijke kosten voor vernieuwing op te vangen. Daarna kunnen nieuwe producten, na gebleken succes, worden opgenomen in het reguliere aanbod. Voor inzet van het transformatiebudget wordt nauw samengewerkt in de regio, met de aanbieders/partners, met de sociale wijkteams en de teams leefomgeving.

Samenwerking verstevigen met anderen (en andere overheden)

- Om veranderingen in de wijken te realiseren en zorg en voorzieningen 'dichterbij' de inwoners aan te bieden is samenwerking tussen de teams Leefomgeving van de gemeente, de stichting Sociale wijkteams, de kernorganisatie van de gemeente, de aanbieders, onderwijs, stichtingen/fondsen, corporaties, (maatschappelijke) partners en cliëntraden van groot belang. Door samenwerking kan aan dezelfde doelen worden gewerkt, waardoor betere en snellere resultaten kunnen worden behaald. Tussen de stichting Sociale wijkteams en de programmamanager is structureel overleg over de uitvoering van de gezamenlijke opdracht, vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst (DVO) en in de wijkplannen.
- Alle partijen die een rol spelen bij armoedebestrijding en schulddienstverlening hebben een gedeelde verantwoordelijkheid in het voorkomen en oplossen van problemen en bieden van perspectief. Initiatieven als Arnhemse Dialoog, Allemaal Arnhem, Armoedepact, Denktank Armoede-Schulden dragen hier direct aan bij en worden optimaal ingezet;
- Samenwerking in de beweging 'van beschermd wonen naar een beschermd thuis';
- Gewerkt wordt aan een inclusieve samenleving waar mensen, ook mensen met beperkingen, zo gewoon mogelijk meedoen in de samenleving. De hulp en ondersteuning die zij daarbij nodig hebben worden geregeld in hun eigen lokale woonomgeving, ook als het gaat om een beschermende en veilige woonsetting. Dit, vanuit een positieve kijk op gezondheid, die staat voor het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren. De intramurale capaciteit wordt zoveel als kan afgebouwd, om deze beweging naar voren mogelijk te maken;
- Om dit te realiseren is samenwerking met de regio, met de aanbieders en met de zorgverzekeraar nodig. Dit is geregeld in een stuurgroep 'Beschermd thuis';
- In de regio is er samenwerking via de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (de MGR) voor de inkoop van specialistische zorg en maatwerkvoorzieningen. Op ambtelijk niveau wordt samengewerkt in de Management Advies Groep Sociaal Domein en op bestuurlijk niveau is er samenwerking via het Georganiseerd Overleg Sociaal Domein;
- Op landelijk niveau is er samenwerking met Zorgverzekeraar Menzis en verschillende gemeenten via de stuurgroep, waaraan ook Arnhem deelneemt. Deze samenwerking zet zich op regionaal niveau voort via de regiotafel waar een aantal lokale vernieuwingsprojecten wordt uitgevoerd in samenwerking met Menzis. Deze samenwerking betreft onder andere het aanbod aan Arnhemmers in de bronheffing (RUB: regeling uitstroom bronheffing);
- Het doelgroepenvervoer wordt afgenomen bij de BVO DRAN, waaraan niet alleen de regio Centraal Gelderland deelneemt, maar ook de regio Nijmegen.

Samenhang

Veranderopgave Zorg dichterbij heeft relatie met en kan impact hebben op:

Programma STAD (R)	Taakveld (T)	Wijkprogramma (W)
R4 Educatie	T4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken (vroegtijdige schoolverlaters; onderwijsachterstanden; volwasseneneducatie)	Alle wijkprogramma's
R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning	T6.1 Samenkracht en burgerparticipatie T6.2 Wijkteams T6.3 Inkomensregelingen/armoedebeleid T6.4 Begeleide participatie T6.6 Maatwerkvoorzieningen Wmo T6.71 Maatwerkdienstverlening volwassenen T6.72 Maatwerkdienstverlening jeugd T6.81Geëscaleerde zorg volwassenen T6.82Geëscaleerde zorg jeugd	Alle wijkprogramma's
R8 Wonen en ruimte	T8.3 Wonen en bouwen	Alle wijkprogramma's

Er is een directe samenhang met de diverse, andere veranderopgaven 'Doorbraak naar Werk', 'Inclusief Arnhem' en 'Vitale economie Arnhem Nijmegen' en op de taakvelden die te maken hebben met leefbaarheid en veiligheid.

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Begeleide participatie	46.210	38.075	36.543	35.091
Geëscaleerde zorg 18-	5.636	5.634	5.634	5.634
Geëscaleerde zorg 18+	61.589	61.293	61.121	60.950
Inkomensregelingen	125.981	126.982	126.821	126.270
Maatwerkdienstverlening 18-	40.486	39.726	39.178	36.848
Maatwerkdienstverlening 18+	51.644	52.414	52.459	52.361
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	16.711	16.697	16.697	16.697
Samenkracht en burgerparticipatie	13.786	13.427	12.461	12.426
Volksgezondheid	5.768	5.621	5.615	5.609

V5 Inclusief Arnhem

Alle Arnhemmers doen volop mee in de Arnhemse samenleving ongeacht achtergrond, beperkingen of seksuele voorkeur. Samen met inwoners, organisaties en instellingen werken we samen in een programma om dit te realiseren.

Bestuurlijke aansturing

Aansturing van het veranderprogramma beperkt zich niet tot één portefeuille maar is over verschillende portefeuilles verdeeld.

Opgave

Deze veranderopgave heeft tot doel om vanuit een overkoepelende visie als gemeente de randvoorwaarden in het publieke domein te scheppen dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur, kunnen participeren in de Arnhemse samenleving.

Ambitie

- Om op korte termijn tot een meer uitgewerkt programma te komen;
- In dialoog met betrokkenen tot een uitwerking te komen, waarbij vanuit de Arnhemse samenleving zelf initiatieven worden genomen om beperkingen voor participatie aan te pakken. Vooral wat er op de schaal van de wijken nodig is.

Bijdrage aan Arnhemse hoofddoelen

Inclusief Arnhem

Bijdrage aan Arnhemse hoofddoelen

Dynamische (centrum)stad aan de rivier

Niet van toepassing

Bedrijvige stad regionaal en internationaal

Niet van toepassing

Cultuur- en sportstad met landelijke uitstraling

Niet van toepassing

Duurzame stad

Niet van toepassing

Besturen met kennis uit de stad

Door het programma samen met de stad en in de wijken te ontwikkelen kan er veel kennis uit de stad worden gemobiliseerd, ook om draagvlak voor de verandering te creëren.

Wonen in leefbare wijken

Inclusieve wijken zijn wijken waarin de diversiteit in positieve zin zichtbaar is, d.w.z. dat mensen meedoen in vele opzichten.

Zelfredzame inwoners met zorg elkaar

Door te werken aan versterking van de sociale cohesie zijn inwoners meer betrokken bij en met elkaar en zullen ongeacht de verschillen in achtergrond, beperkingen en / of seksuele voorkeur mensen meer zorg voor elkaar hebben.

Krachtige sociale verbanden in de wijk

Inclusieve wijken betekenen dat er meer verbindingen tot stand komen tussen verschillende groepen inwoners. Dit kan overigens per wijk een geheel andere, specifieke invulling krijgen.

Doelen veranderopgave

Een integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021

Toelichting:
Deze veranderopgave heeft tot doel om vanuit een overkoepelende visie als gemeente de randvoorwaarden te scheppen in het publieke domein dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur, kunnen participeren in de Arnhemse samenleving. Hierbij is het aan betrokkenen zelf om in de samenleving initiatieven te nemen om beperkingen voor participatie aan de orde te stellen en daarbij ligt de nadruk op wat er op de schaal van de wijken nodig is.

Versterken van sociale cohesie en het bestrijden van uitsluiting en intolerantie

Toelichting:
De Inclusie-agenda zal tot stand komen door in de wijken en in de stad als geheel mensen en organisaties bij elkaar te brengen om specifieke activiteiten en maatregelen op te stellen en uit te voeren die gericht zijn op versterking van de sociale netwerken ondanks verschillen in achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur. Door pro-actief en alert in te spelen op gevallen van uitsluiting en intolerantie wordt tevens de norm bevestigd en gehandhaafd dat iedereen moet kunnen meedoen.

Versterken van diversiteit in de gemeentelijke organisatie

Toelichting:
Vanuit de algemene verantwoordelijkheid voor het publieke domein heeft de gemeente een voorbeeldrol in het versterken van de diversiteit in de eigen organisatie. Hiervoor zal op het gebied van personeelsbeleid, communicatie, beleid en uitvoering een interne inclusie-agenda worden opgesteld die gericht is op zowel de samenstelling van het personeelsbestand alsmede de bewustwording bij de ambtenaren wat de visie op inclusie betekent voor het dagelijks handelen.

Aanpak

- In het najaar van 2017 wordt beoogd om door middel van diverse dialoogsessies in de stad en in de wijken tot een Inclusie-agenda te komen. Deze agenda zal leidend zijn om de komende jaren aan te geven welke activiteiten en processen nodig zijn om tot een (meer) Inclusief Arnhem te komen;
- De veranderopgave wordt uitgewerkt in een programma waarvoor doelstellingen, inspanningen, middelen en budget in beeld gebracht moeten worden. Het uitgangspunt hierbij is om een dergelijk programma niet top-down maar bottom up te ontwikkelen op basis van het uitgangspunt van het College om met de stad vorm te geven aan beleid, dat nog eens versterkt is door de aanpak "Van Wijken Weten"; Dit vraagt om meer tijd en ook om het inrichten van een proces, zowel binnen de gemeente als in de wijken;
- Binnen de gemeente is het nodig om in samenwerking met medewerkers van diverse disciplines de visie op inclusiviteit en diversiteit verder vorm te geven en te verduurzamen. In de wijken is het nodig de inhoud, bottom up, op wijkniveau nader te bepalen. Het organiseren van het proces om tot een programma te komen zal bestaan uit twee sporen:
    1. Met verschillende medewerkers dialoogsessies organiseren, waarbij een inclusieve organisatie en diversiteit onderwerp van gesprek zullen zijn;
    2. Bottum up vanuit de wijken om met partijen in de stad in gesprek te gaan over de ervaringen tot nu toe.
- Welke uitdagingen zijn er voor de toekomst als het gaat om een inclusieve samenleving en wat is nodig om die samenleving verder te versterken? Deze gesprekken vinden plaats in het najaar van 2017. Voorafgaand zullen de teams Leefomgeving hierover worden benaderd;
- Eind 2017 is er een stedelijke bijeenkomst waarin alle informatie uit de stad en wijken bij elkaar komt en teruggelegd wordt in de vorm van een gezamenlijke visie en input voor de veranderopgave. Hierbij is het van belang dat er zo veel mogelijk mensen hierbij betrokken worden, met name ook die Arnhemmers die tot nu toe weinig input hebben geleverd over deze thema's maar het wel belangrijk vinden.

Samenhang

Veranderopgave Inclusief Arnhem heeft relatie met en kan impact hebben op:

Programma STAD (R)	Taakveld (T)	Wijkprogramma (W)
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	T02 Burgerzaken; T04 Overhead	Alle wijkprogramma's
R1 Veiligheid	T12 Openbare orde en veiligheid	
R3 Economie	T31 Economische ontwikkelingen	
R4 Educatie	T43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	
R5 Cultuur, educatie en sport	T51 Sportbeleid en activering T52 Sportaccommodaties T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	
R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning	T61 Samenkracht en burgerparticipatie T62 Wijkteams T63 Inkomensregelingen T64 Begeleide participatie T65 Arbeidsparticipatie T66 Maatwerkvoorzieningen Wmo T67 Maatwerkdienstverlening T68 Geëscaleerde zorg	
R7 Gezondheid en milieu	T71 Volksgezondheid	
R8 Wonen en ruimte	T83 Wonen en bouwen	
R9 Financiering en bedrijfsvoering	T04 Overhead	

Samenhang met budgetten reguliere taakvelden

	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Samenkracht en burgerparticipatie	13.786	13.427	12.461	12.426

WIJKPROGRAMMA'S (W)

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o, Schaarsbergen e.o, Sint Marten en Sonsbeekkwartier.

W2 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W3 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W4 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W5 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W6 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen

W7 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo.

W8 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

De wijkprogramma's worden nader toegelicht met de volgende onderdelen:

- **Ambitie**
  De ambitie heeft een nauwe relatie met de strategische doelen vanuit de diverse veranderopgaven.

- **Prestatiedoelen.**
  De prestatiedoelen in het wijkprogramma zijn van invloed op de speerpunten per wijk.

- **Financiën:**
  - Tabel lasten en baten van het wijkprogramma;
  - Tabel middelen per taakveld.

- **Kenmerken van de wijk(en)**
  Beknopte beschrijving van de wijken in het wijkprogramma zijn per wijk opgenomen.

- **Speerpunten per wijk**
  De speerpunten per wijk zijn in het wijkprogramma weergegeven.

W1 Noordwest

Kenmerken van de wijk(en)

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk / Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/Sonsbeek kwartier, Heijenoord en Lombok, Klingelbeek.

Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Ambitie

Participeren in de wijk bevorderen

Inwoners activeren naar betaald- of onbetaald werk en/of deelname aan de samenleving.
Er wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Inclusief Arnhem: versterken sociale cohesie, het bestrijden van uitsluiting en intolerantie;
- Doorbraak naar werk: voorkomen dat mensen langdurig afhankelijk worden van een uitkering; perspectief om voor het eigen inkomen te zorgen; een passend aanbod gericht op het zoveel mogelijk werkfit maken.

Beoogd resultaat

- meedoen: iedereen die kan levert een maatschappelijke bijdrage op zijn of haar manier;
- vergroten van het zelf organiserend vermogen van bewoners;
- integreren: voor elke inwonersgroep is er ruimte om naast elkaar en met elkaar te leven;
- ontmoeten: het in stand houden en verbeteren van huidige ontmoetingsplekken en het faciliteren van de totstandkoming van eventuele nieuwe plekken.

Duurzame wijk stimuleren

Energiebeperking, waterafvoer verbeteren, vergroenen, schone wijk. Er wordt aangesloten op de veranderopgave Circulair Arnhem.
Beoogd resultaat

- aansluiten bij bewegingen in de wijk tot vergroenen en duurzaam opwekken en omgaan met energie;
- schone wijk: extra inzet op het schoonhouden van de wijk;
- waterafvoer: verminderen wateroverlast.

Ketenaanpak sociaal domein bevorderen

Een geïntegreerde aanpak in de keten (thuis, school, buitenschoolse activiteiten) ontwikkelen die zich onder andere richt op het wegnemen en voorkomen van achterstanden bij kinderen. Er wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Doorbraak naar werk: op wijkniveau algemene voorzieningen richten op preventie van schulden, armoede (bij kinderen) en het wegnemen van belemmeringen voor participatie;
- Zorg dichterbij: minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen.
  Gezamenlijk zijn het team Leefomgeving en het sociale wijkteam verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.

Beoogd resultaat

- kinderen doen mee;
- de zelfredzame inwoner in de zelfredzame (zelforganiserende) wijk.

Wijkeconomie versterken

Initiatieven van ondernemingen in de wijk stimuleren, die ondersteunend zijn aan het realiseren van de gebiedsdoelen en het levensvatbaar houden van de wijk.
Beoogd resultaat

- versterken van het ondernemersnetwerk en betrokkenheid samen met de wijk.

Openbare ruimte/verkeer met wijkregie

Het creëren van een aantrekkelijke en veilige leefomgeving in samenspraak met de inwoners.
Beoogd resultaat

- verhogen inbreng en verruimen beslissingsbevoegdheid van inwoners bij de inrichting van de bebouwde omgeving (bouwplannen) en de openbare ruimte (herinrichting).

Voor meer achtergrondinformatie van het wijkprogramma wordt verwezen naar de bijlage van de Perspectiefnota 2018-2021 Voortgang 'Van Wijken weten'.

Samenhang met

Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met de ambities van de veranderopgaven:
- Vitale economie Arnhem Nijmegen (wijken Heijenoord en Lombok);
- Circulair Arnhem (wijken Klarendal, Sint Marten en Sonsbeek, Klingelbeek);
- Doorbraak naar werk (wijken Klarendal, Schaarsbergen eo, Sint Marten en Sonsbeek, Heijenoord en Lombok);
- Zorg dichterbij (wijken Klarendal, Burgemeesterswijk en Hoogkamp,Klingelbeek, Heijenoord en Lombok);
- Inclusief Arnhem (wijken Klarendal, Heijenoord en Lombok).

Prestatiedoelen

De prestatiedoelen voor Noordwest zijn in de volgende tabel weergegeven en hebben een relatie met de volgende veranderopgaven en reguliere programma's.

Prestatiedoelen Noordwest	Draagt bij aan veranderopgave	Samenhang met reguliere programma's
Participatie in de wijk bevorderen	V3 Doorbraak naar werk V4 Zorg dichterbij V5 Inclusief Arnhem	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Duurzame wijk stimuleren	V2 Circulair Arnhem	R5 Cultuur, recreatie, sport R7 Gezondheid en milieu
Ketenaanpak sociaal domein bevorderen	V3 Doorbraak naar werk V4 Zorg Dichterbij	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Wijkeconomie versterken		R3 Economie
Openbare ruimte/verkeer met wijkregie		R2 Verkeer, vervoer en waterstaat

De prestatiedoelen in dit wijkprogramma worden vertaald in de Speerpunten van de wijk.

Financiën

Wijkprogramma 1. Noordwest	Rekening 2016	Begroting 2017	Gewijzigde t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	0	30.388	30.629	28.954	28.836	28.679	28.339
Baten	0	3.277	3.457	2.325	2.317	2.317	2.317
Saldo van baten en lasten	0	-27.111	-27.172	-26.629	-26.519	-26.362	-26.022

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 (t/m Raad 10 juli 2017)	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten	-4
- Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid	123
- Indexatie armoedebeleid	-39
- Tekort beschermingsbewind BOOM, maatregel van 50 % naar 100% boven de bijstandsnorm	-15
- Tekort beschermingsbewind BOOM, maatregel individuele Studietoeslag	-38
- Taakmutaties en overig WMO en Jeugdzorg	116
- Overheveling Mantelzorg en Innovatie	-66
- Indexering Sociaal Domein naar WMO en Jeugdzorg	158
- Middelen Noodfonds naar WMO en Jeugdzorg	660
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-273
Bestaand beleid	
- Afloop projecten BGB (zie ook baten)	-1.000
- Bijstellen planm./incident. onderhoudsbudgetten verkeer/vervoer/groen	-948
- Extra middelen voor-vroegschoolse educatie (Rb 19-06-2017)	65
- Extra middelen voortijdig schoolverlaten (Rb 19-06-2017)	40
- Eenmalig budget niet bestede middelen (uit 2016) (Rb 19-12-2016)	-65
- Correctie budgetten ivm verzelfst. Sportbedrijf	-28
- Herverdeling wijkbudgetten	-39
- Incidenteel budget doorontwikkeling Armoede Agenda 2017, MJPB 2017-2020	-102
- Actualisatie werkbegroting afval	-103
- Correctie kassschuif 2GetThere (Rb 30-11-2015)	11
- Diversen	-128
Totaal lasten	**-1.675**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Parkeeropbrengsten naar wijk CSA	-11
- Compensatie eigen bijdrage (WMO)	-121
Bestaand beleid	
- Afloop projecten BGB (zie ook lasten)	-1.000
Totaal baten	**-1.132**
Totaal mutaties van baten en lasten	**543**

Lasten per taakveld

	Begroting	Meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	1.086	1.188	1.153	1.152
Arbeidsparticipatie	2.009	1.998	1.998	1.998
Begeleide participatie	548	574	574	574
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	78	78	78	78
Geëscaleerde zorg 18-	531	531	531	531
Geëscaleerde zorg 18+	4.163	4.141	4.127	4.112
Inkomensregelingen	1.626	1.636	1.635	1.635
Maatwerkdienstverlening 18-	5.196	5.095	5.069	4.773
Maatwerkdienstverlening 18+	6.088	6.226	6.205	6.185
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	855	853	853	853
Milieubeheer	117	117	117	117
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.154	1.153	1.153	1.153
Onderwijshuisvesting	664	659	654	649
Openbaar groen en (openlucht) recrea	430	430	430	430
Openbare orde en Veiligheid	193	193	193	193
Parkeren	3	3	3	3
Samenkracht en burgerparticipatie	1.799	1.744	1.700	1.700
Sportaccommodaties	254	251	249	247
Sportbeleid en activering	926	738	730	730
Verkeer en vervoer	1.128	1.123	1.122	1.120
Volksgezondheid	20	20	20	20
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**28.954**	**28.836**	**28.680**	**28.340**

Klarendal

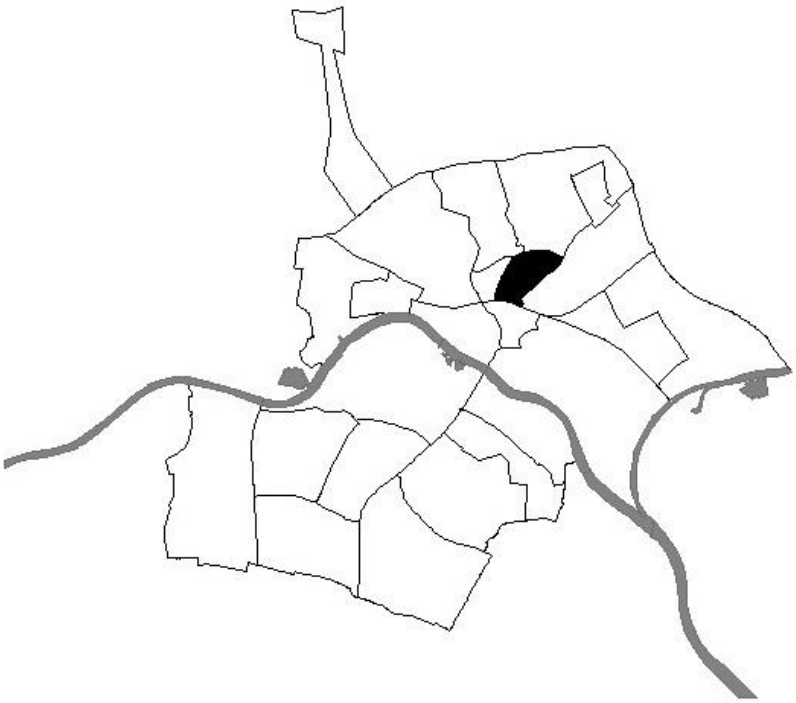

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: ***Gerrie Elfrink***

- In Klarendal wonen relatief veel 18 t/m 34-jarigen, iets minder jeugdigen en weinig ouderen. De wijk heeft naar verhouding veel alleenstaanden. De wijk kent een omvangrijke Turkse gemeenschap;
- De woningvoorraad is een mengeling van tussenwoningen, boven- en benedenwoningen en appartementen. Het aandeel corporatiebezit neemt geleidelijk aan af;
- Bewoners zijn tevreden over de ontwikkeling van hun buurt, de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen;
- Afgezet tegen het Arnhemse gemiddelde, is Klarendal sociaaleconomisch kwetsbaar. Er zijn relatief veel inwoners met lagere inkomens, minimakinderen en gezinnen in de bijstand. Verder kent de wijk enerzijds een laag percentage vrijwilligers en anderzijds een hoog percentage inwoners dat zich inzet voor de buurt.

Speerpunten van de wijk

Iedereen doet mee

- in samenwerking met het sociaal wijkteam en het cluster Werk en Inkomen wordt een proeftuin gestart om bewoners naar betaald en onbetaald werk te leiden. Hierin is het participeren van inwoners een gezamenlijke zorg, waarin een methodiek ontwikkeld wordt om die gezamenlijk zorg vorm te geven;
- vergroten en in stand houden van het zelf organiserend vermogen van bewoners om elkaar te versterken, te ondersteunen en hun belangen te bundelen.

Met elkaar samenleven

- inwoners van verschillende herkomst leven naast en met elkaar, door religies heen, statushouders, mensen met beperking en zonder beperking.

Ontmoeten in de wijk

- Breed inzetbare ontmoetingsplekken voor ontmoeten en verbinden voor de mensen die daar behoefte aan hebben en die daar voor hun sociale contacten ook op aangewezen zijn.

Schone wijk bevorderen

- Schone wijk: extra inzet op het schoonhouden van de wijk in verband met de huidige wijze van omgaan met afval en de komst van Diftar. De focus ligt op een combinatie van informatievoorziening en gedragsbeïnvloeding.

Jeugd perspectief bieden

- doorbreken negatieve spiraal van generatie op generatie: gezondheid, armoede, leren en opgroeien, verbeteren van de kansen van de jeugd, opvoedondersteuning. werkloosheid, schuldenproblematiek. De huidige gesegmenteerde aanpak meer richten op de individuele vraagstukken/behoeften.

Burgemeesterswijk en Hoogkamp

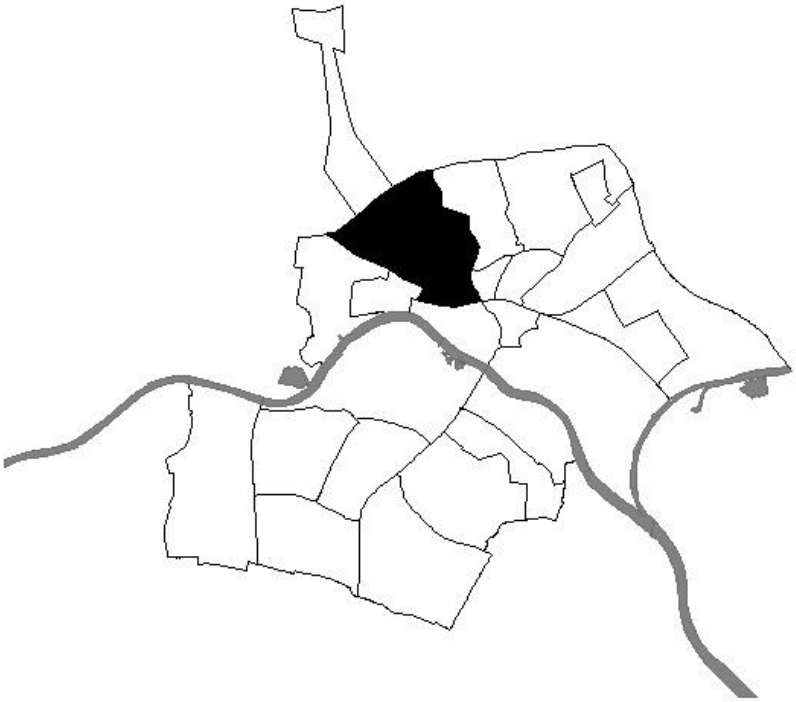

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: ***Martijn Leisink***

- Bijna 7.700 Arnhemmers zijn bewoner van Burgemeesterwijk/Hoogkamp; 18 t/m 34-jarigen zijn ondervertegenwoordigd;
- De woningvoorraad bestaat overwegend uit koopwoningen;
- Bewoners in Burgemeesterswijk/Hoogkamp zijn erg tevreden over de leefbaarheid in de eigen buurt en de wijkvoorzieningen. Bewoners voelen zich veilig in hun eigen buurt;
- Sociaaleconomisch is de bevolking van deze wijk sterk. Gemiddeld is het huishoudensinkomen relatief hoog, wonen er nauwelijks minimakinderen en gezinnen in de bijstand en zien we hier zeer weinig kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand. Ook het sociale netwerk is over het algemeen sterk: men is tevreden over de contacten in de buurt en ruim 60% kan bij buurtgenoten terecht voor hulp. De wijk kent een relatief hoog percentage sporters, vrijwilligers en bewoners dat zich inzet voor de wijk.

Speerpunten van de wijk

Flexibele regelgeving openbare ruimte
- bij beperkende regelgeving in openbare ruimte aanpassingen nastreven.

Ontmoeten in de wijk
- creëren nieuwe ontmoetingsplek;
- inventariseren behoefte aan voorzieningen voor de opgroeiende jeugd.

Schaarsbergen en omgeving

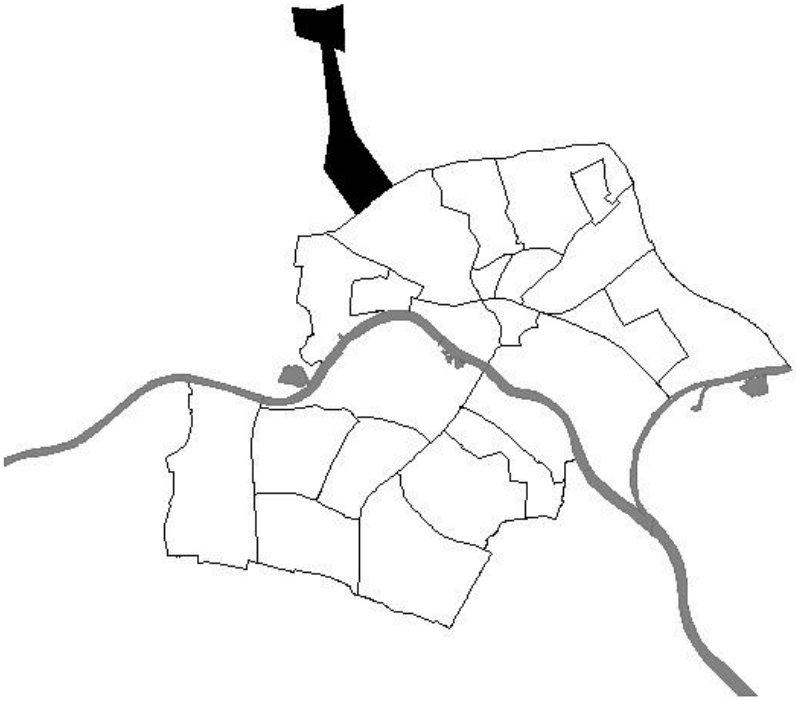

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: ***Martijn Leisink***

- Ruim 2.100 inwoners telt de bevolking van Schaarsbergen e.o. Er wonen relatief veel gezinnen zonder kinderen. Verder valt op het naar verhouding lage aandeel 18-34-jarigen en hoge aandeel 65-plussers. Er wonen naar verhouding weinig alleenstaanden en eenoudergezinnen;
- Voor Arnhemse verhoudingen staan hier veel koop- en vrijstaande woningen en vrijwel geen corporatiewoningen. In de wijk bevindt zich een aantal zorginstellingen;
- Bewoners van Schaarsbergen e.o. zijn, samen met bewoners in Burgemeesterswijk/Hoogkamp, het meest tevreden over de leefbaarheid in hun eigen buurt en hun woonomgeving;
- Zowel sociaaleconomisch als sociaal-maatschappelijk is dit een relatief sterke wijk. Men is over het algemeen meer tevreden over de sociale contacten binnen de wijk en kan men terecht bij buurtbewoners voor hulp. Het hoge percentage vrijwilligers is opvallend.

Speerpunten van de wijk

Duurzame wijk
- Wateroverlast bestrijden in combinatie met groot onderhoud inclusief particuliere tuinen.

Wijkregie fysieke omgeving
- Verkeersveiligheid vergroten;
- Herontwikkeling Sylva's Bos (RIN locatie).

Ontmoeten in de wijk
- vergroten levendigheid.

Sint Marten en Sonsbeek

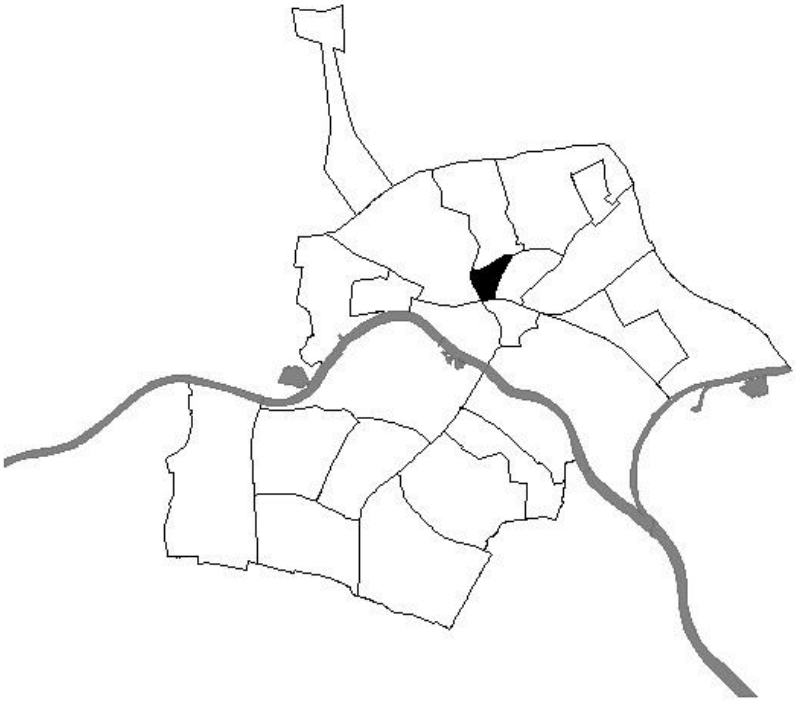

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: ***Geert Ritsema***

- Sint Marten/Sonsbeek-Zuid heeft een jonge bevolking (relatief veel 18 t/m 34-jarigen en weinig ouderen). Relatief veel starters en alleenstaanden, weinig eenoudergezinnen. In de buurt Sint Marten wonen verschillende etniciteiten;
- De woningvoorraad kenmerkt zich door veel boven- en benedenwoningen. Vooral in Sint Marten is sprake van corporatiebezit. Sonsbeek-Zuid kent veel koop en particuliere huur. In de wijk zijn veel verhuisbewegingen;
- Bewoners zijn tevreden over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in hun buurt. Het onveiligheidsgevoel is gemiddeld;
- De bevolking van deze wijk is sociaaleconomisch sterk in vergelijking met het gemiddelde beeld van de Arnhemse bevolking. Vooral het lage percentage middellage inkomens, minimakinderen en gezinnen in de bijstand valt op. De inwoners kunnen iets minder dan gemiddeld terecht bij hun netwerk voor hulp en steun. Wijkbewoners zijn opvallend positief over hun gezondheid en zelfredzaamheid.

Speerpunten van de wijk

Wijkregie fysieke omgeving
- passend parkeerregime invoeren in samenspraak met de wijk;
- stimuleren van het in eigen beheer nemen van openbaar groen in combinatie met participatie en educatie.

Meedoen in de wijk
- Iedereen die kan levert een maatschappelijke bijdrage op zijn of haar manier. Kwetsbare groepen krijgen extra aandacht.

Ontmoeten in de wijk
- in stand houden en ondersteunen bestaande ontmoetingsplek.

Werken aan duurzame wijk
- ondersteunen van initiatieven op het schoonhouden van de wijk en de komst van Diftar. De focus ligt op een combinatie van informatievoorziening en gedragsbeïnvloeding;
- aansluiten bij bewegingen in de wijk tot duurzaam opwekken en omgaan met energie.

Klingelbeek

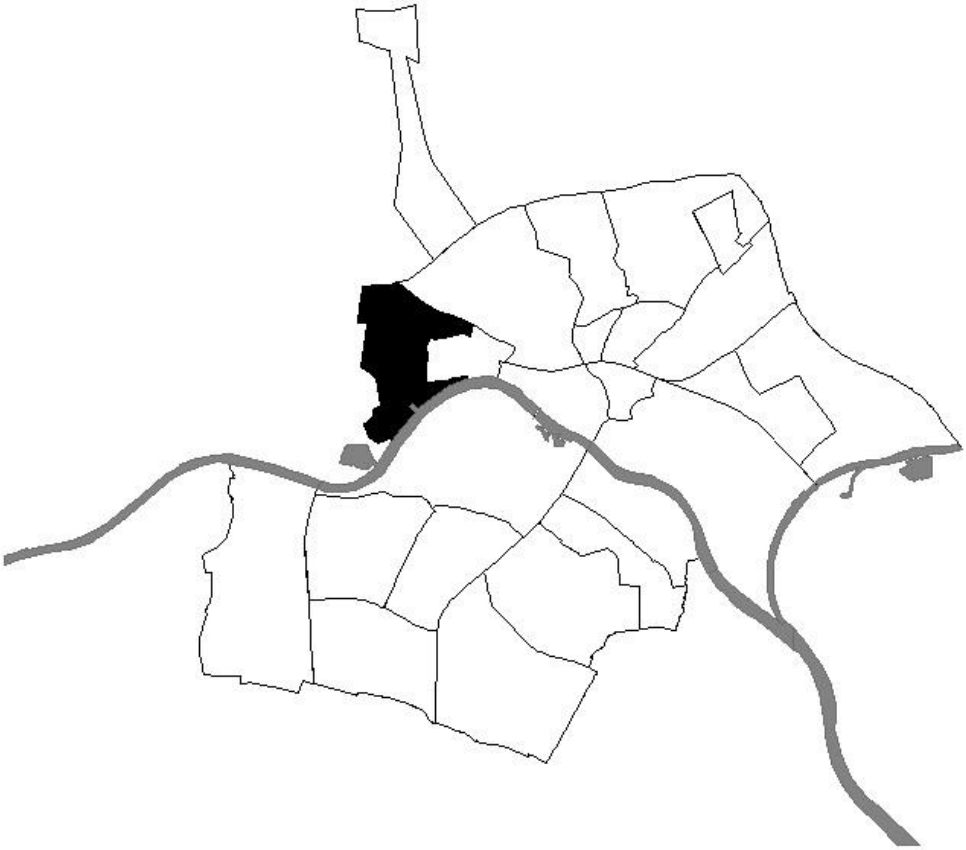

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ine van Burgsteden**

- Klingelbeek is een kleine wijk met bijna 1.400 inwoners. Onderdeel van de wijk is Het Dorp, Mariëndaal, een ‘woondorp’ voor mensen met een ernstige lichamelijke of meervoudige handicap. De wijk is aan het vergrijzen, er wonen relatief veel ouderen. De 18 t/m 34-jarigen zijn ondervertegenwoordigd;
- De helft van de woningvoorraad in de wijk bestaat uit koopwoningen; de rest is particuliere verhuur.
- De bewoners zijn meer dan gemiddeld tevreden over woonomgeving, leefbaarheid en veiligheid. Over voorzieningen in de eigen buurt is men iets minder tevreden;
- Het gemiddelde huishoudensinkomen is beduidend hoger dan gemiddeld, er zijn geen of nauwelijks minimakinderen of gezinnen in de bijstand.

Speerpunten van de wijk

Werken aan duurzame wijk
- meedoen aan duurzame projecten, aangesloten op "Groen-West".

Ontmoeten in de wijk
- ontmoeten stimuleren in gerealiseerd ontmoetingspunt.

Heijenoord en Lombok

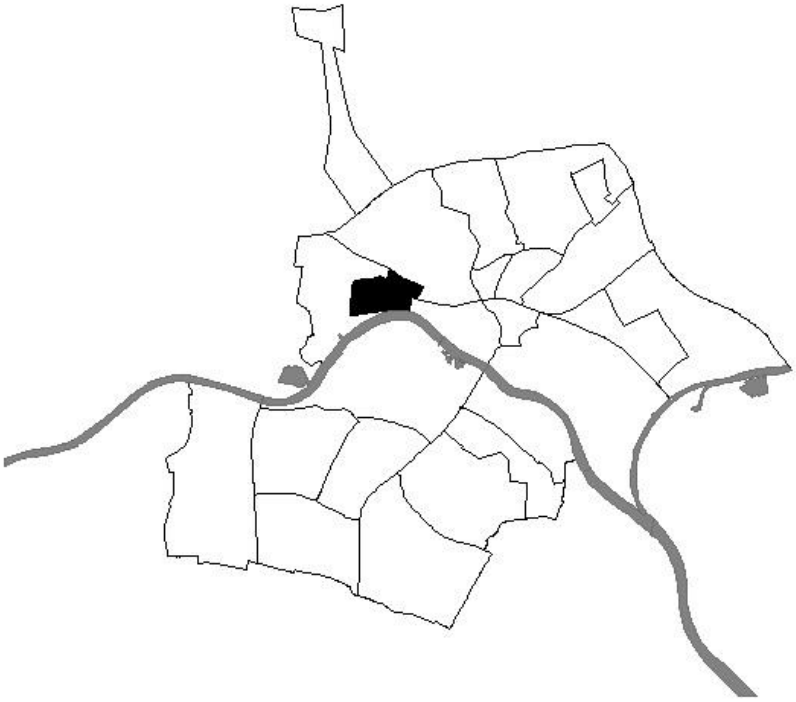

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ine van Burgsteden**

- Het bevolkingsprofiel van Heijenoord/Lombok lijkt sterk op dat van de stad Arnhem, hoewel er iets minder ouderen wonen dan gemiddeld. In de buurt Brouwerijweg e.o. wonen veel jonge kamerbewoners. In Heijenoord is het aandeel gezinnen met kinderen relatief hoog;
- De woningvoorraad bestaat voor een groot deel uit koopwoningen, vooral in Heijenoord (eengezinswoningen). De wijk heeft relatief weinig corporatiewoningen, deze staan vooral in Lombok (veelal meergezinswoningen);
- De bewoners zijn meer dan gemiddeld tevreden over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de eigen buurt. Bewoners voelen zich veilig in hun eigen buurt;
- Economisch, maatschappelijk en sociaal vergaat het de bevolking van deze wijk iets beter dan gemiddeld. Opvallend is het lage aandeel minimakinderen, gezinnen in de bijstand en kinderen met een onderwijsachterstand. Een hoog percentage inwoners geeft aan dat zij bij buurtgenoten terecht kunnen voor hulp. Ook het aandeel van de bevolking dat zich inzet voor verbetering van de buurt is naar verhouding groot.

Speerpunten van de wijk

Ontmoeten in de wijk
- investeren in coördinatie en een verbindende rol tussen wijkactiviteiten, groepen en stimuleren ontmoeten.
- samen met het Sociaal Wijkteam sociaal isolement onderzoeken.
- ondersteunen culturele activiteiten; iedereen doet mee.

Wijkeconomie versterken
- bevorderen ondernemersklimaat, krachten bundelen die levensvatbaarheid en levendigheid vergroten;
- creëren werkgelegenheid en mogelijkheden voor participatie voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Wijkregie fysieke omgeving
- samen met bewoners het vergroten van de verkeersveiligheid onderzoeken en realiseren.

W2 Presikhaaf

Kenmerken van de wijk(en)

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Ambitie

Ontmoeten in de wijk

Aangesloten wordt op de veranderopgave:

- Inclusief Arnhem: versterken sociale cohesie.

Om ontmoeting in Presikhaaf makkelijker te maken zijn fysieke plekken in de buurten dicht bij bewoners nodig. Hiermee worden verschillende doelen beoogd (kruisbestuiving): meer sociale cohesie, bestrijden van eenzaamheid en meer participatie.
Beoogd resultaat

- bestaande ontmoetingsplekken behouden, verbeteren en investeren in programmering;
- nieuwe ontmoetingsplek in Presikhaaf 3 creëren.

Grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte

Team Leefomgeving wil bereiken dat bewoners zich prettig en veilig voelen op straat. Ze weten dat grensoverschrijdend gedrag wordt aangepakt. De bedoeling is dat op termijn bewoners elkaar weer gaan aanspreken; goed voorbeeld doet goed volgen.
Beoogd resultaat

- zichtbare en daarmee ook preventieve aanwezigheid van vaste handhavers in de wijk;
- minder (zwerf)afval in de openbare ruimte;
- verdere verbetering van de samenwerking tussen alle professionals in de openbare ruimte;
- partners in de wijk werken samen vanuit dezelfde visie in een OGO-aanpak (Overlast- en Grensoverschrijdend gedrag in de Openbare ruimte).

Nederlandse taalvaardigheid

Meedoen in de samenleving begint bij de taal spreken. Het doel is dat alle bewoners voor wie Nederlands niet hun eerste taal is, het Nederlands voldoende beheersen om te kunnen participeren op hun eigen niveau. Er wordt aangesloten op de veranderopgave:

- Doorbraak naar werk: op wijkniveau algemene voorzieningen richten op preventie van schulden, armoede (bij kinderen) en het wegnemen van belemmeringen voor participatie.

Beoogd resultaat

- het To-taal plan bereikt 40 cursisten die een traject doorlopen;
- minimaal 30% van deze cursisten die eerder niet participeerden, stromen door naar (vrijwilligers)werk.

Samenhangende gebiedsvisie Winkelcentrum Presikhaaf, Gezondheidscentrum de Bethaan en het MFC

Deze drie locaties hebben een belangrijke functie in de wijk: educatie, gezondheidszorg, horeca en detailhandel komen hier samen. Vrijwel alle bewoners komen hier regelmatig. De huidige inrichting nodigt niet uit tot verblijven en maakt het lastig om van de ene naar de andere locatie te komen.
Beoogd resultaat

- een samenhangende gebiedsvisie om dit meer als een verblijfsgebied in te richten, te ontwikkelen met bewoners en ondernemers;
- zoeken naar middelen en mogelijkheden om de gebiedsvisie in de komende jaren te realiseren.

Verschuiving van het specialistische (individuele) naar het collectieve (algemene) domein

Gezamenlijk zijn de teams Leefomgeving en de sociale wijkteams verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave Zorg dichterbij: minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen.
Beoogd resultaat:

- de zelfredzame inwoner in de zelfredzame (zelforganiserende) wijk.

Voor meer achtergrondinformatie van het wijkprogramma wordt verwezen naar de bijlage van de Perspectiefnota 2018-2021 Voortgang 'Van Wijken weten'.

Samenhang met

Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met de ambities van de volgende veranderopgaven:
- Doorbraak naar werk (Presikhaaf West);
- Zorg dichterbij (Presikhaaf West en Presikhaaf Oost);
- Inclusief Arnhem (Presikhaaf West en Presikhaaf Oost).

Prestatiedoelen

De prestatiedoelen voor Presikhaaf zijn in de volgende tabel weergegeven en hebben een relatie met de volgende veranderopgaven en reguliere programma's.

Prestatiedoelen Presikhaaf	Draagt bij aan veranderopgave	Samenhang met reguliere programma's
Ontmoeten in de wijk bevorderen	Inclusief Arnhem	R5 Cultuur, recreatie en sport R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte beperken		R1 Veiligheid R7 Gezondheid en milieu
Nederlandse taalvaardigheid bevorderen	Doorbraak naar werk Inclusief Arnhem	R4 Educatie R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Ontwikkelen gebiedsvisie Winkelcentrum Presikhaaf i.s.m. Gezondheidscentrum de Bethaan en het MFC		R2 Verkeer, vervoer en waterstaat R8 Wonen en Ruimte

De prestatiedoelen in dit wijkprogramma worden vertaald in de Speerpunten van de wijk.

Financiën

Wijkprogramma 2. Presikhaaf	Rekening 2016	Begroting 2017 Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	0	22.714	24.402	25.052	25.034	24.947	24.627
Baten	0	2.381	2.868	2.755	2.757	2.757	2.757
Saldo van baten en lasten	0	-20.333	-21.534	-22.297	-22.277	-22.190	-21.870

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 (t/m Raad 10 juli 2017)	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid	167
- Indexatie armoedebeleid	-42
- Tekort beschermingsbewind BOOM, maatregel van 50 % naar 100% boven de bijstandsnorm	-16
- Tekort beschermingsbewind BOOM, maatregel individuele Studietoeslag	-41
- Taakmutaties en overig WMO en Jeugdzorg	111
- Overheveling Mantelzorg en Innovatie	-100
- Indexering Sociaal Domein naar WMO en Jeugdzorg	116
- Middelen Noodfonds naar WMO en Jeugdzorg	527
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-247
Bestaand beleid	
- Bijstellen planm./incident. onderhoudsbudgetten verkeer/vervoer/groen	349
- Correctie kassschuif 2GetThere (Rb 30-11-2015)	6
- Niet bestede middelen JV 2016	-108
- Herverdeling wijkbudgetten	51
- Incidenteel budget doorontwikkeling Armoede Agenda 2017, MJPB 2017-2020	-110
- Diversen	-13
Totaal lasten	**650**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Parkeeropbrengsten naar wijk CSA	-11
- Compensatie eigen bijdrage (WMO)	-114
Bestaand beleid	
- Diversen	12
Totaal baten	**-113**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-763**

Lasten per taakveld

	Begroting	Meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	559	612	612	611
Arbeidsparticipatie	2.009	1.998	1.998	1.998
Begeleide participatie	383	401	401	401
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	84	84	84	84
Geëscaleerde zorg 18-	460	460	460	460
Geëscaleerde zorg 18+	2.884	2.869	2.859	2.849
Inkomensregelingen	1.778	1.789	1.789	1.789
Maatwerkdienstverlening 18-	4.729	4.640	4.624	4.338
Maatwerkdienstverlening 18+	4.726	4.813	4.800	4.787
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	616	615	615	615
Milieubeheer	40	40	40	40
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.511	1.510	1.510	1.510
Onderwijshuisvesting	936	929	925	921
Openbaar groen en (openlucht) recrea	425	425	425	425
Openbare orde en Veiligheid	193	193	193	193
Parkeren	1	1	1	1
Samenkracht en burgerparticipatie	1.665	1.620	1.586	1.586
Sportaccommodaties	62	62	62	62
Sportbeleid en activering	612	605	601	601
Verkeer en vervoer	1.241	1.232	1.227	1.221
Volksgezondheid	51	51	51	51
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**25.051**	**25.034**	**24.947**	**24.628**

Presikhaaf West

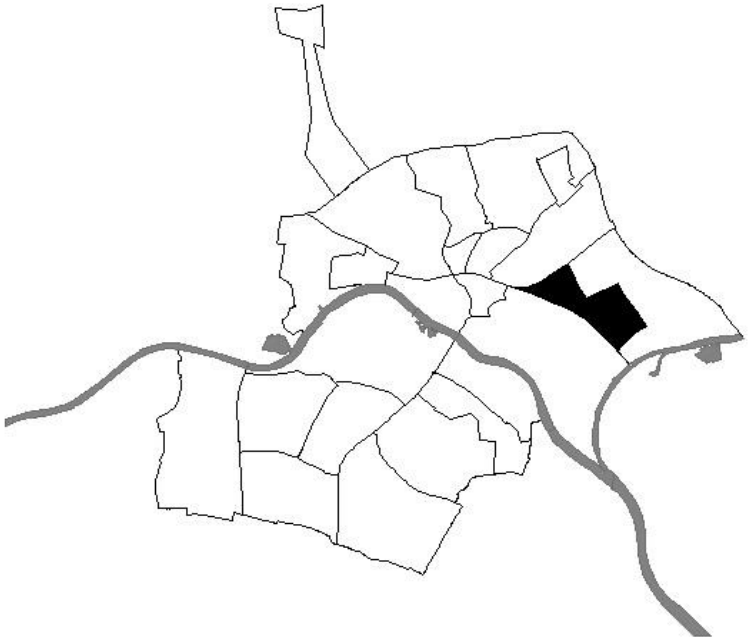

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ine van Burgsteden**

- Presikhaaf-West is een van de grote naoorlogse stedelijke uitbreidingen.Er is de laatste jaren veel geïnvesteerd in nieuwbouw in de buurten Presikhaaf I en Presikhaaf 2 en renovatie in Presikhaaf 3. Deels is dit nog in uitvoering, De bevolking neemt daardoor weer toe;
- Er is sprake van veel verhuisbewegingen. De woningvoorraad is overwegend in het bezit van woningcorporaties met veel flats /appartementen.Dit leidt tot een concentratie van mensen met het laagste besteedbaar huishoudensinkomen van de stad (met name bij huishoudens met kinderen), veel middellage inkomens, een opvallend hoog percentage minimakinderen, veel gezinnen in de bijstand en een hoge werkloosheid. Schoolverzuim, onderwijsachterstand en beroep op schuldhulpverlening komen relatief vaak voor;
- In Presikhaaf I en Presikhaaf 2 is de sociale structuur, en daarmee ook de sociale cohesie, voor een groot deel verdwenen. Er is weinig openbare ruimte, weinig groen en weinig plekken die uitnodigen tot spelen en ontmoeten;
- Het aandeel eenpersoonshuishoudens is iets hoger dan gemiddeld. Weinig bewoners kunnen bij buurtgenoten terecht voor hulp en zetten zich in voor buurtverbetering;
- De wijk kent het hoogste aandeel personen met een niet-westerse migratieachtergrond van alle Arnhemse wijken, waarvan een grote groep met een Turkse achtergrond;
- Het bedrijventerrein IJsseloord I maakt onderdeel uit van de wijk.

Speerpunten van de wijk

Ontmoeten in de wijk

- in Presikhaaf 1 functies slimmer combineren op de bestaande ontmoetingsplek van De Klup;
- in Presikhaaf 3 met de huidige gebruiker van De Overkant en andere wijkpartijen een bruisend ontmoetingscentrum ontwikkelen.

Aanpak overlast en handhaving

- samen met professionele partners in de wijk een aanpak voor overlast en grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte (OGO) ontwikkelen, die in 2019 in werking moet treden;
- investeren in zichtbare aanwezigheid van vaste handhavers in de wijk, die mensen aanspreken op gedrag en stimuleren om hun gedrag in de openbare ruimte aan te passen.

Samenhangend aanbod beheersing taal

- het To-taalplan wordt ook in 2018 voortgezet, waarbij de diverse initiatieven op taalgebied inzichtelijk gemaakt worden en op elkaar afgestemd. Daarnaast worden taalstages aangeboden om taalvaardigheid in de praktijk te oefenen.

Presikhaaf Oost

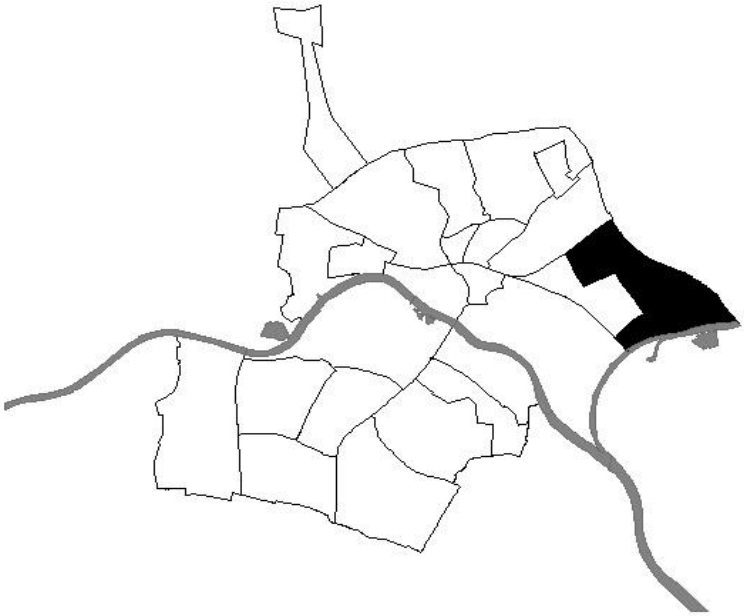

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ine van Burgsteden**

- Presikhaaf-Oost is een ruim opgezette jaren'60 wijk. In de buurt Over het Lange Water is veel gestapelde bouw; veel flats en appartementen, deels in handen van woningcorporaties. Elsweide kent vooral koopwoningen;
- Elsweide is een rustige buurt met veel senioren, weinig kinderen en met een gemiddeld hoog besteedbaar inkomen en er is grote sociale cohesie;
- De buurt Over het Lange Water is heel gemiddeld. Dat geldt voor de leeftijdsopbouw, etnische afkomst en het besteedbaar inkomen, maar ook voor de tevredenheid van bewoners over de kwaliteit van hun woonomgeving. De sociale cohesie verschilt van straat tot straat;
- Sociaaleconomisch gezien is Presikhaaf-Oost daarmee duidelijk sterker dan West, maar altijd nog kwetsbaarder dan gemiddeld in de stad;
- Sociaal maatschappelijk gezien is het beeld gemiddeld, waarbij bedacht moet worden dat Elsweide duidelijk het gemiddelde omhoog trekt. Dit vertaalt zich in het hoge aandeel mantelzorgers, de positieve beleving van gezondheid en de zelfredzaamheid;
- Winkelcentrum Presikhaaf, Park Presikhaaf en bedrijventerrein IJsseloord II maken onderdeel uit van deze wijk.

Speerpunten van de wijk

Ontmoeten in de wijk

- in Over het Lange Water investeren om ontmoetingscentrum De Oosthof te behouden en versterken;
- investeren in activiteiten van locatie Spatie die meer sociale cohesie en participatie faciliteren en stimuleren.

Aanpak overlast en handhaving

- samen met professionele partners in de wijk een aanpak voor overlast en grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte (OGO) ontwikkelen, die in 2019 in werking moet treden;
- investeren in zichtbare aanwezigheid van vaste handhavers in de wijk, die mensen aanspreken op gedrag en stimuleren om hun gedrag in de openbare ruimte aan te passen.

Samenhangende gebiedsvisie ontwikkelen

- er wordt een samenhangende gebiedsvisie voor het gebied Winkelcentrum, gezondheidscentrum De Bethaan en het MFC ontwikkeld.

W3 De Laar/Elden

Kenmerken van de wijk(en)

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Ambitie

Bewonersparticipatie

Het doel is om de betrokkenheid van bewoners te versterken door nieuwe vormen van bewonersparticipatie uit te proberen (experimenten). Dit is belangrijk voor het gebied om goede beslissingen te nemen over de aandachtspunten.
Beoogd resultaat

- verdergaande samenwerking met bewoners.

Meedoen

Geconstateerd dat een relatief grote groep bewoners in de Laar een bijstandsuitkering ontvangen. Er zijn ook meer gezinnen met een laag inkomen dan gemiddeld in Arnhem. Meedoen in de nabije omgeving is een stimulans voor mensen om zich te ontwikkelen. Er wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Inclusief Arnhem: het bestrijden van uitsluiting en intolerantie;
- Doorbraak naar werk: voorkomen uitkeringsafhankelijkheid; perspectief om voor eigen inkomen te zorgen; passend aanbod op het zoveel mogelijk werkfit maken; op wijkniveau algemene voorzieningen richten op preventie van schulden, armoede (bij kinderen) en het wegnemen van belemmeringen voor participatie. Specifieke inzet (bv proeftuin) organiseren met als doel meer mensen met werk of een passende dagbesteding.
- In de wijk Elden wordt in 2018 een proeftuin met werkcoaches gestart die deze werkwijze "bottom up" ontwikkelen en uitvoeren om daarna, op basis van de opgedane kennis en ervaring, dit breed toe te passen in alle wijken vanaf 1 januari 2019. Dit vraagt om een nauwe afstemming van werkcoaches met de sociale wijkteams en teams Leefomgeving.

Beoogd resultaat

- meer bewoners doen mee in de maatschappij.

Openbare ruimte

Ontmoetingsplekken, groen, spelen, afval, verlichting, veilige wegen etc. zijn belangrijke items in het gebied. Bewonersprojecten in dit kader worden ondersteund.
Beoogd resultaat

- bewoners voelen zich prettig in hun leefomgeving.

Zorg voor elkaar

(Preventieve) aanpak op onderwerpen als eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen. Samen met bewoners, sociaal wijkteam, SWOA en andere partners wordt de benodigde (preventieve) inzet georganiseerd. Er wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Inclusief Arnhem: versterken sociale cohesie;.
- Zorg dichterbij: minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen.
  Gezamenlijk zijn het team Leefomgeving en het sociale wijkteam verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.

Beoogd resultaat

- ouderen wonen langer zelfstandig thuis;
- dagbesteding vindt meer plaats in directe leefomgeving;
- de zelfredzame inwoner in de zelfredzame (zelforganiserende) wijk.

Voor meer achtergrondinformatie van het wijkprogramma wordt verwezen naar de bijlage van de Perspectiefnota 2018-2021 Voortgang 'Van Wijken weten'.

Samenhang met

Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met de ambities en doelen van de veranderopgaven:

- Doorbraak naar werk (alle wijken);
- Zorg dichterbij (alle wijken);
- Inclusief Arnhem (alle wijken).

Prestatiedoelen

De prestatiedoelen voor De Laar/Elden zijn in de volgende tabel weergegeven en hebben een relatie met de volgende veranderopgaven en reguliere programma's.

Prestatiedoelen De Laar/Elden	Draagt bij aan veranderopgave	Samenhang met reguliere programma's
Bewonersparticipatie bevorderen	Inclusief Arnhem	R06 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Bewoners doen mee	Doorbraak naar werk Inclusief Arnhem	R06 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Prettige openbare ruimte		R02 Verkeer, vervoer en waterstaat
Zorg voor elkaar, eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen	Zorg dichterbij Inclusief Arnhem	R06 Participatie en maatschappelijke ondersteuning

De prestatiedoelen in dit wijkprogramma worden vertaald in de Speerpunten van de wijk.

Financiën

Wijkprogramma 3. De Laar/Elden	Rekening 2016	Begroting 2017 Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	0	1.628	1.372	1.305	1.295	1.283	1.283
Baten	0	542	349	349	349	349	349
Saldo van baten en lasten	0	-1.086	-1.023	-956	-946	-934	-934

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 (t/m Raad 10 juli 2017)	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid	92
- Indexatie armoedebeleid	-21
- Tekort beschermingsbewind boom, maatregel van 50 % naar 100% boven de bijstandsnorm	-8
- Tekort beschermingsbewind boom, maatregel individuele Studietoeslag	21
- Taakmutaties en overig WMO en Jeugdzorg	79
- Overheveling Mantelzorg en Innovatie	-123
- Indexering Sociaal Domein naar WMO en Jeugdzorg	85
- Middelen Noodfonds naar WMO en Jeugdzorg	439
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-51
Bestaand beleid	
- Bijstellen planm./incident. onderhoudsbudgetten verkeer/vervoer/groen	418
- Correctie kassschuif 2GetThere (Rb 30-11-2015)	9
- Incidenteel budget doorontwikkeling Armoede Agenda 2017, MJPB 2017-2020	-55
- Eenmalig budget niet bestede middelen (Rb 19-12-2016)	-37
- Diversen	-110
Totaal lasten	**738**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Parkeeropbrengsten naar wijk CSA	-11
- Compensatie eigen bijdrage (WMO)	-114
Bestaand beleid	
-	0
Totaal baten	**-125**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-863**

Lasten per taakveld

	Begroting	Meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	551	603	602	595
Arbeidsparticipatie	1.004	999	999	999
Begeleide participatie	268	280	280	280
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	65	65	65	65
Geëscaleerde zorg 18-	404	404	404	404
Geëscaleerde zorg 18+	1.608	1.599	1.594	1.588
Inkomensregelingen	897	902	902	902
Maatwerkdienstverlening 18-	4.199	4.120	4.112	3.833
Maatwerkdienstverlening 18+	3.568	3.639	3.628	3.618
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	591	590	590	590
Milieubeheer	42	42	42	42
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.133	1.132	1.132	1.132
Onderwijshuisvesting	43	43	43	43
Openbaar groen en (openlucht) recrea	378	378	378	378
Openbare orde en Veiligheid	193	193	193	193
Parkeren	1	1	1	1
Samenkracht en burgerparticipatie	1.130	1.102	1.086	1.086
Sportaccommodaties	187	187	187	187
Sportbeleid en activering	750	741	729	729
Verkeer en vervoer	898	893	892	891
Volksgezondheid	27	27	27	27
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**18.023**	**18.027**	**17.973**	**17.670**

Elden

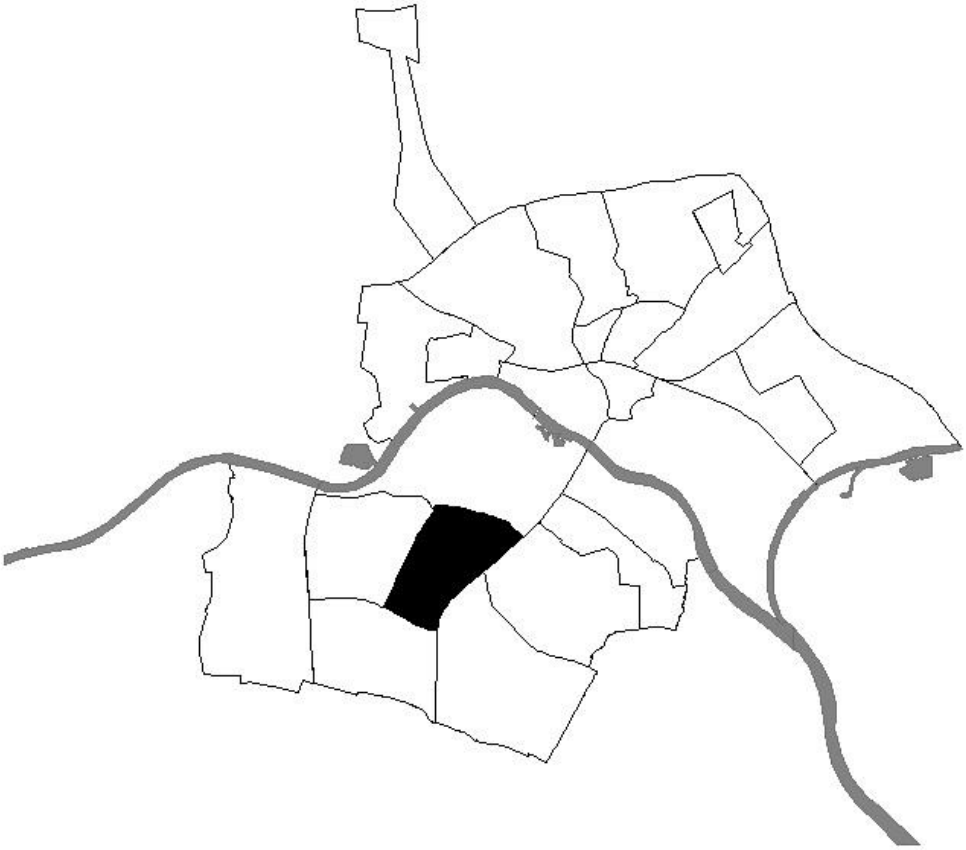

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Martijn Leisink**

- Het voormalige dorp Elden ligt in de schaduw van stadion Gelredome. Van de 975 woningen in de wijk is een derde deel in het bezit van corporaties. Naast verzorgingstehuizen betreft het vooral eengezinswoningen. Zorginstellingen en kantoren zorgen voor veel arbeidsplaatsen in de wijk;
- De bevolking van Elden bestaat uit veel ouderen en weinig jongeren. Een verzorgingshuis en een verpleeghuis dragen daartoe bij. De wijk kent een gering aandeel alleenstaanden;
- Sociaaleconomisch is de bevolking van Elden gemiddeld tot sterk te noemen; bijstandsdichtheid en werkloosheid zijn laag. Men is positief over leefbaarheid en veiligheid, echter minder positief over de voorzieningen in de wijk;
- De sociale cohesie is sterk. Er is nauwelijks onvrede over sociale contacten en buurthulp is in ruime mate voorhanden.

Speerpunten van de wijk

Doorbraak naar werk, proeftuinen omzetten naar uitvoering
- resultaat proeftuinen met werkcoaches omzetten naar haalbare uitvoeringspraktijk.

Vergroten bewonersbetrokkenheid
- Samen met denktank bewonersbetrokkenheid vergroten.

Aandacht voor elkaar
- Aandacht voor eenzaamheid, dementie en langer zelfstandig thuis wonen.

Verkeersveiligheid
- Verbetering van de verkeersveiligheid.

De Laar

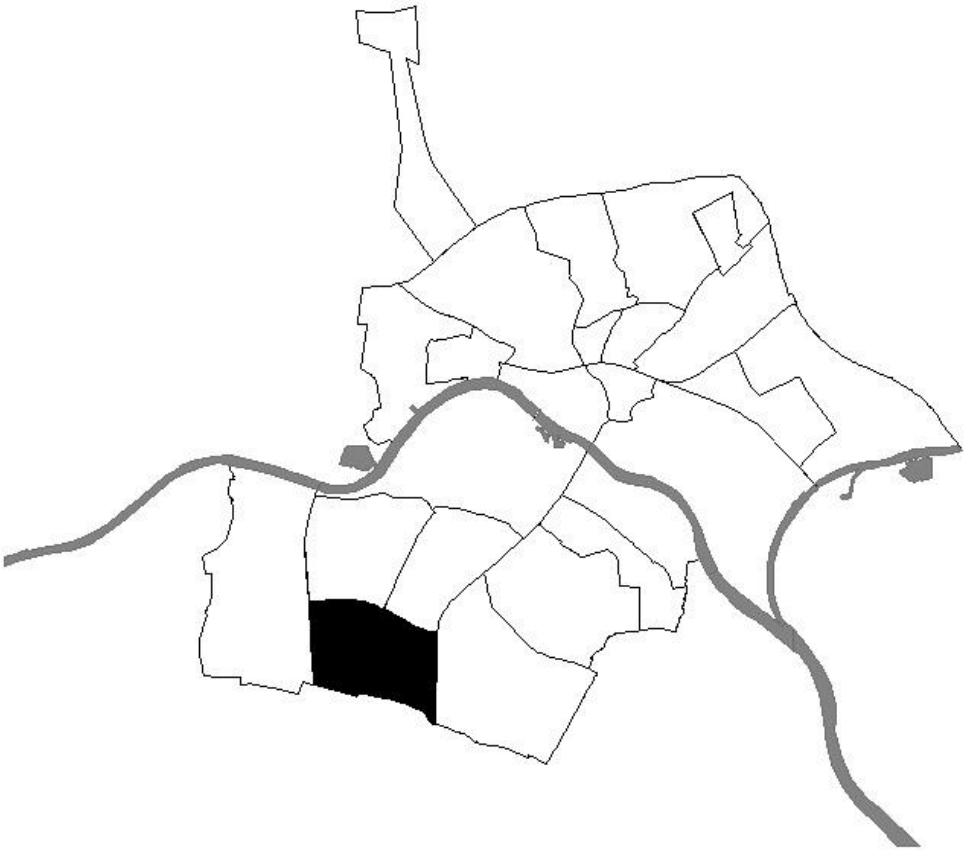

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Martijn Leisink**

- De Laar is een typische groene 'bloemkoolwijk" uit de jaren '70, de één na grootste wijk van Arnhem, met ruim 5.500 woningen en circa 12.500 inwoners verdeeld over twee buurten, met voornamelijk eengezinswoningen, waarvan meer dan de helft koopwoningen;
- In de Laar wonen vooral veel gezinnen en de inkomenssituatie komt overeen met het Arnhems gemiddelde. Het aandeel 65-plussers ligt iets onder het gemiddelde en er wonen relatief weinig alleenstaanden. Het aandeel mensen dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering ligt iets boven het gemiddelde;
- Over het algemeen zijn de inwoners positief over de wijk en de voorzieningen. Over de toekomst is men wat minder optimistisch. De helft van de inwoners kan in de buurt terecht voor hulp en steun, een op de vijf is mantelzorger en voor een wijk in Arnhem-zuid zijn relatief veel inwoners actief voor buurtverbetering. De gezondheid van de bevolking is goed te noemen en men kan zich goed redden.

Speerpunten van de wijk

Inrichting openbare ruimte met bewoners
- Aandacht voor openbare ruimte (inclusief bewonersbetrokkenheid).

Ontmoeten in de wijk
- Ontmoetingsfuncties versterken;
- Bewoners doen mee in de maatschappij.

Verkeersveiligheid
- Verbetering van de verkeersveiligheid.

W4 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

Kenmerken van de wijk(en)

In het wijkprogramma CSA bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Ambitie

Integrale leefbaarheidsaanpak

De leefbaarheid en kwaliteit van de leefomgeving staan in een aantal buurten en straten (met name het Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek) staan onder druk. Verschillende factoren beïnvloeden deze leefbaarheidsbeleving. Een bepalende factor is de aanwezigheid van verschillende maatschappelijke opvangvoorzieningen. Er wordt aangesloten op de veranderopgave:

- Inclusief Arnhem: het bestrijden van uitsluiting en intolerantie.

Beoogd resultaat

- versterken van het formele en informele netwerk;
- meer ogen en oren op straat (inclusieve samenleving) en iedereen is welkom;
- verhogen van de belevingskwaliteit en balans in dynamiek;
- de opvang ontwikkelt zich de komende jaren tot een kortdurende en tijdelijke plek met een maatwerktraject voor iedere bezoeker;
- versterken van de samenredzaamheid in de leefomgeving door inzet van een ervaringsdeskundige.

Preventieve aanpak kwetsbare jongeren en jongvolwassenen

In de wijken van CSA komt het onderwerp kwetsbare jongeren en jongvolwassenen vaak terug. Deze problematiek is voor het Centrum en het Spijkerkwartier toe te kennen aan het grote aandeel jongvolwassenen die op zichzelf wonen. In het Arnhemse Broek zijn bijvoorbeeld veel jongeren inwonend bij ouders en in het Spijkerkwartier en het Centrum wonen veel studenten en jongvolwassenen in woonvoorzieningen.
Kenmerkend voor deze groepen is de schuldenproblematiek en het perspectief op werk en toekomst.
Er wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Doorbraak naar werk: voorkomen uitkeringsafhankelijkheid; perspectief om voor eigen inkomen te zorgen; passend aanbod op het zoveel mogelijk werkfit maken; op wijkniveau algemene voorzieningen richten op preventie van schulden, armoede (bij kinderen) en het wegnemen van belemmeringen voor participatie.
- Zorg dichterbij: vermindering van schuldenproblematiek door vroegsignalering en inzet van passende ondersteuning.

Beoogd resultaat

- vroegtijdige aanpak schuldenproblematiek jongeren;
- perspectief op werk;
- nadere verkenning van aard en omvang om wijk/buurtspecifieke interventies in te zetten;
- interventies richten op positief perspectief op wonen, werken en leven.

Ontmoeten in de wijk versterken

Behouden en versterken van ontmoetingsplekken die laagdrempelig zijn om de sociale samenhang en betrokkenheid in en met de wijk te vergroten. Voorop staat dat meer ontmoetingsplekken niet garant staan voor meer ontmoeting. De huidige plekken in de wijk voor ontmoeting worden ondersteund en blijven bestaan en worden waar nodig geadopteerd door de wijk.

Beoogd resultaat

- meer buurt community's ontstaan en zijn zichtbaarder in de wijk;
- versterken en het verbinden van kwaliteiten en waarden in de wijk;
- onzichtbaar wordt zichtbaar (alles wordt zichtbaar alleen verbinding is nodig);
- versterken van bestaande wijkinitiatieven;
- op basis van behoefte ontwikkelen van ontmoetingsplekken in de wijk;
- samen met bewoners de onderlinge zelfredzaamheid vergroten.

Leefklimaat / duurzaamheid

De circulaire wijkeconomie houdt in dat de sociale en economische waarden in de wijk ten goede komen aan de wijk in een cyclisch proces en daarmee duurzaam zijn. In de wijk Spijkerkwartier is op dit gebied een belangrijke ontwikkeling gaande, waarbij zij vooruit lopen op andere wijken in Arnhem. Onder andere het buurtgroenbedrijf dat naast financiële opbrengsten onderzoekt wat de maatschappelijke waarde is voor een wijk, door activering van mensen. Zo zijn er in de wijk tal van initiatieven die een bijdrage leveren aan de wijkeconomie en duurzaamheidsambitie van de wijk. Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave Circulair Arnhem.

Beoogd resultaat
- wijkeconomie om duurzaamheid en participatie in de wijk te bevorderen.
- bevordering groen in versteende wijken om te komen tot gezonde wijken en sociale cohesie;
- circulaire wijkeconomie mogelijk maken door flexibele regelgeving en inzet van middelen.

Verschuiving van het specialistische (individuele) naar het collectieve (algemene) domein
Gezamenlijk zijn de teams Leefomgeving en de sociale wijkteams verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein. Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave Zorg dichterbij: minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen.
Beoogd resultaat:
- de zelfredzame inwoner in de zelfredzame (zelforganiserende) wijk.

Voor meer achtergrondinformatie van het wijkprogramma wordt verwezen naar de bijlage van de Perspectiefnota 2018-2021 Voortgang 'Van Wijken weten'.

Samenhang met

Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met de ambities van de veranderopgaven:
- Vitale economie Arnhem Nijmegen (wijk Centrum);
- Circulair Arnhem (wijk Spijkerkwartier);
- Doorbraak naar werk (alle wijken in CSA);
- Inclusief Arnhem (alle wijken in CSA).

Prestatiedoelen

De prestatiedoelen voor Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) zijn in de volgende tabel weergegeven en hebben een relatie met de volgende veranderopgaven en reguliere programma's.

Prestatiedoelen CSA	Draagt bij aan veranderopgave	Samenhang met reguliere programma's
Verbeteren leefbaarheid in omgeving opvangvoorzieningen	Inclusief Arnhem	R1 Veiligheid; R6 Participatie en maat-schappelijke ondersteuning R8 Wonen en ruimte
Preventieve aanpak kwetsbare jongeren en jongvolwassenen.	Doorbraak naar werk Zorg dichterbij	R6 Participatie en maat-schappelijke ondersteuning
Ontmoeten in de wijk versterken	Zorg dichterbij Inclusief Arnhem	R4 Educatie; R6 Participatie en maat-schappelijke ondersteuning
Verbeteren leefklimaat / duurzaamheid	Circulair Arnhem Vitale economie Arnhem Nijmegen Doorbraak naar werk Inclusief Arnhem	R3 Economie; R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning; R7 Gezondheid en milieu

De prestatiedoelen in dit wijkprogramma worden vertaald in de Speerpunten van de wijk.

Financiën

Wijkprogramma 4. CSA	Rekening 2016	Begroting 2017	Geamendeerde t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	0	33.211	35.425	35.656	33.552	33.388	33.040
Baten	0	9.005	10.069	10.112	9.159	9.115	9.072
Saldo van baten en lasten	0	-24.206	-25.356	-25.544	-24.393	-24.273	-23.968

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 (t/m Raad 10 juli 2017)	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten	-83
- Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid	103
- Indexatie armoedebeleid	-84
- Tekort beschermingsbewind BOOM, maatregel van 50 % naar 100% boven de bijstandsnorm	-17
- Tekort beschermingsbewind BOOM, maatregel individuele Studietoeslag	-44
- Taakmutaties en overig WMO en Jeugdzorg	82
- Overheveling Mantelzorg en Innovatie	-76
- Indexering Sociaal Domein naar WMO en Jeugdzorg	208
- Middelen Noodfonds naar WMO en Jeugdzorg	621
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-186
Bestaand beleid	
- Toevoegen Kapitaallasten maatregelen parkeren Trans (eo)	405
- Actualisatie kapitaallasten	-471
- Bijstellen planmatige/incidentele onderhoudsbudgetten verkeer	-94
- Extra middelen voor-vroegschoolse educatie (Rb 19-06-2017)	26
- Extra middelen voortijdig schoolverlaten (Rb 19-06-2017)	84
- Incidenteel budget doorontwikkeling Armoede Agenda 2017, MJPB 2017-2020	-118
- Eenmalig budget niet bestede middelen (uit 2016) (Rb 19-12-2016)	-36
- Herverdeling wijkbudgetten	-48
- Correctie kassschuif 2GetThere (Rb 30-11-2015)	13
- Actualisatie werkbegroting afval	-64
- Diversen	10
Totaal lasten	**231**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Opbrengst parkeercontroles (vanuit andere wijken)	74
- Bijstellen opbrengst straatparkeren	34
- Compensatie eigen bijdrage (WMO)	-116
- Diversen	51
Bestaand beleid	
-	0
Totaal baten	**43**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-188**

Lasten per taakveld

	Begroting	Meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	679	742	741	740
Arbeidsparticipatie	2.439	2.426	2.426	2.426
Begeleide participatie	481	503	503	503
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	82	82	82	82
Geëscaleerde zorg 18-	412	412	412	412
Geëscaleerde zorg 18+	8.309	8.265	8.236	8.208
Inkomensregelingen	1.843	1.854	1.854	1.854
Maatwerkdienstverlening 18-	4.653	4.574	4.564	4.284
Maatwerkdienstverlening 18+	5.653	5.761	5.745	5.729
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	658	657	657	657
Milieubeheer	56	56	56	56
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.265	1.264	1.264	1.264
Onderwijshuisvesting	28	28	28	27
Openbaar groen en (openlucht) recrea	459	458	406	406
Openbare orde en Veiligheid	193	193	193	193
Parkeren	2.501	2.487	2.468	2.448
Samenkracht en burgerparticipatie	1.434	1.388	1.354	1.354
Sportaccommodaties	99	99	98	98
Sportbeleid en activering	407	406	405	405
Verkeer en vervoer	3.868	1.762	1.761	1.760
Volksgezondheid	50	50	50	50
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**35.656**	**33.552**	**33.389**	**33.042**

Centrum

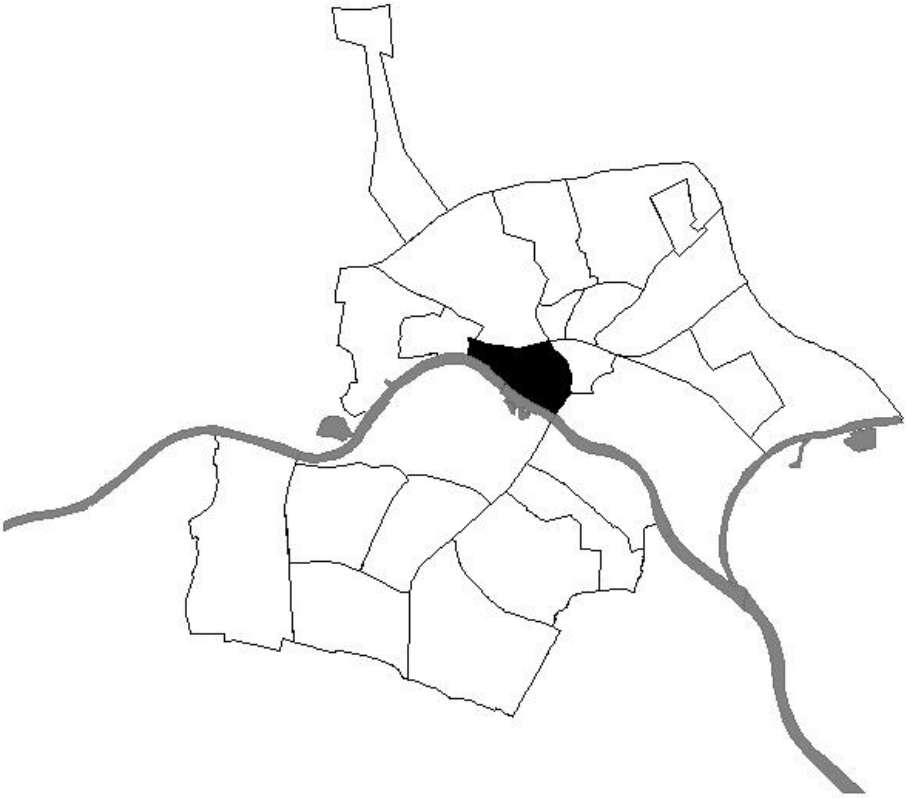

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ron König**

- De wijk heeft relatief veel jongere inwoners, studenten en alleenstaanden. Er zijn veel verhuisbewegingen in het Centrum;
- Het Centrum kent relatief weinig corporatiewoningen. Het aandeel particuliere huur is hoog, vergeleken met het Arnhems gemiddelde en neemt toe: kamers worden vooral verhuurd aan studenten. Er zijn veel flats, appartementen en woningen boven winkels.;
- De veiligheid en overlast situatie in de wijk is minder gunstig dan gemiddeld in Arnhem. Dit is inherent aan een centrum gezien de samenstelling van de bevolking, weinig cohesie, concentratie van winkels en uitgaansmogelijkheden;
- De werkloosheid en bijstandsdichtheid zijn relatief laag;
- De zuidelijke binnenstad is beter bereikbaar geworden.

Speerpunten van de wijk

Leefbaarheidsaanpak Centrum

- Afname van overlast voor bewoners en ondernemers in de leefomgeving van Centrum. In positieve zin: kwaliteit van leefomgeving en beleving stijgt;
- Ontstaan van een verfijnd netwerk in de wijk met bewoners, ondernemers, ervaringsdeskundige, handhavers en wijkcoach, waar integrale en samenhangende aanpak en activiteiten vorm krijgen;
- Vroegtijdige en preventieve benadering van personen die de grip op hun leven verloren zijn of dreigen te verliezen met als effect het afschalen van specialistische zorg naar voorliggende voorzieningen en minder druk op maatschappelijke opvang.(samenwerking stedelijke opgave);
- In- door- en uitstroom van inwoners vergroten, geen wachtlijsten meer, voor elke inwoner doen wat moet en bovendien in een veilige plek en eigen stek voorzien. (samenwerking stedelijke opgave)
- Inclusieve/participerende samenleving vorm geven.

Preventieve aanpak kwetsbare jongeren en jongvolwassenen

- Inzicht in het netwerk in de wijk. Wat is er al en welke verbindingen ontbreken;
- Inzicht per wijk in aard, omvang, thematiek en eigen kracht;
- Op basis van verkenning komen tot resultaatgerichte aanpak, met en door de jongeren waarmee team leefomgeving en sociaal wijkteam samen kunnen sturen op dat wat nodig is;
- Komen tot thematische laagdrempelige voorliggende voorzieningen/activiteiten/ontmoeting specifiek gericht op participatie op wijkniveau.

Vergroening, de kleur van de toekomst

- Toename van groen in de wijk en groeninitiatieven met en uit de wijk;
- Betrokkenheid van bewoners en ondernemers bij de leefomgeving en het vergroenen van de wijk;
- Het creëren van meer informele ontmoetingsplekken;
- Verminderen hitte stress, temperatuurdaling en extra afvangen fijn stof t.b.v. leefklimaat;
- Positieve toename beleving van de leefomgeving door een groen en aantrekkelijk straatbeeld.

Ontmoeten in de wijk

- Versterking sociale cohesie, betrokkenheid bij eigen straat, buurt en elkaar vergroten;
- Ontmoetingsplek als vindplaats op thema of projecten (Eilandje Urk of het project van de woningcoöperatie Mooiland) in de wijk voor wijkcoach;
- Versterken van initiatieven en ondersteunen bestaande voorzieningen voor ontmoeten, zoals de Blokhut;
- Verfijnen van netwerk dat leidt naar minder instroom in maatwerkvoorzieningen en meer toeleiding naar voorliggende voorzieningen door slimme verbindingen tussen bewoners, partners, netwerk, wijkcoach en team leefomgeving.

Spijkerkwartier

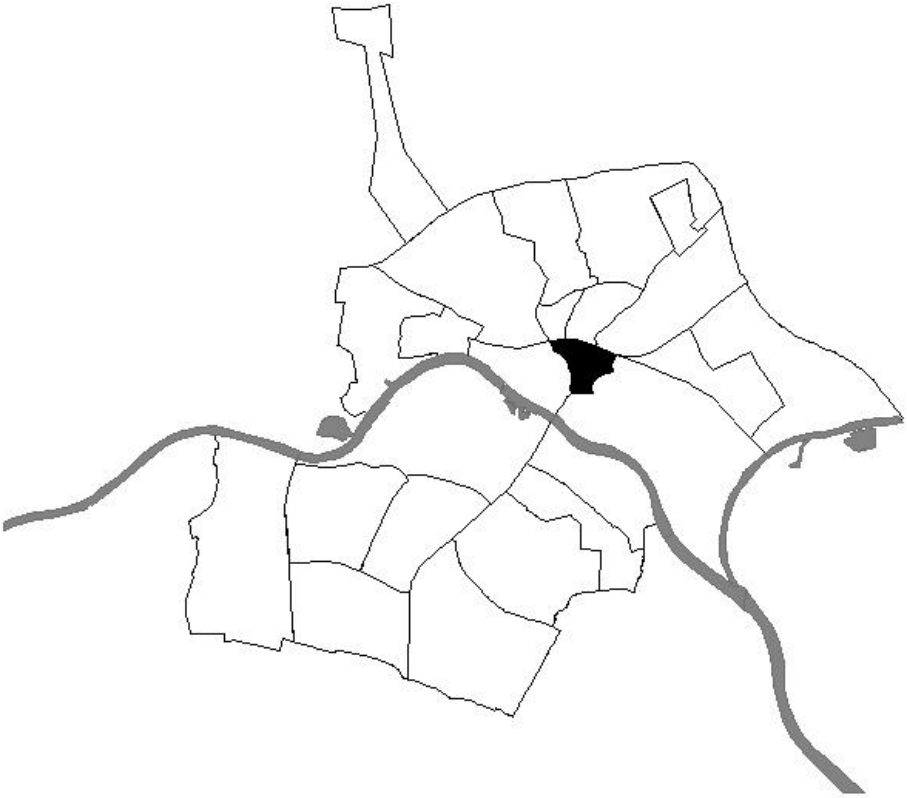

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ron König**

- Het Spijkerkwartier is een levendige wijk met een belangrijke woon- en werkfunctie, detailhandel en horeca. De Steenstraat fungeert als een route van en naar het stadscentrum;
- De wijk kent relatief veel jonge bewoners: 18 t/m 34-jarigen, studenten, alleenstaanden. Er zijn veel verhuisbewegingen;
- Het Spijkerkwartier kent weinig corporatiewoningen. Het aandeel particuliere huur is hoog vergeleken met het Arnhems gemiddelde: kamers worden vooral verhuurd aan studenten;
- De veiligheid en overlast situatie in de wijk is minder gunstig dan gemiddeld in Arnhem, dit wordt mede veroorzaakt door de concentratie en samenstelling van winkels en horeca;
- Wat betreft de inkomenssituatie wijkt het Spijkerkwartier niet af van het gemiddelde Arnhemse profiel;
- De maatschappelijke participatie is goed. Er zijn relatief veel inwoners die sporten. Een kwart van de inwoners zet zich in voor de buurt. Hoewel de inwoners over het algemeen tevreden zijn over het aantal sociale contacten kunnen hier relatief weinig inwoners bij buurtbewoners terecht voor hulp bij buurtgenoten. Er zijn relatief weinig mantelzorgers in deze wijk.

Speerpunten van de wijk

Leefbaarheidsaanpak in de Spoorhoek en omgeving Steenstraat

- Afname van overlast voor bewoners en ondernemers in de leefomgeving van Spoorhoek en Steenstraat . In positieve zin: kwaliteit van leefomgeving en beleving stijgt;
- Ontstaan van een verfijnd netwerk in de wijk met bewoners, ondernemers, ervaringsdeskundige, handhavers en wijkcoach, waar integrale en samenhangende aanpak en activiteiten vorm krijgen;
- Vroegtijdige en preventieve benadering van personen die de grip op hun leven verloren zijn of dreigen te verliezen met als effect het afschalen van specialistische zorg naar voorliggende voorzieningen en minder druk op maatschappelijke opvang (samenwerking stedelijke opgave);
- In- door- en uitstroom van inwoners vergroten, geen wachtlijsten meer, voor elke inwoner doen wat moet en bovendien in een veilige plek en eigen stek voorzien (samenwerking stedelijke opgave);
- Inclusieve/participerende samenleving vorm geven.

Preventieve aanpak kwetsbare jongeren en jongvolwassenen

- Inzicht in het netwerk in de wijk. Wat is er al en welke verbindingen ontbreken?;
- Inzicht per wijk in aard, omvang, thematiek en eigen kracht;
- Op basis van verkenning komen tot resultaatgerichte aanpak, met en door de jongeren waarmee team leefomgeving en sociaal wijkteam samen kunnen sturen op dat wat nodig is;
- Komen tot thematische laagdrempelige voorliggende voorzieningen/activiteiten/ontmoeting specifiek gericht op participatie op wijkniveau.

Vergroening, de kleur van de toekomst

- Toename van groen in de wijk en groeninitiatieven met en uit de wijk;
- Betrokkenheid van bewoners en ondernemers bij de leefomgeving en het vergroenen van de wijk;
- Het creëren van meer informele ontmoetingsplekken;
- Verminderen hitte stress, temperatuurdaling en extra afvangen fijn stof t.b.v. leefklimaat;
- Positieve toename beleving van de leefomgeving door een groen en aantrekkelijk straatbeeld.

Ontmoeten in de wijk

- Versterking sociale cohesie, betrokkenheid bij eigen straat, buurt en elkaar vergroten;
- Ontmoetingsplek als vindplaats op thema of projecten (Eilandje Urk of het project van de woningcoöperatie Mooiland) in de wijk voor wijkcoach;
- Versterken van initiatieven en ondersteunen bestaande voorzieningen voor ontmoeten, zoals de Blokhut;
- Verfijnen van netwerk dat leidt naar minder instroom in maatwerkvoorzieningen en meer toeleiding naar voorliggende voorzieningen door slimme verbindingen tussen bewoners, partners, netwerk, wijkcoach en team leefomgeving.

Circulaire wijkeconomie

- Zelforganisatie en eigen regie van deze wijk nog meer vergroten, door meedenkende en faciliterende overheid/gemeente;
- Optimale wijkbetrokkenheid en samenhang tussen initiatieven onderling, hetgeen bijdraagt aan de wijkontwikkelingen en het draagvlak;
- Beter benutten van de wijkwaardes als inzet kennis en doekracht in relatie tot de veranderopgave 'Doorbraak naar werk', waarbij buurt bewoners in de eigen wijk aan de slag gaan;
- Spijkerkwartier als pilot wijk waarin circulaire innovatie ruimte krijgt voor ontwikkeling.

Arnhemse Broek

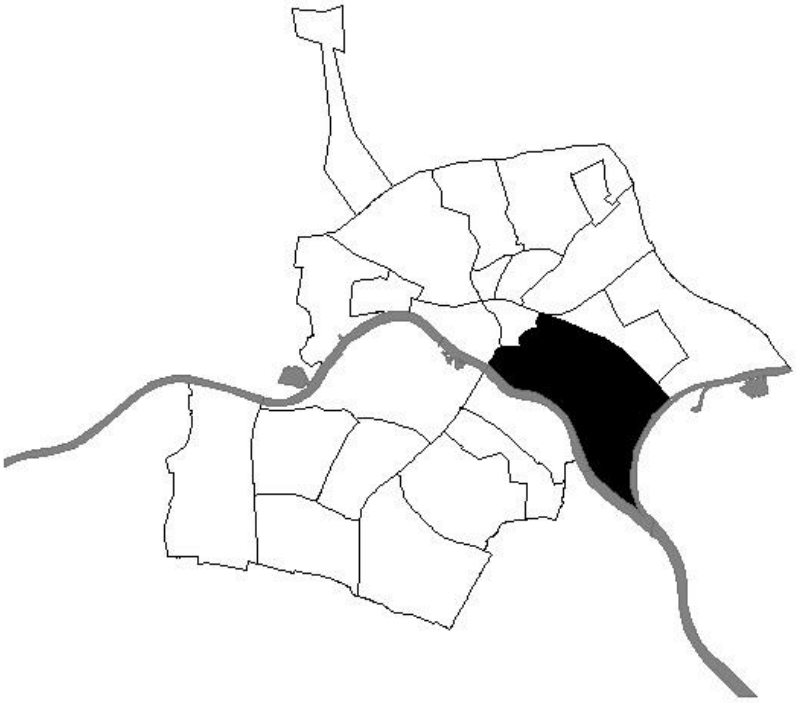

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ron König**

- Het westelijk deel van het Arnhemse Broek is in de jaren ’30 van de vorige eeuw gebouwd, het oostelijk deel is overwegend van kort na de Tweede Wereldoorlog. De wijk is de afgelopen jaren gerenoveerd. Nieuw is de woningbouwontwikkeling in het Nieuwe Kadekwartier;
- De wijk heeft relatief veel 18 t/m 34-jarigen en weinig 65-plussers, veel alleenstaanden en veel personen met een Turkse migratieachtergrond. Het corporatiebezit in de wijk is hoog en er zijn relatief weinig koopwoningen;
- Het oordeel over woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de eigen buurt is lager dan het Arnhems gemiddelde. Gevoelens van onveiligheid komen relatief vaak voor;
- De sociaaleconomische positie van de huishoudens in het Broek is ongunstig: De werkloosheid en bijstandsdichtheid zijn, vergeleken met andere wijken, hoog. In vergelijking met andere wijken kent de wijk veel huishoudens met een laag inkomen;
- Er zijn relatief veel minimakinderen, gezinnen in de bijstand en kinderen met onderwijsachterstand. Opvallend is het relatief hoge percentage kinderen met overgewicht;
- De sociale cohesie lijkt minder sterk in het Broek. Een relatief een hoog percentage is niet tevreden over het aantal sociale contacten dat zij hebben en een relatief kleine groep kan terecht bij buurtbewoners voor hulp.

Speerpunten van de wijk

Leefbaarheidsaanpak Arnhemse Broek

- Afname van overlast voor bewoners en ondernemers in de leefomgeving van het Arnhemse Broek. In positieve zin: kwaliteit van leefomgeving en beleving stijgt;
- Ontstaan van een verfijnd netwerk in de wijk met bewoners, ondernemers, ervaringsdeskundige, handhavers en wijkcoach, waar integrale en samenhangende aanpak en activiteiten vorm krijgen;
- Vroegtijdige en preventieve benadering van personen die de grip op hun leven verloren zijn of dreigen te verliezen met als effect het afschalen van specialistische zorg naar voorliggende voorzieningen en minder druk op maatschappelijke opvang (samenwerking stedelijke opgave);
- In- door- en uitstroom van inwoners vergroten, geen wachtlijsten meer, voor elke inwoner doen wat moet en bovendien in een veilige plek en eigen stek voorzien (samenwerking stedelijke opgave);
- Inclusieve/participerende samenleving vorm geven.

Preventieve aanpak kwetsbare jongeren en jongvolwassenen

- Inzicht in het netwerk in de wijk. Wat is er al en welke verbindingen ontbreken;
- Inzicht per wijk in aard, omvang, thematiek en eigen kracht;
- Op basis van verkenning komen tot resultaatgerichte aanpak, met en door de jongeren waarmee team leefomgeving en sociaal wijkteam samen kunnen sturen op dat wat nodig is;
- Komen tot thematische laagdrempelige voorliggende voorzieningen/activiteiten/ontmoeting specifiek gericht op participatie op wijkniveau.

Ontmoeten in de wijk

- Versterking sociale cohesie, betrokkenheid bij eigen straat, buurt en elkaar vergroten;
- Ontmoetingsplek als vindplaats op thema of projecten (Eilandje Urk of het project van de woningcoöperatie Mooiland) in de wijk voor wijkcoach;
- Versterken van initiatieven en ondersteunen bestaande voorzieningen voor ontmoeten, zoals de Blokhut;
- Verfijnen van netwerk dat leidt naar minder instroom in maatwerkvoorzieningen en meer toeleiding naar voorliggende voorzieningen door slimme verbindingen tussen bewoners, partners, netwerk, wijkcoach en team leefomgeving.

W5 Noordoost

Kenmerken van de wijk(en)

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Ambitie

Versterken Geitenkamp en Plattenburg

Door schuldenproblematiek en/of werkloosheid zijn mensen perspectiefloos. Er wordt al jaren geïnvesteerd in hulpverlening, activiteiten etc. zonder duidelijke verbeteringen. Dit leidt tot lage zelfredzaamheid, consumerend gedrag, eenzaamheid, taalproblematiek, problemen met de opvoeding en fraude.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Inclusief Arnhem: versterken sociale cohesie; het bestrijden van uitsluiting en intolerantie;
- Doorbraak naar werk: voorkomen uitkeringsafhankelijkheid; perspectief om voor eigen inkomen te zorgen; passend aanbod op het zoveel mogelijk werkfit maken; op wijkniveau algemene voorzieningen richten op preventie van schulden, armoede (bij kinderen) en het wegnemen van belemmeringen voor participatie;
- In de wijk Geitenkamp wordt in 2018 een proeftuin met werkcoaches gestart die deze werkwijze "bottom up" ontwikkelen en uitvoeren om daarna, op basis van de opgedane kennis en ervaring, dit breed toe te passen in alle wijken vanaf 1 januari 2019. Dit vraagt om een nauwe afstemming van werkcoaches met de sociale wijkteams en teams Leefomgeving;
- Zorg dichterbij: vermindering van schuldenproblematiek door vroegsignalering en inzet van passende ondersteuning.

Beoogd resultaat

- integrale buurtaanpak waarbij bewoners actief participeren in het maatschappelijk leven.

Effectieve inzet organisaties op cliëntniveau

Er zijn veel (gesubsidieerde) organisaties werkzaam in de wijk, die met dezelfde cliënt bezig zijn en die niet altijd van elkaars inzet weten. Het is van belang overlap van dienstverlening te inventariseren om te komen tot efficiënte inzet (doen wat nodig is op thema's die spelen, outputgericht en op preventie).
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave Zorg dichterbij: minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen.
Gezamenlijk zijn de teams Leefomgeving en de sociale wijkteams verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.
Beoogd resultaat:

- de zelfredzame inwoner in de zelfredzame (zelforganiserende) wijk;
- verkenning in 2018 om te komen tot een wijkgerichte inkoop in 2019.

Verkeer en parkeren

Over verkeer- en parkeeroverlast blijf je in gesprek. Van belang is dat er samenhang wordt georganiseerd en de beleving van de burger mee wordt genomen.
Beoogd resultaat

- Verkeersbeheersplan opstellen.

Voor meer achtergrondinformatie van het wijkprogramma wordt verwezen naar de bijlage van de Perspectiefnota 2018-2021 Voortgang 'Van Wijken weten'.

Samenhang met

Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met de ambities van de veranderopgaven:

- Doorbraak naar werk (wijk Plattenburg en Geitenkamp);
- Zorg dichterbij (wijk Plattenburg en Geitenkamp);
- Diversiteit in Arnhem (wijk Geitenkamp).

Prestatiedoelen

De prestatiedoelen voor Noordoost zijn in de volgende tabel weergegeven en hebben een relatie met de volgende veranderopgaven en reguliere programma's.

Prestatiedoelen Noordoost	Draagt bij aan veranderopgave	Samenhang met reguliere programma's
Versterken Geitenkamp - Plattenburg	Doorbraak naar werk Zorg dichterbij Inclusief Arnhem	R 06 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Effectieve inzet organisaties op cliëntniveau	Zorg dichterbij	R 05 Cultuur, recreatie en sport R 06 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Verkeer en parkeren optimaliseren		R 02 Verkeer, vervoer en waterstaat

De prestatiedoelen in dit wijkprogramma worden vertaald in de Speerpunten van de wijk.

Financiën

Wijkprogramma 5. Noordoost	Rekening 2016	Begroting 2017 Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	0	25.003	26.280	24.615	24.646	24.570	24.212
Baten	0	3.055	3.671	2.421	2.462	2.462	2.462
Saldo van baten en lasten	0	-21.948	-22.609	-22.194	-22.184	-22.108	-21.750

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 (t/m Raad 10 juli 2017)	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid	101
- Indexatie armoedebeleid	-30
- Tekort beschermingsbewind BOOM, maatregel van 50 % naar 100% boven de bijstandsnorm	-11
- Tekort beschermingsbewind BOOM, maatregel individuele Studietoeslag	-30
- Taakmutaties en overig WMO en Jeugdzorg	123
- Overheveling Mantelzorg en Innovatie	-105
- Indexering Sociaal Domein naar WMO en Jeugdzorg	121
- Middelen Noodfonds naar WMO en Jeugdzorg	508
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-174
Bestaand beleid	
- Bijstellen planm./incident. onderhoudsbudgetten verkeer/vervoer/groen	-1.953
- Correctie kassschuif 2GetThere (Rb 30-11-2015)	3
- Niet bestede middelen JV 2016	-101
- Herverdeling wijkbudgetten	23
- Incidenteel budget doorontwikkeling Armoede Agenda 2017, MJPB 2017-2020	-79
- Diversen	-61
Totaal lasten	**-1.665**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- R1 Parkeeropbrengsten naar wijk CSA	-11
- R6 Compensatie eigen bijdrage (WMO)	-115
Bestaand beleid	
- R2 Herijking Programma BGB	-1.174
- Diversen	50
Totaal baten	**-1.250**
Totaal mutaties van baten en lasten	**415**

Lasten per taakveld

	Begroting	Meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	819	894	893	861
Arbeidsparticipatie	1.435	1.427	1.427	1.427
Begeleide participatie	397	416	416	416
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	70	70	70	70
Geëscaleerde zorg 18-	412	412	412	412
Geëscaleerde zorg 18+	3.204	3.187	3.176	3.165
Inkomensregelingen	1.252	1.260	1.260	1.260
Maatwerkdienstverlening 18-	4.377	4.297	4.287	4.008
Maatwerkdienstverlening 18+	5.308	5.411	5.395	5.380
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	660	658	658	658
Milieubeheer	65	65	65	65
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.149	1.148	1.148	1.148
Onderwijshuisvesting	376	373	370	366
Openbaar groen en (openlucht) recrea	520	520	520	520
Openbare orde en Veiligheid	193	193	193	193
Parkeren	2	2	2	2
Samenkracht en burgerparticipatie	1.561	1.515	1.481	1.481
Sportaccommodaties	315	313	312	310
Sportbeleid en activering	1.054	1.047	1.047	1.047
Verkeer en vervoer	1.188	1.183	1.182	1.170
Volksgezondheid	173	171	169	168
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**24.616**	**24.648**	**24.570**	**24.212**

Geitenkamp

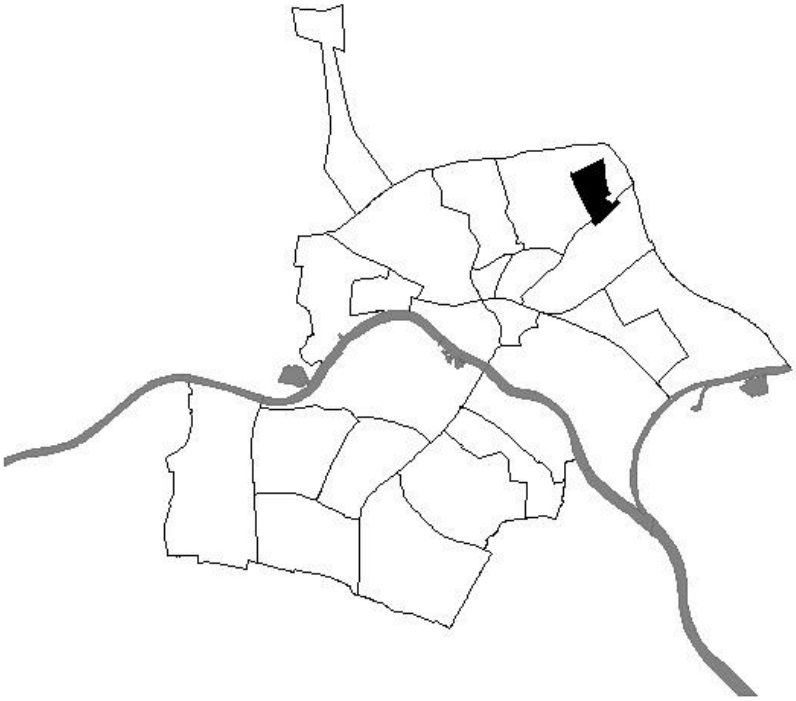

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ine van Burgsteden**

- Geitenkamp is een karakteristieke gemengde arbeiders- en middenklassewijk uit de periode 1920-1930. Er wonen relatief veel eenoudergezinnen;
- Een groot deel van de woningvoorraad in de Geitenkamp is in bezit van woningcorporaties, maar het aantal koopwoningen stijgt licht;
- Bewoners zijn iets minder tevreden over de leefbaarheid in hun eigen buurt. Wat betreft de voorzieningen zijn bewoners in de Geitenkamp gemiddeld positief;
- De sociaaleconomische positie van de huishoudens in Geitenkamp is ongunstig. De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de wijk zijn duidelijk hoger dan het Arnhems gemiddelde en stijgend. Een op de vijf huishoudens heeft een inkomen onder de lage inkomensgrens en het gemiddeld huishoudensinkomen is laag;
- Er zijn veel ouders die een beroep doen op schuldhulpverlening. Er is een relatief hoog percentage mantelzorgers en een laag aandeel dat actief een sport beoefent. Verder blijkt een iets groter deel van de bevolking kritisch over hun eigen gezondheid.

Speerpunten van de wijk

Doorbraak naar werk; proeftuinen omzetten naar uitvoering
- resultaat proeftuinen met werkcoaches omzetten naar haalbare uitvoeringspraktijk.

Ontwikkeling buurtaanpak
- analyse om te komen tot een samenhangende buurtaanpak: integrale buurtaanpak waarbij bewoners actief participeren in het maatschappelijk leven zodanig dat zij minder een beroep doen op voorzieningen zoals jeugdvoorzieningen, schuldhulpverlening en ziektekosten en dat er meer mensen teruggeleid worden naar werk.

Wijkgerichte zorginkoop/efficiënte inzet op cliëntniveau
- efficiënte inzet vanuit professionele organisaties bij huishoudens met meervoudige problematiek;
- verkenning in 2018 om te komen tot een wijkgerichte inkoop in 2019, waarin wordt uitgegaan van een samenhangende aanpak vanuit organisaties, dan wel het geheel door één organisatie uit te laten voeren.

De speerpunten van de wijk Geitenkamp komen overeen met die van de naastliggende wijk Monnikenhuizen.

Monnikenhuizen

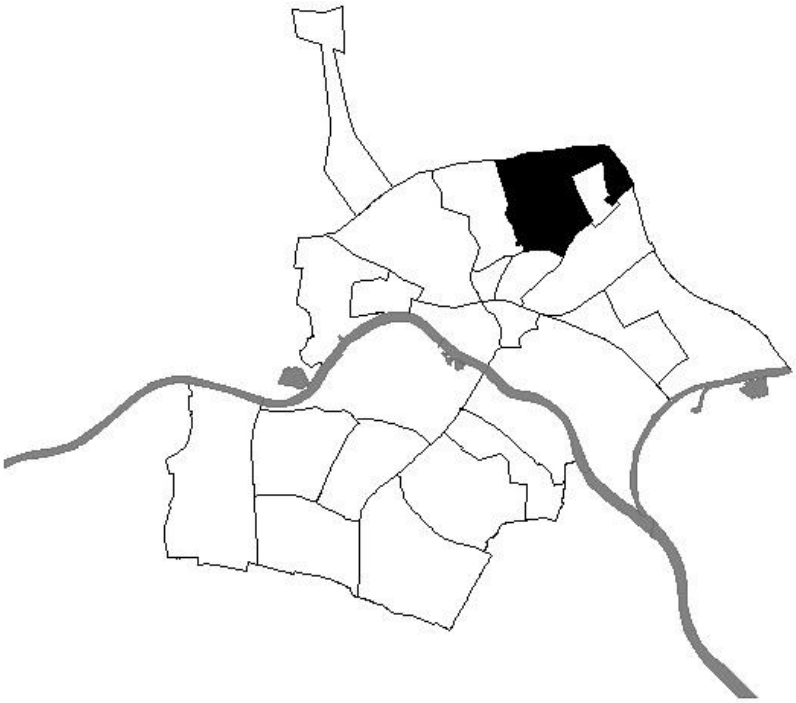

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ine van Burgsteden**

- Monnikenhuizen is vooral gebouwd in de jaren ’50 en ‘70 van de vorige eeuw en gelegen rondom de wijk Geitenkamp. Op het terrein van de Saksen Weimar-kazerne worden nog steeds nieuwe huizen opgeleverd, waardoor het aantal inwoners groeit;
- De wijk Monnikenhuizen is een wijk met overwegend inwoners met een Nederlandse achtergrond. Er wonen relatief veel (oudere) gezinnen zonder kinderen en mensen van 65 jaar en ouder;
- Bewoners zijn tevreden over hun buurt en met name over hun woonomgeving;
- Er zijn relatief veel ZZP-ers in de wijk gevestigd;
- De werkloosheid is gelijk aan het Arnhems gemiddelde en de bijstandsdichtheid in de wijk ligt onder het Arnhems gemiddelde;
- Er zijn nauwelijks kinderen met een onderwijsachterstand. Buurtbewoners zijn hier een grotere bron voor hulp en steun dan gemiddeld het geval is;
- De bewoners zijn overwegend positief over hun zelfredzaamheid en gezondheid. Wel zijn er relatief meer kinderen met overgewicht.

Speerpunten van de wijk

De speerpunten van de wijk Monnikenhuizen komen overeen met die van de naastliggende wijk Geitenkamp.

Velperweg en omgeving

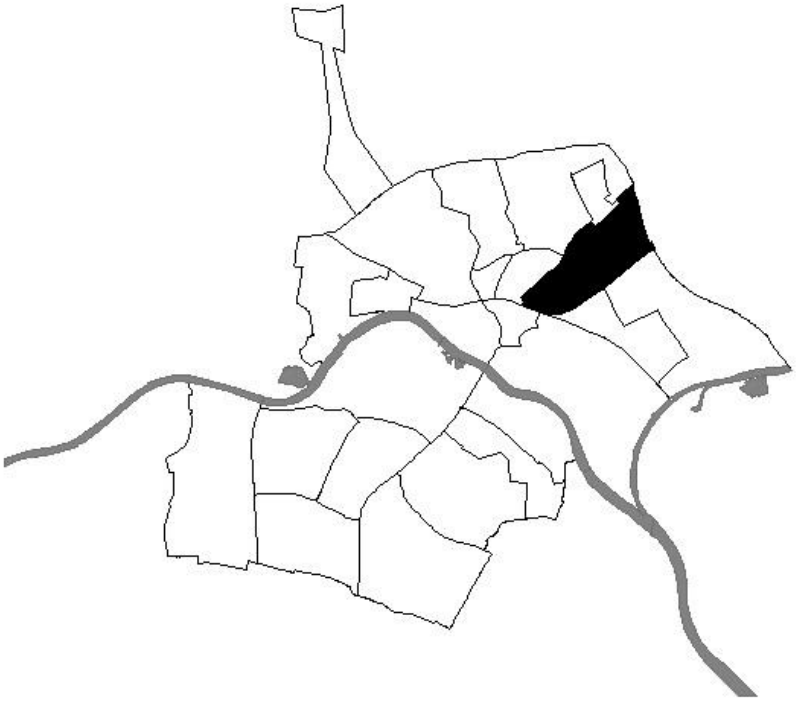

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ine van Burgsteden**

- Velperweg e.o. kenmerkt zich vooral door oude villabebouwing, veel bedrijvigheid rondom de Velperweg, de weg die de wijk doorsnijdt, en landgoederen als Angerenstein en Bronbeek;
- De wijk kent een oververtegenwoordiging van 65-plussers (vooral 75plus) , met name in de buurten Plattenburg en Angerenstein. Dit komt o.a. door de verschillende verzorgings- en verpleegtehuizen die gevestigd zijn in de wijk. Het is een wijk met overwegend inwoners met een Nederlandse achtergrond;
- De woningvoorraad in de wijk bestaat voor ruim 60% uit koopwoningen. Bewoners zijn overwegend (zeer) tevreden over hun leefomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de buurt;
- Velperweg e.o. behoort tot een van de betere wijken van Arnhem qua inkomenspositie. De werkloosheid en bijstandsdichtheid in de wijk zijn duidelijk lager dan elders in Arnhem;
- Ook is er relatief veel tevredenheid over de sociale contacten, veel hulp van buurtbewoners en relatief veel bewoners die zich op enige manier vrijwillig inzetten. Het aandeel sporters is hoog. Het gezondheidsprofiel van de bewoners is relatief goed;
- Plattenburg wordt niet apart gemonitord. Er zijn signalen dat veel ouders een beroep doen op schuldhulpverlening en dat een laag aandeel (idem kinderen) actief een sport beoefent.

Speerpunten van de wijk

Doorbreken schuldenproblematiek Plattenburg

- aansluiten op veranderopgave Doorbraak naar Werk voor Plattenburg.

Samenhangende buurtaanpak Plattenburg

- Analyse om te komen tot een samenhangende buurtaanpak voor Plattenburg: integrale buurtaanpak waarbij bewoners actief participeren in het maatschappelijk leven zodanig dat zij minder een beroep doen op voorzieningen zoals jeugdvoorzieningen, schuldhulpverlening en zorgkosten en dat er meer mensen teruggeleid worden naar werk.

Alteveer en Cranevelt

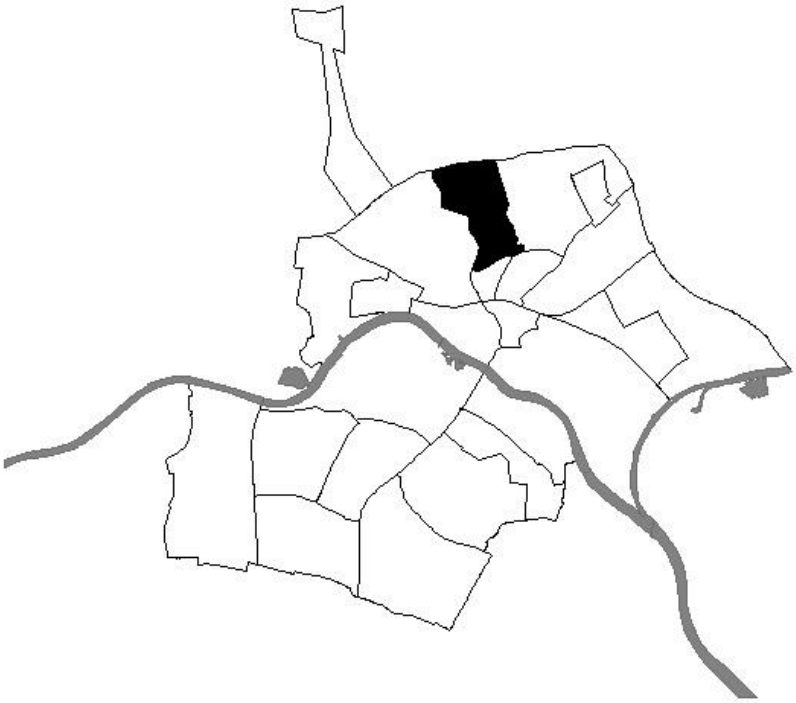

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Gerrie Elfrink**

- De wijk Alteveer en Cranevelt is gebouwd in de periode 1930-1940 en 1960-1970. Dominant aanwezig is het ziekenhuis Rijnstate. De wijk bestaat uit drie verschillende buurten Hazegrietje en Alteveer en Cranevelt;
- Alteveer en Cranevelt kent een duidelijke ondervertegenwoordiging van inwoners in de leeftijd 18 t/m 34 jaar. Er is een oververtegenwoordiging van 65-plussers. Dit komt door de aanwezigheid van verzorgings- en verpleegtehuizen. Ook zijn er veel jonge senioren waardoor de wijk aan het vergrijzen is, vooral de buurt Alteveer-Cranevelt. De meeste bewoners zijn van Nederlandse afkomst;
- Bewoners zijn tevreden over hun woonomgeving, de leefbaarheid en voorzieningen in hun buurt. Bewoners voelen zich veilig in hun eigen buurt;
- Zowel economisch als sociaal-maatschappelijk is de wijk sterk. Het gemiddeld inkomen ligt hoog. Er zijn weinig minimakinderen, uitkeringssituaties en schulden. Er zijn relatief veel mantelzorgers en men kan vaak terecht voor hulp en steun bij buurtbewoners. Ook zijn er veel inwoners als vrijwilliger actief.

Speerpunten van de wijk

Verkeersbeheersplan

- opstellen verkeersbeheersplan met als inzet de verkeer- en parkeeroverlast structureel te verbeteren in Cranevelt-Alteveer.

W6 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

Kenmerken van de wijk(en)

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Ambitie

Bewegen en ontmoeten in de wijk

Meer, veilige en goed bereikbare ontmoetingsplekken dragen bij aan ontmoeting en beweging. In het gebied RKV is dit overal een thema ondanks dat er accentverschillen zijn. Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Inclusief Arnhem: versterken sociale cohesie;
- Doorbraak naar werk: Arnhemmers die langdurig afhankelijk zijn van een uitkering. van een passend aanbod voorzien gericht op het zoveel mogelijk werkfit maken. Bewegen kan hiertoe bijdragen.

Beoogd resultaat

- verhoging welzijn en sociale cohesie;
- bewegen op de kaart zetten, voor alle doelgroepen.

Klimaat

De wijken Kronenburg en Vredenburg worden genoemd als één van de hitteplekken in de stad Arnhem.
Van belang is om initiatieven met betrekking tot vergroening en verduurzaming (Arnhem CAN) te ondersteunen door deelname aan projecten en het organiseren van informatie bijeenkomsten voor wijkbewoners, ook in de wijk Rijkerswoerd. Op deze manier kan samen met bewoners de gevolgen visueel worden gemaakt.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave Circulair Arnhem.

Beoogd resultaat

- meer bekendheid in de wijken geven aan de subsidiemogelijkheden vanuit het Europese project Climate Active Neighbourhoods' (afgekort CAN);
- ondersteunen van wijkinitiatieven voor vergroening en duurzaamheid.

Bewonersparticipatie

Aan de hand van de signalen van professionals uit de wijk realiseren van vernieuwende pilots ten behoeve van werkgelegenheid en participatie. Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Inclusief Arnhem: het bestrijden van uitsluiting en intolerantie;
- Doorbraak naar werk: voorkomen uitkeringsafhankelijkheid; perspectief om voor eigen inkomen te zorgen; passend aanbod op het zoveel mogelijk werkfit maken; op wijkniveau algemene voorzieningen richten op preventie van schulden, armoede (bij kinderen) en het wegnemen van belemmeringen voor participatie;
- In de wijk Kronenburg wordt in 2018 een proeftuin met werkcoaches gestart die deze werkwijze "bottom up" ontwikkelen en uitvoeren om daarna, op basis van de opgedane kennis en ervaring, dit breed toe te passen in alle wijken vanaf 1 januari 2019. Dit vraagt om een nauwe afstemming van werkcoaches met de sociale wijkteams en teams Leefomgeving;
- Zorg dichterbij: vermindering van schuldenproblematiek door vroegsignalering en inzet van passende ondersteuning.

Beoogd resultaat

- activering;
- armoede bestrijding;
- gezondheid;
- sociaal netwerk verbeteren;
- minder overlast.

Stimuleren vrijwilligerswerk

Het huidige beleid draagt niet altijd bij aan toestroom van vrijwilligers stadsbreed en in de wijk.
Verkenning is nodig om het vrijwilligerswerk te stimuleren en aantrekkelijk te maken, ook voor inwoners met een uitkering.

Beoogd resultaat

- Verhoging aantal vrijwilligers;
- Betere matching van vraag en aanbod.

Verschuiving van het specialistische (individuele) naar het collectieve (algemene) domein

Gezamenlijk is het team Leefomgeving en het sociale wijkteam verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein. Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave Zorg dichterbij: minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen.

Beoogd resultaat:
- de zelfredzame inwoner in de zelfredzame (zelforganiserende) wijk.

Voor meer achtergrondinformatie van het wijkprogramma wordt verwezen naar de bijlage van de Perspectiefnota 2018-2021 Voortgang 'Van Wijken weten'.

Samenhang met

Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met de ambities van de veranderopgaven:
- Circulair Arnhem (wijken Kronenburg/Vredenburg);
- Doorbraak naar werk (alle wijken);
- Zorg dichterbij (alle wijken);
- Diversiteit in Arnhem (alle wijken).

Prestatiedoelen

De prestatiedoelen voor Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV) zijn in de volgende tabel weergegeven en hebben een relatie met de volgende veranderopgaven en reguliere programma's.

Prestatiedoelen RKV	Draagt bij aan veranderopgave	Samenhang met reguliere programma's
Bewegen en ontmoeten in de wijk	Inclusief Arnhem Doorbraak naar Werk	R5 Cultuur, recreatie en sport; R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Voorkomen hitteplekken	Circulair Arnhem	R5 Cultuur, recreatie en sport; R7 Gezondheid en milieu
Innovatieve participatie	Inclusief Arnhem Doorbraak naar Werk Zorg dichterbij	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Stimuleren vrijwilligerswerk	Doorbraak naar Werk	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning

De prestatiedoelen in dit wijkprogramma worden vertaald in de Speerpunten van de wijk.

Financiën

Wijkprogramma 6. RKV	Rekening 2016	Begroting 2017 Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	0	26.140	27.273	27.830	27.824	27.722	27.378
Baten	0	2.025	2.091	1.957	1.949	1.949	1.949
Saldo van baten en lasten	0	-24.115	-25.182	-25.873	-25.875	-25.773	-25.429

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 (t/m Raad 10 juli 2017)	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid	120
- Indexatie armoedebeleid	-33
- Tekort beschermingsbewind boom, maatregel van 50 % naar 100% boven de bijstandsnorm	-12
- Tekort beschermingsbewind boom, maatregel individuele Studietoeslag	-32
- Taakmutaties en overig WMO en Jeugdzorg	149
- Overheveling Mantelzorg en Innovatie	-65
- Indexering Sociaal Domein naar WMO en Jeugdzorg	157
- Middelen Noodfonds naar WMO en Jeugdzorg	665
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-250
Bestaand beleid	
- Bijstellen planm./incident. onderhoudsbudgetten verkeer/vervoer/groen	160
- Correctie kassschuif 2GetThere (Rb 30-11-2015)	-6
- Verzelfstandiging sportbedrijf	-18
- Eenmalig budget niet bestede middelen (Rb 19-12-2016)	-58
- Incidenteel budget doorontwikkeling Armoede Agenda 2017, MJPB 2017-2020	-86
- Herverdeling wijkbudgetten	-71
- Diversen	-63
Totaal lasten	**557**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Parkeeropbrengsten naar wijk CSA	-11
- Compensatie eigen bijdrage (WMO)	-123
Bestaand beleid	
-	0
Totaal baten	**-134**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-691**

Lasten per taakveld

	Begroting	Meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	765	836	835	834
Arbeidsparticipatie	1.578	1.570	1.570	1.570
Begeleide participatie	406	425	425	425
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	71	71	71	71
Geëscaleerde zorg 18-	566	566	566	566
Geëscaleerde zorg 18+	4.481	4.457	4.441	4.426
Inkomensregelingen	1.385	1.394	1.393	1.393
Maatwerkdienstverlening 18-	5.687	5.579	5.548	5.247
Maatwerkdienstverlening 18+	6.071	6.173	6.158	6.143
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	970	968	968	968
Milieubeheer	36	36	36	36
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.001	1.000	1.000	1.000
Onderwijshuisvesting	370	366	363	360
Openbaar groen en (openlucht) recrea	615	615	615	615
Openbare orde en Veiligheid	193	193	193	193
Parkeren	7	7	7	7
Samenkracht en burgerparticipatie	1.405	1.364	1.334	1.334
Sportaccommodaties	444	441	437	434
Sportbeleid en activering	592	589	588	588
Verkeer en vervoer	1.075	1.065	1.063	1.058
Volksgezondheid	24	24	24	24
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**27.830**	**27.825**	**27.723**	**27.378**

Vredenburg en Kronenburg

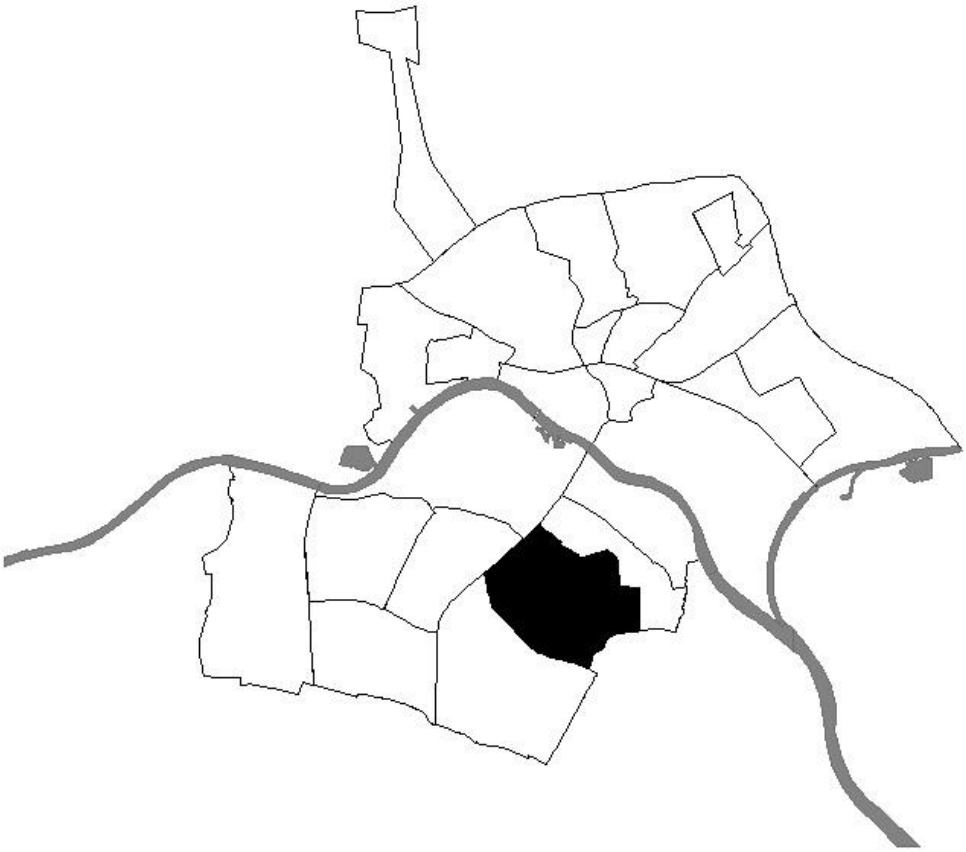

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Gerrie Elfrink**

- De wijk Vredenburg/Holthuizen en Kronenburg ligt in het zuidelijk stadsdeel en is gebouwd in de periode 1970-1990. Op het grondgebied van de wijk staan veel kantoren (bijvoorbeeld Rijnpoort). Het winkelcentrum Kronenburg ligt in deze wijk. De wijken Vredenburg en Kronenburg worden door het CBS in één adem genoemd maar hebben specifieke kenmerken en problemen.
- De woningvoorraad kenmerkt zich door een hoog percentage meergezinswoningen. Met name langs de randen van Vredenburg en in Kronenburg staat veel hoogbouw;
- Er wonen relatief veel ouderen in de wijk Vredenburg. Deels hangt dit samen met de aanwezigheid van verzorgingsflats en intramurale voorzieningen. Een aanzienlijk deel van de bewoners van Kronenburg, maar in mindere mate Vredenburg, heeft een niet-westers migratieachtergrond;
- Bewoners zijn over het algemeen gemiddeld positief over de woonomgeving, leefbaarheid en voorzieningen in de wijk. Wel is een kwart van de bewoners niet positief over de toekomstige ontwikkeling van de wijk;
- Sociaaleconomisch is dit een gemiddelde Arnhemse wijk, hoewel de inkomens iets lager zijn. Een op de vijf kinderen groeit op in een minimagezin;
- Ook sociaal-maatschappelijk is dit een gemiddelde Arnhemse wijk. Wel opvallend is het hoge percentage mantelzorgers;
- Het gezondheidsprofiel van Vredenburg/Kronenburg laat een iets meer dan gemiddeld kwetsbare bevolking zien. De wijk heeft een hoog percentage kinderen met overgewicht en hoog percentage medicijngebruik.

Speerpunten van de wijk

Innovatie fysieke omgeving
- ontwikkelen visie Groningensingel;
- herinrichting busstation Kronenburg.

Ontmoeten en bewegen in de wijk
- pilot eenzaamheid;
- aantrekkelijker maken verblijfsgebied Slochterenweg (laagdrempelige ontmoeting en buitenfitness);
- realiseren ontmoetingsplek park Immerloo;
- pilot participatie project Schepen te Boeckop flat.

Participatie bevorderen

- kinderen en armoede > versterken positie;
- regelgeving rondom inzet en vergoeding vrijwilligers versoepelen waardoor meer interesse (stadsbreed).

Doorbraak naar werk: proeftuinen omzetten naar uitvoering

- resultaat proeftuinen met werkcoaches omzetten naar haalbare uitvoeringspraktijk.

Rijkerswoerd

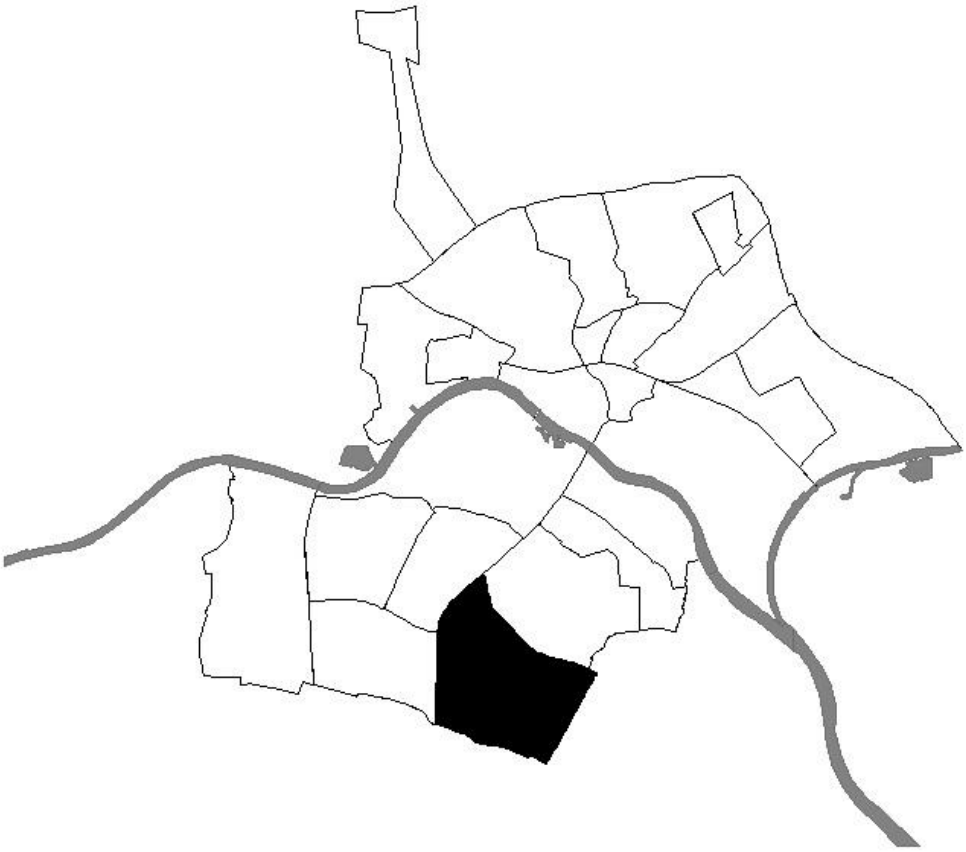

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Geert Ritsema**

- Rijkerswoerd is een grote wijk in Arnhem-Zuid, ontwikkeld in de jaren ‘80 van de vorige eeuw en in de twintig jaar daarna flink uitgebreid;
- Hoewel de wijk qua inwonertal de grootste van Arnhem is, loopt het aantal iets terug. Het is een gezinswijk. Veel veertigers, kinderen en jeugd. Vanaf 2000 is er een toename van het aandeel inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond;
- Heeft de bevolking een typisch gezinsprofiel, zo ook de woningvoorraad. Zo’n acht op de tien woningen zijn eengezinswoningen, het merendeel koopwoningen. Veel bewoners blijken ‘honkvast’;
- Over het algemeen zijn bewoners redelijk positief over de leefbaarheid en de veiligheid van hun wijk.
- De werkloosheid ligt lager dan het Arnhems gemiddelde, zo ook het aantal bijstandsuitkeringen. Het gemiddeld inkomen in de wijk is relatief iets hoger. In de wijk groeien relatief weinig kinderen op in een gezin met een minimuminkomen;
- Sociaal-maatschappelijk doet de wijk het goed: al zijn er wat minder mantelzorgers en zijn mensen relatief wat minder actief in de buurt, is men over het algemeen tevreden met de sociale contacten en kan de helft terecht voor steun bij buurtbewoners. Daarnaast doet twee derde van de wijk actief aan sport. Bewoners van de wijk vinden zichzelf over het algemeen gezond en kunnen zichzelf binnen en buiten het huis goed redden.

Speerpunten van de wijk

Beter gebruik fysieke omgeving
- benutting terrein ESA Rijkerswoerd (voetbalvereniging); ontwikkelen visie buitenruimte;
- onderzoeken behoud maatschappelijk vastgoed.

Participatie in de wijk
- kinderen en armoede => versterken positie;
- regelgeving rondom inzet en vergoeding vrijwilligers versoepelen waardoor meer interesse (stadsbreed).

W7 Malburgen

Kenmerken van de wijk(en)

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Ambitie

Het vergroten van de fysieke en sociale veiligheid

In de wijken Malburgen Oost/Zuid en Malburgen West voelen inwoners zich onveilig vanwege bepaalde groepen mensen die rondhangen en overlast veroorzaken. Daarnaast is op sommige plekken de fysieke inrichting niet goed afgestemd op het gebruik en dit werkt onveilige situaties in de hand.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Inclusief Arnhem: het bestrijden van uitsluiting en intolerantie;
- Zorg dichterbij: langer veiliger, zelfstandiger en gelukkiger kunnen blijven wonen in de wijk.

Beoogd resultaat

- Inwoners voelen zich veilig op straat, ook in de avonduren

Vervreemding

In Malburgen dreigen bepaalde groepen zich te vervreemden, zichzelf uit te sluiten van de samenleving en de wijk. Er is door professionals vaak een gebrek aan contact en het onderhouden van contact met deze groepen. Een verscherping van de tegenstellingen tussen verschillende culturen dreigt.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave:

- Inclusief Arnhem: versterken sociale cohesie; het bestrijden van uitsluiting en intolerantie.

Beoogd resultaat

- Verschillende culturen hebben meer respect en begrip voor onderlinge verschillen.

Armoede en schuldenproblematiek

Vanuit de aanpak 'vroegsignalering schulden' die zich richt op het inwoners met een betalingsachterstand bij een van de aangesloten organisaties. Naast deze aanpak, is het belangrijk om te onderzoeken hoe in de toekomst een betalingsachterstand kan worden voorkomen.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Doorbraak naar werk: op wijkniveau algemene voorzieningen richten op preventie van schulden, armoede (bij kinderen) en het wegnemen van belemmeringen voor participatie.
  In de wijk Malburgen Oost/Zuid wordt in 2018 een proeftuin met werkcoaches gestart die deze werkwijze "bottom up" ontwikkelen en uitvoeren om daarna, op basis van de opgedane kennis en ervaring, dit breed toe te passen in alle wijken vanaf 1 januari 2019. Dit vraagt om een nauwe afstemming van werkcoaches met de sociale wijkteams en teams Leefomgeving;
- Zorg dichterbij: vermindering van schuldenproblematiek door vroegsignalering en inzet van passende ondersteuning.

Beoogd resultaat

- Inwoners zijn in staat om inzicht in hun financiële situatie te krijgen, deze op orde te brengen en te houden.

Taal en laaggeletterdheid

Malburgen kent relatief veel inwoners die laaggeletterd zijn en of de Nederlandse taal niet voldoende beheersen.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave:

- Doorbraak naar werk: voorkomen dat mensen langdurig afhankelijk worden van een uitkering door met iedereen die een uitkering aanvraagt een plan te maken met stappen, waardoor men zo snel mogelijk weer in het eigen levensonderhoud kan voorzien.

Beoogd resultaat

- Inzicht in het taalniveau van de inwoners;
- wat nodig is om de belemmeringen op te heffen.

Ontmoeten in de wijk

In de wijk Malburgen Oost/Zuid, met name Immerloo is een grote diversiteit aan nationaliteiten. De bewoners geven aan behoefte te hebben aan een laagdrempelige ontmoetingsplek in de wijk. Tevens bestaat er grote behoefte om op een eenvoudige manier met professionals in contact te komen over o.a. opvoedings- en financiële vraagstukken. Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgaven:

- Inclusief Arnhem: versterken sociale cohesie;
- Zorg dichterbij: passende inzet van zorg en ondersteuning, waardoor de effectiviteit vergroot wordt.

Beoogd resultaat
Sociaal maatschappelijke meerwaarde aantonen van Buurthuis Prisma als de ontmoetingsplek van de wijk Immerloo.

Verschuiving van het specialistische (individuele) naar het collectieve (algemene) domein

Gezamenlijk zijn het team Leefomgeving en het sociale wijkteam verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave:

- Zorg dichterbij: minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen.

Beoogd resultaat:

- de zelfredzame inwoner in de zelfredzame (zelforganiserende) wijk.

Voor meer achtergrondinformatie van het wijkprogramma wordt verwezen naar de bijlage van de Perspectiefnota 2018-2021 Voortgang 'Van Wijken weten'.

Samenhang met

Het wijkprogramma van Malburgen heeft een nauwe samenhang met de ambities van de veranderopgaven:

- Doorbraak naar werk;
- Zorg dichterbij;
- Diversiteit in Arnhem.

Prestatiedoelen

De prestatiedoelen voor Malburgen zijn in de volgende tabel weergegeven en hebben een relatie met de volgende veranderopgaven en reguliere programma's.

Prestatiedoelen Malburgen	Draagt bij aan veranderopgave	Samenhang met reguliere programma's
Vergroten gevoel van sociale en fysieke veiligheid	Zorg dichterbij	R1 Veiligheid R2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat
Meer respect en begrip voor elkaar	Inclusief Arnhem	R6 Participatie en maatschappelijke Ondersteuning R1 Veiligheid R4 Educatie
Inzicht en beheer in de eigen, financiële situatie	Doorbraak naar werk Zorg dichterbij	R6 Participatie en maatschappelijke Ondersteuning
Meer inwoners op basisniveau Nederlandse taal	Inclusief Arnhem Doorbraak naar Werk	R4 Educatie R6 Participatie en maatschappelijke Ondersteuning
Ontmoetingsplek in Immerloo met een aantoonbare sociaal maatschappelijke meerwaarde.	Inclusief Arnhem Zorg dichterbij	R6 Participatie en maatschappelijke Ondersteuning

De prestatiedoelen in dit wijkprogramma worden vertaald in de Speerpunten van de wijk.

Financiën

Wijkprogramma 7. Malburgen	Rekening 2016	Begroting 2017	Geamendeerde t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	0	34.147	35.843	36.851	36.805	36.670	36.301
Baten	0	4.493	4.863	4.754	4.767	4.767	4.767
Saldo van baten en lasten	0	-29.654	-30.980	-32.097	-32.038	-31.903	-31.534

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 (t/m Raad 10 juli 2017)	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten	-4
- Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid	288
- Indexatie armoedebeleid	-69
- Tekort beschermingsbewind boom, maatregel van 50 % naar 100% boven de bijstandsnorm	-26
- Tekort beschermingsbewind boom, maatregel individuele Studietoeslag	-68
- Taakmutaties en overig WMO en Jeugdzorg	174
- Overheveling Mantelzorg en Innovatie	-60
- Indexering Sociaal Domein naar WMO en Jeugdzorg	192
- Middelen Noodfonds naar WMO en Jeugdzorg	794
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-225
Bestaand beleid	
- Bijstellen planm./incident. onderhoudsbudgetten verkeer/vervoer/groen	315
- Extra middelen voor-vroegschoolse educatie (Rb 19-06-2017)	66
- Extra middelen voortijdig schoolverlaten (Rb 19-06-2017)	60
- Eenmalig budget niet bestede middelen (uit 2016) (Rb 19-12-2016	-111
- Herverdeling wijkbudgetten	-74
- Incidenteel budget doorontwikkeling Armoede Agenda 2017, MJPB 2017-2020	-181
- Actualisatie werkbegroting afval	-65
- Diversen	-15
- Correctie kassschuif 2GetThere (Rb 30-11-2015)	17
Totaal lasten	**1.008**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Parkeeropbrengsten naar wijk CSA	-11
- Compensatie eigen bijdrage (WMO)	-118
	0
Bestaand beleid	
- Diversen	20
Totaal baten	**-109**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-1.117**

Lasten per taakveld

	Begroting	Meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	972	1.031	1.026	1.020
Arbeidsparticipatie	3.013	2.996	2.996	2.996
Begeleide participatie	518	542	542	542
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	91	91	91	91
Geëscaleerde zorg 18-	681	681	681	681
Geëscaleerde zorg 18+	5.757	5.726	5.706	5.686
Inkomensregelingen	2.923	2.940	2.939	2.939
Maatwerkdienstverlening 18-	6.368	6.239	6.192	5.875
Maatwerkdienstverlening 18+	6.468	6.576	6.560	6.544
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	752	750	750	750
Milieubeheer	43	43	43	43
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	3.111	3.108	3.108	3.108
Onderwijshuisvesting	1.400	1.390	1.385	1.379
Openbaar groen en (openlucht) recrea	374	374	374	374
Openbare orde en Veiligheid	193	193	193	193
Parkeren	2	2	2	2
Samenkracht en burgerparticipatie	1.800	1.751	1.714	1.714
Sportaccommodaties	121	121	121	121
Sportbeleid en activering	1.032	1.029	1.028	1.028
Verkeer en vervoer	1.047	1.036	1.033	1.030
Volksgezondheid	102	101	101	100
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**36.851**	**36.806**	**36.670**	**36.302**

Malburgen West

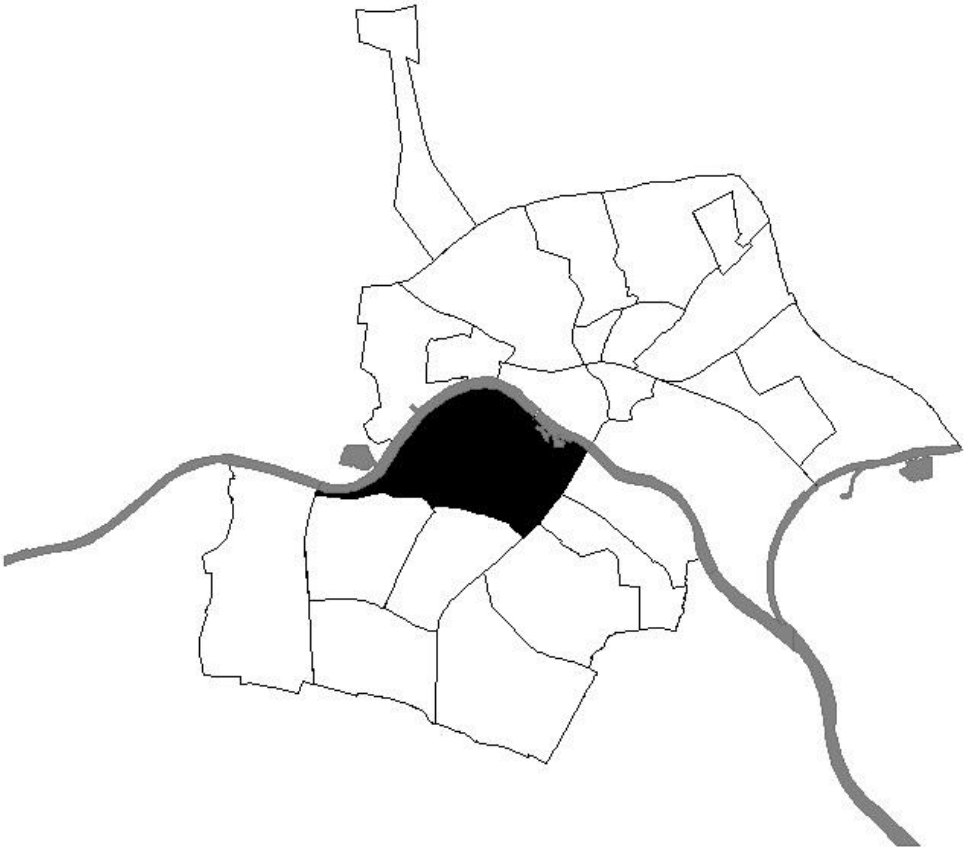

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Geert Ritsema**

- De bevolking van deze wijk is, als gevolg van het proces van sloop en nieuwbouw verjongd. Ruim één op de drie bewoners heeft een niet-westerse migratieachtergrond. De Turkse en Marokkaanse gemeenschap zijn goed vertegenwoordigd in de wijk;
- Meer dan de helft van de woningen is in bezit bij corporaties;
- Bewoners zijn over het algemeen iets minder tevreden over de woonomgeving, de leefbaarheid en veiligheid en de sociale kwaliteit van de woonbuurt. Over de voorzieningen is men over het algemeen tevreden. Gevoelens van onveiligheid komen relatief vaak voor;
- Sociaaleconomisch gezien behoort Malburgen-West tot een van de kwetsbare wijken van Arnhem. Het inkomen per huishouden is gemiddeld relatief laag, het aandeel minimakinderen is hoog en relatief veel inwoners doen een beroep op een bijstandsuitkering. Relatief weinig inwoners geven aan dat zij bij buurtgenoten terecht kunnen voor steun.

Speerpunten van de wijk

Aanpak overlast jongeren
- door middel van samenwerking met o.a. politie en zorgorganisaties;

Biedt jongeren perspectief
- verbinding leggen en onderhouden met jongerengroep(en) en betrekken bij de wijk. Mede door het bieden van perspectief richting opleiding en /of werk, of te focussen op het informele netwerk en het inzetten van rolmodellen;

Stimuleren beheer eigen financiën
- voorlichting en scholing op het gebied van financiën

Betere beheersing Nederlandse taal
- met de professionals een plan van aanpak opstellen op het gebied van analfabetisme en laaggeletterdheid;

Veiligheid in de wijk vergroten
- buurtpreventie; verbeteren veiligheid en als middel sociale verbinding.

Malburgen Oost (Noord)

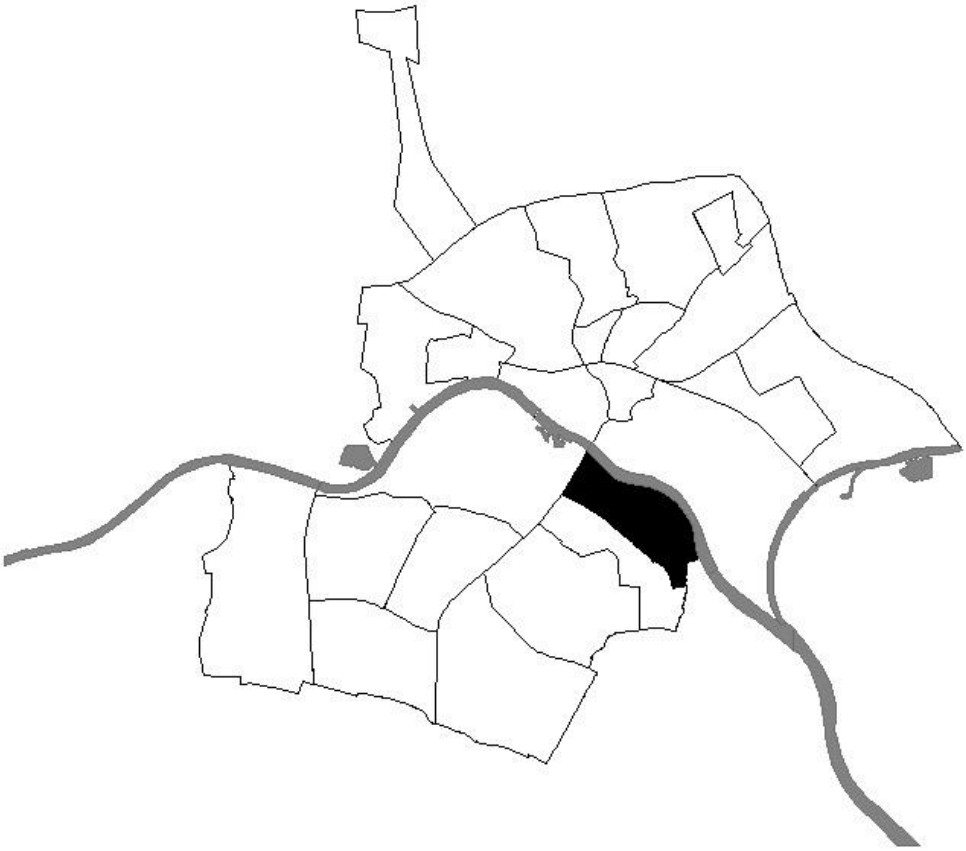

Kenmerken van de wijk

*Wijkwethouder:***Geert Ritsema**

- Malburgen-Oost (Noord), telt bijna 6.300 inwoners. Het aandeel ouderen ligt lager dan gemiddeld. Ruim een kwart van de bewoners heeft een niet-westerse migratieachtergrond; dit aantal is licht gestegen;
- Het aandeel koopwoningen is bijna 50%, 40% van alle woningen is in bezit van corporaties.
- Rapportcijfers van inwoners over de woonomgeving, de leefbaarheid en veiligheid en de sociale kwaliteit van de woonbuurt zijn iets lager dan het gemiddelde voor Arnhem, maar hoger dan in Malburgen-Oost (Zuid). Over de voorzieningen in de wijk is men gemiddeld tevreden. Gevoelens van onveiligheid komen relatief vaak voor;
- Het gemiddeld inkomen ligt lager dan het Arnhems gemiddelde. Het aantal minimakinderen en kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand is groter dan gemiddeld in Arnhem. Onderwijsachterstanden komen in dit deel van Malburgen naar verhouding veel voor (bijna een op de vier kinderen). Buurtgenoten zijn in mindere mate een bron van steun en hulp. De bewoners zijn naar eigen zeggen iets minder zelfredzaam en gezond dan gemiddeld. Het aandeel kinderen met overgewicht ligt lager dan in Malburgen-Oost (Zuid) : bijna één op de vijf kinderen.

Speerpunten

Biedt jongeren perspectief

- verbinding leggen en onderhouden met jongerengroep(en) en betrekken bij de wijk. Mede door het bieden van perspectief richting opleiding en /of werk, of te focussen op het informele netwerk en het inzetten van rolmodellen;

Stimuleren beheer eigen financiën

- voorlichting en scholing op het gebied van financiën

Betere beheersing Nederlandse taal

- met de professionals een plan van aanpak opstellen op het gebied van analfabetisme en laaggeletterdheid.

Malburgen Oost (Zuid)

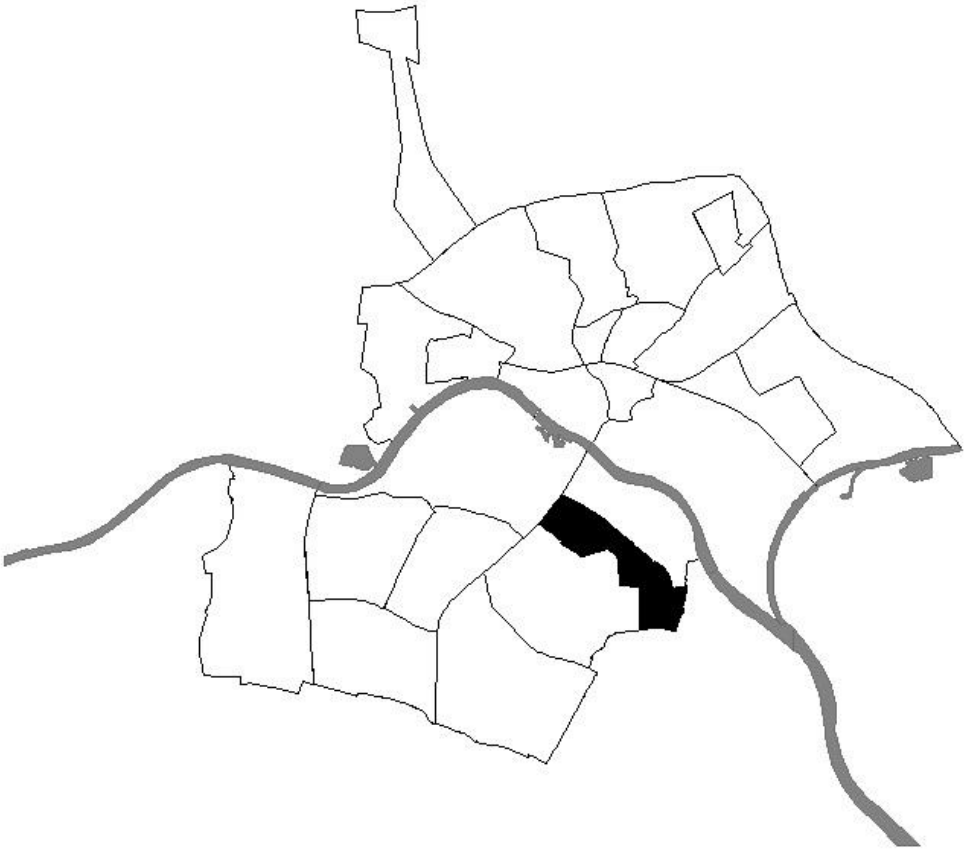

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Gerrie Elfrink**

- In deze wijk wonen ruim 7.900 Arnhemmers en het aantal is de laatste jaren gegroeid. De wijk kent relatief veel eenoudergezinnen. Het aandeel inwoners met een niet-westers migratieachtergrond is hoog in Malburgen-Oost (Zuid); vooral in de buurt Immerloo II, waar twee op de drie inwoners een niet-westerse migratieachtergrond hebben;
- De woningvoorraad van de wijk neemt, na een periode van afname, de afgelopen jaren weer toe. Ruim driekwart is in bezit van corporaties. In de buurten Immerloo I en Zeegsingel e.o. staan vooral eengezinswoningen. In de buurten Middelgraaflaan e.o. en Immerloo II overheersen de flats/appartementen;
- Bewoners van deze wijk zijn negatiever dan gemiddeld over de woonomgeving, de leefbaarheid en veiligheid, de voorzieningen in de buurt en de sociale kwaliteit van de woonbuurt;
- Sociaaleconomisch zijn de bewoners van deze wijk kwetsbaar. Er is gemiddeld het laagste inkomen per huishouden in Arnhem en een hoog percentage minimakinderen. Er zijn veel gezinnen met een bijstandsuitkering en het aantal neemt toe. Er is het hoogste percentage kinderen met een (potentiële) onderwijsachterstand. Daarnaast is er naar verhouding weinig sociale cohesie, wat maakt dat buurtbewoners vaak geen bron van hulp en ondersteuning zijn. Familie en bekenden worden meer dan gemiddeld als hulpbron benut. De bewoners zijn naar eigen zeggen minder zelfredzaam en minder gezond dan gemiddeld. Een op de vier kinderen heeft overgewicht.

Speerpunten van de wijk

Doorbraak naar werk; proeftuinen omzetten naar uitvoering
- resultaat proeftuinen met werkcoaches omzetten naar haalbare uitvoeringspraktijk.

Biedt jongeren perspectief
- verbinding leggen en onderhouden met jongerengroep(en) en betrekken bij de wijk. Mede door het bieden van perspectief richting opleiding en /of werk, of te focussen op het informele netwerk en het inzetten van rolmodellen;

Stimuleren beheer eigen financiën
- voorlichting en scholing op het gebied van financiën

Betere beheersing Nederlandse taal
- met de professionals een plan van aanpak opstellen op het gebied van analfabetisme en laaggeletterdheid.

Laagdrempelige buurthuisfunctie Immerloo

- opstellen en uitvoeren beheerplan buurthuis Prisma.

Veilig winkelcentrum De Drieslag

- inzetten op keurmerk Veilig ondernemen;
- betrekken politie, handhaving, ondernemers, zorgorganisaties op gebied van overlast.

W8 Schuytgraaf/Elderveld

Kenmerken van de wijk(en)
In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk zijn in het wijkprogramma opgenomen.

Ambitie

Ontmoeten in de wijk
Ter bevordering van de sociale cohesie zijn ontmoetingsfuncties van belang in het gebied.
(Vrijwilligers)organisaties in de wijk Schuytgraaf hebben behoefte aan multifunctionele, betaalbare plekken voor diverse doeleinden en doelgroepen. In de wijk Elderveld worden bestaande partijen die moeite hebben om goed samen te werken, tijdelijk extra ondersteund.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave:
- Inclusief Arnhem: versterken sociale cohesie.

Beoogd resultaat
- versterking van de sociale cohesie;
- bewoners, instanties en organisaties weten elkaar beter te vinden.

Veilige openbare ruimte/verkeer
Op een aantal plekken wordt de verkeersveiligheid als slecht ervaren. In overleg met bewoners en samenwerkingspartners worden - wanneer nodig - verkeerskundige aanpassingen ingezet (oversteek singels/ hoofdwegen, winkelcentra en scholen). Tevens aandacht voor openbare ruimte Station Zuid: in samenwerking met bewoners en partners wordt een projectaanpak geïnitieerd om de leefbaarheid te verbeteren.
Beoogd resultaat
- Verbeteren verkeersveiligheid.

Voorkomen sociale problematiek
Bij het sociale wijkteam en sociale partners zijn veel nadelige gevolgen van vechtscheidingen en schulden bekend. Bijkomend aandachtspunt hierbij zijn de jeugdigen die hierdoor in de problemen komen. Samen met de partners wordt gewerkt aan het voorkomen van vechtscheidingen en schulden.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgaven:
- Doorbraak naar werk: op wijkniveau algemene voorzieningen richten op preventie van schulden, armoede (bij kinderen) en het wegnemen van belemmeringen voor participatie.
- Zorg dichterbij: vermindering van schuldenproblematiek door vroegsignalering en passende inzet van ondersteuning, waardoor de effectiviteit vergroot wordt.

Beoogd resultaat
- problemen rondom echtscheidingen en schulden worden vroegtijdig gesignaleerd;
- minder problematische echtscheidingen;
- (preventieve) voorzieningen voor schuldenproblematiek zijn beter gekoppeld aan de doelgroep. Aansluiting bij het project Vroegsignalering.

Aandacht voor senioren
(Preventieve) aanpak op onderwerpen als eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen. Samen met bewoners, sociaal wijkteam, SWOA en andere partners wordt de benodigde (preventieve) inzet hierop georganiseerd. Dit speerpunt geldt met name voor de wijk Elderveld.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave:
- Zorg dichterbij: langer veiliger, zelfstandiger en gelukkiger kunnen blijven wonen in de wijk.

Beoogd resultaat
- ouderen wonen langer zelfstandig thuis;
- dagbesteding vindt meer plaats in directe leefomgeving.

Verschuiving van het specialistische (individuele) naar het collectieve (algemene) domein
Gezamenlijk zijn het team Leefomgeving en het sociale wijkteam verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij het streven is om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.
Hierbij wordt aangesloten op de veranderopgave:
- Zorg dichterbij: minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen

Beoogd resultaat:
- de zelfredzame inwoner in de zelfredzame (zelforganiserende) wijk.

Voor meer achtergrondinformatie van het wijkprogramma wordt verwezen naar de bijlage van de Perspectiefnota 2018-2021 Voortgang 'Van Wijken weten'.

Samenhang met

Het wijkprogramma heeft een nauwe samenhang met de ambities van de veranderopgaven:

- Zorg dichterbij (wijk Elderveld, Schuytgraaf).

Prestatiedoelen

De prestatiedoelen voor Schuytgraag/Elderveld zijn in de volgende tabel weergegeven en hebben een relatie met de volgende veranderopgaven en reguliere programma's.

Prestatiedoelen Schuytgraaf/Elderveld	Draagt bij aan veranderopgave	Samenhang met reguliere programma's
Multifunctionele ontmoetingsfuncties	Inclusief Arnhem	R06 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Veilige en prettige openbare ruimte		R02 Verkeer, vervoer en waterstaat
Minder problematische schulden en echtscheidingen	Doorbraak naar werk Zorg dichterbij	R06 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Ouderen wonen prettig in hun buurt	Zorg dichterbij	R06 Participatie en maatschappelijke ondersteuning

De prestatiedoelen in dit wijkprogramma worden vertaald in de Speerpunten van de wijk.

Financiën

Wijkprogramma 8. Schuytgraaf/Elderveld	Rekening 2016	Begroting 2017 Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	0	18.320	22.153	22.118	22.034	21.949	21.609
Baten	0	1.831	2.898	2.790	2.800	2.800	2.800
Saldo van baten en lasten	0	-16.489	-19.255	-19.328	-19.234	-19.149	-18.809

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 (t/m Raad 10 juli 2017)	Bedrag
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid	105
- Indexatie armoedebeleid	-21
- Tekort beschermingsbewind boom, maatregel van 50 % naar 100% boven de bijstandsnorm	-8
- Tekort beschermingsbewind boom, maatregel individuele Studietoeslag	-21
- Taakmutaties en overig WMO en Jeugdzorg	96
- Overheveling Mantelzorg en Innovatie	-104
- Indexering Sociaal Domein naar WMO en Jeugdzorg	93
- Middelen Noodfonds naar WMO en Jeugdzorg	512
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-718
Bestaand beleid	
- Bijstellen planm./incident. onderhoudsbudgetten verkeer/vervoer/groen	205
- Correctie kassschuif 2GetThere (Rb 30-11-2015)	6
- MFC van Stad naar Wijk	-43
- Eenmalig budget niet bestede middelen (Rb 19-12-2016)	-106
- Incidenteel budget doorontwikkeling Armoede Agenda 2017, MJPB 2017-2020	-55
- Herverdeling wijkbudgetten	46
- R6 Diversen	-22
Totaal lasten	**-35**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Parkeeropbrengsten naar wijk CSA	-11
- Compensatie eigen bijdrage (WMO)	-115
Bestaand beleid	
- Correctie op begroting MFC van Stad naar Wijk	18
Totaal baten	**-108**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-73**

Lasten per taakveld

	Begroting	Meerjarenraming		
	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1000				
Middelen				
Afval	645	652	652	652
Arbeidsparticipatie	861	856	856	856
Begeleide participatie	259	271	271	271
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	66	66	66	66
Geëscaleerde zorg 18-	491	491	491	491
Geëscaleerde zorg 18+	1.608	1.600	1.594	1.589
Inkomensregelingen	905	910	910	910
Maatwerkdienstverlening 18-	4.834	4.740	4.719	4.428
Maatwerkdienstverlening 18+	3.984	4.055	4.045	4.034
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	613	612	612	612
Milieubeheer	42	42	42	42
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.239	1.238	1.238	1.238
Onderwijshuisvesting	2.467	2.440	2.418	2.395
Openbaar groen en (openlucht) recrea	397	397	397	397
Openbare orde en Veiligheid	193	193	193	193
Parkeren	2	2	2	2
Samenkracht en burgerparticipatie	1.223	1.190	1.168	1.168
Sportaccommodaties	308	307	305	303
Sportbeleid en activering	954	950	949	949
Verkeer en vervoer	928	924	923	915
Volksgezondheid	13	12	12	12
Wijkteams	85	85	85	85
Totaal	**22.119**	**22.034**	**21.949**	**21.610**

Schuytgraaf

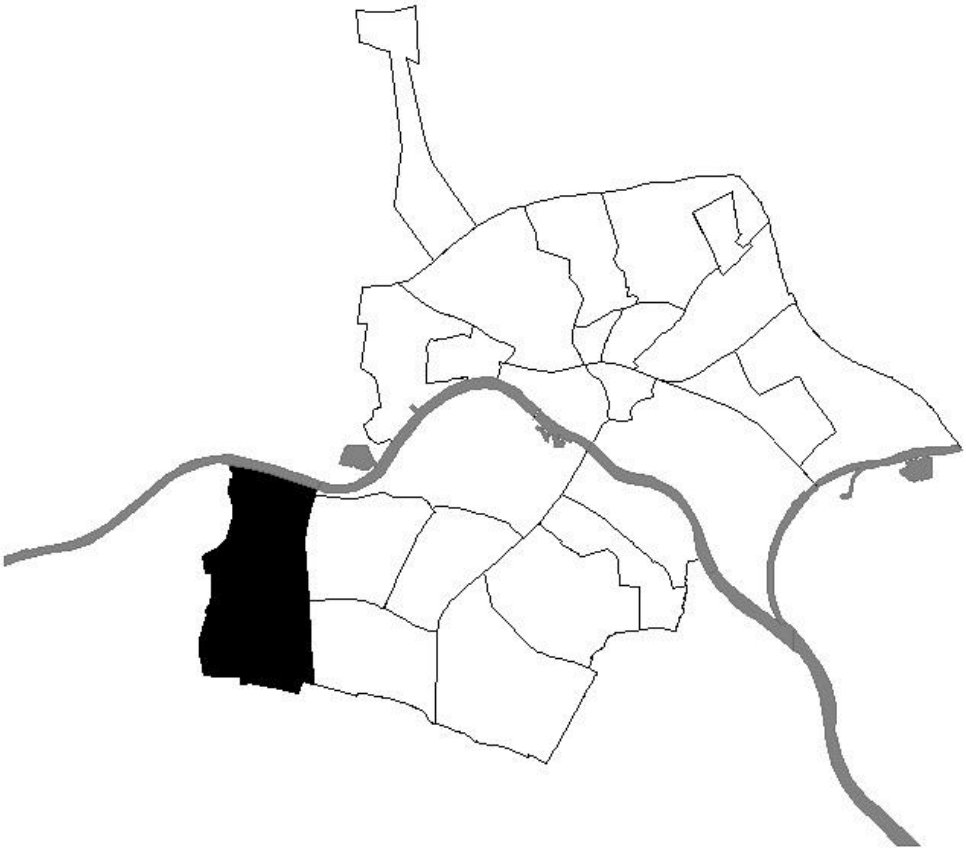

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ine van Burgsteden**

- Schuytgraaf is de nieuwste uitbreidingswijk van Arnhem. De bevolking groeit nog steeds. De laatste jaren voornamelijk als gevolg van gezinsuitbreiding van de huidige huishoudens, maar ook door nieuw opgeleverde woningen;
- Schuytgraaf is een jonge wijk. Een gemiddeld huishouden in Schuytgraaf is dan ook beduidend groter dan een gemiddeld Arnhems huishouden. Het percentage inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond in Schuytgraaf neemt gestaag toe;
- De woningvoorraad bestaat voornamelijk uit eengezinswoningen, bijna twee derde is koop. Van de koopwoningen bestaat een relatief groot aandeel uit het duurdere segment van de markt: twee-onder-één-kap, vrijstaand en geschakeld;
- Bewoners zijn gemiddeld positief over de leefbaarheid en veiligheid. Over het voorzieningenaanbod is men over het algemeen het minst tevreden;
- Sociaaleconomisch springt Schuytgraaf er in positieve zin uit. Het gemiddeld inkomen is relatief hoog, weinig kinderen groeien op in een minimagezin. Er zijn relatief veel ZZP-ers in de wijk gevestigd. Het aantal bijstandsgerechtigden is laag. De werkloosheid is de laatste jaren gestegen;
- Sociaal-maatschappelijk laat de wijk een gemiddeld beeld zien. Een op de tien inwoners is ontevreden met het aantal sociale contacten. Relatief weinig inwoners geven mantelzorg, wel kan men iets vaker dan gemiddeld voor hulp terecht bij buurtbewoners en is men iets vaker actief in de buurt. Inwoners van Schuytgraaf beleven hun gezondheid als goed tot zeer goed.

Speerpunten van de wijk

Ontmoeten in de wijk
- voldoende (multifunctionele) ontmoetingsplekken.

Vroegtijdige signalering
- vroegtijdige signalering van (jeugd)problemen rondom echtscheidingen en schulden.

Innovatie fysieke omgeving
- knelpunten verkeersveiligheid opheffen;
- prettige verblijfsomgeving Station Zuid;
- levensbestendige wijk; ontwikkeling van Vinexwijken.

Elderveld

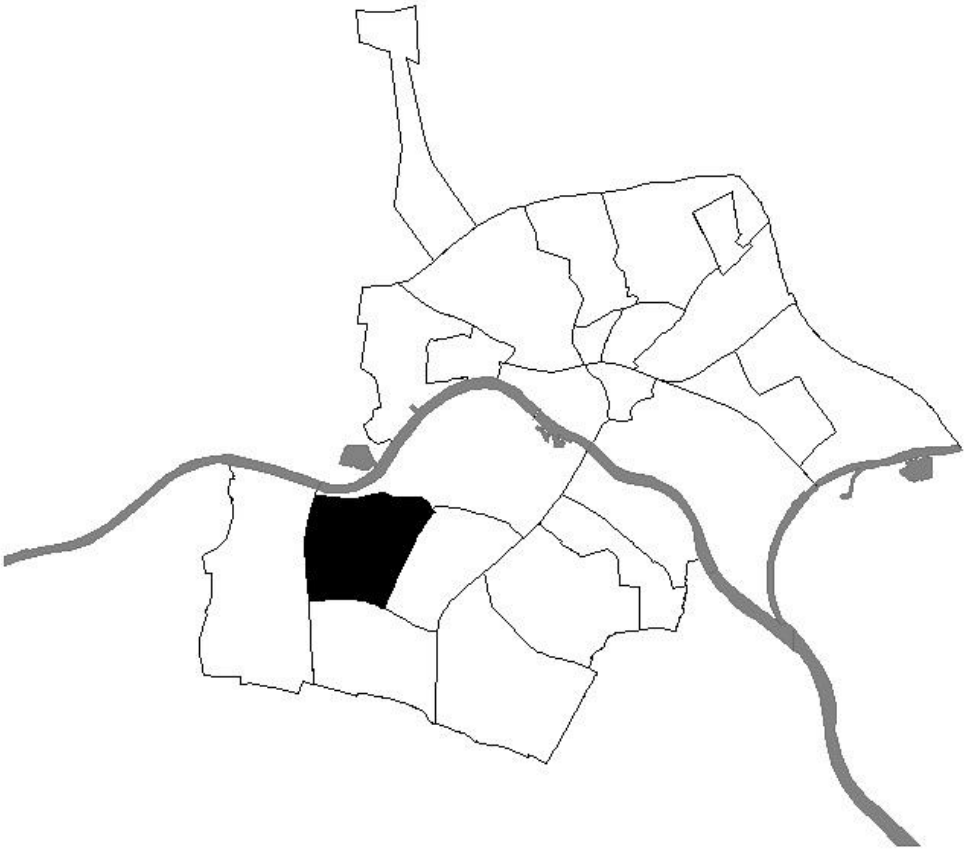

Kenmerken van de wijk

Wijkwethouder: **Ron König**

- Elderveld is, gelegen in het westelijk deel van Arnhem-Zuid, een wijk uit de jaren ’70 van de vorige eeuw en ook deels een 'bloemkoolwijk". Het aantal inwoners neemt langzaam aan af. Elderveld telt relatief veel oudere inwoners, veel 55-plussers en weinig 18 t/m 34-jarigen;
- Er zijn naar verhouding weinig verhuisbewegingen. Veel mensen blijven er wonen, ook als hun kinderen zelfstandig zijn gaan wonen;
- De bewoners zijn over het algemeen positief over de leefbaarheid en voorzieningen in hun wijk. Over de toekomst in hun wijk is men minder positief;
- Wat betreft inkomenssituatie en opleiding is het profiel van Elderveld identiek aan het gemiddelde Arnhemse profiel. Het aantal bijstandsuitkeringen blijft onder het Arnhems gemiddelde;
- Een relatief hoog percentage van de inwoners kan bij buurtgenoten terecht voor hulp. Verder valt op dat er binnen de wijk meer animo is gekomen om zich in te zetten voor verbetering van de buurt en het verrichten van vrijwilligerswerk.

Speerpunten van de wijk

Verbinden
- zichtbaar maken en verbinden van vele bewonersinitiatieven.

Bevordering welzijn in de wijk
- aandacht voor senioren;
- dagbesteding, gezondheid en inkomen van de jeugd.

Betere verkeersveiligheid
- verbeteren verkeersveiligheid op een aantal plekken in de wijk.

PROGRAMMA'S STAD (R)

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 10 reguliere programma's STAD:

R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening

R1 Veiligheid

R2 Verkeer, vervoer en waterstaat

R3 Economie

R4 Educatie

R5 Cultuur, recreatie en sport

R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning

R7 Gezondheid en milieu

R8 Wonen en ruimte

R9 Financiën en bedrijfsvoering

De programma's STAD worden nader toegelicht met de onderdelen:

- **Ambitie**
  Een beknopte beleidstoelichting met de belangrijke doelen in dit programma. Hierbij wordt tevens aandacht geschonken aan concrete beleidswijzigingen, de uitwerking van het coalitieakkoord en de impact van veranderopgaven.
- **Doelen en monitoring**
  Hierbij wordt aangegeven welke beleidsdoelen vanuit veranderopgave(n) en de reguliere opgaven de basis zijn voor de prestatiedoelen op programmaniveau. In de bij het programma behorende taakvelden die zijn opgenomen in de webbegroting www.begroting.arnhem.nl worden de beoogde prestaties of effectindicatoren nader uitgewerkt. Daarnaast wordt een opgave gedaan hoe de diverse taakvelden onder een programma gemonitord kunnen worden.
- **Partners**
  Hierbij wordt aangegeven aan welke verbonden partijen de gemeente deelneemt en met welke overige partijen wordt samengewerkt.
- **Raad en beleid**
  Hierbij wordt aangegeven welke *Belangrijke raadsonderwerpen* in 2018 staan gepland en welke *Actuele kaders* van toepassing zijn. Hierbij zijn zoveel als mogelijk hyperlinken aangebracht.
- **Financiën**
  Exploitatieoverzichten 2017-2020 inclusief toelichting op de exploitatie en de mutaties in de reserves. Het overzicht toont :
  - de stand van de jaarrekening 2016;
  - de stand van de geamendeerde begroting 2017 (vastgestelde MJPB 2017-2020 inclusief de hierop aangenomen amendementen);
  - de stand van de meest actuele begroting 2016 inclusief alle wijzigingen tot de laatste raadsvergadering voor het zomerreces 2017;
  - in de kolom 2018 staat de nieuwe begroting 2018 en in de kolommen 2019 tot en met 2021 de raming voor die jaren;
  - tabel Kosten per taakveld.

R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening

Arnhem wil een faciliterende netwerkgemeente zijn die openstaat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken. De raad en het college zijn gericht op een transparant, democratisch bestuur met de focus op de nieuwe koers voor meer wijksturing. Daarnaast werkt Arnhem samen in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband. Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij klantcontacten ligt de focus op een klantvriendelijke benadering.

Ambitie

Raad

- Arnhem speelt in op nieuwe ontwikkelingen in de samenleving, een netwerkgemeente die openstaat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken. Met de komst van wijksturing en de daarbij behorende wijkprogramma's ontstaat een andere verhouding tussen raad, wijken en inwoners die vraagt om een nieuw besturend stelsel. Dit zal via een lerend proces worden vormgegeven;
- Arnhem streeft waar nodig en nuttig naar intensieve samenwerking in de regio en netwerken van steden;
- Arnhem draagt bij aan versterking van de economische vitaliteit binnen het stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Arnhem bereidt zich voor op een nieuwe bestuursperiode waarin de stad onder leiding van een nieuwe gemeenteraad en een nieuw dagelijks bestuur de uitdagingen waarvoor de stad staat, oppakt;
- Eén van de belangrijkste opgaven voor de in 2018 aantredende nieuwe Arnhemse gemeenteraad is hoe de kaderstellende, toezichthoudende en volksvertegenwoordigende rol van de raad zich gaat verhouden tot een faciliterende netwerkgemeente die openstaat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein. Met de ingezette wijksturing heeft de raad een ferme stap gezet op weg naar een andere verhouding tussen raad, wijken en inwoners. Een passend antwoord hierop geven en meebewegen met deze ontwikkeling is een voorname ambitie van de huidige gemeenteraad en zal dat ook zijn voor de nieuwe gemeenteraad;
- Het in het najaar van 2017 uit te voeren onderzoek naar de bestuurscultuur zal in 2018 een positief effect kunnen hebben op de samenwerkingsrelaties tussen raad en college en tussen raadsfracties onderling.

Griffie

- Het verbeteren van de kerntaken van de griffie om de gemeenteraad te ondersteunen in zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende taken en verantwoordelijkheden, is een voortdurend proces;
- De gemeenteraad zo goed als mogelijk te faciliteren in de zoektocht naar zijn rol in het veranderende beeld van de lokale democratie;
- De nieuwe gemeenteraad en zijn raadsleden in 2018 optimaal te ondersteunen in de eerste fase van de nieuwe zittingsperiode.

Rekenkamer

- De rekenkamer streeft er naar elk jaar enkele grotere en kleinere onderzoeken uit te voeren op basis van de vragen vanuit de Raad en de politieke actualiteit;
- In april 2018 presenteert de Rekenkamer haar onderzoeksprogramma voor 2018/2019.

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Arnhem blijft na de ontmanteling van de Stadsregio Arnhem Nijmegen zich inzetten op regionale samenwerking door deelname aan een gemeenschappelijk orgaan om het regionale beleid aangaande economie, wonen en verkeer vorm te kunnen geven;
- Arnhem werkt in netwerken van steden intensief samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling;
- Arnhem neemt deel aan formele (GO Arnhem Nijmegen City Region, Platform 31, Euregio Rijn-Waal) en informele (zoals de G32) organen;
- Versterken van de relatie met Duitsland. Binnen de Euregio Rijn-Waal is door zes 100.000+ gemeenten (Arnhem, Nijmegen, Ede, Duisburg, Düsseldorf, Moers) op 3 februari 2017 een Memorandum of Understanding getekend. De gemeenten erkennen hiermee de mogelijkheden van de samenwerking tussen de centrumgemeenten van de Euregio;
- Positionering van Arnhem in de landelijke netwerken G32 en VNG op peil houden. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies dragen Arnhemse bestuurders bij aan kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en specifieke dossiers in het sociaal domein.

College van burgemeester en wethouders

- Gemeenteraadsverkiezingen maart 2018: uitwerking nieuw coalitieakkoord 2018-2021;
- Naast de kosten van bestuurders in het college gaat het ook om de kosten van voormalige bestuurders (wachtgelden en pensioenen). De wachtgeld- en APPA-verplichtingen (Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) in 2018 worden gedekt uit de algemene middelen;
- Transparant bestuur: op de gemeentelijke website staat het overzicht van declaraties en nevenfuncties van de leden van het college van B&W alsmede wachtgelden van voormalige leden van het college van B&W.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden bij het taakveld Bestuur.

Verkiezingen

- Een goede uitvoering van de op 21 maart 2018 te houden gemeenteraadsverkiezingen;
- Optimale bereikbaarheid en toegankelijkheid van de stembureaus;
- De extra uitgaven voor de gemeenteraadsverkiezingen (2018) ad € 85.000 worden gedekt uit een structurele besparing op het raadsbudget;
- De informatiebeveiliging is verbeterd in 2017 en zal de komende jaren verder aangescherpt worden;
- Het draaiboek verkiezingen zal gevolgd, waar nodig aangescherpt en geactualiseerd worden.

Publieke dienstverlening

- Arnhem blijft zich actief inzetten voor verbetering van de dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers. Informatie is online beschikbaar en waar wettelijk mogelijk kunnen producten digitaal worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen wordt steeds verder geautomatiseerd (bijv. digitaal downloadbare afschriften van aktes van de burgerlijke stand). Informatieveiligheid heeft daarbij bijzondere aandacht.
- Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar het reguliere programma Financiën en bedrijfsvoering, taakveld Overhead;
- In 2018 neemt Arnhem deel aan pilots met het rijk inzake digitale aanvraag rijbewijs en de invoering van een eID;
- Voor minder digitaalvaardige inwoners wordt met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen aangeboden. In dit kader is een structurele subsidie van € 50.000 beschikbaar gesteld;
- De succesvolle samenwerking met het COA en de IND om in de regio gearriveerde asielzoekers in de BRP-straat (BRP/Basisregistratie personen) versneld in te schrijven wordt gecontinueerd en uitgebreid naar alle asielzoekers (ook hen die korter dan 6 maanden in Nederland zijn). Vanaf 2017 worden de kosten voor de BRP-straat structureel gecompenseerd door een extra bijdrage uit het Gemeentefonds (GF). Jaarlijks wordt deze bijdrage in de meicirculaire GF herzien op basis van de verwachte asielinstroom. Wegens de verwachte verminderde instroom is er op deze bijdrage gekort; in 2018 zal dit opnieuw in de meicirculaire GF worden bezien;
- Er wordt blijvend geïnvesteerd in de kwaliteit van dienstverlening door middel van een gastvrije omgeving en deskundige medewerkers;
- Minimaal dezelfde kwaliteitswaardering krijgen voor de dienstverlening, nu er minder medewerkers beschikbaar zijn om het werk te verrichten.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden bij de taakvelden:

- Burgerzaken;
- Overhead (onderdeel publieke dienstverlening).

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven

Vitale economie Arnhem Nijmegen

- Onderscheidend Arnhem in het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen;
- Samenwerkend Arnhem.

Inclusief Arnhem

- Bewustwording diverse samenleving in ambtelijke uitvoeringspraktijk.

Doelen vanuit de reguliere opgaven

Bestuur

- Toegankelijk bestuur.

Publieke dienstverlening

- Toegankelijke publiek dienstverlening.

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven

Bestuur

- Positionering van Arnhem in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken.

Publieke dienstverlening

- Inclusief handelen bij publieke dienstverlening.

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven

Bestuur

- Toegankelijk bestuur;
- Bestuurlijk stelsel afstemmen op wijksturing.

Publieke dienstverlening

- Verdere digitalisering publieke dienstverlening.

Monitoring

Regionale en andere bovenlokale lichamen

De monitoring van verbonden partijen (regionale organen) gebeurt als volgt:

- financieel: via de beleidscyclus van deze organen;
- inhoudelijk: via ambtelijke en bestuurlijke deelname in de organen.

Publieke dienstverlening

- Financieel: via de beleidscyclus;
- Inhoudelijk: landelijke bewaking van kwaliteitsnormen burgerzaken;
- Dienstverlening: monitoring van service levels en klanttevredenheid.

Partner(s)

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren Health, Energy en Food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.

Euregio RijnWaal	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, waarbij ca. 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie, maatschappij te verbeteren en te intensiveren. In het werkgebied van de Euregio Rijn-Waal bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.

GO Arnhem Nijmegen City Region	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	Samenwerken aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden Partijen en naar het taakveld Bestuur voor het onderdeel Deelname aan bovenlokale organen.

Overige partijen

Niet van toepassing.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Gemeenteraadsverkiezingen 2018;
- Nieuw Coalitieakkoord 2018-2021;
- Onderzoek naar de bestuurscultuur.

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2014-2018 Met de stad!;
- Addendum op het Coalitieakkoord (november 2015);
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- Koersnota Van wijken weten (2016);
- Perspectiefnota 2017-2020;
- nota Arnhem,stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen.

Financiën

Regulier programma 0. Algemeen bestuur

Regulier programma 0. Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	Rekening 2016	Begroting 2017 Geamendeerde t/m Raad (10-7-'17)		Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	11.789	10.969	10.701	**11.671**	11.445	11.336	10.923
Baten	4.764	3.589	3.593	**3.593**	3.593	3.593	3.593
Saldo van baten en lasten	-7.025	-7.380	-7.108	**-8.078**	-7.852	-7.743	-7.330
Toevoegingen aan reserves	73	0	0	**0**	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	125	0	0	**0**	0	0	0
Mutaties reserves	52	0	0	**0**	0	0	0
Resultaat	-6.973	-7.380	-7.108	**-8.078**	-7.852	-7.743	-7.330

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Betalingen VNG niet meer via gemeentefonds, maar via factuur	431
- Correctie decentralisatie uitkering Basisregistratie Personen (BRP)	-96
- Budget verkiezingen in verkiezingsjaar	85
- Structurele besparing op raadsbudget tbv verkiezingen	-21
- Wachtgeld verplichtingen ex-wethouders	277
- Verplichtingen irt vertrek burgemeester Kaiser	175
- Appa verplichtingen wethouders (na verkiezingen)	150
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-10
Bestaand beleid	
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	-21
Totaal lasten	**970**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
-	0
Bestaand beleid	
-	0
Totaal baten	**0**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-970**

Mutaties reserves in 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
-	0
Totaal toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	
-	0
Totaal onttrekkingen	**0**
Totaal mutaties reserves	**0**

Lasten per taakveld

Algemeen bestuur en publieke dienstverl	Begroting 2017 Geamendeerd	Begroting 2017 t/m 10 Juli	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Bestuur	6.013	5.824	6.829	6.690	6.599	6.226
Burgerzaken	3.887	4.036	3.816	3.730	3.712	3.692
Overhead	1.057	835	1.020	1.019	1.019	1.000
Openbare orde en Veiligheid	13	6	6	6	6	6
Totaal	**10.969**	**10.701**	**11.671**	**11.445**	**11.336**	**10.923**

R1 Veiligheid

Leven in een veilige omgeving is voor iedereen belangrijk. Gemeentelijk veiligheidsbeleid is een belangrijke schakel in de verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in Arnhem.De gemeente heeft een regierol op het terrein van de brede veiligheid: veilig ondernemen, veiligheid in de wijk, veilig uitgaan, veiligheid op straat en veilig in huis. In nauwe samenwerking met de diverse partners in veiligheid werkt de gemeente aan integrale veiligheid en aan een positiever veiligheidsbeleving van haar inwoners en bezoekers van de stad.

Ambitie

Crisisbeheersing en brandweer

- Brandveiligheid (voorkomen, beperken en bestrijden van brand): de brandbestrijding en crisisbeheersing worden in regionaal verband (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden - VGGM) uitgevoerd. Met geplande oefeningen, evaluatie van incidenten en 'lessons learned' zal hier blijvend naar verbeteringen worden gestreefd;
- Er is, in samenwerking met de brandweer, blijvend aandacht voor het vergroten van het bewustzijn van de brandveiligheid in Arnhem.

Openbare orde en veiligheid

- De basisveiligheid moet op orde zijn in uitgaansgebieden, in de winkelgebieden, in de wijken en achter de voordeur. Dat vraagt om een blijvende investering in het versterken van het netwerk van veiligheid- en zorgpartijen in de veiligheidsketen. Ook in 2018 vraagt dit continue aandacht;
- Voor de bestrijding van radicalisering is vanaf 2016 een gerichte, intensieve aanpak, opgezet en uitgewerkt in een uitvoeringsplan. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en loopt tot 2020 door. Het rijk stelt voor deze aanpak extra financiële middelen ter beschikking;
- Medio 2017 is een extra impuls en middelen gegeven aan de aanpak en bestrijding van mensenhandel. Er is een uitvoeringsplan gemaakt met acties met een horizon van drie jaar (tot 2020);
- Aanpassing/herijking van het Arnhemse prostitutiebeleid in 2018 als gevolg van de voorziene komst van de Wet regulering prostitutie (Wrp) en Bestrijding Misstanden in de seksbranche in 2017. In 2017 wordt onderzoek naar prostitutie in Arnhem gedaan. Arnhem is aangesloten bij landelijke en regionale overleggen ter voorbereiding op de komst van deze wet;
- Integraal Veiligheidsbeleid: in 2017 is met de voorbereiding voor de herijking gestart; in 2018 wordt het Integraal Veiligheidsbeleid aan de raad voorgelegd;
- Regionaal en gemeentelijk zal de komende jaren aandacht zijn voor het bestrijden van maatschappelijke ondermijning, binnen en buiten de overheid;
- De bestaande samenwerking tussen de locaties Ede en Arnhem binnen het Veiligheidshuis Gelderland-Midden wordt verder bestendigd;
- Tweejaarlijks wordt het onderzoek Leefbaarheid & Veiligheid in de wijken gehouden. Naast de informatie uit de landelijke veiligheidsmonitor geeft dit ene beeld en ontwikkeling van het (gevoel) van veiligheid in Arnhem. Het onderzoek vindt plaats in het najaar 2017, de rapportage volgt in de eerste helft van 2018;
- Vanuit veiligheid meer aandacht voor lokale plekken van overlast en verloedering, die worden veroorzaakt door individuen of groepen. Hier speelt samenwerking met partners in de wijken en de zorgpartijen een belangrijke rol.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in de taakvelden:

- Crisisbeheersing en brandweer;
- Openbare orde en veiligheid.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven

Inclusief Arnhem

- Een integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021;
- Versterken van sociale cohesie en het bestrijden van uitsluiting en intolerantie.

Doelen vanuit de reguliere opgaven

- Basisveiligheid op orde;
- Bestrijding van radicalisering;
- Bestrijding van mensenhandel.

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven

- Bijdrage aan Integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021;
- Bestrijden van uitsluiting en intolerantie.

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven

- Realisatie uitvoeringsplan Radicalisering;
- Realisatie uitvoeringsplan Mensenhandel;
- Aanpassing/herijking Arnhems prostitutiebeleid.

Monitoring

- Veiligheidsmonitor;
- Onderzoek Leefbaarheid & Veiligheid in de wijken in 2017 (resultaat in 2018);
- Jaarstukken Veiligheid- en gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM);
- Politiecijfers.

Partner(s)

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 16 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Veluws Brandweer Comité	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Het voorkomen en beperken van bos- en natuurbranden op de Veluwe het verrichten van alle werkzaamheden die met het voorstaande in de ruimste zin verband houden of daartoe bevorderlijk kunnen zijn.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en naar de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen

- Veiligheid- en zorgpartijen in de veiligheidsketen.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Integraal Veiligheidsbeleid;
- Openingstijden Horeca;
- Herijking Arnhems prostitutiebeleid als gevolg van de (voorziene) Wet regulering prostitutie (Wrp) in 2017;
- Onderzoeksresultaat Leefbaarheid & Veiligheid in de wijken.

Actuele beleidskaders

- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2016-2019;
- Kadernota Veiligheid 2012-2016;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2016. ;
- Tussennotitie radicalisering Arnhem (2015).;
- Uitvoeringsplan Mensenhandel 2017.

Financiën

Regulier programma 1. Veiligheid

Regulier programma 1. Veiligheid	Rekening 2016	Begroting 2017 Geamendeerde	Begroting 2017 t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	15.358	13.509	14.345	**13.624**	13.609	13.568	13.444
Baten	2.203	1.484	1.364	**1.364**	1.364	1.364	1.364
Saldo van baten en lasten	-13.155	-12.025	-12.981	**-12.260**	-12.245	-12.204	-12.080
Toevoegingen aan reserves	57	0	0	**0**	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	50	121	178	**121**	0	0	0
Mutaties reserves	-7	121	178	**121**	0	0	0
Resultaat	-13.162	-11.904	-12.803	**-12.139**	-12.245	-12.204	-12.080

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Formatie uitbreiding veiligheid	85
- Actualisatie kapitaallasten	-1
- Formatie uitbreiding milieuzone	25
- Nacalculatorische indexering Brandweer	67
- Handhaving taxiverordening	22
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-278
Bestaand beleid	
- Incidenteel 2017: Versterking veiligheidsketen lokale integrale aanpak Jihadisme (Rb 29-05-2017)	-424
- Restant bezuinigingstaakstelling op VGGM, Brandweer-GGD-Kazerne-JGZ (Rb 07-11-2016)	-143
- Incidentele overheveling naar 2017 niet bestede middelen Lokale integrale aanpak Jihadisme (Rb 19-12-2016)	-57
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	-17
Totaal lasten	**-721**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
Bestaand beleid	
-	0
Totaal baten	**0**
Totaal mutaties van baten en lasten	**721**

Mutaties reserves in 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
-	0
Totaal toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	
- Invulling nog te realiseren bezuinigingstaakstelling op VGGM, Brandweer-GGD-Kazerne-JGZ. Onttrekking aan de AR van extra toegevoegde middelen door bezuinigingsmaatregelen die al in 2016 konden worden geëffectueerd (Rb 07-11-2016)	121
Totaal onttrekkingen	**121**
Totaal mutaties reserves	**121**

Lasten per taakveld

Veiligheid	Begroting 2017 Geamendeerd	Begroting 2017 t/m 10 Juli	Begroting **2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Crisisbeheersing en Brandweer	11.767	12.016	11.646	11.638	11.630	11.621
Openbare orde en Veiligheid	1.742	2.329	1.978	1.971	1.938	1.823
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0
Totaal	**13.509**	**14.345**	**13.624**	**13.609**	**13.568**	**13.444**

R2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Arnhem is een goed bereikbare, toegankelijke, aantrekkelijke en vitale stad en wil dat blijven. Om sociaal en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer.

Ambitie

Verkeer en vervoer

- Aantrekkelijke, toegankelijke stad:
  de openbare ruimte dient op orde te zijn om een aantrekkelijke, toegankelijke stad te blijven;
- Wijksturing in uitvoering geeft de wijken meer zeggenschap over hun eigen leefomgeving en daarmee ook over de openbare ruimte;
- Optimale bereikbaarheid binnenstad, stad en regio:
  - in de binnenstad wordt naast de grote inspanningen in de zuidelijke binnenstad inzet gepleegd op de vier Rode Lopers en de Groene Loper (Park Sonsbeekloper); de belangrijkste corridors die de middeleeuwse binnenstad verbinden met de schil eromheen en de belangrijkste entreeplekken vanuit het openbaar vervoer en het parkeren (fietsen en auto's). In 2018 werkt Arnhem de verbetermaat-regelen uit het plan 'De Arnhemse binnenstad binnen bereik' met de binnenstadspartners verder uit;
  - Arnhem houdt de veiligheid en afwikkelkwaliteit van haar hoofdwegen (fiets en auto) op orde, evenals het voorzieningenniveau van het openbaar vervoer;
  - Arnhem is actief partner in het opstellen van de regionale bereikbaarheidsaanpak voor de regio Arnhem Nijmegen;
  - ook door slimme mobiliteitsmaatregelen in de sfeer van Mobility as a Service waaronder introductie een free floating deelautosysteem.
- Goede verkeersinfrastructuur voor inwoners, bedrijven en bezoekers;
- Betere bereikbaarheid met de fiets.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden bij het taakveld Verkeer en vervoer.

Parkeren

- Optimale bereikbaarheid binnenstad;
- Uitbreiden digitale mogelijkheden bij parkeren;
- Verbetering uitstraling parkeergarages;
- Uitbreiding betaald parkeren of andere oplossingen om parkeerproblematiek in de wijken aan te pakken;
- Uitwerken parkeermaatregelen als genoemd in de nota *De Arnhemse binnenstad binnen bereik.*

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden bij het taakveld Parkeren.

Water

- Exploitatie van de kades en havens:
  verhogen van de aantrekkelijkheid van Arnhem als aanlegplaats. Dit gaat om zowel bezoekende cruiseschepen als vrachtschepen;
- Beheer en onderhoud kades en waterbodems;
- Waterbeheer in de wijken:
  dit gaat om beekriolen, sloten, fonteinen, duikers en oppervlaktewater alsmede de Immerlooplas.

Meer inhoudelijke informatie over "water" is te vinden bij de taakvelden:
- Economische havens en waterwegen;
- Openbaar groen en (openlucht)recreatie.

Openbaar vervoer

- Kwalitatief hoogwaardige infrastructuur van het openbaar vervoer inclusief uitbreiding netwerk en dienstregeling;
- Ontwikkeling Trolley 2.0;
- Omgeving station Velperpoort:
  vooruitlopend op de verbouwing van station Velperpoort (door NS/ProRail) wordt in 2018 de openbare ruimte in dat gebied vernieuwd.
- Nadere uitwerking van de door Wageningen, Renkum, Arnhem en provincie Gelderland gesloten intentieverklaring voor een onderzoek naar de potentie voor een hoogwaardige en duurzame busverbinding tussen de internationale hotspots Arnhem CS en Wageningen University & Research (WUR);

- Kwaliteitsimpuls taxibranche: voor een kwaliteitsimpuls van de taxibranche is een eenmalige bijdrage van €50.000 uit het Bereikbaarheidsfonds gereserveerd en een bedrag ad €22.000 ten laste van de algemene middelen.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden bij het taakveld Openbaar vervoer.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven

Veranderopgave Vitale economie Arnhem-Nijmegen
- Aantrekkelijke centrumstad aan de rivier.

Veranderopgave Circulair Arnhem
- Komen tot een Visie Circulair Arnhem 2018.

Doelen vanuit de reguliere opgaven

- Arnhem is met alle vervoersmiddelen een goed bereikbare en toegankelijke stad;
- Goede parkeervoorzieningen voor bezoekers en bewoners en weinig parkeeroverlast;
- Beheer openbare ruimte is sober en doelmatig met een hogere ambitie voor centrumgebieden (het Centrum, wijkwinkelcentra en Arnhem Centraal).

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven

Vitale economie Arnhem Nijmegen
- Beter benutten verkeersruimte en parkeren (Bereikbaar en vindbaar);
- Vindbaarheid stallingen en parkeergarages vergroten (Vindbaar en gastvrij);
- Meer beleving en verbeteren leefbaarheid binnenstad en ruimtelijke kwaliteit (Gastvrij, kwaliteit en leefomgeving).

Circulair Arnhem
- Stimuleren slimme en duurzame mobiliteit (Duurzaam bereikbaar);
- Verminderen van hitteplekken/verbeteren stadsklimaat;
- Beperken gevolgen van extreme wateroverlast.

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven

- Betere bereikbaarheid (binnen)stad;
- Verbeteren parkeervoorzieningen voor fiets, auto en verminderen parkeeroverlast;
- Duurzame OV-infrastructuur;
- Bevorderen schoon rijden (bijv. milieuzone);
- Beïnvloeding minder rijden en reizen (buiten spitsuren);
- Aantrekkelijke aanlegplaats aan de Rijn;
- Veilige openbare ruimte op afgesproken onderhoudsniveau.

Monitoring

- De Staat van Arnhem 2016;
- Rapport Leefbaarheid en Veiligheid 2015;
- Binnenstadsmonitor Arnhem 2016;
- Waarstaatjegemeente.nl .;
- Monitoring bezettingsgraad passagiersschepen.

Relevante monitoringsinstrumenten zijn tevens opgenomen in de taakvelden behorende bij dit programma.

Partner(s)

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	Samenwerken aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen

Deze zijn opgenomen in de bij dit programma behorende taakvelden.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- De raadsbehandeling van de nota *"De Arnhemse binnenstad binnen bereik"* in het najaar van 2017 bepaalt voor een groot deel het handelen in 2018 ter verbetering van de bereikbaarheid van en het parkeren in de binnenstad;
- Uitwerking openbaar-vervoermaatregelen (waaronder tariefacties);
- Uitwerking fietsmaatregelen;
- Verbetermaatregelen parkeerproduct, digitalisering.
- Uitwerking van diverse wijkparkeerplannen (voortkomend uit de wijkactieplannen).
- Herinrichtingsvoorstellen voor hoofdwegen (Apeldoornseweg).
- Uitwerking maatregelen uit Beter Benutten-Vervolg.

Actuele beleidskaders

- Structuurvisie Infrastructuur en Milieu, Ministerie van I&M, 2012;
- Omgevingsvisie provincie Gelderland, 2014;
- Invulling Basismobiliteit 2016-2018, visie en kaders voor samenwerking, provincie Gelderland, 2012
- Rijksprogramma Beter Benutten-vervolg 2015-2018, 2014;
- Verordening parkeren en parkeerbelasting 2017;
- Uitwerkingsbesluit parkeren 2017;
- Private Parkeertarieven 2017.
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad" (juli 2017);
- Beleidsplan BGB 'Buiten Gewoon Basis' en Buiten Gewoon Doorgaan' (2002);
- Waterplan Gelderland 2010 - 2015;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Financiën

Regulier programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Regulier programma 2.Verkeer, vervoer en waterstaat	Rekening	Begroting 2017		Begroting	Meerjarenraming		
	2016	Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	36.757	20.293	23.529	**21.798**	22.034	22.132	22.450
Baten	18.780	6.041	8.366	**8.101**	7.980	7.928	7.877
Saldo van baten en lasten	-17.977	-14.252	-15.163	**-13.697**	-14.054	-14.204	-14.573
Toevoegingen aan reserves	4.456	6.102	6.381	**4.275**	4.216	4.112	4.001
Onttrekkingen aan reserves	6.006	7.905	8.662	**6.379**	4.866	4.562	4.582
Mutaties reserves	1.550	1.803	2.281	2.104	650	450	581
Resultaat	-16.427	-12.449	-12.882	**-11.593**	-13.404	-13.754	-13.992

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	Bedrag
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten	-572
- Kwaliteitsimpuls taxibranche	50
- Renteverlaging op activa van 4% naar 2% (Rb 19-06-2017)	-2.064
Bestaand beleid	
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	1.237
- Amendement Rechte Rug (1) (Rb 07-11-2016)	-200
- Ontwikkeling Gele Rijdersplein (Rb 10-07-2017)	580
- Extra middelen door hogere onttrekking BR Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte (Rb 07-11-2016)	100
- Afname tijdelijke extra middelen programma Buiten Gewoon Beter	-451
- Incidenteel extra middelen in 2017 t.b.v. Brinkman-Visser gemaal (Rb 29-02-2017)	-340
- Diversen	-71
Totaal lasten	**-1.731**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Opbrengst garageparkeren	395
- Vervallen omzetbuffer parkeerexploitatie	200
Bestaand beleid	
- Eenmalige bijdrage Provincie in 2017 t.b.v. Brinkman-Visser gemaal (Rb 29-02-2017)	-340
- Opbrengst garageparkeren	-322
- Vervallen omzetbuffer (Rb 19-06-2017)	-200
- Diversen	2
Totaal baten	**-265**
Totaal mutaties van baten en lasten	**1466**

Mutaties reserves 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
- BR Bereikbaarheidsfonds: correctie parkeerresultaat	-11
- BR Bereikbaarheidsfonds: Algemeen verkeer (Rb 03-11-2014)	529
- BR Bereikbaarheidsfonds: Algemeen parkeren (Rb 02-11-2015)	3.757
Totaal toevoegingen	**4.275**
Onttrekkingen	
- BR Bereikbaarheidsfonds: correctie parkeerresultaat	-72
- BR Groot Onderhoud en vervanging Openbare Ruimte: Groot Onderhoud Wegen (Rb 07-11-2016, voorheen BR Bereikbaarheid)	350
- BR Groot Onderhoud en vervanging Openbare Ruimte: Arnhem Centraal, busbesturingssysteem (Rb 07-11-2016)	75
- BR Groot Onderhoud en vervanging Openbare Ruimte: Ontwikkeling Gele Rijders Plein (Rb MJPB2018-2021)	80
- BR Buiten Gewoon Beter: Ontwikkeling Gele Rijders Plein (Rb MJPB 2018-2021)	500
- BR Buiten Gewoon Beter: Herijking programma (Rb 07-11-2016)	1.000
- BR Bereikbaarheidsfonds: Kapitaallasten mobiliteit (Rb 11-11-2013)	1.600
- BR Bereikbaarheidsfonds: Watertaxi/Veerstoepen (Rb 03-11-2014, E3 Coalitieakkoord)	32
- BR Bereikbaarheidsfonds: Invulling bezuiniging algemeen (vzbsl 1-2016, Rb 30-5-2016)	50
- BR Bereikbaarheid: Algemeen parkeerbedrijf (Rb 03-11-2014)	4
- BR Bereikbaarheidsfonds: Parkeren Trans e.o.	405
- BR Bereikbaarheidsfonds: Overige bezuinigingsvoorstellen (Rb 02-11-2015)	1.075
- BR Bereikbaarheidsfonds: Amendement Rechte Rug (1) (Rb 07-11-2016)	200
- BR Bereikbaarheidsfonds: Opstart kwaliteitskeurmerk Taxi	50
- BR Bereikbaarheidsfonds: Verlaging interne omslagrente van 5,25% naar 4% (Rb 02-11-2015)	777
- BR Bereikbaarheidsfonds: Compensatie nadeel alg.mid. door schrappen doorbelasting overhead (Rb 07-11-2016)	149
- BR Bereikbaarheidsfonds: Dekking en beheer fietsenstalling AC + indexering (Rb 02-11-2015, indexering Rb MJPB 2018-2021)	104
Totaal onttrekkingen	**6.379**
Totaal mutaties reserves	**2.104**

Lasten per taakveld

Verkeer, vervoer en waterstaat	Begroting 2017 Geamendeerd	Begroting 2017 t/m 10 Juli	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Parkeerbelasting	146	134	77	8	5	5
Verkeer en vervoer	9.914	12.472	12.539	13.008	13.277	13.568
Parkeren	7.435	7.772	6.662	6.592	6.433	6.472
Economische Havens en waterwegen	966	980	755	651	646	642
Openbaar vervoer	988	995	845	841	838	833
Openbaar groen en (openlucht) recrea	767	757	843	857	856	854
Riolering	79	419	77	77	77	77
Totaal	**20.293**	**23.529**	**21.798**	**22.034**	**22.132**	**22.450**

R3 Economie

De groei van de Arnhemse economie komt weer op gang. Een aantrekkelijke dienstverlening aan ondernemers en een vitale centrumstad zijn daarbij van groot belang, net als investeren in sterke en kansrijke economische sectoren. De focus van Arnhem ligt op de transformatie van de binnenstad tot een aantrekkelijk compact centrum met diverse voorzieningen. Nieuwe, bestaande en lokale initiatieven waar de gemeente, ondernemers en onderwijs samenwerken zorgen voor nieuwe innovatiekracht, groeikansen en werkgelegenheid. Het programma Economie levert daarmee belangrijke bijdrage aan de opgave Vitale Economie.

Ambitie

Bij het versterken van de vitale economie ligt de focus op het volgende.

Structuurversterking van de economie

Het gaat hierbij vooral om het verzilveren van resultaten uit spin-offs, opschaling en business development van bestaande bedrijven. Nadrukkelijk krijgt versterking van de dienstverlening aan ondernemers aandacht, net als scherp relatiebeheer en het aantrekken van investeringen door acquisitie.

Aantrekkelijk vestigingsklimaat

Goed accountmanagement, een verbindende functie voor bedrijven en instellingen en gastvrije ontvangsten. Samen met goede en bereikbare werklocaties vormen de basis. Daarnaast is regionale afstemming op vraag en aanbod van belang voor het behoud van kwalitatief hoogwaardige werklocaties. Hiertoe wordt het Regionaal Programma werklocaties opgesteld Om regionaal te komen tot een stabiele samenwerking en uitvoering van de afspraken in het RPW is voor 2018 incidenteel budget beschikbaar à €125.000.

Professionele marketing

Gewerkt wordt aan een gedragen en professionele marketing van de stad - in samenwerking met de regio - de visie is inmiddels herijkt en stappen voor de beste inbedding van deze taken worden vormgegeven. Ook gaat het om profilering en zichtbaarheid van de stad door het ondersteunen van grote festivals en evenementen met (inter)nationale uitstraling, zoals; Bridge to Liberation, Fashion en Design festival en Innovate. De Slag om Arnhem zit in het hart van de stad, zo ook het herdenken. De Bridge tot Liberation Experience (B2LX) is de Arnhemse onderscheidende manier om het nieuwe herdenken vorm te geven. In 2018 werkt B2LX toe naar 2019, waarin het evenement internationaal gaat. Van een jaarlijkse nationale herdenking naar de eerste Europese herdenking van de Slag om Arnhem waarin B2LX verhalen vertelt vanuit alle verschillende perspectieven om zo het stokje over te geven aan nieuwe generaties. Hiervoor zijn incidenteel extra middelen voor vrijgemaakt: € 50.000 in 2018 en € 100.000 in 2019, plus extra structureel € 25.000 vanaf 2020.

Internationale profilering in Nord-Rhein Westfalen en Wuhan

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven

Vitale economie Arnhem-Nijmegen

- Onderscheidend Arnhem in het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen;
- Aantrekkelijke centrumstad aan de rivier;
- Samenwerkend Arnhem.

Veranderopgave Circulair Arnhem

- Komen tot een Visie Circulair Arnhem 2018.

Doorbraak naar werk

- Versterken samenwerking instroom naar werk.

Inclusief Arnhem

- Een integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021

Doelen vanuit de reguliere opgaven

- Uitwerking Evenementenvisie Arnhem;
- Aantrekkelijke markten in stad en wijk.

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven

- Kennis- en innovatieagenda (Economic Board Arnhem-Nijmegen);
- Resultaat actieve acquisitie (inter)nationale bedrijven en kennisinstellingen;
- Uitwerking Uitnodigingsagenda MIRT;
- Transformatie binnenstad tot aantrekkelijke, compacte stad;
- Circulaire economie;
- Meer arbeidsaanbod voor mensen die langdurig afhankelijk zijn van een uitkering;
- Bijdrage aan de Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021 op het terrein van (wijk)economie.

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven

- Succesvolle evenementen met (inter)nationale uitstraling die Arnhem op de kaart zetten;
- Sfeervolle en goed lopende markten.

Monitoring

- Staat van de stad, o.a. ontwikkeling werkgelegenheid en bedrijvigheid ;
- Binnenstadsmonitor;
- Koopstromenonderzoek regio Arnhem Nijmegen (lopend onderzoek 2016);
- Atlas Nederlandse gemeenten;
- Regionale monitor detailhandel, kantoren en bedrijvigheid;
- Acquisitiebeleidsmonitoring;
- Monitoring leegstand en transformaties.

Partner(s)

Verbonden partijen

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren Health, Energy en Food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.

Euregio RijnWaal	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, waarbij ca. 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De Euregio Rijn-Waal heeft als belangrijkste doel de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie, maatschappij te verbeteren en te intensiveren. In het werkgebied van de Euregio Rijn-Waal bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten.

Facility Point	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Risicoprofiel	Laag
Doel	Voor de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds Facility Point Arnhem opgericht. Directievoering bij Facility Point Arnhem B.V. wordt verzorgd door Color Business Centers. Color Business Centers is in september 2015 overgenomen door Regus, een wereldwijde speler op het gebied van verhuur van kantoorruimte en flexibele werkplekken. De naam Color Business Center blijft (voorlopig) bestaan.

GO Arnhem Nijmegen City Region	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	Samenwerken aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en naar de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen

- Ondernemers(verenigingen);
- vastgoedeigenaren;
- bemiddelende en belangenorganisaties;
- winkeliersverenigingen;
- brancheverenigingen;
- onderwijs- en kennisinstellingen.
- Regionaal Portefeuillehoudersoverleg
- Economic Board

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Regionaal Programma Werklocaties;
- Voortgang relatiebeheer, ondernemersdienstverlening en acquisitiebeleid.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem (2016);
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen (2016)
- Evenementenbeleid (2015);
- Visie op transformatie (2015);
- Detailhandelsvisie (2016);
- Horecavisie (2016)
- Arnhem,stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020 (2016);
- New Energy made in Arnhem (2015;
- Visie 'Arnhemse Binnenstad' (2015) ;
- Standplaatsenbeleid (2016).

Financiën

Regulier programma 3. Economie

Regulier programma 3. Economie	Rekening	Begroting 2017		Begroting	Meerjarenraming		
	2016	Gewijzigd t/m Raad (10-7-'17)		2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	6.091	5.125	4.959	**4.948**	4.861	4.779	4.759
Baten	893	758	690	**690**	690	690	690
Saldo van baten en lasten	-5.198	-4.367	-4.269	**-4.258**	-4.171	-4.089	-4.069
Toevoegingen aan reserves	150	0	0	**0**	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	510	0	252	**53**	20	15	0
Mutaties reserves	360	0	252	**53**	20	15	0
Resultaat	-4.838	-4.367	-4.017	**-4.205**	-4.151	-4.074	-4.069

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	Bedrag
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten	133
- Aandeel Regionaal Programma Werklocatie	125
- Extra middelen Bridge to Liberation Experience	50
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-49
Bestaand beleid	
- Incidentele overheveling niet bestede middelen Exploitatie informatiepunt Slag om Arnhem (Rb 19-12-2016)	-155
- In 2017 eenmalig extra budget wijkonderhoud	-107
- Diversen	-8
Totaal lasten	**-11**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
-	0
Bestaand beleid	
-	0
Totaal baten	**0**
Totaal mutaties van baten en lasten	**11**

Mutaties reserves 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
-	0
Totaal toevoegingen	**0**
Onttrekkingen	
- Onttrekking BR Sociaal Economisch Fonds tbv formatie Economie (Rb 14-11-2016)	33
- Onttrekking BR Evenementen - European Company Games 2021 (Rb 29-05-2017)	20
Totaal onttrekkingen	**53**
Totaal mutaties reserves	**53**

Lasten per taakveld

Economie	Begroting 2017 Geamendeerd	Begroting 2017 t/m 10 Juli	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Openbare orde en Veiligheid	4	4	4	4	4	4
Economische ontwikkeling	2.351	2.458	2.530	2.393	2.392	2.390
Bedrijfsloket en -regelingen	474	480	373	373	373	373
Economische promotie	2.295	2.017	2.041	2.091	2.011	1.992
Totaal	**5.125**	**4.959**	**4.948**	**4.861**	**4.779**	**4.759**

R4 Educatie

Het principe van wijksturing is ook voor het programma Educatie leidend. De geformuleerde ambities bieden houvast aan de teams Leefomgeving bij invulling van het educatieve aanbod in de wijken, afgestemd op de behoeften van wijkbewoners. Arnhem heeft het ontwikkelrecht voor peuters vanaf 2 jaar gerealiseerd en streeft naar passend onderwijs zo dicht mogelijk bij huis. Ingezet wordt op het bestrijden van taalachterstanden en voortijdige schooluitval. Dit in nauwe samenwerking met wijkteams, scholen en andere wijkvoorzieningen. Een bovenwettelijk onderwijsaanbod wordt samen met onderwijspartners ingevuld: schoolzwemmen, natuureducatie en leerlingenvervoer (waarbij zelfredzaamheid in het openbaar vervoer wordt bevorderd). Volwasseneneducatie richt zich samen met de regiogemeenten in belangrijke mate op het tegengaan van laaggeletterdheid.

Ambitie

- De gemeente Arnhem en de educatieve partners in de stad willen ervoor zorgen dat de schoolloopbaan van kinderen en jongeren in de stad soepel en liefst zonder grote breukmomenten verloopt (doorgaande leerlijn). Zo kunnen alle kinderen gezond en veilig opgroeien en zich ontwikkelen tot zelfstandige en actieve, volwassen burgers;
- De kans op een goede schoolcarrière start al in de periode vóór de basisschool. Met het ontwikkelrecht voor peuters (gestart in 2017) wordt de ondersteuning van de voorschoolse ontwikkeling van peuters verder geïntensiveerd;
- Peuterspeelzalen en basisscholen vervullen doorgaans een wijkgebonden functie. Ze werken nauw samen met andere wijkgebonden voorzieningen voor (jonge) kinderen. De ambities en doelen vanuit educatie bieden de teams Leefomgeving en de sociale wijkteams houvast bij de invulling van het concrete programma in de wijken, passend bij de behoeften die wijkbewoners ervaren;
- Met de onderwijspartners wordt gestreefd naar een kwalitatief goed en zoveel mogelijk thuisnabij aanbod van onderwijs, in onderwijsgebouwen van goede kwaliteit en met de passende zorg en ondersteuning voor de kinderen die dat nodig hebben (o.a. tegengaan onderwijsachterstanden); de algemene en specialistische zorg voor kinderen en jongeren waarvoor de gemeente verantwoordelijk is - ingezet vanuit de sociale wijkteams - is afgestemd op de zorg die vanuit het onderwijs, via de zorgteams en het Zorgadviesteam (bovenschools multidisciplinair team vanuit geïndiceerde onderwijszorg en/of de Jeugdzorg en/of de Politie/Justitie), aan leerlingen wordt geboden;
- Voorkomen en bestrijden van voortijdige schooluitval in samenwerking met sociale wijkteams en scholen, zodat jongeren een startkwalificatie behalen en goed voorbereid kunnen instromen op de arbeidsmarkt;
- Binnen de volwasseneneducatie is het terugdringen van laaggeletterdheid een belangrijk speerpunt.

Onderwijshuisvesting

- In het Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026 dat in juli 2017 is vastgesteld, is de visie over de toekomstige onderwijshuisvesting opgenomen. Deze visie, opgesteld samen met de schoolbesturen en voorschoolse partners, is richtinggevend voor specifieke vraagstukken op het terrein van onderwijshuisvesting in de nabije toekomst;
- Omdat scholen steeds intensiever op inhoud samenwerken met voor- en naschoolse voorzieningen - in zogeheten integrale kindcentra (IKC's) - is daarin ook een relatie gelegd met de huisvesting van kindvoorzieningen;
- Bewegingsonderwijs: landelijke afspraken van het Rijk met de PO-Raad hebben het oogmerk om de kwaliteit en kwantiteit van het bewegingsonderwijs substantieel te verhogen. Dit heeft consequenties voor de afspraken die op lokaal niveau gemaakt worden over de huisvesting voor het bewegingsonderwijs;
- Ook voor het VO zal een nieuw Integraal huisvestingsplan (IHP) worden ontwikkeld. Voor het (V)SO wordt geen IHP ontwikkeld, maar worden samenhangende afspraken gemaakt met de beide schoolbesturen over vernieuwing van de huisvesting. Het doel is om over 10 jaar aansluitend op de huidige IHP's één overkoepelend IHP te maken voor zowel PO, VO als (V)SO.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

- Met het ontwikkelrecht voor peuters kunnen alle kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar gebruik maken van 12 uur peuteropvang per week. Zo krijgen alle peuters gelijke kansen zich spelenderwijs goed voor te bereiden op hun start op de basisschool. Dit maakt hen kansrijker in hun latere schoolloopbaan en in de maatschappij;
- Als zich problemen voordoen in de ontwikkeling van jonge kinderen kan dat in de voorschoolse voorzieningen tijdig worden gesignaleerd en kan, zo licht mogelijk, passende jeugdhulp worden ingezet. Daarmee kan worden voorkomen dat later zwaardere vormen van jeugdhulp nodig zijn.
  Met de invoering van het ontwikkelrecht loopt Arnhem landelijk voorop.

Regulier peuterspeelzaalwerk

- Voorschoolse aanbieders SPA en SKAR ontwikkelen samen met jeugdhulpinstellingen en jeugdcoaches van de sociale wijkteams Passende Kinderopvang (als voorloper van Passend Onderwijs). Het is de bedoeling dat ook peuters met een specifieke hulpvraag zoveel mogelijk in de reguliere peuteropvang terecht kunnen.

Jonge kinderen en hun ouders krijgen zo dicht bij huis de professionele begeleiding en zorg waardoor kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen. Op termijn kan het aantal doorverwijzingen naar specialistische kindcentra hierdoor afnemen (transformatie);
- Op de drie pilotlocaties wordt aan pedagogisch medewerkers een scholingsmodule aangeboden om hun pedagogische vaardigheden te vergroten. Het streven is passende kinderopvang vanuit de pilotlocaties breder over de stad uit te rollen naar alle door de gemeente Arnhem gesubsidieerde voorschoolse locaties.

Natuurcentrum Arnhem
- Het is en blijft van belang dat kinderen kennis kunnen opdoen van de natuur en over duurzaamheid. Het verzelfstandigde Natuurcentrum Arnhem is in dat kader een belangrijke partner voor basisscholen. Prestatieafspraken worden gemaakt om de natuureducatie voort te zetten.

Aanpak onderwijsachterstanden
Opvang asielzoekerskinderen:
- peuters die verblijven in het AZC Elderhoeve en POL Vreedenburgh kunnen binnen peuteropvanglocaties van SPA en Skar deelnemen aan een educatief voorschools aanbod;
- kinderen in de leeftijd van de basisschool woonachtig in het AZC Vreedenburgh (POL) volgen onderwijs ter plekke. Voor kinderen die verblijven in het AZC Elderhoeve is in 2016 een onderwijsvoorziening getroffen binnen de Hugo de Grootschool;
- voor kinderen van statushouders zijn extra plaatsen beschikbaar in de intensieve taalklassen (groepen neveninstromers) die Arnhem al jaren kent;
- 2018 is voor het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid een overgangsjaar. Voor de periode na 2018 wordt een (mogelijk aanzienlijke) korting op de rijksbijdrage oab voorzien. Ingezet wordt op het behoud, zoveel als mogelijk, van het huidige kwalitatief hoogstaande aanbod in voorschoolse instellingen en op scholen aan activiteiten gericht op het tegengaan van taal- en ontwikkelingsachterstanden bij (jonge) kinderen, waaronder de voor- en vroegschoolse educatie, schakelklassen, de speciale opvanggroepen voor nieuwkomers en de Zomerschool en Weekendschool.

Zorgstructuren onderwijs
Voorkomen schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten: er wordt ingezet op
- een sluitende aanpak voor jongeren in een kwetsbare positie in de overgang van voortgezet (speciaal) onderwijs naar Mbo;
- een sluitende aanpak voor jongeren in de overgang van school naar werk.

Leerlingenvervoer
- Leerlingenvervoer maakt onderdeel uit van het doelgroepenvervoer. Inzet is de zelfredzaamheid van leerlingen te vergroten door hen te leren zoveel mogelijk zelfstandig te reizen;
- Gestreefd wordt de uitgaven voor het leerlingenvervoer te verlagen.

Volwasseneneducatie
- De lokale aanpak van laaggeletterdheid en leesbevordering wordt doorontwikkeld om het aantal laaggeletterden in Arnhem te verminderen
- Arnhem is aangesloten op het landelijke actieplan 'Tel mee met Taal';
- Bij de lokale aanpak wordt aansluiting gezocht met het sociale domein (wijkteams), voorschoolse instellingen en scholen. Hierbij wordt ook geëxperimenteerd met informele educatie (inzet van vrijwilligers) in de wijken.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden bij de taakvelden:
- Onderwijshuisvesting;
- Onderwijsbeleid en leerlingenzaken.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven
Circulair Arnhem
- Komen tot een Visie Circulair Arnhem 2018.

Doorbraak naar werk
- Voorkomen uitkeringsafhankelijkheid.

Zorg dichterbij
- Minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen;
- Passende inzet van zorg en ondersteuning, waardoor de effectiviteit vergroot wordt;
- Doen wat nodig is prevaleert boven bestaande financieringsschotten, wet- en regelgeving en partijen.

Inclusief Arnhem
- Een integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021;
- Versterken van sociale cohesie en het bestrijden van uitsluiting en intolerantie.

Doelen vanuit de reguliere opgaven
- Voldoende duurzame, gezonde en efficiënte schoolgebouwen, verspreid over de stad;
- Voldoende en kwalitatief goede gymlokalen voor bewegingsonderwijs;
- Alle peuters nemen deel aan voorschoolse educatie;
- Alle jongeren tot 23 jaar behalen een startkwalificatie;
- Laaggeletterdheid doelgericht tegengaan.

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven
- Bestrijden onderwijsachterstanden, schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten;
- Bevorderen inzet op flexibele arrangementen in combinatie met werken en leren voor zowel jeugdigen als volwassenen;
- Verhogen deelname volwassenen aan taalbevorderende activiteiten;
- Versterken aansluiting onderwijs en zorg;
- Bijdrage aan de Inclusie-agenda 2018-2021;
- Bestrijden van uitsluiting en intolerantie.

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven
- Overeenkomst met schoolbesturen over overdracht onderwijshuisvesting;
- Capaciteit gymlokalen primair inzetten voor bewegingsonderwijs;
- Geschikte gymlokalen voor breder gebruik;
- Voorschools aanbod op maat voor alle peuters.

Monitoring
- VVE monitor 2014-2015 Stichting PAS;
- De Arnhemse monitor van Stichting PAS

Relevante monitoringsinstrumenten zijn opgenomen in de taakvelden behorende bij dit programma.

Partner(s)

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Hoog
Doel	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (vooralsnog Wmo-vervoer en Leerlingenvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.

GR Onderwijszaken (GRO)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	In de Gemeenschappelijke Regeling voor Onderwijszaken (GRO) neemt Arnhem deel aan volwasseneneducatie, leerplicht en RMC (Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten). Regionaal Bureau Leerlingzaken (RBL): is ondergebracht bij de GRO. Op 1 augustus 2017 eindigt de pilotfase van het RBL; over het vervolg vindt besluitvorming plaats in 2017.In 2017 vindt ook besluitvorming plaats om de onderdelen van de GRO onder te brengen in de modulaire Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen
Natuurcentrum Arnhem (subsidierelatie met prestatieafspraken)
Natuurcentrum Arnhem ondersteunt de ontwikkeling van de duurzame samenleving door informatie, lessen en cursussen. Daarnaast verzorgt het Natuurcentrum natuur- en milieueducatie voor de basisscholen in Arnhem. Vanaf 1 januari 2017 is het Natuurcentrum verzelfstandigd.
Overige partijen zijn opgenomen in de bij dit programma behorende taakvelden.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Jaarlijks uitvoeringsplan Integraal Huisvestingsplan primair onderwijs;
- Nieuw gemeentelijk plan Onderwijsachterstanden (2018-2021);
- Vervolg Regionaal Bureau Leerlingzaken Midden-Gelre;
- Vervolg Regionaal educatieplan Midden-Gelderland 2015-2017 (volwasseneneducatie).

Actuele beleidskaders

- Visie op het jonge kind in Arnhem, de praktijk (2013);
- Nota Integrale Kindcentra (2016):
- Regionaal educatieplan Midden-Gelderland 2015-2017.

Overige, actuele beleidskaders zijn verder opgenomen bij de bij dit programma behorende taakvelden.

Financiën

Regulier programma 4. Educatie

Regulier programma 4. Educatie	Rekening	Begroting 2017		Begroting	Meerjarenraming		
	2016	Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	39.619	29.440	23.246	**18.654**	19.440	20.956	21.671
Baten	15.259	6.365	4.470	**4.470**	4.470	5.170	5.170
Saldo van baten en lasten	-24.360	-23.075	-18.776	**-14.184**	-14.970	-15.786	-16.501
Toevoegingen aan reserves	9.242	4.389	4.677	**6.255**	5.867	4.019	4.423
Onttrekkingen aan reserves	2.519	1.198	1.709	**7.211**	6.301	6.052	7.062
Mutaties reserves	-6.723	-3.191	-2.968	**956**	434	2.033	2.639
Resultaat	-31.083	-26.266	-21.744	**-13.228**	-14.536	-13.753	-13.862

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	Bedrag
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten	-72
- Onderwijshuisvesting: correctie kapitaallasten	-1.231
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-2.725
Bestaand beleid	
- Kapitaallasten onderwijs	-255
- Stelpost kapitaallasten onderwijs	-212
- Diversen	-97
Totaal lasten	**-4.592**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
-	0
Bestaand beleid	
-	0
Totaal baten	**0**
Totaal mutaties van baten en lasten	**4.592**

Mutaties reserves 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
- BR Onderwijs: Actualisatie MIP 2015-2019 (Rb 02-11-2015)	1.815
- BR Onderwijs: Actualisatie MIP (Rb 30-05-2016)	3.024
- BR Onderwijs: Onderuitputting kapitaallasten (Rb 30-09-2013)	3
- BR Onderwijs: Van BR Verzelfstandiging Domein (Rb 03-11-2014)	83
- BR Onderwijs: Effect verzekeringsbijdrage herbouw De Kringloop (02-11-2015)	117
- BR Onderwijs: Actualisatie MIP 2016-2020 (Rb 07-11-2016)	-443
- BR Onderwijs: Onderwijshuisvesting: correctie kapitaallasten	1.656
Totaal toevoegingen	**6.255**
Onttrekkingen	
- BR Onderwijs: Ruimte t.g.v. de algemene middelen (Rb 02-11-2015)	3.300
- BR Onderwijs: Actualisatie MIP 2015-2019 (Rb 02-11-2015)	84
- BR Onderwijs: Correctie kapitaallasten activa (Rb 14-11-2016)	42
- BR Onderwijs: Herbouw basisschool De Kringloop (Rb 26-05-2015)	17
- BR Onderwijs: Campus Schuytgraaf (Rb 02-11-2015)	163
- BR Onderwijs: Onderwijshuisvesting: correctie kapitaallasten	3.605
Totaal onttrekkingen	**7.211**
Totaal mutaties reserves	**956**

Lasten per taakveld

Educatie	Begroting 2017 Geamendeerd	Begroting 2017 t/m 10 Juli	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Onderwijshuisvesting	24.765	18.033	13.505	14.295	15.811	16.526
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.674	5.213	5.149	5.144	5.144	5.144
Totaal	**29.440**	**23.246**	**18.654**	**19.440**	**20.956**	**21.671**

R5 Cultuur, recreatie en sport

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen, sportfaciliteiten en recreatief groen. Creatieve innovatie krijgt in Arnhem ruim baan. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid van Arnhem versterken, zowel landelijk als regionaal. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed spelen hierbij een grote rol. Arnhem als groene stad met haar unieke ligging aan de Rijn geeft prioriteit aan speel- en ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken, buurtgroen en dierenwelzijn. Arnhem stimuleert sport en beweging zowel topsport als sport in de wijken.

Ambitie

Cultuur

Arnhem kent een levendig cultureel klimaat met veel creatief potentieel, een stevige culturele infrastructuur en aansprekend erfgoed. Belangrijk is dat kunst en cultuur niet alleen ingevlogen worden, maar ook ter plaatse worden geproduceerd. Een stad van makers kenmerkt zich door een innovatief klimaat. De culturele sector en zeker ook de creatieve industrie zijn afhankelijk van direct persoonlijk contact en van de ruimtelijke clustering van gelijksoortige bedrijvigheid: de ‘creatieve milieus’.

Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter. Cultuur is zowel een waardevermeerderaar als ook kapitaal voor een vitale, krachtige stad en regio. Arnhem wil deze waarde en potentie uitdragen, zowel in stad en regio, als daarbuiten. Daarom wordt samen met partners zoals de provincie Gelderland geïnvesteerd in een aantrekkelijk cultureel aanbod en creatief klimaat in de stad. Daarmee wil Arnhem, als één van de 9 cultuursteden in Nederland, een rol voor de brede regio vervullen, bijvoorbeeld door de vernieuwing van Musis en het Stadstheater Arnhem. Daarvoor is nodig dat:

- de rijksgezelschappen en de Arnhemse podia die zij bespelen zo goed mogelijk worden gefaciliteerd in hun streven naar samenwerking, vergroting en verbreding van hun publieksbereik en maatschappelijk draagvlak;
- Arnhem samenwerkt met de regiogemeenten en op Oost-Nederlandse schaal samenwerkt aan de versterking van de culturele eredivisie ten opzichte van de rest van Nederland;
- de kracht van de creatieve sector beter wordt benut bij het aanjagen van innovaties en het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken;
- Arnhem actief participeert in regionale, landelijke en Europese netwerken die de (creatieve en culturele) stad op de kaart zetten en daarvoor relaties en samenwerking versterken met andere bestuurslagen en (potentiële) partners.

Op de uitgaven voor cultuur rust vanaf 2018 een besparingstaakstelling van € 150.000.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in de taakvelden

- Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie;
- Musea;
- Media.

Erfgoed

Het Arnhems erfgoedbeleid richt zich op behoud en versterking van cultuurhistorische waarden en helpt hiermee bij te dragen aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren.
Dit wordt bereikt door:

- cultuurhistorie als inspiratiebron op te nemen in ontwerpopgaven en gebiedsprocessen, hier vorm aan te geven in (ruimtelijke) plannen en projecten, waardoor cultuurhistorie zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt (bijvoorbeeld Meinerswijk, omgeving John Frostbrug);
- (her-)bestemming van cultuurhistorisch erfgoed, door dit erfgoed een duurzame bestemming te geven en daardoor voor de stad te behouden. Te denken valt aan de Eusebiuskerk. De restauratie is mede bekostigd door rijkssubsie en bij de verlening hiervan speelden herbestemmingsplannen een belangrijke rol. Als 'huiskamer van de stad' is een gerestaureerde Eusebiuskerk weer klaar voor de toekomst.
  Een ander voorbeeld is de steenfabriek Elden. Dankzij mogelijkheden tot herbestemming heeft de steenfabriek Elden een nieuwe eigenaar gekregen en wordt gezocht naar een nieuwe functie. Dit zal leiden tot noodzakelijk onderhoud van dit monumentale pand;
- het cultuurhistorische erfgoed duurzaam te beschermen, waar de kwetsbaarheid dit noodzakelijk maakt (bijvoorbeeld plantoetsing, vergunningverlening);
- kennis over het Arnhemse erfgoed toegankelijk te maken en daarmee het publieksbereik en draagvlak voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed te vergroten (bijvoorbeeld advisering, frontoffice ('Archeohotspot') archeologie, erfgoedpublicaties).

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in het taakveld Cultureel erfgoed.

Sport
Sport en bewegen levert een grote bijdrage aan de maatschappij op het gebied van een gezonde leefstijl, gezondheid, individuele ontwikkeling, samenleving, participatie, veiligheid, economie en de aantrekkelijkheid van de stad. Meer sportende en bewegende Arnhemmers vergroten de zelfredzaamheid, gezondheid en het welbevinden en verminderen een eventueel sociaal isolement. Het sportbeleid is het komende jaar gericht op:
- sporten in de wijk;
- het stimuleren van een gezonde leefstijl voor de jeugd (Jongeren op gezond gewicht/JOGG);
- het stimuleren van een gezonde leefstijl voor volwassenen (vijf dagen per week een half uur actief);
- het stimuleren van een gezonde leefstijl voor senioren (vijf dagen per week een half uur actief);
- het stimuleren van zelforganisatie in de wijken om te komen tot maatschappelijke vitale sportverenigingen;
- het realiseren van open sportparken, beweegvriendelijke schoolpleinen en het ontwikkelen van een ruim aanbod aan sport- en beweegarrangementen in de stadsparken en openbare ruimte in samenwerking met de wijken, sportverenigingen en sportaanbieders;
- energiebesparende maatregelen en duurzame opwekking op sportparken;
- sportevenementen en bedrijfssport.

Op de uitgaven voor sport rust in 2018 een besparingstaakstelling van € 100.000.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in de taakvelden
- Sportbeleid en activering;
- Sportaccommodaties.

Openbaar groen
- Arnhem heeft veel waardevol groen. Groen levert een bijdrage aan de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad en zorgt voor een relatief goed stadsklimaat. Het beleid is erop gericht dat de ontwikkeling en het behoud van vitaal groen samengaan met stedelijke herstructurering, nieuwbouw en gebruik;
- Gebieden die bestemd zijn als natuur en bos, behouden deze bestemming. Het areaal groen blijft tenminste gelijk op het niveau van 2014;
- Het Groenfonds helpt het groene karakter van de stad versterken. Het fonds wordt onder meer ingezet voor het verminderen van hitteplekken en het voorkomen van extreme wateroverlast in combinatie met vergroenen en de vervanging van stadslanen;
- Vergroenen, het stimuleren van stadslandbouw en participatie blijven speerpunten in samenwerking met bewoners, scholen, ondernemers in en om de stad. Voor het ondersteunen van (wijk)initiatieven gericht op het verminderen van hitteplekken en stadslandbouw is een subsidieregeling beschikbaar.
- In het natuurnetwerk is het verder uitbreiden van het uiterwaardenpark Meinerswijk een belangrijk speerpunt.

Spelen
- Het behoud van 10% (groene) veilige gebruiksruimte en, waar mogelijk, grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimten voor alle leeftijden in wijken.

Dierenwelzijn
- De gemeente zet zich de komende jaren in voor het welzijn van dieren. Naast wat wettelijk verplicht is, is samen met de stad gekeken hoe en waar het dierenwelzijn in Arnhem verder verbeterd kan worden;
- Om het dierenwelzijn in Arnhem te bevorderen is de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020 in 2016 opgesteld die jaarlijks gemonitord wordt;
- Het verzoek in de motie 16M129 Opnemen budget voor dierenwelzijn in de MJPB dd 7 november 2016 is als volgt uitgewerkt. De budgetten die te maken hebben met dierenwelzijn zijn niet meer over meerdere taakvelden in diverse programma's verdeeld, maar zijn opgenomen in het taakveld Openbaar groen en (openlucht)recreatie behorende bij het reguliere programma Cultuur, recreatie en sport.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in taakveld Openbaar groen en (openlucht)recreatie.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven
Vitale economie Arnhem-Nijmegen
- Aantrekkelijke (centrum)stad aan de rivier.

Veranderopgave Circulair Arnhem
- Komen tot een Visie Circulair Arnhem 2018.

Doelen vanuit de reguliere opgaven
Cultuur
- Arnhem positioneren als culturele hoofdstad van Oost-Nederland.

Erfgoed
- Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed;

Sport
- Alle Arnhemmers kunnen bewegen en sporten;
- Moderne en 'gezonde' sportverenigingen en sportaanbieders;
- Voldoende en goede binnen- en buitensportaccommodaties voor diverse doelgroepen;
- Arnhemse openbare ruimte nodigt uit tot bewegen en sporten.

Openbaar groen en recreatie
- Groen in Arnhem behouden en bevorderen;
- Dierenwelzijn bevorderen;
- Behoud van 10% groene, veilige speelruimte.

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven

Sportaccommodaties (vanuit Circulair Arnhem)
- Verduurzaming sportaccommodaties.

Cultuur (vanuit veranderopgave Vitale economie Arnhem Nijmegen)
- Ver- en nieuwbouw van concertgebouw Musis;
- Ontwikkeling Lauwersgracht Alliantie i.r.t. toekomst Stadstheater;
- Nieuwbouw Focus Filmtheater op Kerkplein in 2018;
- Uitbreiding van Museum Arnhem op de huidige locatie;
- Verkenning en ontwikkeling culturele versterking tussen Arnhem en Nijmegen.

Erfgoed (vanuit veranderopgave Vitale economie Arnhem Nijmegen)
- Zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie (vanuit veranderopgave Circulair Arnhem)
- Versterken van het groen-blauwe netwerk;
- Klimaatadaptieve stad.
  Toelichting:
  de stad is voorbereid op huidige klimaatextremen en toekomstige klimaatveranderingen en aangepast op hitte, droogte, wateroverlast en overstromingen;
- Bevordering stadslandbouw/regionale voedselvoorziening.
  Toelichting:
  - meer productie en afname van regionaal voedsel;
  - meer voedseleducatie op lagere scholen;
  - meer ruimte (planologisch en fysiek) voor stadslandbouw in en om de stad;
  - meer faciliteren van initiatieven stadslandbouw en regionaal voedsel.

Vanuit de veranderopgave Inclusief Arnhem
- Iedereen sport mee

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven
- Doorontwikkeling Rozet;
- State of Fashion in 2018;
- Behouden en versterken aanwezige cultuurhistorische waarden;
- Gezonde leefstijl met sport stimuleren;
- Sporten in de wijk en in de openbare ruimte stimuleren;
- Sportevenementen en bedrijfssport bevorderen;
- Uitbreiding uiterwaardenpark Meinerswijk;
- Herbestemming kamp Koningsweg;
- Bevordering en verbetering dierenwelzijn;
- Groene hoofdstructuur versterken;
- Verminderen van hitteplekken en stimuleren van stadslandbouw;
- Behoud bossen en parken.

Monitoring

Sport en bewegen
- Eenmaal per twee jaar wordt er een onderzoek gedaan naar sport en bewegen in Arnhem.

Sportaccommodaties
- Klanttevredenheidsonderzoeken;
- Jaarstukken Sportbedrijf Arnhem.

Cultuur; museum; media
- Jaarstukken culturele voorzieningen; MuseumArnhem; Bibliotheek Arnhem; RTV Arnhem.

Erfgoed
- Jaarlijks verplichte monitor Erfgoed van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
  Opgave gegevens Arnhem: bestaande formatie, vigerend beleid en het volgen van wettelijk voorgeschreven richtlijnen.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie
- Rapportage Groenfonds;
- Rapportages vanuit projecten stadslandbouw en verminderen hitteplekken;
- Arealen bossen, natuurterreinen, stedelijk en wijkgroen;
- Bomenbeheer: aantal waardevolle bomen.

Dierenwelzijn
- Jaarlijkse monitoring Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020.

Partner(s)

Verbonden partijen

Lingezegen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.

Sportbedrijf Arnhem	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Risicoprofiel	Nog niet bekend
Doel	Per 1 januari 2017 is het Sportbedrijf Arnhem verzelfstandigd als Sportbedrijf Arnhem B.V. De gemeente is hierin enig aandeelhouder. Met een beleidsopdracht worden de inhoudelijke en financiële kaders meegegeven aan het Sportbedrijf.

Voor meer informatie zie paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen
- Gesubsidieerde partijen;
- Gecontracteerde partijen;
- Papendal.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen
- Groenvisie Arnhem (opvolger Groenplan Arnhem);
- Ontwikkeling Stadsblokken/Meinerswijk (groen);
- Evaluatie Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2017;
- Wijksturing in uitvoering: mogelijke wijzigingen areaal groen in de wijk;
- Behoud van het groene karakter; deregulering van de kapvergunning.

Actuele beleidskaders
Cultuur
- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’, 2012;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- Evenementenvisie (2015).

Sport
- DE SPORTVISIE (2011);
- Gelders Sportakkoord (2016).

Erfgoed
- Erfgoedagenda 2017-2019 (uitvoeringsprogramma via raadsbrief najaar 2017);
- Erfgoedwet (die per 1 juli 2016 de Monumentenwet vervangt en alle erfgoedwetten bundelt);
- Beleidskader provincie Gelderland: 'Cultuur en Erfgoed 2017-2020: beleef het mee!'.

Openbaar groen en recreatie

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenplan Arnhem;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020 (vastgesteld door de Raad, 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (Raad, 2013).

Financiën

Regulier programma 5. Cultuur, recreatie en sport

Regulier programma 5. Cultuur, recreatie en sport	Rekening	Begroting 2017		**Begroting**	Meerjarenraming		
	2016	Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	**2018**	2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	63.578	44.996	45.304	**46.110**	47.613	48.533	48.401
Baten	12.394	10.158	8.150	**8.618**	8.633	8.517	8.517
Saldo van baten en lasten	-51.184	-34.838	-37.154	**-37.492**	-38.980	-40.016	-39.884
Toevoegingen aan reserves	3.730	2.677	3.194	**2.086**	1.234	291	335
Onttrekkingen aan reserves	12.667	585	642	**309**	267	541	471
Mutaties reserves	8.937	-2.092	-2.552	**-1.777**	-967	250	136
Resultaat	-42.247	-36.930	-39.706	**-39.269**	-39.947	-39.766	-39.748

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	Bedrag
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Actualisatie kapitaallasten	-459
- Indexatie sociale premies Sportbedrijf	130
- Taakstelling Cultuur	-150
- Taakstelling Sport	-100
- Kapitaallasten sport-/parkeerterrein Valkenhuizen	56
- Herbestemming Eusebius	250
- Permanente beveiliging deur Rozet	50
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-1.193
Bestaand beleid	
- Stelpost kapitaallasten MIP	1.233
- Subsidie Sportbedrijf (Rb 07-11-2016)	169
- Incidentele lasten pensioenkosten Sportbedrijf (Rb 07-11-2016)	-103
- Incidentele inhuur archeologie (Rb 29-05-2017)	-122
- Subsidie Kunstbedrijf (herstelplan Kunstbedrijf)	206
- Subsidie MSA	1.214
- Subsidies cultuur diversen	-104
- Onderhoud openbaar groen	-153
- Budget Vastgoed cultuur	192
- Dierenwelzijn (overgeboekt vanuit R7)	34
- Uren erfgoed advies	-135
- Diversen	-209
Totaal lasten	**806**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
Bestaand beleid	
- Incidentele inhuur archeologie (Rb 29-05-2017)	-122
- Verhuur culturele panden en accommodaties	576
- Diversen	14
Totaal baten	**468**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-338**

Mutaties reserves 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
- AR: Herstelplan stichting Kunstbedrijf Arnhem (Rb 13-04-2015)	163
- AR: Verzelfstandiging MSSA: frictiekosten (Rb 29-06-2015)	40
- AR: Voordeel waardering activa Binnensport (Rb 29-5-2017)	21
- BR Cultureel Vastgoed: Actualisatie kapitaallasten (Rb 28-03-2011)	1.858
- BR Cultureel Vastgoed: Actualisatie kapitaallasten	4
Totaal toevoegingen	**2.086**
Onttrekkingen	
- AR: Scholing ouderen op het gebied van ICT (Rb 02-11-2015)	50
- BR Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte: Spelen (Rb 07-11-2016)	75
- BR Kapitaallasten: Dekking aanleg kunstgrasvelden (Rb 29-06-2015)	69
- BR Kapitaallasten: Dekking maatregelen duurzame energie (Rb 29-06-2015)	28
- BR Kapitaallasten: Dekking extra investeringen Sport (Saksen Weimar) (Rb 30-05-2016)	85
- BR Cultureel Vastgoed: Actualisatie kapitaallasten	2
Totaal onttrekkingen	**309**
Totaal mutaties reserves	**-1.777**

Lasten per taakveld

Cultuur, recreatie en sport	Begroting 2017 Geamendeerd	Begroting 2017 t/m 10 Juli	Begroting **2018**	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	3.329	10.480	10.577	10.587	10.743	10.743
Sportaccommodaties	8.909	1.942	1.683	2.299	2.225	2.178
Cultpresent, cultproduct, cultpartic	16.959	15.495	16.926	17.950	18.873	18.777
Musea	4.599	4.850	4.632	4.627	4.510	4.510
Cultureel erfgoed	1.710	1.774	1.734	1.453	1.443	1.438
Media	4.594	5.787	5.769	5.769	5.769	5.769
Openbaar groen en (openlucht) recrea	4.891	4.977	4.789	4.927	4.970	4.986
Totaal	**44.996**	**45.304**	**46.110**	**47.613**	**48.533**	**48.401**

R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning

Arnhem richt zich op een sterkere deelname - waar mogelijk geheel op eigen kracht - van de Arnhemse burger aan de samenleving. De wijkgerichte werkwijze wordt in 2018 en verder geïmplementeerd met de focus op een samenhangend aanbod om doorbraak naar werk en zelfredzaamheid te bevorderen. De wijkteams spelen hierin een cruciale rol. Arnhem zet in op preventie en vroegsignalering (vroeg eropaf benadering) en waar nodig waar mogelijk met maatwerkvoorzieningen in de wijk. Het bevorderen van (arbeids)participatie en onderlinge redzaamheid in een wijk wordt in samenhang met de wijkprogramma's uitgewerkt. Hierbij spelen burgerinitiatieven, ondersteuning mantelzorg, informele zorg en (vrijwilligers)werk een belangrijke rol om te komen tot een inclusieve samenleving.

Ambitie

De ambitie is het creëren van een sterke samenleving, waarbij kosten van zorg en ondersteuning en jeugdhulp zo laag mogelijk zijn. Hierbij gelden de volgende speerpunten.

Participatie

- Arnhem wil dat zoveel mogelijk inwoners volwaardig mee kunnen doen. Het liefst via reguliere banen waarbij tenminste het minimumloon wordt betaald. Als dat nog niet mogelijk is, worden andere vormen van maatschappelijke participatie ingezet. In 2018 wordt hiervoor Activerend Werk verder doorontwikkeld en ingezet;
- Scalabor wordt neergezet als arbeidsontwikkelbedrijf, zodat mensen weer kunnen participeren en waar mogelijk kunnen uitstromen uit de uitkering;
- Veranderopgave Doorbraak naar werk: deze veranderopgave heeft tot doel om minder mensen langdurig afhankelijk te laten zijn van een uitkering; Om de arbeidsparticipatie te vergroten gaan de teams in de wijkaanpak en het cluster Werk&Inkomen een nieuwe wijk- en gezinsgerichte aanpak ontwikkelen voor mensen uit de bijstand;
- Om te komen tot een integrale aanpak krijgen de sociale wijkteams eveneens toegang tot de instrumenten voor arbeidstoeleiding. Zij gaan nu ook de toewijzing van de trajecten schulddienstverlening doen;
- De teams Leefomgeving ontwikkelen mogelijkheden en kansen in de wijk voor 'werk' (in de brede zin). Een van de pilotmaatregelen die na het verschijnen van de Perspectiefnota is uitgewerkt betreft het invoeren van een premieregeling, waarbij de teams Leefomgeving € 5.000 aan hun wijkbudget toegevoegd krijgen, wanneer zij voor tenminste een half jaar een Arnhemmer uit de bijstand halen.
  In de Perspectiefnota is hiervoor in 2017 een bedrag van € 0,5 miljoen beschikbaar gesteld om eenmalig extra investeringen te doen. Verwachting is dat deze investeringen vanaf 2018 leiden tot een cumulatief hogere uitstroom van mensen uit de bijstand, oplopend tot € 0,5 miljoen in 2021. Er worden enkele proeftuinen met werkcoaches in vier wijken (Geitenkamp, Malburgen, Kronenburg en Elden) in 2018 gestart die deze werkwijze "bottom up" ontwikkelen en uitvoeren om daarna, op basis van de opgedane kennis en ervaring, dit breed toe te passen in alle wijken vanaf 1 januari 2019. Dit vraagt om een nauwe afstemming van werkcoaches met de sociale wijkteams en teams Leefomgeving;
- De wijkgerichte werkwijze wordt in 2018 verder geïmplementeerd, waarbij inspanningen vanuit de Participatiewet, Wmo en Jeugdwet worden gebundeld. De uitvoeringsplannen en proeftuinen geven hieraan richting, alsmede hoe de wijkgerichte aanpak wordt uitgewerkt en wordt bewaakt.

Meer informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in de taakvelden Begeleide participatie en Arbeidsparticipatie.

Armoedebestrijding en schulddienstverlening

- Vanuit de wijkaanpak en de Armoede-Agenda wordt sterk ingezet op het bestrijden en waar mogelijk voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede. Voorkomen moet worden dat deze kinderen de volgende generatie in armoede zijn;
- Het terugdringen van schuldenproblematiek maakt onderdeel uit van de veranderopgaven Doorbraak naar werk en Zorg dichterbij. De focus is gericht op:
  - financiële zelfredzaamheid door activerende schulddienstverlening;
  - preventie en vroegsignalering;
  - schulddienstverlening toegankelijker maken voor ondernemers en ZZP-ers;
  - gerichte aanpak jongeren met schulden.

Meer informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in de taakvelden Inkomensregelingen en Maatwerkdienstverlening volwassenen.

Wmo/Jeugdwet

- De veranderopgave Zorg dichterbij heeft de focus op:
  - het vergroten van preventieve maatregelen om het beroep op maatwerkvoorzieningen (Wmo) en specialistische jeugdhulp te verlagen;
  - kostenbesparing door het omzetten van maatwerkvoorzieningen (Wmo) en specialistische jeugdhulp naar algemene voorzieningen waar iedere inwoner gebruik van kan maken;
  - het omzetten van het oude zorgaanbod naar nieuwe producten op basis van de behoefte vanuit de wijken.
- De transformatie in het sociale domein heeft tot doel om per gebied tot een passend zorgaanbod (preventie, algemene voorzieningen, maatwerkvoorzieningen Wmo en specialistische jeugdhulp) te komen. Samen met inwoners, vrijwilligers, kerkelijke en (andere) ideële organisaties en aanbieders geven de teams Leefomgeving en de sociale wijkteams inhoud aan dit aanbod. De adviesraden hebben hierbij een belangrijke inhoudelijke inbreng. Op termijn zal de transformatie van het sociale domein leiden tot een wijkgericht aanbod en tot kostenbesparing door een verschuiving van specialistische naar algemene voorzieningen;
- Het totale doelgroepenvervoer dat bestaat uit een verzameling van diverse (vervoers)producten, onderdeel te laten uitmaken van het sociaal domein. De toekenning daarvan gebeurt veelal in samenhang met andere voorzieningen in het sociale domein. De sociale wijkteams worden daarmee integraal verantwoordelijk voor de toekenning van het doelgroepenvervoer als onderdeel van het totaal aan zorg en ondersteuning. Het budget voor het doelgroepenvervoer (inclusief leerlingenvervoer) gaat hiermee onderdeel uitmaken van het totale budget voor het sociaal domein.

Wmo/Jeugdwet: autonome en structurele ontwikkelingen budgettair

- de komende jaren zijn er diverse autonome en structurele ontwikkelingen, waardoor de uitgaven sterk zullen toenemen. Het betreft ontwikkelingen binnen de Wet Langdurige Zorg (Wlz) die tot een hoger beroep op de Wmo zullen leiden, indexeringen en taakmutaties van het Rijk (bijvoorbeeld het verlagen van de maximale eigen bijdrage). Deze structurele kostenstijgingen kunnen niet in zijn geheel binnen het huidige budget of via de transformatie-opgave opgevangen worden;
- om voornoemde redenen zijn er met betrekking tot de indexeringen en de taakmutaties extra middelen aan deze beleidsterreinen toegevoegd.

Voor meer toelichting: zie onderdeel Ontwikkelingen in het financiële kader.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in de taakvelden Wijkteams, Maatwerkvoorzieningen Wmo, Maatwerkdienstverlening volwassenen en Maatwerkdienstverlening jeugd, Geëscaleerde zorg volwassenen en Geëscaleerde zorg jeugd.

Integratie en vluchtelingen/asielzoekers

- Veranderopgave Inclusief Arnhem: deze veranderopgave heeft tot doel dat mensen, ongeacht hun achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur, kunnen participeren in de Arnhemse samenleving;
- Bevordering sociale cohesie door bruggen te slaan tussen alle bevolkingsgroepen en stromingen in Arnhem met als doel dat alle inwoners van Arnhem meedoen. Begrippen als onderling respect en vertrouwen krijgen hierbij specifieke aandacht. Actief wordt ingezet op het voorkomen van radicalisering: hierbij ligt een samenhang met het taakveld Openbare orde en veiligheid.
- Bij vluchtelingen en statushouders ligt de focus op:
  - integratie van statushouders. Hiervoor is een uitvoeringsplan in 2016 door het college opgesteld dat verder wordt uitgevoerd in 2017/2018.;
  - het realiseren van de taakstelling van huisvesting van statushouders. Momenteel loopt Arnhem voor op de taakstelling;
  - Noodopvang (NOA) van uitgeprocedeerde asielzoekers die geen (rijks)opvang hebben en die een binding met Arnhem hebben. Samen met de ketenpartners wordt gezocht naar mogelijkheden voor perspectief voor deze asielzoekers (ofwel in land van herkomst, ofwel in Nederland). Naast deze noodopvang verzorgt het Stoelenproject Bed, Bad, Brood voor personen die niet voldoen aan de criteria van de noodopvang.

Meer informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in het taakveld Samenkracht en burgerparticipatie.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven

Doorbraak naar werk

- Voorkomen uitkeringsafhankelijkheid;
- Perspectief om voor eigen inkomen te zorgen;
- Versterken samenwerking instroom naar werk;
- Maatwerk bieden om werkfit te worden.

Zorg dichterbij
- Minder afhankelijkheid van specialistische ondersteuning door versterking van basisvoorzieningen;
- Passende inzet van zorg en ondersteuning, waardoor de effectiviteit vergroot wordt;
- Vermindering van schuldenproblematiek door vroegsignalering en inzet van passende ondersteuning;
- Doen wat nodig is prevaleert boven bestaande financieringsschotten, wet- en regelgeving en partijen;
- Langer veiliger, zelfstandiger en gelukkiger kunnen blijven wonen in de wijk.

Inclusief Arnhem
- Een integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021;
- Versterken van sociale cohesie en het bestrijden van uitsluiting en intolerantie;
- Versterken van diversiteit in de gemeentelijke organisatie.

Doelen vanuit de reguliere opgaven
- Arnhemmers zijn economisch zelfstandig;
- Arnhemmers met een laag inkomen doen mee;
- Zorg en ondersteuning op maat en in de wijk;
- Vluchtelingen en statushouders doen mee in de Arnhemse samenleving.

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven
- Zo snel mogelijk uitkeringsgerechtigden bewegen naar betaald werk;
- Activerend werk voor inwoners met grote afstand tot de arbeidsmarkt om zich te ontwikkelen tot betaald werk met ondersteuning of vrijwilligerswerk;
- Arnhemse kinderen uit minimagezinnen doen mee en hebben toekomstperspectief;
- Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam en schuldenvrij;
- Effectieve zorg en ondersteuning op maat en bij voorkeur in de wijk;
- Bevorderen zelfregie en betrokken netwerk bij aanpak sociale problematiek;
- Bevorderen sociale cohesie.

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven
- Inkomensondersteunende voorzieningen voor rechthebbende minima;
- Draagvlak voor integratie vluchtelingen in de Arnhemse samenleving;
- Sobere opvang van asielzoekers en vluchtelingen;
- Regionale afspraken Beschermd thuis (beschermd wonen en maatschappelijke opvang) in het geval van decentralisatie naar gemeenten.

Monitoring
- Staat van de Stad;
- Wijkprofielen sociaal domein;
- Waarstaatjegemeente;
- Veiligheidsmonitor.

Partner(s)

Verbonden partijen

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Hoog
Doel	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht. Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie.Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (vooralsnog Wmo-vervoer en Leerlingenvervoer).

GO Arnhem Nijmegen City Region	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	Samenwerken aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen

Sociaal Domein Centraal Gelderland

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van het sociaal domein.Op dit moment wordt er alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule "Inkoop". Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het sociaal domein (Jeugdzorg en Wmo). Er loopt een besluitvormingsproces om twee nieuwe modules, te weten Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV, regiogemeenten en Presikhaaf Bedrijven) en Onderwijszaken, onder te brengen per 1 januari 2018. De organisatiestructuur binnen de modulaire gemeenschappelijke regeling wordt momenteel onderzocht.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 16 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Hoog
Doel	Deze regeling is in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit is het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan personen die (nog) niet kunnen re-integreren in een reguliere baan.

Voor meer informatie zie paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen

Partners uitvoering Participatiewet

- UWV;
- Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland;
- Scalabor.

Partners uitvoering Wmo en Jeugdzorg

- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Gesubsidieerde welzijnsorganisaties;
- Gecontracteerde zorgaanbieders.

Partners Asielzoekers en vluchtelingen

- COA (Centraal Opvang orgaan Asielzoekers);
- Vluchtelingenwerk Oost Nederland;
- Platforms "Arnhem voor Vluchtelingen", "Welkom in Arnhem", "Welkom in Elden" en andere vrijwilligers(organisaties).

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

Samenkracht en burgerparticipatie

- De inclusieve Arnhemse samenleving;
- Stimuleringsregeling Burgerkracht Sociaal Domein;
- Ondersteuning en waardering mantelzorgers/respijtzorg.

Inkomensregelingen

- Armoedebestrijding ZZP'ers en ondernemers;
- Armoedebestrijding niet westerse migranten.

Arbeidsparticipatieinstrumenten gericht op toeleiding naar werk

- Doorontwikkeling Werkgeversservicepunt (Implementatie Bedrijfsplan);
- Transitie Presikhaaf Bedrijven naar Scalabor.

Maatwerkvoorzieningen Wmo

- Plan van aanpak vervolg Doelgroepenvervoer (voor 2017 e.v.).

Geëscaleerde zorg volwassenen

- Regionaal Plan Beschermd Wonen (2017).

Actuele beleidskaders

Samenkracht en burgerparticipatie
- Koersnota Van Wijken Weten (2016);
- Uitvoeringsplan Transformatie Sociaal Domein (2016);
- Uitvoeringsplan Van Wijken Weten (2016).
- Raadsvoorstel Integratie in de Arnhemse Vluchtelingenketen (2016);
- Beleidsagenda sexuele diversiteit 2015 - 2017 (2015).

Wijkteams
- Werkwijze wijkteams;
- Raadsbrief herpositionering sociale wijkteams Arnhem.

Inkomensregelingen
- Armoedeagenda 2015 - 2018 (2014).
- nota Doorontwikkeling Armoede en schulddienstverlening (2016);

Begeleide participatie
- Raadsbrief Stand van zaken implementatie Participatiewet en de transitie van Presikhaaf & Bedrijven (2016).

Arbeidsparticipatieinstrumenten gericht op toeleiding naar werk
- Uitvoeringsplan deel Participatie.pdf
- Raadsinformatiebrief Koers, keuzes en overwegingen Uitvoeringsplan en Bestedingsplan Participatie;
- Raadsvoorstel Advies inzake regionale samenwerking Participatiewet en toekomst Presikhaaf & Bedrijven;
- Bedrijfsplan Werkgeversservicepunt (WSP);
- Businesscase transitie Presikhaaf & Bedrijven.
- Raadsvoorstel en Werkboek Werkbedrijf Arnhem
- Re-integratieverordening

Maatwerkvoorzieningen en maatwerkdienstverlening Wmo volwassenen
- *Uitvoeringsplan deel Wmo.pdf (pdf 404 kB)*
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2015

Maatwerkdienstverlening Wmo jeugd
- *Beleidsplan Jeugdzorg Wmo.pdf (pdf 4785 kB)*
- Uitvoeringsplan deel Jeugdhulp.pdf;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem.pdf .

Geëscaleerde zorg volwassenen
- Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling 2015-2019

Financiën

Regulier programma 6. Participatie en maatschappelijke ondersteuning

Regulier programma 6. Participatie en maatschappelijke ondersteuning	Rekening 2016	Begroting 2017 Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	368.608	198.174	204.375	**207.960**	200.480	197.796	195.716
Baten	130.167	106.376	106.422	**106.792**	107.137	107.507	107.877
Saldo van baten en lasten	-238.441	-91.798	-97.953	-101.168	-93.343	-90.289	-87.839
Toevoegingen aan reserves	14.498	1.488	10.800	**1.680**	500	500	500
Onttrekkingen aan reserves	10.914	538	5.147	**12.374**	4.274	2.965	349
Mutaties reserves	-3.584	-950	-5.653	**10.694**	3.774	2.465	-151
Resultaat	-242.025	-92.748	-103.606	**-90.474**	-89.569	-87.824	-87.990

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	Bedrag
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Hogere lasten sociale werkvoorziening agv wijziging verdeelsleutel	2.621
- Aanloopkosten en overige frictiekosten Scalabor i.o.	6.735
- Voeding nieuwe BR Bijstand naar werk uit BUIG-budget	-500
- Prognose nieuwe verdeelmodel Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG)	-28
- Investeren in werk	-125
- Overheveling Mantelzorg en Innovatie naar Beschermd Wonen	95
- Indexering Sociaal Domein naar Beschermd Wonen	500
- Middelen Noodfonds naar Beschermd Wonen	370
- Tekort Beschermingsbewind-BooM, confrontatie van businesscase en feitelijk verloop	1.309
- Aanvullende maatregelen binnen Beschermingsbewind / BooM	-248
- Actualisatie kapitaallasten	-26
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-7
Bestaand beleid	
- Aflopende Rijksmiddelen voor financiering WSW	-2.709
- Incidentele overheveling niet bestede middelen Participatiebudget (Rb 19-12-2016)	-520
- Incidentele overheveling niet bestede middelen ID-banen (Rb 19-12-2016)	100
- Incidentele overheveling niet bestede middelen Huishoudtoeslag (HHT) (Rb 19-12-2016)	-1.400
- Incidentele overheveling niet bestede middelen Presikhaaf Bedrijven (Rb 19-12-2016)	-510
- Extra middelen Presikhaaf Bedrijven	1.035
- Ontwikkeling Rijksbijdrage Participatiewet	-370
- AWBZ MO Middelen	-500
- Aandeel in Loonsom wijken	302
- Incidentele overheveling niet bestede middelen Asielzoekers en vluchtelingen (Rb 19-12-2016)	-800
- Extra budget vluchtelingenstroom valt weg in 2018 (Rb 19-06-2017)	-100
- Gevolgen nieuw verdeelmodel DU Vrouwenopvang	-913
- Afname extra inzet op bewindvoering (Armoede agenda)	-383
- Diversen	-343
Totaal lasten	**3.585**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Rendementsverbetering Presikhaaf Bedrijven	370
Bestaand beleid	
-	0
Totaal baten	**370**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-3.215**

Mutaties reserves 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
- BR Bijstand naar werk: voeding tlv BUIG budget	500
- BR Noodfonds: Voeding BR Noodfonds t.l.v. WMO (Rb 03-11-2014)	480
- BR Noodfonds: Voeding BR Noodfonds t.l.v. Zorg (Rb 03-11-2014)	700
Totaal toevoegingen	**1.680**

Onttrekkingen	
- BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein: Subsidieregeling Burgerkracht Sociaal Domein Arnhem (Rb 25-04-2016)	472
- BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang: Actualisatie (Rb 07-11-2016)	25
- BR Kapitaallasten: Dekking Terrein van Diemenhof (Rb 29-06-2015)	16
- BR Taakmutaties gemeentefonds - Overloop: Voorbereidingskosten ESF subsidie (Rb 29-09-2014)	29
- BR Noodfonds: t.g.v. Sociaal Domein	11.832
Totaal onttrekkingen	**12.374**
Totaal mutaties reserves	**10.694**

Lasten per taakveld

Participatie en Maatschappel Ondersteun	**Begroting 2017** Geamendeerd	t/m 10 Juli	**Begroting 2018**	**Meerjarenraming** 2019	2020	2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Samenkracht en burgerparticipatie	2.679	2.781	1.768	1.753	1.038	1.004
Wijkteams	0	4	175	175	175	175
Inkomensregelingen	113.830	114.901	113.372	114.297	114.140	113.588
Begeleide participatie	32.587	36.200	42.949	34.663	33.130	31.678
Arbeidsparticipatie	925	1.253	773	739	739	739
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	7.552	6.701	7.447	7.526	7.526	7.526
Maatwerkdienstverlening 18+	8.939	10.632	9.779	9.760	9.922	9.940
Maatwerkdienstverlening 18-	443	469	443	443	62	62
Geëscaleerde zorg 18+	29.552	29.769	29.575	29.448	29.387	29.327
Geëscaleerde zorg 18-	1.667	1.667	1.679	1.676	1.676	1.676
Totaal	**198.174**	**204.375**	**207.960**	**200.480**	**197.796**	**195.716**

R7 Gezondheid en milieu

Arnhem wil een gezonde en duurzame stad zijn. Vanuit volksgezondheid zet Arnhem zich in op preventie op wijkniveau, het bevorderen van een gezonde leefstijl en een integrale, sluitende aanpak van gezondheidsproblemen. Milieutaken gericht op het verbeteren van afvalscheiding, op het gebied afgestemde stadsreiniging, goed functionerende riolering, voorkomen van wateroverlast, milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem, geluid, geur, energie en klimaat) dragen bij tot gezonde, leefbare wijken en openbare ruimte.

Ambitie

Volksgezondheid

De gemeente voert de gemeentelijke taken van de Wet publieke gezondheid (Wpg) uit en vervult hierbij een regierol gericht op een gecoördineerde, integrale en sluitende aanpak van gezondheidsproblemen. Specifieke groepen zijn de jeugd tot 19 jaar en ouderen vanaf 65 jaar. Ook binnen andere programma's (sport, maatschappelijke ondersteuning en wonen) worden belangrijke bijdragen geleverd aan het bevorderen van gezondheid.
De Arnhemse ambitie is gericht op:

- het terugdringen van gezondheidsachterstanden;
- een verschuiving van zorg van de tweede naar de eerste en nulde lijn. Dit vraagt om aansluiting op de wijkteams en afstemming tussen preventie, zorg en ondersteuning samen met de andere actoren in het veld;
- het bevorderen van een gezonde leefstijl, zodat inwoners beter voor zichzelf kunnen zorgen en langer kunnen participeren in de samenleving;
- het bevorderen van gezond gedrag en gezondheidsvaardigheden en het stimuleren van een gezonde fysieke en sociale omgeving;
- toekomstbestendige Jeugdgezondheidszorg (JGZ) als sterke preventieve basis voor het jeugdstelsel.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in het taakveld Volksgezondheid.

Riolering

- Het rioolbeleid is opgenomen in het wettelijk verplichte gemeentelijke rioleringsplan (GRP 5; 2014-2018). De ambitie in GRP 5 is beperkt tot realisatie van alleen de technisch noodzakelijke rioolvervangingen; vooral het herstellen en vervangen van slechte riolen. Maatregelen om knelpunten op het gebied van wateroverlast op straat en oppervlaktewaterkwaliteit op te lossen zijn niet in het GRP5 opgenomen.
- De ambitie voor de periode 2019-2023 wordt in GRP 6 vastgelegd. Hieraan voorafgaand zal een uitgangspuntennota aan de Gemeenteraad worden voorgelegd.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in het taakveld Riolering.

Afval

- verminderen van de hoeveelheid restafval door verbeteren van afvalscheiding. Afvalscheiding en hergebruik helpt bij het verminderen van de belasting op het milieu en bespaart kosten en grondstoffen.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden in het taakveld Afval.

Stadsreiniging

- sober en doelmatig onderhoud voor een schone openbare ruimte (groenvoorzieningen, verharding en kunstwerken);
- hoger ambitieniveau op enkele locaties in de stad (Centrum, het vernieuwde stationsgebied en rondom wijkwinkelcentra).

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in taakveld Verkeer en vervoer dat voor het onderdeel stadsreiniging valt onder het reguliere programma Gezondheid en milieu.

Milieubeheer

- Energie, duurzaamheid en luchtkwaliteit:
  de ambities voor energie en duurzaamheid en luchtkwaliteit zijn vastgelegd in het programmaplan New energy made in Arnhem (september 2015). De focus ligt primair op versterking van de Energie- en Milieutechnologie-sector (EMT), energiebesparing een toename van het aandeel duurzame energie en de voorbeeldige gemeente.
- Bodem en ondergrond:
  het is een gemeentelijke taak (vanuit de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) te zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Arnhem is bevoegd gezag Wbb en voert namens het Rijk de wettelijke

taken uit (onderzoek, beschikkingen, toezicht en handhaving). Naast deze wettelijke taken is er de ambitie om de Ondergrond in te zetten bij de klimaatadaptatie en als duurzame bron van energie.

- Luchtkwaliteit:
  voor het halen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit is een onderzoek uitgevoerd naar een uitbreiding van de bestaande milieuzone met meer categorieën voertuigen. In de tweede helft 2017 wordt de met de stad het referentiescenario besproken, zodat de implementatie van het gekozen scenario in oktober in het college kan worden besloten en de raad kan worden geïnformeerd. In 2018 kan implementatie plaatsvinden. Voor deze implementatie wordt voorgesteld om ten laste van de algemene middelen in 2018 incidentele middelen (€ 406.000) ter beschikking te stellen en vanaf 2018 structurele middelen (€ 120.000 eerste jaar en €60.000 de volgende jaren) voor ontwikkel- en realisatiecapaciteit.
- Externe veiligheid:
  externe veiligheid gaat over het beheersen van risico's die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij (ruimtelijke) ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.
- Geluidshinder:
  geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het lopende Actieplan Omgevingslawaai voor bestaande woningen en wegen was daar de eerste stap in. De volgende stap is het aanpassen van het geluidbeleid aan deze aanpak en het veranderen van de saneringsopdracht aan de ODRA. De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden.
- Handhaving:
  - voorbereiding Omgevingswet (invoering vanaf 2019): in 2018 zal er extra aandacht worden gegeven om de Omgevingswet vanaf 2019 te kunnen uitvoeren;
  - prioriteiten (voor de verbonden partij ODRA) zijn een goede actualiteit van het vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven. Vergunningverlening en handhaving dragen hiermee bij aan het behalen van de landelijke en lokale doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid;
  - het amendement Rechte rug (2): Met ambitie de overlast te lijf is nader uitgewerkt in de nota Handhaving fysieke ruimte.

Meer inhoudelijke informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in het taakveld Milieubeheer.

Conventionele explosieven

In de Tweede Wereldoorlog is hevig gevochten in en rond Arnhem. De bodem bevat daardoor nog bommen en granaten uit die tijd, die soms pas bij graafwerk worden gevonden. Het beleid is gericht op:

- actueel inzicht aanwezigheid van explosieven.

Meer inhoudelijke informatie is te vinden in taakveld Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) dat voor het onderdeel conventionele explosieven valt onder het reguliere programma Gezondheid en milieu.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven

Veranderopgave Circulair Arnhem

- Komen tot een Visie Circulair Arnhem 2018.

Doorbraak naar Werk

- Maatwerk bieden om werkfit te worden.

Inclusief Arnhem

- Een integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021.

Doelen vanuit de reguliere opgaven

- Gezonde Arnhemmers;
- Gezonde, leefbare wijken en openbare ruimte;
- Gescheiden afvalverwerking.

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven

- Samenwerking met (eerstelijns) gezondheidszorg om werkfit te worden;
- Bijdrage Volksgezondheid aan Inclusie agenda Arnhem 2018-2021;
- Voldoen aan doelen NEMIA (New energy made in Arnhem).
  Toelichting:
  - energieneutraliteit in 2050;
  - versterken cluster Energie- en Milieutechnologie in en vanuit Arnhem;
  - duurzame energie (elektriciteit) en energiebesparing;
  - vergroten voorbeeldfunctie van gemeente;
  - schonere lucht.
- Hergebruik afvalstromen.

Toelichting:
- minder restafval vanuit huishoudens
- meer en betere afvalscheiding en hergebruik van afvalstromen
- meer bewustwording over meerwaarde afvalscheiding.

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven
- Terugdringen van gezondheidsachterstanden;
- Verschuiving van zorg van de tweede naar de eerste en nulde lijn;
- Bevorderen gezonde leefstijl;
- Stimuleren van een gezonde fysieke en sociale omgeving;
- Een toekomstbestendige, doelmatige en flexibele JGZ;
- Leefomgeving (lucht, bodem, geluid en externe veiligheid) voldoet aan normen.

Monitoring
- Waarstaatjegemeente.nl, onderdeel gezondheid
- Waarstaatjegemeente.nl, onderdeel klimaat.

Relevante monitoringsinstrumenten zijn tevens opgenomen in de taakvelden behorende bij dit programma.

Partner(s)

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Hoog
Doel	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 16 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.

Voor meer informatie zie paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen
- Gecontracteerde partijen.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen
Volksgezondheid
- Vaststelling lokaal gezondheidsbeleid 2018 e.v. jaren

Riolering
- GRP6 (periode 2019-2023);
- Watervisie (gezamenlijk visie van gemeente en beide waterschappen als opvolger van het Waterplan Arnhem 2009-2015).

Afval
- Invoering Diftar: systeem met gedifferentieerde tarieven.

Actuele beleidskaders
- Verlenging lokaal gezondheidsbeleid (raadsbesluit 29 juni 2015);
- Koersnota Van Wijken Weten (vastgesteld op 17 maart 2016);
- New Energie made in Arnhem (raadsbesluit september 2015);
- het amendement 16A41 Rechte rug (2): Met ambitie de overlast te lijf is in 2017 nader uitgewerkt in de nota Handhaving fysieke ruimte.

De actuele beleidskaders zijn verder opgenomen bij de taakvelden behorende bij dit programma.

Financiën

Regulier programma 7. Gezondheid en milieu

Regulier programma 7. Gezondheid en milieu	Rekening 2016	Begroting 2017 Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	**Begroting 2018**	Meerjarenraming 2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	41.411	30.821	33.099	**30.356**	29.457	29.511	29.530
Baten	7.512	2.281	2.477	**2.891**	3.086	3.467	3.867
Saldo van baten en lasten	-33.899	-28.540	-30.622	**-27.465**	-26.371	-26.044	-25.663
Toevoegingen aan reserves	1.578	132	365	**247**	28	28	146
Onttrekkingen aan reserves	22.958	7.267	8.637	**872**	170	0	0
Mutaties reserves	21.380	7.135	8.272	**625**	142	-28	-146
Resultaat	-12.519	-21.405	-22.350	**-26.840**	-26.229	-26.072	-25.809

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	**Bedrag**
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Ontwikkeling kapitaallasten	-749
- Uitbreiding Milieuzone	406
- Ontwikkel en realisatiecapaciteit Milieuzone	120
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-3.132
- Decentralisatieuitkering Gezond in de stad	293
Bestaand beleid	
- Ontwikkeling kapitaallasten	1.139
- Incidentele middelen 2017 voor Milieubeheer (o.a. Gelders loket E-palen, omgevingslawaai, regionaal energieloket, EMIA, Handhaving Milieuzone)	-778
- Invoering gedifferentieerde afvaltarieven (diftar) per 1-1-2018	1.017
- Afname tijdelijke middelen voor pilot invoering Diftar	-150
- Afname middelen gereserveerd voor niet activeerbare kosten Gemeentelijk Riolerings Plan	-163
- Extra middelen in 2017 a.g.v. gezondheidsprogramma's (o.a. Gezond in de stad' en 'Jongeren op gezond gewicht')	-562
- Extra middelen in 2017 a.g.v. pilot invoering Green Bags	-160
- Dierenwelzijn (overgeboekt naar R5)	-34
- Diversen	10
Totaal lasten	**-2.743**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
Bestaand beleid	
- Invoering gedifferentieerde afvaltarieven (diftar) per 1-1-2018	693
- Extra opbrengsten in 2017 a.g.v. gezondheidsprogramma 'Jongeren op gezond gewicht'	-134
- Extra opbrengsten in 2017 a.g.v. pilot invoering Green Bags	-160
- Diversen	15
Totaal baten	**414**
Totaal mutaties van baten en lasten	**3.157**

Mutaties reserves 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
- BR GRP Dekking kapitaallasten: Herijking (MJPB 2018-2021)	16
- BR Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte: Herijking riolering (Rb 07-11-2016)	231
Totaal toevoegingen	**247**
Onttrekkingen	
- BR Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte: Herijking riolering (Rb 07-11-2016)	153
- BR GRP Dekking kapitaallasten: Kasschuif (Rb 29-05-2015)	134
- BR Huishoudelijk afval: Uitrol omgekeerd afval inzamelen (Rb 27-03-2017)	200
- BR Huishoudelijk afval: Uitrol project Diftar (Rb mjpb 2018-2021)	335
- BR Energy Made in Arnhem: Inkoop elektriciteit en gas (Rb 07-11-2016)	50
Totaal onttrekkingen	**872**
Totaal mutaties reserves	**625**

Lasten per taakveld

Gezondheid en Milieu	Begroting 2017 Geamendeerd	Begroting 2017 t/m 10 Juli	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Verkeer en vervoer	560	665	630	875	937	950
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	0
Volksgezondheid	5.370	5.647	5.307	5.163	5.159	5.156
Riolering	15.031	14.925	11.930	12.280	12.424	12.564
Afval	5.445	6.467	7.407	6.606	6.476	6.345
Milieubeheer	3.834	5.347	5.033	4.485	4.468	4.468
Begraafplaatsen en crematoria	48	48	48	48	48	48
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	533	0	0	0	0	0
Totaal	**30.821**	**33.099**	**30.356**	**29.457**	**29.511**	**29.530**

R8 Wonen en ruimte

In de Arnhemse woonprincipes 2016-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken. De nieuwe Omgevingswet wordt voorbereid, de nieuwe werkwijze van de Welstand wordt uitgevoerd en de werkprocessen van de ODRA worden verbeterd. De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie.

Ambitie

- Arnhem als vitale en aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken en te verblijven;
- Ontwikkelen en beheren van de fysieke stad door de eigen Arnhemse kwaliteiten te onderkennen en hierop actief voort te bouwen;
- Vinden van het evenwicht tussen het volgen van een heldere ruimtelijke koers op hoofdlijnen en het flexibel benutten van kansen en de energie vanuit de stad;
- Situationeel toepassen van gemeentelijk grondbeleid en de al onder handen zijnde gemeentelijke grondexploitaties tot een goed einde brengen. Het gaat onder andere om de zuidelijke binnenstad en Schuytgraaf;
- Exploitatiegronden die nog in handen zijn van de gemeente, maar waar nog geen plan voor is, zo goed mogelijk (zowel beleidsmatig als opbrengstmatig) inzetten voor ontwikkeling van de stad;
- Andere partijen die aan de slag zijn of willen gaan met de ontwikkeling van de stad, worden hierbij gestimuleerd en (kostenneutraal) begeleid;
- Lopende gemeentelijke investeringsprojecten (zoals Malburgen) afronden.

Ruimtelijke ordening

- De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is een stip op de horizon, geen blauwdruk van wat het moet worden. Dat geeft de ruimtelijke ontwikkeling de nodige flexibiliteit om in te kunnen spelen op de eigen Arnhemse kwaliteiten en om ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Flexibiliteit in de uitvoering vraagt wel om robuuste en heldere kaders op hoofdlijnen zoals bestemmingsplannen.
- Sobere en doelmatige implementatie van de Omgevingswet: de basis op orde op het moment van invoering van de wet.

Meer informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in taakveld Ruimtelijke ordening.

Grondbeleid

- Het gemeentelijk grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per situatie en locatie. Ontwikkelingen door andere partijen dan de gemeente worden gestimuleerd en zullen door de gemeente worden begeleid.

Meer informatie is te vinden in het taakveld Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen).

Wonen en bouwen

- De beleving van Arnhem als aantrekkelijke stad wordt beïnvloed door de kwaliteit van zowel het bestaande woningaanbod als de nieuwbouwplannen en de woon- en leefomgeving. In de Arnhemse woonprincipes 2025 die in 2015 zijn vastgesteld, wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad in de regio versterken;
- De komende jaren groeit de stad nog wat verder, vervolgens zal zij zich stabiliseren. Dit daagt Arnhem uit om strak te koersen: wat is nodig om de aantrekkelijkheid van de stad te behouden en welke keuzes horen daarbij?

Meer informatie over voornoemde onderwerpen is te vinden in het taakveld Wonen en bouwen.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven

Vitale economie Arnhem Nijmegen

- Aantrekkelijke (centrum)stad aan de rivier

Veranderopgave Circulair Arnhem

- Komen tot een Visie Circulair Arnhem 2018

Zorg Dichterbij

- Langer veiliger, zelfstandiger en gelukkiger kunnen blijven wonen in de wijk.

Doelen vanuit de reguliere opgaven
- Ruimtelijke kwaliteit is op orde;
- Voldoende aanbod voor wonen en werken op de juiste plek;
- Het realiseren van nieuwe ontwikkelingen tegen aanvaardbare maatschappelijke offers en kosten;
- Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt.

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven
- Arnhem vitaal en aantrekkelijk maken als stad om in te wonen, te werken, te ontmoeten en te verblijven;
- Ontwikkelen en beheren van de fysieke stad door de eigen Arnhemse kwaliteiten te onderkennen en hierop actief voort te bouwen;
- Vergroten van de energieprestatie en duurzaamheid, waaronder bestaande sociale voorraad;
- Huisvesting bieden aan specifieke doelgroepen;
- Inwoners langer zelfstandig laten wonen.

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven
- Het begeleiden van ontwikkelingsplannen van derden (andere grond-pandeigenaren dan de gemeente);
- Doorstroming bevorderen aan de onderkant van de woningmarkt;
- Zelf bouwen bevorderen;
- Kwaliteit verbeteren van de bestaande woningvoorraad.

Monitoring
Wonen
- de Woonmonitor (statische gegevens over het wonen in Arnhem);
- woningbouwplanning en monitoring realisering;
- monitoring prestatie-afspraken met de corporaties.

Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)
- Grexmanager.

Vergunningen
- rapportages ODRA.

Partner(s)

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Laag
Doel	Samenwerken aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Hoog
Doel	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Overige partijen
- Woningcorporaties

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Voorbereiding implementatie Omgevingswet;
- Monitoring prestatie-afspraken en nieuwe afspraken (ter kennisneming);
- Woningbouwplanning en nieuwe regionale afspraken met de provincie;
- Actualisering Volkshuisvestelijke kader 2016-2018 en Uitvoeringsagenda 2017-2018 van de Arnhemse woonprincipes 2025;
- Uitwerking hoe kan worden ingezet op de thema's als sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen, middenhuur en bijzondere woonvormen(waaronder zelfbouw).

Actuele beleidskaders

- Nota *Zicht op Gegronde Keuzes;*
- Herijking van het grondbeleid uit 2005 (Nota Grond(ig) bezien!) in 2013;
- Arnhemse Woonprincipes 2025;
- Volkshuisvestelijk kader 2016-2018;
- Uitvoeringsagenda 2017-2018;
- Huisvestingsverordening 2016;
- Starterslening.

Financiën

Regulier programma 8. Wonen en ruimte

Regulier programma 8. Wonen en ruimte	Rekening	Begroting 2017		**Begroting**	Meerjarenraming		
	2016	Geamendeerde	t/m Raad (10-7-'17)	**2018**	2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	59.032	45.405	75.862	**42.286**	28.031	32.257	29.565
Baten	53.550	45.878	74.166	**39.182**	24.108	29.518	33.502
Saldo van baten en lasten	-5.482	473	-1.696	**-3.104**	-3.923	-2.739	3.937
Toevoegingen aan reserves	952	1.337	1.374	**1.472**	104	251	6.926
Onttrekkingen aan reserves	4.386	2.865	3.028	**1.915**	1.111	493	493
Mutaties reserves	3.434	1.528	1.654	**443**	1.007	242	-6.433
Resultaat	-2.048	2.001	-42	**-2.661**	-2.916	-2.497	-2.496

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	Bedrag
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Implementatie Omgevingswet	190
- Actualisatie kapitaallasten	37
- Taakstelling op R8	-50
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	-193
Bestaand beleid	
- Fasering niet-grondexploitatieprojecten (volume uitgaven obv FJP 2016 neemt af). Zie ook baten	-16.454
- Eenmalige afwikkeling niet-grondexploitatieprojecten (in 2018 0 tegen 1.010 in 2017)	-1.010
- Fasering grondexploitatieprojecten (volume uitgaven obv FJP 2016 neemt toe). Zie ook baten	-16.347
- Fasering overige projecten (volume uitgaven neemt af). Zie ook baten	370
- Afname stimuleringsmaatregelen wonen door eenmalige bijdragen 2017	-250
- Verschuiving capaciteitskosten	131
Totaal lasten	**-33.576**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
-	
Bestaand beleid	
- Fasering niet-grondexploitatieprojecten (volume inkomsten obv FJP 2016 neemt af). Zie ook lasten	-16.456
- Eenmalige afwikkeling niet-grondexploitatieprojecten (in 2018 0 tegen 2.900 in 2017)	-2.900
- Eenmalige afwikkeling grondexploitatieprojecten (in 2018 646 tegen 1.466 in 2017)	-820
- Fasering grondexploitatieprojecten (volume inkomsten obv FJP 2016 neemt toe). Zie ook lasten	-14.999
- Fasering overige projecten (volume inkomsten neemt af). Zie ook lasten	370
- Afname stimuleringsmaatregelen wonen	-100
- Diversen	-79
Totaal baten	**-34.984**
Totaal mutaties van baten en lasten	**-1.408**

Mutaties reserves 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
- BR Bereikbaarheid: correctie parkeerresultaat	-60
- BR Grondexploitatie: afwikkeling resultaat afgesloten project (Rb 19-12-2005)	1.397
- BR Volkshuisvesting: Rente startersleningen (Rb 26-06-2012)	60
- BR Volkshuisvesting: Correctie adm.verwerking BR Starterslen. ipv BR Volksh. (Rb 19-12-2016)	15
- BR Bereikbaarheid: Kapitaallasten Verkeer (MJPB 2018-2021)	60
Totaal toevoegingen	**1.472**
Onttrekkingen	
- BR Zuidelijke Binnenstad: dekking lasten afwikkeling deel project (Rb 07-11-2016)	1.350
- BR Startersleningen: dekking lasten leningen (Rb 07-11-2016)	426
- BR Volkshuisvesting: Realiseren doelen woonvisie (Rb 25-06-2012)	75
- BR Frictiekosten: Frictiekosten ODRA (Rb 07-11-2016)	34
- BR Stimuleringsmaatregelen: Kosten kavelwinkel (Rb 26-05-2014)	30
Totaal onttrekkingen	**1.915**
Totaal mutaties reserves	**443**

Lasten per taakveld

Wonen en Ruimte	Begroting 2017 Geamendeerd	Begroting 2017 t/m 10 Juli	Begroting 2018	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	0	0	0	0
Economische Havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	700	269	57	50	50
Musea	0	0	0	0	0	0
Openbaar groen en (openlucht) recrea	0	0	0	0	0	0
Afval	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	95	44	0	0	0	0
Ruimtelijke Ordening	1.152	1.140	1.271	1.271	1.271	1.271
Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	29.652	41.406	29.749	19.381	22.056	22.552
Wonen en bouwen	14.506	32.573	10.996	7.323	8.881	5.692
Totaal	**45.405**	**75.862**	**42.286**	**28.031**	**32.257**	**29.565**

R9 Financiën en bedrijfsvoering

Financiën en bedrijfsvoering faciliteert de andere programma's in de begroting en stelt kaders voor de gemeentelijke financiële huishouding en de gemeentelijke organisatie. Het gaat hierbij om leningen, verzekeringen, beleggingen en de niet direct aan de andere programma's toe te rekenen kosten, zoals ICT, huisvesting, facilitaire zaken en kapitaallasten. Inzicht wordt gegeven hoe het gemeenschapsgeld wordt ingezet: zorgvuldig en transparant. Hierbij gaat het om de verantwoording van de baten uit het gemeentefonds en het heffen van gemeentelijke belastingen met een evenwichtige lastenverdeling.

Ambitie

Overhead

Instroom inzet jongeren/trainees
Instroom van jongeren vormt een integraal onderdeel van ons personeelsbeleid dat gericht is op duurzame inzetbaarheid van alle medewerkers. Dat betekent dat rekening wordt gehouden met verschillende levensfases waarin medewerkers zich bevinden en de bijbehorende kenmerken van hun generatie.
Om jonge instroom te bevorderen zijn in 2016 8 van de 10 trainees in vaste dienst genomen en zijn in september 2017 weer 10 nieuwe trainees verwelkomd. Daarnaast wordt gewerkt aan:

- aanscherpen van de arbeidsmarktcommunicatie, o.a. gericht op jongeren;
- creëren van werkervaringsplaatsen, garantiebanen en stageplekken voor jongeren;
- kennisoverdracht tussen generaties, o.a. door "dakpanconstructies", mentoren en generatie seminars en generatieleren.

Bevorderen diversiteit in personeelsbeleid

- Motie "Bewustwording als middel tegen discriminatie" (van de Partij van de Arbeid en Verenigd Arnhem): In 2017 zijn pilots gehouden met anoniem solliciteren. In de raadsbrief van 9 mei 2017 is aangegeven dat de pilot wordt verlengd tot eind 2017. Zo kan beter inzicht verkregen worden in de effecten van anoniem solliciteren voor de komende periode;
- Doorgegaan wordt met het bevorderen van het proces van bewustwording van vooroordelen rondom afkomst en de effecten van stereotypering door het geven van trainingen door het “College voor de rechten van de mens”. Deze trainingen zijn bedoeld voor alle managementteams en (potentiële) leden van sollicitatiecommissies. Elk managementteam volgt eind 2017 of begin 2018 een training; daarnaast wordt het thema 'bewustwording van vooroordelen' minimaal 2 x per jaar geagendeerd in elk managementteam en in het Directie en Clustermanagers Team (DCT);
- Bij de werving van kandidaten wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden van netwerken en social media om de kandidaten met een migratieachtergrond te enthousiasmeren om te solliciteren;
- Daarnaast wordt doorgegaan met het zoveel mogelijk aannemen van stagiaires en trainees met een migratieachtergrond.

Indirecte personeelskosten

- Eind 2016 is het sociaal plan als gevolg van de reorganisatie 2012 afgelopen. Een aantal kandidaten heeft een verlengde periode. De resterende mobiliteitskandidaten (18) zijn ontslagen en ontvangen een WW-uitkering. De doelstelling is om de wachtgeldverplichting zo beperkt mogelijk te laten zijn. Er loopt momenteel een pilot waarbij een deel van de groep begeleid wordt door een extern bureau met als doel om alsnog een baan vinden;
- Als gevolg van invulling van een aantal stelposten zijn de indirecte personeelskosten, ondanks een salarisstijging, iets teruggelopen. Een nadere uitwerking is opgenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering.

Huisvesting

- Op 27 maart 2017 heeft het college de nota "Eigen huisvesting" vastgesteld. Daarmee is voorzien in de huisvesting van de huidige gemeentelijke onderdelen tot 1 juli 2023 in het huidige Stadskantoor en Stadhuis. Vervolgens heeft het college op 1 mei 2017 richtinggevende uitgangspunten vastgesteld voor een uit te voeren haalbaarheidsonderzoek naar de huisvesting van het bestuur en de kernorganisatie met als uitgangspunt het Stadhuis;
- Met het aangaan van de nieuwe huurcontracten voor het Stadskantoor voor de duur van 3 jaar, dus lopende van 30 juni 2020 tot 30 juni 2023, wordt de taakstelling op huisvesting vanaf 2020 ter grootte van € 1,2 miljoen per jaar gerealiseerd.

ICT

- Van de voorgenomen investeringen zal mogelijk gaande het jaar blijken dat een deel niet geactiveerd kan worden. Uitgestelde ICT-investeringen worden veelal veroorzaakt door uitstel/ afstel van landelijke wet- en regelgeving, centrale voorzieningen en door lokale keuzes in de eigen organisatie of de periferie ervan. Hierdoor ontstaat mogelijk een voordeel in de kapitaallasten, dat weer benodigd is om door het veroorzaakte

uitstel (tijdelijke) maatregelen te kunnen treffen. Zo zal de afstel van de landelijke Basis Registratie Personen ongetwijfeld gaan leiden tot nieuwe investeringen op lokaal niveau;
- Het wordt steeds meer gebruikelijk om op het gebied van City Intelligence/ managementinformatie en inzet van informatiesystemen (onder andere Cloud-oplossingen) de activiteiten niet te realiseren door eenmalige investeringen, maar door activiteiten waarvoor een jaarlijks exploitatiebudget noodzakelijk is. In die gevallen worden informatiesystemen/ oplossingen met abonnementen gehuurd en treedt een verschuiving op van de investeringsbegroting naar de exploitatiebegroting;
- Een betrouwbare informatievoorziening is essentieel voor het goed functioneren van de processen van de gemeente. De noodzaak van informatieveiligheid komt onder meer voort uit de toenemende digitalisering van de gemeentelijke dienstverlening, waardoor de afhankelijkheid van de geautomatiseerde informatieverwerking steeds verder groeit. Maar het is niet alleen de automatisering. De samenwerking met andere overheden (in ketens) en contacten met burgers en bedrijven neemt steeds verder toe. Dit legt (gedeeltelijk nieuwe) eisen op aan de kwaliteit van de informatievoorziening van de gemeente. Aandachtspunten daarbij zijn toenemende flexibilisering, "het nieuwe werken" en grotere mobiliteit. Tegelijk neemt de Cybercriminaliteit toe, waarbij de overheid een belangrijk doelwit blijft.

Kapitaallasten
In 2018 is een vrijval van kapitaallasten zichtbaar, die bij de actualisering van het Meerjarig InvesteringsPlan wordt ingezet voor (vervangings)investeringen.

Treasury
- Op basis van de uitkomst van jaarverslag 2016 en de actualisatie van de investeringsplanning is een nieuwe meerjarenbegroting opgesteld voor de treasuryfunctie voor de aankomende jaren. Zoals ingeschat lijkt zich een geleidelijke stijging van de rente voor langlopende leningen vanaf 2017 voor te doen. Afgezien van het jaar 2019 geven deze resultaten maar kleine afwijkingen ten opzichte van de begroting. De afwijking in 2019 is te verklaren als het gevolg van het doorschuiven van investeringen, waardoor in 2018 meer investeringen worden voorzien;
- In 2018 wordt de omslagrente sterk verlaagd van 4% naar 2%. Dit is een gevolg van een verandering in de regelgeving in het BBV. De nieuwe regels schrijven voor dat de omslagrente binnen nauwe grenzen de gemiddeld te betalen marktrente moet volgen: de omslagrente mag maximaal 0,5% afwijken van de gemiddelde marktrente. De afgelopen jaren is de rente op onze leningenportefeuille gestaag gedaald, waardoor bij een gelijkblijvende omslagrente het renteresultaat jaarlijks toenam. Bij de voorgeschreven veel lagere omslagrente is zo'n renteresultaat niet meer mogelijk. De verlaagde omslagrente leidt tot lagere kapitaallasten in de diverse overige programma's van de MJPB. Voor de begroting als geheel heeft de lagere omslagrente geen gevolgen, de verlaging is een budgettair neutrale operatie voor de reeds in het meerjareninvesteringsprogramma begrote investeringen.

Belastingen (OZB, afvalstoffenheffing, rioolheffing en overige)
In het Coalitieakkoord 2014-2018 is afgesproken dat de gemeentelijke belastingen, zoals de onroerend zaakbelasting en de afvalstoffenheffing, niet meer stijgen dan met de gemiddelde prijsstijging in Nederland. Voor 2017 heeft het Centraal Plan Bureau (CPB) de verwachte consumentenprijsindex (CPI) vastgesteld op 1,6%. Met dit percentage worden belastingen vanaf 2018 geïndexeerd. Belangrijke uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de belastingen en heffingen zijn in Arnhem de volgende:
- evenwichtige lastenverdeling tussen burgers en ondernemers;
- evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht).

De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:
- de grondslag van de belastingen. De OZB heeft met de WOZ-waarde een grondslag met een lastenverdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: “Hoe hoger de waarde van de woning/het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting”;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen;
- kaders voor afzonderlijke belastingen.

In de paragraaf Lokale heffingen wordt uitgebreid ingegaan op de beleidsuitgangspunten, op ontwikkelingen op het gebied van lokale heffingen, de lastendruk en de ontwikkeling van de tarieven.

Gemeentefonds
De accressen (jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds) laten ten opzichte van de vorige begroting een stijgende lijn zien: in vrijwel alle jaren komen de accressen op basis van de meicirculaire 2017 hoger uit.
In het onderdeel Ontwikkelingen in het financiële kader wordt een totaalbeeld gegeven van de ontwikkelingen op het gemeentefonds. In het onderdeel Mutaties meicirculaire worden de wijzigingen van het Gemeentefonds als gevolg van taakmutaties en nieuwe of gewijzigde decentralisatie- en integratie-uitkeringen nader toegelicht. Per mutatie is aangegeven in hoeverre deze met de verschillende beleidsvelden worden verrekend.

Overige baten en lasten

Stelposten

- Verkoop vastgoed:
  in de jaren 2020 en 2021 is een stelpost opgenomen voor de verkoop van bezit (vastgoed) van € 700.000 per jaar. Zodra er meer duidelijkheid is om welke panden het gaat, is het mogelijk deze stelpost te verdelen over de betreffende programma's;
- Frictiekosten verzelfstandigingstrajecten:
  - er lopen verschillende verzelfstandigingstrajecten, waarvan de meeste inmiddels afgerond zijn. In de begroting is de bijbehorende afbouw van formatie voor de dienstverlening en ondersteuning aan deze externe partijen door middel van stelposten opgenomen. In de komende jaren is het de bedoeling dat de afbouw van formatie binnen de organisatie daadwerkelijk wordt gerealiseerd, waardoor de stelposten uit de begroting zullen verdwijnen.
  - in de Perspectiefnota 2017-2020 is voor de frictiekosten voor deze afbouw een bedrag van ruim € 10 miljoen gereserveerd. Met de collegenota "Beperking frictiekosten" zijn mogelijkheden aangegeven om de frictie zoveel mogelijk te beperken. Dit kan mogelijk financiële ruimte gaan geven. Alle voor- en nadelen ten aanzien van de verzelfstandigingstrajecten worden, net als andere resultaten op de bedrijfsvoering, vanaf 2017 verrekend met de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering.

Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 moeten gemeenten en andere overheden vennootschapsbelasting (vpb) gaan betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. Ter bepaling van het werkelijke te betalen bedrag zijn alle activiteiten in beeld gebracht. Doordat de belastingdienst nog geen standpunt heeft ingenomen op een groot aantal onderwerpen, blijft het bedrag dat de gemeente moet afdragen onzeker. Daarnaast kunnen wijzigingen in activiteiten of resultaat op activiteiten ertoe leiden dat vpb moet worden afgedragen in een volgend jaar. Derhalve wordt nog steeds rekening gehouden met het in de MJPB 2017-2020 opgenomen bedrag van € 649.000. Hiervan heeft € 600.000 betrekking op vpb en het overige op aanverwante (advies)kosten.

Doelen en monitoring

Doelen vanuit de veranderopgaven

Veranderopgave Circulair Arnhem

- Komen tot een Visie Circulair Arnhem 2018.

Inclusief Arnhem

- Versterken van diversiteit in de gemeentelijke organisatie.

Doelen vanuit de reguliere opgaven

- Financieel gezonde gemeente;
- Een goede financieringsfunctie;
- Voldoende weerstandsvermogen om gemeentelijke risico’s af te dekken;
- Evenwichtige opbouw personeelsbestand;
- Evenwichtige lastendruk voor Arnhemse inwoners en ondernemers;
- Betrouwbare en veilige informatievoorziening;
- Flexibele huisvesting voor personeel.

PRESTATIEDOELEN vanuit de veranderopgaven

- Diversiteit in personeelsbestand;
- Bewustwording diverse samenleving in ambtelijke uitvoeringspraktijk.

PRESTATIEDOELEN vanuit de reguliere opgaven

- Instroom jongeren in personeelsbestand;
- Verlaging huisvestingslasten bij krimpende organisatie;
- Meerjarig stabiel niveau van de omslagrente.

Monitoring

- Jaarlijks worden de gemeentelijke belastingen van alle gemeenten vergeleken door COELO (monitor Lokale heffingen);
- Via www.venstersvoorbedrijfsvoering.nl worden de prestaties van gemeenten op het gebied van de verschillende aspecten van de bedrijfsvoering vergeleken.

Partner(s)

Verbonden partijen

Bank Nederlandse Gemeenten	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Risicoprofiel	Laag
Doel	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.

BVO De Connectie	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Risicoprofiel	Nog niet bekend
Doel	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.

Dataland	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, woz- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie.

Stedenlink	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Deze landelijk opererende stichting stelt zich ten doel ontwikkeling en uitwisseling van kennis en ervaring tussen Nederlandse gemeenten te stimuleren.In 2017 wordt onderzocht in hoeverre deze stichting nog een meerwaarde heeft voor de toekomst.

Stichting Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)	
Rechtsvorm	Stichting
Risicoprofiel	Laag
Doel	Doel van de deelneming is: het ten behoeve van haar deelnemers (non-profit) in eigendom verwerven en/of beheren en/of exploiteren van een glasvezelinfrastructuur. De deelname levert Arnhem nog steeds goede betrouwbare dataverbindingen op tegen zeer lage kosten.

Voor meer informatie zie paragraaf Verbonden partijen en de bij dit programma behorende taakvelden.

Raad en beleid

Belangrijke raadsonderwerpen

- Belasting- en legesverordening;
- Evaluatie pilot anoniem solliciteren.

Actuele beleidskaders

- Verordening financieel beleid en beheer 2016;
- Treasurystatuut;
- Financiële spelregels n.a.v. “het Lenteakkoord”;
- Wet Financiering decentrale overheden (Fido);
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo);
- Nota Financieringsbemiddeling;
- Notitie Overhead juli 2016 (BBV);
- Notitie Rente juli 2016 (BBV);
- Meicirculaire 2017.

Financiën

Regulier programma 9. Financiën en bedrijfsvoering

Regulier programma 9. Financiën en bedrijfsvoering	Rekening	Begroting 2017		Begroting	Meerjarenraming		
	2016	Gewijzigd	t/m Raad (10-7-'17)	2018	2019	2020	2021
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	97.205	90.559	87.036	**99.375**	99.212	101.708	98.435
Baten	496.653	481.037	484.321	**499.194**	501.914	500.929	500.849
Saldo van baten en lasten	399.448	390.478	397.285	**399.819**	402.702	399.221	402.414
Toevoegingen aan reserves	27.559	6.915	7.185	**4.430**	4.869	5.074	9.909
Onttrekkingen aan reserves	15.788	7.199	21.596	**3.270**	1.763	1.468	125
Mutaties reserves	-11.771	284	14.411	**-1.160**	-3.106	-3.606	-9.784
Resultaat	387.677	390.762	411.696	**398.659**	399.596	395.615	392.630

Toelichting mutaties 2018 t.o.v. 2017 *(t/m Raad 10 juli 2017)*	Bedrag
Bedragen x € 1.000	
Lasten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- CAO verhoging ambtenaren m.i.v. 01-01-2018	1.485
- Nominale compensatie gemeenschappelijke regelingen en gesubidieerde instellingen	1.697
- Formatie wijken transitie	1.492
- Formatie bedrijfsvoering	1.684
- Besparingen door verzelfstandiging Sportbedrijf	-500
- Verhoging omslagrente van 4% naar 2%	1.008
- Vervallen rentevergoeding AR	658
- Treasury en fiscale ontwikkelingen	-492
- Actualisatie kapitaallasten	208
- Renteverlaging op activa (van 4% naar 2%)	11.779
- Verlaging prognose frictiekosten afbouw overhead	-3.014
Bestaand beleid	
- Inhuur van personeel (Rb 29-05-2017). Zie ook baten	-2.579
- Incidenteel transitie wijken 2015/2016	-1.890
- Rentelasten financiering investeringen en verstrekte leningen aan derden	1.627
- Frictiekosten door verzelfstandigingen	-1.424
- Ontwikkeling bestaande kapitaallasten	3.022
- Verhoging ICT kosten	-1.179
- Coalitie-akkoord, afspraak F6: 2e tranche 20/40 fte	-700
- Incidentele overheveling naar 2017 niet bestede middelen Van wijken weten (Rb 19-12-2016)	-410
- Incidentele overheveling naar 2017 niet bestede middelen Informatieveiligheid en ontwikkeling open data (Rb 19-12-2016)	-77
- Rente over Algemene reserve	-62
- Diversen	6
Totaal lasten	**12.339**
Baten	
Bestedings- en bezuiningsvoorstellen	
- Meicirculaire 2017 Ontwikkelingen Gemeentefonds	16.876
- Indexatie belastingen OZB	868
- Ontwikkeling afvalstoffenheffing	338
- Ontwikkelingen treasury activiteiten	228
Bestaand beleid	
- Urentoerekening en opbrengsten van personeel (Rb 29-05-2017). Zie ook lasten.	-2.621
- Ontwikkelingen Gemeentefonds eerdere circulaires	715
- Decentralisatieuitkering armoedebestrijding	-1.122
- Afname renteopbrengst van verstrekte geldleningen aan derden	-111
- Ontwikkelingen treasury activiteiten	-414
- Ontwikkeling belastingopbrengsten	-25
- Diversen	141
Totaal baten	**14.873**
Totaal mutaties van baten en lasten	**2.534**

Mutaties reserves 2018	
Bedragen x € 1.000	
Toevoegingen	
- AR: Sluitende jaarschijf 2018 (Rb 02-11-2015)	2.584
- AR: Sluitende jaarschijf 2018 (Rb 07-11-2016)	194
- AR: Sluitende jaarschijf 2018 (MJPB 2018-2021)	711
- AR: Rampenoefening (Rb 09-11-2009)	5
- AR: Afronding (Rb 07-11-2016)	-5
- BR Taakmutaties gemeentefonds - Overloop: Individuele studietoeslag (Rb 03-11-2014)	535
- BR Frictiekosten: Afbouw begeleiding en ontwikkeling SPGA (Rb 28-10-2013)	406
	0
Totaal toevoegingen	**4.430**
Onttrekkingen	
- BR Bedrijfsvoering: actualisatie frictiekosten	-3.014
- BR Frictiekosten Verzelfstandigingen: Afbouw overhead (Rb 07-11-2016)	3.284
- BR Frictiekosten Verzelfstandigingen: Afbouw overhead (MJPB 2018-2021)	1.459
- BR Frictiekosten Verzelfstandigingen: Reductie contributiemarge (Rb 07-11-2016)	162
- BR ICT: Kapitaallasten ICT-server (Rb 03-11-2014)	55
- BR Taakmutaties gemeentefonds - Overloop: Opbrengst verkoop Vastgoed (Rb 19-12-2016)	789
- BR Taakmutaties gemeentefonds - Overloop: Individuele studietoeslag (Rb 03-11-2014)	535
Totaal onttrekkingen	**3.270**
Totaal mutaties reserves	**-1.160**

Lasten per taakveld

Financien en bedrijfsvoering	Begroting 2017 Geamendeerd	Begroting 2017 t/m 10 Juli	Begroting **2018**	Meerjarenraming 2019	Meerjarenraming 2020	Meerjarenraming 2021
Bedragen x € 1000						
Middelen						
Bestuur	92	96	96	96	96	96
Beheer overige gebouwen en gronden	2.471	2.079	1.490	1.540	1.659	2.004
Overhead	83.549	83.954	83.069	83.677	83.003	79.651
Treasury	-13.574	-14.272	1.753	963	4.143	3.853
OZB woningen	4.684	4.812	4.816	4.814	4.808	4.807
OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0
Belastingen Overig	5	5	5	5	5	5
Overige baten en lasten	11.950	8.996	6.796	6.767	6.643	6.668
Vennootschapsbelasting (VpB)	649	649	649	649	649	649
Riolering	250	250	250	250	250	250
Afval	400	400	400	400	400	400
Milieubeheer	82	66	51	51	51	51
Totaal	**90.559**	**87.036**	**99.375**	**99.212**	**101.708**	**98.435**

PARAGRAFEN

De paragrafen vormen een ‘dwarsdoorsnede’ van de begroting.
Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen wisselt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1 Stresstest: financiële status en weerbaarheid

2 Lokale heffingen

3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

4 Onderhoud kapitaalgoederen

5 Financiering

6 Bedrijfsvoering

7 Verbonden partijen

8 Grondbeleid

9 Investeringen

10 Subsidies

1 Stresstest: financiële status en weerbaarheid

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële status (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er in financieel moeilijke tijden). De financiële positie van Arnhem wordt door middel van een aantal financiële kengetallen vanuit het BBV in beeld gebracht en beoordeeld. Het tweede deel van deze paragraaf geeft een actueel beeld van de scores van Arnhem op de financiële stresstest grote gemeenten.

Kengetallen BBV

Het BBV schrijft voor dat in de begroting een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen om de financiële positie van de gemeente inzichtelijker te maken. Arnhem neemt dit op in de paragraaf Stresstest. De kengetallen en beoordelingen zijn in de volgende tabel opgenomen. De kengetallen en beoordelingen zijn in de volgende tabel opgenomen.

Kengetallen BBV							
in € 1.000							
1A. Netto schuldquote		**rek. 2016**	**begr. 2017**	**begr. 2018**	**mjr. 2019**	**mjr. 2020**	**mjr. 2021**
	Bedragen x € 1.000						
A	Vaste schulden (cf art. 46 BBV)	664.945	752.080	729.321	759.292	754.543	736.401
B	Netto vlottende schuld (cf art. 48 BBV)	54.399	46.122	46.122	46.122	46.122	46.122
C	Overlopende passiva (cf art. 49 BBV)	50.324	45.000	4.500	4.500	4.500	4.500
D	Financiële activa (cf art. 36 lid d, e en f)	12.593	87.505	12.506	12.506	12.506	12.506
E	Uitzettingen < 1 jaar (cf art. 39 BBV)	102.465	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
F	Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	1.369	0	0	0	0	0
G	Overlopende activa (cf art. 40a BBV)	2.272	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
H	Totale baten (cf art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	742.186	692.221	703.822	690.992	696.657	701.235
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	**87,71%**	**100,36%**	**100,37%**	**106,57%**	**105,02%**	**101,75%**
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte lenin		**rek. 2016**	**begr. 2017**	**begr. 2018**	**mjr. 2019**	**mjr. 2020**	**mjr. 2021**
	Bedragen x € 1.000						
A	Vaste schulden (cf art. 46 BBV)	664.945	752.080	729.321	759.292	754.543	736.401
B	Netto vlottende schuld (cf art. 48 BBV)	54.399	46.122	46.122	46.122	46.122	46.122
C	Overlopende passiva (cf art. 49 BBV)	50.324	45.000	4.500	4.500	4.500	4.500
D	Financiële activa (cf art. 36 lid b, c, d, e en f)	79.602	90.176	70.475	67.941	65.428	65.206
E	Uitzettingen < 1 jaar (cf art. 39 BBV)	102.465	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
F	Liquide middelen (cf art. 40 BBV)	1.369	0	0	0	0	0
G	Overlopende activa (cf art. 40a BBV)	2.272	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
H	Totale baten (cf art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	742.186	692.221	703.822	690.992	696.657	701.235
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	**78,68%**	**99,97%**	**92,14%**	**98,55%**	**97,43%**	**94,24%**
2. Solvabiliteitsratio		**rek. 2016**	**begr. 2017**	**begr. 2018**	**mjr. 2019**	**mjr. 2020**	**mjr. 2021**
	Bedragen x € 1.000						
A	Eigen vermogen (cf art. 42 BBV)	135.532	94.151	111.789	110.188	108.720	122.229
B	Balanstotaal	919.318	948.332	951.086	982.758	978.489	960.827
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	**14,74%**	**9,93%**	**11,75%**	**11,21%**	**11,11%**	**12,72%**

3. Kengetal grondexploitatie		rek. 2016	begr. 2017	begr. 2018	mjr. 2019	mjr. 2020	mjr. 2021
	Bedragen x € 1.000						
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden (cf art. 38 lid a punt 1 BBV)	0*	19.853	0	0	0	0
B	Bouwgronden in exploitatie (cf art. 38 lid b BBV)	52.580	59.542	52.939	50.146	40.938	41.530
C	Totale baten (cf art. 17 lid c BBV (dus excl. mutaties reserves)	742.186	692.221	703.822	690.992	696.657	701.235
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	**7%**	**11%**	**8%**	**7%**	**6%**	**6%**

4. Structurele exploitatieruimte		rek. 2016	begr. 2017	begr. 2018	mjr. 2019	mjr. 2020	mjr. 2021
	Bedragen x € 1.000						
A	Totale structurele lasten	638.467	638.467	670.933	666.869	670.561	653.727
B	Totale structurele baten	630.580	630.580	658.321	665.582	670.168	670.949
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	10.347	11.394	11.511	11.064	9.112	9.405
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	1.932	7.965	13.127	12.091	11.383	12.414
E	Totale baten	742.186	692.221	703.822	690.992	696.657	701.235
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	**-2%**	**-2%**	**-2%**	**0%**	**0%**	**3%**

5. Woonlasten meerpersoonshuishouden		rek. 2016	begr. 2017	begr. 2018	mjr. 2019	mjr. 2020	mjr. 2021
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	331	333	338	338	338	338
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	166	167	169	169	169	169
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	245	246	215	215	215	215
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0	0	0	0
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	742	746	722	722	722	722
F	woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in t-1	716	723	723	723	723	723
	Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	**104%**	**103%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

- Uit de kengetallen blijkt een duidelijke toename van de netto schuldquote in de jaren 2019 en 2020. Deze wordt grotendeels veroorzaakt door een toename van de vaste schulden vanaf 2019. Deze flinke stijging van de schuldquote heeft alles te maken met de geplande investeringen in die jaren. Gemiddeld wordt in deze periode jaarlijks 10% van het begrotingstotaal geïnvesteerd. De netto schuldquote ligt net als in de vorige MJPB boven de 100%, maar valt in de meeste jaren wel lager uit dan vorig jaar begroot. Dit wordt echter niet zozeer veroorzaakt door een verlaging van de geplande investeringen, maar is een gevolg van de verhoging van de totale baten (met name het gemeentefonds) ten opzichte van de vorige MJPB. Op basis van de VNG-norm is de begrote schuldquote echter te hoog. Daartegenover staat dat de realisatie van de schuldquote in de meeste jaren lager uitvalt, aangezien de vooraf geplande investeringen niet volledig worden gerealiseerd. Op grond van onze huidige spelregels moet de ratio in 2023 beneden de 100% uitkomen. Het toekomstige investeringsprogramma zal daar dan op afgestemd moeten worden.
- Hoe hoger de solvabiliteit, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. Uit de ontwikkeling van de solvabiliteit blijkt dat het aandeel van het eigen vermogen op de totale baten in 2018 ten opzichte van de vorige begroting gestegen is. Dat is gunstig en te verklaren door de toename van de vermogenspositie (algemene reserve en bestemmingsreserves) ten opzichte van 2017. Vanaf 2018 is de solvabiliteitsratio stabiel en laat een licht stijgende lijn zien naar ruim 12% in 2021.
- De grondexploitatie maakt een steeds kleiner aandeel uit van de totale begroting en daarmee dalen de aanverwante risico's.
- Ook de structurele exploitatieruimte ontwikkelt zich positief; dit wordt veroorzaakt doordat de structurele baten een stijgende lijn laten zien en de structurele lasten een dalende lijn laten zien;
- Het kengetal op de woonlasten laat vanaf 2018 een daling zien. Dit wordt veroorzaakt door de verwachte lagere gemiddelde lasten van de afvalstoffenheffing voor een gezin door de invoering van diftar.

Meer algemeen zal naar de toekomst toe in het afwegingenkader voor nieuwe investeringen de vermogenspositie van de gemeente een nog meer nadrukkelijke rol moeten worden gegeven. Nog voor het einde van het jaar zal dan ook een voorstel voor aanvullende spelregels worden gedaan dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Stresstest

Binnen de 100.000+ gemeenten is een eigen stresstest ontwikkeld, die in de MJPB 2014-2017 voor het eerst voor Arnhem is opgenomen. Deze stresstest geeft door middel van indicatoren inzicht in de financiële status en weerbaarheid. Ook de Raad voor financiële verhoudingen (Rfv) heeft in 2011 de aandacht voor dit deel van de gemeentelijke begroting aangescherpt door het adviseren van een “stresstest” voor gemeenten.

De meerwaarde van de test zit vooral ook in het periodiek invullen van de stresstest, zodat op alle indicatoren een trend zichtbaar wordt en geanalyseerd kan worden. Bij een tweetal indicatoren is door middel van een pijl aangegeven welke ontwikkeling zichtbaar is ten opzichte van de vorige begroting. De verschillende items in de stresstest zijn ook (vaak meer in detail) terug te vinden in de overige paragrafen.

De uitkomst van de test staan in de vorm van een dashboard in onderstaande figuur.

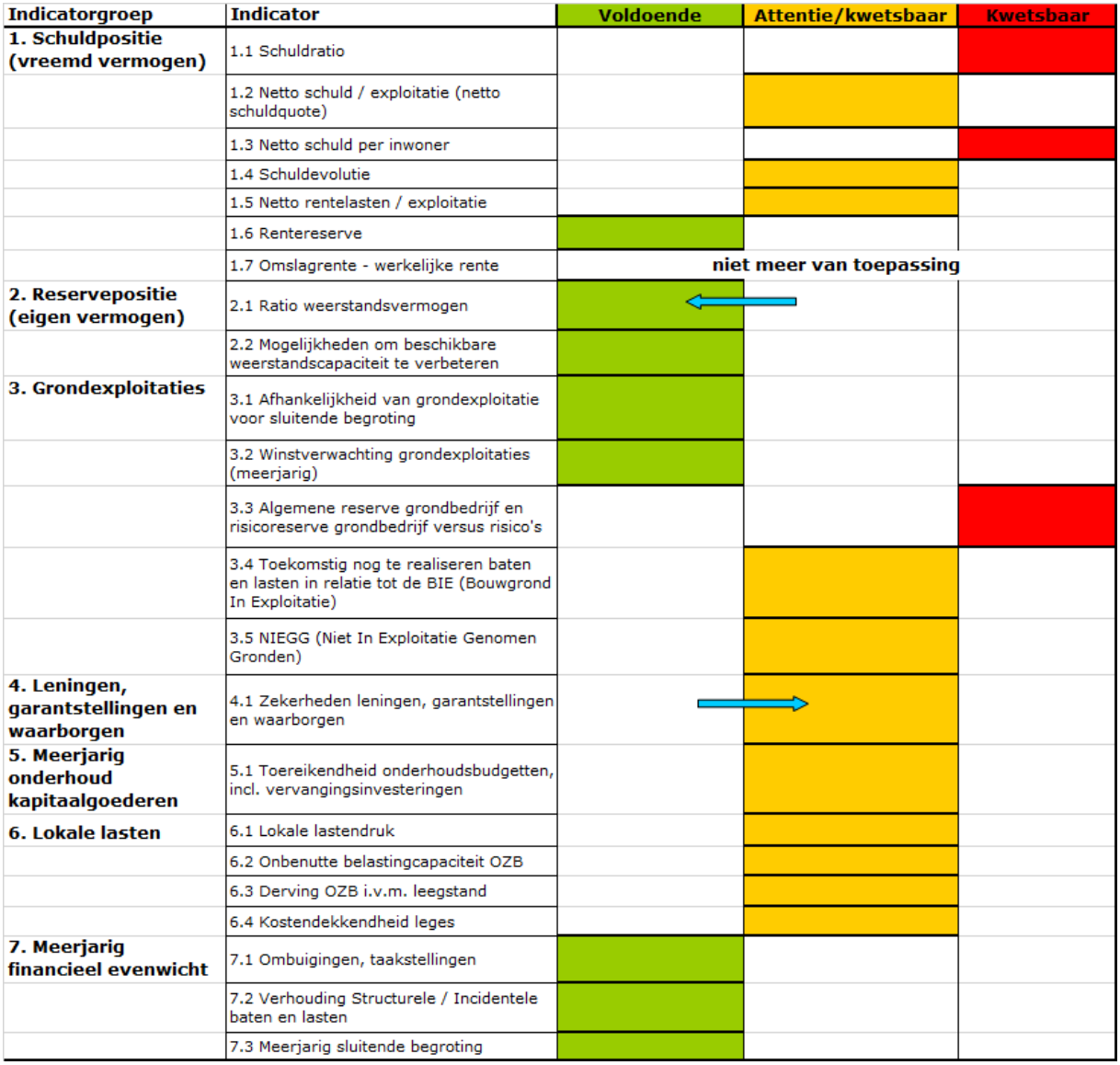

Toelichting op de Stresstest

Schuldpositie, vreemd vermogen

Schuldratio (1.1)
De schuldratio zegt welk aandeel van de bezittingen van de gemeente is belast met schulden. Deze ratio is de som van de kortlopende en de langlopende schulden gedeeld door het balanstotaal. Hoe lager de uitkomst des te gunstiger dit is.
Arnhem beschikt niet over een groot eigen vermogen en financiert van oudsher investeringen met vreemd vermogen (schulden). Door de VNG wordt een factor van 80% of hoger gezien als een hoge mate van financiering met vreemd vermogen. Arnhem komt uit op 86%, daarom een onvoldoende score.

Netto schuld / exploitatie (1.2)
De schuld als aandeel van de exploitatie geeft een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. De VNG geeft aan dat bij een score van meer dan 90% voorzichtigheid is geboden. Een score van minder dan 50% is gunstig. Arnhem scoort 98% en daalt daarmee ten opzichte van de vorige begroting (103%). Voor dit kengetal geldt een licht andere definitie dan de in de kengetallen BBV opgenomen netto schuldquote, vandaar dat de uitkomst licht verschilt.

Netto schuld per inwoner (1.3)
Deze indicator spreekt voor zich, de netto schuld gedeeld door het aantal inwoners. Arnhem valt in de categorie onvoldoende, omdat de netto schuld per inwoner in Arnhem meer dan 20% boven het gemiddelde van Nederland ligt.

Schuldevolutie (1.4)
De schuldevolutie geeft aan in welke mate de schuld per inwoner in een jaar is toegenomen of afgenomen. Een afname van 15% of meer wordt beschouwd als gezond en een toename van 15% of meer als ongezond.
In Arnhem neemt de schuld tussen 2017 en 2018 met 8% af. Dit is een neutrale score.

Netto rentelasten / exploitatie (1.5)
Deze indicator geeft aan welk deel van de exploitatie gebonden is door het betalen van rente (aan banken). De indicator hangt heel sterk samen met de netto schuld / exploitatie (1.2). Hierop scoort Arnhem neutraal.

Rentereserve (1.6)
Arnhem heeft sinds JV 2012 geen aparte rentereserve meer. De middelen zijn opgenomen in de Algemene Reserve. Dit wordt in de stresstest beschouwd als onvoldoende. Echter, in onze begroting is een structurele stelpost (zie ook paragraaf financiering) opgenomen om renteschommelingen op te kunnen vangen. Derhalve wordt op deze indicator voldoende gescoord.

Omslagrente - werkelijke reserve (1.7)
In Arnhem ligt de omslagrente onder de werkelijk betaalde rente aan de banken, 2% versus 2,09%. Deze indicator is echter door de nieuwe regelgeving in de notitie rente van de commissie BBV achterhaald en niet meer van toepassing met ingang van 2018. De omslagrente moet worden vastgesteld met in acht neming van de solvabiliteit en is daarmee per definitie lager dan de gemiddelde externe rente.

Reservepositie, eigen vermogen

Ratio weerstandsvermogen (2.1)
Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid moet worden gewijzigd. Het geeft inzicht in de robuustheid van de financiële positie van de gemeente. Ten opzichte van de afgelopen jaren is het weerstandsvermogen verbeterd, enerzijds door een daling van het risicoprofiel en anderzijds door een toename van het eigen vermogen. Hierdoor is de score verbeterd van neutraal naar voldoende.

Mogelijkheden om beschikbare weerstandscapaciteit te verbeteren (2.2)
De algemene reserve vormt ons directe weerstandsvermogen, bedoeld om risico's af te dekken. Daarnaast is sprake van indirect weerstandsvermogen (post onvoorzien, onbenutte belastingcapaciteit en bestemmingsreserves die niet worden gebruikt ter dekking van kapitaallasten voor investeringen met economisch nut). Deze kunnen worden gebruikt om de weerstandscapaciteit te verbeteren. De gemeente heeft deze mogelijkheden waardoor de score goed is. Dat is in Arnhem ook in deze MJPB het geval.

Grondexploitatie

Afhankelijkheid grondexploitatie voor sluitende begroting (3.1)
Zodra in de meerjarenbegroting rekening wordt gehouden met winsten vanuit de grondexploitaties bestaat er een bepaalde druk op de exploitaties om deze winsten daadwerkelijk te realiseren. Geen realisatie betekent immers een direct dekkingsprobleem in de begroting. Lagere grondverkopen hebben dan direct effect op de reguliere exploitatie. In de meerjarenbegroting van onze gemeente zijn dergelijke winsten niet ingeboekt in de exploitatie en sinds de jaarrekening 2013 wordt bij het bepalen van het weerstandsvermogen geen rekening meer gehouden met de winstpotentie op de grondexploitatie. Er is dus geen afhankelijkheid meer.

Winstverwachting grondexploitaties (3.2)
Op het moment dat er positieve resultaten uit de grondexploitaties worden gerealiseerd heeft de gemeente middelen die kunnen worden ingezet of gespaard voor moeilijke tijden. De meerjarige winstverwachting van de grondexploitaties is positief, zodat de gemeente op deze indicator goed scoort. Het aantal projecten waarop winst wordt geprognosticeerd is relatief laag. Dat maakt de gemeente wel kwetsbaar.

Algemene reserves grondbedrijf en risicoreserve Grondbedrijf versus risico's (3.3)
De Algemene reserve van het Grondbedrijf en de bestemmingsreserve ter afdekking van algemene economische risico's zijn reserves om risico's van het Grondbedrijf op te vangen. De reserve moet zodanig zijn dat de risico's kunnen worden opgevangen. In Arnhem zijn de reserves Grondbedrijf die bij deze indicator meetellen slechts € 7 ton, terwijl de risico's op ruim € 7 miljoen worden ingeschat. Hierdoor wordt op deze indicator een onvoldoende gescoord (net als voorgaande jaren).

Toekomstig nog te realiseren baten en lasten in relatie tot de BIE (Balanspost: bouwgronden in exploitatie) (3.4)
Dit kengetal geeft aan wat de gemeenten nog aan lasten en baten moet realiseren bij de actuele boekwaarde van de BIE (Bouwgronden In Exploitatie). Als dit te hoog is dan is dan zegt dat iets over de nog te verrichten inspanningen. Als de geraamde baten en lasten samen drie keer groter zijn dan de huidige boekwaarde dan is de score onvoldoende.

Dit is in Arnhem net als vorig jaar niet meer aan de orde en er wordt een neutrale score gerealiseerd.

NIEGG (Niet In exploitatie Genomen Gronden) (3.5)
Hierbij gaat het om de vraag of de exploitatielasten van de niet in exploitatie genomen gronden zijn afgedekt. In Arnhem is dit incidenteel wel het geval (uit resultaten treasury), maar meerjarig niet in de begroting opgenomen. Vandaar de ongewijzigde neutrale score.

Uitstaande leningen, garantstellingen en waarborgen

Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen (4.1)
Een gemeente loopt mogelijk risico's bij het uitzetten van leningen, het geven van garanties of waarborgen. Het risico vermindert als zekerheden zijn gesteld, zoals het 1e recht van hypotheek, een bankgarantie of als een lening uitstaat bij partijen met minimaal een AA-rating qua kredietwaardigheid. In Arnhem bedraagt het gewogen percentage zekerheden voor leningen en garantstellingen net onder de 95% en scoort daarmee neutraal. Vorig jaar werd hierop nog een voldoende score bereikt (net boven de 95%). Door dit grenseffect valt Arnhem net in een lagere categorie.

Meerjarig onderhoud kapitaalgoederen

Toereikende onderhoudsbudgetten (5.1)
De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van de kapitaalgoederen binnen haar gemeentegrenzen. Veelal betreft dit kapitaalgoederen in de openbare ruimte zoals wegen, groen en civieltechnische kunstwerken. De kapitaalgoederen worden gemiddeld met een krappe “6” gewaardeerd (op een schaal van 1 tot 10, dus voldoende). Bij een aantal soorten kapitaalgoederen staat een 5,5. Dit is net als vorig jaar het geval bij wegen, bomen, groen en bossen & parken. De grootste problemen bij de bossen & parken zijn de lanen, boomgroepen, exoten en bospaden. Het riool is na een 5 van vorig jaar weer met een 6 gewaardeerd. Dit komt omdat de opgelopen achterstand uit 2016, in de GRP5 periode vanaf 2017 weer ingelopen is.

Om een 6 te scoren op deze onderdelen zou een extra structureel budget van circa € 2,5 miljoen noodzakelijk zijn. Ook dit is vergelijkbaar met vorig jaar. Bij sommige kapitaalgoederen die nu nog een 6 scoren, is wel aangegeven dat hierop in de toekomst mogelijk extra middelen nodig zijn om deze 6 te handhaven.

Op het totaal van de exploitatie komt het totaal benodigde extra budget voor een 6 op alle onderdelen voor onderhoud kapitaalgoederen neer op minder dan 1%, waardoor hierop in deze stresstest een neutrale score wordt gerealiseerd (net als vorig jaar).

Lokale lastendruk

Lokale lastendruk (6.1)
De lokale lastendruk is de druk van de lasten van rioolheffing, afvalstoffenheffing en OZB. Het gemiddelde van Nederland is € 723 (berekening op basis van cijfers COELO). Binnen een afwijking van 5% van dit gemiddelde is de score voldoende, daarbuiten goed (- 5%) of onvoldoende (+ 5%). Arnhem heeft een lokale lastendruk van € 722 en scoort daarmee neutraal.

Onbenutte belastingcapaciteit OZB (6.2)
Landelijk mag de OZB opbrengst jaarlijks voor alle gemeenten gezamenlijk maar een beperkte stijging laten zien. Voor 2018 is de macronorm vastgesteld op 3,1%. De onbenutte belastingcapaciteit in Arnhem voor 2018 komt daardoor uit op 0,07% van de exploitatie (baten). Een deel van de belastingcapaciteit is dus nog niet benut. Hierdoor is de score neutraal. Er is immers enige belastingcapaciteit onbenut die in financieel moeilijke tijden benut zou kunnen worden.

Inkomstenderving OZB door leegstand niet-woningen (6.3)
Leegstand kost de gemeente geld. Er bestaat een directe relatie tussen de opbrengst OZB gebruikers niet-woningen en leegstand. Verder wordt bij de korting die gemeenten krijgen in de algemene uitkering geen rekening gehouden met eventuele leegstand. Gemeenten worden gekort op basis van de WOZ-waarde van de panden. Natuurlijk bestaat er ook een indirecte relatie met derving inkomsten afvalstoffenheffing en rioolrecht. In de bepaling van deze tarieven werd tot een aantal jaren terug rekening gehouden met leegstand, de laatste jaren echter niet. De derving van de OZB op basis van de leegstand komt uit op 1,78 van de totale OZB-opbrengst van de niet-woningen. Hiermee scoort Arnhem volgens de norm neutraal.

Kostendekkendheid leges (6.4)
Deze indicator geeft aan in hoeverre de lasten worden gedekt door de baten. Bepaalde leges mogen maximaal 100% kostendekkend zijn (de baten de kosten niet overstijgen). Als de kostendekkendheid lager is, is er mogelijk ruimte om meer baten te realiseren. Bij het bepalen van de extra ruimte is rekening gehouden met wettelijk vastgestelde maxima tarieven van de producten. Aangezien het totaal van onze leges uitkomt op 82% kostendekkendheid, resteert er nog circa 18% ruimte. Dit is een verbetering ten opzichte van vorig jaar.
In beide jaren wordt een neutrale score gerealiseerd.

Financieel evenwicht

Ombuigingen (7.1)
Vanaf het jaar 2012 zijn jaarlijks forse taakstellingen in de begrotingen opgenomen. In het overgrote deel hiervan zijn deze taakstellingen ook daadwerkelijk gerealiseerd. In de vorige MJPB is een groot deel van de nog concreet in te vullen taakstellingen afgeroomd en in deze MJPB zijn de laatste taakstellingen uit deze coalitieperiode van concrete maatregelen voorzien, dan wel deels ten laste van (algemene) reserves gebracht. De resterende taakstellingen zijn minimaal en worden in deze indicator afgezet tegen de totale lasten in de begroting. De score laat zien dat we hierop een voldoende scoren (de eerste jaarschijf van de begroting is hierin bepalend). In de jaren daarna loopt de taakstelling enigszins op.

Verhouding structurele lasten en structurele baten (7.2)
Structurele lasten moeten worden afgedekt door structurele baten. Andersom mogen incidentele lasten worden afgedekt door incidentele baten. De structurele lasten zijn in het jaar 2018 voor ruim 98% afgedekt door structurele baten. In de jaren daarna loopt dit op tot over de 100%. Dit betekent dat de structurele baten hoger liggen dan de structurele lasten. Hierdoor wordt op deze indicator voldoende gescoord, net als vorig jaar.

Sluitende begroting (7.3)
De meerjarige begroting is in de jaren 2017 tot en met 2020 sluitend met in alle jaren een dotatie aan de algemene reserve. Uit het vorige punt blijkt dat vanaf 2018 de structurele lasten vrijwel volledig worden afgedekt door structurele baten, dus er is ook sprake van structureel evenwicht van de begroting.

2 Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2014-2018 'Met de stad!'

In het Coalitieakkoord 2014-2018 zijn afspraken gemaakt die met ingang van 2015 zijn doorgevoerd. Voor de begroting van 2017 wijzigen deze afspraken niet. Als algemene regel is afgesproken dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven jaarlijks met maximaal de inflatie (CBS consumentenprijsindex) worden verhoogd. De toegepaste verhoging voor 2018 is 1,6%.

Aanvullend op deze afspraken geldt voor de OZB dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (in 2018 is dat 1 januari 2017). Het gemiddelde herwaarderingscijfer leidt tot een tariefaanpassing zodat de herwaardering geen lastenontwikkeling tot gevolg heeft. Om te voorkomen dat de opbrengst OZB te hoog of te laag wordt, wordt de gemiddelde waarde-ontwikkeling gecompenseerd door een tariefswijziging. Uiteraard kan de werkelijke waardestijging per individueel object afwijken van de gemiddelde waardestijging met als gevolg een andere individuele ontwikkeling van de lasten dan hier gepresenteerd.

Afvalstoffenheffing / invoering Diftar

Op 27 maart 2017 heeft de gemeenteraad ingestemd met het invoeren van een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing (Diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een Diftar-systeem krijgen inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing. De financiële prikkel die hiermee gegeven wordt, zal leiden tot betere afvalscheiding, minder restafval en past daarmee volledig in het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Arnhem.

In het raadsvoorstel "Uitwerking kaders voor de invoering van Diftar" is aan de gemeenteraad voorgelegd hoe invulling kan worden gegeven aan de kaders die zijn gesteld voor de invoering van Diftar per 1 januari 2018. In de raadsvergadering van 10 juli 2017 werd op dit voorstel door D66 een amendement ingediend: 'Diftar een jaar uitstellen'. Omdat bij stemming over dit amendement de stemmen staakten, heeft de raad over de kaders bij de invoering van Diftar nog geen besluit kunnen nemen. Bij de opstelling van deze begroting is vooralsnog het uitgangspunt gehanteerd dat Diftar per 1 januari 2018 wordt ingevoerd (conform het raadsbesluit op 27 maart 2017).

Een definitief besluit over de tarieven van de afvalstoffenheffing in 2018, en dus over de invoering van Diftar, wordt genomen bij de vaststelling van de Belastingverordening. Afhankelijk van het besluit van de raad (uitstellen van de invoering van Diftar met een jaar of voorlopig in het geheel niet invoeren van Diftar) zal het juiste tarief voor de afvalstoffenheffing in de verordening worden opgenomen. Bij de belastingverordeningen zal tevens een eerste begrotingswijziging van de dan net vastgestelde begroting worden gevoegd, zodat de begroting wat betreft afvalstoffenheffing en lasten bij het product afval in overeenstemming is met het besluit dat uw raad eind september neemt."

Parkeerbelasting

Het betaald parkeergebied zal de komende jaren alleen worden vergroot, wanneer hier draagvlak voor bestaat binnen de buurt/wijk. De verwachting is dat in de wijken (bijvoorbeeld St. Marten) initiatieven worden ontwikkeld om betaald parkeren te gaan invoeren. Wanneer het betaald parkeergebied wordt vergroot, dan zal dat een positief effect hebben op de belastinginkomsten.

Havengelden (Scheepsvaartrechten)

Vanaf 01 augustus 2017 loopt de inning van havengelden via Parkline Aqua. De tarieven voor de verschillende kades zijn apart vastgesteld. Indien een schip in het bezit is van een Green Award Certificaat, ontvangt men een korting op het tarief.

Marktgelden

Het is de doelstelling om de markt per 1-1-2018 te verzelfstandigen. Daarmee vervallen deze rechten en zal de organisatie die hiervoor wordt opgericht zelf privaatrechtelijke afspraken moeten maken. Na realisatie van de verzelfstandiging wordt de marktgeldenverordening ingetrokken.

Paspoorten en identiteitskaarten

Als gevolg van een wijziging van de Paspoortwet is de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart met ingang van maart 2014 verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit heeft tot gevolg dat de legesinkomsten vanaf 2019 gedurende een periode van 5 jaar op een lager niveau zullen uitkomen. Aan de andere kant leidt de verlenging van de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart tot lagere uitvoeringskosten.

Hervorming gemeentelijk belastinggebied

- De gemeente is en wordt verantwoordelijk voor tal van maatschappelijke opgaven. De VNG is voorstander van decentralisatie van taken naar de lokale overheid, maar bepleit nadrukkelijk ruimte voor differentiatie. Vanuit deze gedachte is een verschuiving naar het lokale belastinggebied een middel om de lokale democratie te versterken. Dit samen met een verlaging van het Gemeentefonds met een gelijk bedrag. Het gaat nadrukkelijk niet om meer geld op lokaal niveau, maar om meer financiële armslag om democratisch te besluiten waarin wordt geïnvesteerd;
- De door de VNG ingestelde Commissie Financiële ruimte voor gemeenten, beter bekend als de commissie Rinnooy Kan bracht hierover medio 2015 advies uit. In de redenering van Rinnooy Kan is het zo dat als gemeenten steeds meer mogen en moeten bepalen, zij ook meer zeggenschap moeten krijgen over de middeleninzet voor de verschillende taken. Ook een eerder advies van het ROB en de Raad voor financiële verhoudingen (RfV) wijst op de wenselijkheid om het belastinggebied voor gemeenten te verruimen;
- Definitieve keuzes worden echter overgelaten aan een volgend Kabinet. Gemeentelijk beleid dient te worden aangepast wanneer hier meer duidelijkheid over ontstaat.

Geraamde inkomsten en een overzicht op hoofdlijnen

	2017	2018
Bedragen x € 1.000		
Belastingsoorten		
Onroerend zaakbelasting	52.274	53.509
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	15.231	15.270
Rioolheffing	16.081	16.338
	83.586	***85.117***
Overige heffingssoorten		
Parkeerbelasting	6.627	6.687
Leges burgerlijke stand	2.261	2.261
Bouw- en sloopvergunningen (wabo)	4.487	3.251
Overige leges en heffingen	1.534	1.523
	14.909	***13.722***
Totaal	**98.495**	**98.839**

De toename van de opbrengsten OZB en rioolheffing is toe te schrijven aan de indexering van de opbrengsten met 1,6% en de mutaties in bouwvolume woningen en niet-woningen.

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem

Gem. lastenontwikkeling per woning	2017	2018	%
Onroerend zaakbelasting	€ 333	€ 338	1,60%
Rioolheffing	€ 167	€ 169	1,60%
Gemiddeld tarief afvalstoffenheffing	€ 221	€ 215	-2,71%
	€ 721	**€ 723**	**0,28%**

De tabel laat een bevestiging zien van de vorige twee paragrafen, uitgewerkt voor een gemiddelde woning. Voor een meer gedetailleerd overzicht van opbrengsten en tarieven voor gebruikers en eigenaren wordt verwezen naar de bijlage Overzicht Lokale heffingen.

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk van de Nederlandse gemeenten. De indicator 'Woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uit een analyse is gebleken dat bij de berekening van de waarde van een gemiddelde woning in Arnhem andere aannames worden gehanteerd dan waarmee door het Coelo wordt gerekend. Bij de berekening van de gemiddelde woz-waarde van een woning in Arnhem wordt ook de categorie recreatiewoningen en overige woningen betrokken, terwijl deze categorie bij de berekening van het Coelo buiten beschouwing blijft.
Omdat deze categorie een lagere gemiddelde woz-waarde heeft dan de overige categorieën, heeft dit een verlagend effect op de berekende gemiddelde woz-waarde voor een woning in Arnhem. Een vergelijking met de gegevens van het Coelo levert hierdoor een afwijking op.

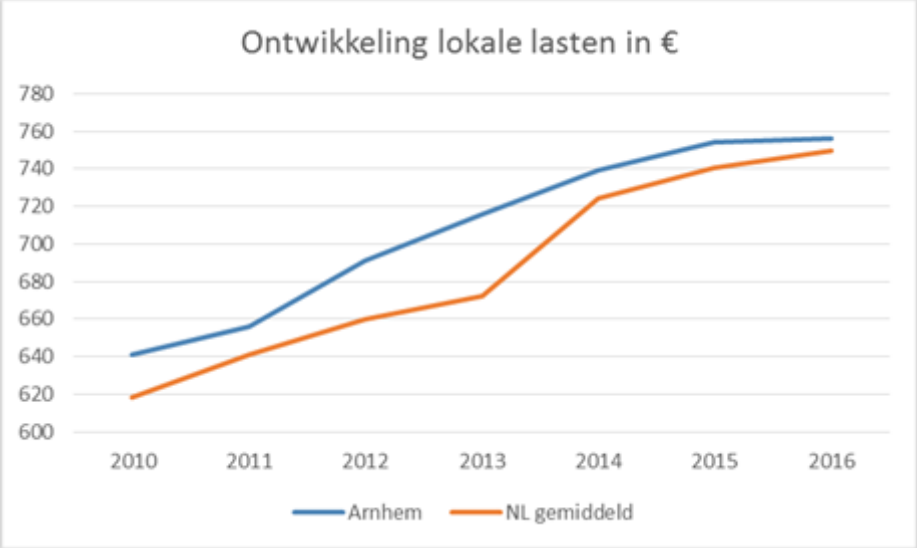

NB: De door Coelo berekende cijfers wijken iets af van de door Arnhem gehanteerde cijfers. Het verschil zit in het gehanteerde begrippenkader voor onroerendzaakbelasting voor een 'gemiddelde' woning.

Kwijtscheldingsbeleid

- Inwoners van Arnhem komen in aanmerking voor kwijtschelding als o.a. het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt;
- Bij de invoering van Diftar (*principe de vervuiler betaalt*) past geen volledige kwijtschelding van de afvalstoffenheffing. In het vastgestelde nota Doorontwikkeling armoedebeleid is de maatregel geïmplementeerd om over te gaan tot gedeeltelijke kwijtschelding van afvalstoffenheffing. In de begroting is voor kwijtschelding in 2018 een bedrag opgenomen van ca. € 1,4 miljoen.

Kostendekkendheid leges en heffingen

Afvalstoffenheffing

Beleidsuitgangspunten:

- In het Coalitieakkoord 2014-2018 "Met de stad!" is afgesproken om alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven jaarlijks met maximaal de inflatie (CBS consumentenprijsindex) te verhogen. De toegepaste verhoging voor 2018 is 1,6%;
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

.

Berekening kostendekkenheid tbv Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.638
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-2.074
Netto kosten taakvelden	***12.564***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	583
BTW	2.123
Totale kosten	***15.270***
Opbrengst heffingen	15.270
Dekkingspercentage	**100%**

Rioolheffing

Beleidsuitgangspunten:

- In het Coalitieakkoord 2014-2018 "Met de stad!" is afgesproken om alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven jaarlijks met maximaal de inflatie (CBS consumentenprijsindex) te verhogen. De toegepaste verhoging voor 2018 is 1,6%;
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

Berekening kostendekkenheid tbv Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.174
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-
Netto kosten taakvelden	***14.174***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead incl. (omslag)rente	942
BTW	1427
Totale kosten	***16.543***
Opbrengst heffingen	16.338
Dekkingspercentage	**99%**

Ontwikkeling rioolheffing
De lasten van de riolering en de baten uit de rioolheffing zijn geactualiseerd.
Belangrijke aannames die hieraan ten grondslag liggen zijn de veronderstelde ontwikkeling van de rioolheffing op basis van de CBS consumentenprijsindex en de vooruitlopend op het GRP6 geraamde investeringen. De voor- en nadelige verschillen worden verrekend met de bestemmingsreserve Groot onderhoud Openbare Ruimte. Het voordelige saldo blijft zo beschikbaar voor toekomstige ontwikkelingen met betrekking tot de riolering.
Per saldo heeft de actualisatie van de rioolheffing geen effect op de algemene middelen.

Leges

Beleidsuitgangspunten:

- In het Coalitieakkoord 2014-2018 "Met de stad!" is afgesproken om alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven jaarlijks met maximaal de inflatie (CBS consumentenprijsindex) te verhogen. De toegepaste verhoging voor 2018 is 1,6%;
- De berekeningssystematiek van de overhead is nader uitgewerkt in het taakveld Overhead.

Leges-Verordening	**Lasten taakvelden**	**Inkomsten taakvelden**	**Overhead**	**BCF BTW**	**Totale Lasten**	**Leges**	**Totale Baten**	**Kosten-dekkendheid**
Bedragen x € 1.000								
PD-Burgerlijke stand	1.975	-	1.423	-	3.398	2.093	2.093	61,6%
Parkeren	101	-	90	40	232	157	157	67,8%
Huisvesting en WABO	2.871	-	-		2.871	3.355	3.355	116,9%
Drank- en Horeca	103	-	106	2	211	127	127	60,1%
Evenementen	136	-	147	-	283	88	88	31,1%
Prostitutiebedrijven	7	-	3	-	9	9	9	94,7%
Overige APV	138	-	115	3	256	96	96	37,7%
Kabels/leidingen	190	-	86	15	292	294	294	100,7%
Totaal legesverordening	**5.521**	**-**	**1.970**	**60**	**7.552**	**6.219**	**6.219**	**82,3%**

Verordening markten en havens	**Lasten taakvelden**	**Inkomsten taakvelden**	**Overhead**	**BCF BTW**	**Totale Lasten**	**Leges**	**Totale Baten**	**Kosten-dekkendheid**
Bedragen x € 1.000								
Markten	262	-36	119	-	345	240	240	69,6%
Scheepvaartrechten	978	-122	105	-	962	352	352	36,6%

3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen wordt berekend door de benodigde weerstandscapaciteit, de risico's, af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, de middelen.

Uitgangspunten van beleid

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang en impact van de risico's. Onder beschikbare weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om risico's te kunnen dekken. De hoogte van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de reserves van de gemeente, o.a. de algemene reserve, de bestemmingsreserves grondexploitatie en strategische posities.
Het beleid van de gemeente Arnhem, zoals in de nota 'Weerstandsvermogen en risicomanagement 2006' is vastgelegd, is gericht op een proactieve risicosturing, waarbij voortdurend de relatie met de beschikbare weerstandscapaciteit in ogenschouw wordt genomen. Het doel is daarbij om niet iedere tegenvaller direct van invloed te laten zijn op het lopende beleid, waardoor de reguliere dienstverlening niet in het gedrang komt.

Om de robuustheid van de financiële positie goed te beoordelen is het van belang om niet alleen naar het weerstandsvermogen te kijken, maar ook naar ratio's als de solvabiliteit en de netto schuldquote. Beide maken net als de weerstandsratio onderdeel uit van de met ingang van 2015 ingevoerde set van financiële kengetallen, die in de paragraaf Stresstest met elkaar in verband worden gebracht.

Op basis van het raadsbesluit d.d. 7 november 2016 'Resultaten onderzoek financiële positie gemeente Arnhem' is in lijn met de conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek besloten om de financiële soliditeit te verbeteren door:

- een weerstandsfactor vast te stellen met een bandbreedte (van 1 - 1,3);
- het stellen van een bovengrens van de netto schuldquote op 100%;
- het toevoegen van een positief treasuryresultaat aan de bestemmingsreserve kapitaallasten.

In de gemeentelijke verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem 2017 (artikel 11) zijn deze drie spelregels opgenomen.

Zekerheidspercentage en weerstandsfactor

Om de financiële soliditeit te verbeteren is op basis van het raadsbesluit d.d. 7 november 2016 'Resultaten onderzoek financiële positie gemeente Arnhem' afgesproken om de ondergrens van het benodigde vermogen voortaan te berekenen met een zekerheidspercentage van 90%. De 90% norm kan worden uitgedrukt in een factor, de weerstandsfactor.
De factor wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de gewenste weerstands-capaciteit bij een zekerheidspercentage van 90%. Bij de weerstandsfactor wordt een bandbreedte gehanteerd tussen de 1 en 1,3.
Door het hanteren van een weerstandsfactor die tussen de 1 en de 1,3 moet liggen, moet een hoger weerstandsvermogen worden aangehouden en kunnen reserves minder snel worden aangewend voor (nieuw) beleid. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,3 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid.

Benodigde versus beschikbare weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente Arnhem in staat is om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen. Op basis van deze MJPB 2018-2021 beschikt de gemeente over voldoende weerstandsvermogen. De beschikbare weerstandscapaciteit van € 50,5 miljoen is groter dan de benodigde weerstandscapaciteit van € 25,7 miljoen (90%).

In de berekening van het weerstandsvermogen is rekening gehouden met de prognose van het resultaat over 2017 (Turap 2-2017).

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Jaarverslag 2016	MJPB 2018-2021
	90%	90%
		Bedragen x € 1.000
Benodigde weerstandscapaciteit		
Gemeentebrede risico's	25.009	15.836
Risico's grondexploitatie	7.770	7.770
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	2.107	2.107
Totaal	**34.886**	**25.713**
Beschikbare weerstandscapaciteit		
Algemene reserve	43.696	39.901
Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	772	1.642
Begroting	5.665	1.039
Prognose resultaat 2017	-	7.951
Totaal	**50.134**	**50.533**
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**15.248**	**24.820**
Weerstandsfactor	**1,44**	**1,97**
Ruimte voor nieuw beleid (> factor 1,3)	**4.782**	**17.106**

Toelichting

De weerstandsfactor komt bij de opmaak van deze MJPB 2018-2021 bij een zekerheidspercentage van 90% uit op 1,97, waarbij voor een bedrag van € 17,1 miljoen ruimte is voor nieuw beleid, zijnde het meerdere op basis van een factor 1,3.

Het weerstandsvermogen is ten opzichte van het Jaarverslag 2016 gestegen. Het weerstandsvermogen bij de 90%-grens is € 9,5 miljoen hoger ten opzichte van het Jaarverslag 2016.

Een belangrijke mutatie is het vervallen van de gemeentebrede risico's betreffende Presikhaaf Bedrijven - Scalabor.
De beschikbare weerstandscapaciteit is ook gedaald doordat de verwachte transitie- en frictiekosten Presikhaaf Bedrijven/Scalabor nu worden opgevangen binnen de, bij de Perspectiefnota 2018-2021, besloten verbreding van de BR Noodfonds, ten laste van de algemene middelen.

De meerjarige ontwikkeling beschikbare weerstandscapaciteit gemeente Arnhem

Meerjarige ontwikkeling beschikbare weerstandscapaciteit	2018	2019	2020	2021
				Bedragen x € 1.000
Algemeen weerstandsvermogen				
Algemene reserve (31-12 van het jaar) *	39.901	51.744	56.728	61.817
Post "strikt onvermijdbaar"	767	767	767	767
Post "onvoorzien"	272	272	272	272
Totaal	**40.940**	**52.783**	**57.767**	**62.856**
Weerstandsvermogen grondbedrijf				
Reserves grondexploitatie e.a.	3.038	3.038	3.050	9.755
Totaal	**3.038**	**3.038**	**3.050**	**9.755**
Beschikbare Weerstandscapaciteit	**43.978**	**55.821**	**60.817**	**72.611**

Jaarlijks werd de Algemene reserve verhoogd met 2% rente. Door een wijziging in het BBV is deze rentevergoeding aan de Algemene reserve per 1 januari 2018 vervallen.

Benodigde weerstandscapaciteit

Voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de actuele risico's. Deze risico's zijn zo breed mogelijk geïnventariseerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de gemeentebrede risico's en de risico's die voortvloeien uit de grondexploitatie en grote projecten (zie ook paragraaf Grondbeleid).

Niet alle risico's doen zich echter tegelijkertijd en in volle omvang voor. Bij de kansberekeningen wordt dan ook een groot aantal schattingen van de totale schadelast van het gehele risicoprofiel gemaakt waarbij rekening wordt gehouden met de kans op optreden van een risico en met het feit dat het schadebedrag per risico kan variëren.

Het risicoprofiel is voortdurend aan verandering onderhevig. De verandering in de benodigde weerstandscapaciteit is het gevolg van het inventariseren van nieuwe risico's, het treffen van beheersmaatregelen, het actualiseren van de risico's op basis van nieuwe inzichten en/of gebeurtenissen en veranderingen in de in- en externe omgeving.

Een zekerheidspercentage van 90% bij het huidige risicoprofiel wil zeggen dat in 90% van alle schattingen van de totale schadelast van het risicoprofiel de totale schadelast kleiner is dan of gelijk aan het bedrag van € 25,7 miljoen. 10 % van de uitkomsten van de schattingen zijn groter dan dit bedrag.

In de volgende tabel is samenvattend de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen.

Benodigde weerstandscapaciteit	**Jaarverslag 2016**	**MJPB 2018-2021**
	90%	90%
		bedragen x € 1.000,-
Gemeentebrede risico's	25.009	15.836
Grondexploitatie projecten	6.345	6.345
Grondexploitatieprojecten in voorbereiding	1.425	1.425
Risico's grondexploitatie	7.770	7.770
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	2.107	2.107
Benodigde weerstandscapaciteit	**34.886**	**25.713**

Gemeentebrede risico's

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat de benodigde weerstandscapaciteit voor de gemeentebrede risico's gedaald is ten opzichte van het Jaarverslag 2016.

Dit laat de volgende vergelijking zien:
- het risicoprofiel bij het Jaarverslag 2016 omvatte 65 risico's, en is gestegen tot 70 risico's bij de huidige MJPB;
- de volgende mutaties in de risico's hebben plaatsgevonden. In het risicoprofiel zijn 11 nieuwe risico's toegevoegd, 6 risico's zijn komen te vervallen en 9 risico's zijn gewijzigd;
- de daling van in totaal € 9,2 miljoen ten opzichte van het Jaarverslag 2016 is met name het gevolg van het grotendeels vervallen van de risico's van de ontmanteling van Presikhaaf Bedrijven alsmede de oprichting en inrichting van Werkbedrijf Arnhem
- hieronder een korte toelichting op belangrijke nieuwe, vervallen en gewijzigde risico's

Toelichting

Nieuwe risico's (+):

- *Gronddepot Oude Veerweg*
  Mogelijk kan de gemeente Arnhem niet voldoen aan een resterende afnameplicht van 80.000 m3 grond uit het gronddepot aan de Oude Veerweg. Gemeente is met de grondbank verplichting aangegaan 100.000 m3 grond af te nemen voor project Westervoortsedijk Dijktrace. Uiteindelijk is 20.000 m3 binnen het project toegepast. De bestemming van gronddepot vervalt eind 2018 en bebouwing zal plaatsvinden. Afhankelijk van het kunnen vinden van geschikte toepassingsmogelijkheden voor de grond zal er sprake zijn van kosten van afvoer.
- *Het risico van afwaardering van de deelneming Scalabor in verband met een negatief resultaat Scalabor*
  Hoe het nieuwe werkbedrijf Scalabor zich gaat ontwikkelen, is onzeker. Er is een risico opgenomen voor afwaardering. Het risico wordt ingeschat op 3,5 miljoen (uitgaande van de 100% variant, regiogemeenten nemen deel als opdrachtgever, waardoor meer eigen vermogen nodig is dan € 1,75 miljoen.
- *Het risico dat Scalabor geen rendementsverbetering laat zien*. In de Arnhemse begroting is rekening gehouden met een positief effect van € 0,37 miljoen in 2018 oplopend naar EUR € 1,4 miljoen in 2021.
- *BTW/VPB voor Straatparkeren*
  Gemeenten worden voor het gelegenheid geven tot parkeren op de openbare weg (straatparkeren) mogelijk beschouwd als een btw ondernemer. Op basis van een advies van de Advocaat-generaal aan de Hoge Raad, en op basis van de in september bekende gegevens over omzet en resultaat over het straatparkeren in Arnhem, moet mogelijk BTW (circa € 1,0 miljoen) en VPB (naar schatting € 1,5 miljoen) worden afgedragen. De uitspraak van de Hoge Raad is nog niet gedaan. Daarna zal de staatssecretaris pas een uitspraak doen over een eventueel gevolg voor de VPB.
- *Verdeelmodel Beschermd Wonen*
  Per 1 januari 2020 wordt het nieuw objectief verdeelmodel Beschermd wonen \ Maatschappelijke Opvang \ Begeleiding ingevoerd, waarbij er voor Beschermd wonen en Maatschappelijke Opvang geen sprake meer zal zijn van een centrumgemeente taak maar er een herverdeling van de budgetten over de individuele gemeenten plaatsvindt.

Door onzekerheden die o.a betrekking hebben op de grote invloed van historische (aanbod) keuzes, onduidelijkheden over de potentiele instroom vanuit GGZ, Forensische zorg of jeugdzorg en de keuze van de te hanteren set verdeelmaatstaven (en de gewicht per maatstaf) houdt het nieuw objectief verdeelmodel voor de gemeente Arnhem een financieel risico in. Dit risico is vooralsnog gewaardeerd op € 2 miljoen.

Vervallen risico's (-):

- *Presikhaaf/Werkbedrijf Arnhem*
  De risico's betreffende Presikhaaf Bedrijven/Werkbedrijf Arnhem zijn komen te vervallen. De verwachte transitie- en frictiekosten worden nu opgevangen binnen de, bij de Perspectiefnota 2018-2021, besloten verbreding van de BR Noodfonds. De aanpak gericht op participatie wordt daarbij verder geïntegreerd in het brede sociale domein.
- *Doelgroepenvervoer*
  Bij het vaststellen van de Perspectiefnota 2018-2021 is besloten Doelgroepenvervoer onder te brengen binnen het Sociaal Domein. Dat betekent dat eventuele tekorten verrekend zullen worden met de BR Noodfonds en er dus geen aanspraak zal worden gemaakt op het weerstandsvermogen.

Gewijzigde risico's (-)

- *Beschermingsbewind*
  Eén van de interventies op de oplopende kosten voor beschermingsbewind is het project BooM, door het nemen van eigen klanten in beheer. In de MJPB 2018-2021 zijn de aannames van de businesscase Beschermingsbewind/BooM herijkt op basis van onder meer de Arnhemse trend (afnemende toename) van aantal inwoners in beschermingsbewind.
- *Buig*
  Bij de vaststelling van het vangnet moet rekening gehouden worden met de niet-rechtmatige verstrekkingen die in mindering moeten worden gebracht en voor het eigen risico van de gemeente komen. De kwantificering van het risico is naar beneden bijgesteld.(risicoscore blijft 16).
- *Bouwleges*
  Het risico van het niet realiseren van de verwachte hogere leges inkomsten is naar beneden bijgesteld. Met het het toekennen van het knelpunt in de Perspectiefnota 2018-2021 zijn hiervoor nu middelen in de begroting verwerkt.

In onderstaande risicokaart zijn deze 70 risico's gerangschikt op basis van risicoscore. Hiervan zijn er 18 zonder een financieel effect.

Geld

x > € 1.000.000 (score 5)	1	2	4	1	
€500.000 < x < €1.000.0000 (score 4)	1	1	4	2	1
€ 200.000 > x < € 500.000 (score 3)	3	6	9	1	2
€ 50.000 > x < € 200.000 (score 2)	4	2	5		2
< €50.000 (score 1)	1				
Kans:	10% (klasse 1)	30% (klasse 2)	50% (klasse 3)	70% (klasse 4)	90% (klasse 5)

Geen geldgevolgen: 18

In de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en risicomanagement' zijn afspraken gemaakt over welke risico's in de beleidscyclus documenten aan de Raad worden gerapporteerd en specifiek worden toegelicht. Het gaat om risico's met een risicoscore gelijk aan of groter dan 15, de risico's rechtsboven in de risicokaart (de rode en oranje risico's). Deze worden in onderstaande tabel gerangschikt op "Percentage invloed" (mate waarin risico bijdraagt in de totale benodigde weerstandscapaciteit) en nader toegelicht.

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risicoscore	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. JV 2016
De Connectie						
De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden die een risico vormen: •ICT: Het niet realiseren van de taakstelling ICT door De Connectie (maximaal financieel gevolg € 3.500.000,-) •BTW: Het risico op kostprijsverhogende BTW als gevolg van de verzelfstandiging van De Connectie (maximaal financieel gevolg € 170.000) •Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; verschillen in persoonlijke - en functieschaal; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd) •Desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een ander vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd).		4	5 3.700.000	20	14,0%	Ongewijzigd
Gemeentefonds						
Het risico bestaat dat als gevolg van een nieuw Regeerakkoord er structureel minder accres uit het Gemeentefonds wordt ontvangen		4	5 1.000.000	20	5,2%	Nieuw
Buig						
Bij de vaststelling van het vangnet moet rekening gehouden worden met de niet-rechtmatige verstrekkingen die in mindering moeten worden gebracht. Het gevolg hiervan is dat de niet-rechtmatige verstrekkingen voor het eigen risico van de gemeente komen. Met de niet-rechtmatige verstrekkingen is geen rekening gehouden in de meerjarenbegroting. In 2015 en 2016 is een foutpercentage van 0% vastgesteld door de accountant. Momenteel wordt gestuurd op een foutmarge van maximaal 1%. Ivm de ontwikkeling naar maatwerk voor Arnhemmers waarbij "doen wat nodig is" meer centraal komt te staan blijft dit risico actueel.		4	4 1.000.000	16	3,0%	Gewijzigd(-)
Gronddepot Oude Veerweg						
Mogelijk kan de gemeente Arnhem niet voldoen aan een resterende afnameplicht van 80.000 m3 grond uit het gronddepot aan de Oude Veerweg. Gemeente is met de grondbank verplichting aangegaan 100.000 m3 grond af te nemen voor project Westervoortsedijk Dijktrace. Uiteindelijk is 20.000 m3 binnen het project toegepast. De bestemming van gronddepot vervalt eind 2018 en bebouwing zal plaatsvinden. Afhankelijk van het kunnen vinden van geschikte toepassingsmogelijkheden voor de grond zal er sprake zijn van kosten van afvoer.		4	4 600.000	16	1,8%	Nieuw
Taakstelling verzelfstandigingen						
Taakstellingen agv verzelfstandigingen (totaal bedrag 5,0 mlj. in 2020). De actuele en toekomstige verzelfstandigingen van het Natuurcentrum, het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf, het BAC, De Connectie en de Wijkteams leiden er toe dat er binnen de organisatie een afbouw van overhead moet plaatsvinden. Het speciaal hiervoor ontwikkelde rekenmodel overhead geeft hiervoor een gedetailleerde onderbouwing. Deze afbouw van overhead loopt op naar in totaal € 5 miljoen structureel vanaf het jaar 2020.		3	5 5.000.000	15	16,3%	Ongewijzigd
Scalabor						
Het risico bestaat dat Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen		3	5 3.500.000	15	7,60%	Nieuw
Lokatie K7' Arnhem Centraal						
Het ontwikkelen van deze lokatie is zeer complex en omgeven met risico's rond verwerving van benodigde gronden, omvang uitgeefbaar terrein, parkeervoorzieningen en afzet van gronden met kantoorbestemming. Het risico bestaat dat de kantoorontwikkeling op deze lokatie niet wordt gerealiseerd.		3	5 1.480.000	15	4,3%	Ongewijzigd

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risicoscore	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. JV 2016
Verdeelmodel Beschermd Wonen						
Het risico bestaat dat door de implementatie van het invoeren van een objectief verdeelmodel per gemeente voor beschermd wonen/maatschappelijke opvang en WMO begeleiding er een financieel nadeel ontstaat		3	5 2.000.000	15	4,30%	Nieuw
Niet vergoede indexering						
In veel contracten is opgenomen dat aannemers jaarlijks een indexering in rekening mogen brengen in verband met stijgende prijzen (vaak ongeveer 2%). Als gevolg van een recente bezuiniging wordt deze prijsstijging niet gecompenseerd. Hierdoor ontstaat er een tekort dat kan oplopen tot een nadeel van enkele tonnen.		5	3 320.000	15	1,3%	Ongewijzigd
Beschermingsbewind						
Het aantal inwoners in beschermingsbewind loopt harder op dan verwacht. Hierdoor ontstaat een verhoogd risico vanaf 2017 op hogere kosten van bijzondere bijstand voor beschermingsbewind. Eén van de interventies op de oplopende kosten voor beschermingsbewind is het project BooM. Doel van dit project is onder andere het realiseren van een besparing op kosten beschermingsbewind door het nemen van eigen klanten in beheer. In de MJPB 2018-2021 zijn de aannames van de businesscase Beschermingsbewind/BooM herijkt op basis van onder meer de Arnhemse trend (afnemende toename) van aantal inwoners in beschermingsbewind. Bijzondere bijstand voor beschermingsbewind is een open einde-regeling.		5	3 400.000	15	1,1%	Gewijzigd (-)

Toelichting

Andere risico's (< 15 risico-score, maar met invloedspercentage van minimaal 2%) die een belangrijke invloed hebben, zijn:

- *Reorganisatie wachtgeld*
  Het sociaal plan van de reorganisatie is afgelopen op 31 december 2016. Dit betekent voor een aantal medewerkers ontslag. Er is een voorziening gevormd voor het verwachte wachtgeld dat moet worden betaald, echter de opgebouwde rechten van deze medewerkers zijn hoger, dekking zou uit de voorgestelde BR BV kunnen plaatsvinden, dit is echter onzeker. Derhalve is voor het verschil een risico opgenomen.
  (invloedspercentage 5,4%)
- *Leningen aan gelieerde instellingen*
  De gemeente Arnhem verstrekt leningen ten behoeve van het realiseren van activiteiten die nauw grenzen aan het gemeentelijke beleid.
  (invloedspercentage 3,0%)
- *De Sociale Bank Centraal Gelderland*
  De Sociale Bank Centraal Gelderland heeft een kredietportefeuille van € 15 miljoen. Uit een analyse van een potentiële overnamekandidaat komt een hoger risicoprofiel van de kredietportefeuille naar voren dan op dit moment door de gemeente wordt gehanteerd. Dit brengt het risico met zich mee dat de huidige voorziening ontoereikend is.
  (invloedspercentage 3,0%)
- *Digitaal stelsel Omgevingswet (DSO)*
  Het Rijk en de VNG hebben afgesproken dat gemeenten bijdragen aan de structurele uitvoeringskosten van het digitaal stelsel omgevingwet (DSO) Over de hoogte van de kosten en de wijze van verrekening moet nog nadere besluitvorming plaatsvinden, gerekend is met een geschat aandeel voor Arnhem.
  (invloedspercentage 2,8%)
- *Armoedeagenda*
  Binnen de Armoede-agenda was sprake van een structurele overschrijding van het budget. Bij de raadsbehandeling van de Armoedeagenda is als maatregel besloten om de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing per 1-1-2018 te verminderen. De voorgenomen invoering van Diftar heeft een relatie met deze verlaging van de kwijtschelding: door afval te scheiden kan men dankzij Diftar besparen op de te betalen afvalstoffenheffing. Dit verzacht de pijn van de verminderde kwijtschelding. Indien de Raad ertoe zou besluiten om af te zien van de invoering van Diftar, dan heeft een dergelijk besluit geen directe gevolgen voor de begroting. Indien echter de Raad tegelijkertijd zou besluiten om dan ook af te zien van vermindering van de kwijtschelding afvalstoffenheffing, dan zal daarvoor financiële dekking moeten worden gevonden. Hiervoor is een risico opgenomen.
  (invloedspercentage 2,3%)
- *BUIG (eigen risico)*
  De BUIG kent een vangnetregeling welke ervoor zorgt dat het maximale eigen risico op de BUIG voor de gemeente wordt beperkt tot maximaal 10% van het BUIG budget. Over de eerste 7,5% (5% in 2018) is sprake van 100% eigen risico, tussen de 7,5% en 12,5% is sprake van 50% eigen risico. Het maximaal eigen risico is berekend op basis van de raming van het BUIG budget 2018 minus het tekort dat in 2018 wordt voorzien en in de meerjarenbegroting is opgenomen.
  (invloedspercentage 2,2%)

- *Brand of brandstichting gemeentelijk eigendom (eigen risico)*
  De gemeente Arnhem is aansprakelijk tot een eigen risico van € 500.000 bij brand of brandstichting aan gemeentelijke eigendommen of daar waar de gemeente verantwoordelijk is.
  (invloedpercentage 2,2 %)
- *BTW voor straatparkeren*
  Gemeenten zijn mogelijk btw-ondernemer voor straatparkeren. Het risico bestaat dat de gemeente in deze hoedanigheid voor het gelegenheid geven tot parkeren in de openbare weg (straatparkeren) BTW moet afdragen.
  (invloedpercentage 2,2%)

Risico's Grondexploitatie- en grote projecten (zie ook paragraaf Grondbeleid)

- Ruimtelijke projecten zoals grondexploitaties, grote infrastructurele werken en herontwikkeling van stadsdelen zijn altijd omgeven met risico's. Risico's van operationele aard, strategische risico's maar zeker ook exogene risico's, zoals de huidige economische omstandigheden, waarop de gemeente niet of nauwelijks kan sturen;
- Op de lopende projecten worden regelmatig analyses uitgevoerd om risico's te identificeren die het bereiken van de projectdoelen in de weg kunnen staan. Daar hoort ook bij het formuleren en doorvoeren van maatregelen om de effecten van die risico's voor het project te verkleinen;
- Daarnaast worden risico's en onzekerheden rond de begrote inkomsten en uitgaven, maar ook rond de projectplanningen binnen bandbreedtes op basis van simulatie gekwantificeerd in de benodigde weerstandscapaciteit.

Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico's, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario's van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Benodigde weerstandscapaciteit grondexploitatie	**Jaarverslag 2016**	**MJPB 2018-2021**
	90%	90%
		bedragen x € 1.000,-
Risico's grondexploitatie		
Grondexploitatie projecten	6.345	6.345
Grondexploitatieprojecten in voorbereiding	1.425	1.425
Totaal	**7.770**	**7.770**
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	**2.107**	**2.107**
Benodigde weerstandscapaciteit	**9.877**	**9.877**

Voor de begroting 2018-2021 is uitgegaan van dezelfde berekening op basis van dezelfde gegevens als voor het jaarverslag 2016.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die kunnen worden ingezet voor het afdekken van negatieve financiële effecten als gevolg van risico's die manifest zijn. De beschikbare weerstandscapaciteit ziet er als volgt uit:

Beschikbare Weerstandscapaciteit	Totaal
	bedragen x € 1.000,-
Algemene reserve per 1-1-2017	**43.696**
Toevoegingen Algemene reserve in 2017	7.440
Onttrekkingen Algemene reserve in 2017	11.234
Algemene reserve per 31-12-2017	**39.901**
Prognose resultaat 2017	7.951
Algemene reserve per 31-12-2017	**47.852**
BR Voorstudies	33
BR Strategische posities	739
BR Grondexploitatie	870
Toekomstige winstpotentie Grondbedrijf	0
Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**1.642**
Strikt onvermijdbaar 2018	767
Onvoorzien 2018	272
Begroting	**1.039**
Beschikbare weerstandscapaciteit	**50.533**

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt ingaande 1 januari 2018 € 50,5 miljoen. Dit is ten opzichte van het Jaarverslag 2016 een lichte toename van ca. € 400.000.

Hierna worden de verschillende onderdelen nader uiteengezet.

Algemene Reserve

In de volgende tabel is de ontwikkeling van de Algemene Reserve weergegeven.

Algemene Reserve	Totaal
	bedragen x € 1.000,-
Algemene reserve per 1-1-2017	**43.696**
2% rente over de stand per 1-1	575
Rampenoefening (MJPB 2006-2009 / MJPB 2010-2013)	5
Ingroei naar 90% weerstandsvermogen (MJPB 2013-2016)	462
Weerstandsvermogen 75% (MJBP 2014-2017)	1.225
Kasschuif (MJBP 2014-2017)	1.364
Sluitend maken jaarschijf 2016 (MJPB 2015-2018)	563
Herstelplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem (Rb 13 april 2015)	369
Verzelfstandiging MSSA (Rb 29 juni 2015)	40
Correctie BR GRP tot 0 (MJPB 2016-2019)	70
Dekking t.l.v. de AR (MJPB 2016-2019)	-1.830
Scholing ouderen op het gebied van ICT (Zomernota) (MJPB 2016-2019)	-50
Budget 2GetThere (Rb 30 mei 2016)	288
VGGM (MJPB 2017-2020)	-121
Sluitend maken begroting (MJPB 2017-2020)	1.666
Verzelfstandiging Sportbedrijf; voordeel afgeboekte activa (Rb 18 juli 2016)	23
Sluitend maken jaarschijf 2017 (Perspectiefnota 2018-2021) (Rb 19 juni 2017)	-12.857
Onderbesteding Participatie Jaarverslag 2016 (Perspectiefnota 2018-2021) (Rb 19 juni 2017)	-820
FJP 2016 (Rb 10 juli 2017)	2
Niet geclaimd deel nominale compensatie gesubs. Instellen en Gemeenschap. Regelingen (Verzamelbesluit 3-2017)	350
Actualisaties (Verzamelbesluit 3-2017)	299
Effect jaarschijf 2017 (MJPB 2018-2021)	3.864
Aanvullende besluitvorming m.b.t. nieuwe cao (MJPB 2018-2021)	718
Algemene reserve per 31-12-2017	**39.902**
Prognose resultaat 2017	7.951
Algemene reserve per 31-12-2017	**47.853**

De stand van de Algemene Reserve bedraagt € 47,8 miljoen na verwerking van de prognose van het resultaat 2017.

Bij de vaststelling van de Perspectiefnota 2018-2021 is ingestemd met de begrotingsaanpassingen voor de jaarschijf 2017 en de meerjarige effecten hiervan in de ontwerp MJPB 2018-2021. De volgende grote mutaties zijn hierin meegenomen:

- de verbreding van de BR Noodfonds, passend binnen de beweging, waarbij de aanpak gericht op participatie verder wordt geïntegreerd in het brede sociale domein;
- het voorstel bij deze MJPB tot de verbreding van de BR frictiekosten naar een BR bedrijfsvoering.

BR grondexploitatie, BR voorstudies en BR strategische projecten

Deze reserves van het grondbedrijf hebben nog geen specifieke doelbestemming en worden derhalve wel betrokken in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Vanaf 2016 zijn deze reserves niet meer nihil. Door een positief resultaat behaald binnen het grondbedrijf zijn de reserves weer opgebouwd om eventuele financiële tegenvallers eerst zelf op te kunnen vangen, voordat een beroep wordt gedaan op de Algemene reserve.

Begrotingsposten

De begrote beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien en de post strikt onvermijdbaar.

4 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede installaties van zwembaden, sportvelden en gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Samenvattend beeld

De paragraaf geeft als volgt inzage in omvang en besteding door per type kapitaalgoederen inzicht te geven in geldende kaders, ambitieniveau van het onderhoud, feitelijke onderhoudssituatie en geplande inzet voor de komende jaren.

Met ingang van 1 januari 2017 is met wijksturing een nieuwe koers ingeslagen, waarbij inwoners meer invloed hebben op de besteding van de budgetten op wijkniveau. Hiertoe zijn alle budgetten van de openbare ruimte financieel gesplitst in een stedelijk deel (stedelijk beleid) en een wijkdeel (uitvoering in de wijken). In het najaar van 2017 vindt de jaarlijkse afstemming plaats tussen de teams Leefomgeving en de gemeentelijke Kernorganisatie over de manier waarop de openbare ruimte en de kapitaalgoederen in de wijken onderhouden zullen worden in 2018 en verder. De keuzes die gemaakt worden, kunnen impact hebben op de planning zoals deze nu is opgenomen in deze paragraaf.

Het volgende beeld is waar te nemen:

- de laatste tien jaar is de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen, mede door groot onderhoud vanuit het programma Groot Onderhoud (voorheen Buiten Gewoon Beter), op veel onderdelen verbeterd;
- met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed en efficiënt mogelijk ingezet;
- meer focus op de regiefunctie bij het beheer en het uitbesteden van de uitvoering van onderhoud heeft tot aantoonbare verbeteringen geleid. Uitgangspunten hierbij zijn vooral het voorkómen van kapitaalvernietiging en van onveilige situaties. De focus op de regiefunctie wordt dan ook komende jaren doorgezet;
- uit landelijke benchmarken blijkt dat Arnhem de stadsreiniging en het onderhoud van het wijkgroen op een zeer kosteneffectieve manier uitvoert. Stadsreiniging is in Arnhem 50% goedkoper dan het gemiddelde van de deelnemende gemeenten; op gebied van groenonderhoud is Arnhem 40% goedkoper dan het gemiddelde van de deelnemende gemeenten;
- extra aandacht gaat de komende jaren uit naar het vroegtijdig betrokken zijn bij de realisatie van ruimtelijke projecten. Doel is op een zo vroeg mogelijk moment zicht te krijgen op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen);
- door inbreiding en uitbreiding is er sprake van toename van het te onderhouden areaal zonder dat hier extra onderhoudsbudget tegenover staat. Dit kan op termijn tot knelpunten leiden.

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	winkel centra	wijken	bedrijfs terreinen	bossen/ parken	hoofdinfra	fietspaden
groen	A	A	C	C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	C	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	C	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

In het vorenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten met ingang van 2017 op hoofdlijnen weergegeven. Meer gedetailleerd wordt daarop ingegaan bij de diverse objecten van onderhoud. Met de wijksturing wordt het mogelijk om op wijkniveau hiervan af te wijken.

Mogelijke consequenties Wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte, die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over de besteding van de 'wijkgerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden.

Wegen

Actuele kaders

- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013).

Ambitie

De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:

- niveau A voor fietspaden*;
- niveau B voor hoofdwegen en busbanen*;
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

** Hoofdwegen en (hoofdnetwerk) fietspaden zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040.*

Uitgangssituatie

In onderstaande overzichten wordt de achterstand voor alle wegen weergegeven ten opzichte van de ambitie. In 2017 is sprake van een aanzienlijke mate van achterstallig onderhoud ten opzichte van het ambitieniveau voor het Arnhemse wegennet.

	Fietspaden	Hoofdwegen	Wijkwegen
Achterstand 2017	23 % slechter dan A	20 % slechter dan B	15% slechter dan C

- Uitstel van onderhoud door rekening te houden met samenloop (Velperweg, Apeldoornseweg, Oude Zevenaarseweg, Groningensingel, e.a.) drukt het resultaat, de cijfers bij hoofdwegen en fietspaden.
- Bij wijkwegen wordt de ambitie niet behaald door wijken waar groot onderhoud nog uitgevoerd moet worden.

Planning

- Het beheerplan 2017, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud;
- Waar mogelijk wordt – met name voor wijkwegen – samenloop gecreëerd met groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP);
- Op grond van genoemde planning wordt de volgende ontwikkeling van achterstanden verwacht.

	Fietspaden	Hoofdwegen	Wijkwegen
Achterstand 2017	23 % slechter dan A	20 % slechter dan B	15 % slechter dan C
Verwachte achterstand 2020*	20% slechter dan A	12% slechter dan B	12% slechter dan C

Openbare verlichting

Actuele kaders

- Nota uitrol Led-verlichting (2015)

Alle openbare verlichting wordt in LED-verlichting uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud).

Ambitie

- Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV), volgens ROVL 2011. Deze klassen zijn afgeleid van de Europese norm EN13.201. Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen);
- Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50 % op de energiekosten. (Meerkosten van LED-verlichting ten opzichte van conventionele verlichting moeten financieel opwegen tegen de besparingen die optreden bij gebruik gedurende 20 jaar).

Uitgangssituatie
- De vervanging van masten, armaturen en kabels vindt planmatig plaats, omdat uitstel van planmatige vervanging na enige jaren leidt tot incidentele vervanging tegen hogere vervangingskosten;
- De vervanging van armaturen met elektronische apparatuur vindt plaats aan het einde van hun (elektronisch-)technische levensduur van 20 jaar;
- Voor masten wordt een technische levensduur van 40 jaar aangehouden. De vervanging van oude kabels vindt plaats bij de vervanging van masten of bij het herstel van verhardingen.

Planning
- De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels is afgestemd op de aangegeven uitgangspositie en wordt zo mogelijk afgestemd in samenloop met overige werkzaamheden groot onderhoud in de openbare ruimte;
- De financiering vindt plaats vanuit investeringsbudgetten;
- De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad is gepland in de periode 2018 t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad (veranderopgave Vitale economie Arnhem Nijmegen, onderdeel Dynamische centrumstad aan de rivier).

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- ‘Licht op groen’/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- ‘Het Groen Goed Verdeeld’ (collegebesluit 2006).

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI);
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid;
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Uitgangssituatie
- Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde;
- In het 3de kwartaal 2017 is nieuwe raamcontract voor het reguliere vervangingsprogramma aanbesteed
- Het dagelijks onderhoud wordt miv 2018 middels een nieuwe raamcontract uitbesteed aan een gespecialiseerde partij.

Planning
De vervanging van de verkeersregelinstallaties wordt gedaan vanuit het investeringsbudget.
Hierbij worden vaste termijnen gehanteerd:
- verkeersregelautomaat en LED-lantaarns: elke 15 jaar;
- masten en kabels: elke 30 jaar.

Civieltechnische Kunstwerken

Actuele kaders
Beleidskader Buiten Gewoon Beter en Buitengewoon doorgaan (raadsbesluit 2002)

Ambitie
- Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden;
- Er zijn op dit moment 1.456 civieltechnische kunstwerken (bijv. trappartijen, bruggen, tunnels en viaducten) en bij stadsuitbreiding neemt dit aantal verder toe.

Uitgangssituatie
- Alle kunstwerken worden jaarlijks functioneel geïnspecteerd (schoon en netjes, heel en veilig). Elke vijf jaar wordt een kunstwerk vervolgens technisch geïnspecteerd. Uit deze inspecties blijkt dat kleine objecten een redelijke staat van onderhoud hebben;
- Het achterstallig onderhoud bij het doorlaatwerk in de Groene Rivier (ten noorden van Malburgen in de uiterwaarden) niet is meegenomen. Onderhoud aan dit doorlaatwerk moet worden afgewogen in relatie tot de ontsluiting van de ontwikkeling van Stadsblokken.

Planning
- Begin 2017 is aan de hand van de nieuwe inspecties een nieuw beheerplan, leidend voor het onderhoud in de komende jaren, in werking getreden;
- Op basis van bestaande inspecties staat in ieder geval groot onderhoud aan het viaduct Huissensedijk, de tunnels en keermuren Airborneplein en de Noordelijk aanbrug John Frostbrug op de planning.

Riolering

Actuele kaders
Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018 en aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015).

Ambitie
- Uitgangspunt voor het GRP5 is uitvoering van wettelijk verplichte taken en een herstel- en vervangingsprogramma, waarmee de risico's op bezwijkende riolen minimaal zijn;
- Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen;
- In het GRP5 zijn geen middelen opgenomen voor de aanpak van bekende plekken met wateroverlast op straat;
- Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgave ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel.

Uitgangssituatie
- De werking van het Arnhemse rioolstelsel is in de aflopen jaren structureel verbeterd;
- Het rioolstelsel is uitgebreid, de bergingscapaciteit is vergroot en op veel plekken is de afvoer van regenwater afgekoppeld; Bij werkzaamheden wordt zoveel mogelijk gekeken of het mogelijk is om, binnen het beschikbare budget, maatregelen te nemen om extreme wateroverlast te verminderen;
- De onderhoudsachterstanden van het riool zijn aan het verdwijnen;
- Over het gehele rioolstelsel zijn inspectiegegevens beschikbaar;
- Er wordt gewerkt met een projectenlijst op basis van de technische staat van het riool;
- Bij de uitvoering wordt gestreefd naar zoveel mogelijk samenloop met noodzakelijke bovengrondse werkzaamheden. Dit vraagt om een goede samenwerking met de teams Leefomgeving per gebied.

Planning
- De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. In Arnhem ligt op dit moment 135 kilometer riool dat ouder is dan 60 jaar;
- In de komende planperiode worden alleen nog maar die riolen vervangen die op technische gronden ook echt vervangen moeten worden;
- In 2017 is gestart met het opstellen van de nota voor de volgende GRP periode; 2019-2023. In de nota zullen ambities voor wat betreft de riolering aan de raad worden voorgelegd. Het aspect klimaatbestendigheid zal daarin een plek gaan krijgen.

Water

Actuele kaders
- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Waterplan (gezamenlijk plan van gemeente en beide waterschappen);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (2015);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;
- Omgevingsvisie Gelderland.

Ambitie
"Water" omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (boven en ondergronds), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:
- het watersysteem op orde brengen en houden.
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Uitgangssituatie
- Het Waterplan is tot nu toe overeenkomstig het uitvoeringsprogramma gerealiseerd;
- Het beheer van duikers & beekriolen was projectgewijs vormgegeven en is omgevormd tot een systematische aanpak;
- Het beheer van de waterbodems wordt nu nog projectsgewijs vormgegeven;
- Van de onderhoudstoestand van vooral de duikers en beekriolen is op dit moment nog weinig bekend. In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en waar nodig corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locaties en de ouderdom zijn in kaart gebracht.

Planning
- Tot 2020 worden systematisch alle 100 duikers & beekriolen geïnspecteerd die onder de spoor-, snel- en hoofdwegen liggen;
- Door reiniging en inspectie van de duikers en beekriolen kan de fysieke conditie (het schadebeeld) worden beoordeeld en de onderhoudsbehoefte in beeld worden gebracht. Op basis daarvan worden ook in deze planperiode de beheersmaatregelen uitgezet;
- Gewerkt wordt aan een systematiek waarbij jaarlijks baggerwerkzaamheden worden uitgevoerd waarvoor ook een vast onderhoudsbudget beschikbaar is.
- In 2017 opstellen van een nieuwe gezamenlijke watervisie van gemeente en beide waterschappen (Rijn & IJssel en Rivierenland). De visie geeft ook de koers aan voor de aanpak van de hemelwateropgave in de Keuzenota GRP6.

Wijkgroen

Actuele kaders
Groenplan 2004-2007/2015 (raadsbesluit 2004)

Ambitie
Het Groenplan bevat een samenhangende visie op de ontwikkeling, inrichting en beheer van het groen in en om de stad Arnhem, voor korte (2004 – 2007) en de middellange termijn (2015). Wijkgroenbeheer is gericht op realisatie en instandhouding van de gewenste streefbeelden. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De ambitie is als volgt:
- onderhoudsambitie wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- onderhoudsambitie groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Uitgangssituatie
- Groen in en om de wijken: het dagelijks onderhoud wordt op C-niveau uitgevoerd. Het gaat dan om het onderhoud van heesters, hagen, boomspiegels, struwelen en gazons. Areaaluitbreiding (Schuytgraaf en diverse inbreidingslocaties) zorgt voor het verder oplopen van het tekort bij het dagelijks onderhoud;
- Groen in de binnenstad en winkelcentra: het onderhoud wordt op A-niveau uitgevoerd.

Planning
- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau;
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd;
- Op de planning staat een nieuwe meerjarige aanbesteding voor het dagelijks onderhoud;
- In 2017 is gestart met het opstellen van de Groenvisie als opvolger van het huidige Groenplan. De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en worden kaders gegeven voor het groen in en om de stad Arnhem.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013).

Ambitie
De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:
- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).

Uitgangssituatie
- Vervangingen: versleten speeltoestellen worden verwijderd en in afstemming met de teams Leefomgeving vervangen of anders ingevuld naar de wensen van de wijk;
- Dagelijks onderhoud: wordt uitgevoerd om de huidige speeltoestellen in stand en veilig bespeelbaar te houden. Het wordt grotendeels op B-niveau uitgevoerd, behalve voor het onderdeel beplakking en graffiti dat op C-niveau wordt uitgevoerd;
- Inspectie: alle speelvoorzieningen in de openbare ruimte worden 3 keer per jaar op functionaliteit geïnspecteerd en 1 keer per jaar op technische kwaliteit. Dit is conform de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS). Geconstateerde gebreken worden hersteld of ook anderszins opgelost.

Planning
- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd;
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving;
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.

Bomen

Actuele kaders
Groenplan 2004-2007/2015 (raadsbesluit 2004).

Ambitie
- Beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen;
- Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

De gemeente als boomeigenaar dient volgens het Burgerlijk Wetboek de algemene zorgvuldigheidsnormen in acht te nemen, de zorgplicht.

Uitgangssituatie
- Vervangingen: de individuele vervanging van bomen wordt jaarlijks via de boombeheerlijst uitgevoerd. Vervanging van bomenlanen wordt geprogrammeerd. Daarnaast kan een integraal project aanleiding zijn om de bomen te vervangen. Waar mogelijk worden de benoemde ambities van het Groenplan in deze projecten meegenomen. Het vervangen van bomenlanen in het wijkgroen wordt in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd dan wel anders ingevuld;
- Dagelijks onderhoud: de vrijstaande (straat)bomen worden op B-niveau onderhouden. Het structurele budget voor dagelijks onderhoud is niet toereikend om de snoeiwerkzaamheden op dit niveau uit te voeren. Dit tekort betreft deels budgetten van de teams Leefomgeving en deels het stedelijk budget. De teams Leefomgeving zullen binnen het totale beschikbare budget op wijkniveau keuzes moeten maken om dit tekort op te lossen. Getracht zal worden het tekort op het stedelijk binnen de budgetten van het cluster Openbare Ruimte op te lossen;
- Zorgplicht: alle bomen in de openbare ruimte worden periodiek vooral op veiligheid gecontroleerd door visuele boomcontrole.

Planning
- In de periode tot en met 2019 wordt de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierin wordt het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee wordt in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn;
- In 2018 zal het project Apeldoornseweg in uitvoering gaan waar ingezet wordt op behoud en versterking van de bomenstructuur;
- Vervanging van bomenlanen in het wijkgroen worden afgestemd met de teams Leefomgeving;
- Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd;
- In 2017 is gestart met het opstellen van de Groenvisie als opvolger van het huidige Groenplan waarin ook de ambities worden benoemd voor de Arnhemse bomen.

Parken en Bossen

Actuele kaders
- Groenplan 2004-2007/2015 (raadsbesluit 2004);
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Gebiedsvisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (raadsbesluit 2008).

Ambitie
- Ruimte voor recreatie, sport en samenleven én de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Concreet bij onder meer de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem;
- Onderhoud is tenminste op B-kwaliteitsniveau.

Uitgangssituatie
De Barrokkelaan van Zijpendaal is in verval geraakt. Langs de laan moeten diverse bomen gekapt en vervangen worden.

Planning
- In 2018 wordt grootschalig onderhoud gepleegd aan de Barokkelaan en de boomgroepen;
- In 2017 is gestart met het opstellen van de Groenvisie als opvolger van het huidige Groenplan waarin de ambities voor de parken en bossen een plek zullen krijgen.

Sportvelden

Actuele kaders
- Sportvisie (raadsbesluit 2011);
- Arnhemse Accommodatienota (raadsbesluit 2014).

Ambitie
- Integraal en efficiënt beheer, exploitatie en onderhoud van de buitensportaccommodaties, passend bij de wensen en behoeften van de huidige en potentiële gebruikers;
- Bij het integrale en efficiënte beheer wordt uitgegaan van de kwalificatie “voldoende tot goed” op basis van de uitgangspunten in het kwaliteitssysteem voor sportvelden (KYBYS);
- Uitgangspunt is voorts dat een deel van het uitvoerende werk wordt uitgevoerd door medewerkers met een blijvende of tijdelijke achterstand tot de arbeidsmarkt.

Uitgangssituatie
- Uitgangspunt is dat de externe verzelfstandiging van Sportbedrijf Arnhem geen consequenties heeft voor de onderhoudstoestand van de velden;
- Op basis van inspecties is geconstateerd dat de staat van onderhoud van de accommodaties, zowel op sporttechnisch als op cultuurtechnisch gebied op dit moment voldoende tot goed is.

Planning
- Het reguliere onderhoud aan de overblijvende sportparken zal op het huidige kwaliteitsniveau worden uitgevoerd vanuit de normale onderhoudsbudgetten;
- Noodzakelijke renovaties en vervangingen zijn voor de periode 2018–2021 voorgedragen in de meerjarige investeringsplanning.

Installaties zwembaden

Actuele kaders
- Sportvisie (raadsbesluit 2011);
- Arnhemse Accommodatienota (raadsbesluit 2014).

Ambitie
- Nieuwbouw van zwembad Valkenhuizen is voorzien in de periode 2018–2021;
- De benodigde investeringen zijn opgenomen in de meerjarige investeringsplanning.

Uitgangssituatie
- De staat van installaties in beheer bij het Sportbedrijf Arnhem is goed;
- Een deel van de installaties in de zwembaden (de gebouwgebonden installaties) is in beheer bij het Vastgoedbedrijf Arnhem. Hierover vindt afstemming tussen beheersmatige en inhoudelijke verantwoordelijkheid plaats.

Planning
- Voortzetting van het reguliere onderhoud conform genoemd onderhoudsplan, met dien verstande dat wordt geanticipeerd op de nieuwbouw;
- Tijdige vervanging van installaties in de periode 2017-2020 is voorgedragen voor de meerjarige investeringsplanning.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders

- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van Diftar' (maart 2017).

Ambitie

- In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot 60% hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem wil zich conformeren aan de nationale ambitie van75% in 2020 ('Afval Naar Grondstof' (VANG) programma);
- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen);
- Ten alle tijden een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Uitgangssituatie

- Het implementeren van omgekeerd inzamelen;
- Zowel preventief als correctief onderhoud zijn uitbesteed;
- Staat van onderhoud is nu (na verandering van de onderhoudssystematiek) voldoende tot goed;
- Systemen zijn voorzien van een veiligheidskeurmerk. Er worden periodiek controles uitgevoerd.

Planning

- Uitrol omgekeerd inzamelen van 2016 t/m 2018 conform het raadsbesluit van juni 2015; In 2016 is besloten om omgekeerd inzamelen te versnellen;
- Behoud van de uitgangssituatie;
- Jaarlijkse evaluatie of op basis van de controles de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden;
- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie, ook na 2019;
- September 2017 raadvoorstel voor de invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval). De raad bepaalt of de kaders zijn uitgevoerd zoals in het amendement van maart 2017 vastgelegd en op basis daarvan de termijn van invoering van Diftar.

Vastgoed

Actuele kaders

- Er is een ambtelijk Vastgoedbeheerplan en er zijn voor alle panden in (permanent) beheer ambtelijke meerjarige onderhoudsplannen;
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen (R4), culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen (R5), welzijnsvoorzieningen (R7), gemeentelijke huisvesting (R9), bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte (R2).

Ambitie

- De ambitie is, behalve voor stedelijke ontwikkelingsprojecten, over het geheel genomen een NEN2767-conditie score 3 of beter. Dit gebeurt door middel van een vastgelegde meet- en registreermethode. Deze registratie geschiedt door een gecertificeerde inspecteur. Deze stelt van ieder materiaal, elk element en iedere detaillering vast wat de eventuele gebreken zijn, de omvang daarvan en de intensiteit. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Een conditiescore van 3 is naar de maatstaf van de meeste eigenaren en gebruikers voldoende. Afwijkingen van conditiescore 3 zijn mogelijk al naar gelang de functie;
- Het door de gemeente aangekocht vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten worden niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.

Uitgangssituatie

- Al het vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn de functie gaan verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd gaan worden;
- Veel gebouwen zijn ouder dan 40 jaar, waardoor onder meer de isolatiewaarden niet voldoen aan hedendaagse normen.

Planning

- Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld ongeveer € 1,4 miljoen uitgegeven aan investeringen zoals daken en installaties. Daarnaast wordt er jaarlijks gemiddeld € 3,9 miljoen uitgegeven aan kosten voor onderhoud;
- De totale kosten i.v.m. het aanhouden van het gemeentelijke vastgoed bedragen in 2018 € 43,5 miljoen. Dat is inclusief het aanhuren van gebouwen (met name het Stadskantoor) voor € 7,8 miljoen. Aan huur wordt jaarlijks een bedrag van € 15,8 miljoen ontvangen;
- Naast de exploitatie wordt in 2018 en bedrag van € 1.287.000 geïnvesteerd. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille.Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New enregy made in Arnhem, is een plan gemaakt. Gemiddeld zal in de komende 10 jaren hiervoor een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken, te beginnen met een bedrag van € 240.000 in 2018.
- Tot en met het jaar 2019 is er een taakstelling voor te verkopen vastgoed van € 1 miljoen per jaar. Voor 2020 en 2021 is een bedrag van € 700.000,= opgenomen. Deze taakstelling zal voornamelijk worden ingevuld door de verkoop van overtollig geworden sportgebouwen en schoolgebouwen. Daarnaast is met ingang van 2021 een taakstellende bezuiniging op het aanhouden van vastgoed opgenomen van €150.000.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

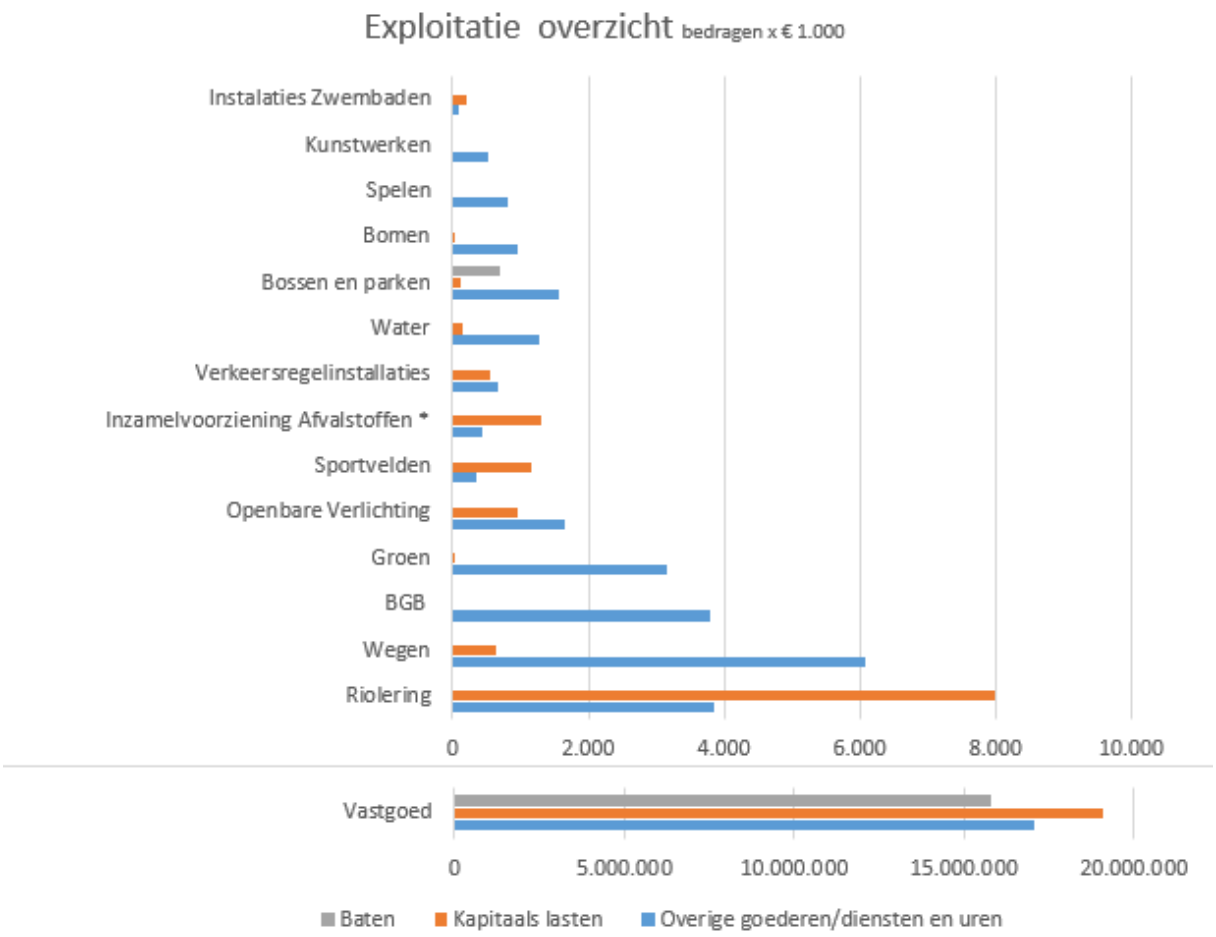

** Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen*

Overzicht investeringen kapitaalgoederen

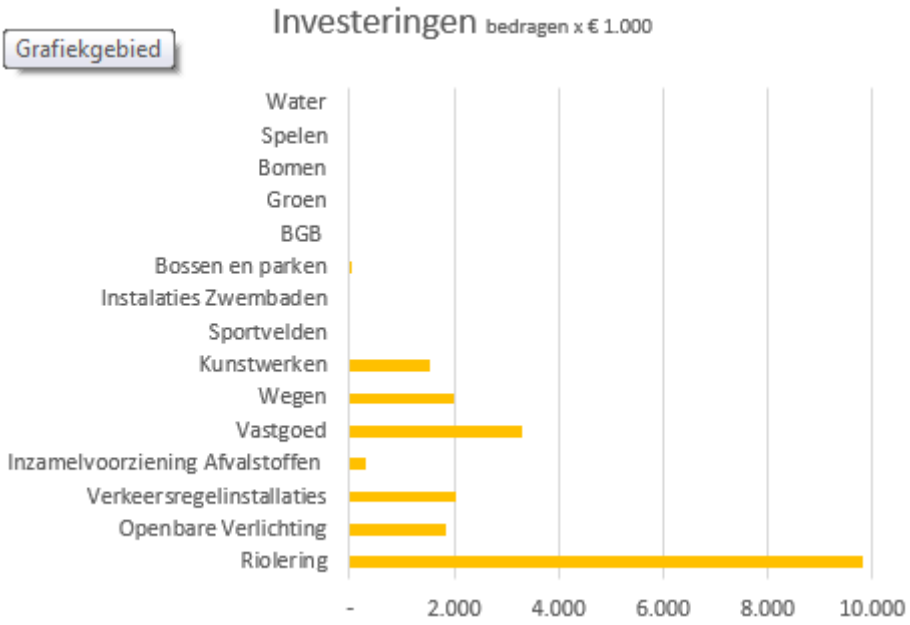

5 Financiering

De gemeentelijke financieringsfunctie voorziet in de vermogensbehoefte van de gemeente. Hieronder valt het aantrekken van geldleningen en het uitzetten van overtollige geldmiddelen, maar ook het beheersen van de financiële risico's. Doel is ervoor te zorgen dat er altijd voldoende geld is om aan de verplichtingen te kunnen voldoen, zoals het betalen van uitkeringen, maar ook het doen van investeringen in de stad.

Inleiding

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het Treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Deze paragraaf richt zich op de uitwerking van het Treasurystatuut naar de begroting voor 2018 en te hanteren normeringen. Hierbij komen de onderstaande onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement financiering;
- Financieringsvolume (incl. delegatie / mandatering);
- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm;
- Overige risico's.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- financiering van de sociale woningbouw;
- financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Daarnaast wordt ingegaan op Arnhem en de wereldeconomie.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de exploitatie van lasten en baten en de Stadsbank. Bij de investeringen moet naast de reguliere financieringen van de gemeentelijke taken worden gedacht aan grote stedelijke projecten, zoals Arnhem Centraal, stadsvernieuwing in de binnenstad, grondexploitatie en onderhoud in de infrastructurele sfeer. Als 'inkoop' van geld (de funding) wordt gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (stand per 31 december 2018):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 710 miljoen. Het betreft hier dus de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de geldmarkt voor kortlopende financiering (< 1 jaar). Naar verwachting zal de financiering met kasgeld per 31 december 2018 € 46,4 miljoen bedragen. Arnhem blijft daarmee ruim binnen de kasgeldlimiet;
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 127 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 2% in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten.

De portefeuille door de financieringsfunctie uitgezette gelden (U/G), heeft per 31 december 2018 een volume van €49 miljoen. Het betreft hier leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen.

Financiering van de sociale woningbouw

- Voor de financiering van de woningbouw wordt door de corporaties nadrukkelijk gekeken naar het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarmee de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst heeft gesloten. Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico's van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden;
- Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu bijna uitgespeeld is. In 2018 heeft de gemeente nog maar één lening van € 11.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

- Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd;
- Bij de directe (eigen) financiering van de activiteiten van de instellingen heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek);

- Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. Het waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening;
- De economie trekt aan, maar niet op alle fronten in een gelijk tempo. Daardoor blijft het mogelijk dat een instelling, die langer geconfronteerd wordt met de gevolgen van de achter ons liggende recessie, (eerder) in moeilijkheden komt en bij de gemeente aan moet kloppen voor ondersteuning. Dat risico wordt substantieel verkleind door de garanties van de waarborgfondsen.

Arnhem en de wereldeconomie

- De kredietcrisis en de daarop volgende economische recessie hebben ertoe geleid dat de gemeente na een aanvankelijke stijging is geconfronteerd met een gestaag dalende rente. In de sfeer van de financiering heeft de recessie daarmee voor de gemeente voordelen opgeleverd;
- Nederland en Europa hebben de recessie achter zich gelaten en de economie herstelt zich. Bij een doorzettend herstel van de economie hoort een stijging van de rente en die is ook waar te nemen, zij het voorzichtig. In 2017 heeft de rente een lichte stijging te zien gegeven en verwacht wordt dat deze stijging doorzet in 2018 en verdere jaren. Verwacht wordt dat na het beëindigen van de opkoopprogramma's van de ECB en de FED in de VS de rente sneller zal gaan stijgen. Maar voorlopig beweegt de rente zich nog steeds op een laag niveau en houdt de gemeente de mogelijkheid om zich goedkoop te financieren.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de MJPB neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)

Zoals reeds toegelicht gaat het hier om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en projecten; de financiering van sociale woningbouw en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)

- Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een maximaal volume ter hoogte van de kasgeldlimiet uit de wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) tegen een lage rente kasgeld kan worden geleend. Het staat de gemeente vrij om los van dit arrangement zelf kortlopende middelen aan te trekken;
- In voorkomende situaties zal een deel van de opgenomen kas-/callgelden (O/G) worden omgezet in langlopende financiering, de zogenoemde consolidatie. Een en ander past binnen de regels, zoals vastgelegd in het treasurystatuut.

Financieringsbehoefte per 31 december 2018

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 889,8 miljoen (kort- en langlopend). Vanuit de volumes van de reserves en voorzieningen en vanuit de bestaande leningenportefeuilles voor de vaste financiering is een bedrag van € 843,4 miljoen beschikbaar. Tevens is vanuit de vlottende financiering (het kasgeld) een bedrag van maximaal € 60,8 miljoen als dekking in te zetten, waarvan in 2018 voor € 46,4 miljoen gebruik gemaakt zal worden. Dit betreft kortlopende leningen en het arrangement met de Bank Nederlandse Gemeenten. Totaal aan financieringsmiddelen is de gevraagde € 889,8 miljoen dus beschikbaar.
De financieringsfunctie is hiermee in staat om voldoende middelen beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en voor de in 2018 begrote investeringen.

Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen en de manier waarop een en ander kan worden gefinancierd (funding).

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	810.679	Reserves en voorzieningen	127.048
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties	49.285	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	710.359
(kapitaalverstrekking en leningen u/g)		Obligo's en waarborgsommen	6.000
Overige uitgezette middelen (o.a. Stadsbank en bijdragen aan activa van derden)	29.795	Rekening courant B.N.G. en kasgeldleningen	46.352
Totaal Resultaat	**889.759**	**Totaal Resultaat**	**889.759**

Leningenportefeuille 2018

Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2018 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2018	Opname	Aflossing	Stand 31.12.2018
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	607.930	79.647	-42.279	645.298
Nog aan te trekken financiering in 2017	65.051			65.051
Leningen t.b.v. woningcorporaties	11		-1	10
Totaal leningen O/G	**672.992**	**79.647**	**-42.280**	**710.359**
Leningen U/G				
Vaste leningen uitstaand	54.279		-5.004	49.275
Woningcorporaties	11		-1	10
Totaal leningen U/G	**54.290**	**0**	**-5.005**	**49.285**

Rentevisie

- In de afgelopen jaren heeft de gemeente de gemiddelde looptijd van de aangetrokken leningen teruggebracht van 10 jaren naar 6 jaar door middel van het afsluiten van leningen met kortere looptijden. Als gevolg daarvan is de gemiddeld over de leningenportefeuille te betalen rente gedaald naar onder de 4%, de omslagrente die gold tot en met 2017;
- In recente jaren is als gevolg van de lage rentestand de gemiddeld te betalen rente voor de gemeente nog verder gedaald. Deze ligt nu rond de 2,2 %. Als gevolg van gewijzigde wetgeving in het BBV is de gemeente niet meer vrij in het bepalen van de intern in rekening te brengen omslagrente, maar moet binnen marges de gemiddelde marktrente worden gevolgd. Een omslagrente van 4% is ingaande 2018 niet meer toegestaan. Deze zal in Arnhem 2 % gaan bedragen. Als resultaat van de wijziging van de regelgeving is met ingang van deze MJPB het begrote renteresultaat veel kleiner dan waarmee is gerekend tot met 2017. De in MJPB 2017 - 2020 gepresenteerde berekening met dotaties van het renteresultaat aan de bestemmingsreserve kapitaallasten is hiermee niet meer actueel. De voorheen begrote voordelen komen in de vorm van lagere kapitaallasten in de programma's zelf terecht;
- Om meerjarig gebruik te blijven maken van de lage marktrente èn om de omslagrente stabiel en meerdere jaren constant te kunnen houden kiest de gemeente ervoor om nu en in de komende jaren leningen met lange looptijden aan te trekken waarvan de rente nog steeds laag is (onder de 2 %) en waardoor de omslagrente onveranderd kan blijven. Hiermee is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren - wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen - met behulp van leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren waardoor de omslagrente niet verhoogd hoeft te worden;
- Als gevolg van de renterisiconorm (zie hieronder) is een gemiddelde looptijd van korter dan ongeveer vijf jaar (met een bijbehorende nog lagere rente) voor de gemeente niet toegestaan. De gemeente zou dan in een jaar meer leningen moeten herfinancieren dan is toegestaan.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Met het vaststellen van deze MJPB 2018 – 2021 inclusief de paragraaf Financiering mandateert de gemeenteraad het college om voor de financieringsbehoefte per onderscheiden categorie in 2018 leningen aan te gaan tot de volgende maximumtotalen in de volgende tabel.

Maximaal toegestane leningen 2018	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde inst.	50.000

Kasgeldlimiet

- De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties;
- De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2018 vastgesteld op 8,5 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2018 heeft een omvang van € 715,9 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 60,8 miljoen
- De gemeente Arnhem stuurt erop onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

- Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen;
- Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een goed (gelijkmatig) opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden;
- In de Wet FIDO is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20 % van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. In Arnhem ligt de omvang van de totale leningenportefeuille (€ 710,3 miljoen) bijna op het lastentotaal van de begroting (€ 715,9 miljoen), wat betekent dat jaarlijks ongeveer 20 % van de leningenportefeuille mag worden geherfinancierd. Dat betekent weer dat de gemiddelde looptijd van de aangetrokken leningen niet korter mag zijn dan ongeveer vijf jaar;
- Voor het jaar 2018 komt de prognose van het renterisico uit op 5,9 %. (vergelijk: JV2016 3,5 %

Schatkistbankieren

- Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2018 € 4,18 miljoen;
- Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde. Het banksaldo hoeft niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde;
- Om de drempelwaarde niet te overschrijden wordt in 2018 beperkt gebankierd bij de schatkist;
- Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het Treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

6 Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering, auditing en risicomanagement.

Personeel en organisatie

- 2018 is het eerste volledige kalenderjaar waarin de kernorganisatie functioneert na de start van De Connectie. De oprichting van De Connectie, maar ook de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, het Parkeerbedrijf en het Natuurcentrum hebben er in korte tijd voor gezorgd dat de gemeentelijke organisatie een stuk kleiner is geworden waarbij ook de rol is veranderd;
- Zo wordt de kernorganisatie, als gevolg van de wijksturing, opdrachtnemer van de wijkteams Leefomgeving en gaat regievoering een grotere rol spelen. Daarnaast zal het opdrachtgeverschap richting de verzelfstandigde onderdelen ook in 2018 veel aandacht krijgen. Het vraagt van medewerkers een nieuwe rol en inzet van andere talenten en gedrag dan tot nu toe gevraagd werd. De focus hierop is een belangrijk aandachtspunt voor personeel en organisatie. Vanuit de visie op personeel wordt gestreefd naar meer flexibiliteit en mobiliteit, onder andere door opgave gestuurd werken, waar integraal aan stedelijke- en wijkopgaven wordt gewerkt;
- De vergrijzing van de organisatie heeft de aandacht door middel van een nieuw traineeprogramma als vervolg op een reeds afgerond programma. Het nieuwe programma - begonnen in september 2017 - loopt door tot september 2019. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de optimale en duurzame inzetbaarheid van medewerkers, waaronder ook de oudere medewerkers. Leren en ontwikkelen staat hoog op de agenda; in het kader van duurzame inzetbaarheid én in het kader van ontwikkeling van competenties, vaardigheden, houding en gedrag;
- Het creëren van garantiebanen/banenafspraak wordt gecontinueerd via een projectorganisatie waarin diverse disciplines zijn vertegenwoordigd.

Kerngegevens

De medewerkers van Arnhem kunnen worden verdeeld over een aantal groepen. Hierna wordt weergegeven hoe de formatie zich de komende jaren ontwikkelt op grond van de vastgestelde kaders. De formatie van de ambtelijke organisatie voor de komende jaren laat een daling zien met name als gevolg van de ingezette bezuinigingen.

Totaal FTE Arnhem

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2016	Begroting Formatie 2017	Begroting Formatie 2018	Begroting Formatie 2019	Begroting Formatie 2020	Begroting Formatie 2021
Bestuur						
Aantal FTE Raad	39	39	39	39	39	39
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7	7	7
Personeel						
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	1.402	1.090	945	938	934	933
Totaal personeel gemeente Arnhem	**1.402**	**1.090**	**945**	**938**	**934**	**933**

In bovenstaande tabel is het aantal medewerkers van de Kernorganisatie van gemeente Arnhem afgelopen tot onder 1.000 fte's. Dit wordt veroorzaakt door de uitplaatsing van diverse bedrijfsonderdelen.

Verloop formatie

Het formatieverloop van de ambtelijke organisatie kan in detail als volgt worden verklaard:

	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Aantal FTE ambtelijke organisatie geamendeerde MJPB 2017-2020	***1.375***	***1.349***	***1.347***	***1.347***	***1.347***
Af: verzelfstandiging Natuurcentrum	-18	-18	-18	-18	-18
Af: verzelfstandiging Sportbedrijf	-126	-126	-126	-126	-126
Af: verzelfstandiging De Connectie	-133	-253	-253	-253	-253
Af: verzelfstandiging Zorg en Ondersteuning	-18	-19	-19	-19	-19
Af: verzelfstandiging Parkeerbedrijf	-9	-13	-13	-13	-13
Af: verzelfstandiging Sociale Wijkteams	-7	-7	-7	-7	-7
Af: reductie overheadfuncties/ indirecte functies a.g.v. verzelfstandigingen	-9	-18	-18	-18	-18
Af: formatie belastingen terug naar Lingewaard	-3	-6	-6	-6	-6
Bij: ondersteuning Werk en Inkomen, extra taken WMO/jeugd	9	9	9	9	9
Bij: terugdraaien 2e tranche ondersteunende diensten (20/40 fte)	3	22	22	22	22
Bij: uitbreiding formatie door Teams Leefomgeving	20	17	17	16	16
Diversen	6	8	3	0	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Ontwerpbegroting MJPB 2018-2021	**1.090**	**945**	**938**	**934**	**933**

Verhouding direct en indirect

Verhouding direct en indirect	**Begroting 2017**	**Begroting 2018**	**Begroting 2019**	**Begroting 2020**	**Begroting 2021**
Directe FTE's ambtelijke organisatie	755	723	717	713	713
Indirecte FTE's ambtelijke organisatie	335	222	221	220	220
Totaal aantal FTE 's ambtelijke organisatie	**1.090**	**945**	**938**	**934**	**933**
% indirect ten opzichte van totaal aantal FTE's ambtelijke organisatie	**31%**	**24%**	**24%**	**24%**	**24%**

Als gevolg van de verzelfstandigingen van het Sportbedrijf en het Natuurcentrum in 2017 is het aantal directe fte's gedaald. Ook het aantal indirecte fte's is gedaald, als gevolg van de oprichting van De Connectie per 1 juli 2017.

Er is een model ontwikkeld om te komen tot een juiste reductie of uitbreiding van de overhead bij het afstoten of ontvangen van taken. Dit wordt opgenomen in de businesscase en als taakstelling toegevoegd bij een verzelfstandiging. Vanaf 2017 is tevens een taakreductie in indirecte functies naar aanleiding van de afspraken in het Coalitie-akkoord opgenomen.

Vooral de forse daling van de indirecte fte's zorgt voor een daling van het percentage indirecte fte's van 31% in 2017 tot 24% in de jaren daarna.

	Realisatie 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Aantal FTE ambtelijke organisatie	**1.402**	**1.090**	**945**	**938**	**934**	**933**
Bedragen in € 1.000						
Saldo personeelsbudget	**109.702**	**83.455**	**74.369**	**76.130**	**75.970**	**75.708**
Gemiddelde loonsom*	**78.247**	**76.562**	**78.705**	**81.165**	**81.378**	**81.119**

De gemiddelde loonsom in de realisatie 2016 is hoger dan de begrote loonsom voor 2017 en verder. Dit wordt veroorzaakt door een eenmalige uitkering conform de CAO, gratificaties en afkoopsommen.

In juli 2017 hebben de partijen een principe overeenstemming bereikt over de nieuwe CAO voor gemeenteambtenaren, die loopt van 1 mei 2017 tot 1 januari 2019. De salarisstijging bedraagt per 1 augustus 2017 1,0%. Het Individueel Keuzebudget (IKB) stijgt per 1 december 2017 met 0,5%-punt. In 2018 stijgen de salarissen met 1,5% per 1 januari en per 1 juli stijgt het IKB met 0,25%-punt. Met een looptijd van 20 maanden willen beide partijen zorgen voor stabiliteit in de gemeentelijke sector. De VNG en de vakbonden gaan deze periode samen gebruiken voor de uitwerking van de CAO-afspraken en zich voorbereiden op de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren.

Informatie en automatisering

- De informatievoorziening ontwikkelt zich tot een volwaardige productiefactor;
- Afdelingen worden gestimuleerd om te zoeken naar innovatieve manieren voor de inzet van ICT om hun werk beter, sneller en goedkoper te kunnen verrichten. Zo komen bijvoorbeeld in de dienstverlening aan burgers en bedrijven meer mogelijkheden voor het afnemen van volledig digitale diensten;
- Intern worden de informatiesystemen verder gestroomlijnd met het oog op kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. Ook schakelt de informatievoorziening aangepast aan de organisatieveranderingen ten gevolge van de wijksturing en de verzelfstandigingen;
- Om richting te geven aan de ICT gerelateerde ontwikkelingen binnen de gemeente Arnhem is een Digitale Agenda opgesteld. Om een actieve samenwerking met Rheden en Renkum te bewerkstelligen is één gezamenlijke ICT-organisatie (als één van de onderdelen van De Connectie) opgericht. Ook wordt voortdurend onderzocht welke taken door de gemeente zelf gedaan moeten worden en welke taken efficiënter door anderen uitgevoerd kunnen worden.

Ontwikkelingen

Ontwikkelingen vanuit de veranderopgaven vragen om:

- flexibilisering in investeringen (van aanschaf naar huur, ofwel van investeren naar exploitatie);
- regionalisering en samenwerking zodat kennis en informatie gedeeld kan worden en gezamenlijke resultaten behaald kunnen worden;
- verlies en verschuiving van banen door krimpen van de organisatie in samenhang met het uitbesteden van onderdelen van de ICT infrastructuur;
- wijkgericht werken dat zal leiden tot gedifferentieerde vraagstukken versus een gestandaardiseerde ICT-infrastructuur.

Digitale Agenda

De Digitale Agenda is een vertaling van de ambities - zoals verwoord in de Perspectiefnota, gecombineerd met de ambities op het gebied van bedrijfsvoering - in ontwikkelingen en projecten op het gebied van informatievoorziening. De belangrijkste thema's (waarvoor additionele investeringen verwacht worden) zijn:

- basisregistraties en digitale dienstverlening: Door de inzet van de basisregistraties kan de gemeente Arnhem haar dienstverlening verbeteren met minder kosten. De administratieve last vermindert door één centrale waarheid te gebruiken in plaats van dubbele registraties. Hierdoor wordt tevens het werken met verkeerde gegevens voorkomen. Er zijn totaal 12 basisregistraties. De gemeente Arnhem heeft ook een wettelijke plicht om gegevens in de basisregistraties te gebruiken in de uitvoering van publiekrechtelijke taken;

- S@men: Het werken in een netwerkorganisatie vraagt om slimme inzet van ICT zodat teams makkelijk informatie en kennis kunnen delen. Any time, any place, anywhere, any device. Dit gaat om samenwerking tussen medewerkers onderling, tussen de gemeente en bedrijven/ ketenpartners en tussen inwoners en de gemeente;
- Smart Government: beschikbare in- en externe data gaan gebruikt worden om met rijke informatie de bestuurlijke- en ambtelijke beleid- en besluitvorming te ondersteunen. Dit is inmiddels geconcretiseerd in een nieuwe veranderopgave Sm@rt Arnhem gericht op de toepassing in het sociaal domein;
- veilige informatievoorziening: doel van informatieveiligheid is te zorgen dat de vertrouwelijkheid, de beschikbaarheid en de juistheid van de informatie worden gewaarborgd;
- betrouwbare ICT (basis op orde): vereenvoudiging van de ICT-voorzieningen, het uitvoeren van achterstallig onderhoud en het structureel inbedden van een goede ICT-beveiliging in de hele organisatie;
- de vorming, uitwerking en realisatie van GemICT: GemICT (onderdeel van de Connectie) is de nieuwe ICT partner voor de G3 gemeenten (Arnhem, Rheden & Renkum). De primaire doelen voor GemICT zijn verhogen van de kwaliteit en het terugdringen van de kwetsbaarheden door de schaalvergroting die ontstaat. In De Connectie hebben de drie gemeenten beleidsarme uitvoeringstaken ingebracht;
- van klassiek naar cloud: door continue te kijken naar de mogelijkheden zal een verschuiving gaan optreden van zelf doen naar meer regievorming op de ICT voorzieningen. Cloud toepassingen zullen dan ook een nog grotere vlucht gaan krijgen.

Prioritering

In de veelheid van ontwikkelingen en benodigde verandering moeten keuzes gemaakt worden, zodat de inzet van mensen en middelen adequaat geschiedt. Hiervoor worden alle activiteiten gewogen op basis van:

1. continuïteit bedrijfsvoering;
2. bijdragen aan de bezuinigingen;
3. bijdragen aan de programma's en veranderopgaven;
4. uitvoeren van wettelijke taken;
5. verhogen van de kwaliteit van bedrijfsvoering.

Deze punten samen moeten ertoe leiden dat op het gebied van de ICT voorziening voldoende kwaliteit geleverd wordt om de organisatie maximaal te ondersteunen tegen minimale kosten.

Actuele kaders

- Bovenlokaal beleid, in de vorm van de Generieke Digitale Infrastructuur van de overheid (GDI), bepaalt in grote mate de gehanteerde strategie binnen de gemeente Arnhem;
- De GDI bestaat uit standaarden, producten en voorzieningen die gezamenlijk gebruikt worden door alle overheden, vele publieke organisaties en in een aantal gevallen door private partijen. De GDI is een onmisbaar deel van de digitale basisvoorzieningen waarmee organisaties hun werk doen;
- De GDI bestaat uit herbruikbare digitale basisvoorzieningen en vormt een dynamisch geheel dat de komende jaren gewijzigd kan worden door de ontwikkeling van nieuwe generieke voorzieningen en standaarden of door het stoppen met het beheer van al opgenomen voorzieningen.

Auditing en risicomanagement

Binnen de gemeente Arnhem is de afdeling Financiën en Control eindverantwoordelijk voor de auditing/interne controle, de risicobeheersing, het risicomanagement en de subsidieverantwoording. De basis voor de taken met betrekking tot Auditing en risicomanagement is het Auditstatuut 2013. Auditing en risicomanagement wordt door het college en het management ingezet om beter 'in control' te komen. Belangrijkste doelen daarbij zijn:

- het geven van advies, met name ten behoeve van programma- en projectbeheersing;
- adviseren op uitvoering van beheersmaatregelen (in processen, systemen);
- het signaleren van verbeterpunten (natuurlijke adviesrol of specifiek adviestraject).

Risicomanagement en operational auditing

- Programmasturing - voorbereiding risicomanagement Werkbedrijf Arnhem (Scalabor).
  De totstandkoming van Scalabor is een ingrijpende operatie. De risico's en te treffen beheersmaatregelen worden gevolgd en waar nodig bijgestuurd;
- Wijksturing: de ontwikkelingen bij wijksturing worden nauwlettend gevolgd en geëvalueerd. Ook vragen vanuit de wijken zelf leiden tot extra onderzoek;
- Projectsturing - risicoanalyse gebiedsontwikkeling Arnhem Centraal: in 2018 en 2019 zal naar verwachting bebouwing van een aantal resterende kavels plaatsvinden. De risico's en te treffen maatregelen zijn in kaart gebracht en worden gemonitord;
- Verbetering kwaliteit risicomanagement rondom B&W-nota's;
- Trainingen toepassing risicomanagement.

Financial auditing en IT auditing

Financial audits
De financial audits worden in het kader van de jaarrekening uitgevoerd door de accountant. Ter ondersteuning van deze audits voert de gemeenten een interne audit uit op de prestatielevering en factuurbehandeling.

IT-audits
- De IT–audits zijn met name gericht op de betrouwbaarheid, integriteit en beschikbaarheid van IT-processen en IT-producten en kunnen als zodanig onderdeel uitmaken van de financial audits;
- Bij IT-audits wordt gekeken naar algemene IT-beheersingsmaatregelen én naar beheersingsmaatregelen/controles binnen de applicatie;
- Een belangrijke IT-audit vanaf 2017 is de ENSIA-audit (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). Deze audit heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen. De gemeente voert een zelfevaluatie uit op de informatie-beveiligingsomgeving. In het jaarverslag zal een verklaring komen van het college over de informatieveiligheid. De informatie wordt gebruikt voor de horizontale verantwoording richting gemeenteraad en de diverse verticale verantwoordingslijnen richting departementen.

Frauderisico-analyse
- Er heeft een inventarisatie plaatsgevonden op frauderisico's. Deze risico's zijn ingeschat op basis van verwachte kans en impact;
- Op de risico's die het hoogste scoren (in gezamenlijkheid overwogen) wordt een controle ingezet. Hierbij worden de beheersmaatregelen gekoppeld aan het risico en met de verantwoordelijken worden besproken hoe het risico afdoende kan worden beheerst.

Ontwikkelingen binnen de organisatie
- Het college wordt verantwoordelijk voor de rechtmatigheid (plan Depla);
- Nieuwe samenwerkingsvormen, verzelfstandigingen van organisatie-onderdelen;
- Wijkgericht werken: nieuwe aanpak sociale en fysieke beheer in de wijken.

Ambitie
- *Werken aan risicobewustzijn van de organisatie*
  Om nog verder te groeien naar een risico-intelligente organisatie waar risico's bewust worden genomen, is blijvende aandacht voor risicomanagement nodig. Auditing en risicomanagement heeft werkvormen ontwikkeld die worden toegepast bij diverse (nieuwe) projecten en programma's binnen de gemeente om dit risicobewustzijn te vergroten. Daarnaast zal de mogelijkheid om het risicobewustzijn verder te ontwikkelen worden uitgebreid door opleidingen op te nemen in het gemeentelijke opleidingsaanbod.
- *Inspelen op nieuwe ontwikkelingen*
  Naast het reguliere werk dat inzicht biedt in de rechtmatigheid, komt meer accent te liggen op betrokkenheid bij nieuwe ontwikkelingen in de taken van de gemeente, waardoor nieuwe processen efficiënter kunnen worden ingericht.

Actuele kaders
- Auditstatuut 2013;
- BBV;
- Organisatiebesluit.

7 Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen, zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee, zowel politiek/bestuurlijk als financieel. De opzet van deze paragraaf sluit aan bij het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

De opzet van deze paragraaf sluit aan bij het besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Overzicht van verbonden partijen

In onderstaande tabel wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem in 2018 deelneemt en aan welke programma's daarmee een bijdrage wordt geleverd.

Rechtsvorm	*Naam*	*Bijdrage aan regulier programma*
Gemeenschappelijke regelingen	1. WGR+ Stadsregio Arnhem Nijmegen(in liquidatie) 2. GO Arnhem Nijmegen City Region	R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening R2 Verkeer, vervoer en waterstaat R3 Economie R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning R8 Wonen en ruimte
	3. GR Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland- Midden (VGGM)	R1 Veiligheid R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning R7 Gezondheid en milieu
	4. GR Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
	5. GR Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief	R5 Cultuur, recreatie en sport
	6. GR Onderwijszaken	R4 Educatie
	7. GR Euregio Rijn-Waal	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening R3 Economie
	8. GR Lingezegen	R5 Cultuur, recreatie en sport
	9. GR Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)	R7 Gezondheid en Milieu R8 Wonen en ruimte
	10. MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland (in oprichting)	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Bedrijfsvoerings-organisatie (BVO)	11. GR BVO de Connectie 12. GR BVO Doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen (DRAN)	R9 Financiën en bedrijfsvoering R4 Educatie R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning
Stichtingen	13. St. Economic Board regio Arnhem-Nijmegen	R3 Economie
	14. St. Stedenlink	R9 Financiën en bedrijfsvoering
	15. St. Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem	R9 Financiën en bedrijfsvoering
	16. St. Het Veluwse Bosbrandweer Comité	R1 Veiligheid
	17. St. Dataland	R9 Financiën en bedrijfsvoering
Besloten Vennootschappen	18. BV Facility Point	R3 Economie
	19. BV Sportbedrijf Arnhem	R5 Cultuur, recreatie en sport
Naamloze Vennootschappen	20. NV Bank Nederlandse Gemeenten	R9 Financiën en bedrijfsvoering

Opdrachtgevende rol en eigenaarsrol

Verbonden partijen (publiekrechtelijk of privaatrechtelijk) zijn organisaties waarin gemeenten een bestuurlijk én een financieel belang hebben. De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van opdrachtgever en van eigenaar:

- in de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede *eigenaar* van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerking)organisatie;
- de gemeente is daarnaast ook afnemer/*opdrachtgever* van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten/producten, is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen met daarnaast een aanvullend (maatwerk) pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.
- Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voort vloeien kan een spanningsveld bestaan.
  Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

De verantwoording in de paragraaf verbonden partijen vindt plaats vanuit de positie als eigenaar van deze verbonden partijen. Opmerking hierbij is dat de gemeente Arnhem in bijna alle gevallen mede-eigenaar is in de verbonden partij, hetgeen betekent dat er meerdere deelnemers zijn. De verantwoording vanuit de rol als opdrachtgever is terug te vinden in de desbetreffende programma's.

Actuele kaders

Wet gemeenschappelijke regeling

Op 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) gewijzigd. Hiermee is een aantal wijzigingen doorgevoerd die erop gericht zijn de invloed van de raad op het samenwerkingsverband te versterken. De belangrijkste wijzigingen zijn:

- de algemene en financiële kaders voor het volgende begrotingsjaar moeten door het samenwerkingsverband uiterlijk vóór 15 april aangeboden worden aan de raden van de deelnemers (artikel 34b Wgr). Voor de gemeente Arnhem is hierdoor deze informatie beschikbaar tijdens de behandeling van de perspectiefnota;
- de jaarrekening en het verslag van de accountant moet eveneens uiterlijk 15 april worden aangeboden aan de raad;
- de termijn waarbinnen de raad een zienswijze kan indienen op de ontwerpbegroting van een samenwerkingsverband wordt met twee weken verlengd naar acht weken. De vastgestelde begroting van het samenwerkingsverband moet daarom uiterlijk 1 augustus toegezonden worden aan de provincie. In de praktijk betekent dit in verband met het zomerreces dat de huidige termijn van 6 weken uitgangspunt blijft;
- lokale rekenkamers en rekenkamercommissies krijgen meer mogelijkheden om onderzoek te doen samenwerkingsverbanden die op grond van de Wgr zijn ingesteld;
- een bestuur van een samenwerkingsverband kan de overgedragen bevoegdheden niet zelf uitbreiden;
- bij een openbaar lichaam dat uitsluitend is ingesteld door de raad, is het niet langer toegestaan dat leden van het college zitting nemen in het algemeen bestuur;
- een nieuwe samenwerkingsvorm is ingevoerd: de bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO).

Gemeentelijke kaders

- *kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem (raadsbesluit november 2016).*

In bovengenoemde gemeentelijke kadernota is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code. De herziene kadernota verbonden partijen is in november 2016 vastgesteld door de gemeenteraad.

Ontwikkelingen in de komende begrotingsperiode

Het risicokompas is een jaarlijkse risicoanalyse waarmee de bestuurlijke en financiële risico's van de verbonden partijen in beeld worden gebracht. Deze risicoanalyse bepaalt op welke verbonden partijen de nadruk in de beheersing en verwerking in de paragraaf verbonden partijen komt te liggen. Het risicokompas wordt eenmaal per jaar uitgevoerd, als onderdeel van de begrotingssamenstelling.

Voor de Meerjarenprogrammabegroting 2018 - 2021 heeft geen actualisatie van het risicokompas plaatsgevonden en is gebruik gemaakt van de laatste actualisatie van het risicokompas. Daaruit komen twee verbonden partijen naar voren met een hoog risicoprofiel.
In onderstaande alinea's worden de belangrijkste ontwikkelingen beschreven van de verbonden partijen met een hoog risicoprofiel, dan wel de verbonden partijen waar sprake is van belangrijke ontwikkelingen.

Dit zijn:
- Gemeenschappelijke regeling Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf Bedrijven);
- Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Modulaire Gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein (in oprichting);
- Bedrijfsvoeringsorganisatie De Connectie;
- Besloten vennootschap Sportbedrijf Arnhem.

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

GR Werkvoorziening Midden Gelderland (Presikhaaf Bedrijven/PHB)
- De herbeoordeling van GR PHB heeft in 2015, op basis van de zogenaamde Bresdo-verkenning, geleid tot de inzet van de deelnemende gemeenten om de bedrijfsactiviteiten van PHB in onderdelen aan private partijen over te dragen. Voor aan aantal activiteiten bleek dit opportuun (overdracht van de kwekerij aan Darthuizergroep en Presikhaaf Schoolmeubelen aan Ahrend). Voor veel activiteiten zou dit naar verwachting echter leiden tot risico's op verlies van werkgelegenheid en de vangnet- en springplankfunctie voor de doelgroep;
- Daarom is in 2016 besloten om de wenselijkheid en haalbaarheid van de overdracht van de (resterende) bedrijfsactiviteiten van PHB in samenhang aan de private sociale onderneming GoedWerkt te verkennen. Eind 2016 werd echter vastgesteld dat hiermee voor gemeenten een te grote disbalans zou ontstaan tussen verantwoordelijkheden, risico's en rendementen;
- Aansluitend hierop nam de gemeente Arnhem begin 2017 het initiatief voor de propositie om de bedrijfsactiviteiten van PHB in samenhang aan de publieke sociale onderneming Scalabor over te dragen. De gemeente Arnhem is eigenaar van het arbeidsontwikkelingbedrijf Scalabor i.o. Andere gemeenten kunnen als klant diensten voor SW-medewerkers en nieuwe doelgroepen van de Participatiewet bij Scalabor inkopen. De (colleges van B&W van) de betrokken gemeenten staan in beginsel positief tegenover het Arnhemse voorstel. Eind 2017 besluit het Algemeen bestuur van PHB over het voorstel;
- Uitgaande van een positief besluit, betekent dit dat 2018 het startjaar van Scalabor als 'opvolger' van PHB zal zijn. Gefaseerd zal worden gewerkt aan de transformatie van sociale werkvoorziening naar arbeidsontwikkelbedrijf en verbetering van de bedrijfsresultaten van de diverse bedrijfsactiviteiten. Zowel de gedeeltelijke ontmanteling van Presikhaaf Bedrijven alsmede de oprichting en inrichting van Scalabor leiden tot transitiekosten. Deze bestaan uit frictiekosten Presikhaaf en aanloopkosten voor Scalabor. In totaal komt dit neer op incidenteel circa € 9,6 miljoen. De benodigde middelen voor de transitiekosten zijn in 2017 gereserveerd in de BR Noodfonds.

GR Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
- Vanaf 1 april 2013 is de ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem) operationeel. Het doel van de vorming van de ODRA is om hogere kwaliteit in vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) te bereiken tegen lagere kosten. De Wabo-brede uitbesteding van VTH-taken van Arnhem aan de ODRA geschiedt op basis van een dienstverleningsovereenkomst met een jaarlijkse actualisering in de vorm van een werkprogramma;
- De gemeente Arnhem verzorgt de huisvesting en het gastheerschap voor de ODRA. De ODRA is gehuisvest in het Stadskantoor te Arnhem en maakt daarbij gebruik van gemeentelijke diensten op het gebied van o.a. ICT en P&O. De huisvesting en het gastheerschap zijn afzonderlijk in een aparte overeenkomst tussen Arnhem en ODRA geregeld;
- De voorgenomen omschakeling naar outputfinanciering is een jaar uitgesteld naar 2018. Alleen producten met voldoende betrouwbare kengetallen komen in aanmerking voor afrekening via outputfinanciering. In 2018 zal verder gewerkt worden aan de voorbereiding op de Omgevingswet. Afhankelijk van landelijke besluitvorming zal mogelijk de wet Kwaliteitsborging voor het bouwen effect hebben op het werkpakket van ODRA.

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
De organisatie is op de volgende onderdelen nog in ontwikkeling:
- governancestructuur wordt momenteel uitgewerkt;
- medewerkers zijn nog niet in dienst, maar gedetacheerd bij MGR;
- taakafbakening tussen gemeenten en samenwerkingsmodule Inkoop is nog niet duidelijk;
- de begroting is nog niet vastgesteld en daarmee is ook de bijdrage van de gemeente Arnhem nog niet bekend;
- er loopt een besluitvormingsproces om twee nieuwe modules onder te brengen per 1 januari 2018 (Onderwijszaken en Werkgeversservicepunt).

BVO De Connectie

- De Connectie is 1 juli 2017 gestart als Bedrijfsvoeringsorganisatie van de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden. Voor het behalen van de doelstellingen blijkt het noodzakelijk om de werkprocessen sneller dan was voorzien te harmoniseren, strak in te regelen en verregaand te digitaliseren. Daarnaast zal extra specialistische capaciteit noodzakelijk zijn om maatregelen te nemen voor de risico's die de Europese privacyverordening met zich mee brengt. Beide ontwikkelingen zullen mogelijk leiden tot extra kosten in 2018;
- In eerste instantie zal De Connectie gebruik maken van de beschikbare begrotingsruimte, de eigen financieringsruimte en formatieruimte die daartoe flexibel zal worden ingezet. Alleen wanneer er in 2018 onverhoopt investeringen nodig blijken te zijn die later in de tijd, of niet, waren gepland en die niet binnen de bovengenoemde kaders zijn op te vangen, wordt daarvoor, op basis van een onderbouwde businesscase, uitbreiding van het kader gevraagd.

Sportbedrijf Arnhem B.V.

- Vanaf 1 januari 2017 is het Arnhemse Sportbedrijf, als afdeling van de gemeente Arnhem, verzelfstandigd en verder gegaan als Sportbedrijf Arnhem B.V. De gemeente is hierin enig aandeelhouder. Met een beleidsopdracht worden de inhoudelijke en financiële kaders meegegeven aan het Sportbedrijf;
- Door de verzelfstandiging ontstaat er een transparante verhouding tussen enerzijds de gemeente in haar rollen als beleidsmaker, opdrachtgever en financier, en anderzijds het Sportbedrijf als opdrachtnemer en uitvoerder van het beleid.

Ontwikkelingen overige verbonden partijen

WGR+ Stadsregio Arnhem Nijmegen

Naar verwachting kan de Stadsregio in de Stadsregioraad van medio 2017 definitief worden opgeheven. De werkzaamheden van de Stadsregio zijn over provincie en (individuele of gezamenlijke) gemeenten verdeeld. Arnhem heeft daarbij de verantwoordelijkheid voor de plaatsing van de resterende in dienst zijnde medewerkers/sociaal Plan van de Stadsregio overgenomen en hiervoor budget van de Stadsregio gekregen.

BV Nazorg Bodem Holding

In augustus 2016 zijn de aandelen van Nazorg Bodem Holding BV overgegaan naar Stichting Bodem Beheer Nederland. De gemeente Arnhem heeft geen bestuurlijk of financieel belang is deze stichting.

GR Milieusamenwerking Regio Arnhem (MRA)

Deze gemeenschappelijke regeling is met ingang van 1 januari 2016 geliquideerd en de werkzaamheden zijn ondergebracht bij de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA).

Stichting Parkeerbeheer Arnhem

De uitvoering van parkeertaken is per 1 januari 2017 gegund aan een externe partij (P1 Holding). Dit betreft geen verbonden partij. Stichting Parkeerbeheer Arnhem wordt in 2017 ontbonden.

Gemeenschappelijke regeling voor Onderwijszaken

Eind 2017 vindt besluitvorming plaats over het opheffen van de regeling GRO en het overgaan van de werkzaamheden in de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling (MGR) per 1 januari 2018. De GRO zal bij positieve besluitvorming per 1 januari 2018 opgeheven worden.

Overige ontwikkelingen bij partijen die als verbonden partij worden aangemerkt

Stichting Sociale wijkteams

Stichting Sociale Wijkteams draagt in opdracht van de gemeente Arnhem zorg voor de uitvoering van de Jeugdwet, de Wmo en de Wet op de schuldhulpverlening. De opdracht aan de sociale wijkteams is om ervoor te zorgen dat de inwoner "zelf weer verder kan". Dit door het bieden van passende hulp en ondersteuning. Inschatting van het risico ten aanzien van de stichting zelf is laag, maar ten aanzien van de indicaties is het risico hoog.

Stichting Natuurcentrum Arnhem

Stichting Natuurcentrum Arnhem ondersteunt de ontwikkeling van de duurzame samenleving door informatie, lessen en cursussen. Daarnaast verzorgt het Natuurcentrum natuur- en milieueducatie voor de basisscholen in Arnhem. Vanaf 1 januari 2017 is het Natuurcentrum als zelfstandige stichting verdergegaan. Prestatieafspraken worden gemaakt om de natuureducatie voort te zetten.

8 Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geeft de gemeente aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. Het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Grondbeleid

Zicht op gegronde keuzes

- Het beleidsmatige kader voor het Grondbeleid is verwoord in de nota *Zicht op Gegronde Keuzes.* In 2013 heeft er een herijking van het grondbeleid uit 2005 (Nota Grond(ig) bezien!) plaatsgevonden. De belangrijkste aanpassing is daarbij dat er nu meer uit wordt gegaan van een situationeel grondbeleid terwijl tien jaar geleden het kompas op een actief grondbeleid gericht stond. De keuzes die, zeker in de komende jaren, gemaakt worden zullen meer afhankelijk gesteld worden van wat in concrete situaties het meest wenselijk is om ruimtelijke ontwikkelingen van de grond te krijgen. Per locatie zal dus maatwerk worden verricht;
- Voor het overige blijft het grondbeleid uit 2005 actueel, te meer omdat toen al goed is geanticipeerd op veranderingen in de wetgeving die kort na het vaststellen van de vorige nota hebben plaatsgevonden;
- Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen – waarbij de raad via de achterliggende (deels vertrouwelijke) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties. De raad heeft daarnaast in een amendement besloten dat een voornemen tot het openen van een nieuwe grondexploitatie vooraf wordt afgestemd met de raad.

Inbedding en dienstbaarheid aan de programma's

De volgende doelen voor het grondbeleid worden onderscheiden:

- het tijdig kunnen realiseren van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen;
- het bevorderen van maatschappelijk gewenst ruimtegebruik;
- het bevorderen van een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten over gebruikers, exploitanten, eigenaren en overheid;
- het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt;
- het realiseren van nieuwe ontwikkelingen tegen aanvaardbare maatschappelijke offers en kosten.

Deze doelen staan niet op zich. Het uitgangspunt hierbij is het bereiken van publieke doelstellingen, zoals verwoord in bijvoorbeeld de visie Structuurvisie Arnhem 2020 / doorkijk 2040.

Binnen het grondbeleid wordt onderscheid gemaakt tussen een tweetal soorten projecten:

- grondexploitaties (vastgestelde en in voorbereiding), waarbij risico's worden gelopen bij zowel kosten als opbrengsten;
- investeringsprojecten, grote projecten die mogelijk worden gemaakt door financiële injecties van de gemeente zelf of van externe partijen (denk onder andere aan Rijk of provincie), waarbij de (afgedekte) risico's vooral liggen in de kosten.

Een belangrijke plaats in het grondbeleid zijn de zogenaamde strategische projecten. Dit zijn grootschalige projecten en clusteringen van kleinere projecten op het gebied van bedrijvigheid en wonen met het doel om Arnhem aantrekkelijker te maken. Deze strategische projecten kunnen zowel grondexploitaties als investeringsprojecten zijn. De huidige strategische projecten zijn:

- Arnhem-Centraal, Nieuwe Kade Kwartier (voormalig Oostelijk Centrum Gebied), en Zuidelijke binnenstad ten behoeve van de ontwikkeling van de binnenstad van Arnhem;
- Centrum-Zuid, Malburgen en Schuytgraaf in Arnhem-Zuid;
- Presikhaaf in Arnhem-Oost.

Naast deze strategische projecten wordt gewerkt aan een groot aantal meer kleinschalige projecten (plm. 40 in totaal), ook ten behoeve van wonen en werken in Arnhem.
Het grondbeleid wordt afgestemd op het gemeentelijk beleid vanuit de programma's met veranderopgaven en vanuit de reguliere programma's.

Ontwikkelingen op de grondmarkt / de grondexploitatie

- De vraag vanuit de markt is groot in zowel het koop- als het huursegment. Dit komt tot uiting in een groot aantal projecten met woningbouw in het programma, waaronder Schuytgraaf en Zuidelijke Binnenstad. Naast nieuwbouw zijn er ook veel transformatieprojecten van marktpartijen in het centrum;
- Arnhem is in beweging. De nieuwe bioscoop en het station zijn opgeleverd en dat is in Nederland en daarbuiten niet onopgemerkt gebleven. In Schuytgraaf is het winkelcentrum opgeleverd. En in de Zuidelijke binnenstad zie je ook op steeds meer plekken dat er grote veranderingen gaan gebeuren. Zowel qua

gebiedsontwikkeling, verkoop PO-kavels en bestaand vastgoed, als inrichting van de openbare ruimte. Daarnaast vinden er op veel plekken in de stad particuliere initiatieven plaats, waarbij onder andere kantoren worden omgezet naar woningen. In Presikhaaf is bijvoorbeeld gestart om de Rijkswaterstaat toren om te bouwen naar woningen voor studenten deze zal nog in 2017 worden opgeleverd. We zien wel dat de transformatieprojecten zich vooral richten op de grote vraag die er op dit moment is naar kleinere (starters)appartementen. Op de (middel)lange termijn dient nadrukkelijk aandacht te zijn voor zowel de kwalitatieve als de kwantitatieve vraag en aanbod;

- Uit recente bevolkingsprognoses volgt voor de periode 2015 - 2040 voor de gemeente Arnhem een verwachte bevolkingsgroei van 12% . Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) verwacht daarmee een sterke bevolkingsgroei in de gemeente Arnhem. Die verwachting geldt eveneens voor de huishoudensontwikkeling met een groei van meer dan 10%. Hiermee komt voor de toekomst een omvangrijke woningbehoefte voor Arnhem naar voren;
- Een recente studie van het PBL naar de transformatiepotentie in bestaande steden concludeert voor de regio Arnhem/Nijmegen dat er onvoldoende ruimte is in leegstaande panden en on(der)benutte terreinen om in bestaand bebouwd gebied aan de volledige woningbehoefte te kunnen voldoen . Het wordt moeilijk om het benodigde aantal woningen in bestaand bebouwd gebied te realiseren. Meegegeven wordt dat de (regionale) overheid afwegingen dient te maken tussen enerzijds duurzame verstedelijking via stringente toelatingsplanologie en een strakke toepassing van de ladder voor duurzame verstedelijking. Anderzijds het voorzien in een voldoende en tijdige woningbouwproductie om het woningtekort terug te dringen via het (eventueel) toestaan van uitleglocaties. De opgave zal dan ook zijn voor de komende jaren om de verwachte groei in goede banen te leiden en actief op zoek te gaan naar mogelijke locaties (zowel private als publieke gronden) waar dit eventueel kan plaatsvinden;
- Daarom zal in de komende periode actief worden onderzocht op welke manier het grondbedrijf hier een rol in kan spelen. Rond 2026 zijn de gemeentelijke grondexploitaties afgerond. De gemeente wil niet geheel afhankelijk zijn van de markt/ontwikkelaars. Daarom zal er nu actief moeten worden gekeken welke locaties voor ontwikkeling in aanmerking komen. Daartoe zal in de komende periode een onderzoek worden gestart naar potentiële (woning)bouwlocaties.

Strategisch aankopen in het kader van een actief grondbeleid

- Het strategisch bezit betreft voor een bedrag van circa € 6,65 miljoen bebouwde gronden. Deze panden (incl. ondergrond) zijn gewaardeerd tegen een bedrag van maximaal 80% van de oorspronkelijke aanschafprijs of, indien dit lager is, de getaxeerde marktprijs. De panden zijn destijds aangekocht met het oog op toekomstige ontwikkelingen;
- Voor panden die in het kader van Rijnboog zijn aangekocht, wordt/is een aantal panden verkocht die niet meer tot het project behoren. Echter de panden in Coehoorn-Noord bijvoorbeeld, blijven nog wel strategisch bezit (nu in gebruik bij Coehoorn Centraal). In 2017 zal meer duidelijk worden wat met deze panden zal gebeuren. Overigens staat dit los van de verkopen die door het Vastgoedbedrijf worden uitgevoerd;
- Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 12,2 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Deze gronden hebben een boekwaarde van gemiddeld € 19 per m^2.

Ontwikkelingen in financiële positie van het grondbeleid/de grondexploitatie

- Het Grondbedrijf heeft over 2016 een bescheiden positief resultaat behaald van € 1,3 miljoen. Belangrijkste bijdrage komt van het onderdeel erfpachten. Bij de overige onderdelen binnen het Grondbedrijf zijn er weinig grote afwijkingen. Dit betekent dat het Grondbedrijf definitief in rustiger vaarwater is gekomen (zie ook de grafieken over Ontwikkeling boekwaarde en Nog te realiseren kosten en opbrengsten). De risico's binnen het Grondbedrijf zijn daarnaast nog verder verkleind in 2016. Een groot deel van de Kleefse Waard is namelijk verkocht. Dit is onder andere terug te zien in een verdere daling van het benodigde weerstandsvermogen. Verder is de winstpotentie van de grondexploitatie projecten verbeterd in 2016;
- In de afgelopen jaren is er veel gestuurd op de cash flow. Dit vertaalt zich in een teruglopende boekwaarde voor het Grondbedrijf in 2016 (van € 87,3 miljoen naar € 73.1 miljoen);
- In de volgende grafiek zijn de kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten / subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor ca. € 114 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en komt er nog voor ca. € 193 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen ca. € 140 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten ca. € 232 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2016 en eventuele mutaties in projecten (programma, planning, afboekingen).

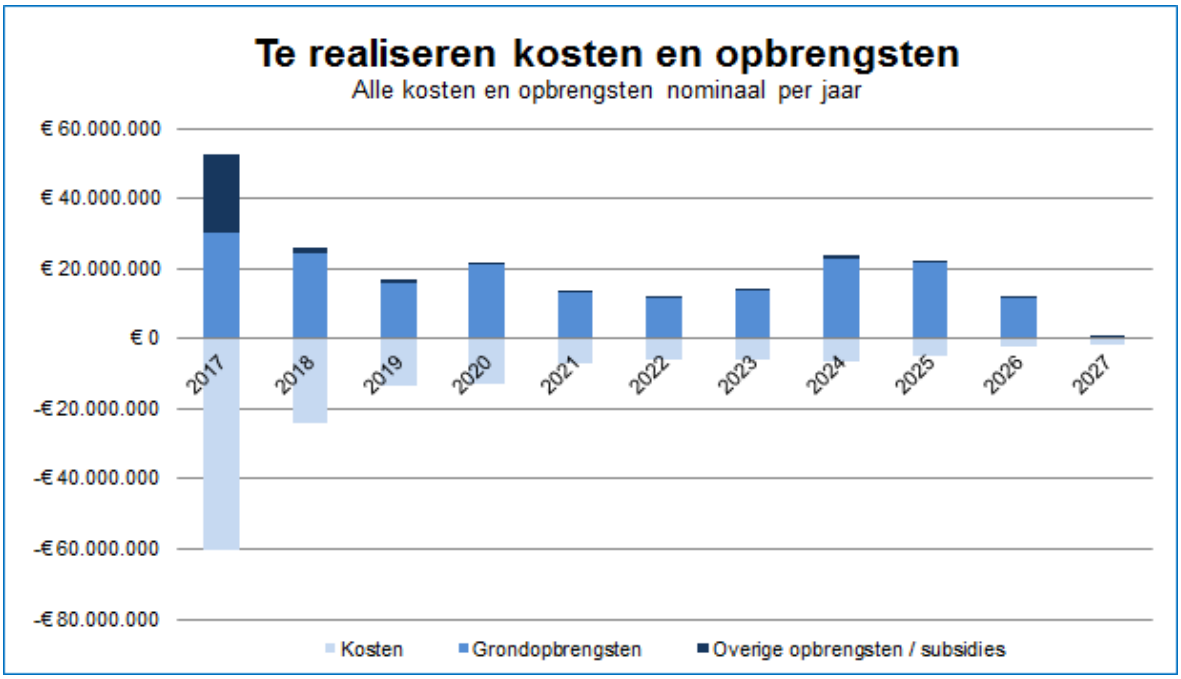

Vermogenspositie van het grondbedrijf

- De vermogenspositie van het Grondbedrijf kan worden beoordeeld op de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald vanuit de reservepositie van het grondbedrijf en op basis van de verwachte resultaten;
- De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door een risicosimulatie uit te voeren op het totaal van de relevante kosten- en opbrengstencategorieën op de vastgestelde grondexploitaties. Er wordt gewerkt met aannames voor onzekerheden rond uitgaven, inkomsten en fasering in de tijd van te realiseren inkomsten. Op een zelfde wijze is het benodigde weerstandsvermogen voor de aankoop van panden binnen de 'grondexploitaties in voorbereiding' en het strategische bezit bepaald. Indien de herontwikkeling niet of gedeeltelijk doorgaat, moeten de panden (het gaat voornamelijk om panden) worden verkocht of herontwikkeld. Het risico bestaat dat de gemeentelijke investering niet geheel kan worden terugverdiend.

Uitgangssituatie

In 2016 is een positief resultaat behaald binnen het Grondbedrijf. Daarmee zijn ook de bestemmingsreserves weer opgebouwd. Eventuele financiële tegenvallers in de toekomst dienen eerst zelf door het Grondbedrijf opgevangen te worden, voordat een beroep kan worden gedaan op de Algemene reserve.

Winstpotentie van grondexploitaties in voorbereiding

Daarnaast is er ook nog een winstpotentie van ca. € 26 miljoen. Dit is een toename ten opzichte van vorig jaar, toen was de winstverwachting nog ca. € 23,3 miljoen. De winstpotentie binnen het Grondbedrijf wordt niet meegenomen in de weerstandscapaciteit. Aangezien deze middelen pas in de toekomst tot onze beschikking komen is vanuit het voorzichtigheidsprincipe aangehouden om die niet in te zetten als dekking voor de weerstandscapaciteit.

Reserve grondbedrijf

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf	***Saldo per 31-12-2015***	***Saldo per 31-12-2016***
Bedragen x € 1.000		
Bestemmingreserve grondexploitaties	0	0
Bestemmingreserve voorstudies	0	33
Bestemmingreserve strategische posities	0	739
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**0**	**772**

Voorzieningen

Voorzieningen worden niet gerekend tot de beschikbare weerstandscapaciteit. Voor grondexploitatieprojecten waarin tekorten worden verwacht, oftewel waarvoor geen dekking kan worden voorzien in de te verwachten opbrengsten binnen de projecten zelf, moeten de tekorten ten laste van het resultaat van de grondexploitatie worden gebracht. Dit gebeurt in de vorm van het treffen van een voorziening ter hoogte van het verwachte tekort. De voorziening voor grondexploitaties bedraagt op dit moment ongeveer € 62,4 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit

Ruimtelijke projecten zoals grondexploitaties, grote infrastructurele werken en herontwikkeling van stadsdelen zijn altijd omgeven met risico's. Risico's van operationele aard, strategische risico's maar zeker ook exogene risico's, zoals grote schommelingen in de (economische) markt. Op deze laatste risico's kan de gemeente niet of nauwelijks sturen.

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van deze projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan op voorhand wordt verondersteld.
Risico's die optreden kunnen het financiële beeld ten opzichte van die basis aanmerkelijk wijzigen. Daarom heeft de gemeente een weerstandsvermogen nodig om die onzekerheden in financieel opzicht het hoofd te bieden.

Op de lopende projecten worden regelmatig analyses uitgevoerd om risico's te identificeren die het bereiken van de projectdoelen in de weg kunnen staan. Daar hoort ook bij het formuleren en doorvoeren van maatregelen om de effecten van die risico's voor het project te verkleinen.
Daarnaast worden risico's en onzekerheden rond de begrote inkomsten en uitgaven, maar ook rond de projectplanningen binnen bandbreedtes op basis van simulatie gekwantificeerd in het benodigde weerstandsvermogen. Het resultaat hiervan wordt in onderstaande tabel weergegeven.

Gewenste weerstandscapaciteit grondbedrijf				
	FJP 2016		***FJP 2015***	
Zekerheidspercentage	***90%***	***75%***	***90%***	***75%***
Bedragen x € 1.000				
Grondexploitaties	6.345		14.932	12.309
NIEGG / Strategisch bezit	1.425		1.485	1.268
Benodigd weerstandsvermogen grondbedrijf	**7.770**		**16.417**	**13.577**
Grote projecten niet zijnde grondexploitaties	2.107		2.799	1.930
Benodigd weerstandsvermogen	**9.877**		**19.216**	**15.507**

Vermogenspositie grondbedrijf

Wanneer de benodigde weerstandscapaciteit in het grondbedrijf wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, dan blijkt het grondbedrijf over onvoldoende middelen te beschikken om de risico's op te vangen.
Ook al is in 2016 winst gemaakt, de Bestemmingsreserve Grondexploitatie is nog niet aangevuld. Daarmee wordt voor het volledige bedrag van € 9,9 miljoen beslag gelegd op de weerstandscapaciteit van de gemeente.

Eisen met betrekking tot de verantwoording en verslaglegging

Zoals al eerder aangegeven in diverse rapportages is de vennootschapsbelasting (VpB) per 1 januari 2016 ook ingevoerd voor gemeenten. Hierop is door het grondbedrijf vorig jaar al op geanticipeerd door marktconforme parameters te hanteren om geen extra winsten in de toekomst te creëren. Met inzet van externe fiscalisten zal worden bepaald of het grondbedrijf wel of niet belastingplichtig is voor de VpB.

9 Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen – anders dan reguliere begrotingsposten – meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen. Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2018 – 2021 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om – wanneer nodig – ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

In de investeringsplanning 2018 - 2021 zijn alle voorgenomen investeringen opgenomen, zowel de programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen. Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogrammabegroting niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Investeringen 2017 - 2021

Bijgaande tabel bevat naast de geplande investeringen in de periode 2018 - 2021 de geactualiseerde jaarschijf 2017 uit het MIP 2017 - 2020. In het overzicht is aangegeven welke kredieten de gemeenteraad beschikbaar stelt ten behoeve van het doen van investeringsuitgaven.

- Voor het geactualiseerde begrotingsjaar 2017 zijn kredieten beschikbaar tot een bedrag van € 65,3 miljoen. Dit is inclusief een doorloop van € 24,4 miljoen uit 2016 vanwege in 2016 nog niet afgeronde investeringen. Voor de jaren 2018 t/m 2021 worden in deze MJPB kredieten aangevraagd van € 195,4 miljoen. De nadruk ligt op de jaren 2018 en 2019 met geplande investeringen van resp. € 75,6 miljoen en € 67,3 miljoen;
- Voor de hele planperiode van deze MJPB incl. 2017 wordt uitgegaan van investeringen tot een totaalbedrag van € 260,7 miljoen. Dit is iets meer dan het totaal aan investeringen van € 249,7 miljoen, dat in de vorige MJPB was voorzien voor de periode 2016 - 2020;
- Bij een vergelijking tussen deze investeringsplanningen valt op dat de oorspronkelijke nadruk in het jaar 2018 is verdeeld over de jaren 2018 en 2019. Deze verschuiving wordt voor het grootste deel verklaard door een gewijzigde planning van investeringen in de sfeer van de onderwijshuisvesting en cultuur. Geplande onderwijsinvesteringen en de investering in Museum Arnhem in 2018 schuiven door naar 2019;
- Verder valt op dat voor de jaren 2020 en 2021 geen grote, nieuwe investeringen worden begroot. Alleen een aantal min of meer reguliere investeringen (o.a. onderwijshuisvestingsplan, riolering en bedrijfsvoering) is voorzien. Hiermee wordt ruimte gelaten voor nieuwe investeringsplannen door de nieuwe gemeenteraad en het nieuwe college na de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018;
- In de voorliggende investeringsplanning is nog geen rekening gehouden met ontwikkelingen in de uitvoering en handhaving van de wet Houdbare overheidsfinanciën (wet Hof), die het niveau van investeringen kan gaan beperken.

Wet hof

- De Europese afspraak om het begrotingstekort van Nederland terug te brengen tot 3 % van het bbp en vervolgens in jaarlijkse stappen van minimaal 0,5 % naar 0 (het zogenaamde Medium Term Objective) is door de minister van Financiën vertaald in de Wet houdbare overheidsfinanciën. Om te bereiken dat de decentrale overheden hun aandeel dragen in het gezond maken van de overheidsfinanciën is in de Wet hof vastgelegd wat voor deze decentrale overheden in totaliteit hun EMU-saldo mag zijn. Voor afzonderlijke decentrale overheden wordt geen toegestaan EMU-saldo bepaald. Dit geeft overheden die een “te groot” beroep doen op de macronorm voor de decentrale overheden de mogelijkheid om te compenseren met lagere EMU-saldi van andere decentrale overheden;
- Met de Wet hof in de hand kan het ministerie van Financiën nauwgezet toezien op realiseren van het toegestane EMU-saldo van gemeenten, provincies en waterschappen. Het EMU-saldo voor een gemeente wordt in grote lijnen berekend volgens de formule:
  +/- Begrotingssaldo
  + Afschrijvingen
  +/- Saldo bestedingen buiten de exploitatie
  EMU-saldo
- De Wet hof spreekt over een gelijkwaardige inspanning van Rijk en decentrale overheden om het EMU-tekort van Nederland terug te dringen, maar kwantificeert deze inspanning niet. Voor Nederland als geheel zijn er de regels van de EU, voor decentrale overheden stelt de wet dat bij aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad moet worden afgesproken. Decentrale overheden zijn dus niet op voorhand gebonden aan een saldopad dat analoog loopt aan dat van het Rijk;
- In 2015 was in bestuurlijk overleg vastgelegd dat de macroreferentiewaarde voor de jaren 2016 en 2017 0,4% bedraagt.Voor het jaar 2018 is nog geen macronorm vastgelegd;
- Omdat geen individuele referentiewaarden zijn vastgesteld is in dit MIP geen rekening gehouden met de mogelijk beperkende invloed van de Wet hof.

Toelichting investeringen in gebouwen

In de nota waarderen en afschrijven is als gemeentelijke regel vastgesteld dat van voornemens tot investeren in een gebouw van meer dan € 2 miljoen in de paragraaf Investeringen een tekstuele toelichting wordt gegeven, zo ook in deze MJPB 2018 – 2021. De hier toegelichte investeringen zijn alle reeds door de gemeenteraad vastgesteld.

Zwembad Valkenhuizen	
Programma	Het huidige zwembad Valkenhuizen is aan het einde van de economische en technische levensduur. Het zwembad wordt ondermeer gebruikt voor onderwijs door ROC Rijn IJssel (voorheen CIOS), div. zwem- en waterpoloverenigingen, school- en recreatiezwemmen. Door middel van nieuwbouw van het zwembad houden de inwoners in Arnhem-Noord de gelegenheid om overdekt te zwemmen. Door het nieuwe zwembad aan de bestaande sporthallen te bouwen, wordt een upgrade van Valkenhuizen tot hét breedtesportcentrum van Oost-Nederland gerealiseerd.
Betrokkenen	Gemeente Arnhem, CIOS, diverse overige gebruikers, omwonenden
Planning	Realisatie in 2018
Raming	Bruto investering: 12,008 mln. Netto investering: 12,008 mln.
Beschikbare middelen	€ 12,008 mln. is als krediet beschikbaar gesteld voor het traject vanaf de architectenselectie tot en met de oplevering. De dekking bestaat uit het beschikbaar gestelde investeringskrediet als ook exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallasten.
Randvoorwaarden	-

Nieuwbouw Focus Filmtheater	
Programma	Nieuwbouw van het filmtheater op het Kerkplein maakt gebruik van de potentiele grotere publieksbelangstelling dan nu voor de kunstzinnige film; het biedt een kans. De locatie biedt de mogelijkheid een gebouw met vijf zalen te realiseren en daarmee meer films te vertonen.
Planning	Realisatie in 2018
Raming	Bruto investering: 11,4 mln. Netto investering: 11,4 mln.
Beschikbare middelen	Het benodigde krediet is beschikbaar gesteld door de gemeenteraad bij vaststelling van het MIP in de MJPB 2017 - 2020.
Randvoorwaarden	-

Renovatie en uitbreiding Museum Arnhem	
Programma	De ingrepen in Museum Arnhem bestaan grofweg uit twee onderdelen: 1. een uitbreiding en renovatie van het monumentale deel (o.a. publieksfaciliteiten) en 2. realisatie van een nieuw depot (inclusief archeologisch depot). De verbouwing van het museum was oorspronkelijk voorzien voor 2018 en wordt in dit MIP een jaar naar achteren geschoven. De wens van de investering in het depot van in totaal € 2,856 miljoen (nieuw in dit MIP) is bij brief van het college van 21 maart 2017 aan de gemeenteraad meegedeeld.
Planning	Realisatie in 2019
Raming	Bruto investering: 14,7 mln. Netto investering: 14,7 mln.
Beschikbare middelen	Het benodigde krediet voor het Museum is beschikbaar gesteld door de gemeenteraad bij vaststelling van het MIP in de MJPB 2017 - 2020. Voor het depot wordt het benodigde krediet beschikbaar gesteld bij vaststelling van het MIP in de MJPB 2018 - 2021.
Randvoorwaarden	-

Kentalis	
Programma	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiek,behandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	De investering was oorspronkelijk gepland voor 2014 en is doorgeschoven naar 2019.
Raming	Bruto investering: 10,3 mln Netto investering: 10,3 mln
Beschikbare middelen	Krediet van 10,3 mln
Randvoorwaarden	Kentalis draagt financieel de investering van de huisvesting van de zorgcomponenten.

Briant College / De Ommezwaai	
Programma	Renovatie van locatie Briant college (Voortgezet speciaal onderwijs) en nieuwbouw daarnaast ten behoeve van de Ommezwaai (speciaal onderwijs). Tussen beide scholen in wordt een gezamelijke sportvoorziening gebouwd.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2019
Raming	Bruto investering: 13,2 mln. Netto investering: 12,0 mln.
Beschikbare middelen	€ 12,0 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallasten.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie Briant college

Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg	
Programma	Het vervangen van de huidige verouderde school voor Speciaal onderwijs op een naastgelegen perceel, inclusief sportvoorziening.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2020
Raming	Bruto investering: 12,6 mln. Netto investering: 12,2 mln.
Beschikbare middelen	€ 12,2 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen

Renovatie Mariëndaal aan de Middachtensingel

Programma	Deze locatie was oorspronkelijk slechts tijdelijk. Nu is besloten om deze school voor Voortgezet speciaal onderwijs te renoveren zodat deze weer een groot aantal jaren mee kan. Bestaande sporthal aan de Kinderkmap wordt vervangen door nieuwbouw en zal ook worden gebruikt door basisscholen uit de omgeving.
Betrokkenen	De onderwijsspecialisten en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2020
Raming	Bruto investering: 11,9 mln. Netto investering: 11,0 mln.
Beschikbare middelen	€ 11,9 mln. is beschikbaar in het totale financieringspakket toekomstige huisvesting (V)SO. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur voor frisse scholen en renovatie

Uitbreiding in wijk Schuytgraaf met 3e schoollocatie

Programma	De bestaande schoollocaties (MFC Omnibus en MFC De Salamander) zullen op korte termijn de verwachte leerlingaantallen niet binnen de huidige beschikbare ruimte kunnen opvangen. Ook zullen de nu in gebruik zijnde noodlokalen naast het MFC Salamander binnen enkele jaren moeten worden afgebroken. Op de nieuwe locatie is tevens ruimte gereserveerd voor een verdere uitbreiding die wordt verwacht in 2023. Deze uibreiding is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, De Basis, Fluvius
Planning	Realisatie in 2018
Raming	Bruto investering: 3,7 mln. Netto investering: 3,7 mln.
Beschikbare middelen	€ 3,7 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	-

Vervangende nieuwbouw De Krakeling in Vredenburg

Programma	Vervanging op bestaande locatie voor een drietal basisscholen (Ommelander, Aletta Jacobs en de Troubadour) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	Delta, De Basis, Fluvius
Planning	Realisatie in 2019
Raming	Bruto investering: 5,6 mln. Netto investering: 4,9 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,9 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Renovatie scholen Breezandpad

Programma	Renovatie van tweetal scholen (Blinkert en de Troubadour) in aansluiting op de vervangende nieuwbouw van De Kringloop. Deze renovatie is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Fluvius
Planning	Realisatie in 2019
Raming	Bruto investering: 2,1 mln. Netto investering: 1,9 mln.
Beschikbare middelen	€ 2,1 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw en renovatie De Piramide en Horizon	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide en renovatie van de Horizon op de locatie aan de Groningensingel Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Delta
Planning	Realisatie in 2018
Raming	Bruto investering: 3,1 mln. Netto investering: 2,8 mln.
Beschikbare middelen	€ 2,8 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor drietal scholen in Presikhaaf Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een drietal scholen (Willem Drees, John F. Kennedy en IBN- i Sina) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Fluvius en Simon
Planning	Realisatie in 2020
Raming	Bruto investering: 5,2 mln. Netto investering: 4,5 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,5 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Vervangende nieuwbouw voor tweetal scholen in Malburgen Oost	
Programma	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïk en Johannes) Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal Huisvestings Plan voor basisscholen
Betrokkenen	De Basis, Delta
Planning	Realisatie in 2021
Raming	Bruto investering: 6,4 mln. Netto investering: 5,8 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,8 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbesturen

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2017-2021										
Programma		Omschrijving investering	E / M nut ')	Toe-gerekende apparaatskosten	Investeringsbedragen					x € 1.000,--
Nr.	Omschrijving				2017 geactualiseerd	2018	2019	2020	2021	
R1	Veiligheid	Planmatig onderhoud Vastgoed	E		60	0	0	0	0	
					60	**0**	**0**	**0**	**0**	
R2	Verkeer, vervoer en water-staat	***Straatparkeren***								
		Parkeerautomaten	E		309	50	50	50	50	
		Digitalisering parkeerproducten	E		70	0	0	0	0	
		Garageparkeren								
		Bewegwijzering PG Arnhem Centraal	E		400	0	0	0	0	
		Vervangen garage-apparatuur (*alle drie*)	E		310	50	550	50	50	
		Vervangen CCTV Camera PG Arnhem Centraal	E		80	0	0	0	0	
		Andere afdelingen								
		Parkeermaatregelen infra	E		165	60	60	60	60	
		Parkeermaatregelen OR	E		57	20	20	20	20	
		Planmatig onderhoud Langstraat 10	E		130	0	0	0	0	
		Planmatig onderhoud Arnhem Centraal:								
		- Sprinklerinstatlatie	E		0	0	0	6	0	
		Planmatig onderhoud Velperbuitensingel 2								
		- Centrifugaal	E		0	0	0	0	19	
		- Dakafwerking	E		0	0	0	996	0	
		Verkeersinfrastructuur/- voorzieningen / -regelingen								
		Verkeersinfrastructuur: Initiatieffase	M		1.430	1.464	1.385	1.085	1.085	
		Kunstwerken w.o. viaducten A325	M		673	1.544	763	693	650	
		Verkeerskrediet algemeen	M		540	170	170	170	175	
		Verkeersregelinstallaties	M		1.200	2.020	1.356	1.356	800	
		Overige								
		Diversen m.n. Schelmseweg	M		260	0	0	0	0	
		Voormalige landbouwwegen	M		46	365	0	0	0	
		Veerstoepen Watertaxi	M		100	0	0	0	0	
		Gladheidsbestrijding	M		0	196	57	57	57	
		Openbare verlichting								
		Masten algemeen: OV projecten	M		2.907	1.758	1.435	1.344	1.853	
		Kabels	M		383	93	76	71	98	
		Overige								
		Vitalisering Korenkwartier	E		0	2.000	0	0	0	
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		648	2	0	40	54	
	Totaal R2				**9.708**	**9.792**	**5.922**	**5.998**	**4.971**	
R3	Economie	Arnhem International School (AIS)	E		3.500	0	0	0	0	
		Infocentrum Slag om Arnhem	E		1.643	0	0	0	0	
	Totaal R3				**5.143**	**0**	**0**	**0**	**0**	
R4	Educatie	***Onderwijshuisvestingsprogramma (OHP)***								
		Onderwijshuisvestingsprogramma Regulier	E		1.100	1.100	1.100	1.100	1.100	
		Renovatie/Nieuwbouw regulier onderwijs								
		Panorama	E		314	0	0	0	0	
		Kringloop	E		2.847	0	0	0	0	
		Gymzaal Fluitekruid	E		0	1.098	0	0	0	
		Uitbreiding Schuytgraaf	E		0	3.715	0	0	0	
		Krakeling (*vervangende nieuwbouw*)	E		0		4.918	0	0	
		Renovatie Breezandpad	E		0	1.889	0	0	0	
		Uitbreiding Wijzer	E		0	274	0	0	0	
		Vervangende nieuwbouw Piramide	E		0	2.771	0	0	0	
		Uitbreiding Pieter Jongeling	E			320	0	0	0	
		Uitbreiding Jozef Sarto	E			391	0	0	0	
		Uitbreiding Jozefschool	E			141	0	0	0	
		Uitbreiding Panorama	E			331	0	0	0	
		Uitbreiding Arnhemse Montessori School	E		0		179	0	0	
		Presikhaaf-Oost (*vervangende nieuwbouw*)	E		0		0	4.452	0	
		Eimerssingel-Oost (*vervangende nieuwbouw*)	E				0	0	5.789	
		Huisvesting Speciaal Onderwijs								
		Kentalis	E		0		10.330	0	0	
		Ommezwaai	E		0		4.376	0	0	
		Briant	E		0		4.275	0	0	
		Briant / Ommezwaai sporthal	E		0		3.494	0	0	
		Mariëndael	E		0	4.372	4.372	2.217	0	
		Prisma	E		0	2.700	0	9.536	0	
		Multifunctionele centra (MFC's):								
		Omnibus BTW-correctie	E		-1.000	0	0	0	0	
		Overige:								
		Duurzaamheid Vastgoed	E		0	19	162	8	0	
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		0	73	0	8	0	
	Totaal R4				**3.261**	**19.194**	**33.206**	**17.321**	**6.889**	

Meerjareninvesteringsplan (MIP) gemeente Arnhem 2017-2021									
Programma		Omschrijving investering	E / M nut ')	Toe-gerekende appararaats kosten	Investeringsbedragen				x € 1.000,--
Nr.	Omschrijving				2017 geactualiseerd	2018	2019	2020	2021
R5	**Cultuur, recreatie en sport**	Musis Sacrum	E		13.513	0	0	0	0
		Focus Filmtheater Arnhem	E		0	11.419	0	0	0
		Museum Arnhem	E		0	0	11.883	0	0
		Depot Museum Arnhem	E		0	0	2.444	0	0
		Archeologisch depot	E		0	0	412	0	0
		Sportvelden Schuitgraaf	E		173	0	0	0	0
		Asvalt Valkenhuizen	E		624	0	0	0	0
		Zwembad Valkenhuizen	E		0	12.008	0	0	0
		Duurzaamheid Vastgoed	E		0	226	223	218	0
		Voorzieningen in bossen en parken	E		30	40	40	50	50
		Eusebiuskerk: Restauratie 2017-2019	E		1.651	1.362	260	0	0
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		1.020	2.966	277	450	97
	Totaal R5				**17.011**	**28.021**	**15.539**	**718**	**147**
R6	**Participatie en maat-schappelijke ondersteuning**	Kantoorinrichting 3 D's	E		10	0	0	0	0
	Totaal R6				**10**	**0**	**0**	**0**	**0**
R7	**Gezondheid en milieu**	Gemeentelijke Riolerings Plannen / GRP 4	E		1.500	0	0	0	0
		Gemeentelijke Riolerings Plannen / GRP 5	E		9.244	9.823	0	0	0
		Gemeentelijke Riolerings Plannen / GRP 6	E		0	0	5.300	5.300	5.300
		Ondergrondse containers (*glas en papier*)	E		912	300	300	300	300
		Afvalplan 2012-2020	E		1.890	0	0	0	0
		Ondergrondsafvaltransport	E		0	0	0	50	0
		Software Belastingdienst	E		50	0	0	0	0
		GFT-voorzieningen	E		300	0	0	0	0
		Verkleining trommels	E		300	0	0	0	0
		Afsluiten PDM-containers	E		100	0	0	0	0
		Investeringen Afhaal Breng Station	E		0	1.500	0	0	0
		Versterken waterstofeconomie	E		0	250	0	0	0
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		20	15	0	25	5
	Totaal R7				**14.316**	**11.888**	**5.600**	**5.675**	**5.605**
R9	**Financiën en bedrijfsvoering**	IT-Diverse bedrijfsapplicaties	E		4.500	1.750	1.500	1.100	670
		ICT-Hardwareplekken	E		6.735	3.280	2.910	1.450	300
		IT-Bedrijfsapplicatie 3 decentralisaties	E		291	0	0	0	0
		IT-Zaakgericht werken (EDDIE)	E		1.750	0	0	0	0
		ICT-AV middelen	E		360	0	0	0	0
		HFZ Machines en installaties	E		300	500	729	530	27
		HFZ Gereedschappen	E		133	75	62	60	0
		HFZ Vervoermiddelen	E		264	233	788	70	203
		HFZ Inrichting gebouwen en inventaris	E		400	800	1.087	666	68
		Adm. - Geo Apparatuur (installaties)	E		43	25	0	0	0
		Planmatig onderhoud Vastgoed	E		1.016	7	0	4	0
	Totaal R9				**15.792**	**6.670**	**7.076**	**3.880**	**1.268**
					65.301	**75.565**	**67.343**	**33.592**	**18.880**

') Economisch- / Maatschappelijk nut

10 Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Daarvoor stelt de raad ieder jaar de financiële kaders per programma vast. Dit betreft onder andere het lastenniveau van een programma. Het college kan – binnen deze kaders blijvend – bepalen met welke kostensoort zij de gewenste doelstellingen wil realiseren, bijvoorbeeld door mensen in dienst te nemen (kostensoort personeel), door werken te gaan aanbesteden (kostensoort inkopen) of door het aangaan van een subsidierelatie (kostensoort subsidie).

Inleiding

In deze paragraaf gaat het om de kostensoort subsidies. Aan subsidie zijn nadere regels verbonden. Volgens artikel 4:23, eerste lid van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijke voorschrift. Dat kan een Rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Het derde lid van artikel 4:23 Awb geeft enkele uitzonderingen op de hoofdregel. De belangrijkste hiervan is de subsidiëring op basis van de gemeentelijke begroting.

Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit uit kan voeren. Voor die gevallen is in het wetsartikel 3c van de Awb een uitzondering gemaakt. Instellingen die met naam in de begroting worden genoemd in combinatie met een maximaal subsidiebedrag, kunnen buiten een regeling om toch subsidie ontvangen.

Begrotingssubsidies zijn grofweg in twee soorten te verdelen: product- of budgetsubsidies en waarderingssubsidies. Aan de product- of budgetsubsidies liggen onderliggende stukken of nota's ten grondslag waaruit blijkt waarvoor subsidie wordt verstrekt. Bij waarderingssubsidies is niet een directe relatie aan te wijzen tussen het subsidiebedrag en de activiteiten die de instelling verricht. Met waarderingssubsidies worden meer in zijn algemeenheid bepaalde activiteiten gesubsidieerd/gewaardeerd, waarbij er vaak een historie aanwezig is.

De Algemene Subsidieverordening Arnhem 2002 (ASV) is de procedurele basis voor alle subsidieverkeer binnen de gemeente Arnhem.

Subsidieregelingen

In Arnhem worden de meeste subsidies (ongeveer de helft van de subsidieafspraken) verdeeld volgens subsidieregelingen. Op basis van de ASV heeft Arnhem verschillende subsidieregelingen. Subsidieregelingen creëren een wettelijke en rechtmatige grondslag voor subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verstrekt aan betrokken instellingen. De volgende zijn op de ASV gebaseerd:

1. Subsidieregeling Amateurkunst;
2. Subsidieregeling Fonds Cultuur;
3. Subsidieregeling Programmatische Activiteiten Cultuur;
4. Subsidieregeling Stroomversneller Cultuur;
5. Subsidieregeling Burgerkracht Sociaal Domein;
6. Subsidieregeling Vrijwillig jeugdwerk;
7. Subsidieregeling Sport;
8. Subsidieregeling Voorschools aanbod gemeente Arnhem;
9. Subsidieregeling Woningisolatie;
10. Nadere regels Subsidie Elektromobiliteit 2016;
11. Nadere regels Subsidie Wonen Boven Winkels Arnhem 2012 (aanvraagmogelijkheid beëindigd);
12. Nadere regels subsidiëring publieksevenementen gemeente Arnhem 2005 (nieuwe regeling in voorbereiding);
13. Subsidieregeling Veilig Ondernemen;
14. Subsidieregeling No-Riskpolis.

Subsidies 2018 naar grondslagen

De verwachting is dat in 2018 in totaal voor € 74 miljoen aan subsidies verstrekt gaat worden. Onderstaande tabel geeft inzicht in de verdeling naar grondslagen.

Subsidies naar grondslagen	Begroting 2018	Begroting 2017	Realisatie 2016
Begroting	69.829	73.154	64.575
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	4.200	4.200	5.715
Totalen	**74.029**	**77.354**	**70.290**

Indicatieve subsidiebedragen 2018 met de grondslag begroting

In 2018 wordt naar verwachting voor een bedrag van in totaal € 69,8 miljoen aan subsidie met de grondslag 'begroting' verstrekt. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de instellingen, het te subsidiëren bedrag per instelling en de beleidsgrondslag. Daarnaast is aangegeven wanneer sprake is van een waarderingssubsidie. Door het vaststellen van de begroting en deze tabel wordt de maximale subsidie per vermelde instelling voor 2018 vastgesteld.

Progr	Instelling	Begroting 2018	Begroting 2017
IR3	Arnhem International School	0	3.500
R5	Sportbedrijf Arnhem BV	16.158	16.047
R6	Stichting Rijnstad	6.721	6.978
R4	Stichting Rijnstad	95	95
R5	Stichting Musis & Stadstheater Arnhem	6.372	5.155
R5	Stichting Arnhemse Openbare en Gelderse Wetenschappelijke Bibliotheek	5.723	5.741
R6	Stichting IrisZorg	4.348	4.348
R5	Stichting Musea Arnhem	3.219	3.234
R6	Stichting MOVIERA	3.114	3.114
R4	Stichting Pas	2.581	2.581
R5	Kunstbedrijf Arnhem	2.581	2.375
R6	Kunstbedrijf Arnhem	32	32
R7	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden	2.080	2.080
R6	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden	60	60
R6	Stichting Welzijn Ouderen Arnhem	2.009	2.009
R4	Stichting Natuurcentrum Arnhem	1.670	1.670
R6	Specialistisch Ambulant Pactum Rijn-Side	1.441	1.441
R4	Specialistisch Ambulant Pactum Rijn-Side	258	258
R4	Rijn IJssel ROC	1.159	1.159
R0	Stichting Economic Board (namens GO ANCR)	768	768
R5	Stichting Eusebius	660	517
R3	Fonds bedrijfsleven	544	544
R5	Stichting Sonsbeek Internationaal	380	380
R5	Stichting Luxor Live	361	361
R6	Stichting 2GetThere Arnhem	350	559
R3	Stichting Ondernemersfonds Arnhem	350	350
R3	Programmabudget toerisme	347	347
R6	Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	335	335
R5	Stichting Zwembad Klarenbeek	302	302
R6	MEE Gelderse Poort	293	293
R5	Stichting Focus Filmtheater	264	264

R6	Stichting Vluchtelingenwerk Oost-Nederland	261	680
R6	Presikhaaf Bedrijven	261	261
R3	Stichting Airborne Museum	245	245
R6	RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	234	234
R6	Stichting Leergeld Arnhem	234	234
R6	Zorgbelang Gelderland	219	219
R6	Stichting Stoelenproject "De Duif"	208	208
R5	Stichting Jacobiberg	207	207
R3	Algemeen Citymarketing	202	202
R5	Stichting Het Huis van Puck	197	197
R5	Stichting SLAK	186	186
R5	Stichting KAB Posttheater	184	184
R6	Stichting Kruispunt	163	163
R5	Stichting Productiehuis Plaatsmaken	150	150
R5	Stichting Bezoekerscentrum Sonsbeek-Molenplaats	132	132
R6	Leger des Heils Gelderland W&G	119	119
R5	Stichting RTV Arnhem	118	118
R6	Arnhems Platform Chronisch zieken en Gehandicapten	115	115
R6	Indigo	114	114
R5	Stichting Sportcentrum Rijkerswoerd	109	109
R5	Stichting Introdans	108	108
R8	Vredelust BV	100	0
R6	De Helling Exp.Werkplaats	80	80
R6	Youth for Christ Nederland	78	78
R7	Stichting VanHarte	73	73
R5	Stichting Het Gelders Orkest	63	63
R6	Stichting Jeugdland	63	63
R6	Wijkverenigingen	63	63
R5	Stichting Toneelgroep Oostpool	63	63
R5	Stichting Theater Het Hof	62	62
R5	Beeldende en monumentale kunsten	57	57
R1	Stichting Vitesse Betrokken	56	56
R3	Programmabudget SEF	52	52
R3	Stichting Platform Binnenstad Arnhem	52	52
R6	Stichting Catharina	48	48
R6	Stichting Humanitas	45	45
R4	LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	44	44
R6	Stichting De Huurdershuis	43	43
R5	Cultuurbeleid	42	64
R5	Stichting Generale Oost	42	92
R5	Stichting Wintertuin	34	34
R6	Slachtofferhulp Nederland, Regio Oost	31	31
R6	Rooms Katholieke Parochie St. Eusebius	30	30
R6	Pro Persona Arnhem	28	28

R5	Cultuur Uitmarkt	25	25
R5	Stichting Bouwspeelplaats "De Leuke Linde"	25	25
R1	Stichting Halt, team Gelderland	19	19
R8	Wonen Overige Stimuleringsmaatregelen	18	168
R0	St. Viering Nat. Feest- en Gedenkdagen	18	18
R6	GGNet Voortgezette Behandeling	18	18
R3	EMIA Energie en milieutechnologie (EMT)	15	15
R7	Stichting Rijnstate Ziekenhuis	15	15
R6	Stichting De Klup	15	15
R5	Beeldbepalende cult. evenement	11	11
R5	Subsidies ASF	11	11
R6	Diverzo, COC Midden-Gelderland	10	10
R6	Nederlandse Vereniging voor Autisme	8	8
R0	St. Airborne Herdenkingen	7	7
R5	Arnhemsche Federatie van Muziekgezelschappen	5	5
R0	St. Jumelage Arnhem	5	5
R0	St. Die Blide Incomst van Sinterniclaesz	3	3
R6	Preventief jeugdbeleid	2	408
R6	Stichting Vrijwillige Terminale Zorg Arnhem	2	2
R5	Stichting De Regenboog	1	1
R6	Protestant Christelijke Ouderenbond Arnhem	1	1
R4	NIVON afdeling Arnhem	1	5
R6	Algemeen maatschappelijke ondersteuning	1	0
R6	Enjoy en Learn BV	0	8
R4	Inhoudelijke coordinatie brede scholen	0	4
R6	Stichting Stadscompagnie	0	41
	Totaal subsidies	**69.826**	**73.151**

Begrotingssubsidies verminderen

Het vaststellen van subsidiebijdragen op basis van een omvangrijke lijst met namen van instellingen en (maximale) subsidiebedragen wordt als minder transparant ervaren. Beleidslijn blijft daarom om op termijn het aantal begrotingssubsidies te verminderen. Enerzijds door zoveel mogelijk subsidies onder te brengen in transparante subsidieregelingen, die invulling geven aan door de raad vastgestelde beleids- en begrotingskaders. Anderzijds door steeds meer zaken via aanbesteding en inkoop van diensten te realiseren in plaats van via subsidiëring van activiteiten. In hoeverre dit mogelijk is zal in de komende jaren moeten blijken. De Arnhemse situatie zal ook worden vergeleken met die in andere gemeenten.

Indicatieve subsidiebedragen 2018 per programma

De omvang van de subsidies in 2018 bedraagt € 74 miljoen. In onderstaande tabel is de verdeling per programma zichtbaar. De grootste verschillen in begrote subsidies tussen 2017 en 2018 zijn:

- Arnhem International School (-€ 3,5 miljoen)
- Stichting Musis & Stadstheater Arnhem (+€ 1,2 miljoen)
- Stichting 2GetThere Arnhem (-€ 0,2 miljoen)
- Stichting Vluchtelingenwerk Oost-Nederland (-€ 0,4 miljoen)
- Preventief jeugdbeleid (-€ 0,4 miljoen)

Programma	Begroting 2018	Begroting 2017	Realisatie 2016
IR3 Economie	0	3500	7408
IR5 Cultuur, recreatie en sport	0	0	386
P2 Arnhem groene en duurzame stad	0	0	-120
P3 Arnhem werkt!	0	0	-4
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverl	801	801	800
R1 Veiligheid	75	75	74
R3 Economie	2444	2.444	2.080
R4 Educatie	7651	7.659	8.616
R5 Cultuur, recreatie en sport	38978	37.406	20.800
R6 Participatie en Maatschappel Ondersteun	21.761	23.100	26712
R7 Gezondheid en Milieu	2.183	2.183	2.905
R8 Wonen en Ruimte	136	186	127
R9 Financien en bedrijfsvoering	0	0	506
Totalen	**74.029**	**77.354**	**70.290**

OVERIG PROGRAMMAPLAN

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt. In DEEL 3 FINANCIËLE BEGROTING wordt een meerjarig overzicht van baten en lasten op het niveau van de programma's en overzichten gepresenteerd.

Hierin zijn de volgende overzichten opgenomen:
- lastenontwikkeling van een gemiddelde woning;
- algemene dekkingsmiddelen;
- kosten van overhead;
- bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting;
- bedrag voor onvoorzien.

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning

Overzicht lastenontwikkeling gemiddelde woning Gemeente Arnhem 2018 ten opzichte van 2017	2017	2018	% Lasten-ontwikkeling
			Bedragen x €1.000
Onroerend zaakbelasting	333	338	**1,60%**
Rioolheffing	167	169	**1,60%**
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	221	215	**-2,71%**
Totaal	**721**	**723**	**0,28%**

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	2018		
	Lasten	Baten	Saldo
		Bedragen x €1.000	
Treasury	1.753	1.913	160
OZB-woningen	4.816	48.249	43.433
OZB niet-woningen	0	7.258	7.258
Belastingen overig	5	381	376
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	372.100	372.100
Totaal	**6.574**	**429.901**	**423.327**

Overzicht kosten van overhead

Overhead	2018		
	Lasten	Baten	Saldo
		Bedragen x €1.000	
Overhead	84.088	36.457	-47.631
Totaal	**84.088**	**36.457**	**-47.631**

Bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting

Heffing VPB	2018		
	Lasten	Baten	Saldo
			Bedragen x €1.000
Vennootschapsbelasting	649	0	-649
Totaal	**649**	**0**	**-649**

Bedrag voor onvoorzien

Onvoorzien	2018		
	Lasten	Baten	Saldo
			Bedragen x €1.000
Onvoorzien	272	0	-272
Totaal	**272**	**0**	**-272**

DEEL 3 FINANCIËLE BEGROTING

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

1 Overzicht van baten en lasten per programma

In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

3 Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2018;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.
  Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

4. Mutaties mei-circulaire Gemeentefonds

5. Totaaloverzicht bezuinigingen

1 Overzicht van baten en lasten per programma

Nr.	Omschrijving	Lasten						
		Rekening	Begroot 2017		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2016	Ge-amendeerd	t/m Raad 10-7	2018	2019	2020	2021
	Veranderopgaven							
V01	Van wijken weten	679	0	0	**0**	0	0	0
V02	Stad op de kaart	0	0	0	**0**	0	0	0
V03	Wijksturing in Uitvoering	0	0	0	**0**	0	0	0
V04	Transformatie sociaal domein	0	0	0	**0**	0	0	0
V05	Centrumstad aan de rivier	0	0	0	**0**	0	0	0
V06	Werken aan kansen	0	0	0	**0**	0	0	0
V07	Arnhem ElektriCity	0	0	0	**0**	0	0	0
V08	Culturele eredivisie	0	0	0	**0**	0	0	0
V09	Vitale economoe	0	0	0	**0**	0	0	0
V10	Sm@rt Arnhem	0	0	0	**0**	0	0	0
	Wijken							
Geb1	**C**entrum **S**pijkerkwartier **A**rnhemse broek	0	59.734	35.425	**35.656**	33.552	33.389	33.042
Geb2	Noordwest	0	35.403	30.629	**28.954**	28.836	28.680	28.340
Geb3	Noordoost	0	28.836	26.280	**24.616**	24.648	24.570	24.212
Geb4	Presikhaaf	0	26.501	24.402	**25.051**	25.034	24.947	24.628
Geb5	Malburgen	0	36.159	35.844	**36.851**	36.806	36.670	36.302
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	0	23.610	22.154	**22.119**	22.034	21.949	21.610
Geb7	De Laar / Elden	0	18.536	17.285	**18.023**	18.027	17.973	17.670
Geb8	**V**redenburg **K**ronenburg **R**ijkerswoerd	0	28.168	27.273	**27.830**	27.825	27.723	27.378
	Reguliere programma's							
R00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	11.789	10.969	10.701	**11.671**	11.445	11.336	10.923
R01	Veiligheid	15.358	12.533	14.345	**13.624**	13.609	13.568	13.444
R02	Verkeer, vervoer en waterstaat	36.757	12.586	23.529	**21.798**	22.034	22.132	22.450
R03	Economie	6.091	5.102	4.959	**4.948**	4.861	4.779	4.759
R04	Educatie	39.619	8.728	23.246	**18.654**	19.440	20.956	21.671
R05	Cultuur, recreatie en sport	63.578	39.097	45.304	**46.110**	47.613	48.533	48.401
R06	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	368.608	198.167	204.375	**207.960**	200.480	197.796	195.716
R07	Gezondheid en Milieu	41.411	30.123	33.099	**30.356**	29.457	29.511	29.530
R08	Wonen en Ruimte	59.032	45.405	75.862	**42.286**	28.031	32.257	29.565
R09	Financien en bedrijfsvoering	97.205	77.203	87.036	**99.375**	99.212	101.708	98.435
		740.127	696.860	741.748	**715.882**	692.944	698.477	688.076

Baten						
Rekening	Begroot 2017		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
2016	Ge-amendeerd	t/m Raad 10-7	2018	2019	2020	2021
11	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	21.481	10.069	10.112	9.159	9.115	9.071
0	4.449	3.456	2.325	2.317	2.317	2.317
0	3.818	3.672	2.421	2.463	2.463	2.463
0	3.018	2.868	2.754	2.758	2.758	2.758
0	4.825	4.862	4.754	4.766	4.766	4.766
0	2.637	2.897	2.790	2.800	2.800	2.800
0	2.247	1.937	1.812	1.804	1.804	1.804
0	2.194	2.092	1.958	1.950	1.950	1.950
4.764	3.589	3.593	3.593	3.593	3.593	3.593
2.203	194	1.364	1.364	1.364	1.364	1.364
18.780	-351	8.366	8.101	7.980	7.928	7.877
893	758	690	690	690	690	690
15.259	4.299	4.470	4.470	4.470	5.170	5.170
12.394	5.008	8.150	8.618	8.633	8.517	8.517
130.167	106.376	106.422	106.792	107.137	107.507	107.877
7.512	2.199	2.477	2.891	3.086	3.467	3.867
53.550	45.878	74.166	39.182	24.108	29.518	33.502
496.653	479.602	484.321	499.194	501.914	500.929	500.849
742.186	692.221	725.872	703.821	690.992	696.656	701.235

Nr.	Omschrijving	Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroot 2017		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2016	Ge-amendeerd	t/m Raad 10-7	2018	2019	2020	2021
	Veranderopgaven							
V01	Van wijken weten	-668	0	0	**0**	0	0	0
V02	Stad op de kaart	0	0	0	**0**	0	0	0
V03	Wijksturing in Uitvoering	0	0	0	**0**	0	0	0
V04	Transformatie sociaal domein	0	0	0	**0**	0	0	0
V05	Centrumstad aan de rivier	0	0	0	**0**	0	0	0
V06	Werken aan kansen	0	0	0	**0**	0	0	0
V07	Arnhem ElektriCity	0	0	0	**0**	0	0	0
V08	Culturele eredivisie	0	0	0	**0**	0	0	0
V09	Vitale economoe	0	0	0	**0**	0	0	0
V10	Sm@rt Arnhem	0	0	0	**0**	0	0	0
	Wijken							
Geb1	**C**entrum **S**pijkerkwartier **A**rnhemse broek	0	-38.253	-25.356	**-25.544**	-24.393	-24.274	-23.971
Geb2	Noordwest	0	-30.954	-27.173	**-26.629**	-26.519	-26.363	-26.023
Geb3	Noordoost	0	-25.018	-22.608	**-22.195**	-22.185	-22.107	-21.749
Geb4	Presikhaaf	0	-23.483	-21.534	**-22.297**	-22.276	-22.189	-21.870
Geb5	Malburgen	0	-31.334	-30.982	**-32.097**	-32.040	-31.904	-31.536
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	0	-20.973	-19.257	**-19.329**	-19.234	-19.149	-18.810
Geb7	De Laar / Elden	0	-16.289	-15.348	**-16.211**	-16.223	-16.169	-15.866
Geb8	**V**redenburg **K**ronenburg **R**ijkerswoerd	0	-25.974	-25.181	**-25.872**	-25.875	-25.773	-25.428
	Reguliere programma's							
R00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-7.025	-7.380	-7.108	**-8.078**	-7.852	-7.743	-7.330
R01	Veiligheid	-13.155	-12.339	-12.981	**-12.260**	-12.245	-12.204	-12.080
R02	Verkeer, vervoer en waterstaat	-17.977	-12.937	-15.163	**-13.697**	-14.054	-14.204	-14.573
R03	Economie	-5.198	-4.344	-4.269	**-4.258**	-4.171	-4.089	-4.069
R04	Educatie	-24.360	-4.429	-18.776	**-14.184**	-14.970	-15.786	-16.501
R05	Cultuur, recreatie en sport	-51.184	-34.089	-37.154	**-37.492**	-38.980	-40.016	-39.884
R06	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	-238.441	-91.791	-97.953	**-101.168**	-93.343	-90.289	-87.839
R07	Gezondheid en Milieu	-33.899	-27.924	-30.622	**-27.465**	-26.371	-26.044	-25.663
R08	Wonen en Ruimte	-5.482	473	-1.696	**-3.104**	-3.923	-2.739	3.937
R09	Financien en bedrijfsvoering	399.448	402.399	397.285	**399.819**	402.702	399.221	402.414
		2.059	-4.639	-15.876	**-12.061**	-1.952	-1.821	13.159

Toevoeging reserves						
Rekening	Begroot 2017		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
2016	Ge-amendeerd	t/m Raad 10-7	2018	2019	2020	2021
797	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0
73	0	0	0	0	0	0
57	0	0	0	0	0	0
4.456	6.102	6.381	4.275	4.216	4.112	4.001
150	0	0	0	0	0	0
9.242	4.389	4.677	6.255	5.867	4.019	4.423
3.730	2.677	3.194	2.086	1.234	291	335
14.498	1.488	10.800	1.680	500	500	500
1.578	132	365	247	28	28	146
952	1.337	1.374	1.472	104	251	6.926
27.559	6.915	7.185	4.430	4.869	5.074	9.909
63.092	23.040	33.976	20.445	16.818	14.275	26.240

Nr.	Omschrijving	Onttrekking reserves						
		Rekening	Begroot 2017		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2016	Ge-amendeerd	t/m Raad 10-7	2018	2019	2020	2021
	Veranderopgaven							
V01	Van wijken weten	0	0	0	**0**	0	0	0
V02	Stad op de kaart	0	0	0	**0**	0	0	0
V03	Wijksturing in Uitvoering	0	0	0	**0**	0	0	0
V04	Transformatie sociaal domein	0	0	0	**0**	0	0	0
V05	Centrumstad aan de rivier	0	0	0	**0**	0	0	0
V06	Werken aan kansen	0	0	0	**0**	0	0	0
V07	Arnhem ElektriCity	0	0	0	**0**	0	0	0
V08	Culturele eredivisie	0	0	0	**0**	0	0	0
V09	Vitale economoe	0	0	0	**0**	0	0	0
V10	Sm@rt Arnhem	0	0	0	**0**	0	0	0
	Wijken							
Geb1	**C**entrum **S**pijkerkwartier **A**rnhemse broek	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb2	Noordwest	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb3	Noordoost	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb4	Presikhaaf	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb5	Malburgen	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb7	De Laar / Elden	0	0	0	**0**	0	0	0
Geb8	**V**redenburg **K**ronenburg **R**ijkerswoerd	0	0	0	**0**	0	0	0
	Reguliere programma's							
R00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	125	0	0	**0**	0	0	0
R01	Veiligheid	50	121	178	**121**	0	0	0
R02	Verkeer, vervoer en waterstaat	6.006	7.905	8.662	**6.379**	4.866	4.562	4.582
R03	Economie	510	0	252	**53**	20	15	0
R04	Educatie	2.519	1.198	1.709	**7.211**	6.301	6.052	7.062
R05	Cultuur, recreatie en sport	12.667	585	642	**309**	267	541	471
R06	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	10.914	538	5.147	**12.374**	4.274	2.965	349
R07	Gezondheid en Milieu	22.958	7.267	8.637	**872**	170	0	0
R08	Wonen en Ruimte	4.386	2.866	3.028	**1.915**	1.111	493	493
R09	Financien en bedrijfsvoering	15.788	7.199	21.596	**3.270**	1.763	1.468	125
		75.923	27.679	49.851	**32.504**	18.772	16.096	13.082

Saldo						
Rekening	Begroot 2017		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
2016	Ge-amendeerd	t/m Raad 10-7	2018	2019	2020	2021
-1.465	0	0	**0**	0	0	0
0	0	0	**0**	0	0	0
0	0	0	**0**	0	0	0
0	0	0	**0**	0	0	0
0	0	0	**0**	0	0	0
0	0	0	**0**	0	0	0
0	0	0	**0**	0	0	0
0	0	0	**0**	0	0	0
0	0	0	**0**	0	0	0
0	0	0	**0**	0	0	0
0	-38.253	-25.356	**-25.544**	-24.393	-24.274	-23.971
0	-30.954	-27.173	**-26.629**	-26.519	-26.363	-26.023
0	-25.018	-22.608	**-22.195**	-22.185	-22.107	-21.749
0	-23.483	-21.534	**-22.297**	-22.276	-22.189	-21.870
0	-31.334	-30.982	**-32.097**	-32.040	-31.904	-31.536
0	-20.973	-19.257	**-19.329**	-19.234	-19.149	-18.810
0	-16.289	-15.348	**-16.211**	-16.223	-16.169	-15.866
0	-25.974	-25.181	**-25.872**	-25.875	-25.773	-25.428
-6.973	-7.380	-7.108	**-8.078**	-7.852	-7.743	-7.330
-13.162	-12.218	-12.803	**-12.139**	-12.245	-12.204	-12.080
-16.427	-11.134	-12.882	**-11.593**	-13.404	-13.754	-13.992
-4.838	-4.344	-4.017	**-4.205**	-4.151	-4.074	-4.069
-31.083	-7.620	-21.744	**-13.228**	-14.536	-13.753	-13.862
-42.247	-36.181	-39.706	**-39.269**	-39.947	-39.766	-39.748
-242.025	-92.741	-103.606	**-90.474**	-89.569	-87.824	-87.990
-12.519	-20.789	-22.350	**-26.840**	-26.229	-26.072	-25.809
-2.048	2.002	-42	**-2.661**	-2.916	-2.497	-2.496
387.677	402.683	411.696	**398.659**	399.596	395.615	392.630
	0					
14.890	0	-1	**-2**	2	0	1

2 Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten

Progr.	Incidentele lasten en baten	2018	2019	2020	2021
					Bedragen x € 1.000
Incidentele lasten					
R.00	Verkiezingen: budget verkiezingsjaar	85	-	-	-
R.02	Havens	100	-	-	-
R.02	Middelen aan Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem voor de opstart van het kwaliteitskeurmerk.	50	-	-	-
R.03	-Arnhems aandeel in regionale incidentele kosten	125	-	-	-
R.04	MFC's: verhuurbaarheid MFC Geitenkamp verbeteren	50	-	-	-
R.04	MFC's: Verkleinen multiruimtes i.s.m. afschaffen loc.managers	50	-	-	-
R.05	Herbestemming Eusebius	250	-	-	-
R.06	Dotatie aan reserve voor Individuele studietoeslag	535	535	-	-
R.06	Dotatie aan reserve Innovaties sociaal domein	1.180	-	-	-
R.06	Armoede-agenda: kosten bewindvoering blijven structureel knelpunt	127	-	-	-
R.06	Aanloopkosten en overige frictiekosten	6.735	-	-	-
R.07	Uitbreiding milieu zone (-826.000 incidenteel)	406	-	-	-
R.08	Dotatie aan reserve grondexploitatie	619	205	205	-
R.08	Niet-grondexploitatieprojecten	617	597	597	-
R.08	Overhevelen naar beleidsveld middelen Bodemsanering	137	96	89	-
R.08	Frictiekosten bij invulling taakstelling ODRA	34	17	-	-
R.08	Exportbelasting	-546	-	-	-
R.08	Grondexploitatie	29.749	19.381	22.056	22.552
R.09	Dotatie aan BR GREX correctie FJP 2016	1.397	-	12	6.705
R.09	Reductie contributiemarge	162	-	-	-
R.09	Frictiekosten afbouw overhead	3.014	202	-	-
R.09	Frictie uit verzelfstandiging MSSA	270	175	-	-
R.09	Actualisatie frictiekosten (minder frictiekosten dan in MJPB 2017 begroot)	-3.014	-202	-	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve rampenoefening	5	5	5	5
R.09	Dotatie aan algemene reserve ingroei vermogenspositie MJPB 2013-2016	-7	-7	-7	-7
R.09	Dotatie aan algemene reserve herstelplan kunstbedrijf	163	-	-	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2014	5	44	-	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve verzelfstandiging MSSA	40	40	40	40
R.09	Dotatie aan algemene reserve MJPB 2016-2019	2.584	3.385	3.385	3.385
R.09	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2015	-5	-20	-	-
R.09	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2016				-715
R.09	Dotatie aan algemene reserve verzamelbesluit 1-2016	-	135	135	135
R.09	Dotatie aan algemene reserve correctie divers	3	5	1	-41
R.09	Dotatie aan algemene reserve correctie divers verzamelbesluit 2 2017	21	16	15	15
R.09	Dotatie aan algemene reserve correctie divers verzamelbesluit 3 2017	350	350	350	350
R.09	Dotatie aan algemene reserve MJPB 2017-2020	194	361	-	861
R.09	Dotatie aan algemene reserve resultaat MJPB 2018-2021	711	719	1.285	4.390
R.09	GRP: Kasschuif: toevoegen/onttrekken aan BR Onderhoud openbare ruimte ter dekking van tekort (5)	247	28	28	146
R.09	Taakstelling huisvesting	-	-	600	600
R.09	Invulling door aanpassing huurcontract Stadskantoor	-	-	-900	-1.800
div	Afschrijvingslasten extra investeringen duurzaamheid vastgoed	-	22	56	75
div	Besparing op energiekosten vanaf 2019	-	-14	-35	-47
div	Correctie, kader voor onderwijshuisvesting vrijvallen uit BR onderwijs tgv algemene middelen	-1.494	-	-	-
div	Business Case De Connectie (collegenota 7 maart 2017)	-	-	-	-2.300
Totaal incidentele lasten 2018		**44.949**	**26.075**	**27.917**	**34.349**

Incidentele baten					
R.06	Verw achte inzet vanuit BR noodfonds tbv sociaal domein	5.097	3.760	2.924	307
R.06	Onttrekken aan BR Noodfonds tbv Presikhaaf	6.735	-	-	-
R.07	Onttrekking BR toezicht peuterspeelzalen	25	2	-	-
R.07	Onttrekking aan reserve Gemeentelijk rioleringsplan	134	-	-	-
R.07	Dekking door inzet reservering budget vergroening elektriciteit en gas 2016-2018	80	10	-	-
R.07	GRP: Vrijval van kapitaallasten	-	-	207	-
R.07	GRP: Kasschuif: toevoegen/onttrekken aan BR Onderhoud openbare ruimte ter dekking van tekort	153	98	-	-
R.07	Dekken tekort 2017 en 2018 vanuit rekeningresultaat 2015 of vanuit besparingen die eerder starten	121	-	-	-
R.08	Niet-grondexploitatie	219	241	241	-
R.08	AC: Onttrekking kosten besturingssysteem bussen aan BR Beheer en onderhoud openbare ruimte (10 jaar)	75	75	75	-
R.08	Grondexploitatie	29.726	19.059	22.134	29.160
R.08	Dekking frictiekosten invulling taakstelling ODRA uit vrijval programmakosten Wabo 2016 (reserveren)	34	17	-	-
R.09	Bijdrage in GF voor individuele studietoeslag	535	535	-	-
R.09	Verkoop bezit (vastgoed, 4 jaar incidenteel)	1.000	1.000	-	-
R.09	Onttrekking BR taakmutaties GF-overloop	555	20	-	-
R.09	Onvoorzien	272	272	-	-
R.09	Bodensamering, incidentele uitkering in GF	137	96	89	-
R.09	Dividend BNG	pm	pm	pm	-
R.09	Vorming bestemmingsreserve frictiekosten ter reductie contributiemarge	162	-	-	-
R.09	Dekking uit bestemmingsreserve tbv frictiekosten verzelfstandigingen af te bouw en overhead	3.014	202	-	-
R.09	Dekking uit vorming bestemmingsreserve tbv frictiekosten verzelfstandigingen MSSA	270	175	-	-
R.09	Onttrekking aan algemene reserve verzelfstandiging FJP 2014	3	-	-	-
R.09	Onttrekking aan algemene reserve verzelfstandiging FJP 2015	-3	-	-	-
R.09	Onttrekking aan algemene reserve zomernota 2016-2019	50	50	50	50
R.09	Onttrekking aan algemene reserve VGGM	121	-	-	-
R.09	Onttrekking aan algemene reserve PN sluitend maken jaarschijf 2017	-	-	69	69
R.09	Minder onttrekken aan BR frictiekosten	-3.014	-202	-	-
div	Vastgoed incidenteel potentiele verkoop € 1,4 mln.	-	-	700	700
Totaal incidentele baten 2018		**45.501**	**25.410**	**26.489**	**30.286**

Incidentele lasten en baten	2018	2019	2020	2021
			Bedragen x € 1.000	
Totaal incidentele lasten	44.949	26.075	27.917	34.349
Totaal incidentele baten	45.501	25.410	26.489	30.286
Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**552**	**-665**	**-1.427**	**-4.063**

Geprognosticeerde balans 2018

Gemeente Arnhem

	Activa	
	31-12-2017	31-12-2018
Bedragen x € 1000		
Vaste activa		
Materiële vaste activa:		
Investeringen met een economisch nut	665.048	712.326
Investeringen in openbare ruimte met maatschapp	61.619	61.619
Financiële vaste activa	76.302	71.716
Immateriële vaste activa	8.064	7.364
Totaal vaste activa	***811.033***	***853.025***
Vlottende activa		
Onderhanden werk	36.734	36.734
Voorraden	327	327
Kortlopende vorderingen	60.000	60.000
Liquide middelen	0	
Overlopende activa	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	***98.061***	***98.061***
TOTAAL	**909.094**	**951.086**

OHW=grex -VZ grex

	Passiva	
	31-12-2017	31-12-2018
Bedragen x € 1000		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	38.151	42.043
Bestemmingsreserves	85.347	69.746
Totaal eigen vermogen	***123.498***	***111.789***
Voorzieningen	***14.583***	***15.259***
Leningen	672.992	710.359
Obligo's	2.600	2.600
Vooruitontvangen erfpacht en waarborgsommen	3.400	3.400
Langlopende schulden	***678.992***	***716.359***
Totaal vaste passiva	***817.073***	***843.407***
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden	16.327	16.327
Liquide middelen	30.694	46.352
Overlopende passiva	45.000	45.000
Totaal vlottende passiva	***92.021***	***107.679***
TOTAAL	**909.094**	**951.086**

Geprognosticeerde balans 2019

Gemeente Arnhem

	Activa	
	31-12-2018	31-12-2019
Bedragen x € 1000		
Vaste activa		
Materiële vaste activa:		
Investeringen met een economisch nut	712.326	747.232
Investeringen in openbare ruimte met maatschapp	61.619	61.619
Financiële vaste activa	71.716	69.182
Immateriële vaste activa	7.364	6.664
Totaal vaste activa	***853.025***	***884.697***
Vlottende activa		
Onderhanden werk	36.734	36.734
Voorraden	327	327
Kortlopende vorderingen	60.000	60.000
Liquide middelen	0	
Overlopende activa	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	***98.061***	***98.061***
TOTAAL	**951.086**	**982.758**

OHW=grex -VZ grex

	Passiva	
	31-12-2018	31-12-2019
Bedragen x € 1000		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	42.043	47.026
Bestemmingsreserves	69.746	63.162
Totaal eigen vermogen	***111.789***	***110.188***
Voorzieningen	***15.259***	***16.027***
Leningen	710.359	759.094
Obligo's	2.600	2.600
Vooruitontvangen erfpacht en waarborgsommen	3.400	3.400
Langlopende schulden	***716.359***	***765.094***
Totaal vaste passiva	***843.407***	***891.309***
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden	16.327	16.327
Liquide middelen	46.352	30.122
Overlopende passiva	45.000	45.000
Totaal vlottende passiva	***107.679***	***91.449***
TOTAAL	**951.086**	**982.758**

Geprognosticeerde balans 2020

Gemeente Arnhem

	Activa	
	31-12-2019	31-12-2020
Bedragen x € 1000		
Vaste activa		
Materiële vaste activa:		
Investeringen met een economisch nut	747.232	746.176
Investeringen in openbare ruimte met maatschapp	61.619	61.619
Financiële vaste activa	69.182	66.669
Immateriële vaste activa	6.664	5.964
Totaal vaste activa	***884.697***	***880.428***
Vlottende activa		
Onderhanden werk	36.734	36.734
Voorraden	327	327
Kortlopende vorderingen	60.000	60.000
Liquide middelen	0	
Overlopende activa	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	***98.061***	***98.061***
TOTAAL	**982.758**	**978.489**

	Passiva	
	31-12-2019	31-12-2020
Bedragen x € 1000		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	47.026	52.116
Bestemmingsreserves	63.162	56.604
Totaal eigen vermogen	***110.188***	***108.720***
Voorzieningen	***16.027***	***17.148***
Leningen	759.094	755.172
Obligo's	2.600	2.600
Vooruitontvangen erfpacht en waarborgsommen	3.400	3.400
Langlopende schulden	***765.094***	***761.172***
Totaal vaste passiva	***891.309***	***887.040***
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden	16.327	16.327
Liquide middelen	30.122	30.122
Overlopende passiva	45.000	45.000
Totaal vlottende passiva	***91.449***	***91.449***
TOTAAL	**982.758**	**978.489**

OHW=grex -VZ grex

Geprognosticeerde balans 2021

Gemeente Arnhem

	Activa	
	31-12-2020	31-12-2021
Bedragen x € 1000		
Vaste activa		
Materiële vaste activa:		
Investeringen met een economisch nut	746.176	729.436
Investeringen in openbare ruimte met maatschappelijk nut	61.619	61.619
Financiële vaste activa	66.669	66.447
Immateriële vaste activa	5.964	5.264
Totaal vaste activa	***880.428***	***862.766***
Vlottende activa		
Onderhanden werk	36.734	36.734
Voorraden	327	327
Kortlopende vorderingen	60.000	60.000
Liquide middelen	0	
Overlopende activa	1.000	1.000
Totaal vlottende activa	***98.061***	***98.061***
TOTAAL	**978.489**	**960.827**

	Passiva	
	31-12-2020	31-12-2021
Bedragen x € 1000		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	52.116	60.416
Bestemmingsreserves	56.604	61.813
Totaal eigen vermogen	***108.720***	***122.229***
Voorzieningen	***17.148***	***18.169***
Leningen	755.172	722.980
Obligo's	2.600	2.600
Vooruitontvangen erfpacht en waarborgsommen	3.400	3.400
Langlopende schulden	***761.172***	***728.980***
Totaal vaste passiva	***887.040***	***869.378***
Vlottende passiva		
Kortlopende schulden	16.327	16.327
Liquide middelen	30.122	30.122
Overlopende passiva	45.000	45.000
Totaal vlottende passiva	***91.449***	***91.449***
TOTAAL	**978.489**	**960.827**

OHW=grex -VZ grex

Reserves en voorzieningen

Reserves en Voorzieningen MJPB 2018-2021

Omschrijving	JV 2016 Stand per 01-01-2017	Begroot 2017 Toe-voeging	Begroot 2017 Ont-trekking	Begroot 2018 Stand per 31-12-2017 / 01-01-2018	Begroot 2018 Toe-voeging	Begroot 2018 Ont-trekking	Begroot 2018 Stand per 31-12-2018 / 01-01-2019
Algemene Reserve (AR) *)	43.696	7.440	11.234	39.901	4.063	171	43.793
Bestemmingsreserves (BR's)	91.837	27.307	35.907	83.237	16.732	32.333	67.636
Totaal Reserves	**135.533**	**34.747**	**47.141**	**123.138**	**20.795**	**32.504**	**111.429**
Totaal Voorzieningen	**14.118**	**2.324**	**1.859**	**14.583**	**2.474**	**1.798**	**15.259**

Verloop Bestemmingsreserves		JV 2016 Stand per 01-01-2017	Begroot 2017 Toe-voeging	Begroot 2017 Ont-trekking	Begroot 2018 Stand per 31-12-2017 / 01-01-2018	Begroot 2018 Toe-voeging	Begroot 2018 Ont-trekking	Begroot 2018 Stand per 31-12-2018 / 01-01-2019
P/R	**Omschrijving**							
R0	Onderzoek Rekenkamer	236	0	0	236	0	0	236
R0	Raad	40	0	0	40	0	0	40
R1	Veilig ondernemen	103	0	0	103	0	0	103
R2	Buitengewoon Beter	4.022	0	1.582	2.440	0	1.500	940
R2	Bereikbaarheid *)	3.212	4.319	6.009	1.522	4.275	4.374	1.423
R2	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	2.443	2.395	716	4.122	247	733	3.636
R3	Sociaal Economisch Fonds	461	0	77	384	0	33	351
R3	Evenementen	304	0	25	279	0	20	259
R4	Onderwijs	7.345	4.389	1.299	10.435	6.255	7.211	9.479
R5	Beeldbepalende culturele manifestaties	646	0	75	571	0	0	571
R5	Beeldende en Monumentale Kunst	0	0	0	0	0	0	0
R5	Cultureel Vastgoed	6.779	2.761	2	9.538	1.863	2	11.399
R5	Groenfonds	487	0	0	487	0	0	487
R6	Participatie	492	0	0	492	0	0	492
R6	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179	0	0	179
R6	Wijkfondsen	291	0	0	291	0	0	291
R6	Bewonersbudgetten	236	0	0	236	0	0	236
R6	Pakketmaatregelen WMO	23	0	0	23	0	0	23
R6	Beschermd en Weerbaar	2.141	0	0	2.141	0	0	2.141
R6	Herstructurering OGGz	456	0	0	456	0	0	456
R6	Noodfonds *)	16.711	10.800	2.865	24.646	1.180	11.832	13.994
R6	Burgerinitiatieven sociaal Domein	1.445	0	472	973	0	472	501
R6	Bijstand naar Werk	0	0	0	0	500	0	500
R7	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	245	0	50	195	0	25	170
R7	Huishoudelijk afval	1.556	0	916	640	0	535	105
R7	GRP-dekking kapitaallasten	6.672	0	6.538	134	0	134	0
R7	Energie made in Arnhem	395	30	152	273	0	50	223
R7	Duurzaamheidsleningen	450	0	0	450	0	0	450
R8	Omgevingslawaai	101	0	75	26	0	0	26
R8	Risicobeheer Arnhem Centraal	4.219	0	750	3.469	0	0	3.469
R8	Grondexploitatie	0	870	0	870	1.396	0	2.266
R8	Voorstudies	33	0	0	33	0	0	33
R8	Strategische posities	739	0	0	739	0	0	739
R8	Herstructureringsgebieden **)	510	0	510	0	0	0	0
R8	Zuidelijke Binnenstad	2.700	0	1.350	1.350	0	1.350	0
R8	Volkshuisvesting	270	410	75	605	75	75	605
R8	Startersleningen	1.954	10	354	1.610	0	426	1.184
R8	Stimulering woningbouw	596	0	180	416	0	30	386
R8	Vastgoed	900	0	0	900	0	0	900
R8	Bouw - en sloopleges	0	0	0	0	0	0	0
R9	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	10.237	647	7.171	3.713	535	1.353	2.895
R9	Fictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	406	51	457	406	34	829
R9	Bedrijfsvoering *)	9.415	270	4.356	5.329	0	1.891	3.438
R9	ICT	293	0	58	235	0	55	180
R9	Kapitaallasten	2.398	0	199	2.199	0	198	2.001
	Totaal	**91.837**	**27.307**	**35.907**	**83.237**	**16.732**	**32.333**	**67.636**

*) Inclusief mutaties 2017 die zijn voorgelegd in begrotingswijziging nr.17-025. Deze mutaties zijn nog niet verwerkt in de voorliggende balansen.

**) Inclusief mutatie verzamelbesluit-3 Rb. d.d. 25-09-2017. Deze mutatie is nog niet verwerkt in de voorliggende balansen

Reserves en Voorzieningen MJPB 2018-2021

Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021		
Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022
								Bedragen € 1.000
5.033	50	48.777	5.209	119	53.866	8.419	119	62.166
12.135	18.719	61.052	9.415	15.973	54.494	18.170	12.961	59.703
17.168	**18.769**	**109.829**	**14.624**	**16.092**	**108.360**	**26.589**	**13.080**	**121.869**
2.474	**1.706**	**16.027**	**2.474**	**1.353**	**17.148**	**2.374**	**1.353**	**18.169**

Begroot 2019			Begroot 2020			Begroot 2021		
Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2019 / 01-01-2020	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2020 / 01-01-2021	Toe-voeging	Ont-trekking	Stand per 31-12-2021 / 01-01-2022
								Bedragen € 1.000
0	0	236	0	0	236	0	0	236
0	0	40	0	0	40	0	0	40
0	0	103	0	0	103	0	0	103
0	0	940	0	0	940	0	0	940
4.216	4.340	1.299	4.112	4.156	1.255	4.001	4.177	1.079
28	623	3.041	28	405	2.664	146	405	2.405
0	0	351	0	0	351	0	0	351
0	20	239	0	15	224	0	0	224
5.867	6.335	9.011	4.019	6.052	6.978	4.423	7.062	4.339
0	0	571	0	0	571	0	0	571
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.043	0	12.442	100	308	12.234	143	239	12.138
0	0	487	0	0	487	0	0	487
0	0	492	0	0	492	0	0	492
0	0	179	0	0	179	0	0	179
0	0	291	0	0	291	0	0	291
0	0	236	0	0	236	0	0	236
0	0	23	0	0	23	0	0	23
0	0	2.141	0	0	2.141	0	0	2.141
0	0	456	0	0	456	0	0	456
0	3.761	10.233	0	2.924	7.309	0	308	7.001
0	472	29	0	0	29	0	0	29
500	0	1.000	500	0	1.500	500	0	2.000
0	25	145	0	25	120	0	25	95
0	62	43	0	0	43	0	0	43
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	10	213	0	0	213	0	0	213
0	0	450	0	0	450	0	0	450
0	0	26	0	0	26	0	0	26
0	578	2.891	0	0	2.891	0	0	2.891
0	0	2.266	12	0	2.278	6.705	0	8.983
0	0	33	0	0	33	0	0	33
0	0	739	0	0	739	0	0	739
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	163	0	163	0	0	163
75	75	605	75	75	605	75	75	605
0	410	774	0	387	387	0	387	0
0	30	356	0	30	326	0	30	296
0	0	900	0	0	900	0	0	900
0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	2.895	0	0	2.895	0	0	2.895
406	17	1.218	406	0	1.624	406	0	2.030
0	1.708	1.730	0	1.343	387	1.771	0	2.158
0	55	125	0	55	70	0	55	15
0	198	1.803	0	198	1.605	0	198	1.407
12.135	**18.719**	**61.052**	**9.415**	**15.973**	**54.494**	**18.170**	**12.961**	**59.703**

Emu-saldo 2018

- Sinds 1999 bestaat de Economische en Monetaire Unie (EMU), die in Europa verantwoordelijk is voor het gezamenlijke monetaire beleid van de deelnemende landen. Deze EMU-landen zijn gehouden aan de –met elkaar afgesproken- eis om het begrotingstekort van de overheid niet te laten stijgen boven de 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Deze grens van 3% geldt voor de gehele overheid, dus inclusief de gemeenten, provincies en waterschappen;
- In 2011 hebben de Europese regeringsleiders deze afspraak herbevestigd nadat een groot aantal landen als gevolg van de economische crisis een EMU-tekort presenteerde dat hoger was dan de overeengekomen 3%. Nadrukkelijk is in de afspraken herbevestigd dat in economisch slechte tijden een EMU-tekort van maximaal de genoemde 3% toegestaan is (de overheidsschuld mag groeien), maar in economisch goede tijden moet de overheidsschuld afnemen en daarvoor is een EMU-overschot nodig;
- De afspraak is in Nederland vertaald in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof), die op 1 januari 2014 van kracht is geworden. Hierin is benadrukt dat Rijk en decentrale overheden gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de beheersing van het Nederlandse EMU-tekort;
- Voor het jaar 2016 was voor decentrale overheden de macronorm vastgesteld op 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Voor 2017 bedraagt deze 0,3% indachtig de medeverantwoordelijkheid van de decentrale overheden voor de verlaging van het EMU-tekort van de Nederlandse overheid als geheel. De macronorm wordt niet nader verdeeld over individuele gemeenten, provincies en waterschappen, met als gevolg dat er geen referentiewaarden zijn op het niveau van individuele organisaties. Wel wordt de macronorm uitgesplitst naar de verschillende lagen van decentrale overheden. De hoogte van de macronorm en de uitsplitsing bepalen met name de ruimte die gemeenten hebben om investeringen te doen. Hier ligt een discussiepunt tussen het Rijk en de decentrale overheden. Door de manier van administreren zullen decentrale overheden (bijna) altijd een negatief EMU-saldo krijgen wanneer ze investeringen doen bij een sluitende begroting. Die ruimte voor een negatief EMU-saldo zal het Rijk beschikbaar moeten stellen in de vorm van een EMU-overschot en het is geen uitgemaakte zaak dat het Rijk hiertoe bereid is;
- Eén van de uitwerkingen van de wet Hof is de verplichting voor decentrale overheden, waaronder gemeenten, in de begroting het EMU-saldo te presenteren, dat voortvloeit uit die begroting.

Het EMU-saldo wordt berekend op een manier die afwijkt van de manier waarop bij gemeenten het begrotingsresultaat wordt bepaald. Decentrale overheden zijn gehouden aan de regelgeving in het BBV, dat uitgaat van een stelsel van baten en lasten. Het zogenaamde EMU-saldo is een saldo van inkomsten en uitgaven (dus op kasbasis) en om dat te kunnen bepalen uitgaande van het begrote saldo van lasten en baten is een aanvullende berekening nodig.

In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2017 tot en met 2019, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

Omschrijving	2017	2018	2019
Bedragen x € 1.000			
Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-15.876	-12.061	-1.952
Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	25.177	29.163	32.036
Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	2.324	2.474	2.474
Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-65.301	-75.565	-67.343
Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4			
Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:			
Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), **voor zover niet op exploitatie verantwoord**			
Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
Baten bouwgrondexploitatie:			
Baten voorzover transacties **niet op exploitatie verantwoord**			
Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	-1.859	-1.798	-1.706
Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
Verkoop van effecten:			
Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			
Totaal	**-55.535**	**-57.787**	**-36.491**

Verkoop van effecten:			
Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	○ ja ◉ nee	○ ja ◉ nee	○ ja ◉ nee
Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?			

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

Taakvelden	2018			2019		
	LASTEN	BATEN	SALDO	LASTEN	BATEN	SALDO
0.1 Bestuur	6.924	1.243	5.681	6.785	1.243	5.542
0.2 Burgerzaken	3.816	2.296	1.520	3.730	2.296	1.434
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.490	0	1.490	1.540	0	1.540
0.4 Overhead	84.088	36.457	47.631	84.696	36.918	47.778
0.5 Treasury	1.753	1.913	-160	963	1.783	-820
0.61 OZB woningen	4.816	48.249	-43.433	4.814	48.476	-43.662
0.62 OZB niet-woningen	0	7.258	-7.258	0	7.258	-7.258
0.63 Parkeerbelasting	77	0	77	8	0	8
0.64 Belastingen overig	5	381	-376	5	381	-376
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen	0	372.100	-372.100	0	374.549	-374.549
0.8 Overige baten en lasten	6.796	0	6.796	6.767	0	6.767
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	649	0	649	649	0	649
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	11.646	1.170	10.476	11.638	1.170	10.468
1.2 Openbare orde en veiligheid	3.536	479	3.057	3.529	479	3.050
2.1 Verkeer en vervoer	24.542	1.460	23.082	23.100	560	22.540
2.2 Parkeren	9.181	13.467	-4.286	9.097	13.301	-4.204
2.4 Economische havens en waterwegen	755	474	281	651	474	177
2.5 Openbaar vervoer	1.114	1.538	-424	898	1.325	-427
3.1 Economische ontwikkeling	2.530	0	2.530	2.393	0	2.393
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	373	297	76	373	297	76
3.4 Economische promotie	2.041	195	1.846	2.091	195	1.896
4.2 Onderwijshuisvesting	19.788	4.632	15.156	20.524	4.682	15.842
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	16.711	9.723	6.988	16.697	9.723	6.974
5.1 Sportbeleid en activering	16.905	0	16.905	16.692	0	16.692
5.2 Sportaccommodaties	3.472	3.626	-154	4.079	3.626	453
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultu	17.534	5.479	12.055	18.557	5.493	13.064
5.4 Musea	4.632	234	4.398	4.627	234	4.393
5.5 Cultureel erfgoed	1.734	444	1.290	1.453	444	1.009
5.6 Media	5.769	0	5.769	5.769	0	5.769
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.231	692	8.539	9.383	692	8.691
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	13.786	78	13.708	13.427	78	13.349
6.2 Wijkteams	857	0	857	857	0	857
6.3 Inkomensregelingen	125.981	101.756	24.225	126.982	101.731	25.251
6.4 Begeleide participatie	46.210	370	45.840	38.075	740	37.335
6.5 Arbeidsparticipatie	15.122	2.970	12.152	15.007	2.970	12.037
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	13.162	221	12.941	13.229	221	13.008
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	51.644	7.358	44.286	52.414	7.293	45.121
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	40.486	0	40.486	39.726	0	39.726
6.81 Ge-escaleerde zorg 18+	61.589	694	60.895	61.293	694	60.599
6.82 Ge-escaleerde zorg 18-	5.636	0	5.636	5.634	0	5.634
7.1 Volksgezondheid	5.768	236	5.532	5.621	286	5.335
7.2 Riolering	12.258	16.351	-4.093	12.608	16.596	-3.988
7.3 Afval	13.884	17.909	-4.025	13.564	17.572	-4.008
7.4 Milieubeheer	5.525	3.043	2.482	4.977	3.043	1.934
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	48	16	32	48	16	32
8.1 Ruimtelijke ordening	1.271	0	1.271	1.271	0	1.271
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	29.749	29.726	23	19.381	19.059	322
8.3 Wonen en bouwen	10.996	9.289	1.707	7.323	5.095	2.228
	715.880	703.824	12.056	692.945	690.993	1.952

Taakvelden	2020			2021		
	LASTEN	BATEN	SALDO	LASTEN	BATEN	SALDO
0.1 Bestuur	6.695	1.243	5.452	6.322	1.243	5.079
0.2 Burgerzaken	3.712	2.296	1.416	3.692	2.296	1.396
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.659	0	1.659	2.004	0	2.004
0.4 Overhead	84.022	35.737	48.285	80.651	35.722	44.929
0.5 Treasury	4.143	1.700	2.443	3.853	1.618	2.235
0.61 OZB woningen	4.808	48.624	-43.816	4.807	48.844	-44.037
0.62 OZB niet-woningen	0	7.258	-7.258	0	7.258	-7.258
0.63 Parkeerbelasting	5	0	5	5	0	5
0.64 Belastingen overig	5	381	-376	5	381	-376
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen	0	374.986	-374.986	0	375.106	-375.106
0.8 Overige baten en lasten	6.643	0	6.643	6.668	0	6.668
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	649	0	649	649	0	649
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	11.630	1.170	10.460	11.621	1.170	10.451
1.2 Openbare orde en veiligheid	3.496	479	3.017	3.380	479	2.901
2.1 Verkeer en vervoer	23.418	560	22.858	23.683	560	23.123
2.2 Parkeren	8.919	13.205	-4.286	8.938	13.110	-4.172
2.4 Economische havens en waterwegen	646	474	172	642	474	168
2.5 Openbaar vervoer	888	1.318	-430	883	1.318	-435
3.1 Economische ontwikkeling	2.392	0	2.392	2.390	0	2.390
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	373	297	76	373	297	76
3.4 Economische promotie	2.011	195	1.816	1.992	195	1.797
4.2 Onderwijshuisvesting	21.997	5.382	16.615	22.667	5.382	17.285
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	16.697	9.723	6.974	16.697	9.723	6.974
5.1 Sportbeleid en activering	16.820	0	16.820	16.820	0	16.820
5.2 Sportaccommodaties	3.995	3.626	369	3.939	3.626	313
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultu	19.481	5.493	13.988	19.384	5.493	13.891
5.4 Musea	4.510	118	4.392	4.510	118	4.392
5.5 Cultureel erfgoed	1.443	444	999	1.438	444	994
5.6 Media	5.769	0	5.769	5.769	0	5.769
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.372	692	8.680	9.386	692	8.694
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	12.461	78	12.383	12.426	78	12.348
6.2 Wijkteams	857	0	857	857	0	857
6.3 Inkomensregelingen	126.821	101.731	25.090	126.270	101.731	24.539
6.4 Begeleide participatie	36.543	1.110	35.433	35.091	1.480	33.611
6.5 Arbeidsparticipatie	15.007	2.970	12.037	15.007	2.970	12.037
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	13.229	221	13.008	13.229	221	13.008
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	52.459	7.293	45.166	52.361	7.293	45.068
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	39.178	0	39.178	36.848	0	36.848
6.81 Ge-escaleerde zorg 18+	61.121	694	60.427	60.950	694	60.256
6.82 Ge-escaleerde zorg 18-	5.634	0	5.634	5.634	0	5.634
7.1 Volksgezondheid	5.615	286	5.329	5.609	286	5.323
7.2 Riolering	12.751	16.844	-4.093	12.891	17.097	-4.206
7.3 Afval	13.390	17.399	-4.009	13.212	17.223	-4.011
7.4 Milieubeheer	4.960	3.043	1.917	4.960	3.043	1.917
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	48	16	32	48	16	32
8.1 Ruimtelijke ordening	1.271	0	1.271	1.271	0	1.271
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	22.056	22.134	-78	22.552	29.160	-6.608
8.3 Wonen en bouwen	8.881	7.437	1.444	5.692	4.394	1.298
	698.480	696.657	1.823	688.076	701.235	-13.159

4 Mutaties mei-circulaire Gemeentefonds

Decentralisatie-uitkeringen/DU

DU Gezond in de stad (2018-2021)

Het stimuleringsprogramma Gezond in de Stad wordt voortgezet in de jaren 2018-2021. Arnhem ontvangt in deze jaren € 293.000 Het programma geeft gemeenten extra ruimte om de gezondheid van mensen in een lage sociaal-economische positie structureel en duurzaam te verbeteren. Om het programma publieke gezondheid/aanpak gezondheidsachterstanden te kunnen voortzetten dienen deze middelen toegewezen te worden aan het beleidsveld Publieke gezondheidszorg. De stedelijke opgaven betreffen onder meer het bevorderen van gezond gedrag en gezondheidsvaardigheden (bijvoorbeeld de JOGG-aanpak/kinderarmoede, het project GO!, Resto van Harte, aanpak alcohol- en middelengebruik jeugd), het stimuleren van een gezonde fysieke omgeving (bijvoorbeeld de woonvisie: levensbestendig wonen, hitteplan woonomgeving ouderen, bevorderen groene schoolpleinen) en een gezonde sociale omgeving (preventie mantelzorgers ouderen, versterking informele zorg).

DU BRP (2017-2021)

In het bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom van 27 november 2015 is afgesproken dat wordt toegewerkt naar zogeheten BRP-straten in enkele gemeenten en dat deze vanaf 1 januari 2017 worden bekostigd via het gemeentefonds. Er is ten opzichte van vorig jaar een andere taakverdeling afgesproken. Dit betekent dat Arnhem € 96.000 minder zal ontvangen. Dit wordt gecorrigeerd op het beleidsveld (vorig jaar is het budget ten gunste van het beleidsveld gebracht).

DU Verhoogde Asielinstroom (2017)

Gemeenten ontvangen een bedrag per een in die gemeente geplaatste vergunninghouder. Het aantal gehuisveste vergunninghouders is lager dan geraamd, zodat over 2016 minder dan het totaal beschikbare budget wordt uitgekeerd. Het resterend budget is overgeheveld naar uitkeringsjaar 2017. Mocht er in 2017 weer sprake zijn van lagere realisatie, dan vloeit het resterende bedrag conform gemaakte afspraken bij de meicirculaire 2018 terug naar de algemene uitkering.
Arnhem ontvangt over de laatste twee maanden van 2016 in totaal € 576.000 en voor 2017 alvast € 1.023.000. Conform het Uitvoeringsplan Statushouders van september 2016 worden deze middelen ingezet voor de extra kosten van de verhoogde asielinstroom.

DU Innovatieve aanpak energiebesparing (2017)

Het doel van de innovatieve aanpakken is om de verduurzaming van de particuliere woningvoorraad op te schalen en te versnellen, met energieneutraliteit minimaal als stip op de horizon. Arnhem krijgt in 2017 eenmalig € 134.000 (naast de € 117.000 overbruggingsmiddelen die al zijn ontvangen). Van dit budget is € 67.000 bestemd voor de aanpak in de regio Arnhem en € 67.000 bestemd voor de aanpak in regio Rivierenland. De aanvragen van de regio's Arnhem en Rivierenland zijn door de VNG gehonoreerd vanwege hun innovatieve karakter. In de regio Arnhem werken de gemeenten Arnhem, Rheden, Rozendaal en Renkum samen met diverse partijen, waaronder het Energieloket, Rijn en IJssel Energie Coöperatie en diverse bedrijven. Zij voeren vanaf december 2016 een innovatieve aanpak uit om woningeigenaren te ontzorgen in het verduurzamen van hun woning door het aanbieden van een Energie-scan en aanbieden van concrete energie-maatregel-pakketten. Zo wordt bijgedragen aan de energie¬doelstellingen van de gemeente Arnhem.

DU Impuls klantprofielen (2017)

De centrumgemeenten ontvangen elk € 88.500 als stimulans om het aantal gemeentelijke klantprofielen op het gewenste niveau te krijgen. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het realiseren van de banenafspraak. UWV zet voor het beschikbare bedrag extra formatie in om alle regiogemeenten - waaronder Arnhem - te ondersteunen om de transparantie van het bestand te vergroten. Bij een aantal gemeenten (De Liemersgemeenten, Doesburg en Lingewaard) is de ondersteuning gericht om mensen met een PW-uitkering in te voeren in UWV-systemen die deze gemeenten gebruiken. Bij de gemeente Arnhem en andere gemeenten die gebruik maken van SZeebra zal de ondersteuning gericht zijn om mensen met de indicatie Banenafspraak zichtbaar te krijgen in de Kandidatenverkenner (UWV-systeem, waar werkgevers mensen met een indicatie Banenafspraak zelf kunnen zoeken). Dit vergroot de kansen van deze mensen op een betaalde baan.

DU Impuls grensoverschrijdende arbeidsmarktbemiddeling (2017):

14 arbeidsmarktregio's (waaronder Midden-Gelderland) komen hiervoor in aanmerking (€ 100.000 per regio). RSD De Liemers zet het beschikbare bedrag in om het bestaande grensoverschrijdende arbeidsbemiddelingsproject *Grenzen bewegen* uit te breiden. Hierdoor kunnen naast mensen met een PW-uitkering van de regiogemeenten ook werkzoekenden met een WW-uitkering gaan deelnemen aan dit project. Met het beschikbare bedrag kunnen zo'n 50 mensen met een WW-uitkering extra instromen in dit project. In het project ligt het uitstroompercentage naar betaald werk op 40%. Uitstroom uit de WW voorkomt ook instroom in de Participatiewet.

DU Maatschappelijke opvang (2017-2021)
In de DU Maatschappelijke Opvang is geen sprake van wijziging van het macrobudget, alleen van actualisatie van de maatstaven. Deze minimale verlaging van € 38.000 wordt ten laste van de algemene middelen gebracht .

DU Vrouwenopvang (2017-2021)
In de DU Vrouwenopvang is sprake van minimale wijziging in 2017 van het macrobudget met € 5 ton en daarnaast van actualisatie van de maatstaven. Deze minimale verlaging van € 5.000 voor Arnhem wordt in 2017 ten laste van de algemene middelen gebracht en de verhoging van € 14.000 vanaf 2018 wordt ten gunste van de algemene middelen gebracht.

DU Tijdelijke voorziening bed, bad en brood (2017)
Voor 2016 is een totaalbedrag van € 13 miljoen beschikbaar gesteld als tegemoetkoming in de onkosten van gemeenten met een lokale bed-bad-broodvoorziening voor de periode van 1 november 2015 tot en met 30 november 2016. De verdeling over de gemeenten is in overleg tussen het Rijk en de VNG tot stand gekomen. Arnhem ontvangt € 186.000. De kosten zijn grotendeels al in 2016 gemaakt en verrekend met het 'reguliere' asielbudget. Desondanks worden deze middelen ter dekking van de kosten voor noodopvang aan uitgeprocedeerden naar het beleidsveld overgeheveld, vanwege de toename in het aantal uitgeprocedeerde asielzoekers dat voor noodopvang in aanmerking komt.

Suppletie-uitkering Bommenregeling (2017)
Een aantal gemeenten, waaronder Arnhem, ontvangt in 2017 een uitkering voor de kosten die gemaakt zijn voor het opsporen en ruimen van conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. Daarvoor zijn vanuit de gemeente aanvragen voor ingediend. Bij deze meicirculaire wordt een bedrag van € 146.000 aan Arnhem toegekend.

Integratie-uitkeringen/IU

IU WMO
Voor 2017 is de integratie-uitkering WMO verhoogd vanaf 2017 als gevolg van loon- en prijsbijstelling en actualisatie van de maatstaven. Daarnaast zijn de beschikbare volumemiddelen 2018 toegekend, wordt compensatie gegeven voor het vervallen van de ouderentoeslag en is de extramuralisering 2018 toegekend. Voor 2017 worden gemeenten eenmalig gecompenseerdvanwege de verlaging van de uitname huishoudelijke hulp en vanwege de eigen bijdrage Wmo. Voor Arnhem betekent dit een stijging van € 400.000 in 2017, € 522.000 in 2018 en 2019, € 525.000 in 2020 en € 538.000 vanaf 2021. Deze middelen worden in samenhang bezien met de middelen binnen de IU Sociaal Domein.

IU Sociaal domein (2017-2021)
In de IU Sociaal Domein is in de meicirculaire een aantal mutaties doorgevoerd. Voor Arnhem betekenen deze mutaties op de IU Sociaal Domein in totaal een verhoging van de middelen ten opzichte van de meicirculaire 2016 op de volgende manier:

IU Sociaal Domein	2017	2018	2019	2020	2021
					*Bedragen * € 1.000*
Mei 2016					
Jeugd	41.745	42.860	42.995	43.269	43.497
WMO	84.304	85.841	87.020	86.889	86.726
Participatie	41.453	39.844	38.485	37.133	37.091
Totaal	**167.503**	**168.545**	**168.500**	**167.291**	**167.314**
Mei 2017					
Jeugd	41.768	42.005	42.140	42.707	42.940
WMO	84.904	87.474	88.693	88.796	88.757
Participatie	44.893	43.087	41.473	39.939	39.912
Totaal	**171.565**	**172.565**	**172.305**	**171.443**	**171.609**
Verschil	**4.062**	**4.021**	**3.806**	**4.151**	**4.295**

Voor zover deze taakmutaties leiden tot wijzigingen in de verwachte lasten op de beleidsvelden, worden deze ook doorgezet naar de beleidsvelden.

Binnen het onderdeel participatie stelt het Rijk aan gemeenten middelen beschikbaar voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). In overleg met de VNG en Cedris (de koepel van SW-bedrijven) heeft het Rijk er voor gekozen om met ingang van 2017 de verdeling van de voor de WSW-uitvoering beschikbare middelen anders te verdelen. Tot 2017 was bij de verdeling van het WSW-budget steeds het woongemeente-beginsel leidend. Per 2017 is de verdeling gebaseerd op de gemeente waar de SW-medewerker werkt.

Dit betekent dat de gemeente Arnhem vanaf 2017 niet alleen middelen ontvangt voor Arnhemse SW-medewerkers, maar ook voor SW-medewerkers uit de zogenaamde buitengemeenten die bij de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorziening Gelderland Midden (Presikhaaf Bedrijven (PHB)) werken. Om die reden is de verhoging van de IU Sociaal Domein die hiermee gepaard gaat, doorvertaald naar een verhoging van de lasten op het beleidsveld participatie.

Taakmutaties

VNG-betalingen (2018-2021)

Vanaf 1 januari 2018 vinden geen rechtstreekse betalingen aan derden meer plaats uit het gemeentefonds. Dit betekent dat in 2017 eenmalig de algemene uitkering wordt verlaagd voor de bijdrage aan de VNG ten behoeve van het Landelijk Expertisecentrum Toezicht en Handhaving Kinderopvang. Vanaf 2018 worden bestaande reserveringen binnen de begroting van het gemeentefonds ongedaan gemaakt en toegevoegd aan de algemene uitkering. Dit gaat in 2018 om € 19 miljoen landelijk en vanaf 2019 om € 22 miljoen. Om gezamenlijk gemeentelijke activiteiten in de toekomst financieel te kunnen blijven faciliteren, heeft de VNG besloten een Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering in het leven te roepen. Voor 2018 zijn op de ALV van de VNG op 14 juni 2017 besluiten genomen over werkzaamheden in 2018, waarvoor gemeenten ook een factuur zullen ontvangen. In totaal gaat dit om landelijk circa € 30 miljoen, hetgeen voor Arnhem neerkomt op een kostenpost van circa € 250.000.

Voor het overgrote deel zijn dit nieuwe werkzaamheden, die tot op heden nog niet in de organisatie werden uitgevoerd (bijv. diverse soorten informatievoorziening ten behoeve van de omgevingswet en sociaal domein). Daarnaast zal vanaf 2019 de Waarderingskamer de kosten aan gemeenten factureren. Om deze verwachte kostenposten van beide onderdelen in de begroting op te kunnen vangen is:

- vanaf 2018 een budget van circa € 181.000 (oplopend op basis van € 1,15 per inwoner) bij het concern opgenomen ter dekking van het voorgenomen Fonds Gemeentelijke Uitvoering
- vanaf 2019 een budget van circa € 21.000 (oplopend op basis van € 0,13 per inwoner) bij het concern opgenomen ter dekking van de facturering van de kosten van de Waarderingskamer.

5 Totaaloverzicht bezuinigingen

Voor dit overzicht wordt verwezen naar de MJPB 2016-2019.
In 2018 zijn er geen voorstellen voor nieuwe bezuinigingen.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1	**:**	**Portefeuilleverdeling**
BIJLAGE 2	**:**	**Overzicht Lokale heffingen**
BIJLAGE 3	**:**	**Landelijke indicatorenset BBV**
BIJLAGE 4	**:**	**Afkortingenlijst**

1 Portefeuilleverdeling

Ahmed Marcouch, burgemeester

Portefeuilles
- Openbare orde en veiligheid
- Veiligheidshuis
- Regionale samenwerking
- Externe relaties
- Integriteit
- Lobby
- G32 Algemeen en dagelijks bestuur

Martijn Leisink, wethouder

Portefeuilles
- Financiën
- Grondzaken
- Bedrijfsvoering
- Privacy
- Jeugd en jeugdzorg
- Wijksturing
- Zorg en Welzijn (WMO)
- G32/themagroep WMO
- Wijkzaken
- 2e loco

Wijkwethouder voor
- Hoogkamp
- Burgemeesterskwartier
- Transvaal
- Schaarsbergen
- De Laar
- Elden

Ron König, wethouder

Portefeuilles
- Economische Zaken
- Onderwijs (inclusief bibliotheek en Volksuniversiteit)
- Diversiteit, emancipatie en integratie
- Project Oostelijk Centrumgebied
- Stadsblokken Meinerswijk
- Vluchtelingenzaken
- Duurzaamheid/Energie Made In Arnhem
- 4e loco

Wijkwethouder voor
- Binnenstad
- Elderveld
- Spijkerkwartier
- Arnhems Broek

Gerrie Elfrink, wethouder

Portefeuilles
- Cultuur en erfgoed
- Sport
- Evenementen
- Armoedebeleid (inclusief schulddienstverlening)
- Project Malburgen

- Project Presikhaaf
- Park Lingezegen
- 1e loco

Wijkwethouder voor
- Alteveer
- Cranevelt
- Vredenburg
- Kronenburg
- Holthuizen
- Immerloo
- Het Duifje
- Klarendal

Geert Ritsema, wethouder

Portefeuilles:
- Ruimtelijke ordening
- Wonen en vastgoed
- G32 Fysieke pijler
- Vergunningen en handhaving
- Mobiliteit
- Personeel en organisatie
- Duurzame Mobiliteit
- Duurzame projecten gekoppeld aan wonen
- 5e loco

Wijkwethouder voor:
- St. Marten
- Sonsbeek
- Rijkerswoerd
- Malburgen

Ine van Burgsteden, wethouder

Portefeuilles:
- Publieke dienstverlening
- Openbare ruimte
- Toerisme en recreatie
- Werk en inkomen (inclusief participatiewet)
- Project Kleefse Waard
- Project Centrum Zuid
- Communicatie
- Dierenwelzijn
- Zorg en Welzijn: zorgzone
- 3e loco

Wijkwethouder voor
- Presikhaaf
- Schuytgraaf
- Lombok
- Heijenoord
- Klingelbeek
- Het Dorp
- Mariëndaal
- Geitenkamp
- Monnikenhuizen
- Velperweg e.o.

2 Overzicht Lokale heffingen

Onroerendzaak belasting

2017	Tarieven			WOZ-waarde	Begroot 2017		
	gebruiker	eigenaar	totaal	totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen		0,1999%	0,1999%	12.248.002	0	24.488	24.488
Niet woningen	0,1891%	0,5674%	0,7565%	3.610.759	6.947	20.840	27.787
Totaal				**15.858.761**	**6.947**	**45.328**	**52.275**

2018	Tarieven			Stijgings%-tarief	WOZ-waarde	Begroot 2018		
	gebruiker	eigenaar	totaal		totaal	gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen		0,1852%	0,1852%	-7,39%	13.437.161		25.207	25.207
Niet woningen	0,1844%	0,5532%	0,7376%	-2,50%	3.837.117	7.075	21.226	28.301
Totaal					**17.274.278**	**7.075**	**46.433**	**53.508**

Onroerend zaakbelasting	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2017	333		4.796	
Algemene prijsindex 2018	5	1,60%	77	1,60%
Lasten 2018	**338**		**4.873**	

Afvalstoffenheffing

	Tarieven				Aantal huishoudens		Begroot	
	Tarief 2017		Tarief 2018		2017	2018	2017	2018
Bedragen x € 1.000								
Eenpersoonshuishoudens		182,28			26.507	27.757	4.832	
Meerpersoonshuishoudens		246			42.275	43.122	10.400	
Gemiddeld tarief afvalstoffenheffing*		**221,44**		**215,44**	**68.782**	**70.879**	**15.231**	**15.270**

* Met de invoering van diftar is de grondslag voor heffing van afvalstoffenheffing gewijzigd.
De nieuwe grondslag en de daarbijbehorende tariefstructuur worden tegelijk met de verordening afvalstoffenheffing vastgesteld.

Rioolheffing

Rioolheffing 2017	Tarieven eigenaar	Tarieven gebruiker	Totaal	aansluiting op riool totaal	Begroot 2017 gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,0489%	0,0489%	0,0977%	12.158.002	5.940	5.940	€ 11.880
Niet woningen	0,0597%	0,0597%	0,1193%	3.520.759	2.100	2.100	€ 4.200
Totaal				**15.678.761**	**8.040**	**8.040**	**€ 16.080**

Rioolheffing 2018	Tarieven eigenaar	Tarieven gebruiker	Totaal	Stijgings%-tarief	Aansluiting op riool totaal	Begroot 2018 gebruiker	eigenaar	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0452%	0,0452%	0,0903%	-7,56%	13.362.162	6.035	6.035	12.070
Niet woningen	0,0571%	0,0571%	0,1142%	-4,28%	3.737.117	2.134	2.134	4.268
Totaal					**17.099.279**	**8.169**	**8.169**	**16.338**

Rioolheffing	gemiddelde woning		gemiddelde niet-woning	
Lasten 2017	**€ 167**		**€ 757**	
Algemene prijsindex 2018	€ 2,7	1,60%	€ 12,11	1,60%
Lasten 2018	**€ 169**		**€ 769**	

3 Verplichte prestatie-indicatoren BBV

Verplichte BBV Indicatoren

Alle gemeenten zijn vanaf 2017 vanuit het landelijke Besluit begroting en verantwoording (BBV) verplicht een basisset beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en het jaarverslag. Een aantal indicatoren dient de gemeente zelf aan te geven. Het merendeel van de gegevens zijn de gegevens die de gemeente verstrekt aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), de zogenaamde gevraagde Iv3 (Informatie voor derden).

Op deze manier worden de beleidsresultaten van de gemeenten en gemeenten onderling vergelijkbaar.

1. Verplichte indicatoren: gegevens vanuit MJPB 2018-2021 gemeente Arnhem

Formatie			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverl		
Indicator bron	Fte per 1.000 inwoners	**Eenheid**	Fte per 1.000 inwoners
Begroting 2018	6,0		
Bezetting			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverl		
Indicator bron	Eigen gegevens	**Eenheid**	Fte per 1.000 inwoners
Begroting 2018	5,9		
Apparaatskosten			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverl		
Indicator bron	Eigen gegevens	**Eenheid**	Kosten per inwoner in euro's
Begroting 2018	€ 590		
Externe inhuur			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverl		
Indicator bron	Eigen begroting	**Eenheid**	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen
Begroting 2018	2%		
Overhead			
Programma	Algemeen bestuur en publieke dienstverl		
Indicator bron	Eigen begroting	**Eenheid**	% van totale lasten
Begroting 2018	10%		

2. Verplichte indicatoren: gegevens Iv3 (Informatie voor derden aan CBS)

De verplichte BBV indicatoren op basis van de gegevens uit Iv3 zijn te vinden op de website waarstaatjegemeente.nl.
Bij deze gegevens kan via de website een vergelijking worden gemaakt met andere gemeenten en met geheel Nederland.

4 Afkortingenlijst

A.

- **AB** – Algemeen Bestuur
- **AMHK** – Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (Veilig Thuis)
- **AMK** – Advies en Meldpunt Kindermishandeling
- **APPA** – Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
- **APV** – Algemene Plaatselijke Verordening
- **AR** – Algemene Reserve
- **ArtEZ** – Hogeschool voor de kunst Arnhem Nijmegen
- **ASV** – Algemene Subsidieverordening Arnhem
- **AU** – Algemene uitkering (gemeentefonds)
- **AWB** – Algemene Wet bestuursrecht
- **AWBZ** – Algemene Wet bijzondere ziektekosten

B.

- **B&W** – Burgemeester & Wethouders
- **BAC** – Budget Advies Centrum
- **BBV** – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
- **BGB** – Buiten Gewoon Beter
- **BGD** – Buiten Gewoon Doorgaan
- **BIBOB** – Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
- **BIE -** Bouwgronden In Exploitatie
- **BKD** – Bedrijven kontaktdagen
- **BLoeM** – Bureau voor Loopbaan en Mobiliteit
- **BNG** – Bank Nederlandse Gemeenten
- **BOA** – Buitengewoon Opsporingsambtenaar
- **BO GOW -** Bestuurlijk Overleg Georganiseerd Overleg Wonen
- **Boom** – Budgetondersteuning op Maat
- **BR** – Bestemmingsreserve
- **BUIG** – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
- **BV** – Besloten Vennootschap
- **bvo** – bruto vloer oppervlakte
- **BWS** – Besluit woninggebonden subsidies

C.

- **CAK** – Centraal Administratie Kantoor
- **CAN** – Climate Actieve Neighbourhoods
- **CAO** – Collectieve arbeidsovereenkomst
- **CBS** – Centraal Bureau voor de Statistiek
- **CER** - Compensatie eigen risico zorgverzekeringswet
- **CIO** – Chief Information Officer
- **CIOS** – Centraal Instituut Opleiding Sportleiders
- **CJG** – Centrum voor jeugd en gezin
- **CJIB** – Centraal Justitieel Incasso Bureau
- **COELO** – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
- **CROW** – Netwerk waar gemeentelijke professionals kennis etc uitwisselen over openbare ruimten
- **CSA** – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek
- **CPB** – Centraal Plan Bureau
- **CPI** – Consumentenprijsindex
- **CTM** – Complete Tender Management
- **CV** – Coöperatieve verenging

D.

- **DAEB** - Dienst van Algemeen en Economisch Belang
- **DB** – Dagelijks Bestuur
- **DBFMO** – Design, Build, Finance, Maintain, Operate

- **DRO** – Doorontwikkeling repressie organisatie
- **DU** – Decentralisatie Uitkering
- **DVO** – Dienstverleningsovereenkomst

E.
- **E-HRM** – Electronic Human Resource Management
- **EV** – Eigen Vermogen
- **E-MOVO** – Elektronische MOnitor VOlksgezondheid
- **EMT** – Energie en Milieu Technologie
- **EN** – Europese Norm
- **EMU** – Economische en Monetaire Unie
- **EU** – Europese Unie
- **EZ** – Economische zaken

F.
- **FIDO** – Financiering Decentrale Overheden
- **FJP** – Financiële Jaarrapportage Projecten
- **FPU** – Flexibel Pensioen en Uittreden
- **fte** – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
- **G31** – Stedennetwerk gericht op belangenbehartiging en kennisdeling
- **GGD** – gemeentelijke gezondheidsdienst
- **GGU** – gebiedsgerichte uitwerking
- **GMA** – Gemeente Musea Arnhem
- **GO** – Georganiseerd Overleg
- **GR** – Gemeenschappelijke Regeling
- **GRO** – Gemeenschappelijke Regeling voor Onderwijszaken
- **GRP** – Gemeentelijk Rioleringsplan
- **GSO** – Gelders Stedelijk Ontwikkelingsbeleid

H.
- **HAN** – Hogeschool Arnhem Nijmegen
- **HAVO** – Hoger algemeen voortgezet onderwijs
- **HGO** – Het Gelders Orkest

I.
- **IAS** - Interactief aankoopsysteem
- **ICT** – Informatie- en communicatietechnologie
- **IKC** – Integrale Kindcentra
- **IPO** – Interprovinciaal Overleg
- **ISV** – Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
- **IU** – Integratie uitkering

J.
- **JGZ** – Jeugdgezondheidszorg
- **JOGG** – Jongeren Op Gezond Gewicht
- **JV** – Jaarverslag/ realisatie 2014

K.
- **KCC** – Klant Contact Centrum
- **KS&I** - Klantenservice en Internet
- **KHV** – kantoorhuisvesting
- **KING** – Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten
- **KVO-keurmerk** – Keurmerk Veilig Ondernemen

M.
- **M&V(bedrijvigheid)** – Mode en vormgeving
- **MBO** – Middelbaar beroepsonderwijs

- **MFC** – Multi Functioneel Centrum
- **Ministerie OCW** – Ministerie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- **Ministerie van BZK** – Ministerie van Binnenlandse Zaken
- **MIP** – Meerjareninvesteringsplan
- **MJPB** – Meerjarenprogrammabegroting
- **MOBL** – Uitvoeringsprogramma Minder Opvang, Beter Leven
- **MRA** – Milieusamenwerking Regio Arnhem
- **MSSA** – Musis Sacrum-Schouwburg Arnhem
- **MoBa** – Mode Biënnale Arnhem

N.
- **NEN** – Nederlandse Norm
- **NICIS** – Nederlands instituut Kenniscentrum steden
- **NIEGG** – Niet in Exploitatie Genomen Gronden
- **NPP** – Nationaal programma preventie
- **NV** – Naamloze Vennootschap

O.
- **OAT** – Ondergronds Afval Transport
- **ODRA** – Omgevingsdienst Regio Arnhem
- **OCW** – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
- **OGGz** – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
- **OHP** – Onderwijshuisvestingsprogramma
- **OKE** – Wet ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
- **OR** – Openbare Ruimte
- **OTO** – regionaal Opleidings-, trainings- en oefenplan
- **OV** – Openbaar Vervoer
- **OVL** – Openbare verlichting
- **OZB** – Onroerend Zaak Belasting
- **OZO** – Overleg Zorg en Overlast

P.
- **P&O** – Personeel & Organisatie
- **PB** – persoonlijk budget
- **PHB** – Presikhaaf bedrijven
- **PMB** – Project Management Bureau
- **PO** – primair onderwijs
- **POA** – Platform Onderwijs en Arbeidsmarkt
- **PPS** – Publiek Private samenwerking
- **PSO** - Prestatieladder socialer ondernemen
- **P-wet** - Participatiewet

R.
- **RBT–KAN** – Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen
- **RB** – Raadsbesluit
- **Rfv** – Raad voor financiële verhoudingen
- **RIEC** – Regionaal Informatie en Expertise Centrum
- **RIVM** – Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
- **RKV** – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
- **RMC** – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
- **RO** – regulier onderwijs
- **ROC** – regionaal opleidingscentrum
- **ROZ** – Raad voor Onroerende Zaken
- **RPC** – Regionaal Platform Criminaliteitsbeheersing

S.
- **SBNS** – Stichting bodemsanering NS
- **SHG** – Steunpunt Huiselijk Geweld

- **SEGV** – Sociaal economisch gezondheidsverschillen
- **SKAR** – Stichting Kinderdagverblijven Arnhem en regio
- **SPGA** - Sociaal Plan gemeente Arnhem
- **Slak** – Stichting Leniging Ateliernood Kunstenaars
- **SMART** – specifiek, meetbaar, aanvaardbaar, realistisch en tijdgebonden
- **SO** – speciaal onderwijs
- **SPA** – Stichting Peuterspeelzalen Arnhem
- **SSGA** – Stichting Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem
- **STMG** – Stichting Thuiszorg Midden Gelderland
- **SULO** – Container leverancier
- **SW** – Sociale Werkvoorziening
- **SWOA** – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
- **SZW** – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

T.

- **TOM** – terugvordering op maat

U.

- **UWV** – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.

- **VAT** – Voorbereiding, aanbesteding en toezicht
- **VE** – Volwassen educatie
- **VGGM** – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
- **VIRA Verwijsindex** – Verwijsindex Risicojongeren regio Arnhem
- **VMBO** – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
- **VNG** – Vereniging Nederlandse Gemeenten
- **VO** – Voortgezet Onderwijs
- **VRI** – Verkeersregeling installatie
- **VSO** – Voortgezet Speciaal Onderwijs
- **Vsv** – Voortijdig schoolverlaten
- **VTA** – Visual Tree Assessment (boomonderzoek)
- **VTH** – Vergunningverlening, toezicht en handhaving
- **VTV** – Volksgezondheid Toekomst Verkenning
- **VV** - Vreemd vermogen
- **VVE** – Voor- en vroegschoolse educatie
- **VWO** – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
- **VWS** – Volksgezondheid welzijn en sport

W.

- **Wabo** – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- **Wajong** – Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten
- **W en I** – Afdeling werk en inkomen
- **Wbb** – Wet bodembescherming
- **Wet hof** – Wet houdbare overheidsfinanciën
- **WEC** – Wet op de expertisecentra
- **WGR** – Wet gemeenschappelijke regelingen
- **Wgs** - Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
- **WKO** – warmte- en koude-opslag
- **Wlz** - Wet langdurige zorg
- **Wmo** – Wet maatschappelijke ondersteuning
- **WoON -** Woononderzoek Nederland
- **WOZ** – Wet waardering onroerende zaken
- **Wpg** – Wet publieke gezondheid
- **WPO** – Wet op het primair onderwijs
- **Wsnp** – Wet schuldsanering natuurlijke personen
- **Wsp** - Werkgeversservicepunt
- **Wsw** – Wet sociale werkvoorziening

- **WSW** - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
- **WVO** – Wet op het voortgezet onderwijs
- **WWB** – Wet werk en bijstand
- **Wwnv** – Wet werken naar vermogen

Z.

- **Zzp -** zelfstandige zonder personeel; zorgzwaartepakket

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0900-1809 (lokaal tarief)
Fax: 026-3774830
E-mail: info@arnhem.nl

Wijziging jaarschijf 2017 MJPB 2017-2020

Nr. : **17-025**

Onderwerp : Effect jaarschijf 2017 besluitvorming College 2-daagse MJPB 2018-2021

Raad d.d. : 6 november 2017

Documentnr. :

I / S : Incidenteel (*meerjarige effecten zijn verwerkt in de MJPB 2018-2021*)

Toelichting :

Wijken / Reguliere programma's		Stand na begrotingswijziging 17-030						Begrotingswijziging 17-025						Stand na begrotingswijziging 17-025					
Nr.	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Explotaitie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**
					Toe-voegingen	**Ont-trekkingen**					**Toe-voegingen**	**Ont-trekkingen**					**Toe-voegingen**	**Ont-trekkingen**	
	Wijken																		
Geb1	Centrum Spijkerkwartier Arnhenhemse Broek (CSA)	33.734	8.924	-24.810	0	0	-24.810	-30	0	30	0	0	30	33.704	8.924	-24.780	0	0	-24.780
Geb2	Noordwest	30.250	3.206	-27.044	0	0	-27.044	47	0	-47	0	0	-47	30.297	3.206	-27.091	0	0	-27.091
Geb3	Noordoost	24.940	2.853	-22.087	0	0	-22.087	36	0	-36	0	0	-36	24.976	2.853	-22.123	0	0	-22.123
Geb4	Presikhaaf	22.876	2.177	-20.699	0	0	-20.699	46	0	-46	0	0	-46	22.922	2.177	-20.745	0	0	-20.745
Geb5	Malburgen	34.147	4.469	-29.678	0	0	-29.678	70	0	-70	0	0	-70	34.217	4.469	-29.748	0	0	-29.748
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	18.802	2.247	-16.555	0	0	-16.555	36	0	-36	0	0	-36	18.838	2.247	-16.591	0	0	-16.591
Geb7	De Laar / Elden	17.091	2.107	-14.984	0	0	-14.984	32	0	-32	0	0	-32	17.123	2.107	-15.016	0	0	-15.016
Geb8	Vredenburg Kronenburg Rijkswoerd (VKR)	26.335	1.984	-24.351	0	0	-24.351	46	0	-46	0	0	-46	26.381	1.984	-24.397	0	0	-24.397
	Reguliere programma's																		
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	10.655	3.593	-7.062	0	0	-7.062	104	0	-104	0	0	-104	10.759	3.593	-7.166	0	0	-7.166
R1	Veiligheid	14.217	1.364	-12.853	0	121	-12.732	0	0	0	0	0	0	14.217	1.364	-12.853	0	121	-12.732
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	21.603	6.519	-15.084	6.579	10.219	-11.444	62	0	-62	68	-19	-149	21.665	6.519	-15.146	6.647	10.200	-11.593
R3	Economie	5.660	800	-4.860	0	52	-4.808	0	0	0	0	0	0	5.660	800	-4.860	0	52	-4.808
R4	Educatie	29.512	6.211	-23.301	4.677	1.245	-26.733	-1.703	0	1.703	1.742	0	-39	27.809	6.211	-21.598	6.419	1.245	-26.772
R5	Cultuur, recreatie en sport	47.307	9.754	-37.553	2.842	851	-39.544	130	0	-130	0	0	-130	47.437	9.754	-37.683	2.842	851	-39.674
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	208.489	112.221	-96.268	11.600	1.358	-106.510	8.192	0	-8.192	0	2.865	-5.327	216.681	112.221	-104.460	11.600	4.223	-111.837
R7	Gezondheid en Milieu	33.009	3.136	-29.873	365	8.135	-22.103	262	0	-262	0	0	-262	33.271	3.136	-30.135	365	8.135	-22.365
R8	Wonen en Ruimte	76.614	73.365	-3.249	1.375	2.018	-2.606	88	0	-88	-75	0	-13	76.702	73.365	-3.337	1.300	2.018	-2.619
R9	Financiën en bedrijfsvoering	87.626	488.591	400.965	7.834	20.619	413.750	-1.250	10.109	11.359	0	-5.052	6.307	86.376	498.700	412.324	7.834	15.567	420.057
	Totaal	**742.867**	**733.521**	**-9.346**	**35.272**	**44.618**	**0**	**6.168**	**10.109**	**3.941**	**1.735**	**-2.206**	**0**	**749.035**	**743.630**	**-5.405**	**37.007**	**42.412**	**0**
						9.346						*-3.941*						*5.405*	

Bijlage 1 Toelichting begrotingsontwikkelingen 2017

Mutaties gemeentefonds meicirculaire 2017

Het betreft hier de volgende Decentralisatie-uitkeringen (DU) en Integratie-uitkeringen:

Decentralisatie-uitkeringen

- *DU BRP (2017-2021):*

In het bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom van 27 november 2015 is afgesproken dat wordt toegewerkt naar zogeheten BRP-straten in enkele gemeenten en dat deze vanaf 1 januari 2017 worden bekostigd via het gemeentefonds. Er is ten opzichte van vorig jaar een andere taakverdeling afgesproken. Dit betekent dat Arnhem € 96.000 minder zal ontvangen. Dit wordt gecorrigeerd op het beleidsveld (vorig jaar is het budget ten gunste van het beleidsveld gebracht).

- *DU Verhoogde Asielinstroom (2017):*

Gemeenten ontvangen een bedrag per een in die gemeente geplaatste vergunninghouder. Het aantal gehuisveste vergunninghouders is lager dan geraamd, zodat over 2016 minder dan het totaal beschikbare budget wordt uitgekeerd. Het resterend budget is overgeheveld naar uitkeringsjaar 2017. Mocht er in 2017 weer sprake zijn van lagere realisatie, dan vloeit het resterende bedrag conform gemaakte afspraken bij de meicirculaire 2018 terug naar de algemene uitkering.
Arnhem ontvangt over de laatste twee maanden van 2016 in totaal € 576.000 en voor 2017 alvast € 1.023.000. Conform het Uitvoeringsplan Statushouders van september 2016 worden deze middelen ingezet voor de extra kosten van de verhoogde asielinstroom.

- *DU Innovatieve aanpak energiebesparing (2017):*

Het doel van de innovatieve aanpakken is om de verduurzaming van de particuliere woningvoorraad op te schalen en te versnellen, met energieneutraliteit minimaal als stip op de horizon. Arnhem krijgt in 2017 eenmalig € 134.000 (naast de € 117.000 overbruggingsmiddelen die al zijn ontvangen). Van dit budget is € 67.000 bestemd voor de aanpak in de regio Arnhem en € 67.000 bestemd voor de aanpak in regio Rivierenland. De aanvragen van de regio's Arnhem en Rivierenland zijn door de VNG gehonoreerd vanwege hun innovatieve karakter. In de regio Arnhem werken de gemeenten Arnhem, Rheden, Rozendaal en Renkum samen met diverse partijen, waaronder het Energieloket, Rijn en IJssel Energie Coöperatie en diverse bedrijven. Zij voeren vanaf december 2016 een innovatieve aanpak uit om woningeigenaren te ontzorgen in het verduurzamen van hun woning door het aanbieden van een Energie-scan en aanbieden van concrete energie-maatregel-pakketten. Zo wordt bijgedragen aan de energie doelstellingen van de gemeente Arnhem.

- *DU Impuls klantprofielen (2017):*

De centrumgemeenten ontvangen elk € 88.500 als stimulans om het aantal gemeentelijke klantprofielen op het gewenste niveau te krijgen. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het realiseren van de banenafspraak. UWV zet voor het beschikbare bedrag extra formatie in om alle regiogemeenten - waaronder Arnhem - te ondersteunen om de transparantie van het bestand te vergroten. Bij een aantal gemeenten (De Liemersgemeenten, Doesburg en Lingewaard) is de ondersteuning gericht om mensen met een PW-uitkering in te voeren in UWV-systemen die deze gemeenten gebruiken. Bij de gemeente Arnhem en andere gemeenten die gebruik maken van SZeebra zal de ondersteuning gericht zijn om mensen met de indicatie Banenafspraak zichtbaar te krijgen in de Kandidatenverkenner (UWV-systeem, waar werkgevers mensen met een indicatie Banenafspraak zelf kunnen zoeken). Dit vergroot de kansen van deze mensen op een betaalde baan.

- *DU Impuls grensoverschrijdende arbeidsmarktbemiddeling (2017):*

14 arbeidsmarktregio's (waaronder Midden-Gelderland) komen hiervoor in aanmerking (€ 100.000 per regio). RSD De Liemers zet het beschikbare bedrag in om het bestaande grensoverschrijdende arbeidsbemiddelingsproject *Grenzen bewegen* uit te breiden. Hierdoor kunnen naast mensen met een PW-uitkering van de regiogemeenten ook werkzoekenden met een WW-uitkering gaan deelnemen aan dit project. Met het beschikbare bedrag kunnen zo'n 50 mensen met een WW-uitkering extra instromen in dit project. In het project ligt het uitstroompercentage naar betaald werk op 40%. Uitstroom uit de WW voorkomt ook instroom in de Participatiewet.

- *DU Tijdelijke voorziening bed, bad en brood (2017):*

Voor 2016 is een totaalbedrag van € 13 miljoen beschikbaar gesteld als tegemoetkoming in de onkosten van gemeenten met een lokale bed-bad-broodvoorziening voor de periode van 1 november 2015 tot en met 30 november 2016. De verdeling over de gemeenten is in overleg tussen het Rijk en de VNG tot stand gekomen. Arnhem ontvangt € 186.000. De kosten zijn grotendeels al in 2016 gemaakt en verrekend met het 'reguliere' asielbudget. Desondanks worden deze middelen ter dekking van de kosten voor noodopvang aan uitgeprocedeerden naar het beleidsveld overgeheveld, vanwege de toename in het aantal uitgeprocedeerde asielzoekers dat voor noodopvang in aanmerking komt.

- *Suppletie-uitkering Bommenregeling (2017):*

Een aantal gemeenten, waaronder Arnhem, ontvangt in 2017 een uitkering voor de kosten die gemaakt zijn voor het opsporen en ruimen van conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. Daarvoor zijn vanuit de gemeente aanvragen voor ingediend. Bij deze meicirculaire wordt een bedrag van € 146.000 aan Arnhem toegekend.

Integratie-uitkeringen

- *IU Sociaal domein (2017-2021):*

In de IU Sociaal Domein is in de meicirculaire een aantal mutaties doorgevoerd. Voor Arnhem betekenen deze mutaties op de IU Sociaal Domein in totaal een verhoging van de middelen ten opzichte van de meicirculaire 2016.Voor zover deze taakmutaties leiden tot wijzigingen in de verwachte lasten op de beleidsvelden, worden deze ook doorgezet naar de beleidsvelden.

Binnen het onderdeel participatie stelt het Rijk aan gemeenten middelen beschikbaar voor de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). In overleg met de VNG en Cedris (de koepel van SW-bedrijven) heeft het Rijk er voor gekozen om met ingang van 2017 de verdeling van de voor de WSW-uitvoering beschikbare middelen anders te verdelen. Tot 2017 was bij de verdeling van het WSW-budget steeds het woongemeente-beginsel leidend. Per 2017 is de verdeling gebaseerd op de gemeente waar de SW-medewerker werkt.
Dit betekent dat de gemeente Arnhem vanaf 2017 niet alleen middelen ontvangt voor Arnhemse SW-medewerkers, maar ook voor SW-medewerkers uit de zogenaamde buitengemeenten die bij de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorziening Gelderland Midden (Presikhaaf Bedrijven (PHB)) werken. Om die reden is de verhoging van de IU Sociaal Domein die hiermee gepaard gaat, door vertaald naar een verhoging van de lasten op het beleidsveld participatie.

Inramen van de nieuwe cao en indexatie sociale premies per 1-1-2017 Sportbedrijf Arnhem

Op 4 juli jl. hebben de vakbonden samen met de Verenging Nederlandse Gemeenten (VNG) een akkoord bereikt over een nieuwe cao voor gemeentemedewerkers. Per augustus 2017 wordt het loon met 1 procent verhoogd, maar de nieuwe cao-afspraken gelden met terugwerkende kracht vanaf 1 mei van dit jaar. De begroting wordt conform aan te passen.

Bij het opstellen van de 1e begroting van de BV Sportbedrijf begin 2016 is nog geen rekening gehouden met de stijging van de werkgeverslasten per 1-1-2017. Voorgeteld wordt dan ook om het tekort van € 130.000 in 2017 ten laste van de algemene middelen te brengen.

Structurele verlaging kapitaallasten MSSA agv incidenteel nadeel 2016 onjuiste activa (collegenota 16-5-2017)

Bij de verzelfstandiging van MSSA zijn een aantal financiële overdrachten onjuist verwerkt. De correcties die hieruit voortvloeien zijn deels verwerkt in de jaarrekening 2016 (incidenteel verlies van € 1,4 miljoen), maar leiden vanaf 2017 ook tot een lagere subsidie aan MSSA. Er is ingestemd met het aanpassen van de subsidie aan de stichting MSSA vanaf 2017 en voorgesteld wordt om deze wijziging te verwerken.

BOOM

Ondanks de inzet van BooM wordt voor 2017 een tekort van ongeveer €1 miljoen verwacht op beschermingsbewind. In de MJPB 2018-2021 zijn diverse maatregelen voorgesteld het tekort terug te dringen. Voor 2017 gaat dit nog niet lukken. Voorgesteld wordt dan ook om het tekort ten laste van de algemene middelen te brengen

Verplichtingen i.r.t. Vertrek burgemeester Kaiser

In verband met ziekte/vertrek van burgemeester Kaiser is een wachtgeld budget nodig

Vrijval structureel budget lening OHRA irt Gelredome

De gemeente Arnhem heeft de nog in 2016 resterende betalingen op de lopende lening met de OHRA in relatie tot het Gelredome afgekocht. Hierdoor is vrijval op structurele budget voor de lening OHRA ad € 198.000 ontstaan.

Wervingskosten nieuwe burgemeester

Voor de werving van een nieuwe burgemeester zijn kosten hoogte van € 25.000 gemaakt. Deze kosten worden gedekt vanuit onvoorzien.

Actualisatie BR frictiekosten

De vorig jaar ingestelde bestemmingsreserve frictiekosten is bij de Perspectiefnota verbreed naar een bestemmingsreserve bedrijfsvoering, waarbinnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering kunnen worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie. Zowel de kosten als de onttrekkingen aan de bestemmingsreserve bedrijfsvoering zijn met € 600.000 geactualiseerd en worden middels deze budgettair neutrale wijziging onttrokken.

Verwerking prognoses frictiekosten Presikhaaf bedrijven

Zowel de gedeeltelijke ontmanteling van Presikhaaf Bedrijven alsmede de oprichting en inrichting van Scalabor leiden tot transitiekosten. Deze bestaan uit frictiekosten Presikhaaf Bedrijven (zie hiervoor de raadsbrief van 17 januari over de transitie Presikhaaf Bedrijven) en aanloopkosten voor Scalabor. In totaal komt dit neer op incidenteel circa € 9,6 miljoen. Passend binnen de in de Perspectiefnota geschetste beweging, waarbij de aanpak gericht op participatie verder wordt geïntegreerd in het brede sociale domein, zijn de hiervoor benodigde middelen voor de transitiekosten gereserveerd in de BR Noodfonds. De aanloop en frictiekosten in 2017 ad € 2,8 miljoen worden aan de BR noodfonds onttrokken

Correctie Structurele verlaging kapitaallasten MSSA agv incidenteel nadeel 2016 onjuiste activa (collegenota 16-5-2017)

Per abuis is de structurele verlaging van de kapitaallasten MSSA, zowel in de begrotingswijziging bij de Perspectiefnota, als in het verzamelbesluit 3 meegenomen.

Hoofdlijnen en financieel kader		Behandelend ambtenaar	Telefoon	Emailadres
			026-377….	
Hoofdlijnen van beleid		Ron van der Linden / Rianne Reitsma	3312	rianne.reitsma@arnhem.nl
Ontwikkelingen in financieel kader		Priska Blij	5688	priska.blij@arnhem.nl
PROGRAMMA's met veranderopgaven	**VERANDEROPGAVEN (geel)**			
	V1 Vitale economie Arnhem Nijmegen	Mirjam Molenaar en	4869	jan.jans@arnhem.nl
		Paul v Hoof	3710	paul.van.hoof@arnhem.nl
	V2 Circulair Arnhem	Paul v Hoof	4628	ellen.krabbenborg@arnhem.nl
	V3 Doorbraak naar werk	Ron vdLinden en	3940	Ron.van.der.Linden@arnhem.nl
		Mirjam Molenaar	5180	mirjam.molenaar@arnhem.nl
	V4 Zorg Dichterbij	Ellen Krabbenborg	4628	ellen.krabbenborg@arnhem.nl
		Ron vdLinden		Ron.van.der.Linden@arnhem.nl
	V5 Inclusief Arnhem	Ron vdLinden	5180	Ron.van.der.Linden@arnhem.nl
WIJKPROGRAMMA'S	**Coördinatie raadsvragen over wijkprogramma's**	Jan Jans	4869	Jan.Jans@arnhem.nl
REGULIER PROGRAMMA STAD	**Vragen over taakvelden die onder programma vallen stellen via behandelend ambtenaar programma**			
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverl		Alex Kerver	5562	alex.kerver@arnhem.nl
		Klaas Duijvelshoff	5513	Klaas.Duijvelshoff@arnhem.nl
R1 Veiligheid		Alex Kerver	5562	alex.kerver@arnhem.nl

Hoofdlijnen en financieel kader		Behandelend ambtenaar	Telefoon	Emailadres
			026-377….	
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat		Metten Smit	5137	metten.smit@arnhem.nl
R3 Economie		Inez Rensink	4612	inez.rensink@arnhem.nl
R4 Educatie		Harry Popken	4066	harry.popken@arnhem.nl
R5 Cultuur, recreatie en sport		Esther Ruiten / Harry Popken	4575	Esther.Ruiten@arnhem.nl
R6 Participatie en Maatsch. Ondersteuning		Gerard Fidder	2303	Gerard.Fidder@arnhem.nl
R7 Gezondheid en Milieu		Metten Smit	5137	metten.smit@arnhem.nl
R8 Wonen en Ruimte		Thor Smits	3448	thor.smits@arnhem.nl
R9 Financien en bedrijfsvoering		Natasja Bouwman	4629	natasja.bouwman@arnhem.nl
PARAGRAFEN				
4.1 Stresstest: financiële status en weerbaarheid		Natasja Bouwman	4629	natasja.bouwman@arnhem.nl
4.2 Lokale heffingen		Theo van Vliet	4157	theo.van.vliet@arnhem.nl
4.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing		Alma Welbie	3492	alma.welbie@arnhem.nl
4.4 Onderhoud kapitaalgoederen		Jeannette Krol	4312	jeanette.krol@arnhem.nl
Onderdeel vastgoed		Bram de Ruiter	3615	Bram.de.Ruiter@arnhem.nl
4.5 Financiering		Matthijs Wachtmeester	4579	matthijs.wachtmeester@arnhem.nl
4.6 Bedrijfsvoering		Marieke van der Meijden	5013	marieke.van.der.meijden@arnhem.nl
4.7 Verbonden partijen		Carlo Verhoef	3741	carlo.verhoef@arnhem.nl

Hoofdlijnen en financieel kader		Behandelend ambtenaar	Telefoon	Emailadres
			026-377….	
4.8 Grondbeleid		Niek Holtkuile Matthijs	4563	niek.holtkuile@arnhem.nl
4.9 Investeringen		Wachtmeester	4579	matthijs.wachtmeester@arnhem.nl
4.10 Subsidies		Priska Blij	5688	priska.blij@arnhem.nl
5. Overig Programmaplan		Priska Blij	5688	priska.blij@arnhem.nl
DEEL 3 FINANCIËN				
Financiële begroting met financiële staten		Priska Blij	5688	priska.blij@arnhem.nl
BIJLAGEN				
2. Mutaties meicirculaire Gemeentefonds		Natasja Bouwman	4629	natasja.bouwman@arnhem.nl
3. Totaaloverzicht bezuinigingen		Priska Blij	5688	priska.blij@arnhem.nl
4. Landelijke indicatorenset BBV		Rianne Reitsma	3312	rianne.reitsma@arnhem.nl
5. Lokale heffingen		Theo van Vliet	4157	theo.van.vliet@arnhem.nl
		Carlo Verhoef	3741	carlo.verhoef@arnhem.nl

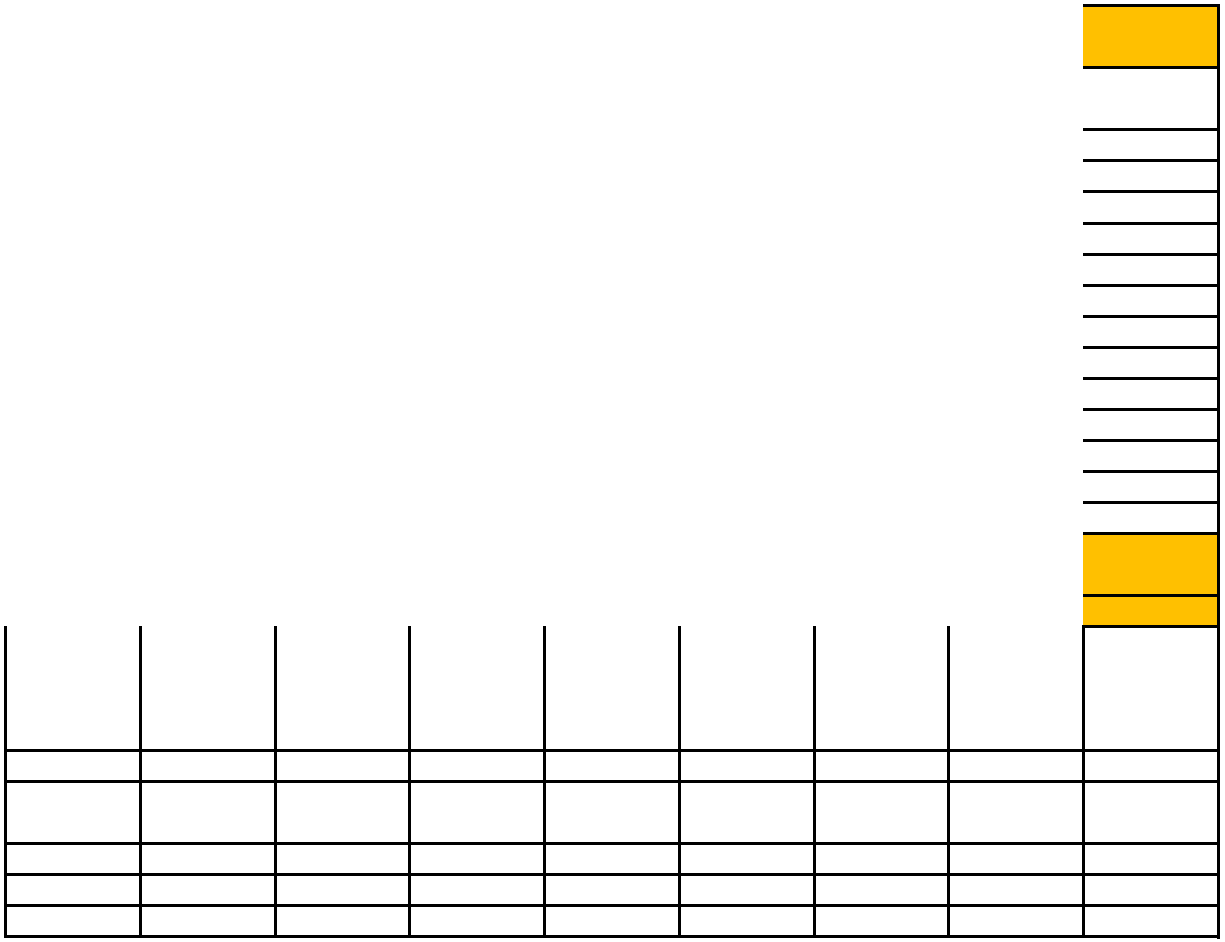

Aan de gemeenteraad

Datum	:	26 september 2017
Zaaknummer	:	183142
Contactpersoon	:	Marieke van der Meijden
Telefoonnummer	:	(026) 377 5013

Onderwerp : Turap 2 - 2017

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de Turap 2 - 2017.

Inleiding
Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2017 is door de gemeentelijke organisatie een tweede tussenrapportage (Turap 2 - 2017) opgesteld, een gemeentebrede afwijkingenrapportage. In de Turap 2 - 2017 informeren wij u over de verwachte majeure afwijkingen over het jaar 2017 in de beleidsuitvoering, het verwachte resultaat, de realisatie van de taakstellingen en de voortgang van de investeringen.

Consequenties
Deze Turap 2 - 2017 bieden wij u ter kennisname aan in het kader van onze actieve informatieplicht. Op basis van de verwachte majeure afwijkingen in de Turap 2 - 2017 verkrijgt u inzicht in de gebieden waar beleidsmatig en / of financieel indien noodzakelijk voorstellen gedaan kunnen worden om de beleidsmatige en/of financiële knelpunten op te lossen in de rest van 2017 en / of komende jaren.

Financiën
De door u vastgestelde jaarschijf 2017 is met een onttrekking aan de reserves van per saldo €15,9 miljoen sluitend. Op deze prognose wordt in 2017 een voordelig totaal van saldo van baten en lasten verwacht van €8,0 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door meevallers vanuit het gemeentefonds.

Binnen de totale voordelige afwijking van €8,0 miljoen zijn de meeste posten in 2017 niet meer beïnvloedbaar. Voor de structurele knelpunten die bekend waren met het opstellen van de MJPB 2018-2021 zijn in deze MJPB voorstellen gedaan voor het oplossen.

Voor de verdere achtergronden verwijzen we u naar de Turap 2 - 2017, die als bijlage is bijgevoegd bij deze brief.

Communicatie

De Turap 2 - 2017 wordt openbaar gemaakt via de website van de gemeente Arnhem.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris, de burgemeester,

Bijlage(n)

- Turap 2 - 2017

Tussenrapportage 2-2017

Inhoudsopgave

1 - SAMENVATTING 3

1.1 Inleiding 3

1.2 Beleidsmatige ontwikkelingen 3

1.3 Financiële ontwikkelingen 3

2 - TOELICHTING OP DE BELEIDSMATIGE ONTWIKKELINGEN 6

2.1 Toelichting op de wijken 6

2.2 Voortgang beoogde doelen en prestaties 6

3 - TOELICHTING OP DE FINANCIËLE ONTWIKKELINGEN 7

3.1 Totaaloverzicht verwachte voor- en nadelen 7

3.2 Toelichting op de voordelige afwijkingen 7

3.3 Toelichting op de nadelige afwijkingen 11

3.4 Totaaloverzicht van de taakstellingen met toelichting 16

3.5 Investeringen 16

BIJLAGE DOELEN EN PRESTATIES 18

BIJLAGE INVESTERINGEN 20

1 - Samenvatting

1.1 Inleiding

Deze tweede tussenrapportage van 2017 (Turap 2-2017) geeft informatie over het verwachte financiële jaarresultaat en de afwijkingen ten opzichte van de begroting. Hierbij wordt de laatst geautoriseerde begrotingsstand gehanteerd. Dit is de stand inclusief de raadsbesluiten tot en met 10 juli 2017. De rapportage is opgesteld op basis van enerzijds de structurele componenten in de resultaten van 2016 en anderzijds de bekende ontwikkelingen in het eerste deel van 2017.

1.2 Beleidsmatige ontwikkelingen

Één van de belangrijkste beleidsmatige ontwikkelingen in 2017 heeft een relatie met het programma 'Van Wijken Weten'. Na de pilot 'Wijksturing 2015/2016' met een aantal wijken zijn vanaf oktober 2016 zeven Teams leefomgeving voor alle Arnhemse wijken actief. In paragraaf 2.1 staat een verdere toelichting op deze ontwikkelingen.

In de MJPB 2017 - 2020 (kopjes 'Doelen & Monitoring' per programma) is ten behoeve van de inzichtelijkheid in en de meetbaarheid van het Arnhemse beleid de Arnhemse doelenboom opgenomen, waarin de samenhang tussen de Arnhemse hoofddoelen, de beleidsdoelen in de veranderopgaven en de beleidsdoelen in de reguliere opgaven in beeld wordt gebracht.
In de eerste tussenrapportage (Turap 1 - 2017) is niet gerapporteerd over deze doelen. Dat was in dat vroege stadium niet mogelijk. In paragraaf 2.2 staat de eerste terugkoppeling over de doelenboom.

1.3 Financiële ontwikkelingen

Totaaloverzicht

Omschrijving	Begroting 2017		Prognose		Afwijking		V / N
	Geamendeerd	t/m Raad (10-7-'17)	Turap 1 - 2017	Turap 2 - 2017	Turap 1 - 2017 (t/m Raad (27-3))	Turap 2 - 2017	
							Bedragen x €1.000,--
Lasten	696.860	741.746	711.856	745.274	-12.946	-3.528	N
Baten	692.222	725.871	693.586	733.431	89	7.560	V
Totaal saldo van baten en lasten	**-4.638**	**-15.875**	**-18.270**	**-11.843**	**-12.857**	**4.032**	**V**
Toevoegingen aan reserves en voorzieningen	23.040	33.976	23.040	37.640	0	-3.664	N
Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen	27.678	49.851	27.678	57.499	0	7.648	V
Mutaties reserves en voorzieningen	**4.638**	**15.875**	**4.638**	**19.859**	**0**	**3.984**	**V**
Resultaat (voor bestemming via de AR)	**0**	**0**	**-13.632**	**8.016**	**-12.857**	**8.016**	**V**

Na de begrotingswijzigingen op 10 juli 2017 sluit de vastgestelde jaarschijf 2017 van de MJPB 2017 - 2020 met een onttrekking aan reserves van per saldo € 15,9 miljoen.

Ten opzichte van deze begrotingsuitkomst wordt in deze Turap 2 in 2017 een voordelig saldo van baten en lasten verwacht van € 8,0 miljoen. In Turap 1 werd nog een nadeel van circa € 13,6 miljoen geprognosticeerd. Die kennis heeft er toe geleid om een groot aantal nadelen al met een begrotingswijziging bij de Perspectiefnota 2018-2021 op te lossen, zoals voor Presikhaaf Bedrijven. Als de oplossingen in de Perspectiefnota buiten beschouwing worden gelaten, zou de Turap 1 een voordeel van € 2,4 miljoen laten zien. Het extra voordeel van € 5,6 miljoen in de Turap 2 is vooral te verklaren door een extra nagekomen voordeel uit het gemeentefonds. Daarnaast is een beter inzicht verkregen door nieuwe ontwikkelingen, omdat het jaar verder onderweg is.

Van het totaal te verwachten voordeel van € 8,0 miljoen wordt een bedrag van € 5,1 miljoen veroorzaakt door meevallers vanuit het gemeentefonds. Per saldo is naar verwachting circa € 2,4 miljoen van het totale Turap voordeel structureel inzetbaar. Voor het overgrote deel was dit bekend tijdens het opstellen van de MJPB 2018-2021 en is dit meegewogen in het meerjarige perspectief (hoofdstuk 2 Financieel kader). Hieruit blijkt dat voorzichtigheid blijft geboden. Daarnaast zijn de gemeentefonds voordelen niet meer dan een vertaling van de beleidsarme voorjaarsbesluitvorming van het Rijk. De nu nog onbekende plannen van het nieuwe kabinet, zouden een effect kunnen hebben op het gemeentefonds.

De afzonderlijke afwijkingen staan in de paragrafen 3.1 tot en met 3.3 van deze tussenrapportage nader inhoudelijk toegelicht.

Overzicht per programma

Hieronder worden de afwijkingen per programma gepresenteerd ten opzichte van de geautoriseerde stand van de begroting tot en met de raadbesluiten van 10 juli 2017.

Nr.	Omschrijving	Begroot 2017 (inclusief de raadsbesluiten tot en met 10 juli)				
		Lasten	Baten	Begroot totaal saldo van baten en lasten	Beoogd saldo toevoegingen en onttrekkingen	Geraamd resultaat
						Bedragen X €1.000
Reguliere programma's						
R.00	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	10.701	3.593	-7.108	0	-7.108
R.01	Veiligheid	14.345	1.364	-12.981	178	-12.803
R.02	Verkeer, vervoer en waterstaat	23.529	8.366	-15.163	2.281	-12.882
R.03	Economie	4.959	690	-4.269	252	-4.017
R.04	Educatie	23.246	4.470	-18.776	-2.968	-21.744
R.05	Cultuur, recreatie en sport	45.304	8.150	-37.154	-2.552	-39.706
R.06	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	204.375	106.422	-97.953	-5.653	-103.606
R.07	Gezondheid en milieu	33.099	2.477	-30.622	8.272	-22.350
R.08	Wonen en ruimte	75.862	74.166	-1.696	1.654	-42
R.09	Financien en bedrijfsvoering	87.036	484.318	397.282	14.411	411.693
Veranderopgave						
V.01	Van Wijken Weten	0	0	0	0	0
V.02	Stad op de kaart	0	0	0	0	0
Wijkprogramma's						
W.01-08.	Wijken gemeente Arnhem	219.290	31.855	-187.435	0	-187.435
Totaal		**741.746**	**725.871**	**-15.875**	**15.875**	**0**

Nr.	Prognose 2017										
	Lasten	Baten	Prognose totaal	***Afwijking saldo van baten en lasten***	*V / N*	**Afwijking lasten (ivm rechtmatig-heid)**	V / N	Prognose saldo toevoeginge n en onttrek-kingen	Prognose resul-taat (via AR)	***Afwijking resultaat***	***V / N***
										Bedragen X €1.000	
Reguliere programma's											
R.00	11.126	4.136	-6.990	*118*	*V*	-425	N	250	-6.740	*368*	*V*
R.01	14.345	1.510	-12.835	*146*	*V*	0		178	-12.657	*146*	*V*
R.02	23.829	8.366	-15.463	*-300*	*N*	-300	N	2.581	-12.882	*0*	
R.03	4.959	690	-4.269	*0*		0		252	-4.017	*0*	
R.04	23.246	4.470	-18.776	*0*		0		-2.968	-21.744	*0*	
R.05	45.174	8.150	-37.024	*130*	*V*	130	V	-2.552	-39.576	*130*	*V*
R.06	210.585	105.822	-104.763	*-6.810*	*N*	-6.210	N	-155	-104.918	*-1.312*	*N*
R.07	33.099	2.906	-30.193	*429*	*V*	0		8.272	-21.921	*429*	*V*
R.08	76.062	74.915	-1.147	*549*	*V*	-200	N	1.654	507	*549*	*V*
R.09	85.539	490.611	405.072	*7.790*	*V*	1.497	V	14.247	419.319	*7.626*	*V*
Veranderopgave											
V.01	0	0	0	*0*		0		0	0	*0*	
V.02	0	0	0	*0*		0		0	0	*0*	
Wijkprogramma's											
W.01-08.	217.310	31.855	-185.455	*1.980*	*V*	1.980	V	-1.900	-187.355	*80*	*V*
Totaal	**745.274**	**733.431**	**-11.843**	***4.032***	***V***	**-3.528**	**N**	**19.859**	**8.016**	***8.016***	***V***

In bovenstaande tabel zijn, in een extra kolom, de afwijkingen op de lasten zichtbaar gemaakt. De geel gearceerde nadelen worden bij de betreffende programma's toegelicht om de raad te informeren en zodat deze begrotingsoverschrijdingen in de jaarrekening rechtmatig zijn.
Indien nodig kan tijdig worden bijgestuurd met een begrotings- en/of beleidswijziging.

Budgetten Teams leefomgeving en sociale wijkteams verdeeld over 8 wijkprogramma's

Alle budgetten waar een logische koppeling kan worden gelegd met wijken/ bewoners en waarbij geen sprake is van een evidente stedelijke voorziening zijn overgeheveld van de stedelijke programma's naar de wijkprogramma's, in totaal € 217 miljoen, verdeeld over 8 wijkprogramma's. Daarvan is circa € 101 miljoen beschikbaar voor de Teams leefomgeving en het overige voor de sociale wijkteams om specialistische zorg te kunnen leveren.
Voor een aantal van deze wijkbudgetten is het op dit moment nog niet mogelijk om de werkelijk bestede bedragen aan de juiste wijkprogramma's toe te rekenen. Om dit mogelijk te maken wordt onder meer gewerkt aan (administratieve) aanpassingen bij de opdrachtverstrekking aan, en facturering door leveranciers. Ook de toerekening van subsidies aan de wijkprogramma's vergt aanpassingen bij het verlenen en registreren van subsidiebeschikkingen. De verwachting is dat deze aanpassingen in de loop van dit jaar worden afgerond, zodat in 2018 de kosten direct per wijkprogramma kunnen worden geregistreerd. Voor het jaarverslag 2017 worden de desbetreffende bestedingen éénmalig op basis van verdeelsleutels over de wijkprogramma's verdeeld. In deze Turap worden daarom de afwijkingen in hoofdstuk 3 niet per wijkprogramma, maar voor de 8 wijkprogramma's gezamenlijk toegelicht.

Toelichting op het sociaal domein

Binnen het sociaal domein (Jeugd& Wmo) spelen diverse autonome en structurele ontwikkelingen waardoor de kosten vanaf 2017 sterk zullen toenemen. Het betreft ontwikkelingen onder andere binnen de Wet Langdurige Zorg (Wlz), indexeringen en taakmutaties vanuit het Rijk (bijvoorbeeld de aanpassing van de berekeningssytematiek van de eigen bijdrage). De verwachting is dat deze structurele kostenstijgingen niet in zijn geheel binnen de huidige budgetten of via de transformatie opgave opgevangen kunnen worden. In de MJPB 2018-2021 zijn voor de indexeringen en taakmutaties extra middelen aan het beleidsveld doorgegeven. Naast eerder genoemde kostenstijgingen worden in 2017 incidentele voordelen verwacht met name door de onderbesteding van de innovatiemiddelen. Per saldo wordt daardoor naar verwachting per balansdatum afgerond € 2,1 miljoen aan de BR Noodfonds onttrokken in verband met het sociaal domein. Dat betreft een onttrekking van € 3,7 miljoen in verband met een per saldo negatief resultaat op het sociaal domein minus een dotatie van € 1,6 miljoen in verband met de onderbesteding van het transformatiebudget Teams leefomgeving).

Risico's en weerstandsvermogen

Voor deze cijfers en analyse wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in de MJPB 2018-2021.

Resultaat grondexploitatie

Op basis van de laatste berekeningen is de inschatting dat geen significant voor- of nadeel op de grondexploitatieprojecten zal ontstaan, behoudens de uitkomsten met betrekking tot de lopende ontwikkelingen bij het gronddepot aan de Oude Veerweg. Hiervoor is geen cijfermatige afwijking opgenomen. Voor de analyse wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in de MJPB 2018-2021, waar een risicomelding onder de gemeentebrede risico's is opgenomen.

Voortgang investeringen

Bij een peildatum halverwege het jaar zijn van de € 64 miljoen aan beschikbare kredieten voor een bedrag van € 23 miljoen (36%) aan investeringen gerealiseerd. De lagere realisatie wordt voornamelijk veroorzaakt door nog te maken boekingen bij de verbouwing van Musis (programma R5) en van investeringen in rioleringsvoorzieningen (programma R7) en in automatisering (programma R9). Aan het einde van het jaar wordt voor het grootste deel uitnutting verwacht, danwel een beperkte verschuiving naar aanvang 2018. Meer toelichting hierover is te vinden in de paragraaf 4.2 Investeringen.

2 - Toelichting op de beleidsmatige ontwikkelingen

2.1 Toelichting op de wijken

In de MJPB van 2017 zijn naast de reguliere programma's voor het eerst 8 wijkprogramma's opgenomen. In het eerste deel van 2017 hebben de teams hun contacten met de wijk, bewoners en anderen uitgebreid en verdiept. Met de kernorganisatie wordt intensief samengewerkt om tot de juiste afspraken en de meest effectieve werkvorm te komen. Om in beeld te brengen waar de noden en de wensen in de wijken liggen, hebben de Teams leefomgeving samen met bewoners, de kernorganisatie en sociale wijkteams 3-5 speerpunten per wijk benoemd. Daarnaast geven die speerpunten een beeld van de systematiek waar vanaf nu mee gewerkt gaat worden. De Teams leefomgeving en de kernorganisatie stemmen af wat nodig is in de wijken en hoe die doelen gerealiseerd kunnen worden.

2.2 Voortgang beoogde doelen en prestaties

Voor het totaaloverzicht van de beoogde doelen en prestaties voor 2017 wordt verwezen naar de MJPB 2017 - 2020 (kopjes 'Doelen & Monitoring' per programma). De doelen liggen voor het overgrote deel op schema. In de Bijlage doelen en prestaties bij deze Turap is een overzicht opgenomen van de doelen en prestaties die niet op schema lopen. Daarbij is ook een toelichting opgenomen.

Progr.	Omschrijving	Afwijkingen totaal	Verrekenen afwijkingen			
			met bestemmings-reserves/ voorzieningen	met de AR	Incidenteel	Structureel
	Voordelen					
R.00	Liquidatie Stadsregio Arnhem Nijmegen	543		**543**	543	
R.01/R.07	VGGM resultaat jaarrekening 2016	575		**575**	575	
R.05	Musis: structurele verlaging kapitaallasten agv incidenteel nadeel 2016 onjuiste activa	130		**130**		130
R.06	GR Presikhaaf Bedrijven: lager persoonstarief & overige voordelen	523		**523**	523	
R.06	Teruggaaf reïntegratie-inburgering BTW-compensatiefonds (BCF) 2009	144		**144**	144	
R.08	ODRA: Leges-inkomsten	749		**749**	749	
R.09	Gemeentefonds	5.300		**5.300**	900	4.400
R.09	Rentemanagement (via BR Kapitaallasten)	1.300	-1.300	**0**		
R.09	Lagere kapitaallasten agv onderbenutting investeringen ICT (via BR Kapitaallasten)	PM	-PM	**0**		
R.09	Lagere kapitaallasten agv onderbenutting overige investeringen (via BR Kapitaallasten)	464	-464	**0**		
R.09	Meeropbrengsten lokale heffingen	750		**750**	750	
R.09	Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	520		**520**	520	
R.09	Doorrekening nieuwe CAO	428		**428**	428	
R.09	Looncompensatie GR en gesubsidieerde instellingen	317		**317**	317	
R.09	Dividend BNG	243		**243**	243	
R.09	Vrijval structureel budget lening OHRA irt Gelredome	198		**198**		198
W.01-08	Onderbesteding transformatiebudget Teams leefomgeving (via BR Noodfonds)	1.600	-1.600	**0**		
W.01-08	Onderbenutting vrij besteedbaar budget Teams leefomgeving	540		**540**	540	
W.01-08	Onderbenutting wijken transitiebudget (via BR Taakmutaties-Gemeentefonds)	300	-300	**0**		
	Totaal voordelen	**14.624**	**-3.664**	**10.960**	**6.232**	**4.728**
	Nadelen					
R.00	Inhuur publieke dienstverlening (via BR Frictiekosten)	250	-250	**0**		
R.00	Extra kosten voor vervanging en wachtgeld	175		**175**		175
R.02	Schade Willemstunnel en parkeergarage Arnhem Centraal	300	-300	**0**		
R.05	Musis: renovatie en nieuwbouw van Musis Sacrum	PM		**0**		
R.06	Sociaal domein resultaat (via BR Noodfonds)	3.683	-3.683	**0**		
R.06	GR Presikhaaf Bedrijven: aanzuivering eigen vermogen, onroerend goed verkoop & boeterente (via de BR Noodfonds)	1.815	-1.815	**0**		
R.06	GR Presikhaaf Bedrijven: frictiekosten personeel (via de BR Noodfonds)	PM	-PM	**0**		
R.06	Resultaat op Beschermingsbewind/BooM	970		**970**		970
R.06	Daling rente inkomsten Sociale Bank Centraal Gelderland	600		**600**		600
R.06	Nadelige afrekening regiocontract 2012-2015 (Participatie)	295		**295**	295	
R.06	BUIG	114		**114**	114	
R.08	ODRA: extra kosten toegenomen volume	200		**200**	200	
R.09	Wachtgeld en WW (via BR Frictiekosten & voorziening voor personele lasten)	1.600	-1.600	**0**		
R.09	Indexatie sociale premies per 1-1-2017 Sportbedrijf Arnhem	130		**130**		130
R.09	Meerkosten Sociaal statuut De Connectie	PM		**PM**	PM	
W.01-08	Tariefstijgingen bij aanbestedingen wijkonderhoud, afvalinzameling en afvalverwerking	460		**460**		460
	Totaal nadelen	**10.592**	**-7.648**	**2.944**	**609**	**2.335**
	Prognose saldo van voor- en nadelen	**4.032**	**3.984**	**8.016**	**5.623**	**2.393**

3 - Toelichting op de financiële ontwikkelingen

3.1 Totaaloverzicht verwachte voor- en nadelen

Hieronder worden de afwijkingen gepresenteerd ten opzichte van de geautoriseerde stand van de begroting tot en met de raadbesluiten van 10 juli 2017.

3.2 Toelichting op de voordelige afwijkingen

R.00 Liquidatie Stadsregio Arnhem Nijmegen - € 543.000 voordeel (incidenteel)
Vanwege de liquidatie van de Stadsregio Arnhem Nijmegen wordt het resterende vermogen van de Stadsregio verdeeld over de deelnemende gemeenten. Voor Arnhem komt dit uit op een bedrag van € 543.000 dat kan vrijvallen naar de algemene middelen.

R.01 & R.07 VGGM Resultaat jaarrekening 2016 - € 575.000 voordeel (incidenteel)
Op 28 juni heeft het Algemeen Bestuur van VGGM de jaarrekening 2016 inclusief resultaatbestemming vastgesteld. De resultaatbestemming leidt tot een incidentele uitkering aan de gemeente Arnhem van € 575.000. Dit bestaat voor € 146.000 voordeel op de brandweer (R.01 Veiligheid) en € 429.000 voordeel op de GGD inclusief facilitaire zaken (R.07 Gezondheid en milieu).

R.05 Musis: structurele verlaging kapitaallasten agv incidenteel nadeel 2016 onjuiste activa - € 130.000 voordeel (structureel)
Bij de verzelfstandiging van Musis Sacrum en de Stadsschouwburg in Stichting Musis Stadstheater Arnhem (MSA) is materiële vaste activa overgedragen. Hiertoe is een lening verstrekt door de gemeente aan de Stichting MSA. Bij de jaarrekening 2016 blijkt een te hoog bedrag aan materiële vaste activa te zijn overgedragen, met als gevolg dat de lening ook te hoog is. De stichting ontvangt een subsidie om de lasten van de lening te kunnen voldoen. Doordat de lening verlaagd is, zal ook de subsidie verlaagd worden met het kapitaallastenbudget dat ter dekking van deze activa oorspronkelijk aan de subsidie is toegevoegd. Over deze post is op 16 mei 2017 een raadsbrief uitgebracht. Voor 2017 wordt dit verwerkt in de begroting via Verzamelbesluit 3. Voor 2018 en volgende jaren wordt dit verwerkt in de MJPB 2018-2021.

R.06 GR Presikhaaf Bedrijven: lager persoonstarief & overige voordelen
Voor de toelichting van de afwijkingen GR Presikhaaf Bedrijven wordt verwezen naar paragraaf 3.2 'Bijdrage Arnhem aan GR Presikhaaf Bedrijven'.

R.06 Teruggaaf reïntegratie-inburgering BTW-compensatiefonds (BCF) 2009 - € 144.000 voordeel (incidenteel)
De kosten voor individuele reïntegratie trajecten zijn de afgelopen jaren kostprijsverhogend (zonder vordering btw) geboekt. Onder bepaalde voorwaarden en eisen (per jaar inzichtelijk gemaakt) kunnen delen van deze individuele reïntegratie trajecten compensabel worden gemaakt voor de BTW. Over het jaar 2009 is met de belastingdienst overeenstemming bereikt dat een bedrag van € 144.000 alsnog compensabel is. Dit leidt tot een verwacht voordeel van € 144.000 voor 2017. Voor de jaren 2010 en verder loopt het onderzoek nog. Mogelijk kan dit ook tot een toekomstig incidenteel voordeel leiden over oude jaren.

R.08 ODRA leges-inkomsten - € 749.000 voordeel (incidenteel)
In de jaarrekening 2016 zijn tegenvallende leges inkomsten uit de bouw geconstateerd. Daarom is bij de perspectiefnota besloten om de begrote inkomsten met € 1,2 miljoen neerwaarts bij te stellen (van € 4,45 miljoen naar € 3,25 miljoen). Toch lijkt de daling van de inkomsten uit WABO-leges voor 2017 mee te vallen. Voor 2017 worden de inkomsten nu ingeschat op € 4,0 miljoen, dat is € 0,75 miljoen meer dan de neerwaarts bijgestelde begroting.

R.09 Gemeentefonds - € 5.300.000 voordeel (structureel € 4,4 miljoen, incidenteel € 0,9 miljoen)

Dit voordeel van € 5,3 miljoen bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Meer algemene uitkering en decentralisatie- en integratieuitkeringen € 5,5 miljoen (waarvan verrekend met beleidsvelden € 2,3 miljoen);
2. Integratieuitkering Sociaal Domein € 4,1 miljoen (waarvan verrekend met beleidsveld € 2,9 miljoen);
3. Afrekening oudere jaren n.a.v. definitieve bijstelling verdeelmaatstaven € 0,9 miljoen.

Ad. 1)
Op basis van de meicirculaire 2017 ontvangt de gemeente Arnhem voor het jaar 2017 circa € 5,5 miljoen meer uit de algemene uitkering en de decentralisatie- en integratieuitkeringen. De voornaamste oorzaak van de stijging van de algemene uitkering is de accresstijging van 0,43% bij de meicirculaire 2016 naar 1,54% bij de meicirculaire 2017. Daarnaast heeft de positieve afrekening over 2016 plaatsgevonden in 2017. Van de mutaties in of nieuw te ontvangen decentralisatie- en integratieuitkeringen wordt € 2,3 miljoen verrekend met de verschillende beleidsvelden.

Ad. 2)
Op de integratieuitkering Sociaal Domein wordt op grond van de meicirculaire 2017 bijna € 4,1 miljoen meer ontvangen dan begroot. Voor het onderdeel Wsw (Participatie) wordt € 2,9 miljoen hiervan overgeheveld naar het beleidsveld, omdat vanaf 2017 de verdeling van de Wsw-middelen gebaseerd wordt op het kenmerk “betalende gemeente” in plaats van op het kenmerk “woongemeente” en het beleidsveld deze meerkosten dus ook voor haar kiezen krijgt.

Ad. 3)
Op de laatste plaats is in 2017 ruim € 0,9 miljoen aan afrekeningen over oudere jaren ontvangen als gevolg van (definitieve) bijstellingen van verdeelmaatstaven.

Per saldo resteert na overheveling naar diverse beleidsvelden een voordeel van € 5,3 miljoen voor de algemene middelen. Dit voordeel wordt in de loop van 2017 verwerkt in een begrotingswijziging bij de MJPB, vanuit het streven om vanuit een getrouw beeld zo reëel en actueel mogelijk te begroten.

R.09 Rentemanagement - € 1.300.000 voordeel (toe te voegen aan de BR Kapitaallasten)

De begrote buffer voor rentestijgingen ad € 1,3 miljoen kan vrijvallen, aangezien op dit moment in het jaar duidelijk is dat er geen nadelige effecten meer komen door rentestijgingen. Overeenkomstig het Raadsbesluit 'Nieuwe beleidsregels analyse financiële positie' (Rb 2016-11-07) wordt dit resultaat toegevoegd aan de bestemmingsreserve kapitaallasten. Hiermee wordt dit voordeel gekoppeld aan investeringen met lange afschrijvingstermijn en worden de kapitaallasten beter geëgaliseerd voor de langere termijn.

R.09 Lagere kapitaallasten agv onderbenutting investeringen ICT - € PM voordeel (toe te voegen aan de BR Kapitaallasten)

Het investeringsbudget voor ICT voor het jaar 2017 bedraagt € 6,6 miljoen. Van dit bedrag is € 1,8 miljoen gelabeld aan investeringen van applicaties die worden overgedragen aan De Connectie, zoals de aanbesteding van een nieuw financieel pakket.
Van het overgebleven bedrag bestaat een kans dat diverse projecten met een gezamenlijk bedrag van € 3,3 miljoen pas in 2018 worden afgerond. Hiervoor zijn de volgende oorzaken aan te wijzen:

- Het zaakgericht werken loopt vertraging op, omdat in diverse domeinen teveel (ICT gerelateerde) veranderingstrajecten gelijktijdig lopen, waardoor de bedrijfsvoering in gevaar kan komen. Daarom is ervoor gekozen om de invoering van het zaaksysteem te temporiseren, waardoor ook een aantal afgeleide (deel)projecten met een bedrag van € 1,2 miljoen pas in 2018 worden afgerond.

- Een aantal wettelijke veranderingen zijn landelijk uitgesteld. Hierdoor kunnen de bijbehorende applicatie omgevingen niet worden veranderd. Projecten met een bedrag van € 0,6 miljoen worden pas in 2018 opgestart en afgerond.
- Een aantal projecten kent een late oplevering in de maanden november of december van dit jaar. Afhankelijk van mogelijke tegenvallers kan de opleverdatum van deze project naar 2018 worden verschoven. Het gaat over € 1,5 miljoen.

R.09 Lagere kapitaallasten agv onderbenutting overige investeringen - € 464.000 (toe te voegen aan de BR Kapitaallasten)

Er ontstaat een voordeel op de rentekosten van nieuwe leningen, die samenhangen met de investeringen die in 2017 worden gerealiseerd. Op basis van de tot nog toe gerealiseerde (nieuwe) leningen en de verwachting dat het MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) in de tweede helft van 2017 volledig wordt gerealiseerd, bedraagt dit voordeel circa € 464.000 (aanname nieuwe leningen gemiddeld over 90 dagen).

R.09 Meeropbrengsten lokale heffingen - € 750.000 voordeel (incidenteel)

Voor 2017 wordt een meeropbrengst lokale heffingen verwacht. Deze meeropbrengst is als volgt opgebouwd:

- Meeropbrengst onroerende zaakbelastingen woningen en niet-woningen € 550.000. Deze meeropbrengst wordt voornamelijk veroorzaakt door de afwikkeling van voorgaande belastingjaren.
- Meeropbrengst afvalstoffenheffing € 100.000. De meeropbrengst op afvalstoffenheffing is het gevolg van een grotere toename van het aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden.
- Meeropbrengst rioolheffing woningen en niet-woningen € 100.000. Deze meeropbrengst wordt voornamelijk veroorzaakt door de afwikkeling van voorgaande belastingjaren.

R.09 Onvoorzien en strikt onvermijdbaar - € 520.000 voordeel (incidenteel)

Tot en met het opstellen van deze Turap (halverwege dit jaar) is geen beroep gedaan op deze budgetten ter waarde van in totaal € 1.039.000 (€ 272.000 onvoorzien en € 767.000 strikt onvermijdbaar). De helft (€ 520.000) kan daarom ingeraamd worden ten gunste van de algemene reserve.

R.09 Doorrekening nieuwe CAO - € 428.000 voordeel (incidenteel)

In de perspectiefnota is aangegeven dat de stijgende salariskosten en afgesproken indexeringen een behoorlijke impact hebben op het financiële beeld. Inmiddels is een nieuwe CAO gesloten, die voor 2017 een minder groot negatief financieel effect heeft op de Arnhemse begroting, dan bij de perspectiefnota werd ingeschat. Dit wordt opgelost door een begrotingswijziging bij de MJPB 2018-2021.

R.09 Looncompensatie gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen - € 317.000 voordeel (incidenteel)

Na de verdeling is gebleken dat voor 2017 circa € 317.000 overblijft als gevolg van voordelige afrekeningen looncompensatie ten opzichte van de begroting, in relatie tot de gemeenschappelijke regelingen en gesubsidieerde instellingen.

R.09 Dividend BNG - € 243.000 voordeel (incidenteel)

De BNG heeft bekend gemaakt dat de netto winst over het boekjaar 2016 € 369 miljoen bedraagt. Als aandeelhouder levert dit de gemeente Arnhem € 814.000 op. Ten opzichte van € 571.000 in de MJPB voor 2017 een voordeel van € 243.000.

R.09 Vrijval structureel budget lening OHRA irt Gelredome - € 198.000 voordeel (structureel)

De verplichting aan OHRA in relatie tot het Gelredome is in 2016 afgekocht (verwerkt als incidentele overschrijding in het jaarverslag). Daarmee is het structurele begrotingsbudget vanaf 2017 vrijgevallen. Daarvoor was tot dusver geen begrotingswijziging gemaakt. Dit wordt opgelost bij de MJPB 2018-2021.

W.01-08 Onderbesteding transformatiebudget Teams leefomgeving - € 1.600.000 voordeel (toe te voegen aan de BR Noodfonds)

De Teams leefomgeving zijn nog te kort operationeel om dit grote budget volgens de gestelde doelen (transformatie van gespecialiseerde hulp naar algemene voorzieningen) te besteden.
Bovendien werden de middelen tot nu toe vooral toegekend aan de zorgaanbieders zelf om bovengenoemd doel te realiseren. In de praktijk is gebleken dat dit niet in alle gevallen heeft geleid tot een verandering of substitutie van het zorgaanbod.
De Teams leefomgeving hebben inmiddels gekozen voor rechtstreeks wijkgebonden inzet van deze middelen: versterking of anderssoortige inzet van de algemene voorzieningen als preventie voor inzet van gespecialiseerde zorg.

W.01-08 Onderbenutting vrij besteedbaar budget Teams leefomgeving - € 540.000 voordeel (incidenteel)

Bij de start van de Teams leefomgeving zijn uitvoeringsplannen gemaakt waarin afspraken zijn vastgelegd over de gelden binnen een wijkprogramma. Een bedrag van gemiddeld circa € 300.000 per wijkprogramma is als "vrij besteedbaar" bestempeld. Het uitgangspunt van Van Wijken Weten is om in samenspraak met bewoners en op basis van de opgaven in hun eigen woon- en leefomgeving, de voor de wijk beschikbare middelen in te zetten. Dit is een intensief traject dat inmiddels vol op gang is gekomen. De 'vrij besteedbare' middelen maken het voor teams en bewoners mogelijk om slagvaardig in te springen op behoeften binnen hun wijk. De middelen zijn beschikbaar gemaakt binnen het wijkprogramma, met name uit de onderdelen Participatie, SSO (Samenlevingszaken, Sport en Opvoeding) en Buitengewoon Beter. In totaal betreft dit € 2,4 miljoen voor alle wijkprogramma's.
De verwachting is een onderbenutting van circa € 540.000 in het jaar 2017 (1/5 van het totaalbudget). Reden hiervoor is de opstart van de teams in het jaar 2017, waardoor plannen niet meteen tot uitvoering kunnen komen. Het merendeel (4/5) wordt naar verwachting wel door de teams besteed. De meeste uitgaven staan gepland in de tweede helft van 2017. De teams besteden dit met name aan: wonen en woonomgeving (verkeersaanpassingen, verkeersveiligheid, beperken wateroverlast, herinrichting/bestrating, inrichting openbare ruimte), samenleven en ontmoeten (sociaal, cultuur, jeugdprojecten, actief bezoeken van mensen met een uitkering), sporten en spelen.

W.01-08 Onderbesteding wijken transitiebudget - € 300.000 voordeel (toe te voegen aan de BR Taakmutaties - Gemeentefonds)

De invoering van wijksturing per 1 januari 2017 is een majeure opgave. Het budget was oorspronkelijk bedoeld voor de periode mei 2015 tot en met december 2016. De kosten worden met name gemaakt voor de vervanging van medewerkers die direct al in de wijken aan de slag gaan en hun huidige werk achterlaten, alsmede voor de inzet van projectmanagement. De invoering loopt langer door dan 31 december 2016. Voor het neerzetten van de Teams leefomgeving is drie jaar uitgetrokken. Op dat moment moet helder zijn of de Teams leefomgeving de beoogde resultaten ook daadwerkelijk neerzetten.
De twee onderdelen waar het invoeringsbudget op wordt ingezet zijn capaciteit en kwaliteit. De invoering van wijksturing is gekoppeld aan de doorontwikkeling van de kernorganisatie. Deze is niet per 1 januari aanstaande afgerond, met als gevolg dat de (projectleiders)kosten langer doorlopen: in ieder geval tot 31-12-2018 (waar nuttig in combinatie met de kernorganisatie).
Van het oorspronkelijke budget ad € 1,5 miljoen is eind 2017 mogelijk nog circa € 300.000 beschikbaar. In de loop van 2017 wordt voorgesteld dit door te schuiven naar 2018 met het raadsvoorstel "Voorlopige jaarafsluiting" (onderdeel niet-bestede middelen).

3.3 Toelichting op de nadelige afwijkingen

R.00 Inhuur publieke dienstverlening - € 250.000 nadeel (te onttrekken aan de BR Frictiekosten)

Deze afwijking bestaat uit een nadeel van € 100.000 in verband met extra inhuur om de sterke toename van het aantal verstrekte producten (reisdocumenten en rijbewijzen) te verwerken bij vertraagde digitalisering. Daarnaast is er een extra nadeel van € 150.000 door inhuur als gevolg van langdurig ziekteverzuim.

R.00 Extra kosten voor vervanging en wachtgeld - € 175.000 nadeel (structureel)

In verband met ziekte en daaruit voortvloeiend vertrek van de burgemeester zijn er extra kosten voor vervanging en wachtgeld. Het knelpunt wordt in de loop van 2017 opgelost door middel van een begrotingswijziging ten laste van de algemene middelen.

R.02 Schade Willemstunnel en parkeergarage Arnhem Centraal - € 300.000 nadeel (te onttrekken aan de BR Vastgoed)

In de overgang tussen de Willemstunnel en de parkeergarage van Arnhem Centraal is schade aan de constructie aan het licht gekomen. In de tunnel is direct een tijdelijke ondersteuning aangebracht in de vorm van twee kolommen. De situatie is hiermee door deskundigen vooralsnog als voldoende veilig beoordeeld. De gemeente heeft een onafhankelijk adviesbureau gevraagd onderzoek te doen naar zowel de oorzaak als naar een deugdelijke, definitieve oplossing. Dit onderzoek loopt. Voor nu is de inschatting dat de onderzoeks- en herstelkosten maximaal € 300.000 kunnen gaan bedragen. Dekking kan vanuit de bestemmingsreserve Vastgoed plaatsvinden. Onder andere voor dergelijke calamiteiten is deze reserve in het leven geroepen. Los daarvan wordt geprobeerd om de schade te verhalen op verantwoordelijke partijen.

R.05 Musis: renovatie en nieuwbouw - € PM nadeel (incidenteel)

Op 18 juli 2017 is de Raad geïnformeerd over de voortgang van het project renovatie en nieuwbouw van Musis Sacrum. Hierbij werd onder meer de volgende informatie verstrekt: "In de afgelopen maanden heeft de aannemer de renovatie van de oude zaal ter hand genomen. Echter door onder meer de stijgende grondstofprijzen, stijgende kosten van onderaannemers en de overmacht van asbest wordt het ook voor de aannemer wel een spannende zaak om binnen de kaders te blijven. Vooralsnog kijken we op een projectbudget van € 20 miljoen aan tegen een mogelijke overschrijding van enkele tonnen. De omvang van de eventuele overschrijding zal in de komende periode zijn beslag krijgen. Een eventuele overschrijding zal, zoals besloten in het aangenomen amendement "Hand op de knip", geen effect hebben op de beschikbare middelen voor renovatie van de schouwburg en het college zal in lijn met het amendement hierop terugkomen in de Najaarsrapportage Grondexploitatie en investeringsprojecten Gebouwen of zoveel eerder als nodig." In deze Turap wordt een eventueel financieel resultaat op het project renovatie en nieuwbouw Musis dan ook als PM vermeld.

R.06 Sociaal domein - € 3.683.000 nadeel (te onttrekken aan de BR Noodfonds)

Het verwachte nadelige saldo op het sociaal domein is opgebouwd uit de volgende posten:

Nadelen

- Hogere zorgkosten door toename zorgtoewijzingen, indexering tarieven, overgangsregeling kapitaallasten Awbz, nagekomen kosten 2016 - *€ 5.492.000 nadeel (structureel).*

  Binnen het sociaal domein Jeugd / Wmo nieuwe taken is sprake van diverse autonome en structurele ontwikkelingen waardoor de kosten toenemen. Naast indexeringen (onder andere binnen de overgangsregeling kapitaallasten AWBZ en de tarieven) betekenen ook structurele ontwikkelingen binnen de Wet Langdurige Zorg (extramuralisering) een verschuiving van zorg naar de Wmo en dus naar de gemeenten. De verwachting is dat de kosten in de komende jaren hierdoor verder zullen toenemen en dat deze stijging niet volledig binnen de transformatie van de zorg (afschaling zorgzwaarte) kan worden opgevangen. In de MJPB 2018-2021 worden daarom structurele middelen aan het beleidsveld toegevoegd. Voor 2017 is de verwachting dat bovengenoemde ontwikkelingen voor 2017 resulteren in een structureel nadeel van € 4.892.000. De rijkskorting op de Hulp bij Huishouden (32% per 1 januari 2015) kon in voorgaande jaren opgevangen worden door overschotten binnen de woonvoorzieningen, rolstoelen en vervoersvoorzieningen en het budget herindicaties. Voor 2017 wordt per saldo op deze onderdelen een tekort verwacht van € 480.000. Het geprognosticeerde tekort 2017 op het doelgroepenvervoer bedraagt € 120.000, oplopend naar € 500.000 vanaf 2019. Deze tekorten moeten vanaf 2018 worden gedekt vanuit de transformatieopgave binnen het sociaal domein.

- Verlaging landelijk vastgestelde maximale waarden binnen de Eigen bijdrage systematiek - *€ 641.000 nadeel (structureel).*

  Het kabinet heeft ervoor gekozen (septembercirculaire 2016) om de landelijk vastgestelde maximale waarden van de parameters binnen de eigen bijdrage systematiek per 1 januari 2017 in het voordeel van cliënten aan te passen. Deze maatregel is van invloed op alle huishoudens die een eigen bijdrage voor een maatwerkvoorziening op grond van de Wmo 2015 betalen.

Voordelen

- Onderbesteding innovatiebudget kernorganisatie + terugvordering 2015 - *€ 1.800.000 voordeel (incidenteel).*

  Dit betreft het Arnhemse gedeelte in de regionale en lokale innovatieprojecten (€ 1.600.000) met betrekking tot afschaling in zorgzwaarte (van dure specialistische zorg naar goedkopere specialistische zorg). Voor 2017 zijn geen nieuwe projecten gestart, ook omdat een deel van de in voorgaande jaren gestarte projecten nog lopen. Op basis van de verantwoording van de ingediende eindevaluaties 2015 van organisaties is € 200.000 als terugvordering opgenomen.

- Onderbesteding post bedrijfsvoering sociaal domein - *€ 650.000 voordeel (incidenteel).*

R.06 Bijdrage Arnhem aan GR Presikhaaf Bedrijven - totaal € 1.292.000 + PM nadeel

Het geprognostiseerde resultaat GR Presikhaaf Bedrijven is opgebouwd uit verschillende onderdelen. Deze posten liggen in het verlengde van het raadsbesluit van 19 juni jongstleden (Zienswijze gemeenteraad Arnhem inzake concept-begroting 2018 Presikhaaf Bedrijven).

- Lager tarief per persoon (SW en BW in arbeidsjaren) t.o.v. Arnhemse begroting: € 380.000 voordeel
  In de perspectiefnota is het budget t.b.v. GR Presikhaaf Bedrijven met € 2.283.000 opgehoogd n.a.v. de actuele prognose van de benodigde bijdragen voor SW-ers en BW-ers (inwoners met een indicatie Sociale Werkvoorziening of Begeleid Werkers). Door deze budgetophoging is het gemelde nadeel uit Turap-1 voor dit onderdeel niet meer van toepassing. Voor 2017 is het budget hiermee opgehoogd naar € 34.870.000.

  Deze prognose is gebaseerd op het gemiddelde tarief per persoon (SW en BW in arbeidsjaren) aan de hand van de realisatie in de jaren 2014 t/m 2016.

- Overig resultaat Presikhaaf bedrijven: € 143.000 voordeel
  Het overige resultaat wordt met name veroorzaakt door een positief resultaat uit productie en verloning.

- Boeterente: € 1.322.000 nadeel
  Boeterente van € 2.500.000 in verband met tussentijdse aflossing van lopende leningen. Het aandeel Arnhem bedraagt 52,89%. Dit nadeel wordt gedekt uit de bestemmingsreserve Noodfonds.

- Verkoop van onroerend goed: € 493.000 nadeel
  Dit bestaat uit een te verwachten boekverlies van € 932.000 op vastgoed als gevolg van de verkoop van het onroerend goed. Het aandeel Arnhem bedraagt 52,89%. Dit nadeel wordt gedekt uit de bestemmingsreserve Noodfonds.

- Frictiekosten personeel: € PM
  Op 29 mei 2017 stemde de gemeenteraad unaniem in met het voorstel om de oprichting van de publieke sociale onderneming Scalabor (voorheen Werkbedrijf Arnhem) voor te bereiden. Met Scalabor wil de gemeente Arnhem in de positie komen om de bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf Bedrijven (PHB) over te nemen. Naar onze overtuiging ontstaan hiermee de beste perspectieven op het behouden en uitbouwen van werkgelegenheid, een soepele transformatie van het huidige PHB, het beperken van ontmantelings- en frictiekosten en een meer eenduidige sturing op de bedrijfsresultaten en maatschappelijke prestaties.

  Inschatting is dat een deel van het reguliere personeel van PHB niet meegaat naar Scalabor. Precieze omvang van de personele frictie is afhankelijk van het Scalabor-scenario waarop wordt ingezet: 50% of 100%-scenario. De deelnemende gemeenten hebben de intentie uitgesproken om SW-diensten te willen inkopen bij Scalabor. Daarmee is het opportuun om op het 100%-scenario in te zetten. Dit scenario leidt tot minder grote personele fricties.

  In het kader van de gesprekken tussen PHB en Scalabor over de overname van bedrijfsactiviteiten is het de wederzijdse inzet om de voorziene reorganisatie in 2017 (op weg naar Scalabor) nog 'onder de vlag' van PHB te laten plaatsvinden. Scalabor krijgt dan een 'schone lei' overgedragen.
  Consequentie hiervan is dat PHB de personele frictie in 2017 moet nemen. Deze post wordt in de voorliggende Turap nog op PM gehouden, omdat in het derde kwartaal van 2017 een actualisatie en precisering voorzien wordt van de momenteel globaal ingeschatte frictiekosten die zijn afgestemd op het Scalabor-scenario.

R.06 Resultaat op Beschermingsbewind/BooM - € 970.000 nadeel (structureel)

De verwachting is dat het aantal inwoners, aan wie de gemeente bijzondere bijstand verstrekt voor kosten Beschermingsbewind in 2017, wederom toeneemt. Dit in plaats van de veronderstelling in de businesscase dat het aantal inwoners met bijzondere bijstand af zou nemen. Nu blijkt dat de veronderstellingen en uitgangspunten uit de businesscase niet juist waren, met verwijzing naar de raadsbrief d.d. 18 juli 2017. Er wordt een financieel nadeel van € 970.000 verwacht.

Allereerst is de constatering dat het aantal verwijzingen van inwoners naar beschermingsbewind nog steeds toeneemt. Het is nauwelijks mogelijk hierop als gemeente invloed te krijgen. Een inwoner vraagt beschermingsbewind aan bij de rechtbank. Pas na toekenning door de rechter meldt hij/zij zich (bij onvoldoende eigen inkomen) bij de gemeente. Bij onvoldoende draagkracht heeft de inwoner recht op bijzondere bijstand.

Tevens blijkt dat, ondanks intensieve interventies, slechts een beperkt aantal inwoners doorstroomt van beschermingsbewind naar Budget ondersteuning op Maat (BooM). Alle bewindvoeringskantoren zijn aangeschreven klanten voor te dragen voor een eventuele overdracht. Het aantal reacties hierop was minimaal en de bereidheid tot samenwerking eveneens (enkele positieve uitzonderingen daargelaten).

Aangezien de aannames in de businesscase niet juist zijn, wordt een structureel fors tekort verwacht voor de komende jaren. Dit tekort en de maatregelen worden nader in beeld gebracht. Vervolgens wordt voorgesteld om dit tekort al in het verloop van 2017 te dekken vanuit de algemene middelen door middel van een begrotingswijziging bij de MJPB 2018-2021.

R.06 Daling rente inkomsten Sociale Bank Centraal Gelderland - € 600.000 nadeel (structureel)

Het aantal kredietaanvragen is de afgelopen jaren nagenoeg hetzelfde gebleven. De gemiddelde kredietsom is echter licht gedaald, wat resulteert in minder rente inkomsten. De aanvragen zijn echter complexer geworden door meer schulden. Het werk is daardoor niet minder geworden. Door de digitalisering blijft het met de huidige bezetting acceptabel. De betalingsachterstanden nemen eveneens toe, zodat ook op het gebied van debiteurenbeheer alle inzet nodig blijft.
In 2016 is de positionering van de Sociale Bank Centraal Gelderland onderzocht. In februari 2017 heeft het college het besluit genomen om de werkzaamheden van de Sociale Bank Centraal Gelderland over te dragen aan een andere sociale bank. Op dit moment worden onderhandelingen gevoerd met de overnemende partij. Hierbij wordt een integrale afweging gemaakt waarbij gekeken wordt naar de kredietportfeuille en de overname van personeel. De geplande ingangsdatum van de overname is 1 januari 2018, maar gelet op de onderhandelingen kan dit nog opschuiven. De overname heeft geen effect op het vermelde tekort over 2017.

R.06 Nadelige afrekening regiocontract 2012-2015 (Participatie) - € 295.000 nadeel (incidenteel)

Bij de afrekening van het regiocontract 2012-2015 is gebleken dat de gemeente ter waarde van circa € 3.080.000 aan bestedingen heeft gedaan in overeenstemming met de afspraken die daarover met de Stadsregio Arnhem Nijmegen zijn gemaakt. De totaal begrote contractsubsidie betrof een hoger bedrag, namelijk € 3.375.000. Het verschil is als nadeel verwerkt in de exploitatie op het programma Participatie, aangezien het regiocontract met name betrekking had op projecten die onder Participatie vielen.

R.06 BUIG - € 114.000 nadeel (incidenteel)

In de begroting voor de BUIG uitkeringen 2017 is, op basis van landelijke ontwikkelingen, rekening gehouden met een lichte daling van het aantal bijstandsuitkeringen. Gezien het feit dat het aantal uitkeringen over de eerste maanden van 2017 licht is gestegen, wordt een tekort op de begroting verwacht van € 114.000. Dit geeft opnieuw aanleiding om extra in te zetten op een meer wijkgerichte benadering. Het inzetten van het arbeidsontwikkelbedrijf Scalabor moet tot meer uitstroom uit de uitkering leiden.

R.08 ODRA extra kosten toegenomen volume - € 200.000 nadeel (incidenteel)

Als gevolg van meer bouwaanvragen door de herstellende bouw wordt een overschrijding van de kosten verwacht van naar schatting € 100.000 tot € 250.000, omdat de ODRA meer uren moet maken om de vergunningsaanvragen af te kunnen handelen. De gemeente Arnhem zal het bestuur van de ODRA voorstellen een extern onderzoek naar mogelijke besparingen in de bedrijfsprocessen te laten uitvoeren, om deze hogere kosten binnen de begroting op te kunnen vangen. Naar verwachting zal dat niet eerder dan in 2018 resultaat opleveren.

R.09 Wachtgeld en WW - € 1.600.000 nadeel (te onttrekken aan de BR Frictiekosten en de balansvoorziening voor personele risico's)

Door een toename van het aantal wachtgelders en ww-ers onder andere in verband met de reorganisatie van 2013 is de uitkering gestegen. Voor 2017 wordt een tekort verwacht van € 1,6 miljoen. Dit tekort wordt geheel opgevangen, omdat een bedrag van € 1,1 miljoen reeds is voorzien op de balans (voorziening voor personele risico's). Voor het resterende deel van € 0,5 miljoen kan de BR Frictiekosten (Bedrijfsvoering) worden gebruikt.

R.09 Indexatie sociale premies per 1-1-2017 Sportbedrijf Arnhem - € 130.000 nadeel (structureel)

Bij het opstellen begin 2016 van de eerste begroting van Sportbedrijf Arnhem B.V. is nog geen rekening gehouden met de stijging van de werkgeverslasten per 1-1-2017. Het tekort van € 130.000 structureel, wordt dan ook gecompenseerd met een begrotingswijziging bij de MJPB 2018-2021.

R.09 Meerkosten Sociaal statuut De Connectie - € PM nadeel (incidenteel)

Op 1 juli 2017 is bedrijfsvoersingsorganisatie De Connectie voor de gemeenten Arnhem, Renkum en Rheden officieel van start gegaan. Het betreffende personeel van de gemeente Arnhem is ingaande 1 juli 2017 overgegaan naar De Connectie. Ten behoeve van deze overgang is een specifiek Sociaal statuut opgesteld, waarin afspraken zijn gemaakt over de rechten en plichten van medewerkers. Het Sociaal statuut leidt op een aantal elementen tot meerkosten, die grotendeels binnen de begroting worden opgevangen. De afkoop van verlofrechten leidt tot een incidenteel nadeel. Dit nadeel wordt gedeeltelijk gedekt uit de voorziening spaarverlof, voor het overige zal dit ten laste komen van het resultaat.

W.01-08 Tariefstijgingen bij aanbestedingen wijkonderhoud, afvalinzameling en afvalverwerking - € 460.000 nadeel (incidenteel)

Deze prijsstijgingen hebben betrekking op een totaal contractvolume van circa € 14 miljoen. In de begroting 2017 wordt geen rekening gehouden met indexering van prijzen. De op de aanbesteding van toepassing zijnde indexeringen laten een stijging zien. Daarnaast is een aantal onderdelen recent opnieuw aanbesteed, wat ook heeft geleid tot hogere kosten. Van het tekort heeft € 130.000 betrekking op Afval. Er is tevens een BR Afval, echter dit tekort op afval kan niet hieruit worden gedekt, omdat deze middelen reeds volledig bestemd zijn.

3.4 Totaaloverzicht van de taakstellingen met toelichting

Van het overzicht van de taakstellingen in 2017 (€ 22,3 miljoen, MJPB 2017-2020 Totaaloverzicht bezuinigingen) wordt naar verwachting het merendeel (€ 19,4 miljoen, 87%) ingevuld in 2017. Het restant wordt ingevuld in de MJPB 2018-2021.

3.5 Investeringen

In de gemeente Arnhem wordt jaarlijks het Meerjarig Investerings Plan (MIP) in de meerjarenprogrammabegroting (MJPB) geactualiseerd. In deze Turap wordt gerapporteerd over de voortgang van de voor 2017 voorgenomen investeringen, dus nieuwe investeringen van 2017 en vanuit voorgaande jaren naar 2017 doorgeschoven investeringen.

In onderstaande tabel staan de reeds gerealiseerde uitgaven op investeringsprojecten per peildatum 1 juli 2017.

Nr.	Omschrijving	Kredietbedrag MIP 2017-2020	Aandeel in planning	Realisatie €	Realisatie %
					Bedragen x €1.000
R1	Veiligheid	60	0%	71	119%
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	9.707	15%	1.141	12%
R3	Economie	3.500	5%	3.500	100%
R4	Educatie	3.261	5%	1.789	55%
R5	Cultuur, recreatie en sport	18.030	28%	11.447	63%
R6	Participatie en maatschappelijke ondersteuning	10	0%	7	68%
R7	Gezondheid en Milieu	13.566	21%	4.051	30%
R9	Financiën en Bedrijfsvoering	15.791	25%	953	6%
Totaal		**63.926**	**100%**	**22.959**	**36%**

Uit dit overzicht blijkt dat de meeste investeringen gepland zijn in de reguliere programma's R5 (Cultuur, recreatie en sport), R7 (Gezondheid en Milieu) en R9 (Financiën en Bedrijfsvoering). De kredieten in het programma R5 betreffen voornamelijk de verbouwing van Musis Sacrum, in R7 is het vooral het GRP en het omgekeerd inzamelen. De kredieten in R9 zijn vooral voor automatisering.

Bijzondere ontwikkelingen omgekeerd inzamelen (R.07)

Voor de invoering van Omgekeerd Inzamelen is in het jaar 2017 een investeringskrediet beschikbaar van € 2,8 miljoen. De verwachting is dat in 2017 het krediet met een bedrag van € 0,3 miljoen zal worden overschreden.
De belangrijkste oorzaken van het geprognotiseerde tekort:

- Meerkosten bij de aannemer door vertraging bij het plaatsen van ondergrondse containers als gevolg van de vele ontvangen en te beantwoorden zienswijzen in het bewonersparticipatietraject;
- Er zijn meer ondergrondse containers voor huishoudelijk afval nodig dan destijds geraamd;
- Meerkosten bij plaatsing containers door (a) noodzaak aanpassing verharding ten behoeve van goede bereikbaarheid container en (b) door aanwezigheid verontreinigde grond;
- Meerkosten voorbereiding invoering Omgekeerd Inzamelen in Binnenstad. De keuze van locaties voor ondergrondse containers in de Binnenstad vergt meer inspanningen dan voorzien door de aanwezigheid van diverse andere openbare ruimte projecten en de noodzakelijke afstemming met de inzameling van bedrijfsafval.

Voor 2018 is een investeringskrediet beschikbaar van € 0,3 miljoen voor ondergrondse containers. Verwacht wordt dat van dit krediet € 0,2 miljoen zal overblijven. Per saldo over 2 jaren wordt dus een overschrijding op het investeringskrediet verwacht van circa € 0,1 miljoen.

Totaalanalyse
Gemiddeld genomen ligt de realisatie van de investeringen in deze Turap op 36%. De lagere realisatie wordt voornamelijk veroorzaakt door nog te maken boekingen bij de verbouwing van Musis (programma R5), van investeringen in rioleringsvoorzieningen (programma R7) en in automatisering (programma R9).
Van de verbouwing van Musis waarvoor een kleine overschrijding (zie nadeel Musis verbouwing) wordt verwacht, zijn veel kosten nog niet gefactureerd. Een deel van de investeringen in rioleringen wordt gepleegd in gecombineerde projecten met o.a. wegreconstructies. De werkelijke hoogte van de bestedingen ten laste van de kredieten voor het GRP zijn nog niet bekend. Pas bij het opmaken van de cijfers voor het jaarverslag worden de kosten verdeeld en toegerekend aan de beschikbare kredieten. Hiermee rekening houdend ligt de werkelijke realisatie in investeringsprojecten binnen programma R7 hoger dan de gerapporteerde 30%.

Bij de investeringen in automatisering (R9) spelen grofweg twee ontwikkelingen:

1. De investeringen in hardware en een deel van de software worden gedaan door De Connectie. In de administratie van de gemeente Arnhem zijn deze niet zichtbaar. Hierbij gaat het globaal om kredieten van € 6 à 7 miljoen.
2. Een aantal projecten wordt pas in het eind van 2017 afgerond of mogelijk zelfs doorgeschoven naar 2018. Voor deze projecten zijn nog geen kosten opgenomen in de administratie van de gemeente.

Rekening houdend met deze aanvullingen is de reële onderuitputting van investeringskredieten kleiner dan de tabel puur cijfermatig aangeeft. Informatie op een lager detailniveau per programma is opgenomen in de Bijlage investeringen.

Bijlage doelen en prestaties

Hieronder is een overzicht opgenomen van de doelen en prestaties die niet op schema lopen, inclusief toelichting.

Doelen of prestatie-indicatoren	Resultaat	Toelichting
V2 Transformatie sociaal domein		
Vraag- en wijkgericht gestuurd aanbod	Gedeeltelijk op koers	Samenwerking teams leefomgeving en sociale wijkteams begint op gang te komen en van daaruit wordt wijkgericht aanbod verder vorm gegeven.
Resultaatgerichte bekostiging	Niet op koers	Resultaatgerichte bekostiging dient regionaal opgepakt te worden, daarin is vertraging ontstaan.
Preventie versterken	Gedeeltelijk op koers	Samenwerking teams leefomgeving en sociale wijkteams begint op gang te komen en van daaruit wordt preventie verder vorm gegeven.
V3 Sm@rt Arnhem		
Kostenbesparing door datagedreven sturing	Gedeeltelijk op koers	Achterstand ontstaan door: - een passende methodiek vinden voor andere manier van kijken - veranderingen in de omgeving van projecten waardoor stakeholders (bv. wijkteams leefomgeving) lastiger te identificeren en aan te sluiten zijn. - Pilots hebben een hoog experimenteel karakter waardoor onvoorspelbare belemmeringen opgeworpen kunnen worden.
Optimale werking van ketens	Gedeeltelijk op koers	
Data-uitwisseling met partners in de stad	Gedeeltelijk op koers	
Effectief beleid door datagedreven sturing	Gedeeltelijk op koers	
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening		
Digitalisering publieke dienstverlening	Gedeeltelijk op koers	Centrix (leverancier) is niet op koers. Landelijke Pilot digitalisering rijbewijzen is uitgesteld tot juli 2018. Operatie BRP is stop gezet door het ministerie.
T02 Burgerzaken		
Resultaat pilot digitale aanvraag van rijbewijzen;	Wijkt substantieel af	Landelijk uitgesteld
Resultaat pilot invoering eID;	Wijkt substantieel af	Landelijk uitgesteld
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat		
T21 Verkeer en vervoer		
Groot onderhoud hoofdstructuur	Wijkt substantieel af	Uitvoering groot onderhoud aan de Groningensigel, Oude Zevenaarsweg en Velperweg wacht op visieontwikkeling.
R4 Educatie		
Integrale huisvestingsplannen onderwijs	Gedeeltelijk op koers	Het IHP is in juni 2017 door de raad vastgesteld en met de uitvoering wordt gestart.
Overeenkomst met schoolbesturen over overdracht onderwijshuisvesting	Niet op koers	Het traject rond de totstandkoming van het IHP is duidelijk geworden dat de besturen van de basisscholen deze ambitie niet per sé delen. Zij hebben aangegeven met het huidige IHP een dusdanig goed afsprakenkader te hebben vastgelegd over en weer, dat doordecentralisatie voor hen op dit moment geen meerwaarde meer heeft en zelfs ongewenst is.
Geschikte gymlokalen voor breder gebruik	Gedeeltelijk op koers	In de tweede helft van 2017 wordt een inventarisatie gedaan. De eventuele financiële gevolgen hiervan zullen ook op het onderwijshuisvestingsbudget drukken en moeten te zijner tijd beoordeeld worden.
T42 Onderwijshuisvesting		
Kostenbesparing op het leerlingenvervoer	Wijkt in lichte mate af	Het budget doelgroepenvervoer is onderdeel van het totale budget sociaal domein.
Aanbod formele educatie in samenhang met informele educatie ontwikkelen	Gedeeltelijk op koers	Per 1 september 2017 is de informele aanbieder Prago gestart. Daarnaast wordt er in de kerngroep laaggeletterdheid hard gewerkt aan (meer) informeel aanbod. Het streven is om op 1 januari 2018 te starten met extra informeel aanbod.
R5 Cultuur		
Renovatie/verbouwing van Stadstheater Arnhem	Gedeeltelijk op koers	Project wordt opgepakt in het kader van de ontwikkeling van de Lauwersgrachtalliantie.
Uitbreiding uiterwaardenpark Meinerswijk	Gedeeltelijk op koers	Bestemmingsplan vertraagd
Verminderen van hitteplekken en stimuleren van stadslandbouw	Gedeeltelijk op koers	Het verminderen van Hitteplekken ligt op koers, het stimuleren van stadslandbouw ligt het aantal initiatieven iets achter op schema
T51 Sportbeleid en activering		
Verhoging % sportdeelname	Wijkt in lichte mate af	De laatste metingen hebben een lichte daling laten zien, pas over twee jaar een nieuwe meting gepland.
T53 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		
Samenwerking Jacobiberg en Huis van Puck	Wijkt in lichte mate af	Er is een andere samenwerkingspartner gevonden met Luxor Live en Willemeen in het per 1-12018 beoogde popplatform.
T55 Cultureel erfgoed		
Resultaat onderzoek gezamenlijk regionaal depot	Wijkt in lichte mate af	College heeft op 21/3 ingestemd met een depot voor de gemeentelijke kunstcollectie en archeologische collectie in de ruimte onder de nieuwe vleugel van Museum Arnhem. Bij MJPB wordt investeringskrediet vernieuwbouw museum verhoogd. De optie van een regionaal depot verlaten. De ambitie om inhoudelijk kennis te delen blijft onverminderd overeind.
T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		
Uitbreiding uiterwaardenpark Stadsblokken/Meinerswijk	Wijkt in lichte mate af	Bestemmingsplan vertraagd naar begin 2018
Ontwikkelingsresultaat landschapspark Schaarsbergen	Wijkt in lichte mate af	Het ontwikkel resultaat Schaarsbergen is vertraagd als gevolg van gebrek aan extern initiatief voor de invulling, draagvlak en de beschikbare capaciteit

Doelen of prestatie-indicatoren	Resultaat	Toelichting
R6 Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning		
Zoveel mogelijk Arnhemmers zijn economisch zelfstandig	Gedeeltelijk op koers	Een groep uitkeringsgerechtigden die langdurig afhankelijk is van een PW-uitkering moet de stap naar (betaald) werk nog zetten. Vanuit de wijkaanpak en de veranderopgave Doorbraak naar werk wordt een extra inspanning geleverd om deze groep aan het werk te krijgen.
T61 Samenkracht en burgerparticipatie		
Innovatief samenhangend aanbod in de wijk	Wijkt in lichte mate af	Samenwerking tussen de teams komt goed op gang
Realisatie quick wins uit nota "Integratie in de Arnhemse Vluchtelingenketen"	Gedeeltelijk op koers	4 van de zes quick wins zijn gerealiseerd; 2 quick wins zijn nog in ontwikkeling. De ontwikkeling website zit nu in eindfase. Dit project had wat opstartproblemen maar is nu goed op stoom. In november 2017 zal wederom een netwerkbijeenkomst georganiseerd worden (er waren er twee gepland in 2017). Er hebben wel meerdere kleinschalige bijeenkomsten plaatsgevonden tussen professionals, maatschappelijke organisaties en vrijwilligers en statushouders
T62 Wijkteams		
Verschuiving van specialistische voorzieningen naar algemene voorzieningen	Wijkt in lichte mate af	Is een start mee gemaakt en zal komende jaren verder tot uitvoering worden gebracht
T63 Inkomensregelingen		
T66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		
Daling inzet WRV-voorzieningen door gebruik van meer (algemene) voorzieningen in de wijk	Wijkt in lichte mate af	De inrichting van meer algemene voorzieningen op wijkniveau ligt bij de wijkteams leefomgeving in samenspraak met de sociale wijkteams en de kernorganisatie. In het contract over de inkoop van hulpmiddelen per 1/1/2018 hebben de leveranciers de opdracht om scoolmobielpools als voorliggende voorzieningen te beheren en door te ontwikkelen.
Daling aantal gebruikers aangepast resp. doelgroepenvervoer door stimulering zelfstandig reizen, bijvoorbeeld met het OV	Wijkt in lichte mate af	De afschaling van maatwerkvervoer naar OV is de taak van de wijkteams. Hierop wordt actief ingezet. Daarnaast wordt er gewerkt aan het optimaliseren van de managementinformatie om meer zicht te krijgen op de afschaling van zorg en het gebruik van maatwerkvervoer.
T671 Maatwerkdienstverlening 18+		
Resultaat onderzoek HU vroegsignalering	Wijkt substantieel af	Besloten is om dit onderzoek niet uit te voeren
T672 Maatwerkdienstverlening 18-		
Preventief aanbod in de wijken versterken om het beroep op specialistische zorg te voorkomen of te verminderen	Wijkt in lichte mate af	Inzet van specialistische jeugdzorg verloopt via sociale wijkteams en via geautoriseerde verwijzers. Inzet van middelen voor preventief aanbod liggen bij Teams Leefomgeving. Afspraken maken over verschuiving inzet van specialistische jeugdhulp naar meer preventief aanbod heeft tijd nodig.
Resultaat pilots resultaatgerichte bekostiging met aanbevelingen in 2017	Wijkt substantieel af	Contracten sociaal domein zijn per 1-4-2017 belegd bij de MGR Centraal Gelderland. Resultaatgerichte bekostiging is onderwerp van gsprek tussen regiogemeenten, maar er heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden.
T681 Geëscaleerde zorg 18+		
Resultaat onderzoek capaciteit nachtopvang	Wijkt substantieel af	Onderzoek naar capaciteit werd niet noodzakelijk geacht door ketenpartners; portefeuillehouder accoord. Wel goede afspraken gemaakt over efficiënte benutting van beschikbare capaciteit.
T682 Geëscaleerde zorg 18-		
Meer inzet op preventie om het beroep om geëscaleerde zorg te voorkomen	Wijkt in lichte mate af	Inzet van specialistische jeugdzorg verloopt via sociale wijkteams en via geautoriseerde verwijzers. Inzet van middelen voor preventief aanbod liggen bij Teams Leefomgeving. Afspraken maken over verschuiving inzet van specialistische jeugdhulp naar meer preventief aanbod heeft tijd nodig.
R7 Gezondheid en milieu		
T72 Riolering		
Uitvoering GRP5 in 2017	Wijkt in lichte mate af	De hoogte van de investeringen zullen iets lager uitvallen dan geprognotiseerd in het MIP.
T73 Afval		
Omgekeerd inzamelen stadsbreed ingevoerd;	Wijkt in lichte mate af	Naar verwachting eind dit jaar gereed
Invoering DIFTAR	Wijkt substantieel af	Door het staken van de stemmen is er geen besluitvorming in juli geweest, dit wordt nu september.
R8 Wonen en ruimte		
T83 Wonen en bouwen		
Streefwaarde: 80% van de reguliere omgevings-vergunningen bouw met een afhandelingstermijn van 8 weken		Alleen gegevens per kalenderjaar.
Streefwaarde: 0 omgevingsvergunningen van rechtswege verleend wegens overschrijding fatale termijn		Alleen gegevens per kalenderjaar.

Bijlage investeringen

De inversteringsinformatie op detailniveau per programma is opgenomen in de navolgende tabel.

Nr.	Omschrijving	Kredietbedrag 2017	Realisatie %	€
R1	**Veiligheid**			
	Nieuwbouw brandweerkazerne			
	Nieuwbouw brandw.kazerne realisatiefae	60	119%	71
	Totaal programma	**60**	**119%**	**71**
R2	**Verkeer, vervoer en waterstaat**			
	Openbare verlichting			
	Ledverlichting hoofdwegen: armaturen ledsystemen	2.907	0%	0
	Openbare verlichting: Kabels	383	0%	0
	Openbare verlichting: LED projecten	0		3
	OV beheer	0		610
	Parkeren			
	Parkeermaatregelen straat	309	26%	81
	Parkeermaatregelen garages	310	0%	0
	Parkeerautomaten	70	10%	7
	PG Arnhem centraal	480	0%	0
	Parkeermaatregelen OR	222	65%	143
	Verkeersinfrastructuur/ -voorzieningen/ -regelingen			
	Verkeersinfrastructuur	1.430	15%	218
	Kunstwerken w.o. viaducten A325	933	10%	93
	Verkeerskrediet	540	9%	48
	Verkeersregelinstallaties	1.200	1%	7
	Openbaar vervoer Arnhem	100	25%	25
	Overige			
	Oppervlaktewater en havenbeheer	0		-98
	Wegen beheer	46	0%	0
	Planmatig onderhoud Vastgoed	778	1%	5
	Totaal programma	**9.707**	**12%**	**1.141**
R3	**Economie**			
	Arnhem International School			
	Arnhem International School	**3.500**	**100%**	**3.500**
	Totaal programma	**3.500**	**100%**	**3.500**
R4	**Educatie**			
	Onderwijshuisvestingsprogramma (OHP)			
	OHP Nog toe te delen	1.100	18%	200
	Huisvesting primair onderwijs	2.161	71%	1.524
	Huisvesting speciaal onderwijs	0		55
	Huisvesting en terreinen Natuurcentrum	0		10
	Totaal programma	**3.261**	**55%**	**1.789**

Nr.	Omschrijving	Kredietbedrag 2017	Realisatie %	Realisatie €
R5	**Cultuur, recreatie en sport**			
	Rozet			
	Afsluitfase	0		-56
	MSA			
	Verbouw ing Musis	13.513	59%	7.952
	Focus filmtheater			
	Realisatiefase	0		1.247
	Overige			
	Aankoop en onderhoud vastgoed	321	0%	0
	Slag om Arnhem	1.643	17%	280
	Voorzieningen in bossen en parken	30	20%	6
	Erfgoed			
	Eusebiuskerk	1.651	100%	1.651
	Uitbreiding en verbouw ing vastgoed	79	0%	0
	Sport			
	Zw embaden	0		177
	Binnensport algemeen	620	35%	214
	Buitensport			
	Sportgrasvelden	173	0%	0
	Overige investeringen	0		-23
	Totaal programma	**18.030**	**63%**	**11.448**
R6	**Participatie en maatschappelijke ondersteuning**			
	Kantoorinrichting 3 D's			
	Kantoorinrichting 3 D's	10	68%	7
	Totaal programma	**10**	**68%**	**7**
R7	**Gezondheid en Milieu**			
	Gemeentelijke Riolerings Plan	10.744	22%	2.356
	Ondergrondse containers (glas en papier)	912	9%	82
	Afvalplan 2012-2020	1.890	85%	1.612
	Planmatig onderhoud vastgoed	20	0%	0
	Totaal programma	**13.566**	**30%**	**4.051**
R9	**Financiën en Bedrijfsvoering**			
	HFZ Machines en installaties	300	0%	0
	HFZ Gereedschappen	133	5%	7
	HFZ Vervoermiddelen	263	24%	65
	HFZ Werkplekmeubilair	0		67
	HFZ Inrichting gebouw en en inventaris	400	11%	44
	HFZ Vastgoed	1.016	4%	45
	Belastingen en heffingen BAG-WOZ koppeling	0		32
	ICT Diverse hard- en softw are	11.929	4%	455
	IT Zaakgericht w erken (Eddie)	1.750	14%	239
	Totaal programma	**15.791**	**6%**	**953**
Totaal		**63.926**	**36%**	**22.959**

Perspectiefnota

2018-2021

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0900-1809
Fax: 026-3774830
E-mail: gemeente@arnhem.nl

GEMEENTE Arnhem

Inhoud

1 Inleiding 3
2 Input Perspectiefnota 4
2.1 Korte terugblik 4
2.2 Input uit raadsdebat 6
2.3 Input vanuit de wijken 8
2.3.1 Dit zeggen de bewoners…: 8
2.3.2 Dit zeggen de wijkteams…: 9
2.4 Staat van de stad 2016 11
2.5 Landelijke ontwikkelingen 14
3 Programma's met veranderopgaven 16
4 Het financiële perspectief 19
4.1 Het Economisch tij in Nederland 19
4.2 Ontwikkelingen gemeentefinanciën 19
4.3 Financieel perspectief Arnhem 21
4.3.1 Majeure beleidsontwikkelingen en de bijbehorende financiële consequenties 22
4.3.2 Bijstellingen en bedrijfsvoering 26
4.3.3 Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen 29
4.3.4 Verwachte ontwikkelingen 2017 30
4.4 Ontwikkeling van de financiële positie 30
Bijlage 1 Publieke waarden 32
Bijlage 2 Trends en ontwikkelingen 34
Bijlage 3 Veranderopgaven 2017 in relatie tot perspectief 2018-2021 39

1 Inleiding

Voor u ligt de Perspectiefnota 2018-2021. Deze is tot stand gekomen op basis van het debat in de gemeenteraad, de bijdragen uit de wijken via de wijkteams leefomgeving en de feiten uit het rapport 'Staat van de Stad'. Daarnaast moet rekening gehouden worden met mondiale, Europese en landelijke ontwikkelingen die ons dwingen tot een andere, meer flexibele manier van besturen. Denk bijvoorbeeld aan de klimaatverdragen van Parijs, de marktwerking in de zorg, de toegenomen mobiliteit zowel per auto als in het openbaar vervoer, de krimp in de regio, etc. Als gemeente moeten we meer dan ooit open staan voor initiatieven uit de samenleving. Daar is lef voor nodig. Lef om verschillen toe te staan en lef om systemen en standaarden los te laten. Besturen met oog voor de oplossing en minder sturen op beheersing en controle.

Aansluitend bij bovenstaande heeft de gemeenteraad bij de vorige perspectiefnota reeds uitgesproken dat zij de effectiviteit van het beleid wil beoordelen aan de hand van een aantal publieke waarden (zie bijlage 1). Enkele voorbeelden zijn: het economisch potentieel vergroten door vernieuwing en doorontwikkeling van bedrijvigheid, de kennis en deskundigheid uit de stad mobiliseren, Arnhem als dynamisch centrum in de regio, met een landelijke uitstraling vanwege de unieke historie en de mix van stedelijkheid in het groen en zelfredzame inwoners maar met een zorgzaam vangnet voor hen die het zelf niet redden.

Een belangrijk thema in deze perspectiefnota waar zowel vanuit de wijken als door de gemeenteraad belang aan wordt gehecht, is het voorkomen van armoede waarbij het accent ligt op de gevolgen van armoede voor kinderen. In het verlengde daarvan moet nog meer worden ingezet op mensen aan het werk krijgen, of op een andere wijze activeren. Arnhemmers moeten van de bank af. Zowel letterlijk als figuurlijk. De wijkteams krijgen hier een grotere rol in. Verder staat de economie in de regio Arnhem Nijmegen hoog op de prioriteitenlijst: meer bedrijven, betere infrastructuur en meer geld. Met andere woorden: een intensivering van de investeringsagenda in alliantie met Nijmegen en de Provincie. Energiebesparing krijgt een prominentere plek in het beleid voor duurzaamheid. Ook daarbij wordt over de gemeentegrenzen heen gekeken. Energiebesparing gaat hand in hand met de verduurzaming van de elektriciteitsvoorziening in het gebied Arnhem-Nijmegen

In de volgende hoofdstukken wordt u meegenomen in een terugblik op de afgelopen periode. We hebben daarbij vooral aan inwoners, bedrijven, instellingen en andere overheden gevraagd over wat zij goed vonden gaan in de afgelopen periode en wat er beter kan. Verspreid in de tekst zijn citaten opgenomen. Na een samenvatting van de input van de gemeenteraad, de wijken en de "Staat van de stad" worden uitwerking gegeven in de veranderopgaven voor de komende periode, gevolgd door wat e.e.a. betekent voor het financieel perspectief. De bijlagen zijn bedoeld als (achtergrond) informatie voor de Perspectiefnota en worden als zodanig niet ter besluitvorming voorgelegd.

2 Input Perspectiefnota

2.1 Korte terugblik

Voordat we overgaan tot de keuzes voor de komende 4 jaar kijken we globaal terug op de afgelopen periode. We kunnen constateren dat ondanks de economische crisis en het rijksbeleid de meeste doelen zijn behaald. De afgelopen periode zijn concrete resultaten geboekt en tegelijkertijd zijn de deuren wijd open gezet voor een nieuwe vorm van besturen.

Met de investeringsagenda, de duurzaamheidsaanpak en de transformatie van de binnenstad heeft Stad op de Kaart heeft nu echt inhoud gekregen. De nieuwbouw van Focus filmtheater en de verbouw en nieuwbouw van Musis geven een belangrijke impuls aan de beleving van cultuur van deze stad. De Giro d 'Italia heeft de stad op sportgebied een gezamenlijk gevoel van trots bezorgd. Net als het station overigens.

Thomas Verheij, algemeen directeur, beweegcentrum Formupgrade

Wat ging er goed:
Als ondernemer vind ik het heel bijzonder dat commercieel bedrijven in deze stad zo goed gesteund worden. De gemeente ziet dat dit uiteindelijk ook goed is voor inwoners, bijvoorbeeld ook qua werkgelegenheid".

Wat kan er beter:
"Als het gaat om het (financieel) ondersteunen van achterstandwijken merk ik dat er nog steeds te veel schakels zijn. Zorg dat het geld dat je investeert in deze wijken rechtstreeks ten goede komt aan inwoners van deze wijken en niet aan allemaal lagen en schakels die tussen gemeente en die inwoners in zitten".

De economische ontwikkeling heeft met onder andere Industriepark Kleefse Waard en de Economic Board een belangrijke impuls gekregen. Het programma Energy Made in Arnhem is verder uitgebouwd. Meerjarenafspraken met woningcorporaties zorgen voor voldoende beschikbare en betaalbare woningen die duurzaam en levensloopgeschikt zijn. Het leerrecht voor peuters is ingevoerd en er is een aanpak om vroegtijdige schooluitval en laaggeletterdheid aan te pakken.

Op het sociale vlak zijn de decentralisaties succesvol ingevoerd, zonder dat mensen tussen wal en schip zijn gevallen en zonder ernstige financiële tekorten. De sociale wijkteams hebben zich een positie verworven die kan leiden tot vernieuwing in het zorgaanbod. Het eigen Werkbedrijf in oprichting biedt perspectief voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Van Wijken Weten betekent een doorbraak in de wijze van besturen en samenwerken met de stad. Met de bevoegdheden en de budgetten kunnen oplossingen vanuit het perspectief van inwoners en bedrijven ontwikkeld worden en kan de verouderde sectorale aanpak worden verlaten. Er is ruimte voor maatwerk.

Het motto "Met de stad" heeft invulling gekregen door steeds op zoek te gaan naar allianties met bewoners, bedrijven en instellingen. Door de verbinding te zoeken op het realiseren van "publieke waarden" is Arnhem een vitale ondernemende stad die de crisis goed heeft doorstaan en waarbij voor de toekomst de opdracht ligt om steeds weer opnieuw in te spelen op kansen gericht op een

duurzame ontwikkeling van Arnhem waar mensen graag wonen, ondernemen en recreëren en vooral ook een stad waar iedereen kan meedoen.

In het lemniscaat van de Arnhemse stad hebben we dit schematisch vormgegeven:

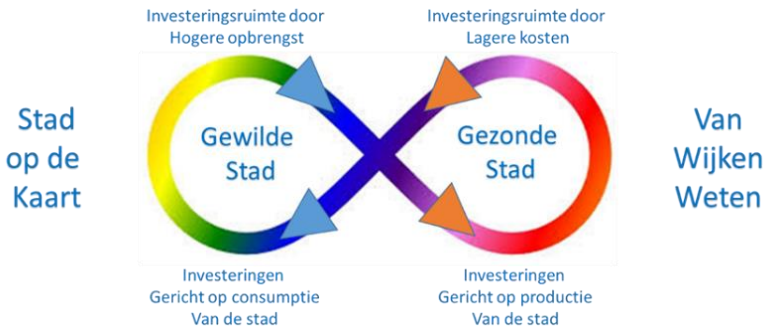

Gerard Velthuizen, voorzitter platform Binnenstad Arnhem

Wat ging er goed?
Ik ben trots op de investeringen in de (zuidelijke) binnenstad die nu zichtbaar worden. Trots ben ik ook op de rijke culturele infrastructuur die van waarde is voor inwoners én bezoekers van Arnhem. De economie en werkgelegenheid plukken daar nu al de vruchten van en zullen dat blijven doen, mits we blijven investeren. Ook trots ben ik op de samenwerking die tot stand is gekomen tussen alle ondernemersverenigingen, de vastgoedclub, het cultureel netwerk en de binnenstadsbewoners.
Cultuur, retail, horeca en wonen, maken samen een aantrekkelijke binnenstad. Tot slot ben ik er trots op dat de bezoekersaantallen voor onze binnenstad weer aantrekken. Vergeet niet dat de binnenstad ook een banenmotor is!

Wat kan er beter
Beter moet de bereikbaarheid voor auto's en het parkeren in de binnenstad. Arnhem heeft een regionale functie. De dienstverlening, uitstraling en gastvrijheid van de parkeergarages zijn ver onder de maat. Dit is niet bij alle, maar bij te veel parkeergarages het geval. Voor fiets en openbaar vervoer is de focus aanwezig, maar alle onderzoeken laten zien dat de gastvrijheid voor de auto onvoldoende is. Daarvoor lijkt bestuurlijk Arnhem nog een blinde vlek te hebben. Een toegankelijke, gastvrije binnenstad is goed voor de werkgelegenheid, dus goed voor de stad.

2.2 Input uit raadsdebat

Op 20 maart 2017 heeft de raad een debat gevoerd over de belangrijkste items die de verschillende fracties belangrijk vonden om mee te geven als input voor de Perspectiefnota.

De belangrijkste punten zijn:

1. Investeren in regio, acquisitie van werk door innovatie en samenwerking

Door diverse partijen werd de Economic Board genoemd als een belangrijk instrument om meer bedrijvigheid naar de regio te halen. Overeenstemming was er over de noodzaak om op dit punt veel samen te werken met de regio van Arnhem tot Nijmegen en vice versa. Voor diegenen die niet slagen om regulier werk te vinden moeten alternatieven in de vorm van activerend werk of andere vormen beschikbaar zijn.

2. Kinderen in armoede

De risico's op een sociale tweedeling moeten worden aangepakt, waarbij kinderen in armoede volop mee moeten kunnen doen aan de samenleving, bijvoorbeeld door sport. Kansen bieden voor kinderen en in het verlengde daarvan het voorkomen van schooluitval.

3. Wijken

De aanpak door Van Wijken Weten wordt breed gesteund. Men ziet hierin veel mogelijkheden om de burgers meer invloed te geven, nieuwe vormen van participatie te ontwikkelen. Wijkvoorzieningen gericht op ontmoeting zijn van belang voor het tegengaan van eenzaamheid.

4. Gezondheid

In algemene zin vraagt de raad aandacht voor de gezondheid van de burgers, door het bevorderen van een betere leefstijl, gezondere voeding, bestrijden obesitas (bij kinderen) en bewegen door sport. Maar ook aandacht voor mensen die ondersteund worden door de GGZ, met daarbij een groot belang om de samenwerking tussen de wijkteams en de 1e lijn gezondheidszorg te versterken. Hiermee ook voorkomen dat mensen gaan zwerven en dakloos worden.

Auke van Stralen, ondernemer en auteur

Wat ging er goed:

Mooi om te zien dat de omgeving rond de Markt en het Paradijs in de binnenstad nu concreet vorm krijgt. Ook op het gebied van festivals heeft Arnhem mooie dingen laten zien die aandacht hebben gekregen (ver) buiten de stadsgrenzen zoals het Sonsbeekfestival, maar zeker ook een nieuw festival als Innovate. Ook de kansen die er nu liggen om de groene longen van Arnhem te behouden en uit te breiden door de uitslag van het referendum over Stadsblokken-Meinerswijk is een positieve ontwikkeling voor de stad.

Wat kan er beter:

We zouden als Arnhem nog veel meer moeten halen uit onze relatie met onze oosterburen in Nordrhein-Wesfalen. Maak het vooral concreet door te laten zien hoe we elkaar als buren kunnen versterken. Ook aandacht voor leegstand moet er blijven waarbij nadrukkelijk de samenwerking moet worden gezocht met creatieve clubs als DTO en ArtEz. Verder mag er meer aandacht komen voor een thema als de circulaire economie.

5. Duurzaamheid

Ook lokaal moet actie worden ondernomen om een antwoord te vinden op de wereldwijde klimaatverandering. Energiebesparing door isolatie van woningen, groen om hitteplekken in de stad tegen te gaan en veel breder inzicht bieden in wat de effecten van beleid zijn op het milieu.

6. Integratie / Inclusie

Er is uitgebreid gesproken over de noodzaak om integratie hoog op de agenda te zetten waarbij naar nieuwe vormen van overleg met en tussen de verschillende groepen in de bevolking gezocht moet worden. Inburgering direct na aankomst, terugdringen van taalachterstanden en aanpak van discriminatie moeten leiden tot een inclusieve samenleving in Arnhem.

2.3 Input vanuit de wijken

2.3.1 Dit zeggen de bewoners…:

De wijkteams leefomgeving hebben voorafgaand aan de perspectiefnota vele gesprekken gevoerd over wat zij nu als belangrijkste punten mee willen geven aan de gemeente. Ondanks de grote verscheidenheid in wijken en de bijdragen van bewoners kunnen een 5-tal hoofdlijnen uit deze gesprekken worden gehaald als input voor deze perspectiefnota. In onderstaande kopjes worden deze punten kort toegelicht.

Ontmoeting

Veel bewoners laten weten dat er geen of weinig gelegenheden meer zijn om elkaar in de wijk of buurt te ontmoeten en dat veel inwoners die tijd hebben heel graag 'iets te doen' zouden willen hebben. De aandacht van de wijkteams hierbij gaat uit naar samenleven en ontmoeten, bijvoorbeeld met verschillende culturen. Naast het bieden van zinvolle activiteiten is voor velen het perspectief op (betaald) werk belangrijk.

Gebrek aan samenhang en samenwerking organisaties

Bewoners klagen erover dat ze de weg niet meer weten naar en tussen allerlei organisaties. Dat ze zich vaak van het kastje naar de muur gestuurd voelen. Ze voelen zich niet serieus genomen.
Er zijn veel organisaties werkzaam in de wijken. Van belang is dat er meer samenhang komt tussen de verschillende organisaties. Als organisaties op basis van een offerte met resultaatverplichting kunnen aangeven de klus aan te kunnen, dan kunnen ze de opdracht krijgen. Anderen vallen af. Een vraag zou bijvoorbeeld kunnen zijn:
'Wie kan een samenhangende aanpak voorstellen (waarbij verschillende organisaties betrokken zijn) voor bijvoorbeeld de problematiek rond jeugd (werkeloosheid, geen afgeronde school)?

Rob Henneman, actieve bewoner van de wijk Paasberg

Ik ben trots op Arnhem, omdat we dankzij de nieuwe gemeentelijke aanpak 'Van Wijken Weten' nu als burgers direct kunnen meedenken en meebeslissen over leefomgevingszaken in onze wijk en stad.

Bekenstad Arnhem kan de blauwgroene parel van Nederland worden, mits burgers en gemeente met andere ogen naar het stedelijk gebied gaan kijken : niet slechts als een verzameling van woonwijken & industriegebieden, etc., maar als een fraai reliëfrijk landschap van beekdalen, stuwwalruggen en plateaus.

Met het oog op de klimaatverandering dienen (a) herstel van de natuurlijke waterhuishouding en (b) versterking van landschappelijke verbindingszones de komende jaren de hoogste prioriteit te krijgen.

Zorgen over mensen in de buurt

Bewoners laten vaak weten zich zorgen te maken over anderen, familie, de buren, straat, - en buurtgenoten. Ze noemen dan opvoedingssituaties, schoolverzuim, mishandeling, schulden, etc.
Deze 'achter de voordeurproblematiek' kennen we natuurlijk al sinds jaar en dag, maar het lijkt alsof het werken daaraan tot nu toe dweilen is met de kraan open. De vraag is hoe we hierop geconcentreerder kunnen inzetten, preventief mee aan slag gaan zodat de totale probleemlast afneemt en niet blijvend is of alleen maar verschuift.

Overlast en vervuiling

Bewoners zien afval op straat, illegale vuilstortingen, ervaren overlast van anderen in buurt of straat.

Zorg om jeugd

Als het gaat om jeugd dan gaat het voornamelijk om: gezondheidsproblemen, overgewicht, schulden, vroegtijdig schoolverlaten, werkloosheid, niet kunnen samenspelen en samenwerken.

Armoede

Bewoners noemen vaak armoede als thema in vele verschijningsvormen: langdurig lage inkomens, (relatief) hoge vaste lasten, schulden, gebrek aan scholing, etc.
"Hoe moet dat nou allemaal in de toekomst, ik zie dat niet meer zitten".

Armoede is veel omvattend, naast armoede door werkloosheid, schulden en door 'generatiearmoede' (het van generatie op generatie verblijven in armoede wat een 'cultuur' geworden is), geven ook inwoners die hoger geschoold zijn aan dat zij kampen met grote financiële problemen als gevolg van o.a. te hoge hypotheek en scheiden.

2.3.2 Dit zeggen de wijkteams…:

De wijkteams leefomgeving en de sociale wijkteams zijn volop in bedrijf en hebben met elkaar een 4-tal punten aangegeven als input voor de perspectiefnota. Deze punten worden hieronder kort toegelicht.

Duurzame' sociale problematiek

We zagen hiervoor al dat bewoners zich zorgen maken over elkaar. Hier grijpen veel zaken in elkaar. We zien consumerend gedrag, dat maakt dat mensen afwachten en niet meer actief met hun eigen problemen aan de slag gaan. De overheid en de school worden vooral verantwoordelijk geacht. Dit leidt tot lage zelfredzaamheid, eenzaamheid, taalproblematiek en problemen bij leren & opgroeien, en

opvoeding. De opgave is om niet vanuit instituties en regelingen de problematiek aan te pakken maar in directe relatie met inwoners in de wijk en met korte lijnen tussen instanties te zoeken naar nieuwe oplossingen die bij mensen passen en effectief zijn.

Werkgroep Verkeer Hollandweg
uit de Nieuwsbrief Elderveld

Ondanks dat nog niet alle wensen in vervulling zijn gegaan kunnen we echter concluderen dat er belangrijke resultaten zijn geboekt. Het nieuwe beleid van de gemeente om in de wijk te gaan luisteren naar de wensen van bewoners werpt hier zijn vruchten af.

Fysieke omgeving en duurzaamheid

Naast dat verschillende bewoners zelf initiatieven ontwikkelen, bijvoorbeeld tegen wateroverlast en voor duurzame natuur, zijn verkeer en verkeersveiligheid onderwerpen die spelen in meerdere wijken.
Het leefklimaat zoals wateroverlast en hittegebied vraagt ook aandacht.

Sturen vanuit de vraag

De wijkteams sturen op basis van de vragen uit de wijken. Dit is ook de beste manier om goed met bewoners in gesprek te komen. Het is de kunst om in de cirkel bewoners, wijkteams, kernorganisatie, externe aanbieders en vervolgens weer bewoners, het goede gesprek te voeren, de juiste opdrachten vanuit het 'wat' naar het 'hoe' te formuleren, de aanbieders/professionals de opdrachten met de juiste voorwaarden te verstrekken om vervolgens in en met de wijken te beoordelen of de goede prestaties worden geleverd. In aansluiting daarop: veel subsidiestromen zijn vooral gestuurd door het aanbod. De wijkteams sturen juist op output en op resultaat, samen met bewoners en de kernorganisatie. Dit vraagt om een resultaatgerichte vorm van contracten en subsidies.

Bert Roete, actieve bewoner uit de wijk Molenbeke

Ik ben trots op Arnhem dat de burger via Van Wijken Weten nu inspraak heeft op wat er gebeurt in zijn/haar omgeving en de stad.

De stad moet beter gebruiken van haar unieke en bijzondere landschappelijke ligging en duurzame fysieke verbindingen maken tussen Veluwe, stad, Rijn en Betuwe. Ook klimaatbestendige stad moet hoog op de agenda om wateroverlast en hittestress te voorkomen en van Arnhem de ultieme groene woonstad te maken.

Van curatief naar preventief

Preventie op zorg biedt veel kansen. Daartoe richten de wijkteams zich op welzijn als algemene voorziening, in nauwe samenspraak met de sociale wijkteams. Niet uitgaan van ziek en zorg maar van kracht en kansen. De wijkteams constateren dat in de wijken te weinig bekend is wat er allemaal gebeurt op het gebied van voorzieningen. Dat maakt dat te weinig mogelijkheden worden benut en dat te gemakkelijk aanbod wordt toegevoegd aan wat er eigenlijk al is. De wijkteams benaderen bewoners, vrijwilligers, professionals en ondernemers om te delen wat er allemaal te doen is. Vervolgens herschikken van het aanbod op basis van de vraag in overleg met bewoners. Zij zijn als het ware de 'informatiemakelaars' van de wijk.

"De beste ambassadeurs voor de wijken zijn de bewoners zelf."

2.4 Staat van de stad 2016

In december 2016 is de "Staat van de Stad 2016" verschenen. In deze paragraaf leest u de belangrijkste punten. Zie ook: Arnhem in cijfers

Op 19 januari is een werkbijeenkomst georganiseerd over de Staat van de Stad 2016 als start van het strategische proces samen met raadsleden, bewoners, collegeleden en ambtenaren. Via de volgende link kunt u het verslag en de complete lijst van aandachtspunten hiervan lezen: Verslag Werkbijeenkomst Staat van de stad 2016.

- Bevolking

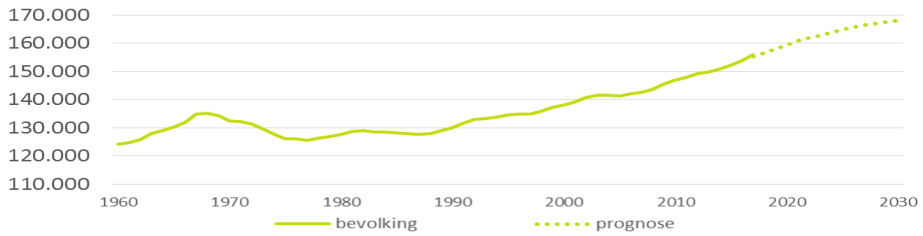

Het aantal inwoners van Arnhem groeit. Op 1 januari 2017 telde Arnhem 155.694 inwoners. Arnhem blijft groeien. Volgens de laatste prognose wonen er in 2030 bijna 170.000 mensen in Arnhem. De Arnhemse bevolking valt als volgt te typeren: jonge leeftijdsopbouw, veel alleenstaanden, veel inwoners met een niet-westerse migratieafkomst, veel huishoudens met een laag inkomen en veel hoogopgeleiden. De bevolkingssamenstelling van Arnhem verandert richting de toekomst: meer ouderen, meer niet-westerse alleenstaanden en meer alleenstaanden.

Marjan Louppen, voorzitter Cultuur Netwerk Arnhem
Wat ging er goed: er is, na jaren van weinig beweging, flink geïnvesteerd in de culturele infrastructuur. Dat is allereerst van cultureel belang, maar ook voor de vitaliteit van de Binnenstad en het economische klimaat

Wat kan er beter: de renovatie van de schouwburg, in samenhang met de huisvesting Oostpool en Introdans op het Koningsplein, mag wel wat meer vaart hebben. Zodat deze instellingen samen met Musis een prachtig in het groen gelegen cultuurkwartier vormen, de 'Culturele Hoofdstad van het Oosten' waardig.

Economische kracht
Arnhem is een centrum van werkgelegenheid vooral in de zakelijke en financiële dienstverlening, onderwijs, overheid en bestuur. Arnhem is ElektriCity. Arnhem heeft relatief veel werkgelegenheid in de sector Energie- en Milieutechnologie. Tegelijkertijd kent Arnhem een hoge werkloosheid/bijstandsafhankelijkheid. Ongeveer de helft van de banen in Arnhem wordt opgevuld door mensen uit de regio. In totaal zijn er te weinig banen voor iedereen. Vooral laagopgeleiden hebben daar last van. De verwachting is dat het aantal banen weer gaat toenemen.

De vraag is hoe de arbeidsmarkt hierop reageert.
Hoge instroom in de bijstand hangt samen met: meer statushouders, nieuwe groepen in de bijstand (o.a. jonggehandicapten met arbeidsvermogen en mensen die voorheen in sociale werkvoorziening terecht kwamen), na-ijlende effecten van de crisis, maar ook de flexibilisering van de arbeidsmarkt.

Aandachtspunten voor beleid vanuit de werkbijeenkomst

- Kijk naar trends. Bijvoorbeeld verduurzaming van woningen levert werkgelegenheid op;
- Stimuleren de wijkeconomie;
- Maak het OV goedkoper/aantrekkelijker waardoor mensen makkelijker verder reizen naar werk;
- Kijk niet alleen naar wat niet goed gaat maar kijk ook naar wat succesfactoren zijn;
- Aanpassen van opleidingen aan de vraag die er is vanuit het bedrijfsleven;
- Probeer stimulerende maatregelen te introduceren, bijvoorbeeld stages, meeloopdagen etc.

Sociale kracht

De laatste jaren is er in Nederland en in Arnhem de trend ingezet van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. Het aantal vrijwilligers, 31% van de bevolking, is al jarenlang vrij stabiel. Zelfredzaamheid is nog niet voor alle Arnhemmers de realiteit. Veel mensen hebben geldproblemen. Bijna driekwart van de Arnhemmers heeft naar eigen zeggen voldoende sociale contacten. Het aandeel Arnhemmers dat zegt sterk of zeer sterk eenzaam te zijn is 8%. Dat is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde. Mensen zonder betaald werk zijn veel vaker eenzaam dan mensen met werk. Ook alleenstaanden zijn vaker eenzaam. Beide groepen zijn in Arnhem oververtegenwoordigd.

Aandachtspunten voor beleid vanuit werkbijeenkomst

- Versterk de relatie tussen werk in de stad en de sociale kracht in wijken;
- Richt je op het versterken van sociale netwerken en niet op uitsluitend specifieke problemen;
- Eenzaamheid in wijken vraagt ook om versterking van voorzieningen.

Kwaliteit leefomgeving/duurzaamheid

Er is grote behoefte aan sociale én geliberaliseerde huur in Arnhem. In principe zijn er voldoende sociale huurwoningen voor de doelgroep, maar door scheef wonen zijn die niet allemaal beschikbaar. Bovendien is de vraag groter geworden door de statushouders. De waardering voor de leefbaarheid is vrij stabiel in Arnhem. Arnhemmers geven gemiddeld een 7,2 voor de leefbaarheid in hun buurt.

Diana de Jong, lid raad van bestuur van de Hogeschool Arnhem-Nijmegen

Wat ging er goed:

"Er is de afgelopen jaren veel gedaan aan studenthuisvesting. Dit is een belangrijke pijler onder het aantrekkelijk maken van Arnhem als studiestad."

Wat kan er beter :

"De profilering van Arnhem als studiestad, daar zit nog ruimte voor verbetering. Meer focus en eenheid in de activiteiten die we in dat kader ontplooien is noodzakelijk."

Aandachtspunten voor beleid vanuit werkbijeenkomst

- Ontwikkelingen in de gaten houden;
- Meer dwarsverbanden aanbrengen tussen cijfers en ervaringen;
- Sociale wijkteams hebben zicht op doelgroepen die normaal niet bereikt worden, combinatie maken met informatie van sociale wijkteams en teams.

leefomgeving

Wijken

In de Staat van de Stad zijn beknopte wijkprofielen opgenomen. Elke wijk heeft zijn eigen kansen en problemen. Binnen buurten zijn vaak specifieke plekken en ontwikkelingen aan te wijzen. In alle wijken van Arnhem wordt de leefbaarheid als (ruim) voldoende beoordeeld.

Er zijn wel duidelijke verschillen tussen wijken en binnen wijken. Vooral de krachtwijken hebben zich de afgelopen tien jaar sterk verbeterd. De laatste paar jaar is het beeld stabiel.

Aandachtspunten voor beleid vanuit werkbijeenkomst

- Besteed veel aandacht aan communicatie;
- Denk na over 'wie beslist waarover mee in de wijk';
- Geef ruimte aan verschillende niveaus binnen wijken/buurten.

Regio

Harriet Tiemens, wethouder gemeente Nijmegen

In samenwerking met Arnhem en de provincie hebben we een ambitieuze investeringsagenda gemaakt. Dat vind ik het mooiste samenwerkingsproject met Arnhem van de afgelopen 3 jaar. Mooi omdat we vanuit de inhoud en gezamenlijke opgaven elkaar echt vonden. Principes en scherpslijpen konden uiteindelijk achterwege worden gelaten. Een goede opmaat naar een hernieuwde samenwerking in de Regio Arnhem Nijmegen. Waarbij we wat mij betreft op het snijvlak van 'goede buur' en 'concurrent' nog vaker kiezen voor wat ons uiteindelijk samen sterker maakt.

Binnen de regio Arnhem zijn veel samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld op het gebied van woningmarkt. In de regio Arnhem-Nijmegen als geheel is er een krachtige samenwerking met bijvoorbeeld de investeringsagenda regio Arnhem-Nijmegen en de Economic Board.

Regio als geheel wijkt vaak niet zoveel af van Nederland. Binnen de regio Arnhem zijn echter grote verschillen. In de regio Arnhem als geheel heeft 16,8% van de huishoudens een laag inkomen (gedefinieerd als 120% van het sociaal minimum). In Nederland is dat 15,7%. Arnhem springt er met 22,2% uit.

Arnhem heeft een functie voor de regio en de regio heeft een functie voor Arnhem. Vanuit mensen en bedrijven zijn er sterke banden tussen Arnhem en de regio. Het gebied langs de as Arnhem-Nijmegen functioneert als een Urban Daily System. Belangrijke zaken voor inwoners houden niet op bij de gemeentegrens zelfs niet bij de landsgrens. Detailhandel heeft een veel groter bereik dan de gemeente zelf. Arbeidsmarkt werkt regionaal zowel vanuit werknemers als vanuit werkgevers. De woningmarkt werkt regionaal, onderwijs heeft een veel grote bereik dan de regio zelf. Ook duurzaamheid heeft een regionale verankering.

Aandachtspunten voor beleid vanuit werkbijeenkomst

- Vertel het Arnhems verhaal met als strekking: elkaar helpen;
- Samenwerken is meer dan “geld ophalen”. Wederzijds belangen duiden;
- Investeer in relaties in het gebied Arnhem-Nijmegen.

2.5 Landelijke ontwikkelingen

Natuurlijk zijn er landelijke ontwikkelingen waar we als gemeente rekening mee moeten houden. Hieronder wordt een aantal belangrijke thema's genoemd. Voor een uitgebreidere toelichting verwijzen wij u naar bijlage 1. Trends en ontwikkelingen.

- In december 2016 heeft minister Kamp van economische zaken de energieagenda gepubliceerd. Het Kabinet zet met een breed pakket aan maatregelen in op energiebesparing en terugdringing van het gebruik van aardgas. Zeker is dat gemeenten een belangrijke rol spelen in dit transitieproces dat zich aandient als mega-opgave.

- Het Kabinet heeft in december 2016 de gezamenlijke visie Toekomstbeeld Openbaar Vervoer 2040 naar de Kamer gestuurd. Uitgangspunten zijn onder meer: van openbaar vervoer naar mobiliteit; nieuwe mobiliteit bij geringere vraag; vraaggericht vervoer; versterken en integreren OV in stedelijke regio's; innovatie en verduurzaming; slimmer samenwerken en financieren.

- Vanuit het Ministerie van Binnenlands Zaken en Koninkrijkszaken lopen in 2017 de proeftuinen regionale samenwerking door. Binnen het programma Agenda Stad werken verschillende ministeries met steden en stedelijke netwerken door aan het versterken van groei, innovatie en leefbaarheid in de Nederlandse steden.

- In januari 2017 is de Nationale Smart City Strategy aangeboden aan premier Rutte. Er ligt hier vanzelfsprekend een relatie met Sm@rt Arnhem. De Smart City Strategy bevat vooral veel vergezichten en ambities en is nog weinig concreet.

- In februari jl. is door staatssecretaris Van Rijn aangekondigd dat hij voornemens is het beheer van het budgethoudersportaal PGB voor de Zvw, Wlz, WMO en Jeugdwet te beleggen bij een op te richten publieke organisatie.

- Begin 2017 heeft het ministerie van OCW aan de Raad voor Cultuur gevraagd om een verkenning van de stedelijke regio's en om sectoranalyses van alle kunstdisciplines. Dat moet in het najaar 2017 gereed zijn. En moet in 2018 leiden tot een gezamenlijke adviesaanvraag aan de Raad van het Rijk, provincies en gemeenten voor de nieuwe cultuurperiode. Op basis van dit advies worden in 2019 de uitgangspunten voor het nieuwe cultuurbeleid vastgesteld voor de periode vanaf 2021. Arnhem is actief bij dit proces betrokken via de G9-steden en Landsdeel Oost.

- Begin 2019 treedt de Omgevingswet in werking. Daarmee krijgen gemeenten de beschikking over een sterk vereenvoudigd ruimtelijk wetgevingskader. Met deze nieuwe wet wil het kabinet onder meer de verschillende plannen voor ruimtelijke ordening, milieu en natuur beter op elkaar afstemmen. Ook Arnhem bereidt zich voor.

- De Tweede Kamer heeft besloten tot een bezuiniging op het macrobudget voor gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (oab). De eerste signalen wijzen erop dat er binnen het budget een forse verschuiving zal plaatsvinden van de grote gemeenten (G37) naar kleinere gemeenten. Besluitvorming over de herverdeling is doorgeschoven naar het nieuwe kabinet.

3 Programma's met veranderopgaven

Er zijn forse stappen vooruit gezet met het realiseren van de doelstellingen uit de vorige perspectiefnota's. In de bijlage is de stand van zaken van de huidige veranderopgaven weergegeven. De wijksturing is volop in de uitvoering en de wijkplannen zijn in ontwikkeling. Deze zijn eveneens als bijlage bijgevoegd. De signaleringen vanuit de wijkteams leefomgeving hebben mede input gegeven aan de strategie zoals die in deze Perspectiefnota wordt verwoord. Daarmee kan tegelijk vastgesteld worden dat wijksturing geen aparte veranderopgave meer is maar structureel ingebed is in de werkwijze, organisatie en begroting van de Gemeente Arnhem. De veranderopgave Sm@rt Arnhem heeft uitwerking gekregen in een project waarin we een Arnhemse praktijk van beleidsadvisering en uitvoering (gaan) ontwikkelen waardoor - meer dan nu het geval is - gebruik wordt gemaakt van bestaande en nieuwe datastromen bij het zoeken naar nieuwe oplossingen. Samen met de Provincie Gelderland en Nijmegen zoeken we naar nog meer mogelijkheden om data te ontsluiten die bijdragen aan het vormgeven van City Intelligence als basis voor het beleid. Arnhem heeft de Stad op de Kaart gezet en wil deze doorontwikkelen naar het, op een hoger schaalniveau, werken aan de vitale economie. In het verlengde hiervan kunnen we het volgende constateren:

1. De "Staat van de stad" schetst een helder beeld: de economie herstelt zich maar de afhankelijkheid van de bijstand blijft groeien;
2. uit het debat van de Raad komen de volgende prioriteiten:
    a. Investeren in regio, acquisitie van werk door innovatie en samenwerking
    b. Kinderen in armoede
    c. Duurzaamheid
    d. Integratie / Inclusie
    e. Gezondheid
    f. Wijkaanpak
3. De investeringsagenda samen met Nijmegen en de Provincie leidt er toe dat we een bundeling van inzet moeten plegen voor de economische ontwikkeling in de agglomeratie, met een aanpak waarin bruisende binnensteden, infrastructuur, OV, culturele eredivisie en werklocaties in samenhang worden vormgegeven;
4. Internationaal en nationaal is er een enorme urgentie die leidt tot het voluit doorzetten op het perspectief van de klimaatneutrale stad en in het verlengde daarvan de circulaire economie. De bestaande inzet op ElectriCity kunnen we verbreden naar de regio met prioriteit op energiebesparing, c.q.isolatie van gebouwen in het bijzonder;
5. De economie groeit maar de negatieve spiraal van langdurige bijstandsafhankelijkheid en schulden, treft mensen en vooral kinderen in armoede. Dit vraagt om een transformatie gericht op een aanpak op het wijkniveau waarbij schuldhulp, uitkeringen, bijzondere bijstand en vormen van zorg en ondersteuning niet uitsluitend compensatie voor inkomensproblemen bieden maar effectief gaan bijdragen aan maatschappelijke deelname en waar mogelijk economische onafhankelijkheid;
6. De sociale wijkteams en wijkteams leefomgeving maken het mogelijk om vanuit de leefsituatie van kwetsbare burgers belangrijke stappen te zetten door een ontschotte aanwending van budgetten waarbij niet het bestaande aanbod aan specialistische voorzieningen bepalend is maar de keuzes die inwoners zelf maken voor hun individuele zorgbehoeften en de wijkvoorzieningen als geheel.

Dit zijn geen tijden om af te wachten tot er weer verkiezingen zijn en al helemaal niet om op de lauweren te rusten. Arnhem gaat op volle kracht vooruit om te werken aan de maatschappelijke opgaven waarvoor de gemeente zich gesteld ziet. Daarom wordt voorgesteld om de huidige 8 veranderopgaven in de MJPB te focussen op 4 nieuwe veranderopgaven:

1. Vitale economie Arnhem Nijmegen

De bescheidenheid van ons af gooien en hard er aan trekken om meer banen, bedrijven en een betere infrastructuur te realiseren. De inzet is niet minder dan een grootste intensivering van de investeringsagenda in alliantie met Nijmegen, proactief richting de Provincie. Nieuwe bedrijven, het saneren van oude werklocaties en marketing van bruisende binnensteden. In het hele gebied Arnhem-Nijmegen binnen weinig minuten in het centrum van de steden en snelle verbindingen naar werklocaties. Centrumstad aan de rivier gaat hierin op en wordt centrumsteden aan de rivieren in een vitale economie. Culturele eredivisie gaat hierin op, de infrastructuur is er; het gaat er nu om in de programmering in de nationale culturele eredivisie mee te gaan spelen in een gezamenlijke aanbod Arnhem-Nijmegen.

2. Circulair Arnhem

Een duurzame ontwikkeling van Arnhem wordt krachtig door de inzet van bewoners en ondernemers die concrete stappen zetten. De wijkteams leefomgeving gaan hier het gesprek over aan en werken dit uit in de wijkbegrotingen. Daarnaast geven we vorm aan deze ambitie op stedelijk en regionaal niveau. Slim investeren in duurzaamheid heeft namelijk economisch en ecologisch profijt. Energiebesparing gaat hand in hand met de verduurzaming van de energievoorziening in de regio Arnhem-Nijmegen. Dè regio voor decentrale energieopwekking door bedrijven en burgers met een energienet dat bewijst dat het in de praktijk werkt. Niet in een proeftuintje maar met de ambitie om een gebied van 800.000 inwoners te voorzien van stabiele en duurzame energie. Dit is een belangrijke stap op weg naar een circulaire economie met als definitie[1]: "binnen ecologische randvoorwaarden efficiënt en maatschappelijk verantwoord omgaan met producten, materialen en hulpbronnen, zodat ook toekomstige generaties toegang tot materiële welvaart behouden" . Dat betekent overigens ook: werken aan nieuwe innovatieve vormen van (lokale) duurzame voedselvoorziening gericht op gezonder leven.

3. Van de bank af[2]

De teams in de wijkaanpak gaan mede er voor zorgen dat alle Arnhemmers die leven op het bestaansminimum, of daaronder zijn gezakt of dreigen te zakken, benaderd gaan worden. Het (extra) geld voor armoedebestrijding, uitkeringen, bijzondere bijstand, welzijnsgelden, schulddienstverlening etc. worden ontschot ingezet: uitkeringen zijn investeringen in participatie. Werk (of andere vormen van participatie) is van waarde voor Arnhemmers, de wijken en de stad. Wij willen daarin betere resultaten bereiken. Dit, en de negatieve effecten van BUIG, vragen om een nieuwe werkwijze waarbij iedereen die wil en kan participeren op maat ondersteuning krijgt. W&I gaat daadwerkelijk naast mensen in de wijken staan en helpt hen in samenwerking met wijkteams en maatschappelijke partners "van de bank af". Het eigen werkbedrijf als 'opvolger van Presikhaaf Bedrijven' zetten we helemaal neer als arbeidsontwikkelbedrijf, waar mensen weer toe kunnen groeien naar meedoen en mogelijk vermindering van hun uitkeringsafhankelijkheid. Ook het aanbod van Activerend Werk, waarin op innovatieve wijze ontschot wordt samengewerkt tussen instellingen, helpt hierbij. Hiermee wordt de

[1] SER Werken aan een circulaire economie: geen tijd te verliezen 24-06-2016

[2] dubbele betekenis: de bank die schulden int en de bank waarop mensen moedeloos zitten te worden

aanpak gericht op participatie verder geïntegreerd in het brede sociale domein. Een aanpak voor iedereen die van de bank af wil komen.

4. Zorg dichterbij

Vroegtijdig signaleren en preventie inzetten om te voorkomen dat mensen steeds meer zorg nodig hebben, of dat zorg steeds zwaarder wordt. Kwetsbare mensen krijgen de zorg die nodig is dichtbij, d.w.z. van hulpverleners die hen blijven steunen bij de zorgen van alledag en van specialisten die thuis komen of je helpen een nieuw thuis op te bouwen. Werken vanuit Mijn Plan/Ons Plan en een daaraan gekoppeld budget zodat gedaan kan worden wat nodig is.
PGB's blijven mogelijk in Arnhem. De zorg moet ingezet kunnen worden met zo min mogelijk administratieve lasten voor inwoners, wijkcoaches en aanbieders. Zo zelfstandig mogelijk wonen in de wijk betekent dat beschermd wonen en maatschappelijke opvang vanuit dit perspectief worden omgevormd. De inclusieve wijk als antwoord op de diversiteit in de samenleving, in het bijzonder voor mensen die pas kort een status hebben gekregen in Nederland, kan zo van onderop vorm worden gegeven

De keuze om met deze geactualiseerde nieuwe veranderopgaven te gaan werken geeft aan dat Arnhem onverminderd blijft inzetten op die opgaven die op termijn leiden tot een sterke, sociale, duurzame en welvarende stad. Zelfbewust en met lef werken aan deze opgaven, vanuit een sterke bestuurlijke samenwerking in en buiten Arnhem, ondersteund door een gebundelde inzet van de ambtelijke capaciteit.

4 Het financiële perspectief

4.1 Het Economisch tij in Nederland

Zoals in de inleiding reeds verwoord is het herstel na de economische crises in Nederland langzaam zichtbaar. Het percentage van de staatsschuld is afgelopen jaar gedaald van 66 naar 62% van het BBP. Tegelijkertijd is er mondiaal veel onzekerheid over de macro-economische ontwikkelingen. Dit betreft een grote mate van onzekerheid en vraagt om een grote terughoudendheid met publieke uitgaven. Een belangrijke vraag is of decentrale overheden het vermogen hebben structureel met minder financiële middelen om te kunnen blijven gaan, vooral in het licht van de enorme veranderingen als gevolg van de decentralisaties, toenemende takenpakketten, doorgaande afname van werkgelegenheid voor laagopgeleiden. Bij het te boven komen van de financieel-economische crisis zullen voornamelijk de stedelijke regio's een belangrijke rol spelen. Meer en meer wordt duidelijk dat stedelijke agglomeraties belangrijke impulsen kunnen geven aan innovatie en economische ontwikkeling. Dit brengt vragen met zich mee over de rol van het (regionaal) bestuur, over de democratische legitimatie van samenwerkingsverbanden en over de inhoud van een rijksbrede agenda voor stedelijke ontwikkeling.

4.2 Ontwikkelingen gemeentefinanciën

De huidige financiële verhoudingen voldoen volgens het recente adviesrapport 'Eerst de politiek, dan de techniek' van de Raad voor de Financiële Verhoudingen (Rfv) niet (meer) aan de voorwaarde dat de bekostiging van decentrale taken bijdraagt aan een effectieve en efficiënte afweging van kosten en baten. Dit doet afbreuk aan de legitimatie, slagkracht en wendbaarheid van het lokaal bestuur; gemeenten kunnen niet goed inspelen op lokale opgaven omdat het financiële stelsel belemmerend werkt. Dit betreft niet alleen het volume en de verdeling van het gemeentefonds maar evenzeer de rijksuitkeringen en het lokale belastinggebied. Dit is voor de Rfv de reden het Rijk te adviseren de bekostiging van het gemeentelijke takenpakket in samenhang te bezien.

Zekerheid over volume en verdeling gemeentefonds

De Rfv pleit ervoor dat gemeenten meerjarige zekerheid krijgen over zowel volume als verdeling van rijksmiddelen. Fluctuaties in de Rijksbegroting werken nu zwaar door in de gemeentebegroting. Dit leidt vaak tot ad hoc ingrepen op de korte termijn. Het gebrek aan stabiliteit ondermijnt daarmee een evenwichtig meerjarig financieel beleid van gemeenten. Met als gevolg dat de beoogde beleidsdoelen niet worden gerealiseerd.

De grootste onzekerheid ten aanzien van het gemeentefonds komt voort uit de, op dit moment nog onbekende, plannen van het nieuwe kabinet. De doorrekening van de verkiezingsprogramma's door het CPB (Keuzes in Kaart) laat zien dat de meeste partijen een efficiëntiekorting van € 0,7 miljard in 2021 op het gemeentefonds willen opleggen ter vervanging van de eerder doorgevoerde opschalingskorting (van € 0,3 miljard in 2021). Daarnaast is het afwachten welke intensiveringen en/of bezuinigingen uit een nieuw coalitieakkoord zullen volgen en hoe deze doorwerken in het gemeentefonds (op basis van de trap-op-trap-af systematiek).

Daarnaast staat ook de systematiek en de voeding van het gemeentefonds open voor discussie. Ook hierin zullen door het nieuwe kabinet mogelijk andere keuzes gemaakt worden.

Een laatste issue waarover pas in de komende periode naar verwachting duidelijkheid komt, is de overheveling van de Integratieuitkering Sociaal Domein naar de algemene uitkering. Er moet nog besloten worden over het moment van overgang, welke onderdelen overgaan en welke indexatie vervolgens gaat gelden.

Verruiming gemeentelijk belastinggebied

De VNG pleit al langere tijd voor een lokaal belastinggebied van voldoende omvang. Dat is volgens de VNG van belang om als gemeenten de steeds grotere hoeveelheid taken en verantwoordelijkheden waar te kunnen maken. De VNG vindt dat de uitkeringen van het Rijk voor een deel kunnen worden omgezet in meer mogelijkheden voor gemeenten om eigen belastingen te heffen. De Rijksbelastingen kunnen dan omlaag en de inkomenseffecten voor burgers blijven beperkt. Een eigen belastinggebied biedt de lokale politiek bovendien betere mogelijkheden om keuzes te maken en verantwoording aan de kiezers af te leggen. De door de VNG ingestelde Commissie Financiële ruimte voor gemeenten, beter bekend als de commissie Rinnooy Kan bracht hierover medio 2015 advies uit. In de redenering van Rinnooy Kan is het zo dat als gemeenten steeds meer mogen en moeten bepalen, zij ook meer zeggenschap moeten krijgen over de middeleninzet voor de verschillende taken. Ook een eerder advies van het ROB en de Raad voor financiële verhoudingen (RfV) wijst op de wenselijkheid om het belastinggebied voor gemeenten te verruimen.

Budgetten beschermd wonen

Per 1 januari 2020 wordt een (geïntegreerd) objectief verdeelmodel voor het Beschermd wonen, de Maatschappelijke Opvang en de WMO begeleiding ingevoerd. De centrumgemeente functie voor het beschermd wonen en de maatschappelijke opvang vervalt en de middelen gaan rechtstreeks naar de individuele gemeenten. In de periode tot 2020 werken de gemeenten aan de inhoudelijke doorontwikkeling van beschermd wonen (conform de visie van de Commissie Dannenberg). Hiervoor wordt per regio een plan van aanpak opgesteld. De herverdeeleffecten van het nieuwe verdeelmodel zijn nog niet bekend.

Voor de afschaling van de zorgzwaarte bij beschermd wonen wordt gekeken welke alternatieven nodig zijn. In samenwerking met een groot aantal betrokken partijen (zorgaanbieders, woningbouwverenigingen, zorgverzekeraars en regiogemeenten) wordt gezocht naar mogelijke oplossingen die gedurende de komende jaren ontwikkeld moeten worden en die in het reguliere aanbod ondergebracht kunnen worden. Uitgangspunten om te komen tot afschaling zijn o.a: zo zelfstandig mogelijk wonen in eigen woonomgeving (24 uurs zorg in de wijk), begeleiding en behandeling met een flexibele intensiteit (op- en afschalen) en een spaarzaam gebruik van beschermd wonen, als vangnet.

Voor de komende jaren worden hogere kosten verwacht door de indexeringen (tarieven en de overgangsregeling kapitaallasten). De ontwikkelingen binnen het beschermd wonen zijn daarnaast ook (sterk) afhankelijk van de ontwikkelingen binnen de Wet Langdurig Zorg (Wlz). Zo is er sprake van een ambulantiseringsopdracht binnen de GGZ-B die leidt tot een groter beroep op de Wmo.

Ook moet rekening worden gehouden met een instroom vanuit de forensische zorg naar het beschermd wonen.

De financiële vertaling van bovengenoemde ontwikkelingen (nieuw objectief verdeelmodel, de afschaling van zorgzwaarte, de ontwikkelingen binnen de Wlz en hogere kosten door indexeringen) kan nog niet gemaakt worden.

De herverdeeleffecten vragen bijzondere aandacht, gezien de vergaande consequenties. Arnhem is hiervoor ambtelijk aangesloten bij landelijke werkgroepen.
Voor de periode tot 2020 wordt er vanuit gegaan dat de huidige budgetten in combinatie met (zonodig) een aanvullende dekking vanuit de BR Noodfonds toereikend zijn om zorg-continuïteit te kunnen bieden en de transformatie vorm te geven.

4.3 Financieel perspectief Arnhem

Arnhem streeft naar een gezonde financiële positie. In de afgelopen periode is ingezet op een robuuste begroting. Voor een betere soliditeit zijn spelregels opgesteld om de vermogenspositie te versterken. In deze perspectiefnota wordt, in het verlengde van de door de raad geleverde input tijdens het raadsdebat, een aantal majeure beleidsmatige voorstellen gedaan. Zij leggen een fors beslag op de financiële ruimte, maar zijn tegelijk noodzakelijk voor een gezonde, financieel stabiele situatie op de lange termijn. Daarnaast hebben de stijgende salariskosten en afgesproken indexeringen een behoorlijke impact op het financiële beeld.
De langzaam herstellende landelijke economie, werkt door in de nieuwste prognoses van het gemeentefonds. Voorzichtigheid is echter geboden. Met name in de eerste jaren zijn de extra middelen in het fonds slechts toereikend voor het opvangen van de indexeringen en stijgende salariskosten. Dit alles moet bovendien worden afgezet tegen de in paragraaf 4.2 beschreven onzekerheid, die er nog is als gevolg van de nog onbekende plannen van het nieuwe kabinet. Deze zouden zo maar eens een negatief effect kunnen hebben op het gemeentefonds.

Hieronder wordt een overzicht gepresenteerd van de verwachte meerjarige financiële ontwikkeling:

Financieel perspectief 2017-2021	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
** € 1.000.000*					
Majeure beleidsontwikkelingen	-12,4	-4,9	-6,0	-3,7	-1,4
Bijstellingen en bedrijfsvoering	-1,7	-5,9	-4,1	-5,9	-5,4
Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	1,2	5,9	8,7	9,4	9,2
Totaal financieel perspectief	**-12,9**	**-4,9**	**-1,4**	**-0,2**	**2,4**

Rekening houdende met de majeure beleidsontwikkelingen, de bijstellingen, bedrijfsvoering en de ontwikkeling van het gemeentefonds, is er een perspectief met een begrotingstekort in 2018 van € 4,9 miljoen aflopend naar een begrotingsoverschot in 2021 van € 2,4 miljoen. Wanneer dit perspectief wordt bezien in relatie tot de financiële positie, kan worden geconcludeerd dat Arnhem in staat is om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen; de weerstandsfactor bevindt zich boven de ondergrens van 1,0 en onder de bovengrens van 1,3.

In de volgende paragrafen wordt de verwachte ontwikkeling van het financieel perspectief nader toegelicht. In paragraaf 4.4 wordt de ontwikkeling van de financiële positie geschetst.

4.3.1 Majeure beleidsontwikkelingen en de bijbehorende financiële consequenties

Majeure beleidsontwikkelingen	2017	2018	2019	2020	2021
** € 1.000.000*					
Voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid	0,0	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
Totaal armoede	*0,0*	*-1,1*	*-1,1*	*-1,1*	*-1,1*
Bijdrage Arnhem aan GR Presikhaaf Bedrijven	-2,3	-4,1	-4,7	-3,1	-1,7
Frictiekosten Werkbedrijf Arnhem	-9,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Rendementsverbetering Werkbedrijf Arnhem	0,0	0,4	0,7	1,1	1,5
BUIG nieuwe prognose/verdeelmodel/vangnet	0,0	0,0	-1,0	-1,0	-0,6
Investeren in werk	-0,5	0,1	0,3	0,4	0,5
Totaal participatie	*-12,4*	*-3,6*	*-4,7*	*-2,6*	*-0,3*
Doelgroepenvervoer (inclusief optie duurzaamheid)	-0,1	-0,2	-0,5	-0,5	-0,5
Dekking taakstelling doelgroepenvervoer binnen Sociaal Domein	0,1	0,2	0,5	0,5	0,5
Totaal doelgroepenvervoer	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Implementatie omgevingswet	0,0	-0,2	-0,2	pm	pm
Totaal implementatie omgevingswet	*0,0*	*-0,2*	*-0,2*	*0,0*	*0,0*
Restant nog in te vullen taakstelling mobiliteit/bereikbaarheid	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
tlv bereikbaarheidsfonds	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Totaal mobiliteit	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Totaal majeure beleidsontwikkelingen	**-12,4**	**-4,9**	**-6,0**	**-3,7**	**-1,4**

Armoede-agenda

Een belangrijk thema in deze Perspectiefnota, waar zowel vanuit de wijken als door de gemeenteraad belang aan wordt gehecht, is het bestrijden en waar mogelijk voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede. Dit vraagt om een aanpak die met name werkt aan problemen op het gebied van gezondheid en onderwijs. Voorkomen moet worden dat deze kinderen de volgende generatie in armoede zijn. Voorgesteld wordt om voor deze aanpak met een sleutelrol voor de wijkteams (sociale wijkteams en teams leefomgeving), structureel € 1,1 miljoen vanaf 2018 aan de wijkprogramma's toe te voegen. Een nadere uitwerking volgt in de MJPB.

Participatie

In het verlengde van de geschetste aanpak bij armoede moet nog meer dan nu worden ingezet op mensen aan het werk krijgen, of op een andere wijze activeren. Arnhemmers moeten van de bank af. Zowel letterlijk als figuurlijk (schulden). De wijkteams krijgen hier een grotere rol in.

In hoofdstuk 3 is aangegeven dat er een nieuwe werkwijze noodzakelijk is met als belangrijkste elementen:
- integrale aanpak dichtbij van armoede, uitkeringen, schulden, etc;
- wijkgerichte aanpak samen met de teams in de wijken en maatschappelijke organisaties;
- perspectief op meedoen, in arbeidsontwikkeling en (activerend) werk.

Op 20 december 2016 heeft de gemeente Arnhem besloten verder te gaan met de ontwikkeling van een eigen werkbedrijf. Met het Werkbedrijf Arnhem wil de gemeente in positie komen om opvolger te worden van (een deel van) de bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf Bedrijven en ontstaan de beste

perspectieven op het behouden en uitbouwen van werkgelegenheid, een soepele transformatie van het huidige Presikhaaf Bedrijven, het beperken van ontmantelings- en frictiekosten en een betere sturing op de bedrijfsresultaten en maatschappelijke prestaties.

Werkbedrijf Arnhem richt zich in de basis op de Arnhemse doelgroep van de Participatiewet en de Arnhemse SW-medewerkers, maar de propositie wordt sterker als gelijkgestemde gemeenten uit de regio (onder voorwaarden) aansluiten. Daarom zijn voor Werkbedrijf Arnhem twee scenario's in beeld gebracht: de 50%-variant waarbij alleen de gemeente Arnhem diensten van het werkbedrijf afneemt; en de 100%-variant waarbij naast Arnhem ook regiogemeenten (SW-)diensten van het werkbedrijf afnemen. Er is momenteel nog teveel onzekerheid over de keuzes van regiogemeenten en daarom wordt in de basis (en dus ook in deze Perspectiefnota) uitgegaan van de 50%-variant. Mogelijke deelname van regiogemeenten (en dus opschuiven naar de 100%-variant) levert een positiever financieel beeld op.

De huidige Arnhemse begroting is, voor wat het onderdeel Presikhaaf Bedrijven betreft, gebaseerd op het Bresdo rapport. De doelstellingen uit het rapport zijn nog wel van toepassing, maar de financiële vertaling ervan is niet meer van toepassing. Meerjarig is daarom voor het financiële perspectief een actuele prognose meegenomen van de benodigde bijdragen aan SW-ers en aan Begeleid Werkers (BW-er). Het nadelige financiële effect hiervan loopt van € 2,3 miljoen in 2017 met een piek van € 4,7 miljoen in 2019 naar € 1,7 miljoen in 2021. In deze prognose zijn de verwachte effecten van pensionering meegenomen.

Zowel de gedeeltelijke ontmanteling van Presikhaaf Bedrijven alsmede de oprichting en inrichting van Werkbedrijf Arnhem leiden tot transitiekosten. Deze bestaan uit frictiekosten Presikhaaf Bedrijven (zie hiervoor de raadsbrief van 17 januari over de transitie Presikhaaf Bedrijven) en aanloopkosten voor Werkbedrijf Arnhem. In totaal komt dit neer op incidenteel circa € 9,6 miljoen.
Passend binnen de beweging, zoals beschreven in hoofdstuk 3, waarbij de aanpak gericht op participatie verder wordt geïntegreerd in het brede sociale domein, worden de hiervoor benodigde middelen voor de transitiekosten gereserveerd in de BR Noodfonds.
Daarnaast dient de nieuwe organisatie te beschikken over een afdoende eigen vermogen. Hiervoor is een risico meegenomen die meetelt in het benodigde weerstandsvermogen.

Met de transitie van de bedrijfsactiviteiten van Presikhaaf Bedrijven naar het Werkbedrijf Arnhem wordt een structureel positief effect verwacht. Werkbedrijf Arnhem maakt de beweging van een traditionele sociale werkvoorziening naar een arbeidsontwikkelbedrijf. Dit heeft een positief effect op het rendement. In het financiële perspectief is het positieve effect ten opzichte van de huidige begroting opgenomen (€ 0,4 miljoen in 2018 oplopend naar € 1,5 miljoen in 2021).

BUIG

Om de arbeidsparticipatie te vergroten gaan de wijkteams en W&I een nieuwe gezinsgerichte aanpak ontwikkelen voor mensen uit de bijstand. Dit vraagt om een geheel ander werkproces dat dichtbij mensen en vanuit de wijk wordt vormgegeven. Voorgesteld wordt om hiervoor eenmalig extra investeringen ter hoogte van € 0,5 mln. in 2017 te doen. Naar verwachting leiden die investeringen vanaf 2018 tot een cumulatief hogere uitstroom van mensen uit de bijstand. Dit levert vanaf 2018 oplopend € 0,1 miljoen tot in 2021 € 0,5 miljoen op. In een plan van aanpak zal dit de komende periode nader worden uitgewerkt en toegelicht. De te verwachten effecten zullen in de MJPB 2018-2021 worden verwerkt.

Doelgroepenvervoer

In november 2016 is een Plan van Aanpak Doelgroepenvervoer aangeboden, bijgevoegd bij de raadsinformatiebrief over het doelgroepenvervoer. In de raadsinformatiebrief is aangegeven dat het budget voor doelgroepenvervoer ook na inzet van de maatregelen uit het Plan van Aanpak niet toereikend zou zijn en dat er een verdere studie naar alternatieve dekkingsbronnen zou worden ondernomen. Tussen november 2016 en nu zijn verschillende van de maatregelen uitgewerkt in businesscases en is nadere studie verricht naar de onzekerheden en risico's die een belangrijke rol spelen binnen het dossier Doelgroepenvervoer.
Door deze nadere studie te verrichten, de opgedane ervaringen met doelgroepenvervoer en uitspraken van de raad is tot een andere zienswijze gekomen.

Het doelgroepenvervoer bestaat feitelijk uit een verzameling (vervoers)producten die de gemeente haar inwoners kan bieden om te participeren in de maatschappij. Geconstateerd is dat het oplossen van het dekkingstekort binnen het doelgroepenvervoer niet mogelijk is. Deze (vervoers)producten staan niet op zichzelf maar worden vaak toegekend in samenhang met andere producten die vallen binnen het sociale domein. Vervoersvoorzieningen en zorgvoorzieningen moeten in samenhang bekeken worden op het niveau van de inwoner en het gezin. Inhoudelijk, procesmatig en financieel kan het doelgroepenvervoer daarom beter integraal onderdeel worden van het sociale domein.

Voorgesteld wordt dat het budget voor doelgroepenvervoer onderdeel gaat uit maken van het totale (ontschotte) budget voor het sociale domein (inclusief leerlingenvervoer). De budgetten voor doelgroepenvervoer worden verdeeld over de 8 sociale wijkteams (wijkbudgetten). De sociale wijkteams worden daarmee integraal verantwoordelijk voor toekenning van doelgroepenvervoer, als onderdeel van het totaal aan zorg en ondersteuning dat zij toekennen. Tekorten en overschotten op doelgroepenvervoer worden hiermee opvangen binnen het sociaal domein en eventueel de BR Noodfonds.

Dit alles heeft wel tot gevolg dat er een nog grotere taakstelling komt te liggen op de transformatieopgave sociaal domein. Daarom blijft het wel wenselijk en nodig dat er naar oplossingen wordt gezocht om de kosten van het doelgroepenvervoer terug te dringen.
Om te kunnen sturen op de uitgaven voor doelgroepenvervoer moet er beter zicht en grip worden verkregen op het doelgroepenvervoer en de onderdelen daarbinnen, op het niveau van de inwoner/gezin en in samenhang met andere sociaal-maatschappelijke voorzieningen. Daarom moet worden ingezet op verbetering van de informatievoorziening op doelgroepenvervoer.
Door bijvoorbeeld breder te kijken bij het toekennen van vervoersrechten (voor nieuwe aanvragen én voor bestaande toekenningen) waarbij maximaal wordt ingezet op voorliggende voorzieningen, zoals De Reiskoffer, eigen kracht en netwerk, etc. kunnen goede alternatieven worden gevonden en kosten worden bespaard.

Omgevingswet

Het omgevingsrecht bestaat uit tientallen verschillende wetten en honderden regelingen voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water. De Omgevingswet moet deze regels vereenvoudigen en samenvoegen. Op lokaal niveau moeten ruimtelijk beleid, verordeningen en bestemmingsplannen samengevoegd worden in één gemeentelijk omgevingsplan. Dit alles moet voor iedereen eenvoudig digitaal raadpleegbaar zijn. De datum die wordt aangehouden voor de invoering van de wet is 1 juli 2019. Op 14 november 2016 heeft de raad unaniem een motie aangenomen waarin het college wordt

verzocht te komen tot een plan van aanpak voor de implementatie van de omgevingswet en totstandkoming van de omgevingsvisie.

De structurele financiële effecten van de Omgevingswet zijn volledig afhankelijk van keuzes die nog gemaakt moeten worden op zowel rijks- als lokaal niveau. Een keuze voor meer regelvrijheid kan bijvoorbeeld leiden tot wegvallen van leges, in combinatie met een verschuiving van vergunningverlening naar handhaving. Dat zou ook effect kunnen hebben op de ODRA. Daar is nu nog helemaal niets van te zeggen.

De implementatiekosten hebben betrekking op het op orde brengen van de basis, voorafgaand aan invoering van de wet. We moeten hierbij denken aan middelen voor een procesmanager (die aanstuurt en coördineert, de landelijke ontwikkelingen bijhoudt, inspiratie brengt en opdoet, afstemt met 'ketenpartners' etc,); cursus/studiedagen, externe expertise (juridische kennis over (on)mogelijkheden en wat en moet (en kan) geregeld worden); communicatie / participatie, onderzoek / milieu effect rapportage (MER), omgevingsvisie en de digitalisering van (geo-)informatie. Tot op heden wordt de voorbereiding opgevangen binnen de bestaande formatie en budgetten, maar dit is ontoereikend voor bovengenoemde implementatiekosten. Om die reden zal voor 2018 en 2019 incidenteel een kleine € 0,2 miljoen in de begroting worden opgenomen.

Bereikbaarheidsfonds/mobiliteit

Bij de MJPB 2016-2019 is besloten om op het terrein van mobiliteit € 0,8 miljoen structureel te bezuinigingen. Deze bezuinigingen zouden voornamelijk gevonden moeten worden door verhoging van inkomsten door vernieuwing van het parkeerproduct en lagere lasten door de kosten van handhaving te verminderen. Voor € 0,5 miljoen wordt de taakstelling ingevuld door hogere opbrengsten. Een bedrag van € 0,1 miljoen is gekoppeld aan een besparing door digitalisering, die wordt ingevuld in de transitiefase naar de verzelfstandiging van het parkeerbedrijf. Voor € 0,2 miljoen zijn geen maatregelen in beeld.

De begrote toevoegingen en onttrekkingen aan de BR bereikbaarheid worden jaarlijks geactualiseerd. Geconstateerd is dat er door de actualisatie van de investeringen, het indexeren van bijdrage aan de fietsenstalling Arnhem CS, conform vastgelegd in de overeenkomst met NS (2% per jaar miv 2017), de actualisatie van de parkeerexploitatie en het verwerken van de extra opbrengsten als resultante van het indexeren van de parkeertarieven, per saldo extra ruimte ontstaat in het bereikbaarheidsfonds. Hierdoor is het mogelijk om de naar beneden toe bijgestelde investeringsruimte voor mobiliteitsinvesteringen vanaf 2019 weer te verhogen van € 450.000 naar het oorspronkelijke niveau van € 986.000. Dit als resultante van de bij de vorige MJPB besloten directe koppeling tussen het krediet verkeersinfrastructuur en het bereikbaarheidsfonds, waarbij de toekomstige investeringsruimte kan worden bepaald op basis van de ontwikkeling van het bereikbaarheidsfonds c.q. het parkeerresultaat.
Daarnaast is het tevens haalbaar om het nog niet ingevulde deel van de taakstelling op Mobiliteit ten laste van het bereikbaarheidsfonds brengen. Voorgesteld wordt dan ook om het nog resterende deel van de taakstelling op deze wijze definitief in te vullen.

4.3.2 Bijstellingen en bedrijfsvoering

Bijstellingen en bedrijfsvoering	2017	2018	2019	2020	2021
** € 1.000.000*					
Autonome ontwikkelingen	-2,6	-4,7	-4,6	-4,5	-4,6
Indexatie belastingen inclusief leegstand	0,0	0,7	0,7	0,7	0,7
Actualisatie kapitaallasten bestaande activa en MIP	1,8	-0,1	-0,3	-0,4	-0,1
Rentemanagement	0,1	0,0	1,9	0,2	0,4
Bijstelling WABO-legesopbrengsten	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Overig	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Diversen TURAP 1-2017	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal bijstellingen en bedrijfsvoering	**-1,7**	**-5,9**	**-4,1**	**-5,9**	**-5,4**

Autonome ontwikkelingen

Indexaties salariskosten, vergoeding raadswerk

De verwachte salariskosten nemen in de komende begrotingsperiode met € 2,9 miljoen toe. In de afgelopen periode hebben er ten opzichte van de vorige begroting forse wijzigingen, in de pensioenpremies ABP, de Sociale Verzekeringspremies en de premies voor de ZvW, plaatsgevonden. Ook de vergoeding voor het raadswerk is vanaf 2017 geïndexeerd. Deze ontwikkelingen hebben een negatief effect van circa € 1,6 miljoen op de begrote loonkosten. Daarnaast loopt de huidige cao voor het ambtelijk apparaat op 1 mei 2017 af. De onderhandelingen hierover zijn inmiddels gestart. De uitkomsten hiervan zijn echter nog niet bekend. Er is voor gekozen om voor de inschatting van de financiële effecten voor Arnhem vooralsnog te rekenen met 1,5 %. Dit betekent een stijging van de loonsom met € 1,2 miljoen.

Nominale en areale ontwikkelingen

Op basis van het coalitieakkoord wordt nominale compensatie verstrekt aan de gesubsidieerde instellingen en looncompensatie aan gemeenschappelijke regelingen. Uitgangspunt hierbij zijn de CPB-cijfers die op 24 maart 2017 zijn afgegeven. Uitgegaan wordt van € 1,2 miljoen nominale compensatie voor de gesubsidieerde instellingen (gemiddelde van loon 2,4% en prijs 1,6%, per saldo 2,06%) en € 0,7 miljoen voor gemeenschappelijke regelingen (alleen aandeel loon 2,4% en dus prijs 0%, per saldo 1,39%). Daarnaast is in dit bedrag rekening gehouden met een verhoogde inwonersbijdrage voor VGGM als gevolg van de groei van het aantal inwoners.
In het coalitie-akkoord is de afspraak opgenomen om het totale armoedebudget te koppelen aan het landelijke indexcijfer voor lage inkomens. Hiermee beweegt het armoedebudget mee met de omvang van de doelgroep, conform de landelijke trend. Op basis van de gepubliceerde cijfers SCP (raming 2017 "Armoede van Personen"), waarbij de indexering voor het budget armoedebeleid -3,5% is, kan de begroting voor 2018 derhalve naar beneden toe worden bijgesteld met 0,3 miljoen.

Tenslotte zijn op basis van de groei van het aantal inwoners en het aantal woningen ten opzichte van de vorige ramingen de beheerlasten als gevolg van areaaluitbreiding in beeld gebracht.

Gemeentelijke belastingen

Jaarlijks wordt de opbrengst van de gemeentelijke belastingen geïndexeerd met de consumentenprijsindex van het CBS voor het lopende jaar (2017). Deze bedraagt volgens het CPB 1,6%. Daarnaast is rekening gehouden met het effect van leegstand op de opbrengst. Per saldo levert dit € 0,7 miljoen op. De rioolheffing is ook geactualiseerd. Deze actualisering heeft echter geen effect op de algemene middelen. In de geïndexeerde opbrengst van € 0,7 miljoen is nog geen rekening gehouden met de indexatie van de afvalstoffenheffing. Deze is afhankelijk van de kostendekkendheid van deze heffing en de nadere uitwerking van de diftar. De inschatting is dat er geen ruimte is om te indexeren. Het verlagen van de omslagrente (zie hiervoor onderdeel rentemanagement) heeft in ieder geval een effect op de kostendekkenheid. In de MJPB 2018-2021 wordt dit verder uitgewerkt en zullen de mogelijke financiële effecten in de opbrengst van de gemeentelijke belastingen worden meegenomen

Kapitaallastenontwikkeling

Vooruitlopend op de MJPB 2018-2021 is alvast de meerjareninvesteringsplanning geactualiseerd. Daarnaast is de ontwikkeling van de vrijval meegenomen die ontstaat door het verschil tussen de werkelijke kapitaallasten van alle in het verleden gedane investeringen (niet MIP investeringen) en de begrote kapitaallastenruimte. Het hier opgenomen financiële effect wordt grotendeels veroorzaakt door het doorschuiven van investeringen, waardoor ten opzichte van de oorspronkelijke ramingen afwijkingen ontstaan. Als gevolg van het doorschuiven van investeringen van 2016 naar 2017 wordt het investeringsvolume in 2017 verhoogd naar € 63,9 miljoen.

Uit de jaarrekening 2016 is gebleken dat van de voorgenomen investeringen in 2016 ongeveer 64% is geactiveerd. Voor het deel dat niet is geactiveerd, betreft dit vooral uitgestelde ICT investeringen vanwege de vorming van de Connectie en door uitstel van landelijke wetgeving. Voorgesteld wordt om € 0,5 miljoen van dit voordeel in te zetten voor noodzakelijke inhuur ter verbetering van de digitale dienstverlening met het project Eddie. Daarnaast wordt het steeds meer gebruikelijk om op het gebied van City Intelligence /managementinformatie activiteiten niet te realiseren door éénmalige investeringen, maar door activiteiten waarvoor een jaarlijks exploitatiebudget noodzakelijk is. Voorgesteld wordt dan ook om kapitaallasten budget ter grootte van € 80.000 in te zetten als een jaarlijks exploitatiebudget.

Tenslotte is in de jaarrekening 2016 aangegeven dat er bij het opnemen in de begroting van de huuropbrengsten en kapitaallasten van de brandweerkazerne fouten zijn gemaakt. Bij de bepaling van de kostprijsdekkende huur wordt uitgegaan van annuïtair afschrijven, terwijl de gemeente lineair afschrijft. De lineaire afschrijving is in de eerste periode van de afschrijvingstermijn hoger dan een afschrijving op annuïteitenbasis, dat is onjuist in de begroting verwerkt. Daarnaast is de werkelijke investering in de kazerne lager uitgevallen dan begroot. De kapitaallasten vielen hierdoor lager uit en de huur kon hierdoor voor de huurder worden verlaagd. Het voordeel ontstaan op de kapitaallasten is bij het opstellen van de MJPB 2017-2020 in plaats van ten gunste aan de huuropbrengst, ten gunste van de algemene middelen gebracht. Voorgesteld wordt om dit corrigeren en het nadeel van € 0,3 miljoen op te lossen binnen de kapitaallastenontwikkeling.

Rentemanagement en omslagrente

In navolging van het vorig jaar ingeboekte rentevoordeel, als gevolg van de aanhoudende daling van de rente, is het afgelopen jaar de renteontwikkeling nauwlettend in de gaten gehouden. Op basis van de uitkomst van jaarverslag 2016 en de actualisatie van de investeringsplanning (zie kapitaallastenontwikkeling) is een nieuwe meerjarenbegroting opgesteld voor de treasuryfunctie voor de aankomende jaren. Zoals vorig jaar al ingeschat lijkt zich een geleidelijke stijging van de rente voor langlopende leningen vanaf 2017 voor te doen. Afgezien van het jaar 2019 geven deze resultaten maar kleine afwijkingen ten opzichte van de begroting. De afwijking in 2019 is te verklaren als het gevolg van het doorschuiven van investeringen, waardoor in 2018 meer investeringen worden voorzien.

Zoals aangekondigd in de MJPB 2017-2020, mag ingaande het begrotingsjaar 2018 volgens nieuwe regels van het BBV de omslagrente niet meer dan 0,5% hoger zijn dan de aan activa door te berekenen werkelijke rentekosten. De huidige omslagrente van 4% mag niet meer gehandhaafd worden, omdat daarmee het verschil veel groter is dan 0,5%, de omslagrente zou moeten dalen naar plusminus 2%. In de MJPB 2018-2021 zal herrekening plaatsvinden en worden de budgettair neutrale consequenties hiervan verwerkt.

Bijstelling opbrengsten WABO-leges

In de jaarrekening 2016 zijn tegenvallende inkomsten uit de bouwleges geconstateerd. Gebaseerd op deze achterblijvende realisatie van inkomsten en het feit dat er slechts enkele grote bouwprojecten in beeld zijn (Mozaiekcollege, Coberco-terrein, Kerkplein), die met name bijdragen aan hogere opbrengsten, wordt voorgesteld om de inkomsten structureel met € 1,2 miljoen neerwaarts bij te stellen.

Bedrijfsvoering en gemeentelijke huisvesting

Binnen de gemeentebrede bedrijfvoering wordt er naar gestreefd om budgettair neutraal te werken, Door de vorig jaar ingestelde BR frictiekosten te verbreden naar een BR bedrijfsvoering, kunnen voordelen, zoals bijvoorbeeld overgebleven vacaturegelden en andere besparingen op de bedrijfsvoering en nadelen op totale bedrijfsvoering, hierin worden verwerkt. Er kan op deze wijze worden gestreefd naar budgettaire neutraliteit. In de MJPB 2018-2021 worden de nadere spelregels hiervoor uitgewerkt.
Alle taakstellingen op de bedrijfsvoering zijn ingevuld, inclusief een belangrijk deel van de formatieve taakstelling Van Wijken Weten. De rest van de voor- en nadelen op de formatie, het voordeel op de connectie, de extra formatie van de teams leefomgeving en de voordelen op de huisvesting, die ontstaan doordat op 1 juli 2020 het huurcontract met de twee verschillende eigenaren van het Stadkantoor afloopt, zijn binnen de bedrijfsvoering integraal bekeken.

Overig

Voor minder dan € 0,5 miljoen resteren er op een tweetal onderdelen binnen de organisatie nog oude knelpunten. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de Turap 1-2017, die u gelijktijdig met deze perspectiefnota wordt aangeboden. Daarnaast is gebleken dat bij de besluitvorming over de milieuzonering ten onrechte is aangenomen dat de handhaving door camera's volledig zou worden geautomatiseerd. De bonnenverwerking kan echter niet volledig geautomatiseerd plaatsvinden, wettelijk is er tussenkomst en beoordeling van een BOA vereist. De kosten hiervoor bedragen € 25.000 voor de inzet van 0,5 fte.

Turap 1-2017

In Turap-1 2017 is een nadere toelichting gegeven op het totaal van alle verwachte majeure afwijkingen in 2017. Hier treft u ook de toelichting aan op de posten die hier zijn samengevat als diversen Turap waaronder het voordeel op de AWBZ/MO-middelen, een knelpunt bij het Gelders Archief en het voordeel dat ontstaat als gevolg van het uitkeren van het dividend van de BNG.

Het in beeld brengen van de ontwikkelingen in 2017 is van belang in relatie tot het streven naar een robuuste begroting. Deze ontwikkelingen bepalen mede de groei of de afname van onze algemene reserve, op basis waarvan de vermogenspositie wordt berekend. In paragraaf 4.4 is dit meegenomen in het perspectief op de financiële positie. Om zo reëel, actueel en getrouw mogelijk te begroten wordt in paragraaf 4.3.4 voorgesteld om de ontwikkelingen in 2017 alvast te vertalen in de lopende begroting

4.3.3 Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen

Gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen	2017	2018	2019	2020	2021
** € 1.000.000*					
Ontwikkeling gemeentefonds september- en decembercirculaire	1,2	5,9	8,7	9,4	9,2
Totaal ontwikkeling gemeentefonds	*1,2*	*5,9*	*8,7*	*9,4*	*9,2*
Totaal gemeentefonds en overige	**1,2**	**5,9**	**8,7**	**9,4**	**9,2**

Gemeentefonds

Op basis van de september- en decembercirculaire uit 2016 is een nieuwe prognose gemaakt van het gemeentefonds. Dit leidt tot een positief effect in het meerjarenbeeld. Deels heeft dit effect een vrij hard karakter waar het gaat om de actualisatie van onderliggende maatstaven in de algemene uitkering. Deels heeft de prognose echter een wat zachter karakter. In de septembercirculaire 2016 is namelijk uitgegaan van een positieve accresontwikkeling van 1,13% in 2017 (ten opzichte van de 0,43% verwacht in de meicirculaire 2016). De septembercirculaire meldt namelijk extra uitgaven voor defensie, veiligheid, zorg, onderwijs en armoedebestrijding.
De grote afwijking in positieve zin komt in de meerjarenraming, vanaf 2018. Dit is het gevolg van het verwerken van de middellange termijn raming (MLT) van het Centraal Plan Bureau. In de meicirculaire 2016 ging die niet verder dan de huidige kabinetsperiode, dus tot en met 2017. Met ingang van de septembercirculaire 2016 is deze ook meegenomen voor de jaren erna, wat mogelijkerwijs in de jaren 2018 – 2021 kan leiden tot een toename van het landelijke gemeentefonds maar liefst € 589 miljoen. Bij de realiteitswaarde hiervan kunnen echter vraagtekens worden gezet. In paragraaf 3.1 is aangegeven dat het nog onzeker is wat de effecten van een nieuw landelijk coalitieakkoord voor gemeenten betekenen, bijvoorbeeld ten aanzien van (nieuwe) bezuinigingen op het openbaar bestuur. Tegelijk biedt de aantrekkende economie mogelijk ruimte voor een iets hoger accres. De meicirculaire 2017 (gebaseerd op de Voorjaarsnota van het Rijk) zal hierover meer uitkomst bieden, mits er op dat moment al zicht is op een nieuw kabinet. Het is ook goed denkbaar dat pas in aanloop naar Prinsjesdag (septembercirculaire 2017) meer duidelijkheid komt over de plannen van een nieuw kabinet en de gevolgen hiervan het de gemeentelijke financiën.

4.3.4 Verwachte ontwikkelingen 2017

In de voorgaande paragrafen zijn de verwachte ontwikkelingen geschetst voor het financiële perspectief. Een groot aantal van de geschetste ontwikkelingen manifesteert zich al in 2017 en werkt door in de komende begrotingsjaren. Gezien het streven om zo reëel, actueel en getrouw mogelijk te begroten is het wenselijk om de ontwikkelingen in 2017 alvast te vertalen in de lopende begroting. Middels bijgevoegde begrotingswijziging wordt jaarschijf 2017 aangepast naar deze actualiteit. Het eventuele meerjarige effect wordt in de MJPB 2018-2021 verwerkt.

Projectkosten Werkbedrijf Arnhem
In de raadsbrief van 17 januari over de transitie Presikhaaf Bedrijven is opgenomen dat het college besloten heeft om aan de slag te gaan met de ontwikkeling en uitwerking van het Werkbedrijf Arnhem en tevens een projectbudget beschikbaar te stellen ten laste van de onderbesteding 2016 ad € 0,8 miljoen van het Participatiebudget (zie jaarstukken 2016). In de begrotingswijziging bij deze Perspectiefnota is dit verwerkt in de vorm van een onttrekking aan de algemene reserve, rekening houdend met het feit dat bij de jaarrekening 2016 het voordeel op het participatiebudget is vrij gevallen.

4.4 Ontwikkeling van de financiële positie

De in de voorgaande paragrafen geschetste ontwikkelingen zijn van belang voor onze toekomstige financiële positie. Zij bepalen mede de groei of de afname van onze algemene reserve, op basis waarvan onze vermogenspositie wordt berekend.

Afgelopen jaar zijn er op basis van het onderzoek naar de robuustheid van onze financiële positie ('Resultaten onderzoek financiële positie gemeente Arnhem') beleidsregels opgesteld met als doel de vermogenspositie te verstevigen. Een van deze regels betreft dat de vermogenspositie uitgedrukt wordt in een weerstandsfactor met een ondergrens van 1. Bij een lagere factor is een aanzuivering van het vermogen vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,3 kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid. De factor wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de gewenste weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90% op een weerstandsfactor van 1.

In de jaarrekening 2016 is geschetst dat dankzij het positieve resultaat in 2016 het weerstandsvermogen zodanig is gegroeid dat de gemeente Arnhem voldoende in staat is om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen. De weerstandsfactor bedraagt 1,44.
Wanneer we de in deze perspectiefnota geschetste ontwikkelingen hier tegen af zetten, dan blijkt dat weerstandsfactor uitkomt op 1,16 en zich dus boven de ondergrens van 1,0 en zich onder de bovengrens van 1,3 bevindt. Dit betekent dat er geen ruimte is om de algemene reserve aan te wenden voor nieuwe wensen. In de volgende tabel is dit cijfermatig weergegeven

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Turap 2-2016	Jaarrekening 2016	PN 2018-2021
	90%	90%	90%
			bedragen x € 1.000,-
Benodigde weerstandscapaciteit			
Gemeentebrede risico's	15.984	25.009	16.010
Risico's grondexploitatie	16.417	7.770	7.770
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	2.799	2.107	2.107
Totaal	**35.200**	**34.886**	**25.887**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Algemene reserve	28.765	28.805	28.805
Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	0	772	772
Vrijval voorziening Grex agv. verlaging omslagrente	0	0	0
Netto contante waarde ISV-middelen	0	0	0
Begroting	1.039	5.665	5.665
Resultaat 2016	14.908	14.890	14.890
Voorstel resultaatbestemming jaarrekening 2016 onderbesteding Participatiebudget tbv Werkbedrijf			*-820*
Turap resultaat 2017			*-12.858*
Resultaat 2018, 2019,2020			*-6.547*
Totaal	**44.712**	**50.133**	**29.908**
Verschil benodigd versus beschikbaar (ruimte irt aanzuivering)	**9.512**	**15.247**	**4.021**
Weerstandsfactor	**1,27**	**1,44**	**1,16**
Ruimte voor nieuw beleid (> factor 1,3)	**-1.048**	**4.782**	**-3.745**

Ten opzichte van het bij de jaarrekening gepresenteerde risicoprofiel en de op basis van dit profiel berekende benodigde weerstandscapaciteit, wordt het risicoprofiel voor wat betreft de gemeente brede risico's fors naar beneden toe bijgesteld. Dit omdat de transitiekosten voor de gedeeltelijke ontmanteling van Presikhaaf Bedrijven alsmede de oprichting en inrichting van een Werkbedrijf, zijn meegenomen in het hier gepresenteerde perspectief en derhalve niet meer als een risico kunnen worden bezien. Aan de vermogenskant is rekening gehouden met het geprognosticeerde resultaat 2017 en met de verwachte negatieve resultaten voor 2018,2019 en 2020.
Voor de MJPB 2018-2021 zal er nog naar oplossingen moeten worden gezocht om een sluitende begroting te kunnen presenteren. Op basis van de berekende vermogenspositie is Arnhem voldoende in staat om financiële en budgettaire tegenvallers op te vangen

In de jaarrekening is tevens gekeken naar de solvabiliteit en netto schuldquote, de balansratio's die een indicatie geven of de balans gezond is. Deze zullen in de MJPB opnieuw worden beoordeeld.

Bijlage 1 Publieke waarden

De ontwikkelingen mondiaal, Europees en landelijk hebben steeds meer een direct effect op het lokale bestuur. De oorlog in Syrië, de Brexit, de klimaatverdragen van Parijs, de marktwerking in de zorg, de toegenomen mobiliteit zowel per auto als in het openbaar vervoer, de krimp in de regio, etc. vragen om een vorm van besturen dat in staat is om snel en doeltreffend in te spelen op de effecten van deze ontwikkelingen voor de stad. In de vorige perspectiefnota hebben we dit geformuleerd onder het kopje ***"handelen vanuit de bedoeling"***. We zijn open en nieuwsgierig naar burgers en bedrijven en staan open voor initiatieven en aanpakken die door hen worden ontwikkeld. Dat betekent ook de macht van systemen en instituties die belemmerend werken op het realiseren van nieuwe oplossingen terugdringen.
Hierbij hanteren we de volgende principes:

- Inspirerend: met kennis en passie bijdragen aan versterking van de stad in het stedelijke netwerk;
- Vraaggestuurd: vanuit de wijk en de stad ophalen van de vraag van inwoners en bedrijven en niet het creëren van aanbod;
- Verbindend: verbinder tussen en facilitator van maatschappelijke initiatieven en deze niet overnemen en/of vervormen naar gemeentelijke systemen;
- Gedifferentieerd: durf het verschil te maken en verschillen toe te staan, waarbij de match tussen probleem en oplossing belangrijker is dan standaarden die voor iedereen toepasbaar moeten zijn;
- Niet institutioneel: maatschappelijke vraagstukken vragen om organisatorische verbanden die flexibel en open zijn waarbij organisaties en instellingen inclusief het gemeentelijk apparaat dienend zijn aan deze verbanden;
- Gedurfd: bestaande systemen, regels en voorschriften zo hanteren of soms aan de kant schuiven opdat (nieuwe) oplossingen mogelijk worden gemaakt met oog voor resultaat en minder controle en beheersing.

Er zijn diverse voorbeelden van het besturen vanuit deze principes.
We noemen onder andere:

- de Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen
- het Interactief Aankoop Systeem
- de Arnhemse Woonprincipes en daaraan gekoppelde afspraken met woningcorporaties

Dit zijn vormen van besturen die vooral gericht zijn op de doelen die we willen halen op economisch, sociaal en fysiek-ruimtelijk gebied. Het zijn geen klassieke plannen met vastgestelde kaders waarbinnen weinig flexibiliteit mogelijk is. Het zijn instrumenten die vanuit een duidelijke doelbepaling, zonder dat strak vastgelegd wordt welke producten geleverd moeten worden, toetst of de levering van producten en diensten maximaal bijdraagt aan de geformuleerde doelstellingen.

Publieke waarden

In de vorige perspectiefnota heeft de raad een aantal toetsstenen geformuleerd waarop zij de *maatschappelijke effectiviteit* van het beleid wil beoordelen in de vorm van de volgende publieke waarden:

- Zelfredzame Arnhemmers die meedoen, met zorg voor kwetsbare inwoners met keuzevrijheid wie hen waarmee helpt en altijd een zorgzaam vangnet voor wie het niet zelfstandig redt in deze tijd;
- Wonen en leven in een prettige, duurzame omgeving in gedifferentieerde en levensloopbestendige wijken die schoon, heel en veilig zijn waarbij de inwoners zich ook zelf eigenaar voelen van de publiek ruimte;
- Dynamisch centrum in en voor de regio die aantrekkelijk is voor de inwoners van de stad en de bezoekers vanuit de wijde omtrek en tegelijk een landelijke uitstraling heeft op het gebied van de unieke historie, de mix van stedelijkheid in het groen en aan de rivier met toppers op het gebied van sport, culturele evenementen en leisure;
- Economisch potentieel vergroten door vernieuwing en doorontwikkeling van bedrijvigheid, kennisinfrastructuur en werkgelegenheid op alle niveaus in regionaal en (inter-)nationaal perspectief;
- Duurzaam wonen in de stad met Arnhemmers en bedrijven gericht op energietransitie in een groen-blauwe omgeving;
- Krachtige sociale verbanden door meer uitwisseling van kennis en verbinding tussen inwoners met een diverse achtergrond;
- Versterking van bestuurlijke effectiviteit door gebeurtenissen en incidenten in de stad aan te grijpen om het lerend vermogen van de stad te vergroten;
- Mobiliseren van kennis en kunde uit de stad waardoor meer mogelijkheden geboden worden om publieke taken door inwoners zelf uit te laten voeren.

Bijlage 2 Trends en ontwikkelingen

Politiek

De recente landelijke verkiezingen was de slag om de "zwevende kiezer". In het politieke domein zien een verdere fragmentatie door toename van de kleine politieke partijen en tegelijk een sterke tendens naar "het midden" naast een substantiële (licht groeiende) groep die afstand neemt tot de traditionele coalitiepolitiek en compromiscultuur. Bij deze groep is het vertrouwen in regering en politieke instituties (vooral politieke partijen) historisch gezien laag, al is Nederland in internationaal verband gezien nog steeds een ‘high trust society’. Hierin wordt zichtbaar dat enerzijds de globalisering een groot stempel drukt op de sociaal-economische ontwikkeling van Nederland en anderzijds dit proces van de lokale politiek vraagt om pro-actief in te spelen op de effecten van deze wereldwijde veranderingen. De steden (en daaraan gerelateerde regio's) spelen een centrale rol waarbij er een enorme wendbaarheid wordt gevraagd om in een brede coalitie met burgers, bedrijven, en overheden op lokale schaal samen te werken aan innovatie op economisch gebied, culturele verbondenheid en sociale samenhang.

Economisch

Het herstel na de economische crises wordt zichtbaar in bijvoorbeeld de daling van het percentage van de staatsschuld van 66 naar 62% van het BBP. Tegelijk is er mondiaal zoveel onzekerheid over de macro-economische ontwikkelingen dat er een grote mate van onzekerheid is, wat vraagt om een grote terughoudendheid met publieke uitgaven. Een belangrijke vraag is of decentrale overheden het vermogen hebben structureel met minder financiële middelen om te kunnen blijven gaan, vooral in het licht van de enorme veranderingen als gevolg van de decentralisaties, toenemende takenpakketten en doorgaande afname van werkgelegenheid voor laagopgeleiden.
Bij het te boven komen van de financieel-economische crisis zullen voornamelijk de stedelijke regio’s een belangrijke rol spelen. Meer en meer wordt duidelijk dat stedelijke agglomeraties belangrijke impulsen kunnen geven aan innovatie en economische ontwikkeling. Dit brengt vragen met zich mee over de rol van het (regionaal) bestuur, over de democratische legitimatie van samenwerkingsverbanden en over de inhoud van een rijksbrede agenda voor stedelijke ontwikkeling.

Demografisch

In de komende decennia zal de bevolking in Nederland verder toenemen, maar de aard en de snelheid hiervan zullen per regio verschillen. Wat hier vooral in het oog springt, zijn de toenemende vergrijzing en ontgroening van de bevolking en de toenemende verschillen tussen regio’s, in het bijzonder tussen stedelijke regio’s en krimpregio’s. De toename in mobiliteit biedt tegelijk kansen om een nieuw verbond tussen stad en (omringend) platteland te creëren wat gebaseerd is op synergie en wederzijds profijt. De samenstelling van huishoudens verandert: vooral een stijging van het aantal eenpersoonshuishoudens. Los van de vergrijzing als maatschappelijke uitdaging krijgen publieke organisaties te maken met een combinatie van bezuinigingen en een vergrijzing van het personeelsbestand.

Sociaal

De verwachtingen van burgers ten opzichte van overheidsprestaties zijn groter geworden, maar burgers willen tegelijkertijd minder overheidsbemoeienis. De relatie tussen overheid en burger is in transitie, waarbij thema’s als doe-democratie, ruimte voor maatschappelijk initiatief en sociale innovatie vragen oproepen over de houdbaarheid van de representatieve democratie en de betekenis die we toekennen aan burgerschap. Tegelijkertijd is er onmiskenbaar de behoefte en noodzaak voor

de overheid om deze bewegingen te faciliteren en te legitimeren; de verwachting is dat de responsiviteit van de overheid mee ontwikkelt met de maatschappelijke ontwikkelingen. In Arnhem is Van Wijken Weten uitdrukking van deze ontwikkeling. Deze veranderingen vergen veel van de vaardigheden en competenties van professionals in het publieke domein, niet alleen in de wijze waarop zij hun werk uitvoeren, maar ook in de wijze waarop zij worden aangestuurd. Een complicerend element daarbij is de steeds verdergaande maatschappelijke differentiatie en segmentering, het resultaat van de combinatie van oude en nieuwe scheidslijnen in onze samenleving. Wat ook betekent dat er vernieuwende initiatieven van en door burgers nodig zijn om sociale en culturele verschillen te overbruggen.

Energie en klimaat

Het klimaat verandert. Prognoses voor de komende decennia laten zien dat de gemiddelde temperatuur zal stijgen. Dit vraag wereldwijd, in Nederland maar ook in Arnhem om beleid en actie in het terugdringen van de CO2-emmissie (Klimaatakkoord van Parijs). We zullen geconfronteerd gaan worden met de gevolgen van de klimaatverandering: meer weersextremen. We krijgen te maken met meer en langdurigere hittegolven en meer extreme regenval. Dit zal gevolgen gaan hebben voor de economische activiteiten en mogelijke negatieve effecten op de gezondheid van de kwetsbare (oudere) burgers. Dus naast het leveren van een bijdrage aan het terugdringen van de CO2-emmissie zullen we ons land en daarmee ook Arnhem moeten gaan aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering: meer waterberging, meer groen en minder verharding.

Veiligheid

Veiligheid blijft een belangrijke prioriteit voor de overheid. Dat heeft vooral te maken met de gevoelde (subjectieve) veiligheid van mensen. De objectieve veiligheid is de laatste jaren toegenomen: het aantal (gemelde) misdaden en overtreding is gedaald. Opvallend is wel dat het subjectieve veiligheidsgevoel in de laatste jaren niet is verbeterd. Eenderde van de Arnhemmers (34%) geeft aan zich wel eens onveilig te voelen, 3% vaak. Een andere ontwikkeling in het veiligheidsdomein is de toegenomen rol van burgers om de buurt veiliger te maken. Hier liggen, mede met de inzet van sociale media, nog veel mogelijkheden.

Technologie

Toenemende internetpenetratie, toenemende mogelijkheden van big data, grotere invloed van sociale media; buzz-woorden van het belang van technologisering in de samenleving. In toenemende mate zullen technologische ontwikkelingen bepalend zijn voor de wijze waarop maatschappelijke vraagstukken benaderd en gerealiseerd worden. De informatie- en communicatietechnologieën hebben in de afgelopen decennia voor de overheid een beweging in gang gezet, die heeft geleid tot de ontsluiting en koppeling van een groot aantal (persoons)gegevens. In de komende jaren zullen verdere stappen in de koppeling van deze gegevens gezet worden, waarbij de vraag aan de orde komt op welke wijze de overheid deze mogelijkheden kan, mag en wil gebruiken voor het realiseren van maatschappelijke opgaven in relatie tot de scheiding tussen de publieke en de private sfeer. Daarnaast zal de overheid gebruik maken van technologische ontwikkelingen om stappen te zetten op het gebied van beschikbaarheid en toegankelijkheid van overheidsinformatie. In Arnhem hadden we hier in het kader van Sm@rt Arnhem een specifieke veranderopgave op geformuleerd.

Landelijke ontwikkelingen - processen bij het Rijk

'Maak Verschil'/regionale samenwerking

Vanuit het Ministerie van Binnenlands Zaken en Koninkrijkszaken lopen in 2017 de proeftuinen regionale samenwerking door, als vervolg op het rapport Maak Verschil van de Studiegroep Openbaar Bestuur uit maart 2015 over bestuurlijke samenwerking. Het rapport heeft sterk de toon gezet voor de discussie over regionale samenwerking in den lande. Zo verwijst de VNG er nadrukkelijk naar in het in 2016 gepubliceerde Ontwikkelprogramma lokale democratie. Ook het SER-advies Regionale samenwerking: leren van praktijken (maart 2017) pleit in het spoor van 'Maak Verschil' voor differentiatie en nieuwe vormen van strategische samenwerking in stedelijke regio's.

Agenda Stad en citydeals

Binnen het programma Agenda Stad werken verschillende ministeries met steden en stedelijke netwerken door aan het versterken van groei, innovatie en leefbaarheid in de Nederlandse steden. Citydeals zijn gericht op innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en/of maatregelen bevatten om het economisch ecosysteem van de stedelijke regio('s) te versterken. Er zijn inmiddels 14 City Deals getekend. Op dit moment wordt in Den Haag nagedacht over de voortzetting van het programma Agenda Stad en het breder uitrollen van opbrengsten van citydeals.

Smart City Strategy

In januari 2017 is de Nationale Smart City Strategy aangeboden aan premier Rutte. Het rapport, een coproductie van ruim 140 stakeholders van steden, bedrijven en kennisinstellingen, bevat voorstellen om de internationale concurrentiekracht te vergroten en de kwaliteit van leven te verbeteren. Er ligt hier vanzelfsprekend een relatie met Sm@rt Arnhem. De Smart City Strategy bevat vooral veel vergezichten en ambities en is nog weinig concreet.

Nationale omgevingsvisie

In het proces Nationale omgevingsvisie heeft het Kabinet op 17 februari 2017 de startnota voor de NOVI aan de Tweede Kamer gestuurd, met daarin vier strategische opgaven: naar een duurzame en concurrerende economie; naar een klimaatbestendige en klimaatneutrale samenleving; naar een toekomstbestendige en bereikbare woon- en werkomgeving; naar een waardevolle leefomgeving
Bij het Rijk begint nu de voorbereiding op de meer bestuurlijke besluitvorming rond de NOVI thema's. Arnhem trekt in dit proces samen op met de provincie Gelderland, Nijmegen, Ede en Apeldoorn, met als lobbyspeerpunten: Netwerkstad NL, internationale corridors en energietransitie. Position papers hiervoor zijn in voorbereiding.

Omgevingswet

Bovendien treedt begin 2019 de Omgevingswet in werking. Daarmee krijgen gemeenten de beschikking over een sterk vereenvoudigd ruimtelijk wetgevingskader. Met deze nieuwe wet wil het kabinet onder meer de verschillende plannen voor ruimtelijke ordening, milieu en natuur beter op elkaar afstemmen. Ook Arnhem bereidt zich voor. Mede gerelateerd aan de motie 'aan de slag met de Omgevingswet' ligt er een actuele procesnotitie. In de Perspectiefnota 2018-2021 wordt aandacht besteed aan specifieke financiële gevolgen voor Arnhem.

Energieagenda

In december 2016 heeft minister Kamp van economische zaken de energieagenda gepubliceerd, in relatie tot het klimaatakkoord in Parijs (2015). Het Kabinet zet met een breed pakket aan maatregelen

in op energiebesparing en terugdringing van het gebruik van aardgas. Het is afwachten hoe dit in de nieuwe kabinetsperiode gaat lopen, maar zeker is dat gemeenten een belangrijke rol spelen in dit transitieproces dat zich aandient als mega-opgave. Het zal extra inspanningen vragen en biedt ook kansen op slimme verbindingen met andere ambities, bv. op het gebied van economie/innovatie, mobiliteit, verduurzaming woningen. Vooral het programma New Energy Made in Arnhem- biedt qua ambitie, samenwerkings- en innovatiecultuur- een goede uitgangspositie.

Toekomstbeeld OV 2040

Het Kabinet heeft in december 2016 de gezamenlijke visie Toekomstbeeld Openbaar Vervoer 2040 van Rijk, provincies, metropoolregio's, vervoerders en ProRail naar de Kamer gestuurd. De visie is onderdeel van het Toekomstbeeld OV als opvolger van de huidige lange termijn spooragenda (LTSA) die in 2028 afloopt. Uitgangspunten voor de nieuwe visie zijn onder meer de volgende:

- van openbaar vervoer naar mobiliteit;
- nieuwe mobiliteit bij geringere vraag;
- vraaggericht vervoer;
- versterken en integreren OV in stedelijke regio's;
- innovatie en verduurzaming;
- slimmer samenwerken en financieren.

Arnhem is bij dit proces aangesloten via de provincie Gelderland/Landsdeel Oost.

Financiën sociaal domein

Het CBS bracht in het najaar van 2016 naar buiten dat gemeenten een aanzienlijk deel van het budget sociaal domein niet aan het sociaal domein besteedden. In Arnhem zou dit ook het geval zijn. Gemeenten hebben zich sterk tegen dit beeld verzet en nader onderzoek gevraagd. Arnhem heeft dit mede aan de kaak gesteld. Op 28 februari 2017 heeft minister Plasterk (BZK) dit beeld aan de hand van een tweetal onderzoeksrapporten genuanceerd. Voor zover gemeenten in technische zin geld hebben overgehouden, is dat voor dit jaar meer dan teniet gedaan door de rijkskortingen.

Eén nieuwe PGB organisatie

In februari jl. is door staatssecretaris Van Rijn in een brief aan de tweede Kamer aangekondigd dat hij voornemens is het beheer van het budgethoudersportaal PGB voor de Zvw, Wlz, WMO en Jeugdwet te beleggen bij een op te richten publieke organisatie. Deze organisatie, met een nog nader te bepalen rechtsvorm, met gemeenten en zorgkantoren in een leidende rol, krijgt een centrale opdrachtgeversrol voor de uitvoering van het beheer.

Cultuurbeleid 2021 en verder

Begin 2017 heeft het ministerie van OCW aan de Raad voor Cultuur gevraagd om een verkenning van de stedelijke regio's en om sectoranalyses van alle kunstdisciplines. Dat moet in het najaar 2017 gereed zijn. En moet in 2018 leiden tot een gezamenlijke adviesaanvraag aan de Raad van het Rijk, provincies en gemeenten voor de nieuwe cultuurperiode. Op basis van dit advies worden in 2019 de uitgangspunten voor het nieuwe cultuurbeleid vastgesteld voor de periode vanaf 2021.
Arnhem is actief bij dit proces betrokken via de G9-steden en Landsdeel Oost.

Bezuiniging onderwijsachterstandenbeleid

Het Rijk bezuinigt met ingang van 2018 op het budget voor gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (oab). Het macrobudget daalt met 11% van € 361 mln. nu naar € 321 mln. in 2018 en nog verder naar € 316 mln. vanaf 2020. Wordt deze bezuiniging doorgevoerd op basis

van de huidige verdeling van middelen over alle gemeenten, dan betekent dit voor Arnhem dat het oab-budget dat de gemeente uit de staatskas ontvangt in 2018 krimpt van € 5,6 mln. tot ± € 5 mln. Het Ministerie is de indicatoren voor de verdeling van het budget opnieuw aan het herzien. De eerste signalen wijzen erop dat er binnen het budget een forse verschuiving zal plaatsvinden van de grote gemeenten (G37) naar kleinere gemeenten. De herverdeling, gecombineerd met de bezuiniging op het macrobudget leidt voor Arnhem op langere termijn mogelijk tot een korting op het huidige oab-budget van 30 tot 40%. Nadere berichtgeving hierover van OCW valt rond de zomer te verwachten.

G32 en VNG: aanbod i.r.t. Tweede Kamerverkiezingen

VNG en G32 hebben een aanbod neergelegd voor het nieuwe regeerakkoord met een aantal gemeentelijke resp. stedelijke punten. Belangrijke issues voor de VNG zijn:

- investeringsagenda energietransitie;
- klimaatadaptatie en circulaire economie;
- doorzetten transformatie Sociaal Domein;
- van wetten en regels naar integrale oplossingen;
- versterking lokale democratie en bestuur;
- stabiliteit gemeentefinanciën: in omvang, maar ook stabiliteit in inkomsten en uitgaven.

De G32 heeft als overkoepelend thema: Groeikracht voor de stedelijke regio's. De G32-punten gaan onder meer over:

- het versterken van de bestuurlijke slagkracht en de samenwerking in de regio;
- versterking het lokaal veiligheidsbeleid;
- verruiming van de financiële armslag voor de steden.

Bijlage 3 Veranderopgaven 2017 in relatie tot perspectief 2018-2021

De veranderopgaven zoals opgenomen in de MJPB 2017-2020 zijn volop in uitvoering. Dat betekent dat deels de veranderopgaven opgenomen zijn in de reguliere structuur en werkwijze van de Gemeente Arnhem, zoals Van Wijken Weten of uitgewerkt zijn in een project zoals Sm@rt Arnhem. Daarbij worden enkele 4 nieuwe veranderopgaven geformuleerd in hoofdstuk 3 van de Perspectiefnota 2018-2021. De doelen van "Werken aan Kansen" worden meegenomen in de veranderopgave: "Van de bank af". De doelen van "Vitale economie", "Centrumstad aan de rivier" en "Culturele eredivisie" worden geïntegreerd in de nieuwe veranderopgave "Vitale economie Arnhem-Nijmegen" waardoor de dimensie van de agglomeratie er aan wordt toegevoegd. De doelen van de veranderopgave "ElectriCity" worden meegenomen in de nieuwe veranderopgave "Arnhem circulair" waarmee de bredere context van duurzaamheid naar circulaire economie wordt toegevoegd.
De inzet op de doelen van de veranderopgaven 2017 zal onverminderd worden voortgezet maar is in een andere fase gekomen waarin de nadruk ligt op uitvoering, verbreding en/of schaalvergroting waardoor er gerichter gestuurd kan worden en meer mogelijkheden ontstaan om brede allianties met stakeholders aan te gaan binnen en buiten Arnhem.

1.1 Van Wijken Weten

1.1.1 Wijksturing in uitvoering

De wijkteams leefomgeving zijn vol in bedrijf en werken met de wijken en hun bewoners aan de plannen die richting gaan geven aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de komende jaren. In de pilotfase hebben de teams zich vooral georiënteerd: Wie zijn de (un)usual suspects, hoe zien de wijken eruit, waar zitten de budgetten, door wie worden ze ingezet en met welk resultaat, waar zit dubbeling, verrommeling, etc. Vragen die niet bedoeld waren om ze uitputtend te beantwoorden, maar om richting te geven aan de juiste verbinding met de wijken en hun bewoners en de zoektocht naar de opgaven t.a.v. de eigen woon en leefomgeving zoals de bewoners die zelf ervaren. De teams zijn aan de slag gegaan om die opgaven samen met de bewoners en de professionals, gecombineerd met cijfermatige gegevens, in kaart te brengen. Ook de samenspraak met de sociale wijkteams heeft veel (informatie) opgeleverd. Met hen wordt toegewerkt naar een samenhangend preventief aanbod, waarin de algemene voorzieningen worden versterkt, waardoor er minder behoefte ontstaat aan gespecialiseerde zorg.

Wat onmiddellijk opvalt is, dat de kracht- en GSOIII-wijken voortgaand de meeste zorg en aandacht vragen. De insteek is dat er heel veel gebeurt op het gebied van zorg, openbare ruimte etc., maar dat de focus zal moeten liggen op een andere manier van aansturen. Anders gezegd, hoe kunnen we de opdrachten die langs de geijkte wegen worden uitgezet, anders richten aan de hand van een betere probleemomschrijving en vooraf beschreven resultaten en effecten. Nu is het zo dat, globaal gesproken, bij ieder probleem een nieuwe aanpak en een nieuwe uitvoerder worden gezocht. Maar wellicht is een combinatie van uitvoerders die zich samen buigen over een probleem en een geïntegreerde aanpak, dan wel een veel flexibeler inzet van professionals, veel effectiever. En is een vooraf afgesproken resultaatverplichting met tussentijdse evaluaties een betere stok achter de deur om de gewenste resultaten neer te zetten, dan een vooraf uitgezette generieke subsidie.

De gemeente Arnhem houdt talloze ballen in de lucht. De indruk bestaat dat we altijd 'alles' doen, weinig focussen en weinig keuzes maken. Uit bevlogen, bezorgde en kwaliteitsgedreven motivatie, dat

zeker. Maar de vraag is of we met al deze (en nog meer zaken die we maar in een of enkele wijken tegenkomen) punten vol aan de slag moeten. Of is het verstandiger om keuzes te maken. Meer volume te brengen in de meest zorgelijke en urgente zaken en andere in tijd naar achteren schuiven of in volume reduceren. Zo is ook de vraag gerechtvaardigd of wijksturing en budgetregie in de wijken fondsen als die rond burgerkracht en innovatie als losstaande eenheden niet feitelijk overbodig maakt. Het ligt dan ook in de rede om de sturing daarop ook in de wijken te leggen en de nog beschikbare bedragen toe te voegen aan de wijkgerelateerde budgetten. Niet per onmiddellijk omdat de fondsen nog vol in bedrijf zijn, maar bijvoorbeeld per 1-1-2018.

Met de vigerende wijkactieplannen als springplank is de eerste versie van de wijkplannen klaar. De neiging bestaat om daarvan te zeggen dat ze bezien moeten worden in het licht van het feit dat de wijksturing nog maar net op gang is. Des te verrassender is het om te kunnen constateren dat er een beeld naar voren komt dat nu al een breed en gedifferentieerd inzicht geeft in wat meer, minder, anders en anders gericht, nodig is. Er tekenen zich, onder anderen naar voren komend uit het recente raadsdebat, verbindingen af tussen bewoners en hun opgaven in de wijken, de kaders die de Raad stelt, de ambities van het College en de mogelijkheden en onmogelijkheden die onze partners en providers in de stad in zich hebben. Met als vliegwiel de ambtelijke organisatie die zich in zowel operationeel als in inhoudelijk opzicht in hoog tempo her organiseert om de wijksturing (mede) vorm te geven en te faciliteren. En natuurlijk, er zijn nog bergen werk te verzetten, al is het maar om nog veel en veel meer bewoners in positie te brengen. En dan niet alleen: wat gaan we vernieuwen of waar zetten we een tandje bij? Maar ook: waar stoppen we dan mee? Samen met en op aangeven van bewoners stellen we dat vast. Waarmee het totale budget gelijk blijft, maar de inzet zich toespitst op wat daadwerkelijk nodig is. Voor het op een juiste manier uitnutten van de mandaten moeten zeker nog slagen gemaakt worden t.o.v. en samen met de kernorganisatie. Hoe dan ook wijkteams en kernorganisatie zijn samen verantwoordelijk voor het realiseren van wijksturing en de wijkplannen leggen hiervoor het fundament.

De ervaring tot nu toe is dat de wijkteams de gesprekken in de wijk vooral 'probleemgestuurd' hebben ingestoken: Wat zijn volgens u de grote opgaven die voor de komende jaren in uw wijk liggen? Naarmate er meer gesprekken werden gevoerd kwam op de vraag: 'hoe gaat het eigenlijk in uw wijk?' veel positieve en tevreden antwoorden. Ongeacht het feit dat velen hun woonplek en omstandigheden niet zelf kunnen kiezen, woont het merendeel van de bewoners, ook in de kracht- en GSOIII-wijken, volgens eigen zeggen, naar tevredenheid in Arnhem. In de veelal ruim opgezette wijken, waarderen zij hun woningen, de woonomgeving, het groen, het levendige karakter van winkelstraten, horecagelegenheden en sportaccommodaties positief. Daarnaast zijn er veel waarderende woorden gesproken door bewoners over de aandacht die de gemeente hiermee laat zien voor wijken en bewoners.

U treft de integrale wijkplannen aan in de bijlage bij de Perpsectiefnota 2018-2021. Deze zijn 'unplugged', dus qua vorm en inhoud zoals ze in de wijken tot stand gekomen zijn. Nu nog met vooral de wijkteams als initiators, straks nog meer in coproductie met de bewoners met als doel richting te geven aan de inzet van menskracht en middelen in de stad. Voor die inzet zijn de volgende, kaderstellende uitgangspunten van belang:

- Om versnippering tegen te gaan doen we niet meer 'alles'; we maken keuzes, leggen volume in de meest urgente zaken en schuiven het andere naar achteren;
- We stappen af van de gewoonte om 1 aanbieder de opdracht te geven en vragen, indien mogelijk en gewenst, meerdere aanbieders om met een geïntegreerde offerte te komen;

- In subsidieovereenkomsten worden prestatieverplichtingen opgenomen, tussentijdse evaluaties en de regel dat een deel van de subsidie vastligt en een deel flexibel kan worden ingezet;
- We sturen niet alleen meer probleemgericht, maar leggen ook nadruk op ontwikkeling van de wijken en faciliteren de mogelijkheden daartoe;
- We heffen 'solitaire' fondsen als Burgerkracht en Innovatie op, en leggen de sturing op die budgetten in de wijken, inclusief de notie dat een stedelijke component mogelijk blijft;
- We sturen, samen met de wijkteams sociaal, op een samenhangend, preventief aanbod, dat de algemene voorzieningen in de wijken versterkt.

NB:

De Raad, resp. individuele raadsleden, hebben meermaals te kennen gegeven dat zij de wijksturing in en vanuit de wijken willen leren kennen. De wijkteams willen daar graag aan meewerken en gaan de raadsleden rechtstreeks benaderen om in de wijken kennis te nemen van wat er allemaal gaande is.

De perspectiefnota in aanloop waarop deze tekst wordt geschreven, loopt vooruit op de MJPB 2018 en verder. Overbodig om te zeggen wellicht, dat de wijkteams met de hierbij gevoegde wijkplannen, heel 2017 vol aan de bak gaan!

1.1.2 Transformatie sociaal domein

Sinds 1 januari 2015 bestaan in Arnhem sociale wijkteams. Deze teams vormen de toegang tot maatwerkvoorzieningen Wmo en specialistische jeugdhulp en bieden waar nodig zelf kortdurende ondersteuning. Daarmee zijn de wijkteams in feite een algemene voorziening en zijn ze meer dan 'alleen een indicatie orgaan'. Vanaf 1 januari 2017 zijn de sociale wijkteams verzelfstandigd en overgegaan naar een Stichting.

De gemeente is sinds 2017 als opdrachtgever verantwoordelijk voor aansturing van de Stichting Sociale Wijkteams, in de vorm van een opdracht aan de stichting en het benoemen van de resultaten. Daarbij bepaalt de gemeente *wat* zij belangrijk vindt in de uitvoering van werkzaamheden en de wijkteams besluiten *hoe* zij daar invulling aan geven. De opdracht van de gemeente aan de stichting is uitgewerkt in een **D**ienst**V**erlenings**O**vereenkomst. De komende jaren zal de relatie tussen de gemeente en de stichting verder worden ontwikkeld en geprofessionaliseerd.

De sociale wijkteams en de teams leefomgeving werken samen, naast elkaar en integraal aan taken in de wijk. Door hun kennis van en over de wijk weten de teams welke behoeften er zijn en kan dit worden omgezet naar een aanbod op maat voor zorg- en welzijnsvoorzieningen. In de komende jaren wordt verder gewerkt aan transformatie van de voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn. Hieronder staan de belangrijkste speerpunten vermeld:

- Het omzetten van het oude aanbod preventieve en algemene voorzieningen naar een nieuw aanbod dat is gebaseerd op de kenmerken en behoeften van de wijk. In dit proces worden de huidige subsidies per wijk opnieuw bekeken; wat zijn de doelen die men in de wijk wil bereiken en met welk aanbod kunnen deze worden gerealiseerd? De wijkteams leefomgeving zijn, als budgethouder van de algemene voorzieningen, opdrachtgever voor dit proces waarbij de kennis van de sociale wijkteams, de kernorganisatie en de betrokken instellingen als input dient en leidt tot een vernieuwd wijkgericht aanbod.

- Het innoveren van het bestaande zorgaanbod voor maatwerkvoorzieningen en specialistische jeugdhulp door omzetting van oude producten naar nieuwe producten die op termijn kostenbesparend zijn. Afstemming over dit nieuwe aanbod vindt plaats in nauw overleg tussen de lokale toegang (sociale wijkteams in Arnhem), de (ambtelijke) kernorganisatie en de aanbieders. Doorlopende innovatie van producten wordt ondersteund via het Integraal Aankoop Systeem (IAS). Regionaal wordt samengewerkt in dit systeem dat het mogelijk maakt tussentijds nieuw zorgaanbod en nieuwe aanbieders toe te voegen. Door deze flexibele manier van aanbesteden wordt doorlopende innovatie en aanpassing van het zorgaanbod tijdens de gehele contracteringsperiode van 2017 tot 2020 mogelijk.
- Gefaseerd een vorm van bekostiging voor specialistische jeugdhulp en maatwerkvoorzieningen Wmo in te voeren die meer dan nu is gericht is op afrekening op basis van resultaten, zoals vastgelegd in het (eigen gezins-) plan van aanpak en die voldoet aan de volgende criteria:
    - het geeft inwoners en professionals de ruimte om zelf passende ondersteuning te kiezen en het geeft aanbieders de ruimte om te innoveren en samen te werken;
    - het verlaagt de administratieve lastendruk voor gemeente, sociale wijkteams en aanbieders.

Deze nieuwe vorm van bekostiging zal door de regio centraal Gelderland gezamenlijk worden opgepakt.

- Gedurende de komende jaren zal de vernieuwing van het zorgaanbod continu doorgaan. In 2017 vindt een herijking van het programma sociaal domein plaats. De verschillende activiteiten en projecten die tot innovatie moeten leiden in de periode vanaf 2017 tot 2020 worden opnieuw benoemd, leidend tot een transformatie-agenda. Deze transformatie-agenda is onderdeel van de nieuwe veranderopgave: Zorg dichterbij.
- De transformatie van het zorgaanbod is erop gericht om - daar waar mogelijk - de zorgzwaarte af te schalen, van residentiële en opvangvoorzieningen naar ambulante ondersteuningsvormen (ambulantisering) en van ambulante voorzieningen naar inschakeling van het eigen netwerk. Daarnaast is het streven om meer integraliteit /combinatievormen in het zorgaanbod te bereiken, bijvoorbeeld in de jeugdzorg over sectoren heen en in de Wmo naar combinaties van huishoudelijke hulp en begeleiding.
- Voor het bereiken van transformatie is productinnovatie nodig. Om dit te faciliteren wordt in de periode 2017-2020 jaarlijks 3 % van het budget voor specialistische jeugdhulp en maatwerkvoorzieningen gereserveerd voor projecten die bijdragen aan innovatie van het sociaal domein. De verdeling van dit budget is als volgt:
    - De verantwoordelijkheid voor de inzet van 1,5 % van het budget wordt belegd bij de wijkteams leefomgeving, gehoord hebbende de sociale wijkteams. Dit om een maximale verschuiving te bewerkstelligen in de transformatie van het aanbod preventieve en algemene voorzieningen. Echter niet meer als apart fonds maar toegevoegd aan het wijkbudget.
    - De verantwoordelijkheid voor de inzet van de andere helft van het innovatiebudget (1,5 %) wordt belegd bij de kernorganisatie om innovatie van zorg op regionaal en/of stedelijk niveau te stimuleren of innovatie van de bedrijfsvoering mogelijk te maken.

1.1.3 Sm@rt Arnhem

In 2016 is in de Arnhemse Perspectiefnota en MJPB voor het eerst de veranderopgave 'SM@RT Arnhem' opgenomen. Het doel van Sm@rt Arnhem is het ontwikkelen van een Arnhemse praktijk van beleidsadvisering en uitvoering waarin we - meer dan nu het geval is - gebruik maken van bestaande en nieuwe datastromen bij het zoeken naar nieuwe oplossingen voor Arnhem. Hierbij gaat speciale aandacht uit naar informatie die ons kan helpen bij het in kaart krijgen (en vergroten) van bijvoorbeeld de effectiviteit van beleid in het sociaal domein (maar ook breder).

De nieuwe manier van organiseren richt zich op datagestuurd werken, korte beleidscycli met een nadruk op innovatieve werkwijzen en samenwerken en kennisdelen binnen en buiten de organisatie van de gemeente. We willen met datagedreven sturing het beleid en de dienstverlening verbeteren om daarmee sneller te kunnen reageren op de veranderende omstandigheden. Kortom we zoeken naar slimme oplossingen voor de stad en voor onze eigen organisatie.

City Intelligence
In het kader van de verandering van de kernorganisatie is het belang van 'City Intelligence' onderkend. City Intelligence is - samen met inwoners, bedrijven en andere organisaties - het slim toepassen van data voor (maatschappelijke) vraagstukken en deze op een innovatieve manier oplossen. Dit proces is het verzamelen, delen, ontsluiten en analyseren van data uit de stad om de juiste keuzes te maken, te kunnen voorspellen en te bepalen waar interventies toe kunnen leiden. Daarnaast is de data ook van belang om continu te willen ontwikkelen, leren en verbeteren. Het gaat dus juist niet alleen om het technisch organiseren van City Intelligence maar ook om de houding van medewerkers die hierbij hoort.

De Arnhemse praktijk leert dat het mobiliseren van de hiervoor benodigde innovatiekracht niet eenvoudig is en wordt belemmerd door de onbekendheid van deze ontwikkeling en de dagelijkse werkdruk. Ervaringen bij andere gemeentes (Utrecht, Eindhoven, Den Haag) laten zien dat het gebruik van data om daarmee sturing te geven aan beleid gevolgen heeft voor de beleids- en data-analyse capaciteit. Het is nog te vroeg om definitieve conclusies te trekken over de vraag op welke wijze deze ontwikkeling gevolgen heeft voor de kernorganisatie.

Wat & Hoe
Informatie dient toegankelijk en toepasbaar gemaakt te worden om besluiten te onderbouwen; minder op beelden, meer een op feiten en inzicht gebaseerd verhaal. Op het gebied van data, sturing en verantwoording vindt een voortdurende doorontwikkeling plaats van management- en sturingsinformatie (managementrapportages). De vastgestelde programma 's (van wijken weten en de andere programma's) zijn hierbij bepalend.
De volgende fase van Sm@rt Arnhem is het projectmatig oppakken van de volgende punten:

- het vormgeven van een Urban Data Centre (i.s.m. Nijmegen en de provincie Gelderland);
- het doorontwikkelen van management- en stuurinformatie t.b.v. sociaal domeinen en de verzelfstandigde organisaties;
- het ontsluiten van open data;
- het toepassen van big data als input voor beleid, onder andere met een pilot op volksgezondheid in het kader van obesitas).

1.2 Stad op de Kaart

1.2.1 Centrumstad aan de rivier

Arnhem is ontstaan aan de Jansbeek, maar heeft zich ondertussen gevouwen om de Rijn. Het geografisch centrum van de stad ligt in de uiterwaarden van de rivier, midden in Meinerswijk. Economisch heeft de rivier industrieparken Kleefse Waard en Arnhems Buiten gefaciliteerd en ecologisch, recreatief is het een parel om te vertoeven, te recreëren en te sporten. Waar de rivier en het stedelijke leven elkaar raken, vinden ontmoetingen plaats. De plekken waar de rivier onze binnenstad raakt zijn de beste visitekaartjes om de stad op de kaart te zetten. We willen het Rijngoud delven. Ons doel is om de komende jaren, naast de ontwikkelingen die al in gang zijn gezet, actief op zoek te gaan met de stad hoe we de rivier optimaal uit kunnen nutten. We gaan op zoek naar nieuwe ontmoetingsmogelijkheden; economisch, recreatief, wonen etc. Omdat daar de rivier iets toevoegt aan het stedelijk leven. De rapportage Rijngoud van 2016 beschrijft daarvoor de mogelijkheden in de komende jaren.
Het hart van de stad heeft bijzondere betekenis als het gaat om het stedelijk leven. De binnenstad zit duidelijk weer in de lift. Tegelijk staat juist de binnenstad nog steeds voor grote uitdagingen. Een uitdaging omdat de krimp van Retail vraagt om een transformatie van de binnenstad; van "place to shop" naar "place to meet". Het winkelen, zal niet meer zo zijn zoals we het van oudsher kennen. Dit vraagt om innovatief ondernemerschap en de klant centraal zetten met bijzondere winkelformules en waarin de beleving belangrijk is. De krimp geeft ook kansen. Functies die ooit uit de binnenstad zijn verdrongen kunnen weer terugkeren. Wonen kent een enorme groei in de binnenstad het afgelopen jaar. Aantrekkelijk wonen dicht bij alle winkels en culturele voorzieningen en toch in een paar minuten in Sonsbeek of Meinerswijk zijn of snel de trein pakken.
Voor de veranderopgave "Vitale economie Arnhem-Nijmegen" gaan we nog meer op zoek naar mogelijkheden om vanuit de binnenstad van Arnhem hieraan bij te dragen.Daarbij gaat het o.a. om:

- De kwaliteit van openbare ruimte en bereikbaarheid optimaal te maken;
- Ruimte te geven aan innovatief ondernemerschap in de binnenstad van Arnhem;
- Cultureel en creatief ondernemerschap en –onderwijs de ruimte te geven en actief te ondersteunen;
- Als gemeente te investeren en daarmee investeerders te verleiden om ook te investeren;
- Het creëren van reuring en dynamiek.

1.2.2 Werken aan kansen

Ieder mens heeft een talent, groot en klein, en dat maakt mensen uniek. Daarin ligt ook het belangrijkste aangrijpingspunt opdat mensen mee kunnen doen. De participatiewet heeft als doel om iedereen die kan werken, die arbeidsvermogen heeft, naar (regulier) werk toe te leiden, tegen tenminste het minimumloon. Nodig is dat er onorthodox wordt gekeken naar werk en werkkansen en er ruimte op de arbeidsmarkt wordt geschapen door bijvoorbeeld functiecreatie, jobcarving, banen-/werkpool constructies etc. Voor de mensen die niet kunnen werken of (nog) geen werk hebben, blijft er een vangnet in de vorm van een (bijstands) uitkering.

Met de invoering van de participatiewet, waarin de Wet Werk en Bijstand, de Wet Sociale Werkvoorziening, en de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten is samengevoegd, hebben we in de afgelopen jaren gewerkt aan een regionale implementatie. Daarnaast hebben we een transformatie van de uitvoeringsstructuur op gang gebracht, waarbij we streven naar een zo hoog mogelijk resultaat voor zoveel mogelijk mensen en tegelijk de risico's zo beheersbaar mogelijk te houden. Op dit moment zitten we daar midden in. Belangrijk hierbij is ook dat we verder ontschotten. Niet alleen binnen de participatiewet, maar in het belang van de inwoners van Arnhem komen we ook tot nieuwe dienstverlening voor mensen die 'vroeger' in de arbeidsmatige dagbesteding terecht kwamen. Bijzondere aandacht verdienen mensen die hun talenten niet kunnen ontwikkelen omdat ze dak- of thuisloos zijn geraakt. Niet zelden is dat het gevolg van aandoeningen of beperkingen in het psychisch functioneren. Men spreekt ook wel van verwarde personen die wel onderdeel uitmaken van de samenleving in de stad en wijken. Hierbij is niet alleen (preventieve) zorg maar ook maatschappelijke participatie en zo mogelijk arbeidsparticipatie een belangrijk element in het herstel. We hebben nu de voorwaarden geschapen om veel meer vanuit talenten van mensen te gaan werken aan participatie en waar nodig aan herstel van arbeidsvaardigheden. In het kader van de nieuwe veranderopgave "Van de bank af" betekent dit ook dat we mensen anders en meer vanuit de wijk en de eigen woon- en leefomgeving moeten gaan benaderen.

Wij focussen op de talenten van mensen. Zoveel mogelijk mensen zinvol actief, zoveel mogelijk richting betaald werk. Onafhankelijk, met minder zorg. Dat doet mensen persoonlijk goed, dat doet wijken goed en dat doet onze stad goed.

Wij zoeken op een inventieve en niet-orthodoxe wijze naar zaken die onze inwoners nodig hebben om hun talent te ontplooien. De invoering van bijvoorbeeld Szeebra helpt onze inwoners om zelf het heft nog meer in handen te nemen. De zorgvuldig ingerichte systemen en ondersteuningsmogelijkheden zijn dienend aan de bedoeling. Ook de ontwikkeling van een eigen arbeidsontwikkelbedrijf - als 'opvolger' voor Presikhaaf Bedrijven past hierbij.

Wij realiseren in de stad en regio intensieve allianties met werkgevers, maatschappelijke organisaties, vrijwilligersorganisaties. Vooral om samen met hen ruimte te maken om mensen in hun mogelijkheden te laten functioneren, en daar waar het kan stappen te kunnen laten zetten in hun ontwikkelingen.

De Participatiewet kent nog veel sturing en regelgeving vanuit Den Haag. Arnhem blijft het Rijk scherp aanspreken op het doel van de participatiewet. Initiatieven vanuit het Rijk die daar niet aan bijdragen kunnen rekenen op kritisch meedenken vanuit Arnhem of een specifieke Arnhemse toepassing in de uitvoering.

1.2.3 Arnhem ElektriCity

Iedere gemeente in Nederland heeft een belangrijke opgave als het gaat om beperking van de CO2 uitstoot, duurzame energieopwekking, besparing, circulair omgaan met grondstoffen en de noodzakelijke gedragsverandering in de maatschappij en van de individuele Arnhemmer. Het klimaatakkoord van Parijs heeft niet alleen een stimulans gegeven aan stevige doelstellingen, het circulair omgaan met grondstoffen, maar ook als het gaat om de noodzaak om van het aardgas af te gaan. Gas is relatief schoon, maar het blijft een fossiele brandstof met bijbehorende CO_2-uitstoot; die moet versneld naar beneden. De gaswinning leidt tot aardbevingen en het importeren van aardgas creëert nieuwe afhankelijkheden, onder andere van Rusland en het Midden Oosten.

Een succesfactor èn een economische kans, is een stevige groei en innovatie van de energiesector en specifiek voor Arnhem en omgeving: de elektriciteitssector. Arnhem huisvest van oudsher ondernemingen met een omvangrijke werkgelegenheid en is binnen Nederland, midden in het Rijnland tussen Randstad en Nordrhein-Westfalen, een belangrijke speler als het gaat om de elektriciteitsvoorziening voor Europa. Ondernemers en onderwijsinstellingen in onze regio Arnhem innoveren, weten nieuwe technieken te vermarkten en Europese samenwerking aan te gaan.

Ons doel is een duurzame economische groei, meer werkgelegenheid en goed geschoold personeel op alle niveaus hieraan te koppelen. Daarvoor is een stevige inzet van overheid en gemeente Arnhem in het bijzonder nodig om partijen te verbinden, onderwijs- en ondernemersvestigingsplaatsen optimaal te faciliteren en te investeren in innovatieve toepassingen in de stad. In het bijzonder het (waterstof-) elektrisch vervoer blijft de komende jaren essentieel om de energietransitie vorm te kunnen geven en de slag te maken naar een circulaire economische groei en werkgelegenheid. Daarom hebben we deze veranderopgave geïntegreerd in de bredere opgave Arnhem Circulair waarin we onze inzet versterken op de klimaataanpak als het gaat om doelstellingen, circulariteit en aardgasloze samenleving. Tevens versterken wij vanuit Arnhem de groei- en innovatiekracht van EMT-bedrijven in Gelderland, Nederland en Europa. Via versnelling van innovaties en ontwikkeling van human capital voor duurzame (elektrische) energiesystemen en via goede vestigingscondities voor EMT-bedrijven en hun (toekomstige werknemers).
Wij dragen dit actief uit en profileren Arnhem als hoofdstad en ontwikkelcentrum binnen de Elektriciteitssector. Naast Food (Wageningen) en Health (Nijmegen) staat Arnhem in 2020 bekend als hét kristallisatiepunt en ontwikkelcentrum voor duurzame (elektrische) energiesystemen en geven binnen de mogelijkheden van de lokale overheid samen met de stad invulling aan het Klimaatakkoord van Parijs.
Daarmee groeien wij niet alleen in de regio Arnhem, maar ook als onderdeel van een compleet en internationaal toonaangevend en erkend energiecluster rond enkele specifieke innovatietechnologieën en toepassingsgebieden zoals advies- en certificeringsdiensten, apparaten en systeemoplossingen voor slimme, duurzame energienetten in de gebouwde omgeving (smart energy cities). Powerlab en nul-emissie-systemen voor schone en duurzame mobiliteit (waterstof elektrisch rijden, E-mobility). De klimaataanpak is daarbij niet een zaak van alleen Arnhem en haar inwoners en bedrijven, maar steeds meer een samenwerking in regionaal en landelijk verband;

In de periode 2018- 2022 trekken we de lijn naar circulariteit door aan de hand van de volgende punten:

- De gemeente maakt werk van het klimaatakkoord en circulariteit van grondstoffen;
- We volop gaan inzetten op energiebesparing van gebouwen;
- We bereiden ons verder voor op de transitie naar een aardgasloze stad;

- De vestigingscondities op onze toplocaties optimaal gefaciliteerd worden als het gaat om fysieke ligging (o.a. bereikbaarheid) als facilitering vanuit openbaar bestuur (o.a. vergunningen).
- De gemeente participeert actief in regionale, landelijke en Europese innovatieprogramma's
- De overheid/gemeente zich actief opstelt als "launching costumer" van Arnhemse innovaties in haar publieke domein zoals openbaarvervoer
- De gemeente de circulaire economie regionaal, landelijk en Europees de stad op de kaart zet en daarvoor relaties en samenwerking aangaat met andere bestuurslagen en (potentiële) partners

1.2.4 Vitale economie

Het versterken van locaties, het aanjagen van kennisontwikkeling, stimuleren van (jong) talent, en ondernemersgezind werken staat centraal. We hebben een inhaalslag te maken t.o.v. de ontwikkelingen nationaal en gefocuste inzet is nodig. De werkgelegenheid is geen vanzelfsprekendheid, evenals de positie van de kennisinstellingen in de regio. Ontwikkelingen als krimp in de Achterhoek en Limburg hebben effect op de instroom van studenten en betekenen ook een verandering op de arbeidsmarkt. De instroom van studenten is van belang voor de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de regio. We werken aan versterking door een combinatie van investeringen in 'hard-en software'. Voor Arnhem kan dat alleen door te denken vanuit een stedelijk netwerk, waarbij gemeentegrenzen niet gelden: hoe functioneert het economisch systeem (daily urban system) in het Arnhemse en hoe maken we dit groter in regionaal verband (Nijmegen, Wageningen)? Verder bouwen we aan een sterke propositie. De omvang van Arnhem biedt kansen, nationaal en internationaal. We gaan uit van de kracht van (crossovers tussen) Food, Health en Energy op regionaal niveau, en de bijzondere ontwikkelkracht van de Arnhemse creatieve industrie hierbij. De rol van de vorig jaar opgerichte Economic Board en het recent ondertekende bestuursakkoord tussen Arnhem, Nijmegen en Provincie Gelderland (mét daarbij een forse investeringsagenda) is een uitdrukking van ons voornemen om de Vitale economie op de schaal Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen.

Wij willen de innovatie verstevigen. De diverse 'campussen' in de regio zijn bij uitstek de basis voor innovatie, zij kennen een sterke dynamiek en zijn dus nooit af. Dit betekent dat we de bereikbaarheid, en andere randvoorwaarden voor deze locaties mee moeten laten groeien. Er is een verdere samenwerking en verbinding tussen verschillende concentraties van bedrijven en kennisinstellingen nodig opdat er gewerkt wordt aan een sterk ecosysteem van kennis- en innovatieve werklocaties.

Wij werken aan structuurversterking voor economische ontwikkeling en groei. Dit vraagt op het Arnhemse stedelijke niveau een verdere investering in relaties in de regio. Het gaat om de volgende sporen:

- Het benutten van het potentieel van startups en spin-offs
- Het stimuleren van innovatie en business development bij het bestaande bedrijfsleven.
- Het toevoegen van bedrijvigheid door optimale dienstverlening, relatiebeheer en toegewijde acquisitie

Wij bouwen aan een Human Capital Agenda. Het op orde hebben én doorontwikkelen van ons sociaal kapitaal is randvoorwaarde voor economische ontwikkeling. Het gaat bijvoorbeeld over de (internationale) werving van studenten en werknemers, het in kaart brengen van de ontwikkeling van de vraag naar arbeid op het vlak van energie/techniek en health en de aandacht voor vakmanschap. Hier ligt ook een opgave om de aansluiting te verbeteren tussen werk op lager en middelbaar niveau en het onderwijs en het versterken van de werkgelegenheid op lager en middelbaar niveau.

Wij gaan de internationale profilering verbeteren. Arnhem en de regio heeft nationaal en internationaal veel te bieden. Een vitale economie maakt in toenemende deel uit van (inter)nationale netwerken. (Inter)nationale positionering en aansluiting is nodig. We kunnen veel bereiken maar kunnen het ook beter doen. Arnhem formuleerde hiervoor al een internationale strategie. Het samenspel hierop met partijen in de regio en met de Economic Board Arnhem Nijmegen wordt cruciaal voor het succes.

Daarvoor is nodig dat, in de periode 2017- 2021:

- De vestigingscondities van onze toplocaties optimaal zijn en in samenhang, de gemeente heeft hierbij diverse (trekkende en faciliterende) rollen.
- De kennisinstellingen in de stad intensief en duurzaam samenwerken, wij hebben daarin een verbindende rol.
- De gemeente een sterke en duidelijke positie inneemt in de regio, bij de provincie, in de samenwerking met de Economic Board, met kennisinstellingen en bedrijfsleven, landelijk en internationaal en zich in deze verbanden volledig gericht op het realiseren van economische ontwikkeling.

1.2.5 Culturele eredivisie

Arnhem kent een levendig cultureel klimaat met veel creatief potentieel, een stevige culturele infrastructuur en aansprekend erfgoed. Onderscheidend vermogen, meerwaarde bieden en herkenbaar zijn worden steeds belangrijker voor steden en regio's. Kunst, cultuur en erfgoed spelen daarbij een grote rol. Belangrijk is dat kunst en cultuur niet alleen ingevlogen worden, maar ook ter plaatse worden geproduceerd. Een stad van makers kenmerkt zich door een innovatief klimaat. Clusters en netwerken zijn daarbij belangrijke randvoorwaarden. De culturele sector en zeker ook de creatieve industrie zijn afhankelijk van direct persoonlijk contact en van de ruimtelijke clustering van gelijksoortige bedrijvigheid: de 'creatieve milieus'.

Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter: werken volgt wonen. Het gaat daarbij om maatschappelijke, 'zachte' waardevermeerdering (sociale ontwikkeling, zelfredzaamheid) en om 'harde' waardevermeerdering. Het gaat dan om de directe opbrengsten van culturele activiteit (multiplicatoreffecten, inkomsten evenementen en festivals, sponsoring topgezelschappen, toerisme) en de indirecte opbrengsten: stijgende huizen- en grondprijzen, een gezonde werkgelegenheid en demografische ontwikkeling. Cultuur is kortom een waardevermeerderaar en kapitaal voor een vitale, krachtige stad en regio. In de eredivisie spelen vraagt om blijvende investeringen hierin en sterkere samenwerking.

In 2019 worden door het Rijk de uitgangspunten voor het nieuwe cultuurbeleid vastgesteld voor de periode vanaf 2021. Arnhem is actief bij dit proces betrokken via de G9-steden en Landsdeel Oost. Een goede inbreng is van belang gezien onze positie als cultuurstad en complete keten van educatie-productie- presentatie: met o.a. ArtEZ, productiehuis De Nieuwe Oost, onze rijksgezelschappen, podia en musea. Allen zijn stevig geworteld in stad en regio. Zaak is die verbindingen verder te versterken en nieuwe verbindingen te leggen gericht op een krachtige regionale culturele infrastructuur waaraan regionale overheden, culturele instellingen, maatschappelijke en private partijen zich committeren. De samenwerking in Lauwersgracht Alliantie is hiervan een voorbeeld. Ook het proces naar één symfonische voorziening in Oost-Nederland moet leiden tot een gedragen en in Oost-Nederland verankerde voorziening die functioneert als een netwerk van organisaties en voor een zo breed mogelijk publiek toegankelijk is. In de nieuwe veranderopgave "Vitale economie Arnhem-Nijmegen"

vraagt dit de komende periode om samen met onze partners extra inzet te plegen op de te verwachten nieuwe verhoudingen tussen Rijk en stedelijke regio's.

We geloven in de ontwikkelkracht van cultuur voor de kwaliteit, diversiteit en (economische) aantrekkingskracht van stad en regio. En in de waarde van creativiteit voor meer welzijn, meer welvaart en het aanjagen van innovaties. Via crossovers met andere sectoren (zoals EMT), maar zeker ook bij het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken (bijvoorbeeld leegstand).
We willen deze waarde en potentie van Arnhem meer uitdragen en benutten. In de stad en regio, in Oost-Nederland en daarbuiten. Een vitale en veerkrachtige creatieve en culturele regio, aantrekkelijk voor bewoners, bedrijven en toeristen, is ons uitgangspunt.
We investeren daarom samen met partners zoals de provincie Gelderland in een aantrekkelijk cultureel aanbod en creatief klimaat in de stad en willen daarmee als één van de 9 cultuursteden in Nederland ook onze rol voor de brede regio vervullen. Zo stimuleren we met de vernieuwing van Musis |Stadstheater Arnhem de ruimtelijke, economische en culturele ontwikkeling van de stedelijke regio Arnhem-Nijmegen en Oost-Nederland en versterken we onze positionering in de landelijke culturele infrastructuur.

In 2016 is cultuur als belangrijke pijler opgenomen in de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen. Daarvoor is nodig dat:

- de rijksgezelschappen en de Arnhemse podia die zij bespelen zo goed mogelijk worden gefaciliteerd in hun streven naar samenwerking, vergroting en verbreding van hun publieksbereik en maatschappelijk draagvlak;
- we met onze regiogemeenten en op Oost-Nederlandse schaal samenwerken aan de versterking van de culturele eredivisie ten opzichte van de rest van Nederland;
- we de kracht van de creatieve sector bij het aanjagen van innovaties en het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken beter benutten en structureler inzetten;
- we actief participeren in regionale, landelijke en Europese netwerken die de (creatieve en culturele) stad op de kaart zetten en daarvoor relaties en samenwerking versterken met andere bestuurslagen en (potentiële) partners.

Perspectiefnota

2018-2021

GEMEENTE ARNHEM
Postbus 9029
6802 EL Arnhem
Tel: 0900-1809
Fax: 026-3774830
E-mail: gemeente@arnhem.nl

GEMEENTE Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum	:	12 september 2017
Zaaknummer	:	179488
Contactpersoon	:	Malika el Mouridi
Telefoonnummer	:	(026) 377 3240

Onderwerp: Op weg naar een Programma Inclusie

Geachte voorzitter en leden,

Met deze brief informeren wij u over de aanpak en planning die voortvloeit uit het amendement dat bij de Perspectiefnota 2018-2021 is vastgesteld. Het dictum was: "Het bevorderen van beleid dat gericht is op inclusie van alle Arnhemmers".

Het amendement vraagt om een Veranderopgave Inclusief Arnhem, dat wij mee hebben genomen in de voorbereiding van de MJPB 2018-2021. Een veranderopgave wordt uitgewerkt in een programma waarvoor doelstellingen, inspanningen, middelen en budget in beeld gebracht moeten worden. Het uitgangspunt hierbij is dat we een dergelijk programma niet top-down maar bottom up ontwikkelen op basis van het uitgangspunt van dit College om met de stad vorm te geven aan beleid, wat nog eens versterkt is door de aanpak "Van Wijken Weten". Dit vraagt om meer tijd en ook om het inrichten van een proces, zowel binnen de gemeente als in de wijken. Binnen de gemeente is het nodig om in samenwerking met medewerkers van diverse disciplines de visie op inclusiviteit en diversiteit verder vorm te geven en te verduurzamen. In de wijken is het nodig de inhoud, bottom up, op wijkniveau nader te bepalen. Het organiseren van het proces om tot een programma te komen zal bestaan uit twee sporen:

1) Met verschillende medewerkers organiseren we dialoogsessies, waarbij een inclusieve organisatie en diversiteit onderwerp van gesprek zullen zijn.
2) Bottum up vanuit de wijken, willen we met partijen in de stad in gesprek gaan over de ervaringen tot nu toe. Welke uitdagingen zijn er voor de toekomst als het gaat om een inclusieve samenleving en wat is nodig om die samenleving verder te versterken? Deze gesprekken vinden plaats in het najaar van 2017. Voorafgaand zullen de wijkteams leefomgeving hierover worden benaderd.

Op het gebied van diversiteit zijn we al op drie verschillende terreinen bezig, hier gaan we ook mee verder. Het betreft:

1) Participatie van mensen met lichamelijke en/of psychische beperkingen
Er is een start gemaakt met een proces van dialoog en werken aan inclusie van mensen met een beperking in de stad, focus daarbij is de verdeling in de acht gebieden/ wijken. Deze input wordt meegenomen in het ontwerpen van het programma..

2) Participatie van mensen die vanwege hun migratie-achtergrond nog onvoldoende aansluiting hebben gevonden bij de samenleving

A. Werk: meer kansen voor migranten en hun kinderen
B. Taal en talent: betere beheersing van de Nederlandse taal en benutten van aanwezige talenten
C. Samen leven in Arnhem: prettig(er) samenleven
D. Gebruik van en toegang tot sociale voorzieningen

De input uit de gesprekken die al hebben plaatsgevonden wordt meegenomen in het ontwerpen van het programma.

3) Participatie van mensen die vanwege hun seksuele voorkeur beperkingen ondervinden
Het door u vastgestelde "Uitvoeringsplan Seksuele Diversiteit 2015-2017" wordt geactualiseerd en opgenomen in het programma.

4) Met de wijkteams leefomgeving worden specifieke vormen van bijeenkomsten, gesprekken etc. afgesproken zodat de specifieke input vanuit de wijken meegenomen wordt in de ontwikkeling van het programma.

5) Aan het eind van 2017 organiseren we een stedelijke bijeenkomst waarin alle informatie uit de stad en wijken bij elkaar komt en teruggelegd wordt in de vorm van een gezamenlijke visie en input voor de veranderopgave. Hierbij achten we het van belang dat we zo veel mogelijk mensen weten te betrekken, met name ook die Arnhemmers die tot nu toe weinig input hebben geleverd over deze thema's maar het wel belangrijk vinden.

Voortgang
Januari 2018 informeren wij u over de opbrengst van bovenstaande acties en processen.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,

de secretaris, de burgemeester,

BEHANDELRESULTAAT

INFORMATIEF
2 oktober 2017

GEMEENTE Arnhem

MEERJARENPROGRAMMABEGROTING 2018-2021

Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	M. Leisink, I. van Burgsteden, G. Ritsema, G. Elfrink, R. König, A. Marcouch en H. de Vroome (vice-voorzitter).

Resultaat van bespreking:

Inspreken
- Dhr. Barends spreekt op persoonlijke titel in. Indien aangeleverd is zijn inspreektekst bijgevoegd.
- Dhr. Barends, van de Pacifistisch-Socialistische Partij '92 afdeling Arnhem, is het spreekrecht op het agendapunt Meerjarenprogrammabegroting 2017-2020 geweigerd, op grond van het feit dat het reglement van orde het inspreken namens politieke partijen niet toelaat.

Inleiding
Wethouder Leisink geeft een toelichting op de MJPB 2018-2021. Zijn presentatie is bijgevoegd.

Informatieve behandeling MJPB 2018-2012
Bij de informatieve behandeling van de MJPB 2018-2012 zijn in de raadskamers bij de desbetreffende portefeuillehouders de volgende afspraken gemaakt:

Portefeuille Leisink
Financiën:
- De wethouder geeft aan met een schriftelijk antwoord te komen op de vragen rondom de Stresstest/kapitaalgoederen blz. 169 - om een 6 te scoren is 2,5 miljoen nodig, waarom zit een keuze niet in de plannen? Wat zijn de risico's? Gaan we onvoldoende scoren in toekomst?

Zorg en Welzijn (WMO):
- De wethouder geeft aan met een schriftelijk antwoord te komen op de vraag wanneer de evaluatie komt, m.b.t. de overheveling van middelen (6 ton) vanuit Huishoudelijke Hulp (HHT) die ingezet zijn voor de algemene voorziening schoonmaakteam.

Portefeuille Van Burgsteden:
Werk en inkomen:
- De wethouder zegt toe, uit te zoeken of er in Arnhem een toets bestaat op de financiële armoedeval.

Zorgzone:
- Het lijkt er op dat de landelijke overheid de subsidie aan Next Step gaat stoppen. Grote gemeenten hebben dit al aangekaart in Den Haag. De wethouder zegt toe na te zoeken of Arnhem zich bij de andere gemeenten heeft aangesloten.

Portefeuille Ritsema:
Mobiliteit:
- De wethouder zegt toe, aan te zullen geven welke projecten (weer) doorgang kunnen vinden door herstel van de investeringsruimte in het bereikbaarheidsfonds.
- Op blz. 28 is het onduidelijk hoe de taakstelling van 2 ton wordt gehaald. De wethouder zegt toe, een overzicht te sturen om dit helder te maken. - De wethouder zegt toe, het woord "schaarse" bij parkeerruimte op blz 122 in de MJPB 2018-2021 te schrappen. Naar aanleiding van de vergadering in deze raadskamer is de volgende vraag binnengekomen:

BEHANDELRESULTAAT

INFORMATIEF
2 oktober 2017

- Op blz. 19 staat dat er in het bereikbaarheidsfonds €50.000, - wordt gereserveerd voor de kwaliteit van het taxivervoer. Is een dergelijke reservering/uitgave uit het bereikbaarheidsfonds wel toegestaan en sluit het dus wel aan bij de criteria die er zijn voor onttrekkingen uit het bereikbaarheidsfonds?

Wonen:
- De wethouder zegt toe, de raad actief te zullen informeren over de invulling van de taakstelling van € 50.000, - op R8 (Wonen).

Portefeuille König:
Economische zaken:
- De wethouder zal terugkomen op de stand van zaken m.b.t. de toezegging 'Kijken naar openstaande vraag VNO-NCW over verduurzaming' die bij de Perspectiefnota is gedaan (29-5-2017).

Duurzaamheid/Energie Made in Arnhem:
- De wethouder maakt melding van het feit dat de vraag of er een plan van aanpak is voor het verduurzamen van een kernportefeuille van 21 grotere panden (blz. 26) thuishoort in de portefeuille van Ritsema. De wethouder zegt toe, dat er een plan is voor het verduurzamen van deze grotere panden en dat aan de raad zal doen toekomen.

Portefeuille Marcouch:
Openbare Orde en Veiligheid:
- De burgemeester zal terugkomen op de wijze van invulling van de restanttaakstelling van € 193.000, - en € 31.000, - op VGGM (blz. 28, R2, R7).

Portefeuille Elfrink:
Cultuur:
- Naar aanleiding van een vraag over de subsidie voor het Museum Arnhem zegt de wethouder toe de raad informatie toe te sturen over de activiteiten die het Museum ontplooit ten tijde van de verbouwing/sluiting van het Museum.

Armoedebeleid (schulddienstverlening):
- De wethouder zegt toe, de raadskamer informatie toe te sturen over de uitvoering (stand van zaken) van de motie 'Armoede en diversiteit' (16M70) die op 27 juni van dit jaar werd aangenomen.
- De wethouder zegt toe, de raad te informeren over (de aantallen) statushouders die in de schulden dreigen te komen bv door het niet voltooien van de inburgeringscursus en hoe hierop wordt geanticipeerd.

Toezegging:
- De wethouder zegt toe, een plan van aanpak te maken voor het bestrijden van kinderarmoede (1,1 miljoen extra) en dit voor het eind van dit jaar naar de raad te sturen.

Portefeuille vice-voorzitter van de raad De Vroome:
Raad:
- De heer De Vroome zal met het oog op de door het college voorgestelde dekking van de incidentele lasten in verband met de verkiezingen, overleg voeren met de wethouder Financiën.

Conclusie
De voorzitters van de raadskamers concluderen dat de MJPB 2018-2021 door kan naar de meningsvormende vergadering.

De raadsadviseurs,
J. Kersten, E. Dirksen, P. Wielaard, B. Kranenborg en K. Vons

De voorzitters,
M. Louwers, Y. van Hamersveld, R. van der Zee, G. Karssenberg, M. A-Kum, A. Çetintaş en A. Plieger

Zaaknummer:

Aan de gemeenteraad

Datum	:	3 oktober 2017
Zaaknummer	:	160737
Contactpersoon	:	Hans van Ammers
Telefoonnummer	:	026-3774431

Onderwerp : afdoening motie nummer 17M20 inzake Watertappunten

Geachte voorzitter en leden,

Wij hebben op 3 oktober 2017 besloten uw bovengenoemde motie op de volgende wijze uit te voeren.

Aanleiding
In de vergadering van uw raad op 19 juni 2017 bij de behandeling van de Perspectiefnota 2018-2021, zaaknummer 160737 is de volgende motie aangenomen:

- Er in Nederland dagelijks 500.000 plastic waterflesjes worden verkocht;
- 80% van de lege plastic flesjes bij het afval belanden;
- Een deel van de flesjes als zwerfafval op straat en in de natuur terechtkomen;
- De productie, verpakking en transport van een liter verpakt drinkwater tot 300 keer zoveel CO2-uitstoot leidt als de productie en distributie van een liter kraanwater;
- Het kraanwater van Nederland (Gelderland) van superieure kwaliteit is;
- Openbare watertappunten een laagdrempelig alternatief voor (de dure) milieubelastende wegwerpflesjes zijn, en bijdragen aan het verminderen van zwerfafval en de uitstoot van CO2;
- Watertappunten passen binnen de gewenste duurzame uitstraling van Arnhem;
- Watertappunten kunnen bijdragen aan een gezonde levensstijl en aan een gastvrije uitstraling, zeker op plaatsen waar veel publiek is, zoals het Kerkplein, de Markt, de buitenkant van het stadhuis (en ...):
- Er diverse leveranciers voor watertappunten zijn, zoals Vitens (in samenwerking met Join the Pipe) die tegen een acceptabel tarief vandalismebestendige watertappunten in de openbare ruimte plaatsen en (laten) beheren. (Kosten Vitens: beheer en onderhoud: € 290,-/jaar) en kosten water/jaar max. € 1000,- per watertappunt;

Verzoekt het college om:
- Te inventariseren op welke (drukbezochte)plekken in (het centrum van) Arnhem waterttappunten geplaatst en welke kosten er eenmalig en structureel met het plaatsen en beheren gemoeid zijn.
- De raad, voor de behandeling van de MJPB 2018-2021, van de uitkomsten van deze inventarisatie op de hoogte te brengen.
- Vanaf nu bij aanbestedingen voor projecten in de openbare ruimte aan de voorkant de optie van het plaatsen watertappunten mee te nemen;

Argumenten

Watertappunten op drukbezochte plaatsen in het centrum
Samen met het Platform Binnenstad Arnhem en bewonersplatform Arnhem6811 zijn we tot zeven locaties bekomen waar het plaatsen van watertappunten voor de bezoekers van het centrum van meerwaarde zou zijn:

- Bij Arnhem-Centraal op de looproute naar de binnenstad;
- Op het Willemsplein bij de toegang tot het Gelerijdersplein;
- Bij Rozet;
- Op het Velperplein;
- Op het Audrey Hepburnplein (voor de in aanbouw zijnde Focus)
- Op de kop van de Markt of wellicht beter nog aan de noordzijde van de Turfstraat. Op de kop van de Markt zou het tappunt wellicht in de weg kunnen staan voor de markt en evenementen;
- Nabij het nieuwe infocentrum aan de Rijnkade.

Daarbij is rekening gehouden met het feit dat op dit moment al twee waterpunten zijn in het centrum (zie bijlage). In de Gruyterpassage staat een watertappunt van Join the pipe. Feitelijk geen openbaar watertappunt want het punt is alleen toegankelijk tijdens openingstijden van de passage. Het tweede watertappunt staat bij het nieuwe infocentrum 'Airborne at the Bridge' aan de Rijnkade en is opgenomen in een kunstwerk. Onder de twee kraantjes kunnen echter geen flesjes worden gehouden waardoor wordt voorgesteld een (ander) watertappunt in de directe omgeving te plaatsten.

Geen watertappunten in de directe nabijheid van horeca concentraties
Het lijkt ons niet wenselijk om openbare watertappunten te plaatsen bij concentraties van horeca zoals op de Korenmarkt.

Kiezen voor Join the Pipe
Wij hebben gekozen voor watertappunten van de organisatie Join the Pipe omdat daarmee waterprojecten in ontwikkelingslanden worden gefinancierd. Op www.join-the-pipe.org kunt u lezen aan welke projecten zij de opbrengsten besteden.

Optie om bij aanbestedingen de optie van extra watertappunten mee te nemen
In uw motie vraagt u ons bij aanbestedingen van projecten in de openbare ruimte de optie voor het plaatsen van extra watertappunten mee te nemen. Een charmant idee maar wat ons betreft niet zinvol om dat bij alle projecten doen. Wij stellen om die reden voor dat wij alert zullen zijn op de meerwaarde van het plaatsen van extra watertappunten op andere drukbezochte plekken in onze stad. De aansluitkosten zullen door samenloop laag blijven maar de kosten van aanschaf en de jaarlijkse kosten vragen natuurlijk altijd om dekking.

Financiën en risico's

De kosten voor het plaatsen van een watertappunt van Join the Pipe / Vitens bedragen ongeveer €4.250,- per punt. Dit bedrag is opgebouwd uit:

- de aanschafkosten van het tappunt zijn de €3.250,- exclusief BTW.

- Een gemiddeld bedrag van €1.000,- om het watertappunt te plaatsen en met een leiding aan te sluiten op een drinkwaterleiding.

Vitens plaats daarbij kosteloos een watermeter op de drinkwaterleiding. Voor zeven punten zijn de kosten zodoende afgerond €30.000,-. Tegen meerkosten van €500,- per tappunt kan er gekozen worden voor een punt met een drinkfonteintje (zie bijlage).
De jaarlijkse kosten van onderhoud inclusief het drinkwatergebruik zijn geraamd op gemiddeld €390,- per watertappunt: €290,- voor het onderhoud en ongeveer €100,- aan kosten voor vastrecht en drinkwatergebruik (opgave Vitens). Daarmee komen de totale jaarlijkse kosten uit op naar verwachting €2.730,- voor de zeven voorgestelde locaties. Dekking voor deze kosten is niet aanwezig.

Gelet op het hiervoor beschrevene beschouwen wij de motie hiermee als afgedaan.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlagen:
- bestaande waterpunten in de binnenstad en de twee opties van Join the Pipe.
- Motie 17M20 Watertappunten

Afspraken raadskamers i-behandeling MJPB 2018-2021

Portefeuille Martijn Leisink

Bij het onderwerp Financiën is de volgende afspraak gemaakt:

De wethouder geeft aan met een schriftelijk antwoord te komen op de vragen rondom de Stresstest/kapitaalgoederen blz. 169 - om een 6 te scoren is 2,5 miljoen nodig, waarom zit een keuze niet in de plannen? Wat zijn de risico's? Gaan we onvoldoende scoren in toekomst?

Antwoord:
De financiële positie van Arnhem wordt in de stresstest door middel van een aantal kengetallen vanuit het BBV in beeld gebracht en beoordeeld. In Arnhem gebruiken we zoals vele gemeenten een andere systematiek, nl de CROW-systematiek. Hierbij staat A voor het hoogste kwaliteitsniveau en D voor het laagste kwaliteitsniveau. Een 6 in de stresstest is ongeveer vergelijkbaar met niveau B in de door Arnhem gehanteerde systematiek.

Om de openbare ruimte op niveau B te onderhouden zou structureel extra budget van circa € 2,5 miljoen noodzakelijk zijn. U heeft eerder echter besloten om op onderdelen te beheren op niveau C en D. In de paragraaf kapitaalgoederen is te vinden voor welke onderdelen dit geldt. Om op dit lager vastgestelde niveau te beheren zijn de huidige budgetten voldoende. Deze onderdelen hebben wel negatieve invloed op de stresstest waardoor het cijfer onder de zes kan uitkomen. Maar ten opzichte van het in Arnhem vastgestelde ambitieniveau is er geen sprake van een knelpunt
De paragraaf kapitaalgoederen laat met name voor wegenonderhoud zien dat het afgesproken ambitieniveau echter niet overal wordt gehaald (pag. 189). Met de huidige middelen worden de onderhoudsachterstanden ten opzichte van dit ambitieniveau langzaam ingelopen.
Een deel van de achterstand is het gevolg van het feit dat bewust gewacht wordt op samenloop met bv rioolvervanging of herinrichtingsplannen.
De achterstand is ten opzichte van de ambitie op basis van beeldkwaliteit. Bij de huidige staat van onderhoud zijn er geen verhoogde risico's ten aanzijn van veiligheid.

Bij het onderwerp Zorg en Welzijn (WMO)is de volgende afspraak gemaakt:

De wethouder geeft aan met een schriftelijk antwoord te komen op de vraag wanneer de evaluatie komt, m.b.t. de overheveling van middelen (6 ton) vanuit Huishoudelijke Hulp (HHT) die ingezet zijn voor de algemene voorziening schoonmaakteam.

Antwoord:
In het "Uitvoeringsplan Huishoudelijke Hulp Toelage als algemene voorziening 2017-2020" zoals besproken in de Raad van 08 maart 2017, is geen specifiek evaluatiemoment ingevuld. Wij houden echter de voortgang van dit beleid nauwlettend in de gaten en sturen desgewenst bij. Momenteel verloopt de uitvoering naar wens en binnen het vastgestelde kader.

De € 600.000 waarnaar u in uw vraag refereert is niet overgeheveld, maar dit zijn middelen die het college in 2017 bovenop de Rijksmiddelen beschikbaar heeft gesteld voor de uitvoering van de HHT. Dit staat ook beschreven in het "Uitvoeringsplan Huishoudelijke Hulp Toelage als algemene voorziening 2017-2020" dat uw Raad in maart van dit jaar heeft ontvangen.

Portefeuille Ine van Burgsteden:

Bij het onderwerp werk en inkomen is de volgende afspraak gemaakt:

De wethouder zegt toe uit te zoeken of er in Arnhem een toets bestaat op de financiële armoedeval.

Antwoord:

De gemeente Arnhem kent op dit moment geen toets op de armoedeval. In de veranderopgave Doorbraak naar werk (pag. 41 van de MJPB) is wel opgenomen dat werk moet lonen en dat waar regelgeving leidt tot negatieve prikkels er onderzocht zal worden om anders te handelen. Maatwerk is daarin van belang. Dit blijkt ook bij het rekenvoorbeeld van de VVD uit Amsterdam. Allerlei specifieke Amsterdamse regelingen blijken in Arnhem niet van toepassing, waardoor de armoedeval in dit Amsterdamse voorbeeld in Arnhem ook minder lijkt op te treden.

Het lijkt er op dat de landelijke overheid de subsidie aan Next Step gaat stoppen. Grote gemeenten hebben dit al aangekaart in Den Haag. De wethouder zegt toe na te zoeken of Arnhem zich bij de andere gemeenten heeft aangesloten.

Bij het onderwerp zorgzone is de volgende afspraak gemaakt:

Het lijkt er op dat de landelijke overheid de subsidie aan Next Step gaat stoppen. Grote gemeenten hebben dit al aangekaart in Den Haag. De wethouder zegt toe na te zoeken of Arnhem zich bij de andere gemeenten heeft aangesloten.

Antwoord:

Door de gemeente Arnhem is abusievelijk subsidie voor Next Step aangevraagd voor de periode 1 april 2015 tot 1 april 2016. Dit had moeten zijn: 1 april 2015 tot 1 april 2018. Dekking voor de periode vanaf 1 april 2016 is gevonden binnen eigen middelen. Deze dekking is van structurele aard. Daarmee is voortzetting van Next Step niet afhankelijk van rijkssubsidie.

Portefeuille Geert Ritsema:

Bij het onderwerp mobiliteit zijn de volgende afspraken gemaakt:

De wethouder zegt toe aan te zullen geven welke projecten (weer) doorgang kunnen vinden door herstel van de investeringsruimte in het bereikbaarheidsfonds.

Antwoord:

Het gaat hier om het herstellen van het krediet voor investeringen in verkeersinfrastructuur. Herstel van dit krediet betekent dat één of meerdere nieuwe projecten kunnen worden gaan opgepakt zoals herinrichting van de Velperweg, knooppuntontwikkeling bussenplein Kronenburg, fietsverbinding Pleyweg-Nieuwe Havenweg of vrije rechtsaffer bij Eusebiusbinnensingel-Airborneplein.

Op blz.28 is het onduidelijk hoe de taakstelling van 2 ton wordt gehaald. De wethouder zegt toe een overzicht te sturen om dit helder te maken.

Antwoord:

Van de totale oorspronkelijke taakstelling van 8 ton was bij het opstellen van deze MJPB 2018-2021 nog 2 ton niet ingevuld. Hiervoor zijn geen besparingsmaatregelen meer in beeld. De meerjarige ontwikkeling van het bereikbaarheidsfonds (ontwikkeling parkeeropbrengsten) maakt het mogelijk om dit restant van 2 ton ten laste van het bereikbaarheidsfonds te brengen.

De wethouder zegt toe het woord "schaarse" bij parkeerruimte op blz. 122 in de MJPB 2018-2021 te schrappen

Antwoord:
de wethouder heeft geen bezwaar tegen het schrappen van het woord 'schaarse'. Het college heeft een ontwerp MJPB aan de raad voorgelegd en kan daar niet zonder meer in aanpassen. De raad kan de begroting op dit punt wijzigen door met een amendement.

Bij het onderwerp wonen is de volgende afspraak gemaakt:
De wethouder zegt de raad toe hen actief te zullen informeren over de invulling van de taakstelling van € 50.000 op R8 (Wonen).

*Antwoord**:***
De taakstelling is als nog in te vullen stelpost opgenomen in de MJPB 2018-2021. Er wordt nog nagegaan op welke wijze de taakstelling ingevuld kan worden. Het zal hoe dan ook gaan om besparing op interne kosten, zoals voor het doen van onderzoek. Zoals toegezegd zal de wethouder de raad informeren zodra er een uitwerking ligt van deze taakstelling.

Naar aanleiding van de vergadering in deze raadskamer is de volgende vraag binnengekomen:
Op blz. 19 staat dat er in het bereikbaarheidsfonds €50.000, - wordt gereserveerd voor de kwaliteit van het taxivervoer. Is een dergelijke reservering/uitgave uit het bereikbaarheidsfonds wel toegestaan en sluit het dus wel aan bij de criteria die er zijn voor onttrekkingen uit het bereikbaarheidsfonds?

Antwoord:
Op 26 september 2016 heeft uw raad een motie aangenomen, waarin u het college verzoekt om samen met de Arnhemse taxibranche (de Stichting Kwaliteitstaxi Arnhem;SKTA) de kwaliteit van de Arnhemse taximarkt te verbeteren. Dit o.a. naar aanleiding van klachten van burgers over de Arnhemse taxi's (weigeren ritten, te dure ritten, onbeschoft gedrag van chauffeurs e.d.).
Het afgelopen jaar heeft ons college veelvuldig overlegd gevoerd met de Arnhemse taxibranche. Om de kwaliteit van de Arnhemse taximarkt te verbeteren heeft de Arnhemse taxibranche aangegeven een kwaliteitskeurmerk (ATx) te willen ontwikkelen. Ons college is van mening dat met een tweetal maatregelen vanuit de gemeente de kwaliteit van de Arnhemse taximarkt eveneens verbeterd kan worden.

Deze maatregelen zijn:
A. De inzet van extra handhaving in de vorm van twee extra bijzondere opsporingsambtenaren (boa's) tijdens uitgaansavonden en bij grote evenementen (bijvoorbeeld bij Gelredome).
B. Het verstrekken van een opstartbijdrage krediet aan SKTA voor het verder uitwerken van het kwaliteitskeurmerk ATx.

Met deze maatregelen verbeterd niet alleen de kwaliteit van het taxivervoer, maar daarmee ook de bereikbaarheid van onze stad. Inwoners van Arnhem en daarbuiten zullen, bij een verbeterd taxiproduct, naar verwachting meer gebruik maken van de Arnhemse taxi's.
Het voorstel van ons college is om het eenmalige opstartbijdrage krediet (maatregel B) te financieren uit het Bereikbaarheidsfonds, gelet op hetgeen hiervoor is aangegeven. Het doel van het Bereikbaarheidsfonds is al beschreven in het MJPB van 2009-2012: Dit fonds (of deze reserve) is om bereikbaarheidsprojecten, parkeerprojecten en onderhoudsprojecten mee te financieren.

Het financieren van het opstartbijdrage krediet voor SKTA sluit o.i. aan bij de criteria van het Bereikbaarheidsfonds.

Portefeuille Ron König:

Bij het onderwerp Economische zaken is de volgende afspraak gemaakt:

De wethouder zal terugkomen op de stand van zaken m.b.t. de toezegging 'Kijken naar openstaande vraag VNO-NCW over verduurzaming' die bij de Perspectiefnota is gedaan: "Portefeuillehouder Haga zegt toe om te kijken naar de openstaande vraag van VNO-NCW gesteld aan het college in het kader van verduurzaming (Gelders Energie Akkoord) waarbij het VNO/NCW voorstelt dat het college de partijen bij elkaar brengt om met een gezamenlijk investeringsplan richting Provincie te gaan, om zo de energiedoelstellingen te kunnen halen".

Antwoord:

Half augustus heeft Ron König/de wethouder gesproken met VNO-NCW over verduurzaming van bedrijven. VNO-NCW wil bedrijven graag een energie-scan aanbieden, zodat de bedrijven beter inzicht krijgen in hun energiegebruik en de besparingsmogelijkheden. Dit willen zij doen in samenwerking met StAB, PBA, VECA, OKA, ODRA en gemeente. Zij willen hiervoor in 2018 een gezamenlijke subsidie-aanvraag realiseren bij de provincie. Zij vragen de deelnemende partijen cofinanciering. Vanuit het programma New Energy made in Arnhem (NEMIA) is een dergelijke bijdrage niet begroot. Arnhem staat positief tegenover dit idee, zolang de lokale netwerken positief zijn en het bijdraagt aan de doelstelling van NEMIA.> > Dat er binnen NEMIA geen budget beschikbaar is, betekent niet dat de gemeente niet investeert in het onderwerp energiebesparing bij bedrijven. Bedrijven en koepels worden door de gemeente benaderd om nut en noodzaak van energiebesparing en verduurzaming te benadrukken. Dit gebeurt individueel of per bedrijfsterrein. Waar nodig en mogelijk sluiten we daarbij aan bij de lokale netwerken en partners in de stad. Zo heeft de gemeente, samen met het EnergieLoket Midden Gelderland, een stand bemand bij Ondernemer LIVE. In deze stand heeft VNO-NCW bedrijven de mogelijkheid geboden ter plekke een energiescan uit te voeren. Ook worden goede voorbeelden gedeeld met de stad via de communicatiecampagne ArnhemAAN (www.arnhemaan.nl). Op 6 november organiseert RVO.nl samen met o.a. de HAN en de gemeente Arnhem een ontbijtsessie voor ondernemers om aan de slag te gaan met energiebesparing, verduurzaming en circulaire economie. Hiervoor is VNO-NCW ook uitgenodigd.> Daarbij neemt IPKW al deel aan een project van de HAN en VNO-NCW over samenwerking, kwaliteit en duurzaamheid op bedrijventerreinen. Op andere bedrijventerreinen in de stad lopen momenteel initiatieven tot het fysiek vergroenen van bedrijventerreinen (o.a. Rijnpark) en gaat men bezig met zonnepanelen op daken (IJsseloord 1).

Bij het onderwerp Duurzaamheid/ Energie Made in Arnhem is de volgende afspraak gemaakt

De wethouder maakt melding van het feit dat de vraag of er een plan van aanpak is voor het verduurzamen van een kernportefeuille van 21 grotere panden (blz. 26) thuishoort in de portefeuille van Ritsema. De wethouder zegt toe, dat er een plan is voor het verduurzamen van deze grotere panden en dat aan de raad zal doen toekomen.

Antwoord:

Zie het bijgevoegde plan.

Naar aanleiding van de vergadering in deze raadskamer zijn de volgende vragen over het programma Inclusie binnengekomen:

Er wordt gesproken over betrekken van de samenleving bij de invulling van dit programma. Hoe worden de nieuwe Arnhemmers op een voor hen passende wijze bij dit proces betrokken?

Antwoord:
Voortbouwend op bestaande overleggen met (organisaties van) migranten, LHBT-ers en mensen met een (lichamelijke en psychische) beperking wordt geïnventariseerd wat de specifieke èn gemeenschappelijke waarden zijn voor het inclusiebeleid en welke activiteiten men beoogt te ondernemen en welke randvoorwaarden men stelt aan het programma. Ook kunnen middels een digitale raadpleging individuele burgers hun opvattingen en suggesties voor het programma Inclusie meegeven. Tijdens een stedelijke bijeenkomst eind 2017 worden de resultaten van deze inventarisatie verzameld en geprioriteerd. In januari 2018 zal hierover worden gerapporteerd aan de Raad.

Integratie van vluchtelingen bij analfabetisme: Het college geeft aan dat dit primair een gevolg is van falend rijksbeleid (zeker waar), en dat de gemeente niet zelf dit aanbod kan creëren. Als nieuwe Arnhemmers hun inburgering niet succesvol afronden, is dit echter wel ook voor ons als gemeente een probleem waar het gaat om participatie en integratie. Wat het college wel zou kunnen doen is wellicht het gesprek met aanbieders van inburgering (bijvoorbeeld Rijn IJssel College) in gesprek gaan over specifiek aanbod voor laaggeletterde vluchtelingen? En wellicht kan met de groep die al een inburgeringstraject (zonder succes) doorlopen heeft ook rekening worden gehouden bij de ontwikkeling van het nieuwe programma volwasseneneducatie?

Antwoord:
In 2016 is gestart met een structureel afstemmingsoverleg met alle Inburgeringsaanbieders (waaronder Rijn IJssel) die in Arnhem actief zijn. Doel van dit overleg is om meer maatwerk te creëren in het aanbod en dit aanbod beter af te stemmen op de behoefte van de statushouders. Een aanbod voor analfabeten vormt daar onderdeel van.
Het aanbod vanuit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) is niet toegankelijk voor inburgeraars, maar wel voor statushouders die hebben voldaan aan de inburgeringsplicht of die een ontheffing hebben gekregen, bijvoorbeeld omdat ze onvoldoende leerbaar zijn. Soms is het wenselijk om dan nog wel te werken aan bijvoorbeeld spreekvaardigheid. Onder de WEB is er momenteel aanbod vanuit Rijn IJssel, en met o.a. de bibliotheek en Rijnstad wordt gewerkt aan de ontwikkeling van non-formeel taalaanbod. Buiten de WEB zijn er verschillende mogelijkheden om aan taalvaardigheden te werken, bijvoorbeeld in het Taalcafé van de bibliotheek of met behulp van een taalmaatje.

Portefeuille Ahmed Marcouch:

Bij het onderwerp Openbare Orde en Veiligheid is de volgende afspraak gemaakt:

De burgemeester zal terugkomen op de wijze van invulling van de restanttaakstelling van € 193.000, - en € 31.000, - op VGGM (pag. 28, R2, R7).

Antwoord:

De formele stand van zaken op dit moment (2-10-2017) is als volgt:

	Voorstellen	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**Totaal**
1	Brandweer	€ 206.563				
2	Organisatiekosten VGGM	€ 30.237				
3	GGD	€ 16.500				
10 a	Verlaging budget voor huisvesting kazerne Arnhem Noord	€ 30.000				
4	Brandweer logistiek		€ 67.200			
7	Lagere indirecte kosten JGZ 0-4 jaar		€ 95.781			
10 b	Verlaging rekenrente (BBV-bepaling)			€ 137.743		
9	Beperken consultatiebureaus			€ 10.000		
11	In voorbereiding: flexibilisering contactmomenten JGZ				€ 50.000	
8	In voorbereiding: directe kosten JGZ 0-18 jaar				€ 75.000	
	Totaal	**€ 283.300**	**€ 162.981**	**€ 147.743**	**€ 125.000**	**€ 719.024**

Inmiddels heeft VGGM aangegeven de restanttaakstelling van € 31.000 te kunnen realiseren voor 2019 waarbij de oplossing moet worden gevonden in een grotere besparing van het Arnhemse aandeel in de indirecte kosten Jeugdgezondheidszorg (voorstel 7).

Portefeuille Gerrie Elfrink:

Bij het onderwerp Cultuur is de volgende afspraak gemaakt:

Naar aanleiding van een vraag over de subsidie voor het Museum Arnhem zegt de wethouder toe de raad informatie toe te sturen over de activiteiten die het Museum ontplooit ten tijde van de verbouwing/sluiting van het Museum.

Antwoord:

Het museum werkt tijdens de tijdelijke sluiting met de museale staf aan de programmering van tentoonstellingen, presentaties en educatieve activiteiten voor de periode na heropening. En bereidt de nieuwe inrichting van het museum voor evenals de verhuizing van de collectie naar het nieuwe depot. Het beheer van de collectie is een continu proces. Tevens wordt ingezet op de ontwikkeling van een nieuwe mediacampagne. Daarnaast is het museum tijdelijk zichtbaar op locaties of festivals in de stad, zoals het project Windowshopper i.s.m. Maison the Faux en Ruimtekoers. En wordt er een mobiel programma voor o.a. het onderwijs opgezet.

Het kader financiële kader voor de exploitatie van het museum in de MJPB blijft gelijk. In de periode van de sluiting van het museum zal de te verstrekken subsidie verlaagt worden met de huurlasten (m.u.v. huur tijdelijke huisvesting kantoren). Het vrijvallende bedrag wordt ingezet voor de lagere huurbaten van de gemeente.

Bij het onderwerp Armoedebeleid (schulddienstverlening) zijn de volgende afspraken gemaakt:

De wethouder zegt toe de raadskamer informatie toe te sturen over de uitvoering (stand van zaken) van de motie 'Armoede en diversiteit' (16M70) die op 27 juni van dit jaar werd aangenomen.

Inmiddels is een start gemaakt met het uitvoeren van deze motie. Het afgelopen jaar is veelvuldig gesproken met de Sociale Wijkteams over 'inclusief kijken en handelen' door wijkcoaches.

Dit heeft geresulteerd in het besluit om wijkcoaches nog intensiever te gaan trainen zodat zij meer gevoel krijgen bij culturele verschillen in relatie tot de hulp en ondersteuning die zij bieden. Hierin wordt armoede- en schuldproblematiek expliciet meegenomen.

Om tot meer culturele sensitiviteit bij wijkcoaches te komen, onder andere w.b.t. de problematiek van armoede en schulden zijn inmiddels vanuit de Sociale wijkteams 'aandachtsfunctionarissen integratie' en 'aandachtsfunctionarissen schuldproblematiek' benoemd. Met hen wordt intensief gesproken over een nieuwe aanpak. De volgende acties worden ondernomen:

1. In november start een extra training 'cultureel sensitief werken' voor een selectie van wijkcoaches. Deze dient te leiden tot een versterking van het bereik en de aanpak van schuldenproblematiek bij niet-westerse migranten.

2. In de plannen van de Sociale wijkteams 2017/2018 wordt expliciet opgenomen dat het bereiken van deze groepen focus krijgt.

3. Op basis van de ervaringen wordt deze inclusieve manier van werken breder geïmplementeerd.

De wethouder zegt toe de raad informatie toe te sturen over (de aantallen) statushouders die in de schulden dreigen te komen bv door het niet voltooien van de inburgeringscursus en hoe hierop wordt geanticipeerd.

Antwoord:
Aantallen statushouders
Sinds de tweede helft van 2015 heeft Nederland, en dus ook Arnhem, te maken met een verhoogde instroom van vluchtelingen en statushouders (asielzoekers met een verblijfsvergunning). Sinds begin 2016 is in Arnhem een goed beeld van aantallen statushouders en hun (financiële) situatie.
Aantal statushouders in 2016 volgens COA (jan. t/m dec.):

Kinderen 0 tot en met 3		35
Kinderen 4 tot en met 12		96
Kinderen 13 tot en met 17		108
Volwassenen 18 en ouder		350
	Totaal	589 personen

Aantal statushouders in 2017 (eerste helft), eveneens volgens COA:

Kinderen 0 tot en met 3		31
Kinderen 4 tot en met 12		89
Kinderen 13 tot en met 17		46
Volwassenen 18 en ouder		139
	Totaal	305 personen.

Kernteam
In september 2016 is een zogeheten Kernteam van start gegaan. In dit Kernteam zijn alle disciplines vertegenwoordigd die binnen de gemeente betrokken zijn bij statushouders (aanvraag uitkering, bijzondere bijstand, inzet van zorg, uitstroom richting activering, begeleid werk, en de teams leefomgeving). Daarnaast zijn ook ketenpartners (zoals sociale wijkteams, Vluchtelingenwerk, COA en Pact18) aangesloten. Er zijn vanuit het Kernteam korte lijnen met bijvoorbeeld de inburgeringsaanbieders, de woningcorporaties en de ISK-school.
Bij dit Kernteam zijn de situaties van de volwassen statushouders in beeld (statushouders vanaf 2016). De partners van het Kernteam hebben onderling korte lijntjes. Doel is vooral begeleiding naar werk, inburgering en het bieden toekomstmogelijkheden. De financiële situatie is hierbij van groot belang. Doordat de statushouders in veel gevallen zonder spullen of financiën in Arnhem starten en zij vaak geld overmaken naar familie in het thuisland, is hun financiële positie kwetsbaar. Hierbij speelt ook mee dat het vaak enige tijd duurt voordat alle vormen van inkomsten daadwerkelijk binnenkomen (bijstand, inrichtingskosten, toeslagen enz.). Ook de onbekendheid met het Nederlandse financiële systeem kan zorgen voor beginnende schulden. Daarom is medio 2017 ervoor gekozen om bij alle (nieuwe) statushouders gedurende de eerste zes maanden de vaste lasten (huur, zorgverzekering en energie) direct via de uitkering te betalen. In deze periode krijgt de statushouder budgetbegeleiding via Vluchtelingenwerk om hen te helpen met het zelfstandig uitvoeren van financiële zaken. Vanuit W&I krijgen ze maatwerkondersteuning en -aanbod naar het vinden van werk. Indien nodig wordt budgetbeheer ingezet. Statushouders met schulden/financiële problemen worden vanuit het Kernteam aangemeld bij twee speciaal hiervoor aangewezen consulenten van W&I. Zij begeleiden hen naar de juiste weg voor het aanpakken van deze problemen. Bij alle partners van het Kernteam is bekend welke route en welk aanbod beschikbaar is bij (het voorkomen van) financiële problemen. De integrale aanpak, met het Kernteam als belangrijke factor, begint zijn vruchten af te werpen. De aanpak is

uitgewerkt en sinds kort op volle kracht actief. De reacties van statushouders en hun begeleiders bij de ketenpartners zijn positief. Een evaluatie van de aanpak is in voorbereiding.

Statushouders van voor 2015 en rijksbeleid
Inburgeraars die vanaf 1 januari 2013 inburgeringsplichtig zijn, krijgen drie jaar de tijd om hun inburgeringsexamen te halen. Ze moeten hier zelf voor zorgen. Voor de cursus kunnen ze een lening afsluiten bij DUO. Inburgeraars hebben veel plichten die hen op kosten jagen, bovendien kunnen ze boetes krijgen als ze niet aan diverse inspanningen/verplichtingen voldoen.
Door dit rijksbeleid kunnen zij in problemen komen. Sinds 2015 zijn de sociale wijkteams ook voor deze Arnhemmers de eerste ingang voor hulp en ondersteuning bij financiële en andere (zorg-) problemen.
Dit betekent dat de gemeente verantwoordelijk is voor het oplossen van deze problemen.
Het netwerk en aanbod hiervoor is goed in beeld bij de sociale wijkteams. Daarnaast kunnen alle Arnhemmers rechtstreeks terecht bij o.m. Sociaal Raadslieden, Formulierenbrigade, Financieel Cafés en diverse informele initiatieven. De modules Aanmelding&Intake en Informatie&Advies mbt schulddienstverlening worden uitgevoerd door de sociale wijkteams. Indien nodig zorgen de wijkcoaches voor verwijzing naar of inzet van ander aanbod, zoals stabilisatie door Rijnstad, schuldbemiddeling/-regeling (enz.) bij PLANgroep, Budgetondersteuning op Maat (BooM), inkomensvoorzieningen en route naar werk via W&I (gemeente). Hierin wordt geen onderscheid gemaakt in afkomst van de inwoners: voor de sociale wijkteams geldt dat ze altijd 'doen wat nodig is'.

Vroeg Eropaf
Op dit moment loopt de eerste evaluatie van de vroegsignaleringsaanpak Vroeg Eropaf. In april is gestart in drie wijken (Presikhaaf, Geitenkamp en Malburgen), vanaf oktober worden maandelijks zo'n 100 meldingen vanuit de hele stad opgevolgd. De eerste resultaten zijn zeer veelbelovend, in hoeverre hiermee specifiek statushouders worden bereikt, is nu (nog) niet aan te geven. Zoals gemeld loopt de evaluatie en de meldingen worden gedaan aan de hand van betalingsachterstanden bij verschillende crediteuren, niet naar achtergrond van de inwoner. Het lijkt waarschijnlijk dat statushouders in veel gevallen betalingen verrichten bij de aangesloten groep crediteuren (corporaties, Menzis, NUON, Vitens en gemeentelijke belastingen) die meedoet aan deze proeftuinbezoeken. Mochten zij dus twee of meer achterstanden hebben van 30-100 dagen, dan is de kans groot dat ze gemeld worden.

Naar aanleiding van de vergadering in deze raadskamer is de volgende vraag binnengekomen:
Op blz. 20 van de MJPB staat onder het kopje "Rozet, permanente beveiliging aan de deur" vermeld dat Rozet sinds de sluiting van de dagopvang voor thuis- en daklozen als locatie wordt gebruikt om overdag te verblijven. Naar aanleiding daarvan is gevraagd welke locatie dan is gesloten?

Antwoord:
De laatste sluiting van de dagopvang voor dak- en thuislozen is alweer enkele jaren geleden. Dit betrof de locatie aan de Eusebiusbuitensingel. Dit staat niet goed in de MJPB vermeld.
Er is overlast bij Rozet van thuis- en daklozen maar deze wordt niet veroorzaakt door een recente sluiting van een van de opvangcentra.

17 mei 2017

Plan van aanpak 2017 verduurzamen van gemeentelijk vastgoed

1. Inleiding

Doelstelling New energy made in [Arnhem] energiebesparen en duurzame energie
Arnhem heeft de landelijke opgaves uit het SER Energieakkoord (1,5% energiebesparing per jaar en 14% duurzame energie in 2020) vertaald naar de lokale situatie. Door maatregelen op het vlak van energiebesparing, zonne-energie, windenergie, warmte en groene mobiliteit kan Arnhem de 14%-doelstelling in 2020 halen.
Energieneutraliteit in 2050 is het lange termijn-doel, in lijn met verschillende landelijke, provinciale en regionale afspraken (SER Energieakkoord, Gelders Energieakkoord). Hiervoor is regionale inzet met samenwerking tussen meerdere gemeenten vereist.
Een belangrijk speerpunt in het programma *New energy made in [Arnhem]* zijn de eigen prestaties van de gemeente op het gebied van duurzaamheid: de voorbeeldige gemeente. De lange termijn doelstelling voor het gemeentelijk vastgoed is daarmee: energieneutraliteit in 2050.
Het programma *New energy made in [Arnhem]* is op 28 september 2015 vastgesteld in de raad.

Coalitieakkoord 2014-2018
In het coalitieakkoord 2014-2018 is opgenomen: *"Alle energiebesparende maatregelen waarvan de structurele besparing groter is dan de met de investering gepaard gaande kapitaallasten, worden in gang gezet. De op deze wijze bespaarde middelen worden ingezet voor de verdere verduurzaming van de gemeentelijke organisatie".*

Nota verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed
Op 27/9/2016 is in het college de nota Verduurzamen Vastgoed vastgesteld. Deze rondde een fase van verkenning van 5 pilot-panden af, en de gemeenteraad werd per brief geïnformeerd. Het college besloot ondermeer:

- De realisatie van duurzaamheidsmaatregelen aan het vastgoed zoveel mogelijk te laten samenvallen met natuurlijk vervangingsmomenten. De maatregelen op te nemen in de meerjarenonderhoudsbegroting mits dit past binnen de financiële kaders.
- Het verduurzamen van het vastgoed is maatwerk per pand. De te treffen maatregelen en de effecten zijn per pand zeer verschillend. Energieneutraliteit is op dit moment niet voor alle gemeentelijke panden mogelijk. Dit heeft ook te maken met het soort panden dat de gemeente in haar bezit heeft (bv monumenten en veel panden van 40 jaar en ouder).
- In nieuwe ontwikkelingen in het programma van eisen duurzaamheid te definiëren en in bouwplannen op te nemen
- Daken van gemeentelijk vastgoed, die niet door de gemeente worden ingezet voor eigen zonnepanelen en eigen elektravoorziening, onder voorwaarden beschikbaar te stellen aan energiecoöperaties/ postcoderoosregeling.

2. Doel/resultaat verduurzamen van het vastgoed

Het lange termijn doel voor het gemeentelijke vastgoed is **energieneutraliteit in 2050**.
Om dit te bereiken zijn de volgende tussentijdse ambities gesteld voor het gemeentelijk vastgoed:

- Het energieverbruik is in 2030 met 20 % gedaald ten opzichte van 1/1/2014
- Het energieverbruik wordt in 2030 voor 50 % duurzaam opgewekt

3. Omschrijving gemeentelijk vastgoed

Het gaat om de panden die gemeente Arnhem in bezit heeft (waar ook andere gebruikers of huurders in het pand kunnen zitten), waarvan wel de verwachting is dat de panden nog langdurig in bezit zijn en in gebruik zijn. Panden die naar verwachting op korte termijn afgestoten worden of gesloopt worden, vallen hier niet onder.
De te verduurzamen vastgoedportefeuille die langdurig in bezit is, bestaat uit 102 panden. Deze panden hebben een energieverbruik van ongeveer 12 miljoen kWh elektra en 2 miljoen m^3 gas (peildatum 1/1/2014). Hiervan wordt per 1/1/2014 0,4 miljoen kWh elektra opgewekt met zonnepanelen en 13.000 GJ warmte (stadswarmte, WKO's, brandstofcellen) duurzaam opgewekt. Opgewekte kWh zijn volledig groen; van de stadswarmte wordt 50% als groen bestempeld.

Uit deze totale vastgoedportefeuille is een **kernportefeuille** geselecteerd om hiermee te starten om aan de slag te gaan met het verduurzamen van ons eigen vastgoed. Hiervoor zijn 21 panden

geselecteerd op basis van de omvang van het pand en een groot energieverbruik (zie bijlage 1). Met een verbruik van 8 miljoen kWh verbruiken deze panden ongeveer 33 % van het totale electra verbruik van de gemeente Arnhem (24 miljoen kWh) Het gasverbruik van deze panden was in 2014 1,5 miljoen m3 (80% van totaal gemeente Arnhem). Inmiddels is het gasverbruik 40% gedaald door de aansluiting van Grote Koppel op stadswarmte.
De ingekochte stadswarmte in de kernportefeuille is gestegen van 13000 naar 31000 GJ.

4. Ontwikkelingen

Wat gebeurt er al?
De afgelopen jaren zijn er al veel maatregelen genomen bij gemeentelijke panden. Zo worden installaties vervangen door meer energiezuinige installaties, wordt LED-verlichting aangebracht en wordt geïsoleerd. Bij de sportaccommodaties is jaren geleden een gebouwbeheerssysteem in gebruik genomen waardoor veel energie wordt bespaard. Maatregelen en inspanningen stonden tot dusver op zichzelf en er werd niet naar gerealiseerde effecten of het totale resultaat gekeken.

Er is inmiddels een begin gemaakt met een lijst van genomen duurzaamheidsmaatregelen aan de gehele te verduurzamen vastgoedportefeuille (102 panden). Deze lijst is de basis voor een periodieke monitoringrapportage over alle maatregelen, inspanningen en effecten. Een eerste inzicht in de maatregelen en besparingen is nu:

Maatregel	**toelichting**	**Besparing / groene opwek**
LED besparing	10000 stuks * 50 W * 3000 uur/jaar	1,5 miljoen kWh opgewekt
Zonnepanelen	2000 stuks	0,5 miljoen kWh opgewekt
Brandstofcel	in bezoekerscentrum Sonsbeek	34000 kWh opgewekt
Hre ketel		20000 kWh opgewekt
Isolatie	4000 m2 van RC 2→ Rc 4	32000 m3 gas bespaard
WKO	3 locaties (Luxor, museum, Rozet)	4500 GJ benut
Zonnecollectoren	100 m2	200 GJ opgewekt (vergelijkbaar met 64.000 m3 gas)
Stadswarmte	Uitbreiding afname stadswarmte met 25000 GJ, voor 50 % groene opwek	12500 GJ groene opwek (vergelijkbaar met 800.000 m3 gas)

Gebruikers/huurders
In veel gemeentelijke panden zitten andere huurders en gebruikers. Het is belangrijk om met de huurders en gebruikers het gesprek aan te gaan over het energieverbruik, waarmee bewustwording wordt gecreëerd. Voordat energiebesparende maatregelen worden genomen zullen afspraken moeten worden gemaakt met de huurders en gebruikers over de energierekeningen, de investeringen, de besparingen en de invloed van het gedrag op het energieverbruik. De verkenning hoe dit in Arnhem ingevuld kan worden, is in februari van start gegaan.

5. Uitvoering verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed in 2017

Om te komen tot verduurzamen van de gemeentelijke panden benoemen we uitgangspunten, tussenstappen en acties voor 2017.

Uitgangspunten
De volgende uitgangspunten hanteren we bij de uitvoering:

- Maatregelen die energiebesparing opleveren en terugverdiend worden binnen de afschrijvingstermijn worden genomen.
- De gemeente Arnhem geeft het goede voorbeeld door energie te besparen en benodigde energie duurzaam op te wekken en draagt de eigen goede voorbeelden actief uit.
- De te nemen maatregelen sluiten aan bij het onderhoudsmoment van het betreffende pand.
- De maatregelen zijn niet tegenstrijdig met de uiteindelijke doelstelling: energieneutraliteit. Dat betekent dat het *no regrets* maatregelen zijn en daarmee niet in de weg staan om uiteindelijk energieneutraal te worden.
- We nemen zo veel mogelijk met 'laaghangend fruit' mee, voor zover dat nog niet geoogst is, waarmee door kleine ingrepen en bewustwording/gedragsverandering het energieverbruik verlaagt.

Tussenstappen
Om de tussentijdse en lange termijn doelen (zie onder punt 2) behapbaar te maken zijn de volgende tussenstappen benoemd:

- Het energieverbruik van de kernportefeuille (21 panden uit bijlage 1) op 31/12/2018 met 10% verminderd ten opzichte van 1/1/2014
- Het energielabel van de helft van de kernportefeuille is met tenminste 1 stap te gedaald op 31/12/2018 ten opzichte van 1/1/2014
- Eind 2020 is er een duurzaam MJOP voor de gehele vastgoed portefeuille.
- Voor twee panden uit de kernportefeuille, de Gemeentewerf (Snelliusweg 60) en Stadsboerderij Presikhaaf (Ruitenberglaan 4) streven we naar energieneutraliteit op 31/12/2022.
- Het Stadhuis wordt komende jaren gerenoveerd/verbouwd, waarbij we een optimale investering in duurzaamheid meenemen in de plannen voor de renovatie.
- Het programma van eisen voor bestaand en nieuw te ontwikkelen vastgoed (in college vastgesteld op 6/11/2013) in 2017 actualiseren.

Acties 2017
Om te komen tot de beoogde resultaten doen we in 2017 het volgende:

1. Het energieverbruik en de hoeveelheid opgewekte duurzame energie bij de kernportefeuille is in beeld.
2. We maken een systematisch overzicht van genomen verduurzamingsmaatregelen aan de hele vastgoedportefeuille (102 panden). De effecten van de maatregelen volgen we en hierop sturen we bij, in overleg met huurders en gebruikers.
3. Voor de kernportefeuille (21 panden) bepalen we per pand welke maatregelen genomen moeten worden om de doelstellingen te halen. Voor het uitvoeren van de maatregelen maken we een haalbare planning 2018-2027.
4. Voor de panden Gemeentewerf en Stadsboerderij bepalen we met welke maatregelen de panden energieneutraal kunnen worden (uitvoering van de maatregelen t/m 2022).
5. Voor het Stadhuis brengen we optimalisatie van duurzaamheid in de projectaanpak in; binnen de fasering die voor de renovatie van het Stadhuis bepaald zal worden.
6. Voor de te nemen maatregelen maken we een kostenraming. Waar mogelijk dekken we de kosten uit bestaande financiële middelen (MIP en MJOP). Voor extra benodigde middelen dienen we een voorstel voor de begroting in via de perspectiefnota.
7. Het programma van eisen voor bestaand en nieuw te ontwikkelen vastgoed actualiseren we en laten we opnieuw vaststellen, inclusief het borgen van de toepassing er van.
8. We maken een plan om de huurders, gebruikers en bezoekers van de gebouwen bij de energie-efficiëntie te betrekken, waarmee we bewustwording creëren en gedragsverandering stimuleren.
9. We maken (contractuele) afspraken met de huurders en gebruikers over de energierekeningen, de investeringen en de verdeling van de kostenbesparingen.
10. Per geval vullen we voorwaarden in waaronder de daken van de gemeentelijk gebouwen beschikbaar gesteld kunnen worden aan andere partijen voor het plaatsen van zonnepanelen.
11. We communiceren actief over de maatregelen die genomen zijn en de successen die we behalen.

6. Financiën

De volgende financieringsbronnen zijn in ieder geval beschikbaar voor het verduurzamen van het Vastgoed:

1. Bij het dagelijkse onderhoud, worden duurzame keuzes gemaakt. Dit wordt verder doorgevoerd met het ontwikkelen van een duurzaam MJOP.
2. In het meerjareninvesteringsplan (MIP) is de komende jaren ruimte. De systematiek van het MIP is dat er jaarlijks € 1,3 miljoen beschikbaar is voor noodzakelijke investeringen in de vastgoedportefeuille op basis van een langjarig gemiddelde. In de komende jaren is hierbinnen € 0,2 miljoen ruimte. Deze financiële middelen kunnen we labelen en inzetten voor de extra investeringen die voor de verduurzamingsopgave nodig zijn.
3. Bij nieuwbouw en grootschalige renovatie is er een projectorganisatie en een afzonderlijk projectbudget, waarbij aan de voorkant de duurzaamheid-ambities worden meegegeven als uitgangspunt.
4. Door afspraken te maken met de gebruikers en huurders over de verdeling van de kostenbesparingen, komen na een aantal jaren middelen beschikbaar die ingezet kunnen worden voor investeringen.

Bovenstaande financiële middelen zijn niet voldoende om een goede start te maken om het gemeentelijk vastgoed te verduurzamen. Voor de kernportefeuille is een globale inschatting gemaakt van de benodigde financiële middelen om de maatregelen te nemen die nodig zijn om de gestelde doelen te halen. Hierbij wordt gekeken wat gefinancierd kan worden uit de beschikbare budgetten en hoeveel extra budget er nodig is. De extra financiële middelen worden ter besluitvorming voorgelegd. ***- deze informatie is 22 mei in het overleg beschikbaar om te kunnen besluiten over het voorstel voor de collegetweedaagse-***

7. Vervolg

Eind 2017 is het moment om te toetsen of we op koers zitten voor de gestelde doelen en tussenstappen en om zo nodig bij te sturen. Op basis van de acties en de ervaringen in 2017 worden eind 2017 nieuwe acties benoemd voor 2018 en 2019.

17 mei 2017

Bijlage 1
Kernportefeuille

1. Beukenlaan 23 - sportcomplex Valkenhuizen; zwembad
2. Bonte Wetering 89 - MFC De Wetering
3. Boshovenstraat 6 - spelzaal Venlosingel
4. Brabantweg 115 - sport- & ontmoetingscentrum De Laar
5. Breezandpad 13 - sport- & ontmoetingscentrum Elderveld
6. Graslaan 95-97 - MFC De Malburcht
7. Kazerneplein 2 - MFC Klarendal
8. Koningsplein 12 - Stadstheater
9. Koningstraat 38 - Stadhuis
10. Laan van Presikhaaf 7 - MFC Presikhaven
11. Lupinestraat 12 - MFC De Spil
12. Marasingel 251 - sportpark Schuytgraaf
13. Meikers 3 - MFC De Salamander
14. Olympus 29 - sportcentrum De Grote Koppel
15. Pallas Atheneplein 2 - MFC Omnibus
16. Ruitenberglaan 4 - stadsboerderij Presikhaaf
17. Slochterenweg 29 - spelzaal Vredenburg
18. Snelliusweg 60 - gemeentewerf
19. Utrechtseweg 87 - Museum Arnhem
20. Valckenierstraat 1-5 - St.Paulusschool
21. Velperbuitensingel 25 - Musis Sacrum

BEHANDELRESULTAAT

MENINGSVORMEND
23 oktober 2017

GEMEENTE Arnhem

MEERJARENPROGRAMMABEGROTING 2018-2021

Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	M. Leisink, I. van Burgsteden, G. Ritsema, G. Elfrink, R. König, A. Marcouch.

Resultaat van bespreking:

Inspreken
Het inspreken heeft reeds plaatsgevonden op 2 oktober.

Meningsvormende behandeling MJPB 2018-2012
Bij de plenaire meningsvormende behandeling van de MJPB 2018-2012 zijn in de raadskamer bij de desbetreffende thema's de volgende afspraken gemaakt:

Afspraken
Mobiliteit:
- Wethouder Ritsema zegt toe uit te zoeken, of er meer gemeenten zijn die meebetalen aan een landelijk (taxi)keurmerk en met zijn antwoord naar de raad te komen vóór de besluitvormende vergadering van 6 november.

- Wethouder Ritsema zegt toe uit te zoeken, wat het college gedaan heeft om de bezuiniging op de bedrijfsvoering van het parkeerbedrijf te realiseren en met zijn antwoord naar de raad te komen vóór de besluitvormende vergadering van 6 november.

Sport:
- Wethouder Elfrink zegt toe inzichtelijk te maken hoe hij de structurele bezuiniging van € 150.000 op de (sport)velden denkt te realiseren en deze informatie voor 6 november beschikbaar te stellen aan de raad.

Toezeggingen
Circulaire economie:
- Wethouder König zegt toe in de Economic Board (het onderzoeken van) de mogelijkheden van (nieuwe) werkgelegenheid a.g.v. de circulaire economie aan de orde te stellen.

Evacuatieherdenking:
- Wethouder Elfrink zegt toe de komende evacuatieherdenking op een beter niveau (o.a. qua geluidsinstallatie) te laten plaatsvinden.

- Wethouder Elfrink zegt (mede namens de burgemeester) toe in gesprek met de samenwerkingspartners te bezien hoe de verbetering van de Evacuatieherdenking vorm te geven. Als hierbij blijkt dat er structureel geld bij moet dan komt het college hiervoor met een voorstel naar de raad.

Living Statues Festival:
- Wethouder Elfrink zegt toe de raad, in december, te informeren over de uitkomsten van zijn (evaluatie)gesprek in november met het bestuur van het Living Statues Festival.

BEHANDELRESULTAAT

MENINGSVORMEND
23 oktober 2017

GEMEENTE Arnhem

Concept-moties en concept-amendementen in bundel
De fracties van GroenLinks, VVD, PvdA, ChristenUnie, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren hebben reeds concept-moties en concept-amendementen aangeleverd bij de griffie. Deze zijn gebundeld en geplaatst in Ibabs bij de stukken van de MJPB van 23 oktober.

Aankondiging moties en/of amendementen
Naast de in de bundel geplaatste concept-moties en concept-amendementen, heeft tijdens de meningsvorming,
- de fractie van Verenigd Arnhem, heeft een motie aangekondigd over het tegen gaan van voortijdig schooluitval, met steun van D66 en SP.
- de fractie van de VVD overweegt, een motie over armoedeval in te dienen.
- de fractie van de D66 overweegt amendementen in te dienen over duurzaamheid en opkopen van schulden van jongeren met dekking vanuit een revolverend fonds.

De voorzitter heeft gemeld dat moties en amendementen die niet in de bundel zaten, niet meer behandeld zullen worden op voortzettende meningsvormende behandeling van de MJPB 2018-2021, voorzien op 30 oktober.

Conclusie
De voorzitter van de raadskamer concludeert dat de MJPB 2018-2021 niet door kan naar de besluitvormende vergadering. De vergadering is geëindigd met de reactie van portefeuillehouder Elfrink op de concept-moties en concept-amendementen, rondom het thema: 'Sociale Zaken'. De overige leden is nog niet de mogelijkheid geboden om, op de aangekondigde concept-moties en concept-amendementen rondom het thema: "Sociale Zaken", hun reactie te geven, dit omwille van de tijd.
De voortzetting van de meningsvorming zal plaatsvinden op 30 oktober, zoals afgesproken in de procedurecommissie. De volgende thema's staan nog open: afronding Sociale Zaken, Duurzaamheid, Wijken en Overige onderwerpen

De raadsadviseur,
K. Vons

De voorzitter,
H. de Vroome

Zaaknummer:

Vaststellen Ontwerp MeerJarenProgrammaBegroting 2018-2021

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	6 november 2017
Zaaknummer:	179528
Portefeuillehouder:	M. Leisink

Raadskameradvies:

Aan de gemeenteraad, 31 oktober 2017

Afspraken
In de meningsvormende vergadering van 30 oktober jl. zijn de volgende afspraken gemaakt:
- Portefeuillehouder Leisink heeft gezegd dat hij zal onderzoeken of het mogelijk is om een aparte plek op de gemeentelijke website in te richten voor het melden van zorgfraude bij de WMO handhavers.
- Portefeuillehouder Van Burgsteden heeft gezegd dat zij de cijfers over de armoedeval, zoals reeds afgesproken in de informerende vergadering van 2 oktober, vóór de besluitvormende raad van 6 november doet toekomen aan de raad.
- Portefeuillehouder Van Burgsteden meldt dat zij laat uitzoeken of er metingen gedaan worden hoe de situatie lokaal is wat betreft de insectenstand. In dit kader zal zij tevens navragen wat het gemeentelijk beleid is rondom insecticiden. Zij zal de raad hiervóór de besluitvorming op 6 november van op de hoogte brengen.

Aangekondigde moties/ amendementen
Het college heeft gereageerd op de in de bundel aangekondigde concept-moties en concept-amendementen. De fracties hebben overwogen welke moties en amendementen zij zullen gaan indienen. Woensdag 1 november, zal een bundel met moties en amendementen gereed zijn.

Conclusie
De voorzitter concludeert dat de raadskamer van mening is, dat de meningsvorming is afgerond en het voorstel doorgeleid kan worden naar de besluitvormende raadsvergadering van 6 november.

De griffier, De voorzitter,

J.G.M. Kersten H.E. de Vroome

Afspraken raadskamers m-behandeling 23 oktober 2017, MJPB 2018-2021

Portefeuille Geert Ritsema, thema mobiliteit

Wethouder Ritsema zegt toe uit te zoeken, of er meer gemeenten zijn die meebetalen aan een landelijk (taxi)keurmerk en met zijn antwoord naar de raad te komen vóór de besluitvormende vergadering van 6 november.

Antwoord:
Er is een landelijk taxikeurmerk: TX keur. Daar wordt financieel niet aan bijgedragen door gemeenten. De financiering van het landelijke taxikeurmerk wordt het opgebracht door de taxibedrijven zelf. De landelijke "TX keur" wordt vooral veel gebruikt in de contractvervoer markt (aanbestedingen). Ook de taxibedrijven die op schiphol rijden moeten over een dergelijk landelijk keurmerk beschikken. Daar waar gemeenten met taxiverordeningen werken, is bewust gekozen voor de opzet van lokale kwaliteitslabels, om zo meer passend te kunnen zijn tussen de lokale situatie, gemeente en betrokkenheid/draagvlak lokale ondernemers, actief in de opstapmarkt. Alle gemeenten die een eigen regeling hebben, dat wil zeggen een lokaal taxikeurmerk (bijvoorbeeld Den Bosch, Utrecht, Den Haag en Rotterdam) hebben daaraan meebetaald, of doen dat nog steeds.

Wethouder Ritsema zegt toe uit te zoeken, wat het college gedaan heeft om de bezuiniging op de bedrijfsvoering van het parkeerbedrijf te realiseren en met zijn antwoord naar de raad te komen vóór de besluitvormende vergadering van 6 november.

Antwoord:
Invulling taakstelling € 800.000 en restant van €200.000
De taakstelling van € 0,8 miljoen is voor het eerst in de MJPB 2016-2019 opgenomen (pag.50); "Deze zal voornamelijk gevonden moeten worden door verhoging van inkomsten door vernieuwing van het parkeerproduct en lagere lasten door de kosten van handhaving te verminderen."

Kosten van handhaving verminderen is onderzocht maar blijkt niet effectief. De kosten van handhaving worden gedekt uit de boeteopbrengsten. Minder handhaving leidt tot minder boeteopbrengsten. Niet uit te sluiten is zelfs dat de parkeerboete omlaag moeten om kosten en opbrengsten weer met elkaar in evenwicht te brengen.

De bezuiniging werd in de MJPB 2017-2020 als volgt toegerekend:
1. € 500.000,- mogelijk door toename parkeerinkomsten;
2. € 100.000,- taakstellend door digitalisering bij parkeerbedrijf
3. € 200.000,- door vermindering van kosten voor omleiding trolley bij werkzaamheden

De eerste twee voorstellen werken door in het bereikbaarheidsfonds. Deze bezuinigingen zijn/worden gerealiseerd. Voor de resterende € 200.000 zijn géén bezuiniging op de bedrijfsvoering van het parkeerbedrijf in beeld geweest. Er is elders binnen het beleidsterrein mobiliteit gezocht.

Over de vermindering van kosten voor omleiding trolley bij werkzaamheden zijn afspraken gemaakt met provincie en Connexxion die leiden tot betere (goedkopere) oplossingen. In de toekomst zal een trolley 2.0-bus ook zonder extra kosten om werkzaamheden heen kunnen rijden. Het is dus aannemelijk dat in de toekomst de jaarlijkse kosten aanzienlijk zullen teruglopen. In wezen is hiermee invulling gegeven aan de bezuinigingsopdracht. De mogelijke besparingen worden echter niet zichtbaar binnen de mobiliteitsmiddelen. Deze kosten komen met name voor bij ingrijpende

werkzaamheden die projectmatig worden aangepakt en gefinancierd. Structurele begrotingsposten voor toekomstige projecten bestaan niet en kunnen dan ook niet worden verlaagd.

In de MJPB 2018-2021 wordt de resterende taakstelling van € 200.000 alsnog ingevuld binnen het bereikbaarheidsfonds, dus opgevangen binnen de ontwikkeling van de parkeeropbrengsten.

Gerealiseerde besparingen parkeerbedrijf
In 2015 is een taakstelling gerealiseerd van € 75.000 structureel, in 2016 een inkooptaakstelling van € 50.000, - structureel. Daarnaast zal de taakstelling voor digitalisering van parkeerproducten van € 100.000 structureel worden gerealiseerd. Het is overigens goed om te bedenken dat ook de risicobuffer parkeerexploitatie van € 200.000, - is opgeheven en deze ruimte is ingezet voor de binnenstad.

Nieuwe taakstelling
Een taakstelling van € 200.000, - op de bedrijfsvoering van het parkeerbedrijf zou een nieuwe taakstelling zijn. Vanwege het meerjarencontract met P1 zijn er geen mogelijkheden om op korte termijn verder te bezuinigen op parkeren. Het huidige contract heeft een omvang van € 2,4 mln. Openbreken van het contract kan niet zonder instemming van P1. In de overeenkomst met P1 is wel opgenomen dat wijzigingen in de omvang van de opdracht mogelijk zijn als gevolg van beleidswijzigingen. Wat niet kan is P1 vragen om met minder geld hetzelfde te blijven doen. Het is dus pas bij de volgende aanbesteding mogelijk om te kijken naar nieuwe bezuinigingsmogelijkheden. Het contract met P1 loopt 4 tot 8 jaar (als P1 aan de prestatieafspraken voldoet wordt na 4 jaar het contract met 2 jaar verlengd, daarna nogmaals 2 tot maximaal 8)

Indien een nieuwe taakstelling elders binnen Mobiliteit gevonden moet worden, dan is de enige oplossing dit ten laste te brengen van het bereikbaarheidsfonds. Dit vormt dan een aanslag op de al beperkt aanwezige investeringsruimte voor nieuwe projecten zoals herinrichting van de Velperweg, knooppuntontwikkeling bussenplein Kronenburg, fietsverbinding Pleyweg-Nieuwe Havenweg of vrije rechtsaffer bij Eusebiusbinnensingel-Airborneplein.

Portefeuille Gerrie Elfrink, thema Sport
Wethouder Elfrink zegt toe inzichtelijk te maken hoe hij de structurele bezuiniging van € 150.000 op de (sport)velden denkt te realiseren en deze informatie voor 6 november beschikbaar te stellen aan de raad.

Antwoord:
Er is momenteel een aanzienlijk overschot aan voetbalvelden, hierover wordt de raad binnenkort nader geïnformeerd. Gezien de ligging van de Paasberg ten opzichte van Valkenhuizen en het feit dat de voetbalvelden, die CIOS gebruikt, in de avonduren en weekenden nog beschikbaar zijn, kan de Paasberg verhuizen naar Valkenhuizen. Door de twee wedstrijdvelden en het trainingsveld op Sportpark de Paasberg te onttrekken aan sport kan € 90.000 structureel worden bezuinigd. De vertegenwoordigers van de verenigingen zijn op de hoogte van dit voornemen. Door (gedeeltelijk) woningbouw te realiseren kan extra geld worden gegenereerd voor o.a. het realiseren van een nieuw MIP sport.
Door nog twee voetbalvelden aan het gebruik te onttrekken kan nog eens structureel € 60.000 worden bezuinigd. Hiervoor was Sportpark Over het Lange Water in beeld. Echter, op verzoek van het team leefbaarheid wordt op dit moment gekeken naar de situatie van voetbalverenging Elsweide. Het alternatief, dat aan Elsweide is gepresenteerd, is dat Elsweide verhuist naar sportpark Over het Lange

Water. Op dit moment is niet duidelijk of Elsweide dit aanbod zal accepteren. Als Elsweide het aanbod accepteert zal op een andere wijze € 60.000 aan bezuiniging moeten worden gevonden.

Bij de besluitvorming in juli 2016 over de verzelfstandiging van het sportbedrijf is over het budgettaire kader een meerjarige afspraak gemaakt van 4 jaar, dit alles onder begrotingsvoorbehoud zoals bedoeld in artikel 4: 34 van de Algemene wet bestuursrecht. Zij kan zo toe groeien naar een levensvatbare en toekomstbestendige organisatie. Om de taakstelling van € 100.000 in 2018 te realiseren zullen wij, gezien het bovenstaande, overleg voeren met het sportbedrijf over invulling van de taakstelling.

Afspraken behandeling 30 oktober 2017, MJPB 2018-2021

Portefeuille Ine van Burgsteden,
Portefeuillehouder Van Burgsteden heeft gezegd dat zij de cijfers over de armoedeval, zoals reeds afgesproken in de informerende vergadering van 2 oktober, vóór de besluitvormende raad van 6 november doet toekomen aan de raad.

Antwoord:
Onderstaand wordt een eerste overzicht verstrekt van Arnhemse regelingen, die van invloed zijn op de armoedeval. Dit betreft zowel Arnhemse regelingen die op een landelijke wet zijn gebaseerd, als regelingen van de gemeente Arnhem waar geen wetgeving aan ten grondslag ligt. Het is mede afhankelijk van de persoonlijke situatie in hoeverre mensen gebruik maken van de verschillende regelingen.

Welk effect de verschillende regelingen precies hebben (inclusief de landelijke regelingen/toeslagen) en hoe de armoedeval uitpakt voor verschillende categorieën mensen wordt uitgewerkt in een geactualiseerde versie van het eerder verstrekte rapport Wat schuift dat nou als ik ga werken? uit 2014. Deze actualisatie moet zorgvuldig worden uitgevoerd en verwachten wij in januari 2018 op te leveren. Op dat moment kunnen we ook actuele regelingen in 2018 meenemen in de analyse en is het rapport actueel voor 2018.

I. Arnhemse (armoede)regelingen, die invloed hebben op de armoedeval

GelrePas
De GelrePas bestaat sinds 1994 in Arnhem (destijds de Arnhemkaart). Op dit moment stellen acht omliggende gemeenten deze pas ook beschikbaar. De GelrePas is een instrument om de maatschappelijke participatie van inwoners met een laag inkomen te bevorderen. Met de pas worden financiële drempels weggenomen of in ieder geval verlaagd die bij deelname aan culturele en sportieve voorzieningen voor inwoners met een laag inkomen kunnen bestaan. Huishoudens die een bijstandsuitkering ontvangen, krijgen de GelrePas toegestuurd. Daarnaast kunnen mensen die geen uitkering ontvangen, maar wel moeten rondkomen van een inkomen tot 120% van het sociaal minimum voor de pas in aanmerking komen. Ook de thuiswonende kinderen (4 tot en met 17) jaar van deze huishoudens krijgen een eigen GelrePas 'op naam' toegestuurd. Zij kunnen via de pas gratis of met korting gebruikmaken van voorzieningen of lid worden van een sportvereniging

Basisverzekering
Via de gemeente Arnhem kunnen GelrePas-houders of huishoudens met een laag inkomen (120% van de toepasselijke bijstandsnorm) zich met korting verzekeren met de Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering (CAZ). Daarnaast is er de Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering voor chronisch zieken en gehandicapten. Ook hier geldt dat de korting wordt toegepast voor inwoners met een laag inkomen (120% van de bijstandsnorm). De verzekering is afgesloten bij Menzis.

Tegemoetkoming meerkosten Chronisch zieken en gehandicapten/CZG
Na de landelijke afschaffing van de WTCG en CER kreeg de gemeente de taak om voor chronisch zieke- en/of gehandicapte inwoners financiële ondersteuning te regelen. Er is besloten om de gemeentelijke ondersteuning inkomensafhankelijk te maken, omdat de CZG doelgroep met een laag inkomen het hardst werd getroffen door een stapeling van bezuinigingsmaatregelen. De

inkomensgrens is op 150% van het sociaal minimum gesteld. Daarnaast gelden er een aantal specifieke voorwaarden, om in het kader van deze voorziening als CZG aangemerkt te worden.

Schoolkostenregeling
De Arnhemse schoolkostenregeling voorziet in ondersteuning van gezinnen met een beperkt inkomen die tegen hoge schoolkosten aanlopen. Via Stichting Leergeld ontvangen basisscholen en vo-scholen een bedrag, gebaseerd op het aantal leerlingen met een GelrePas. Van scholen wordt vervolgens gevraagd hun beleid ten aanzien van schoolkosten voor ouders zo in te richten dat alle leerlingen kunnen meedoen.

Kwijtschelding
Voor huishoudens met een laag inkomen zijn er in Arnhem gemeentelijke regelingen om financiële ondersteuning te krijgen. Allen hebben tot doel inwoners met een laag inkomen te ondersteunen in hun basale levensbehoeften en participatie. Inwoners met een inkomen ter hoogte van de toepasselijke bijstandsnorm of de toepasselijke AOW-norm (100%) kunnen kwijtschelding krijgen van specifiek genoemde gemeentelijke belastingen (de gebruikelijke belastingen die een inwoner betaalt). De kwijtschelding betekent dat een inwoner een opgelegde aanslag gemeentelijke belastingen niet hoeft te betalen.

II. Regelingen gebaseerd op landelijke wetgeving

Bijzondere bijstand
Bijzondere bijstand is bedoeld voor bijzondere noodzakelijke kosten die niet via een andere regeling vergoed worden. Bijvoorbeeld kosten voor de aanschaf van een koelkast, wasmachine of meubilair. Bijzondere bijstand wordt verstrekt aan Arnhemmers die de noodzakelijke kosten die uit bijzondere omstandigheden voortkomen niet zelf kunnen betalen. Voor de verlening van bijzondere bijstand is het niet vereist dat men algemene bijstand ontvangt. Indien men beschikt over een andere bron van inkomsten dan de Participatiewet en dit inkomen is niet toereikend kan ook een beroep op bijzondere bijstand worden gedaan. Een aanvraag voor bijzondere bijstand wordt afgewezen voorzover de aanvrager over voldoende draagkracht beschikt om de kosten te betalen. Het inkomen tot 110% van de toepasselijke bijstandsnorm wordt niet als draagkracht aangemerkt. Het netto inkomen boven 110% van de bijstandsnorm wordt voor 25% als draagkracht aangemerkt. Uitzondering hierop zijn de kosten van bewindvoering, mentorschap en curatorschap en medische kosten.

Individuele InkomensToeslag/IIT
De IIT is een wettelijke voorziening voor inwoners die langdurig van een laag inkomen hebben moeten rondkomen. De gedachte achter de IIT is dat deze inwoners op den duur niet meer kunnen reserveren voor de vervanging van duurzame gebruiksgoederen zoals bijvoorbeeld meubels. Na een tijd is de financiële rek eruit. De wet bepaalt dat deze mensen een toeslag kunnen krijgen. De individuele inkomenstoeslag is een op de bijzondere bijstand voorliggende voorziening als het kosten voor aanschaf of vervanging van duurzame gebruiksgoederen betreft, waaronder ook woninginrichting begrepen wordt! Heeft iemand de individuele inkomenstoeslag ontvangen en wordt daarna bijzondere bijstand voor duurzame goederen aangevraagd, dan moet in de beoordeling van de aanvraag bijzondere bijstand worden meegewogen hoe de toeslag is besteed. Wanneer iemand bijzondere bijstand aanvraagt voor duurzame gebruiksgoederen en nog niet de individuele inkomenstoeslag ontvangen heeft, maar wel op die toeslag aanspraak kan maken, dan moet de aanvrager worden gewezen op de individuele inkomenstoeslag om daarmee kosten te voldoen.

Om voor de toeslag in aanmerking te komen moet op het moment van het verzoek de verzoeker, samen met eventuele gezinsleden o.a. aaneengesloten een laag inkomen (niet hoger dan 105% van de van toepassing zijnde bijstandsnorm) hebben gehad gedurende de 36 maanden voorafgaand aan het verzoek.

Individuele Studietoeslag/IST
De IST is een wettelijke toeslag (geregeld in artikel 36b van de Participatiewet) voor studenten die niet in staat zijn zelfstandig het minimumloon te verdienen. Het is een toeslag die als het ware het gemis aan inkomen uit een bijbaantje compenseert voor studenten met een arbeidshandicap.
Om voor de toeslag in aanmerking te komen moet de verzoeker:

- 18 jaar of ouder zijn;
- recht hebben op studiefinanciering op grond van de Wet studiefinanciering 2000 of recht hebben op een tegemoetkoming; •
- geen in aanmerking te nemen vermogen hebben;
- een persoon zijn van wie is vastgesteld dat hij niet in staat is tot het verdienen van het wettelijk minimumloon, doch wel mogelijkheden tot arbeidsparticipatie heeft.

Bijzondere bijstand toeslag voor jongmeerderjarigen
Inwoners van 18, 19 of 20 jaar hebben recht op bijzondere bijstand als hun noodzakelijke kosten van het bestaan uitgaan boven de bijstandsnorm en als zij voor deze kosten geen beroep kunnen doen op hun ouders, omdat:

- de middelen van de ouders daartoe niet toereikend zijn, of
- zij redelijkerwijs hun onderhoudsrecht jegens hun ouders niet te gelde kunnen maken.

III. Regeerakkoord en loondispensatie

In het kader van de raadsdiscussie over de armoedeval wijzen wij ook op het Regeerakkoord. Hierin zit de afspraak dat het huidige systeem van loonkostensubsidie in de Participatiewet wordt vervangen door loondispensatie. Een belangrijk verschil tussen beide systemen is dat de loonkostensubsidie altijd gebaseerd is op het minimumloon. Bij loondispensatie is aanvulling tot de bijstandsnorm het uitgangspunt. Dit zou betekenen dat bij mensen die in de Participatiewet via loondispensatie aan de slag worden geholpen de armoedeval vergroot wordt. Ook Cedris (branchevereniging voor SW-bedrijven) heeft in haar reactie op het Regeerakkoord al gewezen op dit risico dat werken hierdoor minder lonend wordt.

Portefeuillehouder Van Burgsteden meldt dat zij laat uitzoeken of er metingen gedaan worden hoe de situatie lokaal is wat betreft de insectenstand. In dit kader zal zij tevens navragen wat het gemeentelijk beleid is rondom insecticiden. Zij zal de raad hiervóór de besluitvorming op 6 november van op de hoogte brengen

Antwoord:
Wij hebben geen beeld van het insecten bestand en die van de vogels voor heel Arnhem. Incidenteel laten we wel inventarisaties uitvoeren bijvoorbeeld door natuurverenigingen. En bij ruimtelijke ontwikkelingen laten we onderzoek doen gezien de vereisten vanuit de Wet Natuurbescherming.
Voor wat betreft insecten, ook daar is aandacht voor in de contacten die wij hebben met onze pachters.

17 A 26

PvdA CU Arnhem

AMENDEMENT circulaire economie

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Er een veranderopgave is gericht op criculair Arnhem;
- Deze veranderopgave duidelijk terug komt dat Arnhem efficiënt en maatschappelijk verantwoord om wil gaan met producten, materialen, hulpbronnen en het sluiten van kringlopen;
- Er daarnaast ook een economische component zit in circulariteit;
- De rijksoverheid de circulaire economie aanmoedigt door stimulerende wet- en regelgeving, slimme marktprikkels, financiering, kennis en innovatie, internationale samenwerking;
- Circulaire economie nieuwe werkgelegenheid kan opleveren.

Besluit:

Aan de veranderopgave V2 Circulair Arnhem (p.36) na het tweede bullet het volgende bullet toe te voegen onder 'ambitie':

- Samen met de economic board gaan we verkennen hoeveel nieuwe werkgelegenheid de circulaire economie kan opleveren voor Arnhem en de regio door daarop gezamenlijk te focussen in beleid. We verkennen hoe verschillende partners (overheid, onderwijs, bedrijfsleven) dat kunnen ondersteunen.

Martien Louwers — PvdA

Daniel Becker — ChristenUnie

AANGENOMEN

Voor 30 Amendement "Circulaire economie" (17A26)

Tegen 8

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA Arnhem	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A27

PvdA

Amendement Tekorten BooM anders invullen in 2018

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Constaterende dat:

- Er wordt bezuinigd op het armoedebudget als gevolg van de extra kosten voor beschermingsbewind;
- Het tekort wordt opgevangen door het te dekken uit onderbenutting individuele studietoeslag, bezuinigingen op de bijzondere bijstand, nader uit te werken aanvullende maatregelen binnen het beleidsveld Schulddienstverlening/armoedebudget en de algemene middelen.

Overwegende dat:

- Er grote tekorten blijven bestaan op het beschermingsbewind, ook als de businesscase voor BooM wordt aangepast;
- Het niet eerlijk is naar de mensen die een beroep doen op het armoedebudget dat een tekort, mede gebaseerd op een foute aanname, opgelost moet worden in de armoedeagenda;
- De onderbenutting van de individuele studietoeslag een budget is dat kan worden ingezet;
- De bezuiniging op de bijzondere bijstand groot €111.500 en de openstaande bezuiniging groot €250.000 op voorzieningen in het armoedebudget de mensen in armoede direct raken.

Besluit:

- Het bedrag in 2018 groot € 366.500 niet te bezuinigen op de bijzondere bijstand en het armoedebudget en te dekken uit:
    - Een bedrag groot € 217.000 beschikbaar voor de asfaltering van de parkeerplaats bij Valkenhuizen;
    - Een bedrag groot € 149.500 uit de Algemene Reserve (inzet voor nieuw beleid).

Ria de Vries

PvdA

VERWORPEN

Voor 11

Tegen 27

Amendement "Tekorten BooM anders invullen in 2018" (17A27)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17 A28

PvdA Arnhem Centraal D66

AMENDEMENT Verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in Veranderopgave Inclusie

Overwegende dat:

- Het Veranderprogramma Inclusie nog niet goed is uitgewerkt;
- In het veranderprogramma de focus wordt gelegd op de wijken waaruit informatie naar voren moet komen;
- Er veel verschillende uitdagingen liggen op het vlak van inclusie;
- Het verdrag voor de rechten van de mens met een beperking verschillende domeinen omschrijft waarin stappen kunnen worden gezet zoals toegankelijkheid, onderwijs, werk/Inkomen, wonen, vrije tijd en regelgeving;
- De gemeente in veel van die domeinen iets kan betekenen op wijkniveau maar ook op stadsniveau denk aan (beleid op het gebied van) toegankelijkheid van openbare gebouwen en de openbare ruimte;
- Het verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in de veranderopgave niet wordt benoemd;
- Gezien de ratificatie van het verdrag het logisch is om dit als een van de uitgangspunten te gebruiken voor de veranderopgave.

Besluit:

Het doel "een integrale Inclusie-agenda Arnhem 2018-2021' te wijzigen

Van (oorspronkelijke tekst):

"Deze veranderopgave heeft tot doel om vanuit een overkoepelende visie als gemeente de randvoorwaarden te scheppen in het publieke domein dat mensen ongeacht hun achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur kunnen participeren in de Arnhemse samenleving. Hierbij is het aan betrokkenen zelf om in de samenleving initiatieven te nemen om beperkingen voor participatie aan de orde te stellen en daarbij ligt de nadruk op wat er op de schaal van de wijken nodig is.

In (nieuwe tekst):

"Deze veranderopgave heeft tot doel om vanuit een overkoepelende visie als gemeente de randvoorwaarden te scheppen in het publieke domein dat mensen ongeacht hun achtergrond, beperkingen en/of seksuele voorkeur kunnen participeren in de Arnhemse samenleving. Hierbij is het aan betrokkenen zelf **en de gemeente** om in de samenleving initiatieven te nemen om beperkingen voor participatie aan de orde te stellen. **We kijken daarbij naar wat er nodig is op de schaal van de stad en de schaal van de wijk. Op stadniveau stellen we randvoorwaarden in beleid waarin het verdrag voor de rechten van de mens met een beperking van de uitgangspunten is.**

Onder Aanpak toe te voegen na bullet vier:

AANGENOMEN

Op de verschillende domeinen omschreven in het verdrag voor de rechten van de mens met een handicap te weten toegankelijkheid, onderwijs, werk/Inkomen, wonen, vrije tijd en regelgeving te omschrijven welke stappen kunnen worden genomen aangaande beleid en regelgeving om de inclusiviteit op deze terreinen te vergroten.

Martien Louwers	Lea Manders	Sabine Andeweg
PvdA	Arnhem Centraal	D66

AANGENOMEN

Voor 38

Tegen 0

Amendement "Verdrag voor de rechten van de mens met een beperking in Veranderopgave Inclusie" (17A28)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17 A 49

PvdA VVD

Amendement Extra middelen voor accountmanagement

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Het accountmanagement in Arnhem naar tevredenheid functioneert;
- De accountmanager is het eerste aanspreekpunt voor bedrijven met een vraag aan de gemeenten;
- Behoud, groei en acquisitie van nieuwe bedrijven van groot belang is voor meer banen in de stad;
- Met een uitbreiding van het accountmanagement meer bedrijven kunnen worden bediend.

Besluit:

- Een extra accountmanager toe te voegen aan de formatie van de gemeente;
- Tevens de accountmanagers te ondersteunen in hun werk met een crm systeem;
- De kosten groot € 100.000,- te dekken uit het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de MJPB 2018-2021;
- Dit als zodanig te verwerken in de MJPB 2018-2021.

Martien Louwers — PvdA

Leendert Combee — VVD

Uitslag stemming 19/19
STEMMEN STAKEN
beslissing uitgesteld tot een volgende vergadering (8/11/17)

Voor 19

Tegen 19

Amendement "Extra middelen voor accountmanagement" (17A49)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17 A50

PvdA GROENLINKS

Arnhem Centraal

Amendement Schulden voorkomen

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Er is een grote groep Arnhemmers is die moeite heeft om de eindjes aan elkaar te knopen;
- Wanneer er een verandering plaatsvindt in iemands leven, zoals verlies van werk of echtscheiding, dat allerlei gevolgen heeft, ook voor de financiën;
- Het belangrijk is dat mensen daarover goed worden geïnformeerd;
- Daarmee schulden kunnen worden voorkomen, wat op termijn weer kosten kan besparen.

Besluit:

- Mensen op een laagdrempelige manier te informeren over geldzaken door daarover kennis te verstrekken;
- De mogelijkheid te creëren voor mensen om in gesprek te komen over geldzaken met adviseurs of ervaringsdeskundigen;
- Hiervoor bestaande initiatieven te ondersteunen of nieuwe te ontwikkelen;
- 'Vroeg er op af' uit te breiden door afspraken te maken met zoveel mogelijk instanties zodat schulden zo snel mogelijk kunnen worden aangepakt;
- Hiervoor de komende 3 jaar 100.000 euro per jaar vrij te maken en gedekt uit de Algemene Reserve;
- Dit als zodanig te verwerken in de MJPB 2018-2021;
- De raad bij de perspectiefnota te informeren over de inzet van de middelen.

Martien Louwers	Cathelijne Bouwkamp	Lea Manders
PvdA	GroenLinks	Arnhem Centraal

UITSLAG STEMMING 19/19
STEMMEN STAKEN
BESLISSING UITGESTELD TOT EEN VOLGENDE VERGADERING (13/11/17)

Voor 19 Amendement "Schulden voorkomen" (17A50)

Tegen 19

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17 A 52

PvdA SP D66

Amendement Rookvrije zones speeltuinen en sportparken:

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Constaterende dat:

- Arnhem een gezonde stad wil zijn;
- Het stimuleren van een gezonde leefstijl bijdraagt aan een gezonde stad;
- Roken niet bij een gezonde leefstijl hoort en meeroken schadelijk is voor de gezondheid;
- Er gerookt mag worden bij speelplaatsen en in sportparken en kinderen hierdoor met roken in aanraking komen op een plek die daar niet voor bedoeld is;
- Kinderen zo min mogelijk in aanraking zouden moeten komen met roken en rondslingerende peuken op plekken waar ze spelen en sporten;
- Er steeds meer wordt ingezet op rookvrije sportparken.

Overwegende dat:

- Er nu geen duidelijk gemeentebeleid is wat betreft roken op en bij speeltuinen en sportparken;
- Rookvrije zones bij speeltuinen en sportparken eenvoudig kunnen worden gerealiseerd door ze op te nemen in de huisregels van de speeltuinen en sportparken;
- We in willen zetten op een volgende rookvrije generatie;
- Speeltuinen en sportparken een veilige en gezonde plek behoren te zijn.

Besluit:

- Rookvrije zones in te voeren bij speeltuinen en sportparken waar kinderen spelen en sporten zodat er niet in het zicht van kinderen gerookt wordt;
- Dit als zodanig te verwerken in de Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021.

Marte Straatsma	Jurgen Elfrink	Sabine Andeweg
PvdA	SP	D66

AANGENOMEN

Voor 35

Tegen 3

Amendement "Rookvrije zones speeltuinen en sportparken" (17A52)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	1	3
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17 A 29

SP

35

AMENDEMENT "Revolverend fonds voor jongvolwassenen met schulden"

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017, bij de behandeling van het agendapunt *'Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021'*,

Constaterende dat:

- Het aantal jongeren met schulden toeneemt.
- De inschatting (op basis van cijfers uit Den Haag) Arnhem 5.000/5.500 jongeren met schulden heeft met een gemiddelde schuld van € 11.000,-
- Om jongeren te helpen en perspectief te bieden het belangrijk is dat schulden zo snel mogelijk worden aangepakt.
- Ca. 17 miljoen euro van de beschikbare weerstandscapaciteit niet benodigd is voor het behouden van een weerstandsfactor van 1,3.
- De raad op 30 mei 2016 gevraagd heeft de mogelijkheden uit de pilot in Den Haag (om jongeren uit de schulden te helpen te onderzoeken) en ook in Arnhem te implementeren.

Overwegende dat:

- Het gedeelte van de algemene reserve dat leidt tot weerstandsvermogen boven de factor 1,3 bij voorkeur niet wordt uitgegeven, maar wel ten dienste van de stad dient te staan;
- Door de keuze voor een revolverend fonds de middelen terugvloeien in de bestemmingsreserve, en indien de raad dat wenst opnieuw kunnen worden ingezet om jongvolwassenen met schulden te ondersteunen.

Besluit:

- Een bedrag van 5 miljoen euro uit de algemene reserve over te hevelen naar een bestemmingsreserve "Revolverend fonds jongvolwassenen met schulden";
- Het college te verzoeken om de omvang in kaart te brengen en op basis daarvan een regeling uit te werken voor de inzet van dit fonds;
    1. Waarin wordt gekozen om het fonds revolverend te maken, waarin jongvolwassenen binnen 3 tot maximaal 5 jaar hun schuld terugbetalen aan de gemeente.
    2. Waarin jongvolwassen gaan werken aan perspectief; volgen en afmaken van een opleiding, vinden een baan of dagbesteding.
- De effectuering van de regeling uiterlijk 1 februari 2018 aan de raad ter besluitvorming voor te leggen.
- De leningen ten laste te brengen van deze bestemmingsreserve en de opbrengsten (aflossing) daar ook weer in terug te laten vloeien;
- Ten minste elke vijf jaar door de raad te laten beoordelen of het teruggevloeide kapitaal in deze bestemmingsreserve opnieuw ingezet zal worden voor jongvolwassenen met schulden, dan wel terug moet vloeien naar de algemene reserve, ten behoeve van het weerstandsvermogen.

D66	Verenigd Arnhem	VVD	GroenLinks	SP
Sabine Andeweg	Kürşat Bal	Leendert Combée	Cathelijne Bouwkamp	Jurgen Eijsink

AANGENOMEN

Voor 30

Tegen 8

Amendement "Revolverend fonds voor jongvolwassenen met schulden" (17A29)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal 38

17A309

GROENLINKS D66 VVD ARNHEM CDA

AMENDEMENT "3 miljoen duurzaam inzetten"

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017, bij de behandeling van het agendapunt *'Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2018-2021'*,

Constaterende dat:

- Arnhem in 2050 energieneutraal wil zijn;
- Veel Arnhemmers graag hun steentje bijdragen aan het verduurzamen van onze stad, maar daarbij soms enige ondersteuning nodig hebben;
- Er een wachtlijst is van Arnhemmers die met een lening van de gemeente hun huis willen verduurzamen;
- Voor het streven naar een aardgasloze stad en het halen van de energiedoelen, zoals genoemd in programma V2 Circulair Arnhem, een verregaande verduurzaming van bestaande woningen noodzakelijk is;
- Er veel is en wordt ingezet op de verduurzaming van sociale huurwoningen, zowel lokaal, als op landelijk niveau, en daar goede afspraken te maken zijn over te bereiken resultaten, maar dit bij particulier woningbezit moeilijker is;
- Ca. 49.000 Arnhemse huishoudens voor ondersteuning van duurzaamheidsmaatregelen afhankelijk zijn van het fonds duurzaamheidsleningen;
- Dit fonds op dit moment leeg is;
- Rekenkamerrapport 'Oranje is het nieuwe groen' oordeelt dat voor het programma 'New Energy made in Arnhem' sprake is van een bescheiden budget ten opzichte van de ambities;
- Ca. 17 miljoen euro van de beschikbare weerstandscapaciteit niet benodigd is voor het behouden van een weerstandsfactor van 1,3.

Overwegende dat:

- Naast het uitspreken van ambities ook concrete acties nodig zijn;
- Het gedeelte van de algemene reserve dat leidt tot weerstandsvermogen boven de factor 1,3 bij voorkeur niet wordt uitgegeven, maar wel ten dienste van de stad dient te staan;
- Het inzetten van deze middelen in de vorm van duurzaamheidsleningen maakt dat woningbezitters zelf gaan investeren in verduurzaming, waardoor de totale investering in verduurzaming van Arnhemse woningen aanmerkelijk groter is;
- Door de keuze voor een revolverend fonds de middelen terugvloeien in de bestemmingsreserve, en indien de raad dat wenst opnieuw kunnen worden ingezet om duurzaamheidsmaatregelen te ondersteunen.

Besluit:

- Een bedrag van 3 miljoen euro uit de algemene reserve over te hevelen naar een bestemmingsreserve "Revolverend fonds duurzaamheidsmaatregelen";
- Nieuwe duurzaamheidsleningen te verstrekken volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016';
- De leningen ten laste te brengen van deze bestemmingsreserve en de opbrengsten (aflossing) daar ook weer in terug te laten vloeien;
- Geen verplichtingen aan te gaan met een looptijd langer dan 15 jaar (overeenkomstig de huidige standaardtermijn voor duurzaamheidsleningen van SVn);
- Ten minste elke vijf jaar door de raad te laten beoordelen of het teruggevloeide kapitaal in deze bestemmingsreserve opnieuw ingezet zal worden voor duurzaamheidsmaatregelen, dan wel terug moet vloeien naar de algemene reserve, ten behoeve van het weerstandsvermogen.

GL	D66	VVD	CDA
Cathelijne Bouwkamp	Mattijs Loor	Leendert Combée	Henk Montfoort

AANGENOMEN

Voor 36 Amendement "3 miljoen duurzaam inzetten" (17A30g)

Tegen 2

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A31

AMENDEMENT: HET RAADSBUDGET 2018 e.v.

De Gemeenteraad van Arnhem bijeen ter vergadering op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB 2018-2021,

Constaterende dat:

- in het verkiezingsjaar 2018 de Raad ten gevolge van de verkiezingen voor grotere uitgaven staat;
- deze uitgaven, gezien het belang van opkomstbevordering, stemwijzer, verkiezingsdebat en -krant, uitslagavond alsmede eventuele (in-)formatiekosten en kosten introductieprogramma, opleiding en ICT faciliteiten voor (nieuwe) raadsleden, onvermijdelijk zijn;
- deze uitgaven (€ 85.000) in de MJPB zijn opgenomen en dat deze worden gedekt door een structurele korting op het raadsbudget van € 21.000 per jaar;

Van mening dat:

- het hier onvermijdelijke uitgaven betreffen;
- dat het gewenst is dat vanaf de volgende begrotingscyclus de begrotingsposten van de Raad worden voorbereid door ambtelijk overleg tussen het concern en de griffie, in een vergelijkbaar proces als de overige afdelingen in de gemeente, waarbij zowel knelpunten als ruimte in de begroting onderwerp van gesprek kunnen zijn en waarvan de uitkomst door het college wordt opgenomen in de concept begroting;
- de voor 2018 begrote uitgaven (€ 85.000) in verband met de verkiezingen ten laste dienen te worden gebracht van de algemene middelen;

Besluit:

- de structurele taakstelling op het raadsbudget van € 21.000 in de tabel op pagina 19 te schrappen en
- om de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021 te verlagen en dit in te zetten ter dekking van het amendement;
- En de tekst op pagina 19 van de MJPB overeenkomstig aan te passen.

H. de Vroome	D.Becker	L. Manders	M. Louwers	J.Elfrink	G. Karsenberg
D66	CU	Arnhem Centraal	PvdA	SP	CDA

C. Bouwkamp	L. Combée	Verenigd Arnhem	Partij voor de Dieren
GroenLinks	VVD	Kursat Bal	Leo de Groot

AANGENOMEN

Voor 38 Amendement "Het raadsbudget 2018 e.v." (17A31)

Tegen 0

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A32

VVD ARNHEM PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement De overlast te lijf; meer handhavers in de openbare ruimte

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB.

Constaterende dat:
- de Rekenkamer eerder heeft geconcludeerd dat "de beschikbare capaciteit op gespannen voet staat met de geformuleerde taken en ambities" tav handhaving en toezicht in de openbare ruimte;
- er de afgelopen jaren géén besluiten zijn genomen in de raad om de ambitie tav veiligheid of leefbaarheid te verlagen;
- het college als volgt oordeelt op de vraag of de handhavingscapaciteit op niveau is: "we redden het behoorlijk", "we komen 'n heel eind", het gaat best aardig";
- in de raadsbrief van 6 juni 2017 staat dat de huidige capaciteit voor handhaving in de fysieke ruimte "sober" is.

Van mening dat:
- overlast niet gewoon is. Daar tegen optreden lukt niet met een "sobere" handhavingscapaciteit;
- er meer handhavingscapaciteit nodig is om handhavend op te kunnen treden tegen overlast in de openbare ruimte; van vuil rond afvalcontainers tot hondenpoep, de venstertijden voor transport in de binnenstad, brommers die over de stoep rijden in de wijken etc.

Besluit:
In de MJPB op pagina 19/20 aan tabel en tekst toe te voegen:
Om beter op te kunnen treden tegen overlast zoals o.a. vuil rond afvalcontainers, hondenpoep en het handhaven van venstertijden voor transport in de binnenstad, overlast inde wijken etcetera, zal de handhavingscapaciteit (boa's) per 1 januari 2018 worden uitgebreid met ca. 3 fte en vanaf 1 januari 2020 nog eens met ca. 2 fte. Aangestuurd door de wijkteams leefomgeving. JK.

Dekking:
De dekking voor de extra formatie (5 handhavers/boa) wordt gevonden in het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve *in de ontwerp-MJPB 2018-2021 te verlagen*. In 2018 t/m 2019 €200.000, van 2020 en verder €300.000.

VVD	PvdA	Partij voor de Dieren
Leendert Combée	Martien Louwers	Leo de Groot

AANGENOMEN JK

Voor	**38**	Amendement "De overlast te lijf; meer handhavers in de openbare ruimte" (17A32)
Tegen	**0**	

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal	**38**

17 A33

VVD ARNHEM

amendement Werken moet lonen; verklein de armoedeval

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB;

Constaterende dat:

- In de MJPB op pagina 39 staat dat werken moet lonen;
- Het college geen toets heeft gedaan op de armoedeval (verschil tussen uitkering/toeslagen in een uitkeringssituatie en het loon bij het vinden van werk);
- Er in Arnhem regelingen zijn bovenop landelijke regelingen en toeslagen die de armoedeval vergroten;
- Arnhem het in eigen hand heeft om met het versoberen van de Arnhemse regelingen/toeslagen de armoedeval te beïnvloeden.

Is van mening dat:

- het voor mensen in een uitkeringssituatie van het grootste belang is dat zij er financieel op vooruit gaan als zijn een baan vinden;
- het van belang is om -indien de uitkomsten van de toets op de armoedeval daar aanleiding toe geven- de Arnhemse regelingen te versoberen om de daad bij het woord te voegen: werk moet lonen. Dit kan uiteraard alleen voor de regelingen en toeslagen waar Arnhem zelf over kan besluiten.

Besluit:

De zin op pagina 39 van de MJPB:
Naast de noodzaak dat betaald werk ook moet lonen en niet moet leiden tot minder inkomsten als gevolg van het verminderen en/of wegvallen van allerlei toeslagen.

Uit te breiden met:
Indien uit de toets op de armoedeval blijkt dat werken niet loont, worden de Arnhemse regelingen zodanig versoberd dat werken loont.

VVD

Leendert Combée

F VERWORPEN

Voor 4

Tegen 34

Amendement "Werken moet lonen; verklein de armoedeval" (17A33)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	0	5
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	0	1
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal 38

17A34g

VVD ARNHEM D66 PvdA

Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Amendement: Schone lucht wordt steeds schoner.

De gemeenteraad van Arnhem ter vergadering bijeen op 6 november 2017 ter bespreking van de MJPB.

Constaterende dat:

1. Schone lucht in de stad is belangrijk voor de volksgezondheid;
2. Overschrijdingen van de Europese norm moeten worden aangepakt en Europese doelen voor luchtkwaliteit moeten worden gehaald en dat op termijn ook de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) norm binnen bereik komt;
3. In de afgelopen decennia elke tien jaar de uitstoot van stoffen ongeveer is gehalveerd; (Bron: Begroting 2e kamer pagina 116, [1])
4. Ook de WHO norm in de toekomst door Europees bronbeleid in beeld komt;

Overwegende dat:

1. Lokaal beleid moet aansluiten op Europees bronbeleid en landelijk beleid;
2. Samen met de Rijksoverheid kijken naar een oplossing voor de knelpunten zinvol kan zijn en de MJPB hierin op dit moment niet voorziet;
3. Een stad goed bereikbaar moet zijn;
4. Draagvlak in de stad voor maatregelen die de luchtkwaliteit verbeteren belangrijk is;
5. Overleg zoals in MJPB over milieuzone is beschreven nog niet heeft plaatsgevonden maar het college wel reeds een besluit heeft genomen;
6. Decentrale overheden vanuit het landelijke programma Slimme en Gezonde Stad ondersteund worden met de ontwikkeling van de 'urban strategy tool' die gemeenten in staat stelt om onderbouwd keuzes te maken voor een gezond ruimtelijk beleid;
7. De staatssecretaris voornemens is om TNO op korte termijn te vragen om voor iedere gemeente die dat wil en waar nog knelpunten zijn onderzoek uit te laten voeren naar het verleggen van verkeersstromen om de luchtkwaliteit te verbeteren;
8. Discussie in de raad naar wat de meest effectieve maatregelen zijn om de luchtkwaliteit te verbeteren nog niet is gevoerd;
9. Dat de wethouder in de meningsvormende fase al heeft toegezegd nog met een raadsvoorstel rondom alle maatregelen op het gebied van luchtkwaliteit te komen;
10. Dat voor deze discussie o.a. de 'urban strategy tool' en het onderzoek van TNO (wat nog uitgevoerd dient te worden) van belang kan zijn.
11. Het vastpinnen van budget aan een milieuzone in de MJPB andere opties, die wellicht efficiënter zijn, uitsluit.

---

[1] https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/begrotingen/2017/09/19/xii-infrastructuur-en-milieu-rijksbegroting-2018/XII-Infrastructuur-en-Milieu.pdf

17A349 (p.2)

Besluit:

Onderstaande tekst (pagina 21 MJPB): AANGENOMEN

"Uitbreiding milieuzone (R7)

Voor het halen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit is een onderzoek uitgevoerd naar een uitbreiding van de bestaande milieuzone met meer categorieën voertuigen. In de tweede helft van 2017 wordt met de stad het referentiescenario besproken en volgt nadere informatie. In deze MJPB is voor de implementatie € 406.000 incidenteel in 2018 opgenomen. Voor de ontwikkel- en realisatiecapaciteit is € 120.000 in 2018 en structureel € 60.000 in de volgende jaren begroot.

Handhaving milieuzone (R7)

Voor de handhaving van de huidige milieuzone op basis van cameratoezicht is een uitbreiding van de handhavingscapaciteit nodig van 0,5 fte. Het betreft een structureel beslag op de algemene middelen van € 25.000. "

te vervangen door:

"Verbetering luchtkwaliteit (R7)

Voor het behalen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit zal in de tweede helft van 2017 en in eerste helft 2018 met de stad worden gezocht naar de meest efficiënte wijze waarop de luchtkwaliteit verbeterd kan worden. De raad zal een keuze voorgelegd worden via een raadsvoorstel, waarin de verschillende maatregelen en de verwachte doelen beargumenteerd en met kosten onderbouwd worden.

Voor knelpunten die er op dit moment zijn wordt samen met de Rijksoverheid gezocht naar een oplossing waarbij rekening wordt gehouden met landelijk en Europees beleid.

In deze MJPB is hiervoor incidenteel € 526.000 in 2018 opgenomen en structureel € 60.000 in de volgende jaren begroot.

Handhaving (R7)

Voor de handhaving van luchtkwaliteitsmaatregelen 0,5 fte toe te voegen. Het betreft een structureel beslag op de algemene middelen van € 25.000."

En onderstaande tekst (pagina 152 MJPB):

"Luchtkwaliteit: voor het halen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit is een onderzoek uitgevoerd naar een uitbreiding van de bestaande milieuzone met meer categorieën voertuigen. In de tweede helft 2017 wordt de met de stad het referentiescenario besproken, zodat de implementatie van het gekozen scenario in oktober in het college kan worden besloten en de raad kan worden geïnformeerd. In 2018 kan implementatie plaatsvinden. Voor deze implementatie wordt voorgesteld om ten laste van de algemene

17 A 34 g (p.3)

middelen in 2018 incidentele middelen (€ 406.000) ter beschikking te stellen en vanaf 2018 structurele middelen (€ 120.000 eerste jaar en €60.000 de volgende jaren) voor ontwikkel- en realisatiecapaciteit."

te vervangen door:

"Luchtkwaliteit: Voor het behalen van de doelen met betrekking tot de luchtkwaliteit zal in de tweede helft van 2017 en in eerste helft 2018 met de stad worden gezocht naar de meest efficiënte wijze waarop de luchtkwaliteit verbeterd kan worden.

Voor knelpunten die er op dit moment zijn wordt samen met de Rijksoverheid gezocht naar een oplossing waarbij rekening wordt gehouden met landelijk en Europees beleid.

In 2018 kan implementatie plaatsvinden. Voor deze implementatie wordt voorgesteld om ten laste van de algemene middelen in 2018 incidentele middelen € 526.000 ter beschikking te stellen en €60.000 de volgende jaren voor ontwikkel- en realisatiecapaciteit."

VVD	D66	PvdA	Arnhem Centraal
U.S. Kelderman	M. Loor	E. Greving	L. Manders

AANGENOMEN

Voor 22 Amendement "Schone lucht wordt steeds schoner" (17A34g)

Tegen 16

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal 38

17A35g

AANGENOMEN

Amendement **Effectieve aanpak laaggeletterden**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 06 november 2017 bij de vaststelling van 'MJPB;

Constaterende dat:

- Laaggeletterdheid, ondanks een lichte daling tussen 2013 en 2016 nog steeds een probleem is in Arnhem. Volgens onderzoek van Stichting lezen en Schrijven en de Universiteit Maastricht. Ruim 1 op de 9 Arnhemmers in de leeftijd van 16 tot 65 jaar (11 tot 13 procent) moeite heeft met straatnaamborden lezen, voorlezen aan kinderen of geld opnemen bij een pinautomaat. Zij vallen binnen de categorie laaggeletterden.

Overwegende dat:

- Laaggeletterdheid een grote drempel is voor mensen bij het participeren in de samenleving.
- Er in andere steden, bijvoorbeeld Amsterdam met de 'Aanpak ATL', laaggeletterdheid succesvol kan worden aangepakt.
- Aansluiting gevonden kan worden bij lokale initiatieven, bijvoorbeeld Rozet om laaggeletterdheid in Arnhem aan te pakken.
- De doelgroep laaggeletterden een moeilijk te bereiken doelgroep is.

Besluit:

- ~~50~~ waarvan 50.000 euro in 2018 en 50.000 euro in 2019, Vanuit VSV-middelen 100.000 euro richten op een effectieve aanpak laaggeletterdheid, in samenwerking met lokale initiatieven vanuit bijvoorbeeld Rozet.
- eenmalig vanuit algemene middelen 150.000 euro in te zetten op een coördinator laaggeletterdheid, die zich richt op communicatie en het dichten van de kloof tussen doelgroep en effectieve interventies.

SP

Jurgen Elfrink

Voor	**32**	Amendement "Effectieve Aanpak Laaggeletterdheid" (17A35g)
Tegen	**6**	

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal	**38**

17A53

SP PvdA Partij voor de Dieren

Amendement verduurzamen sociale huurwoningen I - Warmtelekken

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

- 'We streven naar een duurzaam en CO2-neutraal Arnhem. Daarom springen we zuinig om met energie. Dat is goed voor het milieu en scheelt in de portemonnee. Om te beginnen willen we dat energie niet wordt verspild. Nieuwe woningen moeten liefst geen energie van buiten nodig hebben en in ieder geval erg energiezuinig zijn. Bij bestaande gebouwen levert isoleren veel op. We gaan woningeigenaren, waaronder woningcorporaties, stimuleren om hun woningen energiezuiniger te maken. We wijzen op subsidieregelingen en de lagere energiekosten.' (Coalitieakkoord 2014-2018, Met de stad)
- 'Energiebesparing in de gebouwde omgeving de meest effectieve en vaak ook de meest kostenefficiënte wijze van verduurzamen [is]. Energiebesparing bij[draagt] aan milieudoelstellingen, leidt tot een lagere energierekening, de concurrentiepositie van bedrijven [verbetert] en een impuls aan de werkgelegenheid [geeft].
  Conform de afspraken uit het SER Energieakkoord de gemeente een jaarlijkse besparing van gemiddeld 1,5% van het totale energiegebruik [wil] realiseren. Dit kan door in te zetten op beïnvloeding van gedrag, zuinige apparatuur, slimme meters en monitoringssystemen en toepassing van maatregelen zoals vloer-, gevel- en dakisolatie, LEDverlichting en duurzame beglazing in de gebouwde omgeving. Bij voorkeur worden deze maatregelen gebundeld en uitgerold via collectieve concepten zoals Nul op de Meter (NOM).
  In veel Arnhemse wijken de energielasten hoog zijn ten opzichte van het inkomen, waardoor er sprake is van energiearmoede.' (Aldus: NEmiA, p. 23)
- Duurzaam betaalbaar wonen een van de pijlers van de Arnhemse Woonprincipes 2025 is
- 'Op basis van inkomen 53% van de Arnhemse huishoudens tot de doelgroep voor sociale huur [behoort]. (Bron: Betaalbaarheid Wonen in Beeld, SAN, 2014) (p. 11)
  Woningverduurzaming bij [kan] dragen aan het verlagen van de woonlasten door besparing op energieuitgaven. Het gemiddeld energielabel in Arnhem bedraagt op dit moment C. Circa 48% van de woningen heeft energielabel D of minder.' (Aldus de Arnhemse Woonprincipes 2025, p. 11)
- Er 26.316 corporatiewoningen zijn (Arnhem in Cijfers)
- Er veel kennis verzameld is en wordt over energieverbruik in woningen, die kennis onder meer beschikbaar is bij de tafels van het Gelders Energie Akkoord: 'Energiebesparing burgers' en 'Energiebesparing in de huur' en ook daadwerkelijk ingezet kan worden.
- Huurdersorganisaties een ondersteunende rol kunnen spelen bij huis-aan-huis gerichte acties en de huurders kunnen meenemen in het bewust worden van hun energieverbruik en mogelijke energiebesparingen.

Overwegende dat:

- Investeren in het verlagen van de energielasten een bijdrage levert aan het behalen van onze doelstellingen op weg naar een energieneutrale Arnhemse samenleving;

- Investeren in het verbeteren van het energielabel (naar niveau B of zelfs A) een nadrukkelijk gemeentelijk streven is, waarbij het label een aantoonbare relatie moet hebben met het werkelijk energieverbruik;
- Investering in het verlagen van de energielasten een effectief middel is om de woonlasten te verlagen;
- Als we onze doelstellingen op gemeentelijk niveau willen behalen, we de verduurzaming op verschillende manieren zullen moeten aanvliegen. Bewustwording speelt daarin een belangrijke rol. We kunnen met kleine maatregelen kan al snel 10-20% minder energieverbruik behalen. Maatregelen die doorgevoerd worden zonder huurverhoging.
- Concrete kennis over verlies van energie in sociale huurwoningen bijdraagt aan het opstellen van een actieplan voor het op maat verbeteren van de isolatie in woningen;
- Het verwerven van de kennis over warmtelekken in sociale huurwoningen bijdraagt aan een gerichte aanpak bij het verlagen van het energiegebruik;
- Onderzoek naar warmtelekken op een gestructureerde wijze moet plaatsvinden;
- Hier een efficiënte en effectieve aanpak denkbaar is, omdat veel sociale huurwoningen op dezelfde manier zijn gebouwd;
- Een onderzoek bijdraagt aan een heldere monitoring van onze energieprestaties;
- Het verduurzamen van sociale huurwoningen niet alleen geld kost, maar dat het uiteindelijk ook geld oplevert in de vorm van besparingen op woonkosten én het vergroten van werkgelegenheid;
- De gemeente een partner is die kan verbinden, uitnodigen en faciliteren.

Besluit:

Een grondig onderzoek uit te (laten) voeren naar de warmtelekken in sociale huurwoningen. Bij dit onderzoek nauw samen te werken met alle Arnhemse woningbouwcorporaties, de huurdersverenigingen, de HAN, Energiecoöperatie Rijn- en IJssel en het GEA. De onderzoeksgegevens voor de zomer 2018 te presenteren.

Dit samen met de woningcorporaties te financieren en hiervoor een evenredig deel, eenmalig te reserveren uit de algemene reserve, maximaal ter hoogte van € 75.000,-.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018 - 2021.

SP Arnhem, Paul Kusters PvdA, Eric Greving PvdD, Leo de Groot

Paul Kusters

Uitslag stemming 19/19
Stemmen staken
Beslissing uitgesteld tot
een volgende vergadering (13/11/17)

Voor 19

Tegen 19

Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen 1 - warmtelekken" (17A53)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A54

SP Partij voor de Dieren

Amendement verduurzamen sociale huurwoningen II – huis-aan-huis bewustwordingscampagne

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

- 'We streven naar een duurzaam en CO2-neutraal Arnhem. Daarom springen we zuinig om met energie. Dat is goed voor het milieu en scheelt in de portemonnee. Om te beginnen willen we dat energie niet wordt verspild. Nieuwe woningen moeten liefst geen energie van buiten nodig hebben en in ieder geval erg energiezuinig zijn. Bij bestaande gebouwen levert isoleren veel op. We gaan woningeigenaren, waaronder woningcorporaties, stimuleren om hun woningen energiezuiniger te maken. We wijzen op subsidieregelingen en de lagere energiekosten.' (Coalitieakkoord 2014-2018, Met de stad)
- 'Energiebesparing in de gebouwde omgeving de meest effectieve en vaak ook de meest kostenefficiënte wijze van verduurzamen [is]. Energiebesparing bij[draagt] aan milieudoelstellingen, leidt tot een lagere energierekening, de concurrentiepositie van bedrijven [verbetert] en een impuls aan de werkgelegenheid [geeft].
  Conform de afspraken uit het SER Energieakkoord de gemeente een jaarlijkse besparing van gemiddeld 1,5% van het totale energiegebruik [wil] realiseren. Dit kan door in te zetten op beïnvloeding van gedrag, zuinige apparatuur, slimme meters en monitoringssystemen en toepassing van maatregelen zoals vloer-, gevel- en dakisolatie, LEDverlichting en duurzame beglazing in de gebouwde omgeving. Bij voorkeur worden deze maatregelen gebundeld en uitgerold via collectieve concepten zoals Nul op de Meter (NOM).
  In veel Arnhemse wijken de energielasten hoog zijn ten opzichte van het inkomen, waardoor er sprake is van energiearmoede.' (Aldus: NEmiA, p. 23)
- Duurzaam betaalbaar wonen een van de peilers van de Arnhemse Woonprincipes 2025 is
- 'Op basis van inkomen 53% van de Arnhemse huishoudens tot de doelgroep voor sociale huur [behoort]. (Bron: Betaalbaarheid Wonen in Beeld, SAN, 2014) (p. 11)
  Woningverduurzaming bij [kan] dragen aan het verlagen van de woonlasten door besparing op energieuitgaven. Het gemiddeld energielabel in Arnhem bedraagt op dit moment C. Circa 48% van de woningen heeft energielabel D of minder.' (Aldus de Arnhemse Woonprincipes 2025, p. 11)
- Er 26.316 corporatiewoningen zijn (Arnhem in Cijfers, meest recent)
- Er veel kennis verzameld is en wordt over energieverbruik in woningen, die kennis onder meer beschikbaar is bij de tafels van het Gelders Energie Akkoord: 'Energiebesparing burgers' en 'Energiebesparing in de huur' en ook daadwerkelijk ingezet kan worden.
- Huurdersorganisaties een ondersteunende rol kunnen spelen bij huis-aan-huis gerichte acties en de huurders kunnen meenemen in het bewust worden van hun energieverbruik en -besparingen.
- Dat het
  - plaatsen van tochtstrips
  - goed inregelen van verwarming
  - vervangen van alle oudere verlichting

AANGENOMEN

17A54(PZ)

- plaatsen van waterbesparende douchekoppen en kranen
- gebruik van grijs water in toilet
- automatische uit- en aan schakelen van verlichting in algemene ruimtes

wezenlijk bijdraagt aan energiebesparing en dit direct voelbaar is in de portemonnee.

Overwegende dat:

- Bewustwording een belangrijke rol speelt bij het verlagen van het energiegebruik en -verbruik;
- Er met kleine maatregelen al snel 10-20% minder energieverbruik behaald kan worden (Urgenda);
- Dergelijke maatregelen doorgevoerd kunnen worden zonder huurverhoging als deze onderdeel worden gemaakt van regulier (naar voren gehaald) onderhoud;
- Kennis over dergelijke maatregelen breed verspreid en gedeeld moet worden;
- Als we onze doelstellingen op gemeentelijk niveau willen behalen, we de verduurzaming op verschillende manieren zullen moeten aanvliegen.
- Hier een efficiënte en effectieve aanpak denkbaar is, omdat veel sociale huurwoningen op dezelfde manier zijn gebouwd;
- Een huis-aan-huis campagne een effectief middel is;
- De gemeente een partner is die kan verbinden en faciliteren.

Besluit:

Een huis-aan-huis bewustwordingscampagne te starten waarin praktische tips worden aangedragen en de besparingen concreet worden voorgerekend. Daarin samen te werken met alle Arnhemse woningbouwcorporaties, de huurdersverenigingen, de HAN, Energiecoöperatie Rijn- en IJssel en het GEA. Deze campagne voor de zomer van 2018 af te ronden en over de resultaten ervan de raad te informeren.

Dit samen met de woningcorporaties te financieren en hiervoor een evenredig deel, eenmalig te reserveren uit de algemene reserve, maximaal ter hoogte van € 75.000,-.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018 - 2021.

SP Arnhem, Paul Kusters PvdD, Leo de Groot

AANGENOMEN

Voor 21

Tegen 17

Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen 2 - huis-aan-huis bewustwordingscampagne" (17A54)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17455

SP Partij voor de Dieren VERWORPEN

Amendement verduurzamen sociale huurwoningen III – fonds ter vervanging van energieslurpende apparaten

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

- 'We streven naar een duurzaam en CO2-neutraal Arnhem. Daarom springen we zuinig om met energie. Dat is goed voor het milieu en scheelt in de portemonnee. Om te beginnen willen we dat energie niet wordt verspild. Nieuwe woningen moeten liefst geen energie van buiten nodig hebben en in ieder geval erg energiezuinig zijn. Bij bestaande gebouwen levert isoleren veel op. We gaan woningeigenaren, waaronder woningcorporaties, stimuleren om hun woningen energiezuiniger te maken. We wijzen op subsidieregelingen en de lagere energiekosten.' (Coalitieakkoord 2014-2018, Met de stad)
- 'Energiebesparing in de gebouwde omgeving de meest effectieve en vaak ook de meest kostenefficiënte wijze van verduurzamen [is]. Energiebesparing bij[draagt] aan milieudoelstellingen, leidt tot een lagere energierekening, de concurrentiepositie van bedrijven [verbetert] en een impuls aan de werkgelegenheid [geeft].
  Conform de afspraken uit het SER Energieakkoord de gemeente een jaarlijkse besparing van gemiddeld 1,5% van het totale energiegebruik [wil] realiseren. Dit kan door in te zetten op beïnvloeding van gedrag, zuinige apparatuur, slimme meters en monitoringssystemen en toepassing van maatregelen zoals vloer-, gevel- en dakisolatie, LEDverlichting en duurzame beglazing in de gebouwde omgeving. Bij voorkeur worden deze maatregelen gebundeld en uitgerold via collectieve concepten zoals Nul op de Meter (NOM).
  In veel Arnhemse wijken de energielasten hoog zijn ten opzichte van het inkomen, waardoor er sprake is van energiearmoede.' (Aldus: NEmiA, p. 23)
- Duurzaam betaalbaar wonen een van de peilers van de Arnhemse Woonprincipes 2025 is
- 'Op basis van inkomen 53% van de Arnhemse huishoudens tot de doelgroep voor sociale huur [behoort]. (Bron: Betaalbaarheid Wonen in Beeld, SAN, 2014) (p. 11)
  Woningverduurzaming bij [kan] dragen aan het verlagen van de woonlasten door besparing op energieuitgaven. Het gemiddeld energielabel in Arnhem bedraagt op dit moment C. Circa 48% van de woningen heeft energielabel D of minder.' (Aldus de Arnhemse Woonprincipes 2025, p. 11)
- Er 26.316 corporatiewoningen zijn. (Arnhem in Cijfers, meest recent)
- Er veel kennis verzameld is en wordt over energieverbruik in woningen, die kennis onder meer beschikbaar is bij de tafels van het Gelders Energie Akkoord: 'Energiebesparing burgers' en 'Energiebesparing in de huur' en ook daadwerkelijk ingezet kan worden.
- Dat bijvoorbeeld het:
  - vervangen van alle oudere verlichting,
  - plaatsen van waterbesparende douchekoppen en kranen,
  - vervangen van energie slurpende apparaten,
  - gebruik van grijs water in toilet

  een wezenlijke bijdrage levert aan de energiebesparing en de verlaging van de woonlasten.
- Dat er inmiddels voldoende, betaalbare, energiebesparende apparatuur en verlichting

17A55 (p.2)

beschikbaar is.
- Huurdersorganisaties een ondersteunende rol kunnen spelen bij huis-aan-huis gerichte acties en de huurders kunnen meenemen in het bewust worden van hun energieverbruik en –besparingen.

Overwegende dat:

- Investeren in het verlagen van de energielasten een bijdrage levert aan het behalen van onze doelstellingen op weg naar een energieneutrale Arnhemse samenleving;
- Investering in het verlagen van de energielasten een effectief middel is om de woonlasten te verlagen;
- Hier een efficiënte en effectieve aanpak denkbaar is, omdat veel sociale huurwoningen op dezelfde manier zijn gebouwd;
- Het vervangen van energieslurpende apparatuur in sociale huurwoningen niet alleen geld kost, maar dat het uiteindelijk ook geld oplevert in de vorm van besparingen én het vergroten van werkgelegenheid;
- De gemeente een partner is die kan verbinden en faciliteren.

Besluit:

Een haalbaarheidsonderzoek uit te (laten) voeren naar een fonds ter vervanging van energieslurpende apparatuur in sociale huurwoningen en daarbij de optie van het verhuren van apparatuur en het financieren vanuit energiebesparing mee te nemen.

Bij dit onderzoek nauw samen te werken met alle Arnhemse woningbouwcorporaties, de huurdersverenigingen, de HAN, Energiecoöperatie Rijn- en IJssel en het GEA. De onderzoeksresultaten voor de zomer 2018 te presenteren.

In overleg te gaan met de woningcorporaties en de Provincie Gelderland over de gezamenlijke financiering hiervan en een evenredig deel, eenmalig te betalen uit de algemene reserve, maximaal ter hoogte van € 75.000,-.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018 - 2021.

SP Arnhem, Paul Kusters PvdD, Leo de Groot

Paul Kusters

VERWORPEN

Voor 10

Tegen 28

Amendement "Verduurzamen sociale huurwoningen 3 - fonds ter vervanging van energieslurpende apparaten" (17A55)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	0	5
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A36

GROENLINKS PvdA

amendement **Budget armoedebestrijding (eerste toevoeging)**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Nog steeds teveel Arnhemmers in armoede leven en hiervan dagelijks de harde consequenties ervaren en zich vaak in schrijnende situaties bevinden.
- Teveel Arnhemse kinderen opgroeien in armoede.
- Opgroeien in armoede van grote invloed is op de ontwikkeling en kansen van kinderen.
- Het college voorstelt €300.000 te bezuinigen op het armoedebudget op basis van landelijke SCP-cijfers.
- De Individuele Studietoeslag een wettelijke toeslag voor studenten is die vanwege een beperking niet in staat zijn zelfstandig het minimumloon te verdienen.
- In Arnhem minder gebruik wordt gemaakt van deze regeling dan is begroot.
- In de concept-MJPB 2018-2021 wordt voorgesteld om het budget voor individuele studietoeslag daarom structureel te verlagen.

Overwegende dat:

- De gemeenteraad vindt dat armoede in Arnhem moet worden aangepakt.
- Extra inzet op de effecten van armoede op opgroeiende kinderen nodig is.
- Er extra middelen nodig zijn om schrijnende situaties tegen te gaan bij kwetsbare groepen zoals gezinnen met kinderen, mensen met een beperking en nieuwkomers.
- Er extra middelen nodig zijn om te zorgen dat mensen hun kansen vergroten om duurzaam uit armoede te komen.
- Er extra middelen nodig zijn om te zorgen dat Arnhem een inclusieve stad blijft waarin iedereen mee kan doen.
- De extra middelen nodig zijn voor bijvoorbeeld bijzondere bijstand, individuele studietoeslag, onderwijs en dagbesteding.

Besluit:

De € 295.000 onderbenutting Individuele Studietoeslag niet te gebruiken als dekking voor het tekort op beschermingsbewind, maar toe te voegen aan het armoedebudget. En het daardoor oplopende tekort op beschermingsbewind te dekken uit het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie met € 295.000 aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018 - 2021

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Martien Louwers
PvdA

VERWORPEN

Voor 13

Tegen 25

Amendement "Budget armoedebestrijding (eerste toevoeging)" (17A36)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17 A 38

GROENLINKS ChristenUnie Arnhem Arnhem Centraal Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

PvdA

amendement **Geen premieregeling**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- De tekorten binnen BUIG waarschijnlijk zullen blijven bestaan aangezien Arnhem een nadeelgemeente is (en dus minder gelden krijgt voor uitkeringen dan we uitgeven aan uitkeringen).
- Het college een premieregeling voor de teams Leefomgeving wil instellen, waarin de teams een bonus krijgen als zij iemand minimaal een half jaar uit de bijstand halen.
- Deze premie vrij besteedbaar is voor de teams Leefomgeving en ook besteed kan worden aan bijvoorbeeld wijkonderhoud.

Besluit:
De premieregeling niet in te voeren en de bestemmingsreserve 'Bijstand naar werk' niet te vormen en de middelen te behouden voor BUIG.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp **GroenLinks**
Daniël Becker **ChristenUnie**
Lea Manders **Arnhem Centraal**
Leo de Groot **Partij voor de Dieren**
Martien Louwers **PvdA**

Uitslag stemming 19/19
stemmen staken
Beslissing uitgesteld tot
een volgende vergadering (13/11/17)

Voor 19 Amendement "Geen premieregeling" (17A38)

Tegen 19

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

GROENLINKS PvdA Arnhem Centraal ChristenUnie

VVD Arnhem Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

17A39

Verenigd Arnhem

Amendement **Geld voor kinderen in armoede**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Opgroeien in armoede van grote negatieve invloed is op de ontwikkeling en kansen van kinderen;
- Het Rijk vanaf 2017 structureel extra geld beschikbaar stelde voor kinderen die opgroeien in armoede, waarvan 1,1 miljoen euro voor Arnhem;
- Gemeenten in samenwerking met hiervoor relevante fondsen en stichtingen met deze gelden zorg dragen voor voorzieningen in natura, zodat alle kinderen kunnen meedoen op school, aan sport, aan cultuur en sociale activiteiten;
- De VNG en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hiertoe bestuurlijke afspraken maakten.
- Het college voorstelt de 1,1 miljoen euro in Arnhem te gebruiken voor het bestrijden en waar mogelijk voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede, en daarvoor een sleutelrol geeft aan de wijkteams (sociale wijkteams en teams leefomgeving) en de gelden daarom vanaf 2018 aan de wijkprogramma's toe wil voegen.

Overwegende dat:

- De middelen voor het bestrijden van de gevolgen van armoede voor kinderen direct (in natura) ten goede moeten komen aan de kinderen.

Besluit:

De 1,1 miljoen euro voor het 'voorkomen van achterstanden bij kinderen in armoede op het gebied van onderwijs en gezondheid' in te zetten door het zorgdragen voor voorzieningen in natura, zodat alle kinderen kunnen meedoen op school, aan sport, aan cultuur en sociale activiteiten.

Dit te doen in samenwerking met hiervoor relevante fondsen en stichtingen.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp **GroenLinks**	Martien Louwers **PvdA**	Lea Manders **Arnhem Centraal**	Daniël Becker **ChristenUnie**
Leendert Combée **VVD**	Leo de Groot **GroenLinks**		

Kursat Bal
Verenigd Arnhem

AANGENOMEN

Voor 35

Tegen 3

Amendement "Geld voor kinderen in armoede" (17A39)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A 41

GROENLINKS Arnhem Centraal Partij voor de Dieren

amendement

Duurzaamheid
1. Prioriteit geven aan duurzaamheid

D66

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:
- Arnhem in 2050 energieneutraal wil zijn.
- De gemeenteraad het belangrijk vindt dat de door haar gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid worden bereikt.
- De rekenkamer oordeelt dat de gemeente Arnhem achterligt als het gaat om het halen van onze duurzame doelstellingen.
- De rekenkamer concludeert dat versnelling onontbeerlijk is.
- De rekenkamer aangeeft dat daarvoor meer middelen nodig zijn.
- De gemeenteraad het budgetrecht heeft.

Overwegende dat:
- Nu het moment is om een andere weg in te slaan: naar een groene en echt duurzame stad.
- Een stip op de horizon niet voldoende is, maar concrete acties nodig zijn.
- Er extra investering in het veranderprogramma Circulair Arnhem nodig is om onze duurzaamheidsdoelstellingen te halen.
- Inzet van algemene middelen kunnen worden aangewend indien de gemeenteraad dit noodzakelijk acht.

Besluit:
Tot het instellen van een bestemmingsreserve 'Duurzaam Arnhem', deze te vullen met € 1 miljoen en dit bedrag over te hevelen uit de algemene reserve om per 2018 aan de slag te kunnen met de inhaalslag die nodig is om de doelstellingen te behalen die wij onszelf hebben opgelegd.

Het college de opdracht te geven de doelstellingen zoals deze zijn verwoord in NEmiA uit te werken middels een stappenplan voor de jaren 2018, 2019, 2020 en 2021 - met welke instrumenten, activiteiten, inzet van ambtenaren en bijbehorend budget de doelstellingen worden bereikt. En tevens aan te geven met welke prioritering het college voorstelt en of (en zo ja hoeveel) extra investering nodig is om de doelstellingen te behalen.

Het college opdracht te geven hierbij de aanbevelingen van het Rekenkamerrapport over te nemen, te weten:
- zorg voor meer capaciteit;
- geef extra aandacht en middelen aan de drie pijlers;
- maak een duidelijk stappenplan met meetbare doelstellingen op de korte termijn;
- richt het partnernetwerk minder vrijblijvend in;
- finaliseer een goed monitoringssysteem;
- maak een plan waarbij de wijkteams leefomgeving worden gebruikt om een meer actieve houding van inwoners te stimuleren en
- moedig inwoners (ook financieel) aan te participeren.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

AANGENOMEN

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Lea Manders
Arnhem Centraal

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

Voor 23

Tegen 15

Amendement "Duurzaamheid 1. Prioriteit geven aan duurzaamheid" (17A41)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A42

GROENLINKS Arnhem Centraal PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement **Duurzaamheid**
2. Revolverend fonds

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Arnhem in 2050 energieneutraal wil zijn.
- Veel Arnhemmers graag hun steentje bijdragen aan het verduurzamen van onze stad, maar dat niet altijd alleen kunnen.
- De gemeenteraad het belangrijk vindt dat de door haar gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid worden bereikt.
- De rekenkamer oordeelt dat de gemeente Arnhem achterligt als het gaat om het halen van onze duurzame doelstellingen.
- De rekenkamer concludeert dat versnelling onontbeerlijk is.
- De rekenkamer aangeeft dat daarvoor meer middelen nodig zijn.
- Er een wachtlijst is van Arnhemmers die met een lening van de gemeente hun huis willen verduurzamen.
- De gemeenteraad het budgetrecht heeft.

Overwegende dat:

- Nu het moment is om een andere weg in te slaan: naar een groene en echt duurzame stad.
- een stip op de horizon niet voldoende is, maar concrete acties nodig zijn.
- Er een enorm potentieel tot verduurzamen ligt bij de particuliere woningvoorraad.
- Particuliere woningeigenaren middels een lening ondersteund kunnen worden bij het besparen en vergroenen van hun energie.
- Inzet van algemene middelen kunnen worden aangewend indien de gemeenteraad dit noodzakelijk acht.

Besluit:

Over te gaan tot het aanvullen van het revolverend fonds 'Arnhemse duurzaamheidslening', waarbij deze middelen strikt revolverend worden ingezet (aflossingen worden gebruikt om nieuwe leningen te verstrekken en middelen worden niet ingezet om rentekosten te dekken) en hiervoor jaarlijks de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021 met € 100.000 te verlagen.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Lea Manders
Arnhem Centraal

Martien Louwers
PvdA

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

AMENDEMENT IS NIET IN STEMMING GEBRACHT I.V.M. ~~AAN~~ VERSTREKKENDHEID VAN AANGENOMEN AMENDEMENT 17A309

GROENLINKS Arnhem Centraal PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

17A43

amendement **Duurzaamheid**
3. Groenfonds

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- De gemeenteraad het belangrijk vindt dat de door haar gestelde doelen op het gebied van duurzaamheid worden bereikt.
- De gemeenteraad Arnhem als groene stad wil waarborgen en uitbreiden
- De rekenkamer oordeelt dat de gemeente Arnhem achterligt als het gaat om het halen van onze duurzame doelstellingen.
- Meer groen in de stad goed is voor de verkoeling, luchtkwaliteit en biodiversiteit in de stad.
- Groen de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad meebepaalt en daaraan een duurzaam positieve bijdrage levert.
- De gemeenteraad budgetrecht heeft.

Overwegende dat:

- Nu het moment is om een andere weg in te slaan: naar een groene en echt duurzame stad.
- Meer groen in de stad goed is voor verkoeling, de luchtkwaliteit en de biodiversiteit in de stad.
- Groen de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de stad meebepaalt en daaraan een duurzaam positieve bijdrage levert.
- Het groenfonds nodig is om noodzakelijke investeringen mogelijk te maken, maar dit vanwege de beperkte middelen maar zeer beperkt mogelijk is.
- Inzet van algemene middelen kunnen worden aangewend indien de gemeenteraad dit noodzakelijk acht.

Besluit:
Structureel €50.000 te reserveren voor het Groenfonds. En dit te dekken uit het met € 50.000 verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Lea Manders
Arnhem Centraal

Martien Louwers
PvdA

Leo de Groot
Partij van de Dieren

AANGENOMEN

Voor 30 Amendement "Duurzaamheid 3. Groenfonds" (17A43)

Tegen 8

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A44

GROENLINKS

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement

Duurzaamheid
4. Sneller verduurzamen gemeentelijk vastgoed

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Er een plan van aanpak is voor het verduurzamen van een kernportefeuille van 21 grotere panden, die een groot deel van het energieverbruik van het vastgoed vertegenwoordigen.

Overwegende dat:

- We snel werk moeten maken van het verduurzamen van ons gemeentelijk vastgoed om klimaatverandering tegen te gaan.

Besluit:

De verduurzaming van de kernportefeuille van 21 grotere panden binnen vijf jaar te realiseren in plaats van 10 jaar. En de hogere kosten hiervoor en voor eventueel extra benodigde inzet van ambtenaren te dekken door eenmalig 250.000 euro uit de Algemene Reserve te halen.

Middelen die niet nodig zijn bij deze 21 panden in te zetten voor het verduurzamen van ander gemeentelijk vastgoed.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

VERWORPEN

Voor 15

Tegen 23

Amendement "Duurzaamheid 4. Sneller verduurzamen gemeentelijk vastgoed" (17A44)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	0	5
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	0	1
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A56

GROENLINKS

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

amendement

Geen woningbouw op sportvelden

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Het college aangeeft dat door (gedeeltelijk) woningbouw te realiseren extra geld kan worden gegenereerd voor o.a. het realiseren van een nieuw MIP sport.

Overwegende dat:

- Door niet-gebruikte sportvelden groen te laten blijven, ze kunnen bijdragen aan een nog groenere stad en ontmoeting in de wijk;
- Groen in de stad goed is voor de gezondheid van Arnhemmers en Arnhem;
- Arnhem een groen karakter heeft, Arnhemmers hier erg trots op zijn en hier woongenot aan ontlenen.

Besluit:

Toe voegen aan de concept-Meerjaren Programmabegroting 2018-2021 op pagina 29, na "Op de uitgaven voor sport moet eveneens vanaf 2018 voor € 100.000 oplopend naar € 150.000 in 2019 worden bespaard. Hierbij wordt gewerkt aan het afstoten of anders inzetten van de sportparken. De uitwerking zal het komende jaar plaatsvinden":

> "Het afstoten of anders inzetten van de sportparken heeft niet bebouwing van de sportvelden als resultaat."

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

VERWORPEN

Voor 5

Tegen 33

Amendement "Geen woningbouw op sportvelden" (17A56)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	0	5
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	0	2
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	0	1
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A96

Arnhem Centraal PvdA Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

AMENDEMENT: Onderzoek aantrekkelijk Arnhem Zuid

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017, bij de vaststelling van de MJPB 2018 - 2021

Constaterende dat

- Er al jaren onvrede is over het lage voorzieningenniveau qua cultuur, vertier, gezelligheid en horeca in dit stadsdeel;
- In 2003 een motie is aangenomen die een traject heeft ingezet om met de stad te praten over een centrum in Zuid;
- Dit leidde tot een interactief grootschalig plan, waarbij burgers, ondernemers en organisaties hebben kunnen meepraten, dat echter in 2010/2011 niet is doorgezet vanwege de crisis;
- Er weinig tot geen concrete acties en resultaten zijn geboekt mbt het verhogen van de aantrekkelijkheid van Arnhem Zuid;

Overwegende dat

- Er niets verminderd is aan de klacht dat Arnhem Zuid vrijwel geen voorzieningen heeft en dat er geen gezellig centrum/terrasje is.
- Het voor burgers uitermate teleurstellend is dat hun toenmalige inbreng geen resultaten heeft opgeleverd;
- Veel inwoners van Arnhem Zuid zeggen naar omringende gemeenten te trekken voor horeca en bioscoopbezoek;
- Het jammer en onnodig is dat onze burgers hun geld buiten de stad uitgeven.
- Het onderzoek nav de mogelijke komst van Euroscoop heeft aangetoond dat een dergelijke voorziening de stad als geheel miljoenen oplevert;

Besluit:

- Om na te gaan of er nog altijd behoefte is bij bewoners aan een bruisend centrum in Arnhem Zuid of dat er andere wensen zijn voor de aantrekkelijkheid van Zuid wordt er voor 1 februari 2018 een onderzoek uitgevoerd onder bewoners en ondernemers.
- De kosten van dit onderzoek worden geraamd op 20.000 euro en worden incidenteel uit de Algemene Reserve bekostigd.

Arnhem Centraal	PvdA	Partij voor de Dieren
Lea Manders	Martien Louwers	Leo de Groot

AANGENOMEN

Voor 27

Tegen 11

Amendement "Onderzoek aantrekkelijkheid Arnhem Zuid" (17A46)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A97

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

PvdA

GROENLINKS

AMENDEMENT: Burgers helpen bij opruimplicht.

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat

- Veel klachten van bewoners gaan over hondenpoep en zwerfvuil in de buurt.
- Het aantal afvalbakken is afgenomen;
- We in Arnhem terecht een opruimplicht hebben, maar dat het Arnhemmers niet altijd gemakkelijk gemaakt wordt;
- Er geen signalen zijn dat het beter gaat met opruimen;
- We burgers willen aanmoedigen meer zelf op te ruimen;
- Er op plaatsen waar honden worden uitgelaten er vaak geen afvalbakken staan;

Overwegende dat

- Wijken zelf het beste kunnen bepalen welke aanpak effectief is;
- Een financiële stimulans kan helpen om samen met de wijkteams leefomgeving gewenste voorzieningen te creëren.

Besluit:

- De acht gebieden een stimulans van 3000 euro ontvangen om in de wijk extra voorzieningen te creëren.
- De kosten van 24.000 euro worden incidenteel uit de Algemene Reserve bekostigd.

Arnhem Centraal	Partij voor de Dieren	PvdA	GroenLinks
Lea Manders	Leo de Groot	Martien Louwers	Cathelijne Bouwkamp

VERWORPEN

Voor 17

Tegen 21

Amendement "Burgers helpen bij opruimplicht" (17A47)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17A48

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

GROENLINKS

SP

Amendement "Pilot dierenartskosten voor minima"

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 06-11-2017 bij vaststellen van de MJPB 2017-2021.

Overwegende dat:

- Veel gezinnen in armoede huisdieren hebben die goede verzorging nodig hebben.
- Hiermee kosten gemoeid zijn waardoor het gezin minder geld aan andere uitgaven kan besteden.
- Onverwachte dierenartskosten vaak een behoorlijke aanslag op het budget van minima zijn.
- Het mijden van zorg voor huisdieren op termijn tot hogere kosten kan lijden.
- Eenmalige kosten voor neutralisatie van huisdieren, veel toekomstig dierenleed en extra kosten in de toekomst kunnen voorkomen.
- Het college heeft toegezegd in overleg te gaan met dierenartsen over de mogelijkheid een korting op dierenartskosten te geven aan minima.
- Cofinanciering voor dierenartspraktijken een motiverende factor is om bij dergelijke regeling aan te sluiten.

Besluit:

In de MJPB 2017-2018 een bedrag van 10.000 euro, eenmalig uit de Algemene Reserve, toe te voegen aan de post Dierenwelzijn met als doel de cofinanciering voor een pilot 'tegemoetkoming dierenartskosten voor minima' te dekken voor de periode van maximaal één jaar.

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

SP
JURGEN ECKHARDT

AANGENOMEN

Voor 25

Tegen 13

Amendement "Pilot dierenartskosten voor minima" (17A48)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17 M 62

PvdA CU Arnhem Partij voor de Dieren Gemeenteraadsfractie Arnhem

MOTIE Tekorten Beschermingsbewind BooM niet laten rusten op het armoedebudget

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- De tekorten op Beschermingsbewind BooM de komende jaren oplopen van 1,3 miljoen in 2018 naar 1,8 miljoen in 2021;
- Deze tekorten worden veroorzaakt omdat meer mensen in beschermingsbewind terecht komen;
- De tekorten volgens de begrotingsregels moeten worden opgevangen binnen het beleidsdomein;
- Het onlogisch is dat doordat meer mensen schulden hebben en in beschermingsbewind komen, er wordt gekort op het armoedebudget dat juist mensen financieel ondersteunt.

Verzoekt het college:

- Het principe dat de kosten binnen het beleidsveld moeten worden opgevangen vanaf 2019 niet meer toe te passen op de kosten voor beschermingsbewind BooM;
- Vanaf 2019 dekking te vinden voor de tekorten buiten het budget voor armoede/schulddienstverlening.

En gaat over tot de orde van de dag

Martien Louwers
PvdA

Daniel Becker
ChristenUnie

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

VERWORPEN

Voor 15

Tegen 23

Motie "Tekorten Beschermingsbewind BooM niet laten rusten op het armoedebudget"(17M62)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17m639

PvdA GROENLINKS CDA

Motie Verdere invulling Inclusief Arnhem

De gemeenteraad in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB;

Constaterende dat:

- De gemeenteraad van Arnhem in zijn vergadering van 29 mei jl. bij het vaststellen van de Persectiefnota het besluit heeft genomen voor het thema 'diversiteit' een aparte veranderopgave te formuleren in de Meerjaren Programmabegroting;
- Het college middels het besluit m.b.t. de Perspectiefnota de expliciete opdracht van de gemeenteraad heeft meegekregen een uitdagende visie uit te werken met betrekking tot dit thema, zowel nog in de verwachte nota diversiteit als in de nota inclusie, en deze visie tevens in de MJPB te verwerken;
- Dit besluit vijf maanden geleden is genomen;

Overwegende dat,

- Een dergelijk verbindende visie op alle beleidsterreinen in het belang is van de stad die richting geeft aan een Arnhemse samenleving waarop iedereen trots kan zijn en waarin iedereen meedoet;
- Deze visie uitdrukking geeft aan onze grond van gelijkwaardigheid en met respect voor elkaars eigenheid waarin alle bewoners in deze stad actief deelnemen;
- Diversiteit en inclusie nu en in de komende jaren belangrijke thema's zijn;
- Diversiteit en inclusie geen nieuwe termen zijn, maar al onderdeel moet zijn van het beleid op vele beleidsterreinen;

Is van mening dat,

- De veranderopgave 'V5 Inclusief Arnhem' weliswaar als aparte opgave in de MJPB is opgenomen, maar door het ontbreken van ambitie een vrij lege opgave is;
- Het college met deze wijze waarop de veranderopgave 'V5 Inclusief Arnhem' in de MJPB is opgenomen, geen uitvoering heeft gegeven aan de door de raad expliciet geformuleerde opdracht te komen met een uitdagende visie;
- Het college bovendien ten onrechte een aantal beleidsterreinen van dit thema uitsluit.

Draagt het college op;

Uiterlijk 1 februari 2018 het raadsvoorstel "Inclusief Arnhem" door middel van een uitdagende, verbindende en integrale visie, aan de gemeenteraad voor te leggen. Met inbegrip van de beleidsterreinen dynamische stad, bedrijvige stad, cultuur- en sportstad, duurzame stad (de Arnhemse hoofddoelen).

En gaat over tot de orde van de dag.

PvdA	GroenLinks	CDA
Marilyn A-Kum	Cathelijne Bouwkamp	Klaartje v. Dijken-Kaari

AANGENOMEN

Voor 38

Tegen 0

Motie "Verdere invulling Inclusief Arnhem" (17M63g)

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17m 64

MOTIE evaluatie wijkteams

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- De wijkteams leefomgeving een groot aantal taken en verantwoordelijkheden hebben;
- Het van belang is dat de besluiten die zij nemen kunnen rekenen op draagvlak van de bewoners;
- Het in een aantal wijken nog steeds zoeken is naar een goede manier om samen te werken met bewoners;
- Het college heeft aangegeven dat de evaluatie van de wijkteams leefomgeving worden uitgevoerd op basis van gesprekken;
- Eerder is uitgesproken dat goede voorbeelden van betrekken van bewoners zouden worden gedeeld tussen de wijkteams en met de raad.

Verzoekt het college:

- Bij de evaluatie van de wijkteams ook de ervaringen van bewoners en de wijkplatforms te betrekken;
- In de evaluatie tevens een overzicht te geven van de goede voorbeelden van het betrekken van bewoners in de wijk.

En gaat over tot de orde van de dag.

Martien Louwers	Daniel Becker	Lea Manders
PvdA	Christen Unie	Arnhem Centraal

AANGENOMEN

Voor 27 Motie "Evaluatie wijkteams" (17M64)

Tegen 11

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17M67

D66 SP Verenigd Arnhem Arnhem Centraal

Motie: Steun initiatieven VSV

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen 06 november 2017, bij de behandeling van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat:

1. De cijfers voor schooluitval in Arnhem nog steeds boven het gemiddelde van Nederland liggen.
2. Jongeren met een niet-westerse achtergrond over vertegenwoordigd zijn in de uitval.
3. Er in de stad initiatieven zijn ontstaan die samen met ouders en scholen laagdrempelige hulp aanbieden om schooluitval te voorkomen.
4. Deze initiatieven met elkaar samenwerken om elkaar te versterken.
5. Deze initiatieven ook vanuit bewonersgroepen met een niet-westerse achtergrond zelf komen.

Overwegende dat:

1. Er groepen jongeren zijn (onder andere met een niet-westerse achtergrond) die bijzondere aandacht behoeven om voortijdig schoolverlaten te voorkomen.
2. Bij initiatieven waarbij zowel de ouders als de scholen van deze jongeren betrokken zijn nog kansen liggen voor het verder terugdringen van schooluitval.
3. De raad in 2016 in de motie "Aanpak VSV" heeft aangegeven in de bestrijding van de schooluitval samenwerking met partners in de stad belangrijk te vinden.
4. De initiatieven uit de stad behoefte hebben aan middelen om hun vrijwilligers te kunnen trainen en te kunnen compenseren voor hun kosten en inzet.

Verzoekt het College:

1. Voor de jaren 2018 en 2019 vanuit de budgetten voor de aanpak VSV € 100.000 per jaar beschikbaar te stellen voor subsidie voor organisaties die zich met vrijwilligers en in samenspraak met ouders en scholen inzetten voor het voorkomen en terugdringen van de schooluitval.

En gaat over tot de orde van de dag.

D66	SP	Verenigd Arnhem	Arnhem Centraal
Maarten Venhoek	Jurgen Elfrink	Kursat Bal	Lea Manders

AANGENOMEN

Voor 28 Motie "Steun initiatieven VSV" (17M67)

Tegen 10

D66	8	0
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	0	1
de Groot		

Totaal 38

17m92

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

Motie NIET ALLEEN ZON, WIND EN WATER, MAAR OOK INSECTEN EN VOGELS

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van de MJPB 2018 - 2021

Constaterende dat:

- Het milieu een complex samenhangend geheel is van allerlei factoren;
- Onderzoek uitwijst dat in de afgelopen 27 jaar 75% van de insectenpopulatie is verdwenen en daarmee ook veel vogels. https://www.theguardian.com/environment/2017/oct/18/warning-of-ecological-armageddon-after-dramatic-plunge-in-insect-numbers?CMP=share_btn_fb; http://www.blikopnieuws.nl/nieuws/257776/voedselketen-in-gevaar-door-massale-afname-insecten.html
- De oorzaak volgens onderzoek ligt waarschijnlijk vooral in het gebruik van pesticides, door landbouw en luchtvervuiling;
- Dat dit onderzoek is gedaan in natuurbeschermde gebieden in Duitsland, dus de achteruitgang waarschijnlijk nog ernstiger is in niet beschermde gebieden;
- Ook onderzoek in nabije gebieden zoals in Krefeld dergelijke resultaten oplevert;
- Ook in (delen van) Arnhem er sprake lijkt te zijn van weinig insecten en bepaalde soorten vogels;

Overwegende dat

- Er geen specifieke lokale cijfers bekend zijn;
- Het verschijnsel niet lokaal is, maar mogelijk deels wel lokaal, regionaal en provinciaal aangepakt kan worden;
- Onderzoeksorganisaties als Sovon, de Vlinderstichting en EIS Kenniscentrum Insecten pleiten voor het systematisch meten van de insectenstand en voor meer onderzoek naar de mechanismen die verband houden met deze afname.
- Burgers, overheden en bedrijven bewust moeten worden gemaakt van het levensbelang van insecten;
- Burgers en bedrijven in Arnhem en omgeving insecticiden (kunnen) gebruiken;
- Het leven, de gezondheid van mens en dier en de bevruchting van gewassen bedreigd worden;
- Een overheid de eerste stappen kan zetten om tot actie te komen;
- De ODRA een toezichthoudende en controlerende rol heeft mbt milieubeheer;
- Het in feite al niet meer 5 voor 12 is, maar al veel en veel later.

VERWORPEN

17m72 (p.2)

Verzoekt het college:

- De ecologische situatie (lokaal en regionaal) onder de loep te nemen en met andere organisaties en burgers samen waar mogelijk tot actie over te gaan.
- De overheid in Den Haag de ernst van de situatie onder ogen te brengen.

En gaat over tot de orde van de dag,

Arnhem Centraal

Lea Manders

Partij voor de Dieren

Leo de Groot

VERWORPEN

Voor 17

Tegen 21

Motie "Niet alleen zon, wind en water, maar ook insecten en vogels" (17M72)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17M73

Arnhem Centraal

Motie MAAK HET BURGERINITIATIEVEN EENVOUDIGER

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017 bij punt 2.3 MJPB 2018-2021

Constaterende dat

- De gemeenteraad een manifest heeft ontvangen van betrokken burgers met als titel: Arnhem, omarm Sociaal ondernemerschap en burgerparticipatie!
- De gemeenteraad en college uitspreken deze initiatieven willen stimuleren;
- Er kennelijk sprake is van belemmerende regelgeving;
- De burgerinitiatieven - net als goedwillende ondernemers - regelmatig stranden op ondoordringbare bureaucratie en regelgeving.
- In veel gevallen financiering een issue is; deze is of onbereikbaar door de immense berg papierwerk en regelgeving of zo rigide opgesteld dat deze niet passend is voor bedoeld project of plan en dus niet wordt toegekend.

Overwegende dat

- Burgerinitiatieven en sociaal ondernemerschap gestimuleerd moeten worden;
- Het geld er vaak wél is, in allerlei potjes en subsidieregelingen, maar dat regelmatig die potjes niet 'leeg' te krijgen zijn door de complexe regelgeving.
- Subsidieregelingen vaak achter een bureau zijn bedacht en die er om vraagt dat partijen 'naar een subsidie toeschrijven', terwijl het project zelf of de insteek niet binnen die lijntjes passen;
- Dit met name partijen helpt die goed zijn in het binnenhalen van subsidies, niet per sé hen die goed zijn in het verlenen van zorg en het laten participeren van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
- Subsidies door de complexiteit beter toegankelijk zijn voor grote spelers, dan voor kleine initiatieven;
- Regelgeving naar verloop van tijd en nieuwe ervaringen herbekeken mag worden.

Verzoekt het college:

Met een aantal (aankomende of lopende) burgerinitiatieven en (kleine) sociale ondernemers om tafel te gaan en samen te werken aan een vermindering aan regelgeving en complexiteit.

En gaat over tot de orde van de dag,

VERWORPEN

Arnhem Centraal

Lea Manders

Voor 13

Tegen 25

Motie "Maak het burgerinitiatieven eenvoudiger" (17M73)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	0	4
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17M77

Arnhem Centraal

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

MOTIE Elk jaar een Living Statues Festival in Arnhem

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november 2017 bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:
- Het living Statues Festival in Arnhem wereldberoemd is;
- Er meer dan 100.000 bezoekers uit heel Nederland en zelfs andere Europese landen naar Arnhem komen;
- Deze bezoekers dan zorgen voor een financiële boost bij de ondernemers van Arnhem;
- Door enkele keren te korten op de subsidie een jaarlijkse editie financieel niet meer haalbaar is;
- Inmiddels andere organisaties in het gat duiken van een Living Statues Festival-loos jaar;
- Door de periode tussen twee festivals de amateur- en jeugdstandbeelden afhaken;
- Het succesvolle Statues by Night al naar Ede is vertrokken;

Verzoekt het college:
- In december 2017 te starten met het herijken van het evenementenbeleid, waarin onder andere wordt onderzocht of Living Statues als beeldbepalend evenement kan worden benoemd;
- Te onderzoeken of en hoe het Living Statues Festival weer jaarlijks in Arnhem kan worden gehouden door een gezamenlijke financiering;

Guus van der Laak
Arnhem Centraal

Leo de Groot
Partij voor de Dieren

VERWORPEN

Voor 16

Tegen 22

Motie "Elk jaar een Living Statues Festival in Arnhem" (17M77)

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	0	8
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	0	4
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	0	2
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17M75

ChristenUnie GROENLINKS PvdA

Arnhem

CDA

Motie

Begroting

De raad,

Overwegende,

- Dat de begrotingssystematiek de afgelopen jaren drastisch is gewijzigd;
- Dat er door deze wijziging steeds minder beleid SMART is opgesteld, waardoor doelen, aanpak en middelen niet of niet helder voorgesteld worden;
- Dat er regelmatig voorgenomen beleidsplannen genoemd worden zonder dat daar al middelen voor beschikbaar zijn en andersom; dat er middelen begroot worden voor nog te ontwikkelen beleid;
- Dat hiermee de raad in feite vastzit aan intenties en/of aan begrote bedragen;

Van mening,

- Dat de Begroting een van de belangrijkste instrumenten van de raad is om kaders te stellen en om achteraf te kunnen controleren;
- Dat hiervoor SMART-geformuleerd beleid – waarbij doelen, aanpak en financiën helder zichtbaar aan elkaar gekoppeld worden – nodig is;
- Dat beleid alleen door de raad kan worden vastgesteld als plannen en dekking beiden helder zijn;

Draagt het college op,

Om met ingang van de volgende begrotingscyclus de begroting dusdanig (SMART) vorm te geven dat het voor de raad helder is hoe aanpak en financiële middelen op welke termijn welk doel beogen. ~~En daarbij te voorkomen dat er voor nog niet ontwikkeld beleid al wel financiële middelen wordt gereserveerd, of andersom, dat er beleidsplannen voorgesteld worden waarvoor nog geen financiën beschikbaar zijn;~~

En gaat over tot de orde van de dag,

Daniël Becker,	Cathelijne Bouwkamp,	Martien Louwers,	Sesbastian Kassenberg
ChristenUnie Arnhem	GroenLinks	PvdA	CDA

AANGENOMEN

Voor 29 Motie "Begroting" (17M75)

Tegen 9

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	8	0
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	3	0
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	0	1
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

17M76

Partij voor de Dieren
Gemeenteraadsfractie Arnhem

GROENLINKS

PvdA

CU

Motie uitbreiding vuurwerkvrije zones

De gemeenteraad van de gemeente Arnhem, bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van MJPB 2018 - 2021

Overwegende dat:

- Dat vuurwerkoverlast een breed gevoeld maatschappelijk probleem vormt.
  - Dat Arnhem als duurzame en groene stad een voortrekkersrol zou moeten spelen in het beperken van milieu-,licht- en luchtvervuiling alsmede geluidsoverlast.
  - Dat verschillende bewoners, met name ouderen en dieren, extra overlast ondervinden van vuurwerk.
  - Dat in kwetsbare gebieden het risico voor schade en gewonden extra groot is.

Verzoekt het College:

- De volgende vuurwerkvrije zones aan te wijzen; stadsparken, schoolpleinen en in de omgeving van ziekenhuizen, verzorgingstehuizen en bedrijfsmatige dierenhuisvesting zoals kinderboerderijen, dierenasiels en maneges.
  - Burgers te informeren over de beperking die hierdoor geldt voor het afsteken van vuurwerk, via de gemeentepagina en door het doen uitgaan van een persbericht.

En gaat over tot de orde van de dag

Partij voor de Dieren
Leo de Groot

GroenLinks
Tobias de Groot

PvdA
Martien Louwers

CU

DANIËL BECKER

AANGENOMEN

Voor 24 Motie "Uitbreiding vuurwerkvrije zones" (17M76)

Tegen 14

D66	0	8
Andeweg		
Kemperman		
Loor		
de Vroome		
Venhoek		
Güven		
Kaatee		
Hamersveld		

SP	5	3
J. Elfrink		
van Geffen		
Kusters		
Lenting		
Lunter		
van Sprang		
Çetintas		
Noordzij		

PvdA	5	0
Louwers		
de Vries		
A-Kum		
Greving		
Aylward-Straatsma		

VVD Arnhem	4	0
Combée		
Kalthoff		
van der Zee		
Kelderman		

GROENLINKS	4	0
Bouwkamp		
de Groot		
Peters		
Coenders		

CDA	0	3
Karssenberg		
Montfrooy		
van Dillen-Koorn		

Arnhem Centraal	2	0
Manders		
van der Laak		

ChristenUnie	2	0
Becker		
Broersma		

Verenigd Arnhem	1	0
Bal		

Arnhemse Ouderen Partij		

Partij voor de Dieren	1	0
de Groot		

Totaal 38

CDA

17A40

GROENLINKS ChristenUnie Arnhem

ingetrokken

amendement **Evacuatieherdenking**

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- De evacuatie een belangrijke gebeurtenis was in de geschiedenis van onze stad
- Er geen budget beschikbaar is voor de herdenking van de evacuatie in 1944 en er slechts representatiekosten worden gemaakt.

Overwegende dat:

- De herdenking van de evacuatie van inwoners van Arnhem in 1944 niet de aandacht krijgt die het verdient.
- De locatie van het evacuatiemonument niet geschikt is voor een (uitgebreidere) herdenking.

Besluit:

Voor de evacuatieherdenking inclusief locatie(onderzoek) en eventuele herinrichting monument en -herdenking, de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021 te verlagen in:

- In 2018: € 25.000
- In 2019: € 25.000
- In 2020 en verder: € 12.500

En het college de opdracht te geven een plan te maken voor een betere herdenking van de evacuatie. Met daarbij de volgende uitgangspunten:

- dit plan in samenwerking met het Rode Kruis op te stellen;
- in dit plan in ieder geval mee te nemen een betere communicatie met als doel het vergroten van de bekendheid van de evacuatie in 1944 en de jaarlijkse herdenking daarvan;
- in dit plan te kijken naar de geschiktheid van deze en/of andere locaties voor zowel het monument als de herdenkingsbijeenkomst en
- de gemeenteraad binnen drie maanden hierover te informeren.

En dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

Daniël Becker
ChristenUnie

Sjerp Lassenberg
CDA

INGETROKKEN

17A51

PvdA

Arnhem Centraal

INGETROKKEN

Amendement ombudscommissie

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021.

Overwegende dat:

- Het soms mis gaat tussen bewoners en de gemeente;
- Arnhemmers de mogelijkheid hebben een klacht of bezwaar in te dienen bij de gemeente;
- Deze klacht of bezwaar afgehandeld worden door een klachtencoördinator of bezwaarschriftencommissie;
- Soms bewoners en gemeenten niet samen tot een oplossing komen;
- Op dat moment het belangrijk is dat er nog een plek is waar je met je klacht naartoe kan;
- Verschillende gemeenten al werken met een Ombudscommissie.

Besluit:

- Een ombudscommissie in te stellen met de volgende taken:
    - Behandelt klachten over een ambtenaar of een bestuurder van de gemeente, nadat de gemeente eerst de klacht zelf heeft behandeld.
    - Zoekt uit wat er precies gebeurd is en waarom de gemeente zich zo heeft gedragen.
    - Toetst het gedrag van de gemeente aan behoorlijkheidsnormen en spreekt vervolgens een oordeel over het gedrag uit.
    - Geeft het oordeel in de vorm van een advies.
    - Is onafhankelijk en onpartijdig en kan haar werk in vrijheid doen.
    - Is een laagdrempelige en toegankelijke voorziening, met kennis van de lokale situatie.
    - Brengt bij burgers en instellingen geen kosten in rekening voor het behandelen van een klacht.
- De ombudscommissie jaarlijks te evalueren;
- Hiervoor 28.000 euro per jaar beschikbaar te stellen en te dekken uit het verlagen van de voorgenomen structurele dotatie aan de Algemene Reserve in de ontwerp-MJPB 2018-2021;
- Dit als zodanig te verwerken in de MJPB 2018-2021.

Martien Louwers — PvdA

Lea Manders — Arnhem Centraal

INGETROKKEN

17A37

ingetrokken

GROENLINKS

amendement

Budget armoedebestrijding (tweede toevoeging)

De gemeenteraad van Arnhem, in vergadering bijeen op 6 november 2017 bij de vaststelling van 'de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021';

Constaterende dat:

- Nog steeds teveel Arnhemmers in armoede leven en hiervan dagelijks de harde consequenties ervaren en zich vaak in schrijnende situaties bevinden.
- Teveel kinderen in gezinnen in armoede opgroeien.

Overwegende dat:

- De gemeenteraad vindt dat armoede in Arnhem moet worden aangepakt.
- Extra inzet op de effecten van armoede op opgroeiende kinderen nodig is.
- Het betalen van de gemeentelijke toeslag voor veel Arnhemmers geen probleem is.
- Het wel berekenen van de gemeentelijke toeslag bij de uitgifte van identiteitskaarten aan deze Arnhemmers ervoor zorgt dat de gemeentelijke middelen daar worden ingezet waar zij het meeste nodig zijn.

Besluit:

Extra middelen toe te voegen aan het armoedebudget door het terugbrengen van de gemeentelijke opslag bij uitgifte van identiteitskaarten voor mensen zonder GelrePas (€ 127.000 (2018), € 87.000 (2019), € 69.000 (2020) en € 102.000 (2021)*).

Dit als zodanig te verwerken in de Meerjaren Programmabegroting 2018-2021.

De Tarieventabel (2.3.1.5) behorende bij de 'Legesverordening 2018' hieraan aan te passen.

Cathelijne Bouwkamp
GroenLinks

INGETROKKEN

** Schatting bedragen gebaseerd op verwachte inkomsten bij herinvoering gemeentelijke opslag identiteitskaarten en op het percentage Arnhemmers met een GelrePas (11,7% in 2017).*

Teran.

17 mei
Ingetrokken
~~Voorgezet~~
~~Verwijderd~~

Arnhem Centraal

SP

Motie ONDERZOEK ZORGFRAUDE MELDPUNT

De gemeenteraad van Arnhem op 6 november bijeen ter bespreking van de MJPB 2018-2021

Constaterende dat

- Er in Arnhem inmiddels bij twee zorgverlenende organisaties fraude is geconstateerd en er bij een aantal organisaties signalen zijn van mogelijke misstanden;
- De Vng in een gezamenlijk persbericht met de politie en het ministerie van VWS dd 24-02-2016 al constateert dat het grootste risico op fraude met een Pgb zit bij de aanbieders van zorg;
- In dat persbericht ook wordt vermeld dat het Pgb risicovoller is dan zorg in natura;
- Er in Arnhem geen centraal meldpunt is waar inwoners veilig signalen van mogelijke fraude kunnen melden;
- De signalen van mogelijke fraude nu via meerdere kanalen, onder andere politieke partijen, binnen komen; Het veelal gaat om cliënten die kwetsbaar zijn

Overwegende dat

- Cliënten die kwetsbaar en afhankelijk zijn van zorgaanbieders tegen fraude beschermd moeten worden;
- Cliënten en de gemeente er op moeten kunnen vertrouwen dat zorgorganisaties Pgb-gelden gebruiken voor de benodigde zorg;
- De drempel fraude te melden voor zowel medewerkers als cliënten nu hoog is uit angst voor negatieve consequenties;
- Een lage, veilige, drempel om de fraude centraal te melden bijdraagt aan vroegtijdige melding;
- Aanpak van fraude in een vroeg stadium van belang is om de negatieve gevolgen voor cliënten en gemeente te beperken;
- Het kennelijk niet eenvoudig is voor gemeenten zorgfraude goed in beeld te krijgen, te voorkomen en te bestrijden en een meldpunt daartoe in positieve zin bijdraagt.

Verzoekt het college:

Om de mogelijkheden voor het instellen van een centraal en discreet meldpunt zorgfraude te onderzoeken en hiervan uiterlijk 1 februari 2018 een terugkoppeling te geven aan de raad.

En gaat over tot de orde van de dag,

Arnhem Centraal SP

Lea Manders Paulien Lunter

INGETROKKEN

17 m 74

INGETROKKEN

ChristenUnie
Arnhem

Motie

Regeren is vooruitzien

De raad,

Overwegende,

- Dat in de MJPB de gevolgen van het regeerakkoord niet verwerkt zijn;
- Dat dit in de MJPB terecht beschreven wordt als een grote onzekere factor;
- Dat het onlangs gepresenteerde regeerakkoord consequenties heeft voor voorgenomen beleid in de MJPB en voor het financiële beeld op korte en lange termijn voor de gemeente Arnhem;

Van mening zijnde dat,

- Vroegtijdig inzicht in de gevolgen van het regeerakkoord de gemeenteraad in staat stelt haar ambities tijdig bij te stellen.

Verzoekt het college,

- **Om de raad zo spoedig mogelijk op de hoogte te brengen van de financiële en beleidsmatige consequenties op korte en lange termijn van het onlangs gepresenteerde regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst';**
- **Daarbij helder aan te geven welke gevolgen dit heeft voor de MJPB 2018-2021;**

En gaat over tot de orde van de dag,

Daniël Becker

ChristenUnie Arnhem

INGETROKKEN

Lijst met toezeggingen n.a.v. besluitvormende behandeling MJPB 2018-2021 d.d. 6 november

Het college zegt toe, in de besluitvormende vergadering van de MJPB, (in overleg met samenwerkingspartners zoals het Rode Kruis) een plan te maken voor een betere herdenking van de evacuatie. In dit plan wordt onder meer gekeken naar de communicatie en de geschiktheid van de huidige en/of andere locaties. Tevens wordt aangegeven welke financiën hiervoor nodig zijn.
Het college zegt toe dit plan op tijd naar de raad te brengen opdat deze er uiterlijk in februari 2018 een besluit over kan nemen. Hierop heeft GroenLinks haar Amendement Evacuatieherdenking ingetrokken.

Wethouder Leisink zegt toe, in de besluitvormende vergadering van de MJPB, bij de evaluatie van de wijkteams leefomgeving (zie aangenomen motie 'Evaluatie wijkteams' 17M64) specifiek aandacht te besteden aan burgerinitiatieven.

Wethouder Ritsema zegt toe, in de besluitvormende vergadering van de MJPB, het huidige 'gebruik' van de nationale ombudsman te evalueren, deze resultaten te leggen naast de ervaringen (in andere gemeenten) met een ombudscommissie en voor februari 2018 met een advies naar de raad te komen. Hierop heeft PvdA haar Amendement "Ombudscommissie" (17A51) ingetrokken.

Wethouder Leisink zegt toe, in de besluitvormende vergadering van de MJPB, dat hij zal onderzoeken of het mogelijk is om een aparte plek op de gemeentelijke website in te richten voor het melden van zorgfraude bij de WMO handhavers. Hierop heeft Arnhem Centraal haar motie "Onderzoek Zorgfraude Meldpunt" ingetrokken (17M71) ingetrokken.

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 185253

ONDERWERP: Belastingverordeningen 2018

Voorstel

1. De MJPB 2018-2021 te wijzigen conform de bijgevoegde begrotingswijziging.

2. Het boekwerk van de (geamendeerde) MJPB zowel cijfermatig als tekstueel aan te passen conform dit raadsvoorstel.

3. De belastingverordeningen 2018 vast te stellen.

Inleiding

Om in 2018 de gemeentelijke belastingen en heffingen te kunnen heffen en innen is het nodig dat op 1 januari 2018 de belastingverordeningen zijn vastgesteld en gepubliceerd. In de meerjarenprogramma-begroting 2018- 2021 zijn in de paragraaf lokale heffingen de kaders voor de verhoging van de tarieven voor alle gemeentelijke belastingen en heffingen opgenomen. De tarieven 2018 voor betreffende belastingen en heffingen sluiten, met uitzondering van de afvalstofenheffing *), aan op deze kaders. De toelichting op de belastingverordening geeft inzicht in de wijzigingen ten opzichte van vorig jaar.

*) Uw Raad heeft op 25 september 2017 besloten om de invoering van Diftar een jaar uit te stellen. In voorliggend raadsvoorstel worden de financiële gevolgen hiervan in de vorm van een begrotingswijziging voor de MJPB 2018-2021 aan u voorgelegd.

Beoogd effect

De geraamde belastingopbrengsten uit de begroting te innen.

Argumenten

1.1 en 2.1 De (financiële) gevolgen van het Raadsbesluit van 25 september 2017 om de invoering van Diftar een jaar uit te stellen dienen in de MJPB 2018-2021 te worden verwerkt.

In de ontwerp-MJPB 2018-2021 is het uitgangspunt gehanteerd dat Diftar per 1-1-2018 wordt ingevoerd (conform het raadsbesluit op 27 maart 2017). Op 25 september heeft uw Raad besloten om de invoering van Diftar een jaar uit te stellen. Daarbij heeft uw Raad ook besloten om de kwijtschelding voor de afvalstoffenheffing in 2018 volledig te handhaven. Op basis van dit besluit worden de financiële kaders met bijgaande begrotingswijziging aangepast.

3.1 De gemeentewet schrijft de belastingverordening voor als onmisbaar instrument om belasting te innen.

Conform art. 216 Gemeentewet dienen de belastingverordeningen door u te worden vastgesteld, voordat overgegaan kan worden tot belastingheffing.

Arnhem GEMEENTE

Kanttekeningen

3.1 De verordeningen moeten voor 1 januari 2018 zijn vastgesteld.

De verordeningen dienen voor 1 januari 2018 te worden vastgesteld en gepubliceerd om de belastingopbrengst te waarborgen.

Financiën

Het voorstel is er op gericht om in de begroting opgenomen opbrengsten te realiseren.

De financiële gevolgen van een jaar uitstel van Diftar, en het handhaven van volledige kwijtschelding in 2018 zijn als volgt:

1. Handhaven van de volledige kwijtschelding afvalstoffenheffing in 2018

Het raadsbesluit van 25 september 2018 (amendement "Diftar een jaar uitstellen") beoogt het nadeel voor de begroting dat ontstaat door de volledige kwijtschelding een jaar te handhaven, ten laste te brengen van de Bestemmingsreserve Afval. De huidige ontwikkeling van de bestemmingsreserve biedt hier echter geen ruimte voor. Met de bedragen uit de bestemmingsreserve die dit jaar worden besteed en voor de komende jaren zijn gereserveerd voor de invoering van Omgekeerd inzamelen en invoering van Diftar, is deze reserve volledig bestemd. Overeenkomstig de ruimte die het amendement daarvoor biedt, worden deze kosten daarom nu gedekt uit de afvalstoffenheffing.

2. Netto-effect invoering van Diftar schuift een jaar op

De invoering van Diftar leidt enerzijds tot meerkosten (beheerskosten, handhaving, communicatie, beloning). Anderzijds wordt door betere afvalscheiding bespaard op de kosten van inzameling en verwerking en ontstaan er inkomsten uit herbruikbare afvalstromen. Per saldo is het netto-effect aanvankelijk negatief ('frictiekosten'), daarna ontstaat per saldo een financieel voordeel. E.e.a. overeenkomstig het raadsvoorstel 'Uitwerking kaders voor de invoering van diftar'. Voor zover dit effect het gevolg is van de invoering van Diftar schuiven alle bedragen die hiermee samenhangen een jaar op. Het effect van het omgekeerd inzamelen blijft wel in 2018 zichtbaar.

In het Meerjareninvesteringsplan worden ook investeringen geraamd die samenhangen met de invoering van Diftar. Deze voor 2018 geraamde investeringen schuiven, evenals de bijbehorende kapitaallasten, ook een jaar op.

3. De verrekening van frictiekosten met de Bestemmingsreserve Afval schuift ook een jaar op

Besloten is de frictiekosten te verrekenen met de Bestemmingsreserve Afval. Deze verrekening schuift ook een jaar op, de totale onttrekking aan de Bestemmingsreserve blijft nagenoeg gelijk.

In onderstaande tabel worden de wijzigingen in de begroting nader gespecificeerd.

Mutatie van kosten en opbrengsten Afval als gevolg van omgekeerd Inzamelen en Diftar

	WAS				WORDT (cijfers ná begrotingswijziging)			
	Ontwerp-MJPB 2018-2021				Invoering Diftar per 1-1-2019			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Voortzetten volledige kwijtschelding in 2018					786.000			
Netto effect Diftar								
- extra beheerkosten	246.000	245.800	245.600	245.400	0	246.000	245.800	245.600
- extra handhavingskosten/communicatie/beloning	750.000	750.000	750.000	750.000	0	750.000	750.000	750.000
- extra inzamelkosten	-17.376	-95.735	-248.292	-400.849	90.750	200.424	-99.365	-251.922
- extra inkomsten afvalstromen (structureel)	-643.537	-838.505	-1.219.936	-1.619.703	-270.439	-806.622	-1.140.954	-1.520.108
	335.087	61.560	-472.628	-1.025.152	-179.689	389.802	-244.519	-776.430
Opbrengst afvalstoffenheffing (op basis van 100% kostendekkendheid)	**335.087**	**61.560**	**-472.628**	**-1.025.152**	**606.311**	**389.802**	**-244.519**	**-776.430**
Onttrekking uit Bestemmingsreserve Afval	335.087	61.560	0	0	0	389.802	0	0

De cijfers uit de Ontwerp-MJPB 2018-2021 zijn nog gebaseerd op invoering van Diftar per 1-1-2018, en komen overeen met het raadsvoorstel 'Uitwerking kaders voor de invoering van diftar'. Bijgaande begrotingswijziging is gebaseerd op het jaar uitstel van diftar conform bovenstaande bedragen.

4. Gevolgen voor de afvalstoffenheffing

In de ontwerp-MJPB 2018-2021 wordt (op basis van invoering Diftar per 1-1-2018) nog uitgegaan van een daling van de gemiddelde afvalstoffenheffing per huishouden in 2018 van 2,7%. Door een jaar uitstel van de invoering van Diftar en het voortzetten van de volledige kwijtschelding in 2018, wordt deze daling nu beperkt tot een daling van 0,8%.

Uitvoering

Na vaststelling worden de verordeningen gepubliceerd.

De begrotingswijziging zal in de geamendeerde versie van de MJPB 2018-2021 worden verwerkt. De mutaties zullen (in teksten en in cijfertabellen), zoals ook bij amendementen gebruikelijk, zichtbaar (in rood met verwijzing naar dit raadsbesluit) worden verwerkt.

Communicatie

Het voorstel wordt gepubliceerd

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Belastingverordeningen 2018
- Toelichting op de belastingverordeningen 2018
- Vergelijkingstabellen belastingtarieven 2017-2018
- Afrondingsmethodiek tarieven gemeentelijke verordeningen
- Begrotingswijziging

Besluit van

Zaaknummer 185253

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders 3 oktober 2017, nummer 185253
gelet op artikel 216 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De MJPB 2018-2021 te wijzigen conform de bijgevoegde begrotingswijziging.

2. Het boekwerk van de (geamendeerde) MJPB zowel cijfermatig als tekstueel aan te passen conform dit raadsvoorstel.

3. Over te gaan tot vaststelling van:
   a. de verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2018;
   b. de verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelasting 2018;
   c. de verordening op de heffing en de invordering van roerende-zaakbelasting 2018;
   d. de verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing 2018;
   e. de verordening op de heffing en de invordering van leges 2018;
   f. de verordening op de heffing en de invordering van marktgelden 2018;
   g. de verordening op de heffing en de invordering van parkeren en parkeerbelastingen 2018;
   h. de verordening op de heffing en de invordering van scheepvaartrechten 2018 (haven- en kadegeld).

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 6 november 2017.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 185253

Besluit van:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 3 oktober 2017, Bedrijfsvoering, nummer 185253 ;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet en artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN AFVALSTOFFENHEFFING 2018

Aard van de belasting en belastbaar feit

Artikel 1
1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer.
2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van het feitelijk gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

Belastingplicht

Artikel 2
1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt als gebruiker aangemerkt:
   a. degene die naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht feitelijk gebruik maakt van het perceel;
   b. ingeval een gedeelte van een perceel ten gebruike is afgestaan: degene die dat gedeelte ten gebruike heeft afgestaan.
   c. wanneer sprake is van kamerverhuur is lid b van overeenkomstige toepassing met dien verstande dat de verhuurder als gebruiker wordt aangemerkt.

Maatstaf van heffing en belastingtarief

Artikel 3
De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Belastingjaar

Artikel 4
Met betrekking tot de belasting die per jaar wordt geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Wijze van heffing

Artikel 5
1. De belasting die per jaar wordt geheven wordt bij wege van aanslag geheven.

2. De belasting die per keer wordt geheven wordt bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, daaronder begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur, geheven.

Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

Artikel 6
1. De belasting die per jaar wordt geheven is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is de belasting verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat jaar verschuldigde belasting als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar een ander perceel in feitelijk gebruik neemt.
5. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet geheven.
6. Voor de toepassing van het bepaalde in het vijfde lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen afvalstoffenheffing of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Termijnen van betaling bij heffing bij wege van aanslag

Artikel 7
1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

Termijnen van betaling bij heffing bij wege van mondelinge dan wel schriftelijke kennisgeving

Artikel 8
De belasting moet worden betaald indien de kennisgeving als bedoeld in artikel 5, tweede lid:
a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiking van de kennisgeving, dan wel in het geval van toezending daarvan, binnen acht dagen na de dagtekening van de kennisgeving.

Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Artikel 9
Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de afvalstoffenheffing.

Zaaknummer: 185253

Inwerkingtreding en citeertitel

Artikel 10

1. De 'Verordening afvalstoffenheffing 2017' van 7 november 2016 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2018.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening afvalstoffenheffing 2018'.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 185253

TARIEVENTABEL behorende bij de 'Verordening afvalstoffenheffing 2018' van 6 november 2017

ALGEMEEN
De bedragen in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

HOOFDSTUK 1 MAATSTAVEN EN JAARLIJKSE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

1.1 De belasting bedraagt per belastingjaar per perceel:

a	indien dat perceel wordt gebruikt door één persoon:	€ 180,84
b	indien dat perceel wordt gebruikt door meer dan één persoon:	€ 243,96

1.2 Voor de berekening van de belasting overeenkomstig het bepaalde in onderdeel 1.1 gelden de omstandigheden aan het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

1.3 Indien in de loop van het belastingjaar zodanige wijzigingen optreden dat voor de belastingplichtige aanspraak ontstaat op toepassing van het tarief voor het gebruik van een perceel door één persoon, wordt op schriftelijke aanvraag van de belastingplichtige bij de berekening van de belasting hiermee rekening gehouden.

HOOFDSTUK 2 MAATSTAVEN EN OVERIGE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:

1	witgoed, bruingoed, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, flesglas, vlakglas schoon, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad		€ 0,00
2	puin en grond, voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:		
	a	schoon puin	€ 21,00
	b	verontreinigd/vuil puin	€ 63,00
	c	grond	€ 63,00
3	hout-bouw- en sloopafval voor meer dan 1,5 m3, per m3 per keer:		€ 21,00
4	hout-huishoudelijk voor meer dan 1,5 m3, per m3 per keer:		€ 63,00
5	bielzen		
	a	voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 8,50
	b	geïmpregneerd hout voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:	€ 63,00
6	grofvuil (brandbaar) voor meer dan 1,5 m3, per m3 per keer		€ 63,00
7	isolatiemateriaal voor meer dan 0,5 m3 per zak/doos		€ 1,58
8	autobanden van personenauto's:		
	a	zonder velg:	€ 0,00
	b	met velg (2 stuks gratis) per stuk	€ 2,10
	c	overige banden (vrachtwagen-,traktorbanden e.d.) per stuk	€ 53,00
9	asbest onbeperkt (meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809) asbest inpakmateriaal per strekkende meter		€ 2,40
10	vloerbedekking voor meer dan 1,5 m3, per m3 per keer:		€ 21,00
11	dakbedekking mix voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:		€ 253,00
12	dakgrind voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:		€ 148,00
13	gips/gasbeton voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:		€ 148,00

2.2	Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:	
	1 grofvuil, maximaal 1 m3 per keer:	€ 36,50
	Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per jaar per huishouden gratis aan huis opgehaald.	
2.3	Afval(toegangs)pas	
	a. eerste verstrekking:	€ 0,00
	b. iedere volgende verstrekking als gevolg van verlies of niet-functioneren door oneigenlijk gebruik:	€ 10,50

Zaaknummer: 185253

Besluit van:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 3 oktober 2017, Bedrijfsvoering, nummer 185253 ;

Gelet op de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN ONROERENDE-ZAAKBELASTINGEN 2018

Belastingplicht

Artikel 1

1. Onder de naam 'onroerende-zaakbelastingen' worden ter zake van binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven:
   a. een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, verder te noemen: gebruikersbelasting;
   b. een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, verder te noemen: eigenarenbelasting.
2. Met betrekking tot de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een onroerende zaak in gebruik is gegeven,aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven; degene die het deel in gebruik heeft gegeven, is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een onroerende zaak voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld; degene die de onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie de zaak ter beschikking is gesteld.
3. Met betrekking tot de eigenarenbelasting wordt als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de kadastrale registratie is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Belastingobject

Artikel 2

1. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.
2. Een onroerende zaak dient in hoofdzaak tot woning indien de waarde die op grond van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld voor die onroerende zaak in hoofdzaak kan worden toegerekend aan de delen van die onroerende zaak dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Maatstaf van heffing

Artikel 3

1. De heffingsmaatstaf is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde voor het kalenderjaar bedoeld in artikel 1.

2. Indien met betrekking tot een onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Vrijstellingen

Artikel 4

1. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet reeds is geschied bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:
    a. ten behoeve van land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
    b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voorzover de ondergrond daarvan bestaat uit de onder onderdeel a bedoelde grond;
    c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
    d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 1, derde lid, onderdeel b, van die wet bedoelde voorwaarden met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;
    e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid die zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
    f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstvoorwerpen;
    g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
    h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
    i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
    j. onroerende zaken voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
    k. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - die zijn geplaatst ten gerieve of in het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fonteinen, banken, abri 's, hekken en palen;
    l. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
    m. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning.
2. De vrijstelling met betrekking tot de in onderdeel j van het eerste lid bedoelde onroerende zaken voor de eigenarenbelasting geldt niet voor zover de gemeente van die zaken niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Belastingtarieven

Artikel 5

1. Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
   Het percentage bedraagt voor:
   a. de gebruikersbelasting 0,1844%
   b. de eigenaren belasting:
      1. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen 0,1852%
      2. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,5532%
2. Belastingaanslagen van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.
3. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen onroerende-zaakbelastingen of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Wijze van heffing

Artikel 6

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Termijnen van betaling

Artikel 7

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen onroerende-zaakbelastingen of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Artikel 8

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en invordering van de onroerende-zaakbelastingen.

Inwerkingtreding en citeertitel

Artikel 9

1. De ‘Verordening onroerende-zaakbelastingen 2017' van 7 november 2016 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de derde dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2018.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening onroerende-zaakbelastingen 2018'.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 185253

Besluit van:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 3 oktober 2017; Bedrijfsvoering, nummer 185253;

Gelet op artikel 228a van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN RIOOLHEFFING 2018

Begripsomschrijvingen

Artikel 1
Deze verordening verstaat onder:
a. perceel: een roerende of onroerende zaak of een zelfstandig gedeelte daarvan;
b. gemeentelijke riolering: een voorziening of combinatie van voorzieningen voor inzameling, verwerking, zuivering of transport van afvalwater, hemelwater of grondwater, in eigendom, in beheer of in onderhoud bij de gemeente;
c. water: huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, hemelwater of grondwater.

Aard van de belasting

Artikel 2
Onder de naam rioolheffing wordt een directe belasting geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:
a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater; en
b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Belastbaar feit en belastingplicht

Artikel 3
1. De belasting wordt geheven:
   a. van degene die bij het begin van het belastingjaar het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht van een perceel dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering, verder te noemen: eigenarendeel; en
   b. van de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd, verder te noemen: gebruikersdeel.
2. Met betrekking tot het eigenarendeel wordt, ingeval het perceel een onroerende zaak is, als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het belastingjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.
3. Met betrekking tot het gebruikersdeel wordt als gebruiker aangemerkt:
   a. degene die naar de omstandigheden beoordeeld het perceel al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;
   b. ingeval een gedeelte van een perceel – niet een gedeelte als bedoeld in artikel 4 – voor gebruik is afgestaan: degene die dat gedeelte voor gebruik heeft afgestaan.

Zelfstandige gedeelten

Artikel 4
Indien gedeelten van een in artikel 3 bedoeld perceel blijkens hun indeling bestemd zijn om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt, wordt de belasting geheven ter zake van elk als zodanig bestemd gedeelte, met dien verstande dat indien twee of meer van die gedeelten tezamen als één geheel worden gebruikt, deze als één perceel worden aangemerkt.

Maatstaf van heffing

Artikel 5
1. De belasting wordt geheven naar de waarde in het economisch verkeer van het perceel.
2. Ingeval het perceel een onroerende zaak is, is de waarde in het economische verkeer de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde zoals deze voor het in artikel 7 bedoelde kalenderjaar geldt.
3. Ingeval voor het perceel geen waarde op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld, wordt de heffingsmaatstaf van dat perceel bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Belastingtarieven

Artikel 6
1. Het tarief voor het eigenarendeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen 0,0452%
   b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,0571%
2. Het tarief voor het gebruikersdeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen 0,0452%
   b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,0571%

Belastingjaar

Artikel 7
Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Wijze van heffing

Artikel 8
De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Ontstaan van de belastingschuld

Artikel 9
1. De belasting is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar.
2. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet geheven.
3. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen rioolheffing of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Termijnen van betaling

Artikel 10
1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen rioolheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;

b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingplichtige kunnen worden afgeschreven.

De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Artikel 11
Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de rioolheffing.

Inwerkingtreding en citeertitel

Artikel 12
1. De ‘Verordening rioolheffing 2017' van 7 november 2016 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de derde dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2018.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als de ‘Verordening rioolheffing 2018'.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 185253

Besluit van:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM:

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 3 oktober 2017, Bedrijfsvoering, nummer 185253 ;

Gelet op artikel 221 van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN BELASTINGEN OP ROERENDE WOON- EN BEDRIJFSRUIMTEN 2018

Begripsomschrijvingen

Artikel 1
Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:
a. ruimte: een roerende woon- of bedrijfsruimte, die duurzaam aan een plaats gebonden is en dient tot permanente bewoning of permanent gebruik;
b. woonruimte: een ruimte waarvan de vastgestelde waarde in hoofdzaak kan worden toegerekend aan delen van de ruimte die dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden;
c. bedrijfsruimte: een ruimte die niet kan worden aangemerkt als woonruimte.

Belastingplicht

Artikel 2
1. Onder de naam “belastingen op de roerende woon- en bedrijfsruimten” worden ter zake van binnen de gemeente gelegen ruimten twee directe belastingen geheven:
   a. een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een bedrijfsruimte, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;
   b. een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een ruimte het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
2. Bij de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een bedrijfsruimte in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een bedrijfsruimte voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die ruimte ter beschikking heeft gesteld.
3. Degene die een in het vorige lid bedoelde bedrijfsruimte in gebruik heeft gegeven of ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie die ruimte of deel daarvan in gebruik is gegeven of ter beschikking is gesteld.

Belastingobject

Artikel 3
Als één ruimte wordt aangemerkt:
a. een binnen de gemeente gelegen ruimte;
b. een gedeelte van een in onderdeel a bedoelde ruimte dat blijkens zijn indeling is bestemd om als een afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
c. een samenstel van twee of meer onder a bedoelde ruimten of in onderdeel b bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde persoon in gebruik zijn en die, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren;
d. het binnen de gemeente gelegen deel van een in onderdeel a bedoelde ruimte, van een in onderdeel b bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel c bedoeld samenstel.

Maatstaf van heffing

Artikel 4

1. De heffingsmaatstaf is de waarde die aan de ruimte dient te worden toegekend indien de volle en onbezwaarde eigendom daarvan zou kunnen worden overgedragen en de verkrijger de ruimte in de staat waarin deze zich bevindt, onmiddellijk en in volle omvang in gebruik zou kunnen nemen.
2. In afwijking van het eerste lid wordt de waarde van een bedrijfsruimte, met uitzondering van ruimten die zijn ingeschreven in een van de ingevolge de Monumentenwet 1988 vastgestelde registers van beschermde monumenten, bepaald op de vervangingswaarde, indien die leidt tot een hogere waarde dan die ingevolge het eerste lid. Bij de berekening van de vervangingswaarde wordt rekening gehouden met:
   a. de aard en de bestemming van die ruimte;
   b. de sedert de stichting van de ruimte opgetreden technische en functionele veroudering, waarbij de invloed van latere wijzigingen in aanmerking wordt genomen.
3. In afwijking in zoverre van het eerste lid wordt de waarde van een woonruimte dat deel uitmaakt van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 1, derde lid, onderdeel b, van die wet bedoelde voorwaarden bepaald met inachtneming van een vooronderstelde verplichting om het landgoed gedurende een tijdvak van 25 jaren als zodanig in stand te houden en geen opgaand hout te vellen anders dan volgens de regels van normaal bosbeheer noodzakelijk of gebruikelijk is. Ruimten die dienstbaar zijn aan de woonruimte worden geacht deel uit te maken van die woonruimte.
4. Met betrekking tot een ruimte als bedoeld in artikel 3, aanhef en onderdeel d, wordt de waarde gesteld op een evenredig deel van de waarde die dient te worden toegekend aan de gehele ruimte.
5. Bij de toepassing van het bepaalde in de voorgaande leden blijft buiten aanmerking de waarde-verhogende invloed van de bouw, daaronder begrepen verbouwing of verbetering van een roerende woon- of bedrijfsruimte, zolang die bouw nog niet is voltooid of geen voltooiingverklaring is afgegeven, dan wel zolang die roerende woon- of bedrijfsruimte nog niet is gereedgekomen voor gebruik overeenkomstig de bestemming die met de bouw wordt beoogd.
6. Indien een roerende woon- of bedrijfsruimte geheel wordt verbouwd, gepaard gaande met gedeeltelijke afbraak en met herbouw, een en ander van een zodanige omvang dat naar maatschappelijke opvatting met die verbouwing de stichting van een geheel nieuwe of een nagenoeg geheel nieuwe roerende woon- of bedrijfsruimte wordt beoogd, wordt voor de duur van de verbouwing de waarde van die woon- of bedrijfsruimte buiten aanmerking gelaten.
7. Indien de bouw, verbouwing of verbetering zover is gevorderd dat een gedeelte daarvan is gereedgekomen voor gebruik overeenkomstig de bestemming, is het bepaalde in het vijfde onderscheidenlijk het zesde lid met betrekking tot dat gedeelte niet van toepassing.

Vrijstellingen

Artikel 5

1. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerkinggelaten de waarde van:
   a. glasopstanden, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit cultuurgrond die bedrijfsmatig wordt geëxploiteerd ten behoeve van de land- of bosbouw. Onder cultuurgrond wordt mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
   b. ruimten die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   c. ruimten ten behoeve van waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   d. ruimten die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   e. werktuigen die van een ruimte kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als ruimten zijn aan te merken;

f. bedrijfsruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige bedrijfsruimten die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
g. ruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt ten behoeve van begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning.

2. De vrijstelling met betrekking tot de in het eerste lid, onderdeel f, bedoelde ruimte geldt niet voor de eigenarenbelasting voor zover de gemeente van die ruimten niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de bedrijfsruimte die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Waardepeildatum

Artikel 6
1 De heffingsmaatstaf wordt bepaald naar de waarde die de ruimte op 1 januari 2017 heeft.
2 De heffingsmaatstaf vindt toepassing voor kalenderjaar 2018.
3 De waarde van de ruimte wordt bepaald naar de staat waarin de ruimte op de waardepeildatum verkeert.

Belastingtarieven

Artikel 7
1. Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
   Het percentage bedraagt voor:
   a. de gebruikersbelasting 0,1844%
   b. de eigenarenbelasting
      1. voor roerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen 0,1852%
      2. voor roerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,5532%
2. Belastingbedragen van minder dan € 9,00 worden niet opgelegd.
3. Voor de toepassing van het bepaalde in het tweede lid wordt het totaal van de op één aanslagbiljet verenigde verschuldigde bedragen roerende-zaakbelastingen of andere heffingen aangemerkt als één belastingaanslag.

Wijze van heffing

Artikel 8
De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Termijnen van betaling

Artikel 9
1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgende op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen belastingen op roerende woon- of bedrijfsruimten of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.

Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Artikel 10
Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten.

Zaaknummer: 185253

Inwerkingtreding en citeertitel

Artikel 11

1. De 'Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2017' van 7 november 2016 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de derde dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2018.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2018'.

De griffier, De voorzitter,

Wijziging jaarschijf 2018 MJPB 2018-2021

Nr. : **18-001**

Onderwerp : Diftar / belastingverordening

Raad d.d. : 6 november 2017

Zaaknr. :

I / S : Structureel

Toelichting : Zie raadsvoorstel ter zake

Wijken / Reguliere programma's		Stand Ontwerp-MJPB 2018-2021 *(boekwerk)*						Concernbegrotingswijziging 18-001						Stand na concernbegrotingswijziging 18-001					
Nr.	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Explotaitie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**
	Bdragen x € 1.000,--				**Toe-voegingen**	**Ont-trekkingen**					**Toe-voegingen**	**Ont-trekkingen**					**Toe-voegingen**	**Ont-trekkingen**	
	Wijken																		
Geb1	Centrum Spijkerkwartier Arnhenhemse Broek (CSA)	35.656	10.112	-25.544	0	0	-25.544	118	0	-118	0	0	-118	35.774	10.112	-25.662	0	0	-25.662
Geb2	Noordwest	28.954	2.325	-26.629	0	0	-26.629	102	0	-102	0	0	-102	29.056	2.325	-26.731	0	0	-26.731
Geb3	Noordoost	24.616	2.421	-22.195	0	0	-22.195	79	0	-79	0	0	-79	24.695	2.421	-22.274	0	0	-22.274
Geb4	Presikhaaf	25.051	2.754	-22.297	0	0	-22.297	110	0	-110	0	0	-110	25.161	2.754	-22.407	0	0	-22.407
Geb5	Malburgen	36.851	4.754	-32.097	0	0	-32.097	181	0	-181	0	0	-181	37.032	4.754	-32.278	0	0	-32.278
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	22.119	2.790	-19.329	0	0	-19.329	55	0	-55	0	0	-55	22.174	2.790	-19.384	0	0	-19.384
Geb7	De Laar / Elden	18.023	1.812	-16.211	0	0	-16.211	55	0	-55	0	0	-55	18.078	1.812	-16.266	0	0	-16.266
Geb8	Vredenburg Kronenburg Rijkswoerd (VKR)	27.830	1.958	-25.872	0	0	-25.872	86	0	-86	0	0	-86	27.916	1.958	-25.958	0	0	-25.958
	Reguliere programma's																		
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	11.671	3.593	-8.078	0	0	-8.078	0	0	0	0	0	0	11.671	3.593	-8.078	0	0	-8.078
R1	Veiligheid	13.624	1.364	-12.260	0	121	-12.139	0	0	0	0	0	0	13.624	1.364	-12.260	0	121	-12.139
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	21.798	8.101	-13.697	4.275	6.379	-11.593	0	0	0	0	0	0	21.798	8.101	-13.697	4.275	6.379	-11.593
R3	Economie	4.948	690	-4.258	0	53	-4.205	0	0	0	0	0	0	4.948	690	-4.258	0	53	-4.205
R4	Educatie	18.654	4.470	-14.184	6.255	7.211	-13.228	0	0	0	0	0	0	18.654	4.470	-14.184	6.255	7.211	-13.228
R5	Cultuur, recreatie en sport	46.110	8.618	-37.492	2.086	309	-39.269	0	0	0	0	0	0	46.110	8.618	-37.492	2.086	309	-39.269
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	207.960	106.792	-101.168	1.680	12.374	-90.474	0	0	0	0	0	0	207.960	106.792	-101.168	1.680	12.374	-90.474
R7	Gezondheid en Milieu	30.356	2.891	-27.465	247	872	-26.840	-927	-423	504	0	0	504	29.429	2.468	-26.961	247	872	-26.336
R8	Wonen en Ruimte	42.286	39.182	-3.104	1.472	1.915	-2.661	0	0	0	0	0	0	42.286	39.182	-3.104	1.472	1.915	-2.661
R9	Financiën en bedrijfsvoering	99.375	499.194	399.819	4.430	3.270	398.659	-11	271	282	0	0	282	99.364	499.465	400.101	4.430	3.270	398.941
	Totaal	**715.882**	**703.821**	**-12.061**	**20.445**	**32.504**	**-2**	**-152**	**-152**	**0**	**0**	**0**	**0**	**715.730**	**703.669**	**-12.061**	**20.445**	**32.504**	**-2**
						12.059						*0*						*12.059*	

Wijziging jaarschijf 2019 MJPB 2018-2021

Nr. : **18-001**

Onderwerp : Diftar / belastingverordening

Raad d.d. : 6 november 2017

Zaaknr. :

I / S : Structureel

Toelichting : Zie raadsvoorstel ter zake

Wijken / Reguliere programma's		Stand Ontwerp-MJPB 2018-2021 *(boekwerk)*						Concernbegrotingswijziging 18-001						Stand na concernbegrotingswijziging 18-001					
Nr.	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Explotaitie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**
	Bdragen x € 1.000,--				Toe-voegingen	Ont-trekkingen					Toe-voegingen	Ont-trekkingen					Toe-voegingen	Ont-trekkingen	
	Wijken																		
Geb1	Centrum Spijkerkwartier Arnhenhemse Broek (CSA)	33.552	9.159	-24.393	0	0	-24.393	0	0	0	0	0	0	33.552	9.159	-24.393	0	0	-24.393
Geb2	Noordwest	28.836	2.317	-26.519	0	0	-26.519	0	0	0	0	0	0	28.836	2.317	-26.519	0	0	-26.519
Geb3	Noordoost	24.648	2.463	-22.185	0	0	-22.185	0	0	0	0	0	0	24.648	2.463	-22.185	0	0	-22.185
Geb4	Presikhaaf	25.034	2.758	-22.276	0	0	-22.276	0	0	0	0	0	0	25.034	2.758	-22.276	0	0	-22.276
Geb5	Malburgen	36.806	4.766	-32.040	0	0	-32.040	0	0	0	0	0	0	36.806	4.766	-32.040	0	0	-32.040
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	22.034	2.800	-19.234	0	0	-19.234	0	0	0	0	0	0	22.034	2.800	-19.234	0	0	-19.234
Geb7	De Laar / Elden	18.027	1.804	-16.223	0	0	-16.223	0	0	0	0	0	0	18.027	1.804	-16.223	0	0	-16.223
Geb8	Vredenburg Kronenburg Rijkswoerd (VKR)	27.825	1.950	-25.875	0	0	-25.875	0	0	0	0	0	0	27.825	1.950	-25.875	0	0	-25.875
	Reguliere programma's																		
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	11.445	3.593	-7.852	0	0	-7.852	0	0	0	0	0	0	11.445	3.593	-7.852	0	0	-7.852
R1	Veiligheid	13.609	1.364	-12.245	0	0	-12.245	0	0	0	0	0	0	13.609	1.364	-12.245	0	0	-12.245
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	22.034	7.980	-14.054	4.216	4.866	-13.404	0	0	0	0	0	0	22.034	7.980	-14.054	4.216	4.866	-13.404
R3	Economie	4.861	690	-4.171	0	20	-4.151	0	0	0	0	0	0	4.861	690	-4.171	0	20	-4.151
R4	Educatie	19.440	4.470	-14.970	5.867	6.301	-14.536	0	0	0	0	0	0	19.440	4.470	-14.970	5.867	6.301	-14.536
R5	Cultuur, recreatie en sport	47.613	8.633	-38.980	1.234	267	-39.947	0	0	0	0	0	0	47.613	8.633	-38.980	1.234	267	-39.947
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	200.480	107.137	-93.343	500	4.274	-89.569	0	0	0	0	0	0	200.480	107.137	-93.343	500	4.274	-89.569
R7	Gezondheid en Milieu	29.457	3.086	-26.371	28	170	-26.229	246	-82	-328	0	0	-328	29.703	3.004	-26.699	28	170	-26.557
R8	Wonen en Ruimte	28.031	24.108	-3.923	104	1.111	-2.916	0	0	0	0	0	0	28.031	24.108	-3.923	104	1.111	-2.916
R9	Financiën en bedrijfsvoering	99.212	501.914	402.702	4.869	1.763	399.596	0	328	328	0	0	328	99.212	502.242	403.030	4.869	1.763	399.924
	Totaal	**692.944**	**690.992**	**-1.952**	**16.818**	**18.772**	**2**	**246**	**246**	**0**	**0**	**0**	**0**	**693.190**	**691.238**	**-1.952**	**16.818**	**18.772**	**2**
						1.954						*0*						*1.954*	

Wijziging jaarschijf 2020 MJPB 2018-2021

Nr. : **18-001**

Onderwerp : Diftar / belastingverordening

Raad d.d. : 6 november 2017

Zaaknr. :

I / S : Structureel

Toelichting : Zie raadsvoorstel ter zake

Wijken / Reguliere programma's		Stand Ontwerp-MJPB 2018-2021 *(boekwerk)*						Concernbegrotingswijziging 18-001						Stand na concernbegrotingswijziging 18-001					
Nr.	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Explotaitie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**	**Lasten**	**Baten**	**Exploitatie-Resultaat**	**Mutatie reserves**		**Saldo**
					Toe-voegingen	Ont-trekkingen					Toe-voegingen	Ont-trekkingen					Toe-voegingen	Ont-trekkingen	
	Bdragen x € 1.000,--																		
	Wijken																		
Geb1	Centrum Spijkerkwartier Arnhenhemse Broek (CSA)	33.389	9.115	-24.274	0	0	-24.274	0	0	0	0	0	0	33.389	9.115	-24.274	0	0	-24.274
Geb2	Noordwest	28.680	2.317	-26.363	0	0	-26.363	0	0	0	0	0	0	28.680	2.317	-26.363	0	0	-26.363
Geb3	Noordoost	24.570	2.463	-22.107	0	0	-22.107	0	0	0	0	0	0	24.570	2.463	-22.107	0	0	-22.107
Geb4	Presikhaaf	24.947	2.758	-22.189	0	0	-22.189	0	0	0	0	0	0	24.947	2.758	-22.189	0	0	-22.189
Geb5	Malburgen	36.670	4.766	-31.904	0	0	-31.904	0	0	0	0	0	0	36.670	4.766	-31.904	0	0	-31.904
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	21.949	2.800	-19.149	0	0	-19.149	0	0	0	0	0	0	21.949	2.800	-19.149	0	0	-19.149
Geb7	De Laar / Elden	17.973	1.804	-16.169	0	0	-16.169	0	0	0	0	0	0	17.973	1.804	-16.169	0	0	-16.169
Geb8	Vredenburg Kronenburg Rijkswoerd (VKR)	27.723	1.950	-25.773	0	0	-25.773	0	0	0	0	0	0	27.723	1.950	-25.773	0	0	-25.773
	Reguliere programma's																		
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	11.336	3.593	-7.743	0	0	-7.743	0	0	0	0	0	0	11.336	3.593	-7.743	0	0	-7.743
R1	Veiligheid	13.568	1.364	-12.204	0	0	-12.204	0	0	0	0	0	0	13.568	1.364	-12.204	0	0	-12.204
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	22.132	7.928	-14.204	4.112	4.562	-13.754	0	0	0	0	0	0	22.132	7.928	-14.204	4.112	4.562	-13.754
R3	Economie	4.779	690	-4.089	0	15	-4.074	0	0	0	0	0	0	4.779	690	-4.089	0	15	-4.074
R4	Educatie	20.956	5.170	-15.786	4.019	6.052	-13.753	0	0	0	0	0	0	20.956	5.170	-15.786	4.019	6.052	-13.753
R5	Cultuur, recreatie en sport	48.533	8.517	-40.016	291	541	-39.766	0	0	0	0	0	0	48.533	8.517	-40.016	291	541	-39.766
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	197.796	107.507	-90.289	500	2.965	-87.824	0	0	0	0	0	0	197.796	107.507	-90.289	500	2.965	-87.824
R7	Gezondheid en Milieu	29.511	3.467	-26.044	28	0	-26.072	99	-129	-228	0	0	-228	29.610	3.338	-26.272	28	0	-26.300
R8	Wonen en Ruimte	32.257	29.518	-2.739	251	493	-2.497	0	0	0	0	0	0	32.257	29.518	-2.739	251	493	-2.497
R9	Financiën en bedrijfsvoering	101.708	500.929	399.221	5.074	1.468	395.615	0	228	228	0	0	228	101.708	501.157	399.449	5.074	1.468	395.843
	Totaal	**698.477**	**696.656**	**-1.821**	**14.275**	**16.096**	**0**	**99**	**99**	**0**	**0**	**0**	**0**	**698.576**	**696.755**	**-1.821**	**14.275**	**16.096**	**0**
						1.821						*0*						*1.821*	

Wijziging jaarschijf 2021 MJPB 2018-2021

Nr. : **18-001**
Onderwerp : Diftar / belastingverordening
Raad d.d. : 6 november 2017
Zaaknr. :
I / S : Structureel
Toelichting : Zie raadsvoorstel ter zake

Wijken / Reguliere programma's		Stand Ontwerp-MJPB 2018-2021 *(boekwerk)*						Concernbegrotingswijziging 18-001						Stand na concernbegrotingswijziging 18-001					
Nr.	Omschrijving *Bdragen x € 1.000,--*	Lasten	Baten	Exploitatie-Resultaat	Mutatie reserves Toe-voegingen	Mutatie reserves Ont-trekkingen	Saldo	Lasten	Baten	Explotaitie-Resultaat	Mutatie reserves Toe-voegingen	Mutatie reserves Ont-trekkingen	Saldo	Lasten	Baten	Exploitatie-Resultaat	Mutatie reserves Toe-voegingen	Mutatie reserves Ont-trekkingen	Saldo
	Wijken																		
Geb1	Centrum Spijkerkwartier Arnhenhemse Broek (CSA)	33.042	9.071	-23.971	0	0	-23.971	0	0	0	0	0	0	33.042	9.071	-23.971	0	0	-23.971
Geb2	Noordwest	28.340	2.317	-26.023	0	0	-26.023	0	0	0	0	0	0	28.340	2.317	-26.023	0	0	-26.023
Geb3	Noordoost	24.212	2.463	-21.749	0	0	-21.749	0	0	0	0	0	0	24.212	2.463	-21.749	0	0	-21.749
Geb4	Presikhaaf	24.628	2.758	-21.870	0	0	-21.870	0	0	0	0	0	0	24.628	2.758	-21.870	0	0	-21.870
Geb5	Malburgen	36.302	4.766	-31.536	0	0	-31.536	0	0	0	0	0	0	36.302	4.766	-31.536	0	0	-31.536
Geb6	Schuytgraaf / Elderveld	21.610	2.800	-18.810	0	0	-18.810	0	0	0	0	0	0	21.610	2.800	-18.810	0	0	-18.810
Geb7	De Laar / Elden	17.670	1.804	-15.866	0	0	-15.866	0	0	0	0	0	0	17.670	1.804	-15.866	0	0	-15.866
Geb8	Vredenburg Kronenburg Rijkswoerd (VKR)	27.378	1.950	-25.428	0	0	-25.428	0	0	0	0	0	0	27.378	1.950	-25.428	0	0	-25.428
	Reguliere programma's																		
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	10.923	3.593	-7.330	0	0	-7.330	0	0	0	0	0	0	10.923	3.593	-7.330	0	0	-7.330
R1	Veiligheid	13.444	1.364	-12.080	0	0	-12.080	0	0	0	0	0	0	13.444	1.364	-12.080	0	0	-12.080
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	22.450	7.877	-14.573	4.001	4.582	-13.992	0	0	0	0	0	0	22.450	7.877	-14.573	4.001	4.582	-13.992
R3	Economie	4.759	690	-4.069	0	0	-4.069	0	0	0	0	0	0	4.759	690	-4.069	0	0	-4.069
R4	Educatie	21.671	5.170	-16.501	4.423	7.062	-13.862	0	0	0	0	0	0	21.671	5.170	-16.501	4.423	7.062	-13.862
R5	Cultuur, recreatie en sport	48.401	8.517	-39.884	335	471	-39.748	0	0	0	0	0	0	48.401	8.517	-39.884	335	471	-39.748
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	195.716	107.877	-87.839	500	349	-87.990	0	0	0	0	0	0	195.716	107.877	-87.839	500	349	-87.990
R7	Gezondheid en Milieu	29.530	3.867	-25.663	146	0	-25.809	99	-150	-249	0	0	-249	29.629	3.717	-25.912	146	0	-26.058
R8	Wonen en Ruimte	29.565	33.502	3.937	6.926	493	-2.496	0	0	0	0	0	0	29.565	33.502	3.937	6.926	493	-2.496
R9	Financiën en bedrijfsvoering	98.435	500.849	402.414	9.909	125	392.630	0	249	249	0	0	249	98.435	501.098	402.663	9.909	125	392.879
	Totaal	**688.076**	**701.235**	**13.159**	**26.240**	**13.082**	**1**	**99**	**99**	**0**	**0**	**0**	**0**	**688.175**	**701.334**	**13.159**	**26.240**	**13.082**	**1**
						-13.158						*0*						*-13.158*	

Wijziging MeerjarenInvesteringsPlan (MIP) 2017-2021 van de MJPB 2018-2021

Nr. : **18-001**

Onderwerp : Diftar / belastingverordening

Raad d.d. : 6 november 2017

Zaaknummer :

I / S : Structureel

Toelichting : Zie raadsvoorstel ter zake

Reguliere programma's		2017			2018			2019			2020			2021		
Nr.	Omschrijving *Bdragen x € 1.000,--*	Investerings-bedragen Ontwerp-MJPB 2018-2021	Mutatie Concern-begr.wijziging 18-001	MIP na Concern-begr.wijziging 18-001	Investerings-bedragen Ontwerp-MJPB 2018-2021	Mutatie Concern-begr.wijziging 18-001	MIP na Concern-begr.wijziging 18-001	Investerings-bedragen Ontwerp-MJPB 2018-2021	Mutatie Concern-begr.wijziging 18-001	MIP na Concern-begr.wijziging 18-001	Investerings-bedragen Ontwerp-MJPB 2018-2021	Mutatie Concern-begr.wijziging 18-001	MIP na Concern-begr.wijziging 18-001	Investerings-bedragen Ontwerp-MJPB 2018-2021	Mutatie Concern-begr.wijziging 18-001	MIP na Concern-begr.wijziging 18-001
	Reguliere programma's															
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R1	Veiligheid	60	0	60	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	9.708	0	9.708	9.792	0	9.792	5.922	0	5.922	5.998	0	5.998	4.971	0	4.971
R3	Economie	5.143	0	5.143	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R4	Educatie	3.261	0	3.261	19.194	0	19.194	33.206	0	33.206	17.321	0	17.321	6.889	0	6.889
R5	Cultuur, recreatie en sport	17.011	0	17.011	28.021	0	28.021	15.539	0	15.539	718	0	718	147	0	147
R6	Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning	10	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R7	Gezondheid en Milieu	14.316	-750	13.566	11.888	750	12.638	5.600	0	5.600	5.675	0	5.675	5.605	0	5.605
R8	Wonen en Ruimte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R9	Financiën en bedrijfsvoering	15.792	0	15.792	6.670	0	6.670	7.076	0	7.076	3.880	0	3.880	1.268	0	1.268
	Totaal	**65.301**	**-750**	**64.551**	**75.565**	**750**	**76.315**	**67.343**	**0**	**67.343**	**33.592**	**0**	**33.592**	**18.880**	**0**	**18.880**

Zaaknummer: 185253

Afrondingsmethodiek Tarieven Gemeentelijke Verordeningen.

Het toepassen van een uniforme afrondingsmethodiek op alle tarieven in de gemeentelijke verordeningen levert eenduidigheid, transparantie en vereenvoudiging op. De reacties naar aanleiding van de eerder verzonden opzet zijn hierin geïmplementeerd. Deze afrondingsmethodiek wordt als zodanig toegepast op de tarieven en niet op in rekening gebrachte bedragen. Tarieven die deelbaar moeten zijn in bijvoorbeeld maandbedragen, vallen niet onder bovenstaande afrondingsmethodiek evenmin als tarieven die afhankelijk zijn van WOZ-waarden en rijkstarieven.

De uitgangspunten zijn als volgt:

a voor tarieven, waarbij met het oog op de praktische uitvoering met enigszins ronde bedragen moet worden gewerkt, worden de verhogingen afgerond op een veelvoud van:
- € 0,01 bij tarieven tot € 2,--;
- € 0,05 bij tarieven van € 2,-- tot € 5,--;
- € 0,10 bij tarieven van € 5,-- tot € 20,--;
- € 0,50 bij tarieven van € 20,-- tot € 50,--;
- € 1,-- bij tarieven van € 50,-- en hoger;

b de tarieven worden afgerond naar:
- beneden indien het af te ronden cijfer uitkomt op minder dan de helft van de conform het gestelde onder a van toepassing zijnde rekeneenheid (Bijvoorbeeld: een onafgerond tarief van € 14,04 zal bij toepassing van de methodiek op € 14,00 bepaald worden);
- boven indien het af te ronden cijfer uitkomt op de helft en meer van de conform het gestelde onder a van toepassing zijnde rekeneenheid (Bijvoorbeeld: een onafgerond tarief van € 14,07 zal bij toepassing van de methodiek op € 14,10 bepaald worden);

c als berekeningsmaatstaf voor de jaarlijkse tariefsaanpassing wordt genomen het niet afgeronde tariefbedrag - zijnde het op drie cijfers achter de komma berekende tariefbedrag - van het voorafgaande jaar.

Zaaknummer: 185253

Besluit van:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 3 oktober 2017 Bedrijfsvoering, nummer 185253;

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Gemeentewet en de artikelen 2, tweede lid, en 7 van de Paspoortwet;

besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN LEGES 2018

Begripsomschrijvingen

Artikel 1

Deze verordening verstaat onder:

a. 'dag': de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur, waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt;
b. 'week': een aaneengesloten periode van zeven dagen;
c. 'maand': het tijdvak dat loopt van de n- dag in een kalendermaand tot en met de (n-1)- dag in de volgende kalendermaand, met dien verstande dat als de n^e dag in een kalendermaand 30 of 31 januari is, de $(n-1)^e$ dag in de volgende kalendermaand altijd de laatste dag van de maand februari is.
d. 'jaar': het tijdvak dat loopt van de n- dag in een kalenderjaar tot en met de (n-1)- dag in het volgende kalenderjaar;
e. 'kalenderjaar': de periode van 1 januari tot en met 31 december;
f. 'A.P.V.': de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem;
g. 'bouwverordening': de bouwverordening voor Arnhem.

Belastbaar feit

Artikel 2

1. Onder de naam 'leges' worden rechten geheven voor:
   a. het genot van door of vanwege het gemeentebestuur verstrekte diensten;
   b. het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag van een Nederlandse identiteitskaart of een reisdocument; een en ander zoals genoemd in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel.
2. Hetgeen in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel is bepaald over een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is van overeenkomstige toepassing op een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor personen met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon.

Belastingplicht

Artikel 3

Belastingplichtig is de aanvrager van de dienst, de Nederlandse identiteitskaart of het reisdocument, dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend of de handelingen zijn verricht.

Vrijstellingen

Artikel 4

De in de tarieventabel genoemde leges, met uitzondering van die genoemd in de hoofdstukken Parkeren, Huisvesting en WABO, Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en Algemene Plaatselijke Verordening, worden niet geheven voor:

a. stukken, opgaven of handelingen door openbare lichamen, ambtenaren en instellingen in het openbaar belang aangevraagd;

b. diensten die ingevolge wettelijk voorschrift zijn vrijgesteld van rechtenheffing of kosteloos moeten worden verleend;
c. een verklaring van onvermogen;
d. beschikkingen of afschriften van beschikkingen, genomen krachtens een rechtspositieregeling voor het personeel van de gemeente;
e. nasporingen in de bij het archief berustende stukken indien het verlangde onderzoek uitsluitend of voor een overwegend deel strekt ten behoeve van een wetenschappelijk doel;
f. de aan belanghebbende uit te reiken beschikkingen of afschriften daarvan, houdende de beslissing op een verzoek om subsidie uit de gemeentekas;
g. beschikkingen of afschriften van beschikkingen op aanvragen ter zake van bijstand ingevolge de Wet Werk en Bijstand en andere uitkeringen;
h. de nota van aanbieding betreffende de gemeenterekening ten behoeve van de besturen van politieke partijen, waarvan één of meer leden zitting hebben in de gemeenteraad, tot een maximum van 3 exemplaren van elk stuk per politieke partij;
i. stukken waarvan de verstrekking van belang is voor opinievorming met het oog op een goede democratische besluitvoering;
j. een laissez-passer du mortuaire (lijkenpas), afgegeven op grond van het bepaalde in artikel 1, onder B van het Koninklijk besluit van 3 mei 1991 (Stb. 1991/252);
k. diensten waarvan de kosten krachtens afdeling 6.4 van de Wet ruimtelijke ordening (grondexploitatie) zijn of worden verhaald;
l. diensten met betrekking tot een aanvraag tot verlening of gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning of wijziging van voorschriften van een omgevingsvergunning, voor zover die aanvraag betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een inrichting als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder e, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Tarieven

Artikel 5

1. De leges worden geheven naar de tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het nemen van een projectuitvoeringsbesluit als bedoeld in artikel 2.10 van de Crisis- en herstelwet bedraagt het tarief de som van de bedragen die op grond van deze verordening verschuldigd zouden zijn voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning, ontheffing, vrijstelling of enig ander besluit in het kader van de ontwikkeling een verwezenlijking van het project, voor zover het projectuitvoeringsbesluit strekt ter vervanging van de besluiten, zoals bedoeld in artikel 2.10, derde lid van de Crisis- en herstelwet.
3. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Wijze van heffing

Artikel 6

De leges worden geheven bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur.

Termijnen van betaling

Artikel 7

De leges moeten worden betaald ingeval de kennisgeving als bedoeld in artikel 6:
a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiken van de kennisgeving, dan wel in geval van toezending daarvan, binnen 8 dagen na de dagtekening van de kennisgeving.

Kwijtschelding

Artikel 8

Bij de invordering van de leges wordt geen kwijtschelding, als bedoeld in artikel 26 van de Invorderingswet 1990 (Stb.1990/221) verleend, met uitzondering van de leges genoemd in artikel 2.1.1.1 sub b en c van de Tarieventabel behorende bij deze verordening, behalve voor huwelijksvoltrekkingen die plaatsvinden op buitenlocaties.

Vermindering

Artikel 9

1. Gehele of gedeeltelijke vermindering van leges ter zake van een in de tarieventabel omschreven dienst wordt verleend op een aanvraag als bedoeld in artikel 242 van de Gemeentewet (Stb. 1994/762), als volgt:
   a. indien op een aanvraag afwijzend wordt beschikt over 50% van de berekende leges
   b. indien een aanvraag om vergunning door de aanvrager wordt ingetrokken voordat hierop een beslissing is genomen, van 75% van de berekende leges.
2. Er wordt geen vermindering verleend voor de ophoging van de leges volgens de tarieven onder 4.2.8.1 tot en met 4.2.8.9 of van de leges geheven op grond van artikel 4.2.9.1 tot en met 4.2.9.8 van hoofdstuk 4 van de tarieventabel waar sprake is van een omgevingsvergunning waarbij planologisch strijdig gebruik plaatsvindt.

Overdracht van bevoegdheden

Artikel 10

Het college is bevoegd tot het wijzigen van deze verordening, indien de wijzigingen:

a. van zuiver redactionele aard zijn;
b. een gevolg zijn van nieuwe of gewijzigde rijksregelgeving die in werking treedt binnen drie maanden na de officiële bekendmaking van de inwerkingtreding ervan in het Staatsblad of de Staatscourant en het de volgende onderdelen van het hoofdstuk 'Publieke Dienstverlening en Burgerlijke Stand' van de tarieventabel betreft:
   1. artikelen 2.1.1.5 tot en met 2.1.1.7 (afschrift BS, uittreksel BS, verklaring huwelijksbevoegdheid)
   2. artikel 2.1.1.10 (Attestatie de Vita)
   3. artikel 2.2.3 (Postkamertarief)
   4. artikel 2.2.6 (verklaring omtrent gedrag)
   5. artikel 2.2.8 (verlenen inzage persoonslijst)
   6. onderdeel 'Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart' (artikelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.3)
   7. onderdeel 'Rijbewijs' (artikelen 2.4.1 tot en met 2.4.3)

een en ander voor zover met deze wijzigingen niet reeds bij het vaststellen of latere wijziging van deze verordening bij raadsbesluit rekening is gehouden.

Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Artikel 11

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de leges.

Inwerkingtreding, overgangsbepaling en citeertitel

Artikel 12

1. De 'Legesverordening 2017' van 7 november 2016 en de 'Eerste wijziging van de Legesverordening 2017' van 30 januari 2017 worden ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijven op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de derde dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2018.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als ‘Legesverordening 2018’.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 185253

TARIEVENTABEL behorende bij 'Legesverordening 2018'

HOOFDSTUK PUBLIEKE DIENSTVERLENING EN BURGERLIJKE STAND

Afschriften van openbare stukken

1.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van:	
1.1.1.1	afschriften van openbare stukken	
	• per pagina A-4 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,10
	• per pagina A-3 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,20
	• per pagina A-1 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,20
	• per pagina A-0 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,95
	• per pagina A-4 in kleur, enkelzijdig	€ 0,55
	• per pagina A-3 in kleur, enkelzijdig	€ 1,10
	• per pagina A-1 in kleur, enkelzijdig	€ 10,50
	• per pagina A-0 in kleur, enkelzijdig	€ 15,60
	• andere formaten per pagina	€ 8,60
	• op een door de gemeente verstrekte USB-stick	€ 9,90

Documentatie omtrent onroerende zaken

1.2.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.2.1.1	inlichtingen uit een onroerende zakenbestand: voor elke inlichting	€ 9,50
	Indien raadpleging van de gegevens van een onroerende zaak ertoe leidt dat geen inlichting kan worden verstrekt of de gegeven inlichting niet tot het beoogde gevolg leidt wordt het vorenvermelde recht eveneens geheven.	
1.2.1.2	statistische gegevens op speciaal verzoek verzameld: het verschuldigde bedrag als berekend op grond van 1.2.1.1, verhoogd met per inlichting	€ 0,75

Overige verklaringen en diensten

1.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.3.1.1	ieder andere gunstige, hieronder begrepen een niet geheel afwijzende, beschikking op een verzoek, voor zover daarvoor niet elders in deze tarieventabel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen	€ 82,00
1.3.1.2	een door of namens het college van burgemeester en wethouders of de burgemeester af te geven verklaring, voor zover in deze tarieventabel niet anders is bepaald, die ten behoeve of in het bijzonder belang van de daarin genoemde persoon of van de aanvrager wordt opgemaakt	€ 82,00
1.3.2	Het tarief bedraagt ter zake van het digitaliseren van tekeningen door afdeling Repro	€ 3,90
1.3.3	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van GEO-informatie	
	• per pagina A3-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00
	• per pagina A4-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00

Dienstverlening

2.1.1	Het tarief bedraagt:	
2.1.1.1	voor de voltrekking van een huwelijk, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap:	
	a. overeenkomstig artikel 4 wet Rechten Burgerlijke Stand op dinsdag om 13:00 en 13:15 uur, kleine zaal	€ 0,00
	b. op dinsdag tussen 9:00 en 16:00 uur, in het stadhuis, kleine zaal	€ 100,00

	c. van maandag tot en met vrijdag tijdens reguliere openingstijden van het stadhuis in de Trouwzaal en Scheepenzaal alsmede in buitenlocaties	€ 437,00
	d. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis	€ 875,00
	e. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis in een aangewezen buitenlocatie	€ 658,00
	f. indien het een aangewezen buitenlocatie of locatie naar eigen keuze van het bruidspaar betreft, kan naast het tarief van € 437,00 of € 658,00 zoals genoemd in sub c en e een tarief door de betreffende locatie in rekening worden gebracht.	
	g. voor het voltrekken van een huwelijk in een bijzonder huis binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid	€ 295,00
	h. het volgen van de trouwplechtigheid via de webcam	€ 107,00
	i. voor de omzetting van het geregistreerd partnerschap in een huwelijk, aan de balie van het stadhuis	€ 100,00
	j. indien beiden personen in het bezit zijn van een GelrePas én tenminste één partner in Arnhem woonachtig is Deze dienstverlening vindt plaats op maandag t/m donderdag tussen 9.00 en 12.00 uur.	€ 0,00
2.1.1.2	a. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die nooit eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen en beëdigen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 295,00
	b. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die reeds eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 147,00
2.1.1.3	voor het op verzoek van het bruidspaar annuleren van een huwelijksvoltrekking, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap, binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid, binnen 3 maanden voor de datum van de huwelijksvoltrekking dan wel de partnerregistratie	€ 139,00
	Indien de leges voor de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie lager zijn dan het voornoemde bedrag, zijn de kosten voor het annuleren van de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie gelijk aan de in rekening gebrachte leges.	
2.1.1.4	het van gemeentewege ter beschikking stellen van getuigen voor huwelijken of partnerschapsregistratie, per getuige	€ 42,00
2.1.1.5	voor het verstrekken van een afschrift uit de Burgerlijke Stand	€ 13,20
2.1.1.6	voor het verstrekken van een uittreksel uit de Burgerlijke Stand	€ 13,20
2.1.1.7	voor het verstrekken van een Verklaring Huwelijksbevoegdheid	€ 23,30
2.1.1.8	voor het verstrekken van een Huwelijksboekje	€ 30,00
2.1.1.9	voor het verstrekken van een Laissez-Passer	€ 14,30
2.1.1.10	voor het verstrekken van een Attestatie de Vita (internationaal)	€ 13,20

Gegevensverstrekking en verklaringen

2.2.1	Het tarief bedraagt:	
	a. voor het verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit de Basisregistratie Personen	€ 11,80

	b. voor het digitaal verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit de Basisregistratie Personen	€ 6,70
2.2.2	Het tarief bedraagt:	
	a. voor het verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 19,10
	b. voor het digitaal verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 14,00
2.2.3	In afwijking van voorgaande onderdelen bedraagt het tarief ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van gegevens als bedoeld in artikel 17, tweede lid van het Besluit Basisregistratie personen (het zgn. “postkamertarief”)	€ Max. rijkstarief
2.2.4	Het verstrekken van een verklaring van Nederlanderschap, niet bestemd als reispapier	€ 11,80
2.2.5	Het legaliseren van handtekeningen, per handtekening	€ 11,80
2.2.6	Het aanvragen van een verklaring omtrent het gedrag	€ Max. rijkstarief
2.2.7	Het verstrekken van een volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van een persoon	€ 11,80
2.2.8	Het verlenen van inzage in een persoonslijst	€ 4,60
2.2.9	Het verstrekken van een gewaarmerkte kopie	€ 11,80

Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart

2.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
2.3.1.1	een nationaal paspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ Max. rijkstarief
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ Max. rijkstarief
2.3.1.2	een Zakenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ Max. rijkstarief
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ Max. rijkstarief
2.3.1.3	een faciliteitenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ Max. rijkstarief
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ Max. rijkstarief
2.3.1.4	een vluchtelingen- of een vreemdelingenpaspoort	€ Max. rijkstarief
2.3.1.5	een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van	

	de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag beschikt over een paspoort dat nog minimaal zes maanden geldig is	€ Max. rijkstarief
	b. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag beschikt over een identiteitskaart die nog minimaal zes maanden geldig is	€ Max. rijkstarief
	c. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag niet beschikt over een paspoort en/of identiteitskaart als bedoeld onder a. en b.	€ Tarief rijksdeel excl gem. opslag
	d. De leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag beschikt over een paspoort dat nog minimaal zes maanden geldig is	€ Max. rijkstarief
	e. De leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag beschikt over een identiteitskaart die nog minimaal zes maanden geldig is	€ Max. rijkstarief
	f. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag niet beschikt over een paspoort en/of identiteitskaart als bedoeld onder d. en e.	€ Tarief rijksdeel excl gem. opslag
2.3.2	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in de onderdelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.1.5 genoemde documenten, de in die onderdelen genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ Max. rijkstarief
2.3.3	Het tarief wordt bij verlening van thuisservice verhoogd met	€ 12,50

Rijbewijs

2.4.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs	€ 39,65
2.4.2	Het tarief genoemd onder 2.4.1 wordt verhoogd indien aan de aanvrager reeds eerder een rijbewijs werd verstrekt, welk rijbewijs bij de aanvraag niet kan worden overgelegd	€ 63,00
2.4.3	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in het onderdeel 2.4.1 genoemde document, de in dit onderdeel genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 34,10

Overige diensten

2.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van het op aanvraag doornemen van één of meer kaartverzamelingen of registers voor ieder daaraan besteed uur	€ 43,00

Onderzoek en statistiek

2.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van:	
2.6.1.1	een aanvraag tot het nasporen in door of vanwege de gemeente verzameld statistisch werkmateriaal en statistische gegevens en het in opdracht verrichten van onderzoek, per besteed uur	€106,00

HOOFDSTUK PARKEREN

Verklaringen, ontheffingen en vergunningen

3.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
3.1.1.1	het afgeven en wijzigen van (gehandicapten) parkeerkaarten	€ 11,00
3.1.1.2	een incidentele ontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 11,00
3.1.1.3	een dagontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 11,00
3.1.1.4	een wijziging van parkeervergunningen	€ 11,00
3.1.1.5	een duplicaat-parkeervergunning of duplicaat ontheffing	€ 11,00

HOOFDSTUK HUISVESTING EN WABO

4.0	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een wijziging tenaamstelling inzake een verleende vergunning	€ 50,00

Huisvestingswet 2014, Huisvestingsverordening Arnhem 2016 en Leegstandswet

4.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.1.1.1	tot het verkrijgen van een vergunning tot gehele of gedeeltelijke onttrekking van woonruimte aan de bestemming tot bewoning als bedoeld in artikel 21 onderdeel a, van de Huisvestingswet 2014	€ 632,00
4.1.1.2	tot het verkrijgen van een vergunning tot samenvoeging van woonruimte met andere woonruimte als bedoeld in artikel 21, onderdeel b, van de Huisvestingswet 2014	€ 93,00
4.1.1.3	tot het verkrijgen van een vergunning als bedoeld in artikel 21, onderdeel d van de Huisvestingswet 2014, voor het verbouwen tot twee of meer woonruimten	€ 632,00
4.1.1.4	tot het verkrijgen van een vergunning tot omzetting van zelfstandige woonruimte in onzelfstandige woonruimte als bedoeld in artikel 21, onderdeel c, van de Huisvestingswet 2014	€ 93,00
4.1.1.5	tot het verkrijgen van een noodurgentieverklaring als bedoeld in artikel 10 b, lid 3 van de Huisvestingsverordening Arnhem 2016	€ 56,00

Leegstandswet

4.1.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.1.2.1	tot het verkrijgen van een vergunning tot tijdelijke verhuur van leegstaande woonruimte als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Leegstandwet	€ 93,00
4.1.2.2	tot verlenging van een vergunning tot tijdelijke verhuur van woonruimte als bedoeld in artikel 15, vijfde lid, van de Leegstandwet	€ 58,00

Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning

Begripsomschrijvingen

4.2.1	Voor de toepassing van deze paragraaf wordt verstaan onder:	
4.2.1.1	bouwkosten: de aannemingssom inclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UAV 2012), voor het uit te voeren werk of voor zover deze ontbreekt een raming van de bouwkosten, inclusief omzetbelasting, bedoeld in het normblad NEN 2631, uitgave 1979, of zoals dit normblad laatstelijk is vervangen of gewijzigd. Met dien verstande dat, indien blijkt dat de opgegeven bouwkosten lager zijn dan de door of namens het college uitgevoerde controleberekeningen, het college van burgemeester en wethouders het bedrag van de bouwkosten ambtshalve vast stelt op het resultaat van de controleberekeningen. Voor het vaststellen van bouwkosten voor nieuwbouw of uitbreiding van bouwwerken zijn voor de controleberekening de basisbedragen bouwkosten volgens bijlage I van deze verordening van toepassing.	

	Voor het vaststellen van bouwkosten voor verbouwingen (exclusief eventuele uitbreidingen waarvoor bijlage I van toepassing is) worden voor de controleberekening marktconforme richtprijzen gehanteerd. Indien het bouwen geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschiedt wordt in deze paragraaf onder bouwkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen van het bouwwerk waarop de aanvraag betrekking heeft exclusief omzetbelasting;	
4.2.1.2	Wabo: Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	
4.2.1.3	aanlegkosten: de aannemingssom exclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UVA 2012), voor het uit te voeren werk of voor zover deze ontbreekt, een raming van de aanlegkosten, de omzetbelasting niet inbegrepen. Indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden wordt in deze titel onder aanlegkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor de werken of werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft.	
4.2.2	In deze paragraaf voorkomende begrippen die in de Wabo zijn omschreven, hebben dezelfde betekenis als bij of krachtens de Wabo bedoeld	
4.2.3	In deze paragraaf voorkomende begrippen die niet nader in de Wabo zijn omschreven en die betrekking hebben op activiteiten waarvoor het toetsingskader in een ander wettelijk voorschrift is uitgewerkt, hebben dezelfde betekenis als in dat wettelijk voorschrift bedoeld	
4.2.3.1	Het in HOOFDSTUK HUISVESTING EN WABO genoemde normblad NEN 2580 en 2631, welke laatstelijk is vervangen door 2699, en de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en technische installatiewerken 2012 (UAV 2012) liggen ter inzage bij loket BWL Stadhuis, Koningstraat 38. De UAV 2012 is ook te vinden op www.wetten.overheid.nl/BWBR0031190/2012-03-01	

Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag

4.2.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.2.4.1	om vooroverleg in verband met het verkrijgen van een indicatie of een voorgenomen project in het kader van de Wabo vergunbaar is per overleg	€ 561,00
4.2.4.2	om beoordeling van een conceptaanvraag om een omgevingsvergunning: 40% van de leges zoals deze bij een daadwerkelijke aanvraag om een omgevingsvergunning voor het project zouden worden vastgesteld	

Omgevingsvergunning

4.2.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een project: de som van de verschuldigde leges voor de verschillende activiteiten of handelingen waaruit het project geheel of gedeeltelijk bestaat en waarop de aanvraag betrekking heeft en de verschuldigde leges voor de extra toetsen die in verband met de aanvraag moeten worden uitgevoerd, berekend naar de tarieven en overeenkomstig het bepaalde in deze paragraaf. In afwijking van de vorige volzin kan ook per activiteit, handeling of andere grondslag een legesbedrag worden gevorderd	

Bouwactiviteiten

4.2.6.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief: 2,04%van de totale vastgestelde bouwkosten (inclusief BTW) met een minimum van€ 109,00	

Extra welstandstoets

4.2.6.2	Onverminderd het bepaalde in onderdeel 4.2.6.1 bedraagt het tarief, indien zich tijdens de beoordeling van de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is	€ 157,00

Achteraf ingediende aanvraag

4.2.6.3	Onverminderd het bepaalde in onderdelen 4.2.6.1 (bouwen), 4.2.7 (aanleg), 4.2.12 (slopen) 4.2.13 (veranderen weg), 4.2.14 (aanleggen uitweg) of 4.2.15 (kappen) wordt het tarief, indien de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wordt ingediend na aanvang of gereedkomen van de activiteit verhoogd met 10% van de op grond van dat onderdeel verschuldigde leges	

Aanlegactiviteiten

4.2.7	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een aanlegactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo, bedraagt het tarief: indien de aanvraag ziet op het vellen van één of twee bomen	€ 164,00 per boom
	indien de aanvraag ziet op overige aanvragen dan de kap van één of twee bomen, waarbij de aanlegkosten bedragen:	
	van € 0,-- tot en met € 20.000,--	€ 513,00
	van € 20.001,-- tot en met € 50.000,--	2,5% van de aanlegkosten
	van € 50.001,-- tot en met € 100.000,--	2,5% van de aanlegkosten
	meer dan € 100.000,--	3% van de aanlegkosten met een maximum van € 3.592,00 per aanvraag

Planologisch strijdig gebruik waarbij tevens sprake is van een bouwactiviteit

4.2.8	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo wordt het tarief als berekend in 4.2.6.1:	
4.2.8.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1º, van de Wabo (binnenplanse afwijking) verhoogd met:	€ 157,00
4.2.8.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2º, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking) verhoogd met:	€ 314,00
4.2.8.3	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3º, van de Wabo (buitenplanse afwijking) verhoogd met:	
	voor bouwkosten tot € 180.000,--	€ 2.996,00
	van € 180.000,-- tot € 1.000.000,--	€ 6.123,00
	van € 1.000.000,-- tot € 2.000.000,--	€ 9.251,00
	van € 2.000.000,-- tot € 4.000.000,--	€ 12.246,00

	meer dan € 4.000.000,--	€ 18.369,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	
4.2.8.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking) verhoogd met:	€ 313,00
4.2.8.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan) verhoogd met:	€ 628,00
4.2.8.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van provinciale regelgeving) verhoogd met:	€ 11.219,00
4.2.8.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van nationale regelgeving) verhoogd met:	€ 11.219,00
4.2.8.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit) verhoogd met:	€ 628,00
4.2.8.9	als er sprake is van artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening om het betreffende bestemmingsplan (partieel) te herzien of van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening om het bestemmingsplan te wijzigen c.q. uit te werken, verhoogd met:	
	voor bouwkosten tot € 1.000.000,--	€ 9.063,00
	van € 1.000.000,-- tot € 2.000.000,--	€ 12.707,00
	meer dan € 2.000.000,--	€ 24.581,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van privaatrechtelijke regelingen zijn verschuldigd.	

Planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit

4.2.9	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en niet tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief:	
4.2.9.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1º, van de Wabo (binnenplanse afwijking)	€ 314,00
	Indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 158,00
4.2.9.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2º, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking)	€ 628,00
	Indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 314,00
4.2.9.3	als er sprake is van indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3º, van de Wabo (buitenplanse afwijking)	€ 11.219,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	

4.2.9.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking)	€ 628,00
4.2.9.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan):	€ 628,00
4.2.9.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving)	€ 628,00
4.2.9.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving)	€ 628,00
4.2.9.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit)	€ 628,00

In gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid

4.2.10	het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag voor omgevingsvergunning die betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder d van de Wabo voor het in gebruik hebben of houden van bouwwerken als bedoeld in artikel 2.2 van het Besluit omgevingsrecht	€ 305,00
	verhoogd met, voor een bouwwerk met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580):	
	tot en met 100 m²	€ 1.014,00
	van 101 m² t/m 500 m²	€ 846,00 plus € 1,65 per m²
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€ 1.130,00 plus € 1,11 per m²
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€ 1.426,00 plus € 0,81 per m²
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€ 2.167,00 plus € 0,44 per m²
	meer dan 2.500 m²	€ 3.183,00 plus € 0,29 per m²

Activiteiten met betrekking tot monumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten

4.2.11.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een beschermd monument als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wabo, of op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wabo met betrekking tot een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2010 aangewezen monument, waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 7 van die gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief:	
4.2.11.1.1	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument	€ 628,00

4.2.11.1.2	voor het herstellen, gebruiken of laten gebruiken van een monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 628,00
4.2.11.1.3	voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden	€ 314,00
4.2.11.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het slopen van een bouwwerk in een beschermd stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder h, van de Wabo, op het slopen van een bouwwerk in een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2010 aangewezen stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder c, van de Wabo, waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 18 van die gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief	€ 628,00

Sloopactiviteiten

4.2.12	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het (deels) slopen van een bouwwerk in gevallen waarin dat in een bestemmingsplan, beheersverordening of voorbereidingsbesluit is bepaald, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder g, van de Wabo bedraagt het tarief	€ 628,00

Aanleggen of veranderen weg

4.2.13	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het aanleggen van een weg of verandering brengen in de wijze van aanleg van een weg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.2, tweede lid, onder a van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, aanhef en eerste lid, onder d, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 90,00

Uitweg/inrit

4.2.14	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het maken, hebben, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder e, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 298,00

Kappen

4.2.15	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het vellen of doen vellen van houtopstand, waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 4.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder g, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 164,00 per boom

Voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg

4.2.16	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op de opslag van roerende zaken in een bepaald gedeelte van de provincie of gemeente waarvoor op grond van artikel 2.1.5.1, vijfde lid van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist bedraagt het tarief:	
4.2.16.1	indien de activiteit bestaat uit het daar opslaan van roerende zaken, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j, van de Wabo	€ 101,00
4.2.16.2	indien de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat daar	€ 101,00

	roerende zaken worden opgeslagen, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder k, van de Wabo	

Alarminstallatie

4.2.17	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het plaatsen van een alarminstallatie waarvoor ingevolge provinciale verordening of artikel 2.4.19. van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2. aanhef en eerste lid, onder f, van de Wabo	€ 224,00

Projecten of handelingen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998

4.2.18.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op handelingen in een beschermd natuurgebied die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis of voor de dieren of planten, als bedoeld in artikel 16, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 bedraagt het tarief	€ 628,00
4.2.18.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het realiseren van projecten of andere handelingen met gevolgen voor habitat en soorten in een door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangewezen gebied als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998	€ 628,00

Handelingen in het kader van flora- en fauna-activiteiten

4.2.19	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2aa, aanhef en onder b, van het Besluit omgevingsrecht (flora- en fauna-activiteit), bedraagt het tarief Onverminderd het bepaalde in de andere onderdelen van dit hoofdstuk indien tevens sprake is van de in die onderdelen bedoelde activiteiten	€ 628,00

Omgevingsvergunning in twee fasen

4.2.20	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning op verzoek in twee fasen plaatsvindt, als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, van de Wabo, bedraagt het tarief	
4.2.20.1	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de eerste fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de eerste fase betrekking heeft	
4.2.20.2	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de tweede fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de tweede fase betrekking heeft	

Beoordeling bodemrapport

4.2.21	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een bodemrapport wordt beoordeeld:	
4.2.21.1	voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport	€ 704,00
4.2.21.2	voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport	€ 704,00

Ontheffing grenswaarde geluidhinder

4.2.22	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien sprake is van een verzoek ontheffing hogere grenswaarde op grond van de Wet Geluidhinder	€ 1.525,00

Ontheffing geluid en trillingen

4.2.23	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien er sprake is van verzoek om ontheffing veroorzaken geluidhinder ingevolge artikel 8.4 Bouwbesluit 2012 of verzoek om ontheffing trillingsterkte ingevolge artikel 8.5 Bouwbesluit 2012:	
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 322,00
	b. geldig voor maximaal één week	€ 454,00
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 685,00
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.232,00

Verklaring van geen bedenkingen

4.2.24	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien een daartoe bij wet of algemene maatregel van bestuur aangewezen bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven voordat de omgevingsvergunning kan worden verleend, als bedoeld in artikel 2.27, eerste lid, van de Wabo	
4.2.24.1	indien de gemeenteraad een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 628,00
4.2.24.2	indien een ander bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 628,00

Vermindering

4.2.25.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning is voorafgegaan door een aanvraag om beoordeling van een conceptaanvraag als bedoeld in artikel 4.2.4.2, waarop de eerstgenoemde aanvraag betrekking heeft, worden de ter zake van de beoordeling van de conceptaanvraag geheven leges in mindering gebracht op de leges voor het in behandeling nemen van de aanvraag om de omgevingsvergunning als bedoeld in de artikelen 4.2.5. en verder, mits de definitieve aanvraag overeenkomt met de beoordeelde conceptaanvraag en binnen 26 weken na de schriftelijke beoordeling wordt ingediend.	
4.2.25.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op vijf of meer activiteiten, bestaat aanspraak op vermindering van leges, met uitzondering van het legesdeel in verband met adviezen of verklaringen van geen bedenkingen als bedoeld in artikel 4.2.24. De vermindering bedraagt 5% van de voor die activiteiten verschuldigde leges	

Intrekking omgevingsvergunning

4.2.26	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.33, tweede lid, onder b, van de Wabo	€ 157,00

Nasporing archief Bouw- en woningtoezicht

4.2.17.1	Voor het doen van een opzoeking of een nasporing in het archief Bouw- en woningtoezicht, per kwartier of een gedeelte daarvan	€ 23,00

Brandbeveiligingsverordening

4.2.28.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:	
4.2.28.1.1	een vergunning voor het in gebruik hebben of houden van inrichtingen als bedoeld in artikel 2, lid 1, van de Brandbeveiligingsverordening met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)	

	tot en met 500 m²	€ 809,00
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€ 987,00
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€ 1.437,00
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€ 2.339,00
	meer dan 2.500 m²	€ 2.787,00
4.2.28.1.2	een vergunning, als bedoeld in artikel 2, lid 1 van de Brandbeveiligingsverordening, voor het in gebruik hebben of houden van een inrichting gedurende een termijn minder dan 30 dagen voor een inrichting bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)	
	tot en met 150 m²	€ 165,00
	van 151 m² t/m 300 m²	€ 202,00
	van 301 m² t/m 500 m²	€ 221,00
	meer dan 500 m²	€ 412,00
	plus voor elke m² boven de 500 m²	€ 0,31

Aanvraag wijziging gebruiksvergunning inrichting

4.2.29.1	een wijziging van de verleende gebruiksvergunning als gevolg van een wijziging in het gebruik van de inrichting of de inrichting zelf als bedoeld in artikel 2 lid 1, sub a, b of c van de Brandbeveiligingsverordening	€ 157,00

HOOFDSTUK DIENSTVERLENING VALLEND ONDER EUROPESE DIENSTENRICHTLIJN

Horeca

4.3.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van:	
	a. een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2 APV in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	b. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Drank- en Horecawet in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	Indien deze vergunning tezamen met de onder a bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.318,00
	indien er sprake is van een tijdelijke initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00
	c. een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2. APV. in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00
	d. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Drank- en Horecawet in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00
	indien deze vergunning tezamen met de onder c bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.198,00
	e. het doorvoeren van een ondergeschikte wijziging in een verleende vergunning	€ 93,00
4.3.1.2	een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.13 APV. (terras)	€ 189,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 96,00
4.3.1.3	een ontheffing als bedoeld in 2.3.1.16 APV. (sluitingsuur)	€ 39,00
4.3.1.4	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.3.1.15.lid 5 APV per jaar	€ 582,00
4.3.1.5	een ontheffing als bedoeld in artikel 35 Drank- en Horecawet	€ 39,00

Organiseren evenementen of markten

4.3.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning voor het organiseren van een evenement als bedoeld in artikel 5.7.1 van de Algemene plaatselijke verordening (evenementenvergunning), indien het betreft:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 10.000 personen	€ 258,00
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 10.000 of meer personen	€ 1.882,00
4.3.2.2	vervallen	
4.3.2.3	een vergunning als bedoeld in artikel 5.2.3 (standplaats) van de APV:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden	€ 217,00
4.3.2.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een vergunning als bedoeld in artikel 2.2.1 APV (per voetbalwedstrijd)	€ 224,00
4.3.2.5	Een vergunning voor het organiseren of houden van wedstrijden, wandel-, fiets-, trim- en ruitertochten in parken, bossen en natuurgebieden ingevolge artikel 4.6.3. van de APV, indien het betreft:	

	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 10.000 personen	€ 258,00
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 10.000 of meer personen	€ 1.882,00

Prostitutiebedrijven

4.3.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van:	
4.3.3.1	een seksinrichting	€ 1.508,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.2	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van een escortebedrijf	€ 1.166,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.3	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van een seksinrichting of escortbedrijf waarvan de huidige vergunning vervalt vanwege de wijziging van de exploitant of beheerder	€ 69,00
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00
4.3.3.4	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV indien dit leidt tot een besluit tot het niet verder in behandeling nemen van de aanvraag	€ 214,00

Marktverordening (nr.1692)

4.3.3.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om:	
4.3.3.5.1	een standplaatsvergunning als bedoeld in artikel 5 van de Marktverordening	€ 102,00
4.3.3.5.2	inschrijving op de wachtlijst als bedoeld in artikel 9 van de Marktverordening	€ 16,00
4.3.3.5.3	verlenging van de inschrijving als bedoeld in onderdeel 4.3.3.5.2	€ 16,00

HOOFDSTUK ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING

Orde, veiligheid en hinder

4.4.1	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.4.1.1	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.1.5.1, derde lid, APV voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg (oneigenlijk gebruik openbare grond)	€ 101,00
4.4.1.2	een ontheffing om vuur te stoken ingevolge artikel 5.5.1 van de APV met	
	a. kerstbomen	€ 77,00
	b. kampvuur	€ 40,00
4.4.1.3	een ontheffing om geluidhinder te veroorzaken ingevolge artikel 4.1.5 van de APV	
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 329,00
	b. geldig voor maximaal één week	€ 465,00
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 699,00
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.259,00

Afvalstoffen

4.4.2	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.4.2.1	een vergunning voor het inzamelen van huishoudelijk afval ingevolge artikel 4.2.2.5 van de APV	€ 224,00
4.4.2.2	een ontheffing voor het op of in de bodem, buiten een daarvoor bestemde verzamelplaats, te plaatsen, te storten, te werpen, uit te gieten, te laten vallen of lopen of te houden van afval, vuilnis of enig ander dergelijke stof ingevolge artikel 4.4.1 van de APV	€ 269,00
4.4.2.3	een ontheffing voor het opslaan van afvalstoffen op een zodanige plaats dat deze vanaf een voor het publiek toegankelijke plaats zichtbaar zijn ingevolge artikel 4.4.7 van de APV	€ 90,00

Overig APV

4.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.5.1.1	een ontheffing om gevelde iepen of delen daarvan voorhanden te hebben, in voorraad te hebben of te vervoeren ingevolge artikel 4.5.8 van de APV	€ 224,00
4.5.1.2	een ontheffing om aangeduide bloemen of planten te plukken dan wel hout te sprokkelen, verwijderen van paddenstoelen of het verzamelen van zaden en vruchten ingevolge artikel 4.6.2 van de APV	€ 224,00
4.5.1.3	een ontheffing voor het uitrijden van meststoffen op zaterdag, zondag en algemeen erkende feestdagen ingevolge artikel 4.7.1a van de APV	€ 224,00
4.5.1.4	een vergunning om een ligplaats met een woonschip in te nemen of te hebben ingevolge artikel 5.3a.4 van de APV	€ 288,00
4.5.1.6	een vergunning om handelsreclame aan te brengen ingevolge artikel 4.7.2 APV	€ 189,00

Overige verklaringen, ontheffingen en vergunningen

4.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van:	
4.6.1.1	het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van instemming met het wijzigen of omzetten van een door de gemeente gegarandeerde hypothecaire geldlening ter financiering van de verwerving van een woning of woonwagen	€ 109,00

4.6.1.2	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening of uitwerking van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening	€ 1.525,00
4.6.1.3	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een projectbesluit zoals bedoeld in artikel 2.12 onder a onder 3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	€ 1.525,00
4.6.1.4	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het uitvoeren van een reconstructie van een weg zoals bedoeld in deze wet	€ 1.525,00
4.6.2	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 in relatie tot de nota Rijden in het voetgangersgebied:	
4.6.2.1	een vaste ontheffing voor een bewoner, permanent geldig	€ 191,00
4.6.2.2	een vaste ontheffing voor een bewoner, die niet beschikt over een eigen parkeerplaats, permanent geldig	€ 94,00
4.6.2.3	een vaste ontheffing voor een bedrijf, geldig voor vijf jaren	€ 478,00
4.6.2.4	een vaste ontheffing voor een bedrijf, gevestigd in het voetgangersgebied, en waarbij het bedrijf niet beschikt over een eigen parkeerplaats, geldig voor vijf jaren	€ 238,00
	voor elk volgend duplicaat vaste ontheffing voor een bedrijf	€ 27,00
4.6.3	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een adreswijziging van een vaste ontheffing gebaseerd op de Nota rijden in het voetgangersgebied	€ 50,00

Wet vervoer gevaarlijke stoffen

4.7.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.7.1.1	een ontheffing om gevaarlijke stoffen buiten de aangewezen wegen of weggedeelten te transporteren, ingevolge artikel 22 Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 582,00
4.7.1.2	een verlenging van een eerder verleende ontheffing	€ 153,00

Wet op de Kansspelen

4.8.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
4.8.1.1	een aanwezigheidsvergunning: Zie Speelautomatenbesluit 2000, artikel 3	

Reglement verkeersregels en verkeerstekens

4.9.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.9.1.1	tot het verkrijgen van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 anders dan de ontheffing als bedoeld in artikel 4.6.2	€ 282,00
	waarbij voor langdurige ontheffingen milieuzone vrachtverkeer geldt dat alleen een aanvraag per kenteken ingediend kan worden	

4.9.1.2	tot het verkrijgen van een dagontheffing milieuzone vrachtverkeer (per kenteken)	€ 36,00
4.9.1.3	tot het verkrijgen van een langdurige ontheffing milieuzone vrachtverkeer marktkooplieden (per kenteken)	€ 36,00
4.9.1.4	een verlenging of wijziging van de onder 4.9.1.1 vermelde ontheffing	€ 93,00

Winkeltijdenwet

4.10.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
4.10.1.1	voor een ontheffing in het kader van de Winkeltijdenwet, het Vrijstellingenbesluit Winkeltijdenwet of de Verordening Winkeltijden Arnhem	€ 77,00

HOOFDSTUK KABELS EN LEIDINGEN ARNHEM

Verordening kabels en leidingen Arnhem

4.11.1	Een vergunning voor het leggen, houden, onderhouden, verleggen of opruimen van kabels en leidingen in de openbare ruimte en in of op kunstwerken, zoals bedoeld in artikel 5 van de Verordening Kabels en Leidingen gemeente Arnhem indien de werkzaamheden betrekking hebben op:	
	Kabels en leidingen, niet zijnde rioolleidingen	€ 272,00
4.11.1.1	Het tarief genoemd in art 4.11.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	
4.11.1.2	Het tarief genoemd in art 4.11.1 en 4.11.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	€ 1,60
4.11.1.3	Het tarief genoemd in art 4.11.1, 4.11.1.1 en 4.11.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter.	€ 0,80

Telecommunicatiewet

4.12.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van instemming omtrent plaats, tijdstip en wijze van uitvoering van werkzaamheden als bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, van de Telecommunicatiewet	€ 272,00
4.12.1.1	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	
4.12.1.2	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 en 4.12.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 1,60
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	
4.12.1.3	Het tarief genoemd in artikel 4.12.1 en 4.12.1.1 en 4.12.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 0,80
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter	

Zaaknummer: 185253

Bijlage 1 behorend bij de ‘ legesverordening 2018 ‘ van 6 november 2017

BASISBEDRAGEN BOUWKOSTEN BIJ NIEUWBOUW EN UITBREIDING VAN BOUWWERKEN EN GEBOUWEN 2018

In geval er sprake is van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen waarin verschillende gebouwtypen of -functies zijn opgenomen, geldt voor de bouwkosten van de nieuwbouw en / of uitbreiding de som van de bouwkostenberekeningen per gebouwtype of –functie op grond van onderstaande eenheden.

1. Fabrieken, op- en overslag, magazijnen, pakhuizen, garages (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Hoogte tot 5,50 m	150	130	110	105	100
Hoogte 5,50 m en hoger	130	120	100	95	90
Open overkappingen (perrons e.d.)	75	70	65	60	50

2. Kantoorgebouwen (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
1 tot en met 3 lagen	375	350	340	330	325
4 tot en met 7 lagen	375	350	325	310	300
Meer dan 7 lagen	375	350	325	310	300

3. Winkels (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Winkelcentrum	275	230	210	200	225
Detailhandel	275	230	210	200	190
Warenhuis	275	230	200	190	175
Showroom hoogte tot 5,50 m	175	160	130	125	110
Showroom hoogte 5,50 m en hoger	150	140	120	110	100
DHZ hal hoogte tot 5,50 m	165	140	120	110	100
DHZ hal hoogte 5,50 m en hoger	140	125	105	100	90

4. Hotels / Motels (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Hotels	450	450	450	420	360
Motels	450	425	400	370	320
Legeringgebouwen	400	375	340	310	270

5. Gymzalen, Sporthallen, stadions, stations (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Gymzaal	360	350	340	330	280
Stadions	360	350	340	330	90
Stations (incl. kiosken e.d.)	360	350	340	270	190
Sporthal	360	350	340	300	260
Kleedgebouw	390	350	310	330	290

6. (Brede)Scholen (nieuwbouw en uitbreidingen)

	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Schoolgebouw eenlaags	420	410	400	340	290
Schoolgebouw tweelaags	400	390	360	300	260
Schoolgebouw drielaags	370	350	340	250	220
Schoolgebouw vierlaags	360	340	330	330	280
Schoolgebouw vijflaags	360	340	320	270	235
Noodlokalen	430	420	420	420	420

7. Restaurants, cafés, bars (nieuwbouw en uitbreidingen)					
	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Bar / café	380	360	340	300	285
Cafetaria	350	335	300	285	280
Restaurant met zalen	350	340	320	300	260
Restaurant zonder zalen	365	340	305	290	285
Wegrestaurant	390	380	380	355	315

8. Woningen plat afgedekt (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Vrijstaand	350
Geschakeld met sprongen t.o.v. voorgevel (> 1 meter)	265
Nagenoeg in rij gebouwd (sprongen t.o.v. voorgevel < 1 meter)	260
Recreatiewoning	270

9. Woningen met kap (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Vrijstaand	350
Geschakeld met sprongen t.o.v. voorgevel (> 1 meter)	300
Nagenoeg in rij gebouwd (sprongen t.o.v. voorgevel < 1 meter)	260
Recreatiewoning	240

10. Flats, appartementen e.d. (nieuwbouw)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Flats / appartementen	315
Serviceflats	330
Urban villa's	370

11. Bijgebouwen (nieuwbouw en uitbreidingen)	
	Basisbedragen per m³ inclusief btw
Garage vrijstaand steen	185
Garage vrijstaand hout	165
Garage aangebouwd steen	135
Garage aangebouwd hout	120
Berging vrijstaand steen	215
Berging vrijstaand hout	190
Berging aangebouwd steen	155
Berging aangebouwd hout	135
Carport vrijstaand	225
Carport aangebouwd	185
Tuinhuis	155

12. Uitbreidingen / verbouwingen aan woningen				
	Basisbedragen per m³ inclusief btw			
	Van 0 tot 25 m³	Van 25 tot 50 m³	Van 50 tot 100 m³	Vanaf 100 m³
Aanbouw woonruimte met plat dak	490	470	445	420
Aanbouw woonruimte met kap	565	540	510	480
Dakopbouw	600	570	540	510

	Basisbedrag per m³ of m´
Serre niet geïsoleerd	350 per m³
Serre geïsoleerd	520 per m³
Erker geïsoleerd	575 per m³
Kelder (uitgraven en onderstromen)	460 per m³
Dakkapel	1500 (per strekkende meter)
Erfafscheiding	100 (per strekkende meter)

13. Bouwwerken in de openbare ruimte (nieuwbouw en uitbreidingen)				
	Basisbedragen per m³ / m² inclusief btw			
	Van 0 tot 100 m³	Vanaf 100 m³	Tot 4 m²	Vanaf 4 m²
Bouwwerk (kiosken, e.d.)	225	200		
Informatieborden (o.a.Billboards)			1000	1500

14. Kunstwerken (nieuwbouw beeldende vormgeving)				
	Basisbedrag per m³ inclusief btw			
	Tot 2 m³	Van 2 tot 5 m³	Van 5 tot 10 m³	Vanaf 10 m³
Kunstwerken	3.500	3000	2500	2000

15. Gezondheidsdiensten (nieuwbouw en uitbreidingen)					
	Basisbedragen per m3 inclusief btw				
	Tot 750 m³	750-1500 m³	1500 - 5000 m³	5000 – 10000 m³	Vanaf 10000 m³
Ziekenhuis	600	600	550	500	450
Gezondheidscentrum	350	340	330	310	270
Praktijkgebouw	375	360	325	310	270
Verzorgingstehuis	350	340	325	310	270
Revalidatiegebouw	350	340	325	310	270

TOELICHTING OP BELASTINGVERORDENINGEN 2018

Inleiding

Deze toelichting bestaat uit twee delen. In het eerste deel worden punten genoemd die betrekking hebben op beleidsmatige wijzigingen of afwijkingen van het beleid. In het tweede deel wordt gedetailleerd per verordening aangegeven welke wijzigingen zijn doorgevoerd ten opzichte van de verordeningen 2017.

BELEID

ALGEMENE PRIJSINDEX
De tarieven voor 2018 worden verhoogd met de algemene prijsindex voor 2017 van 1,6%.

RIJKS- EN GEMEENTETARIEF
Bij enkele tarieven in de legesverordening staat nu vermeld "max. rijkstarief". Deze tarieven dienen nadat ze zijn vastgesteld en landelijk bekendgemaakt nog door de gemeente te worden vastgesteld, voordat de gemeente ze mag heffen (artikel 217 Gemeentewet). De bevoegdheid om tarieven leges vast te stellen mag op grond van artikel 156, lid 1, onder h, Gemeentewet door de Raad worden overgedragen aan het college. De overdracht van deze bevoegheid is nu opgenomen in de legesverordening.

AFWIJKING VAN DE INDEXATIE VOOR HET BEWAREN VAN EEN VOERTUIG
In de parkeerverordening zijn tarieven opgenomen die te maken hebben met het plaatsen van wielklemmen en het bewaren van een voertuig. Net als vorig jaar zijn deze gebaseerd op de werkelijke kosten van de inkoop hiervoor door de gemeente. De tarieven zijn conform de tarieven in de Wegsleepregeling Arnhem 2017 opgenomen. Daarom wijkt de indexatie van dit tarief af van de algemene indexering van 1,6%.

OVERZICHT KOSTENDEKKENDHEID
Het overzicht kostendekkendheid wordt niet als bijlage bij de belasting- en legesverordening opgenomen. Dit overzicht is volgens de voorschriften van het BBV in de paragraaf lokale heffingen opgenomen.

WIJZIGINGEN PER VERORDENING TEN OPZICHTE VAN 2017

Deze toelichting is een aanvulling op de punten die zijn opgenomen in het raadsvoorstel.

1. *AFVALSTOFFENHEFFING*

Het tarief voor afvalstoffenheffing kan niet met de algemene prijsindex van 1,6% stijgen, omdat dan de kostendekkendheid boven de 100% uitkomt. Op grond van de volumestijging (aantal huishoudens) daalt het tarief, waarmee de kostendekkendheid op 100% uitkomt.
De tarieven van paragraaf 2.1 (Afvalbrengstations) blijven ongewijzigd, aangezien de opbrengst die voortvloeit uit de indexatie niet opweegt tegen de kosten die verhoging van de tarieven met zich meebrengt (zoals het aanpassen van de borden met de tarieven die bij de Afvalbrengstations hangen).

2. *VERORDENING ONROERENDE ZAAK , ROERENDE ZAAK EN RIOOLHEFFING*

Per saldo stijgen de lasten met de prijsindex van 1,6%. De tarieven voor de onroerende zaakbelasting, de roerende zaakbelasting en de rioolheffing dalen echter als gevolg van de marktontwikkeling en daarmee gepaard gaande stijging van de WOZ-waarde.

3. *LEGESVERORDENING(TARIEVENTABEL BEHORENDE BIJ DE LEGESVERORDENING)*

Hoofdstuk publieke dienstverlening en burgerlijke stand:
Dienstverlening
In artikel 2.1.1.1 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- Onder a is de tijd '9.00 uur en 9.15 uur' gewijzigd in '13.00 uur en 13.15 uur';
- Onder j zijn de dagen 'dinsdag en woensdag' gewijzigd in 'maandag tot en met donderdag'.

Naturalisatie
Artikel 2.5.1 tot en met 2.5.1.8 komen te vervallen, aangezien de gemeente niet de bevoegdheid heeft tarieven voor naturalisatie vast te stellen. Deze tarieven worden vastgesteld bij besluit van de Minister van Veiligheid en Justitie.

Hoofdstuk Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn
Organiseren evenementen of markten
Artikel 4.3.2.2, vergunningen voor snuffelmarkten op grond van de APV, is vervallen. De snuffelmarkten zijn namelijk uit de APV verwijderd. De snuffelmarkt wordt sindsdien aangeslagen voor het evenemententarief (4.3.2.1).

Hoofdstuk algemene plaatselijke verordening:
Overig APV
Artikel 4.5.1.5 is vervallen, omdat deze vergunningen op grond van de APV niet meer bestaan.

Hoofdstuk kabels en leidingen Arnhem:
Verordening kabels en leidingen Arnhem en Telecommunicatiewet

- Artikel 4.11.1 onder a is vervallen
- Artikel 4.11.1. letter b is verwijderd en voorts is het woord 'overige' verwijderd en is 'niet zijnde rioolleidingen' toegevoegd
- Artikel 4.11.1.1 onder b is de toevoeging ‘sub b’ verwijderd
- Artikel 4.11.1.2 onder b is de toevoeging ‘sub b’ verwijderd
- Artikel 4.12.1 is vervallen. Was dubbelop met artikel 4.5.1.5 en deze vergunningen op grond van de APV bestaan niet meer. Deze vergunningen worden verstrekt op grond van artikel 4.11.1.

De tarieven van de vergunningen op grond van de Verordening kabels en leidingen en op grond van de Telecommunicatiewet (artikelen 4.11.1 en 4.12.1) blijven gelijk. De tarieven per strekkende meter (artikelen 4.11.1.2, 4.11.1.3, 4.12.1.2 en 4.12.1.3) gaan omlaag. Reden hiervoor is dat het aantal verstrekte vergunningen/opgelegde strekkende meters toeneemt, maar de kosten niet toenemen.

4. *MARKTGELDVERORDENING*

De doelstelling is om per 1 januari 2018 de marktgelden via privaatrechtelijke weg te regelen. Het is nu nog niet met zekerheid te zeggen, dat dit ook per 1 januari 2018 gerealiseerd zal zijn. Om die reden wordt de Marktgeldverordening 2018 nog voorgelegd om vastgesteld te worden. Als volgend jaar de marktgelden definitief privaatrechtelijk geregeld zijn, kan de Marktgeldverordening worden ingetrokken.

5. *VERORDENING PARKEREN EN PARKEERBELASTINGEN*

- De tarieven van het overbrengen en bewaren van voertuigen in de legesverordening zijn gelijk aan de tarieven zoals deze zijn vastgesteld in de Wegsleepverordening Arnhem 2017 (vastgesteld 19 december 2016). De tarieven in de legesverordening zijn hierop aangepast;
- De gebiedsgrenzen voor het gebied 26021 zijn aangepast aan de feitelijke situatie;

6. VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN SCHEEPVAARTRECHTEN

Verordening

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

In artikel 1 zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

- de omschrijvingen pleziervaartuig en overliggend pleziervaartuig zijn verwijderd
- de omschrijvingen hospitaalschip, doorvaart en Green Award Certificaat zijn toegevoegd
- de begripsomschrijvingen van haven en overige vaartuigen zijn aangepast

Deze aanpassingen zijn nodig om de begripsomschrijvingen in overeenstemming te brengen met de rest van de tekst van de verordening en de tarieventabel.

Artikel 2 Maatstaf van heffing en belastingtarief

In artikel 2 zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

- De kade wordt verdeeld in verschillende zones met daarvoor apart geldende tarieven zoals opgenomen in de tarieventabel.
- Om de milieutechnische ontwikkelingen in de binnenvaart te stimuleren, maar ook om de stad aantrekkelijk te maken voor schepen die aandacht hebben voor milieutechnische ontwikkelingen, wordt voorgesteld een korting te geven aan gecertificeerde schepen. Het gaat hierbij om schepen met een zgn. Green Award Certificaat. Dat zijn vooral tankers die de Shell aandoen, maar sinds 2017 is ook een certificering voor hotelschepen mogelijk.
  Deze schepen met een Green Award Certificaat krijgen 15% korting op de tarieven voor haven- en kadegeld per keer en bij een abonnement. Deze korting is vergelijkbaar met de kortingen die Green Award-houders in Amsterdam, Nijmegen en Havenbedrijf Twente krijgen. De haven van Nijmegen werkt sinds 1-1-2016 met deze stimuleringskorting. Deze korting wordt gedekt door de andere tarieven iets extra te verhogen.

Zie voor verdere uitleg over de tarieven het kopje 'tarieventabel'.

Artikel 4 Wijze van heffing

De wijze van heffing van haven- en kadegeld, indien per keer berekend, is gewijzigd van 'heffen bij wege van nota of andere schriftuur' in 'op aangifte'. Hiervoor dienen schippers zich via telefoon of computer te melden bij Parkline-Aqua. (Dit is vergelijkbaar met het belparkeren.) Parkline-Aqua verzorgt op grond van mandaat de oplegging en incassering van dit haven- en kadegeld. Dit is reeds in augustus 2017 ingegaan; de verordening wordt hier voor 2018 op aangepast.
In afwijking van het heffen op aangifte kan nog steeds bij nota/schriftuur worden geheven als de havenmeester daar akkoord voor geeft.
Jaarabonnementen en los- en opslaggelden blijven, zoals afgelopen jaren al het geval was, bij wege van nota of andere schriftuur opgelegd en geïncasseerd worden.

Artikel 5 Tijdstip van verschuldigdheid

Dit artikel is aangepast, zodat hierin ook de heffing op aangifte is meegenomen.

Artikel 8 Belastingplicht

De omschrijving van lid 1 is verbeterd, waardoor duidelijker is verwoord dat het gaat om het ononderbroken gebruik maken van de kade tijdens het tijdvak. Wanneer er sprake is van vertrek en daarna opnieuw gebruik van de kade, vangt ook een nieuw tijdvak aan.

Artikel 9 Vrijstellingen

Pleziervaartuigen zijn niet meer opgenomen in de lijst van schepen die een vrijstelling krijgen. Pleziervaartuigen mogen namelijk niet meer aanleggen aan de kade, alleen nog in de jachthaven. Om de veiligheid in het havengebied te verhogen is het gewenst een ontvlechting door te zetten tussen werken, wonen en recreëren. Om deze ontvlechting in te zetten is het wenselijk dat de pleziervaartuigen gebruik gaan maken van de jachthavens of faciliteiten zoals de Schepen Carrousel voor historische schepen aan de Rijnkade. De kades zijn door haar technische uitvoering gevaarlijk voor vaartuigen kleiner dan 25 meter. Dit komt door de afstand tussen de bolders aan de rivierkades en in de haven door de uitvoering van de bolders op bolderpalen.
Dat betekent dat de pleziervaartuigen alleen nog welkom zijn in de jachthaven. Daar betalen ze op privaatrechtelijke grondslag een bedrag voor het liggen.Om die reden is de vrijstelling voor pleziervaartuigen niet meer nodig en is dus komen te vervallen.

Tarieventabel
De opzet van het haven- en kadegeld is overzichtelijker en inzichtelijker gemaakt door het opnemen van een tabel. Voor de verschillende kades geldt nu een apart tarief. De opbouw van de tarieven is als volgt:
Passagiersschepen en overige vaartuigen:

- Waar de grondslag voorheen 10 m^2 was, is deze nu 1 m^2 om preciezer te kunnen rekenen. Om die reden wordt er nu gewerkt met een tarief met 3 cijfers achter de komma (in afwijking van de afrondingssystematiek zoals deze geldt voor de belastingverordeningen), omdat door afronding op 2 cijfers achter de komma de hoogte van het totale op te leggen haven- en kadegeld beduidend hoger wordt.
- Aangezien zowel de passagiersschepen als de overige vaartuigen op grond van m^2 worden belast, is er voor gekozen eenzelfde tarief voor deze schepen te gaan hanteren. Om die reden staat in de tabel onder 1.1.2.1 en 1.1.2.2 per kade hetzelfde tarief.
- De tarieven zijn geïndexeerd met 1,6% ten opzichte van 2017. Vervolgens zijn ze verhoogd met 5% om de Green Award korting van 15% budgetneutraal te kunnen invoeren. De verwachting is dat 1 op de 3 schepen een Green Award Certificaat zal hebben.
- De tarieven voor de Nieuwe Kade zijn ten opzichte van het tarief van de Nieuwe Haven (waar het tarief op bovenstaande berekeningssystematiek is gebaseerd) vervolgens weer met 10% verlaagd. De reden hiervoor is dat ligplaatsen waar walstroom beschikbaar is niet populair zijn bij de hotelschepen en in de loop van 2017 het gebruik van walstroom verplicht zal worden. Men mag dan dus niet meer gebruik maken van de eigen generator. De walstroom is naar verhouding duurder dan het gebruik van een eigen generator gezien de grote hoeveelheid die de schepen afnemen, maar wel schoner. Vandaar dat er een korting wordt toegepast.
- De tarieven voor de Rijnkade zijn ten opzichte van het tarief vande Nieuwe Haven met 10% verhoogd. De reden hiervoor is dat de Rijnkade de beste ligging heeft ten opzichte van het centrum van Arnhem en er geen verplichting van afname van walstroom geldt. Het gebruik van eigen generatoren, die vuile energie leveren, wordt hiermee dus meer belast.

Vrachtschepen:

- waar de grondslag voorheen 10 ton was, is deze nu 1 ton om preciezer te kunnen rekenen. Om die reden wordt er nu gewerkt met een tarief met 3 cijfers achter de komma (in afwijking van de afrondingssystematiek zoals deze geldt voor de belastingverordeningen), omdat door afronding op 2 cijfers achter de komma de hoogte van het totale op te leggen haven- en kadegeld beduidend hoger wordt.
- Ook hier zijn de tarieven voor de Rijnkade hoger dan voor de andere kades, omdat er bij de Rijnkade sprake is van de beste ligging ten opzichte van het centrum van Arnhem.
- Aangezien de vrachtschepen aan de Nieuwe Kade veel minder walstroom afnemen dan passagiersschepen en overige schepen, is het tarief hier niet verlaagd. Dit houdt in dat het tarief voor de Nieuwe Haven en de Nieuwe Kade gelijk is.

Paragraaf 2 van de tarieventabel is vervallen, omdat deze de tarieven bevatte voor het liggen aan de kade door pleziervaartuigen. Deze tarieven zijn niet meer nodig, aangezien de pleziervaartuigen niet meer aan de kade mogen liggen in verband met de veiligheid.

Vergelijkingstabel 2017/2018

Tarieventabel behorend bij de verordening Afvalstoffenheffing 2018

BELASTINGTARIEVEN VOOR DE AFVALSTOFFENHEFFING	2017	2018
1.1 De belasting bedraagt per belastingjaar per perceel:		
a indien dat perceel wordt gebruikt door één persoon:	€ 182,28	€ 180,84
b indien dat perceel wordt gebruikt door meer dan één persoon:	€ 246,00	€ 243,96
2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:		
1 witgoed, bruingoed, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, flesglas, vlakglas schoon, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad	€ 0,00	€ 0,00
2 puin en grond, voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:		
a schoon puin	€ 21,00	€ 21,00
b verontreinigd/vuil puin	€ 63,00	€ 63,00
c grond	€ 63,00	€ 63,00
3 hout-bouw- en sloopafval voor meer dan 1,5 m3, per m3 per keer:	€ 21,00	€ 21,00
4 hout-huishoudelijk voor meer dan 1,5 m3, per m3 per keer:	€ 63,00	€ 63,00
5 bielzen		
a voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 8,50	€ 8,50
b geïmpregneerd hout voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:	€ 63,00	€ 63,00
6 grofvuil (brandbaar) voor meer dan 1,5 m3, per m3 per keer	€ 63,00	€ 63,00
7 isolatiemateriaal voor meer dan 0,5 m3 per zak/doos	€ 1,58	€ 1,58
8 autobanden van personenauto's:		
a zonder velg:	€ 0,00	€ 0,00
b met velg (2 stuks gratis) per stuk	€ 2,10	€ 2,10
c overige banden (vrachtwagen-,traktorbanden e.d.) per stuk	€ 53,00	€ 53,00
9 asbest onbeperkt (meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809) asbest inpakmateriaal per strekkende meter	€ 2,40	€ 2,40
10 vloerbedekking voor meer dan 1,5 m3, per m3 per keer:	€ 21,00	€ 21,00
11 dakbedekking mix voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:	€ 253,00	€ 253,00
12 dakgrind voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:	€ 148,00	€ 148,00
13 gips/gasbeton voor meer dan 0,5 m3, per m3 per keer:	€ 148,00	€ 148,00
2.2 Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:		
1 grofvuil, maximaal 1 m3 per keer:	€ 36,00	€ 36,50
Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per jaar per huishouden gratis aan huis opgehaald.		
2.3 Afval(toegangs)pas		
a eerste verstrekking:	€ 0,00	€ 0,00
b iedere volgende verstrekking als gevolg van verlies of niet-functioneren door oneigenlijk gebruik:	€ 10,30	€ 10,50

Vergelijkingstabel 2017/2018

BELASTINGTARIEVEN LEGES

HOOFDSTUK PUBLIEKE DIENSTVERLENING EN BURGERLIJKE STAND

		2017	2018
Afschriften van openbare stukken			
1.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van:		
1.1.1.1	afschriften van openbare stukken		
	• per pagina A-4 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,10	€ 0,10
	• per pagina A-3 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,20	€ 0,20
	• per pagina A-1 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,15	€ 3,20
	• per pagina A-0 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,90	€ 3,95
	• per pagina A-4 in kleur, enkelzijdig	€ 0,55	€ 0,55
	• per pagina A-3 in kleur, enkelzijdig	€ 1,10	€ 1,10
	• per pagina A-1 in kleur, enkelzijdig	€ 10,30	€ 10,50
	• per pagina A-0 in kleur, enkelzijdig	€ 15,40	€ 15,60
	• andere formaten per pagina	€ 8,50	€ 8,60
	• op een door de gemeente verstrekte USB-stick	€ 9,70	€ 9,90
Documentatie omtrent onroerende zaken			
1.2.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
1.2.1.1	inlichtingen uit een onroerende zakenbestand: voor elke inlichting	€ 9,30	€ 9,50
1.2.1.2	statistische gegevens op speciaal verzoek verzameld: het verschuldigde bedrag als berekend op grond van 1.3.1.1, verhoogd met per inlichting.	€ 0,75	€ 0,75
Overige verklaringen en diensten			
1.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
1.3.1.1	ieder andere gunstige, hieronder begrepen een niet geheel afwijzende, beschikking op een verzoek, voor zover daarvoor niet elders in deze tarieventabel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen	€ 81,00	€ 82,00
1.3.1.2	een door of namens het college van burgemeester en wethouders of de burgemeester af te geven verklaring, voor zover in deze tarieventabel niet anders is bepaald, die ten behoeve of in het bijzonder belang van de daarin genoemde persoon of van de aanvrager wordt opgemaakt	€ 81,00	€ 82,00
1.3.2	Het tarief bedraagt ter zake van het digitaliseren van tekeningen door afdeling Repro	€ 3,80	€ 3,90
1.3.3	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van GEO-informatie		
	• per pagina A3-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 5,90	€ 6,00
	• per pagina A4-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 5,90	€ 6,00

			2017	2018
Dienstverlening				
2.1.1	Het tarief bedraagt:			
2.1.1.1	voor de voltrekking van een huwelijk, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap:			
	a	overeenkomstig artikel 4 wet Rechten Burgerlijke Stand op dinsdag om 13:00 en 13:15 uur, kleine zaal	€ 0,00	€ 0,00
	b	op dinsdag van 9:00 tot 16:00 uur, in het stadhuis, kleine zaal	€ 100,00	€ 100,00
	c	van maandag tot en met vrijdag tijdens reguliere openingstijden van het stadhuis in de Trouwzaal en Scheepenzaal alsmede in buitenlocaties	€ 430,00	€ 437,00
	d	indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis	€ 861,00	€ 875,00
	e	indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis in een aangewezen buitenlocatie	€ 648,00	€ 658,00
	f	indien het een aangewezen buitenlocatie of locatie naar eigen keuze van het bruidspaar betreft, kan naast het tarief van € 437,00 of € 658,00 zoals genoemd in sub c en e een tarief door de betreffende locatie in rekening worden gebracht.		
	g	voor het voltrekken van een huwelijk in een bijzonder huis binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid	€ 290,00	€ 295,00
	h	het volgen van de trouwplechtigheid via de webcam	€ 105,00	€ 107,00
	i	voor de omzetting van het geregistreerd partnerschap in een huwelijk, aan de balie van het stadhuis	€ 100,00	€ 100,00
	j	indien beide personen in het bezit zijn van een GelrePas én tenminste één partner in Arnhem woonachtig is. Deze dienstverlening vindt plaats op dinsdag en woensdag van 9.00 tot 12.00 uur.	€ 0,00	€ 0,00
2.1.1.2	a	voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die nooit eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen en beëdigen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 290,00	€ 295,00
	b	voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die reeds eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van	€ 145,00	€ 147,00
2.1.1.3		voor het op verzoek van het bruidspaar annuleren van een huwelijksvoltrekking, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap, binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid, binnen 3 maanden voor de datum van de huwelijksvoltrekking dan wel de partnerregistratie Indien de leges voor de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie lager zijn dan het voornoemde bedrag, zijn de kosten voor het annuleren van de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie gelijk aan de in rekening gebrachte leges.	€ 137,00	€ 139,00
2.1.1.4		het van gemeentewege ter beschikking stellen van getuigen voor huwelijken of partnerschapsregistratie, per getuige	€ 41,00	€ 42,00

		2017	2018
2.1.1.5	voor het verstrekken van een afschrift uit de Burgerlijke Stand	€ 12,90	€ 13,20
2.1.1.6	voor het verstrekken van een uittreksel uit de Burgerlijke Stand	€ 12,90	€ 13,20
2.1.1.7	voor het verstrekken van een Verklaring Huwelijksbevoegdheid	€ 22,90	€ 23,30
2.1.1.8	voor het verstrekken van een Huwelijksboekje	€ 30,00	€ 30,00
2.1.1.9	voor het verstrekken van een Laisser-Passer	€ 14,10	€ 14,30
2.1.1.10	voor het verstrekken van een Attestatie de Vita (internationaal)	€ 12,90	€ 13,20
Gegevensverstrekking en verklaringen			
2.2.1	Het tarief bedraagt:		
	a voor het verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit de Basisregistratie Personen	€ 11,60	€ 11,80
	b voor het digitaal verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit de Basisregistratie Personen	€ 6,60	€ 6,70
2.2.2	Het tarief bedraagt:		
	a voor het verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 18,80	€ 19,10
	b voor het digitaal verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 13,80	€ 14,00
2.2.3	In afwijking van voorgaande onderdelen bedraagt het tarief ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van gegevens als bedoeld in artikel 17, tweede lid van het Besluit Basisregistratie personen (het zgn. " postkamertarief")	€ 2,27	€ nog niet bekend
2.2.4	Het verstrekken van een verklaring van Nederlanderschap, niet bestemd als reispapier	€ 11,60	€ 11,80
2.2.5	Het legaliseren van handtekeningen, per handtekening	€ 11,60	€ 11,80
2.2.6	Het aanvragen van een verklaring omtrent het gedrag	€ 41,35	€ nog niet bekend
2.2.7	Het verstrekken van een volledig overzicht van alle in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens opgenomen gegevens van één persoon	€ 11,60	€ 11,80
2.2.8	Het verlenen van inzage in een persoonslijst	€ 4,50	€ 4,60
2.2.9	Het verstrekken van een gewaarmerkte kopie	€ 11,60	€ 11,80
2.2.10	Het tarief wordt bij verlening van thuisservice verhoogd met	€ 12,30	€ 12,50
Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart			
2.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
2.3.1.1	een nationaal paspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:		
	a. 18 jaar of ouder is	€ 64,75	€ Nog niet bekend

b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 51,45	€ Nog niet bekend	
2.3.1.2 een Zakenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:			
a. 18 jaar of ouder is	€ 64,75	€ Nog niet bekend	
b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 51,45	€ Nog niet bekend	
2.3.1.3 een faciliteitenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:			
a. 18 jaar of ouder is	€ 64,75	€ Nog niet bekend	
b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 51,4	€ Nog niet bekend	
2.3.1.4 een vluchtelingen- of een vreemdelingenpaspoort	€ 51,45	€ Nog niet bekend	
2.3.1.5 een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag:			
a. 18 jaar of ouder is en nog geen identiteitskaart of paspoort heeft óf de beschikking heeft over enkel een identiteitskaart of paspoort welke reeds verlopen is of binnen een half jaar verloopt; óf de beschikking heeft over zowel een identiteitskaart als een paspoort die beiden verlopen zijn of binnen een half jaar verlopen	€ 28,60	Tarief Rijksdeel (excl.Gem.opslag)	
b. 18 jaar of ouder is	€ 50,65	Nog niet bekend	
c. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en nog geen identiteitskaart of paspoort heeft de beschikking heeft over enkel een identiteitskaart of paspoort welke reeds verlopen is of binnen een half jaar verloopt; óf de beschikking heeft over zowel een identiteitskaart als een paspoort die beiden verlopen zijn of binnen een half jaar verlopen	€ 5,30	€ Tarief Rijksdeel excl. Gem. opslag)	
d. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 28,45	€ nog niet bekend	

Artikel 2.3.1.5 is in de verordening 2018 taalkundig eenvoudiger verwoord en wel als volgt

2.3.1.5 een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag:		
a. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag beschikt over een paspoort dat nog minimaal zes maanden geldig is	*€ Max. rijkstarief*	
b. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag beschikt over een identiteitskaart die nog minimaal zes maanden geldig is	*€ Max. rijkstarief*	
c. 18 jaar of ouder is en op het moment van de aanvraag niet beschikt over een paspoort en/of identiteitskaart als bedoeld onder a. en b.	*€ Tarief rijksdeel excl gem. opslag*	
d. De leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag beschikt over een paspoort dat nog minimaal zes maanden geldig is	*€ Max. rijkstarief*	
e. De leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag beschikt over een identiteitskaart die nog minimaal zes maanden geldig is	*€ Max. rijkstarief*	

	f. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt en op het moment van de aanvraag niet beschikt over een paspoort en/of identiteitskaart als bedoeld onder d. en e.	*€ Tarief rijksdeel excl gem. opslag*	
2.3.2	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in de onderdelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.1.5 genoemde documenten, de in die onderdelen genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 47,55	€ nog niet bekend

Rijbewijs

2.4.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs	€ 38,95	€ 39,65
2.4.2	het tarief genoemd onder 2.4.1 wordt verhoogd indien aan de aanvrager reeds eerder een rijbewijs werd verstrekt, welk rijbewijs bij de aanvraag niet kan worden overgelegd	€ 63,00	€ 63,00
2.4.3	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in het onderdeel 2.4.1 genoemde document, de in dit onderdeel genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 34,10	€ 34,10

Naturalisatie

2.5.1 Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot:

		2017	**2018**
2.5.1.1	Een naturalisatieverzoek voor meerderjarigen (1 persoon)	€ 855,00	vervallen
2.5.1.2	Een naturalisatieverzoek voor meerderjarigen (1 persoon staatloos of houder van een vergunning tot verblijf o.g.v. art. 28 of 33 Vreemdelingenwet)	€ 636,00	vervallen
2.5.1.3	Een naturalisatieverzoek voor meerderjarigen (2 personen zijnde echtpaar of geregistreerd partners)	€1.091,00	vervallen
2.5.1.4	Een naturalisatieverzoek voor meerderjarigen (2 personen zijnde echtpaar of geregistreerd partners, staatloos of houder van een vergunning tot verblijf o.g.v. art. 28 of 33 Vreemdelingenwet)	€ 873,00	vervallen
2.5.1.5	Mede-naturalisatie van een minderjarig kind, per kind	€ 126,00	vervallen
2.5.1.6	Een enkelvoudige optie	€ 182,00	vervallen
2.5.1.7	Een gemeenschappelijke optie	€ 310,00	vervallen
2.5.1.8	Een mede-opterende minderjarige	€ 21,00	vervallen

Deze paragraaf is vervallen, aangezien de gemeente niet de bevoegdheid heeft tarieven voor naturalisatie vast te stellen. Deze tarieven worden vastgesteld bij besluit van de Minister van Veiligheid en Justitie.

Overige diensten

2.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van het op aanvraag doornemen van één of meer kaartverzamelingen of registers voor ieder daaraan besteed uur	€ 42,00	€ 43,00

Onderzoek en statistiek

2.7.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van:		
2.7.1.1	een aanvraag tot het nasporen in door of vanwege de gemeente verzameld statistisch werkmateriaal en statistische gegevens en het in opdracht verrichten van onderzoek, per besteed uur	€ 104,00	€ 106,00

HOOFDSTUK PARKEREN		**2017**	**2018**
Verklaringen, ontheffingen en vergunningen			
3.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
3.1.1.1	het afgeven en wijzigen van (gehandicapten) parkeerkaarten	€ 10,80	€ 11,00
3.1.1.2	een incidentele ontheffing of een wijziging van een permanente ontheffing (op grond van de verordening ontheffingen voetgangersgebied Arnhem)	€ 10,80	€ 11,00
3.1.1.3	een dagontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 10,80	€ 11,00
3.1.1.4	een wijziging van parkeervergunningen	€ 10,80	€ 11,00
3.1.1.5	een duplicaat-parkeervergunning of duplicaat ontheffing	€ 10,80	€ 11,00

HOOFDSTUK 4 HUISVESTING EN WABO

		2017	2018
4.0	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een wijziging tenaamstelling inzake een verleende vergunning	€ 49,00	€ 50,00

Huisvestingswet 2014, Huisvestingsverordening Arnhem 2016 en Leegstandswets

4.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:		
4.1.1.1	tot het verkrijgen van een vergunning tot gehele of gedeeltelijke onttrekking van woonruimte aan de bestemming tot bewoning als bedoeld in artikel 21, onderdeel a, van de Huisvestingswet 2014	€ 622,00	€ 632,00
4.1.1.2	tot het verkrijgen van een vergunning tot samenvoeging van woonruimte met andere woonruimte als bedoeld in artikel 21, onderdeel b, van de Huisvestingswet 2014	€ 92,00	€ 93,00
4.1.1.3	tot het verkrijgen van een vergunning als bedoeld in artikel 21 van de Huisvestingswet 21, voor het verbouwen tot twee of meer woonruimten	€ 622,00	€ 632,00
4.1.1.4	tot het verkrijgen van een vergunning tot omzetting van zelfstandige woonruimte in onzelfstandige woonruimte als bedoeld in artikel 21, onderdeel c, van de Huisvestingswet 2014	€ 92,00	€ 93,00
4.1.1.5	tot het verkrijgen van een noodurgentieverklaring als bedoeld in artikel 10 b, lid 3, van de Huisvestingsverordening Arnhem 2016	€ 55,00	€ 56,00

Leegstandswet

4.1.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:		
4.1.2.1	tot het verkrijgen van een vergunning tot tijdelijke verhuur van leegstaande woonruimte als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Leegstandwet	€ 92,00	€ 93,00
4.1.2.2	tot verlenging van een vergunning tot tijdelijke verhuur van woonruimte als bedoeld in artikel 15, vierde lid, van de Leegstandwet	€ 57,00	€ 58,00

Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning

Begripsomschrijvingen

4.2.1, 4.22, 4.23	Geen tarieven opgenomen in deze paragraaf		

Vooroverleg/beoordeling conceptaanvraag

4.2.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:		

4.2.4.1	om vooroverleg in verband met het verkrijgen van een indicatie of een voorgenomen project in het kader van de Wabo vergunbaar is per overleg	€ 552,00	€ 561,00
4.2.4.2	om beoordeling van een conceptaanvraag om een omgevingsvergunning: van de leges zoals deze bij een daadwerkelijke aanvraag om een omgevingsvergunning voor het project zouden worden vastgesteld	40%	40%
Omgevingsvergunning			
4.2.5	Geen tarieven opgenomen in deze paragraaf		
Bouwactiviteiten			
4.2.6.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief: van de totale vastgestelde bouwkosten (inclusief BTW) met een minimum van	2,04% € 107,00	2,04% € 109,00
Extra welstandstoets			
4.2.6.2	Onverminderd het bepaalde in onderdeel 4.2.6.1 bedraagt het tarief, indien zich tijdens de beoordeling van de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is:	€ 155,00	€ 157,00
Achteraf ingediende aanvraag			
4.2.6.3	Onverminderd het bepaalde in onderdeel 4.2.6.1 bedraagt het tarief, indien de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wordt ingediend na aanvang of gereedkomen van de activiteit: van de op grond van dat onderdeel verschuldigde leges.	10%	10%
Aanlegactiviteiten			
4.2.7	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een aanlegactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo, bedraagt het tarief: indien de aanvraag ziet op het vellen van één of twee bomen	€ 161,00 per boom	€ 164,00 per boom
	Indien de aanvraag ziet op overige aanvragen dan de Kap van één of twee bomen, waarbij de aanlegkosten bedragen: van € 0,- tot en met € 20.000,-	€ 505,00	€ 513,00
	van € 20.001,-- tot en met € 50.000,--	2,5% aanlegkst	2,5% aanlegkst
	van € 50.001,-- tot en met € 100.000,--	2,5% aanlegkst	2,5% aanlegkst
	meer dan € 100.000,--	3% aanlegkst met een maximum	3% aanlegkst met een maximum

		van €3.535,00 per aanvraag	van €3.592,00 per aanvraag
Planologisch strijdig gebruik waarbij tevens sprake is van een bouwactiviteit			
4.2.8	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo wordt het tarief als berekend in 4.2.6.1:		
4.2.8.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1º, van de Wabo (binnenplanse afwijking) verhoogd met:	€ 155,00	€ 157,00
4.2.8.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2º, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking) verhoogd met:	€ 309,00	€ 314,00
4.2.8.3	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3º, van de Wabo (buitenplanse afwijking) verhoogd met:		
	voor bouwkosten tot € 180.000,--	€ 2.949,00	€ 2.996,00
	van € 180.000,-- tot € 1.000.000,--	€ 6.027,00	€ 6.123,00
	van € 1.000.000,-- tot € 2.000.000,--	€ 9.105,00	€ 9.251,00
	van € 2.000.000,-- tot € 4.000.000,--	€12.053,00	€12.246,00
	meer dan € 4.000.000,--	€18.080,00	€18.369,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.		
4.2.8.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking) verhoogd met:	€ 309,00	€ 313,00
4.2.8.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan) verhoogd met:	€ 618,00	€ 628,00
4.2.8.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van provinciale regelgeving) verhoogd met:	€11.042,00	€11.219,00
4.2.8.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo (afwijking van nationale regelgeving)verhoogd met	€11.042,00	€11.219,00
4.2.8.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit) verhoogd met	€ 618,00	€ 628,00

4.2.8.9	als er sprake is van artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening om het betreffende bestemmingsplan (partieel) te herzien of van artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening om het bestemmingsplan te wijzigen c.q. uit te werken, verhoogd met:			
	voor bouwkosten	tot € 1.000.000,--	€ 8.920,00	€ 9.063,00
	van € 1.000.000,--	tot € 2.000.000,--	€12.507,00	€12.707,00
	meer dan	€ 2.000.000,--	€24.194,00	€24.581,00
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van privaatrechtelijke regelingen zijn verschuldigd.			

Planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit

4.2.9	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder c, van de Wabo, en niet tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder a, van de Wabo, bedraagt het tarief:		
4.2.9.1	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 1º, van de Wabo (binnenplanse afwijking)	€ 309,00	€ 314,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 155,00	€ 158,00
4.2.9.2	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 2º, van de Wabo (buitenplanse kleine afwijking):	€ 618,00	€ 628,00
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest tijdelijke horeca'	€ 309,00	€ 314,00
4.2.9.3	als er sprake is van indien artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3º, van de Wabo (buitenplanse afwijking);	€11.042,00	€11.219,00

Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.

4.2.9.4	als er sprake is van artikel 2.12, tweede lid, van de Wabo (tijdelijke afwijking)	€ 618,00	€ 628,00
4.2.9.5	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder b, van de Wabo (afwijking van exploitatieplan):	€ 618,00	€ 628,00
4.2.9.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.1, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van provinciale regelgeving):	€ 618,00	€ 628,00
4.2.9.7	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld krachtens artikel 4.3, derde lid, van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 2.12, eerste lid, onder c, van de Wabo wordt toegepast (afwijking van nationale regelgeving):	€ 618,00	€ 628,00
4.2.9.8	als er sprake is van artikel 2.12, eerste lid, onder d, van de Wabo (afwijking van voorbereidingsbesluit):	€ 618,00	€ 628,00

In gebruik nemen of gebruiken bouwwerken in relatie tot brandveiligheid

4.2.10	het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag voor omgevingsvergunning die betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder d van de Wabo voor het in gebruik hebben of houden van bouwwerken als bedoeld in artikel 2.2 van het Besluit omgevingsrecht verhoogd met, voor een bouwwerk met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580);	€ 300,00	€ 305,00
	tot en met 100 m²	€ 998,00	€ 1014,00
	van 101 m² t/m 500 m²	€ 833,00 + € 1,63 / m²	€ 846,00 + € 1,65 / m²
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€1.112,00 + € 1,09 / m²	€1.130,00 + € 1,11 / m²
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€1.403,00 + € 0,80 / m²	€1.426,00 + € 0,81 / m²
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€2.133,00 + € 0,43 / m²	€2.167,00 + € 0,44 / m²
	meer dan 2.500 m²	€3.133,00 + € 0,29 / m²	€3.183,00 + € 0,29 / m²

Activiteiten met betrekking tot monumenten of beschermde stads- of dorpsgezichten

4.2.11.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit met betrekking tot een beschermd monument als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder f, van de Wabo, of op een activiteit als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder b, van de Wabo met betrekking tot een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2010 aangewezen monument, waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 7 van die gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief:		
4.2.11.1.1	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument	€ 618,00	€ 628,00
4.2.11.1.2	voor het herstellen, gebruiken of laten gebruiken van een monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 618,00	€ 628,00
4.2.11.1.3	voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden	€ 309,00	€ 314,00
4.2.11.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het slopen van een bouwwerk in een beschermd stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder h, van de Wabo, op het slopen van een bouwwerk in een krachtens provinciale verordening of de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2010 aangewezen stads- of dorpsgezicht, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder c, van de Wabo, waarvoor op grond van die provinciale verordening of artikel 18 van die		

	gemeentelijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, bedraagt het tarief	€ 618,00	€ 628,00
Sloopactiviteiten			
4.2.12	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het (deels) slopen van een bouwwerk in gevallen waarin dat in een bestemmingsplan, beheersverordening of voorbereidingsbesluit is bepaald, bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder g, van de Wabo bedraagt het tarief	€ 618,00	€ 628,00
Aanleggen of veranderen weg			
4.2.13	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het aanleggen van een weg of verandering brengen in de wijze van aanleg van een weg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.2, tweede lid, onder a van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, aanhef en eerste lid, onder d, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 89,00	€ 90,00
Uitweg/inrit			
4.2.14	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het maken, hebben, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 2.1.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder e, van de Wabo, bedraagt het tarief	€ 293,00	€ 298,00
Kappen			
4.2.15	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het vellen of doen vellen van houtopstand, waarvoor op grond van een bepaling in een provinciale verordening of artikel 4.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, aanhef en onder g, van de Wabo, bedraagt het tarief:	€ 161,00 per boom	€ 164,00 per boom
Voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg			
4.2.16	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op de opslag van roerende zaken in een bepaald gedeelte van de provincie of gemeente waarvoor op grond van artikel 2.1.5.1, vijfde lid van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist bedraagt het tarief:		
4.2.16.1	indien de activiteit bestaat uit het daar opslaan van onroerende zaken, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder j, van de Wabo	€ 99,00	€ 101,00
4.2.16.2	indien de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat daar roerende zaken worden		

	opgeslagen, bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onder k, van de Wabo	€ 99,00	€ 101,00
Alarminstallatie			
4.2.17	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het plaatsen van een alarminstallatie waarvoor ingevolge provinciale verordening of artikel 2.4.19. van de Algemene plaatselijke verordening een vergunning of ontheffing is vereist, als bedoeld in artikel 2.2. aanhef en eerste lid, onder f, van de Wabo	€ 220,00	€ 224,00
4.2.18.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op handelingen in een beschermd natuurgebied die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, de natuurwetenschappelijke betekenis of voor de dieren of planten, als bedoeld in artikel 16, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 bedraagt het tarief	€ 618,00	€ 628,00
4.2.18.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het realiseren van projecten of andere handelingen met gevolgen voor habitats en soorten in een door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aangewezen gebied als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998	€ 618,00	€ 628,00
Handelingen in het kader van de Flora- en Faunawet			
4.2.19	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een handeling waarvoor op grond van artikel 75, derde lid, van de Flora- en Faunawet ontheffing nodig is, bedraagt het tarief	€ 618,00	€ 628,00
Omgevingsvergunning in twee fasen			
4.2.20	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning op verzoek in twee fasen plaatsvindt, als bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, van de Wabo, bedraagt het tarief		
4.2.20.1	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de eerste fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de eerste fase betrekking heeft		
4.2.20.2	voor het in behandeling nemen van de aanvraag voor een beschikking met betrekking tot de tweede fase: het bedrag dat voortvloeit uit toepassing van de tarieven in dit hoofdstuk voor de activiteiten waarop de aanvraag voor de tweede fase betrekking heeft		
Beoordeling bodemrapport			
4.2.21	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien krachtens wettelijk voorschrift voor de in dat onderdeel bedoelde aanvraag een bodemrapport wordt beoordeeld:		

4.2.21.1	voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport	€ 693,00	€ 704,00
4.2.21.2	voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport	€ 693,00	€ 704,00

Ontheffing grenswaarde geluidhinder

4.2.22	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien sprake is van een verzoek ontheffing hogere grenswaarde op grond van de Wet Geluidhinder	€1.501,00	€1.525,00

Ontheffing geluid en trillingen

4.2.23	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien er sprake is van verzoek om ontheffing veroorzaken geluidhinder ingevolge artikel 8.4 Bouwbesluit 2012 of verzoek om ontheffing trillingsterkte ingevolge artikel 8.5 Bouwbesluit 2012:		
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 317,00	€ 322,00
	b. geldig voor maximaal één week	€ 447,00	€ 454,00
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 674,00	€ 685,00
	d. geldig voor maximaal één jaar	€1.213,00	€1.232,00

Verklaring van geen bedenkingen

4.2.24	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, indien een daartoe bij wet of algemene maatregel van bestuur aangewezen bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven voordat de omgevingsvergunning kan worden verleend, als bedoeld in artikel 2.27, eerste lid, van de Wabo		
4.2.24.1	indien de gemeenteraad een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 618,00	€ 628,00
4.2.24.2	indien een ander bestuursorgaan een verklaring van geen bedenkingen moet afgeven	€ 618,00	€ 628,00

Vermindering

4.2.25.1	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning is voorafgegaan door een aanvraag om beoordeling van een conceptaanvraag als bedoeld in artikel 4.2.4.2., waarop de eerstgenoemde aanvraag betrekking heeft, worden de ter zake van de beoordeling van de conceptaanvraag geheven leges in mindering gebracht op de leges voor het in behandeling nemen van de aanvraag om de omgevingsvergunning als bedoeld in de artikelen 4.2.5. en verder, mits de definitieve aanvraag overeenkomt met de beoordeelde conceptaanvraag en binnen 26 weken na de schriftelijke beoordeling wordt ingediend.		
4.2.25.2	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op vijf of meer activiteiten, bestaat aanspraak op vermindering van leges, met uitzondering van het legesdeel in verband met		

	adviezen of verklaringen van geen bedenkingen als bedoeld in artikel 4.2.23. De vermindering bedraagt van de voor die activiteiten verschuldigde leges	5%	5%
Intrekking omgevingsvergunning			
4.2.26	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.33, tweede lid, onder b, van de Wabo	€ 155,00	€ 157,00
Nasporing archief Bouw- en woningtoezicht			
4.2.27.1	Voor het doen van een opzoeking of een nasporing in het archief Bouw- en woningtoezicht, per kwartier of een gedeelte daarvan	€ 23,00	€ 23,00
Brandbeveiligingsverordening			
4.2.28.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van:		
4.2.28.1.1	een vergunning voor het in gebruik hebben of houden van inrichtingen als bedoeld in artikel 2, lid 1, van de Brandbeveiligingsverordening met een bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)		
	tot en met 500 m²	€ 796,00	€ 809,00
	van 501 m² t/m 1.000 m²	€ 971,00	€ 987,00
	van 1.001 m² t/m 1.500 m²	€1.414,00	€1.437,00
	van 1.501 m² t/m 2.500 m²	€2.302,00	€2.339,00
	meer dan 2.500 m²	€2.743,00	€2.787,00
4.2.28.1.2	een vergunning, als bedoeld in artikel 2, lid 1 van de Brandbeveiligingsverordening, voor het in gebruik hebben of houden van een inrichting gedurende een termijn minder dan 30 dagen voor een inrichting bruto vloeroppervlakte (volgens NEN 2580)		
	tot en met 150 m²	€ 162,00	€ 165,00
	van 151 m² t/m 300 m²	€ 199,00	€ 202,00
	van 301 m² t/m 500 m²	€ 218,00	€ 221,00
	meer dan 500 m²	€ 406,00	€ 412,00
	plus voor elke m² boven de 500 m²	€ 0,31	€ 0,31
Aanvraag wijziging gebruiksvergunning inrichting			
4.2.29.1	een wijziging van de verleende gebruiksvergunning als gevolg van een wijziging in het gebruik van de inrichting of de inrichting zelf als bedoeld in artikel 2 lid 1, sub a, b of c van de Brandbeveiligingsverordening	€ 155,00	€ 157,00

HOOFDSTUK DIENSTVERLENING VALLEND ONDER EUROPESE DIENSTENRICHTLIJN

			2017	2018
Horeca				
4.3.1.1		Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor;		
	a.	een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2 APV. in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.297,00	€ 1.318,00
		indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 649,00	€ 659,00
	b.	een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Drank- en Horecawet in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€1.297,00	€ 1.318,00
		indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 649,00	€ 659,00
		Indien deze vergunning tezamen met de onder a bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.297,00	€ 1.318,00
		indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 649,00	€ 659,00
	c.	een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2. APV. in verband met een overname van een bestaande onderneming	€1.179,00	€1.198,00
	d.	een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Drank- en Horecawet, in verband met een overname van een bestaande onderneming	€1.179,00	€1.198,00
		indien deze vergunning tezamen met de onder c bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€1.179,00	€1.198,00
	e.	het doorvoeren van een ondergeschikte wijziging in een verleende vergunning	€ 92,00	€ 93,00
4.3.1.2		een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.13 APV. (terras)	€ 186,00	€ 189,00
		indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 94,00	€ 96,00
4.3.1.3		een ontheffing als bedoeld in 2.3.1.16 APV. (sluitingsuur) per keer	€ 38,00	€ 39,00
4.3.1.4		een ontheffing als bedoeld in artikel 2.3.1.15.lid 5 APV per jaar	€ 573,00	€ 582,00
4.3.1.5		een ontheffing als bedoeld in artikel 35 Drank- en Horecawet	€ 38,00	€ 39,00
Organiseren evenementen of markten				
4.3.2.1		Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning voor het organiseren van een evenement als bedoeld in artikel 5.7.1 van de Algemene plaatselijke verordening (evenementenvergunning), indien het betreft:		
	a.	voor ideële doeleinden	€ 0,00	€ 0,00
	b.	voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal		

		tot 10.000 personen	€ 254,00	€ 258,00
	c.	voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 10.000 of meer personen	€1.852,00	€1.882,00
4.3.2.2		Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een vergunning voor het organiseren van een snuffelmarkt als bedoeld in artikel 5.2.4. van de Algemene plaatselijke verordening		Artikel vervallen
	a.	voor ideële doeleinden en/of wijk- en buurtgebonden doeleinden	€ 0,00	
	b.	voor commerciële doeleinden waarbij het aantal te plaatsen kramen met een lengte van vier strekkende meter minder bedraagt dan 50 kramen	€ 135,00	
	c.	voor commerciële doeleinden waarbij het aantal te plaatsen kramen met een lengte van vier strekkende meter bij 50 kramen of meer	€ 260,00	
4.3.2.3		een vergunning als bedoeld in artikel 5.2.3 (standplaats) van de APV:		
	a.	voor ideële doeleinden	€ 0,00	€ 0,00
	b.	voor commerciële doeleinden	€ 214,00	€ 217,00
4.3.2.4		Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een vergunning als bedoeld in artikel 2.2.1 APV (per voetbalwedstrijd)	€ 220,00	€ 224,00
4.3.2.5		Een vergunning voor het organiseren of houden van wedstrijden, wandel-, fiets-, trim- en ruitertochten in parken, bossen en natuurgebieden ingevolge artikel 4.6.3. van de APV, indien het betreft:		
	a.	voor ideële doeleinden	€ 0,00	€ 0,00
	b.	voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 10.000 personen	€ 254,00	€ 258,00
	c.	voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 10.000 of meer personen	€1.852,00	€1.882,00
Prostitutiebedrijven				
4.3.3		Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om:een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV. ten behoeve van		
4.3.3.1		een seksinrichting	€1.484,00	€1.508,00
		verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 71,00	€ 72,00
4.3.3.2		een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV ten behoeve van een escortbedrijf	€1.148,00	€1.166,00
		verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 71,00	€ 72,00
4.3.3.3		een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV. ten behoeve van een seksinrichting of escortbedrijf waarvan de huidige vergunning vervalt vanwege de wijziging van de exploitant of beheerder	€ 68,00	€ 69,00

	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 71,00	€ 72,00
4.3.3.4	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de APV indien dit leidt tot een besluit tot het niet verder in behandeling nemen van de aanvraag	€ 211,00	€ 214,00

Marktverordening (nr. 1692)

4.3.3.5	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om:		
4.3.3.5.1	een standplaatsvergunning als bedoeld in artikel 5 van de Marktverordening	€ 100,00	€ 102,00
4.3.3.5.2	inschrijving op de wachtlijst als bedoeld in artikel 9 van de Marktverordening	€ 15,80	€ 16,00
4.3.3.5.3	verlenging van de inschrijving als bedoeld in onderdeel 4.7.1.2	€ 15,80	€ 16,00

HOOFDSTUK ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING

Orde, veiligheid en hinder

4.4.1		Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
4.4.1.1		een ontheffing als bedoeld in artikel 2.1.5.1, derde lid, APV voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg (oneigenlijk gebruik openbare grond).	€ 99,00	€ 101,00
4.4.1.2		een ontheffing om vuur te stoken ingevolge artikel 5.5.1 van de APV met		
	a.	kerstbomen	€ 76,00	€ 77,00
	b.	kampvuur	€ 39,00	€ 40,00
4.4.1.3		een ontheffing om geluidhinder te veroorzaken ingevolge artikel 4.1.5 van de APV		
	a.	geldig voor maximaal één dag	€ 324,00	€ 329,00
	b.	geldig voor maximaal één week	€ 458,00	€ 465,00
	c.	geldig voor maximaal één maand	€ 688,00	€ 699,00
	d.	geldig voor maximaal één jaar	€1.239,00	€1.259,00

Afvalstoffen

4.4.2		Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
4.4.2.1		een vergunning voor het inzamelen van huishoudelijk afval ingevolge artikel 4.2.2.5 van de APV	€ 220,00	€ 224,00
4.4.2.2		een ontheffing voor het op of in de bodem, buiten een daarvoor bestemde verzamelplaats, te plaatsen, te storten, te werpen, uit te gieten, te laten vallen of lopen of te houden van afval, vuilnis of enig ander dergelijke stof ingevolge artikel 4.4.1 van de APV	€ 265,00	€ 269,00
4.4.2.3		een ontheffing voor het opslaan van afvalstoffen op een zodanige plaats dat deze vanaf een voor het publiek toegankelijke plaats zichtbaar zijn ingevolge artikel 4.4.7 van de APV	€ 89,00	€ 90,00

Par. 5 Overig APV

4.5.1		Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van		
4.5.1.1		een ontheffing om gevelde iepen of delen daarvan voorhanden te hebben, in voorraad te hebben of te vervoeren ingevolge artikel 4.5.8 van de APV	€ 220,00	€ 224,00
4.5.1.2		een ontheffing om aangeduide bloemen of planten te plukken dan wel hout te sprokkelen, verwijderen van paddenstoelen of het verzamelen van zaden en vruchten ingevolge artikel 4.6.2 van de APV	€ 220,00	€ 224,00
4.5.1.3		een ontheffing voor het uitrijden van meststoffen op zaterdag, zondag en algemeen erkende feestdagen ingevolge artikel 4.7.1a van de APV	€ 220,00	€ 224,00
4.5.1.4		een vergunning om een ligplaats in te nemen of te hebben ingevolge artikel 5.3a.4 van de APV	€ 283,00	€ 288,00

4.5.1.5	een vergunning voor het aanleggen van een weg, de verharding daarvan op te breken, in een weg te graven of te spitten, aard of breedte van de wegverharding te veranderen of anderszins verandering te brengen in de wijze van aanleg van een weg ingevolge artikel 2.1.5.2, tweede lid, onder b, van de APV indien de werkzaamheden betrekking hebben op		
a.	werkzaamheden genoemd in de artikelen 4.13.1 tot en met 4.13.1.3	€ 0,00	vervallen
b.	overige kabels en leidingen, als basis	€ 121,00	verplaatst
	verhoogd met een bedrag van	€ 3,10	naar 4.11
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter		
4.5.1.6	een vergunning om handelsreclame aan te brengen ingevolge artikel 4.7.2 APV	€ 186,00	€ 189,00
Overige verklaringen, ontheffingen en vergunningen			
4.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van:		
4.6.1.1	het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van instemming met het wijzigen of omzetten van een door de gemeente gegarandeerde hypothecaire geldlening ter financiering van de verwerving van een woning of woonwagen	€ 107,00	€ 109,00
4.6.1.2	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening of uitwerking van een bestemmingsplan zoals bedoeld in artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening	€1.501,00	€1.525,00
4.6.1.3	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het opstellen van een projectbesluit zoals bedoeld in artikel 2.12 onder a onder 3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	€1.501,00	€1.525,00
4.6.1.4	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder bij het uitvoeren van een reconstructie van een weg zoals bedoeld in deze wet	€1.501,00	€1.525,00
4.6.2	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 in relatie tot de nota Rijden in het voetgangersgebied:		
4.6.2.1	een vaste ontheffing voor een bewoner, permanent geldig	€ 188,00	€ 191,00
4.6.2.2	een vaste ontheffing voor een bewoner, die niet beschikt over een eigen parkeerplaats,permanent geldig	€ 93,00	€ 94,00
4.6.2.3	een vaste ontheffing voor een bedrijf, geldig voor drie jaren	€ 470,00	€ 478,00

4.6.2.4	een vaste ontheffing voor een bedrijf, gevestigd in het voetgangersgebied, en waarbij het bedrijf niet beschikt over een eigen parkeerplaats, geldig voor drie jaren	€ 234,00	€ 238,00
	voor elk volgend duplicaat vaste ontheffing voor een bedrijf	€ 27,00	€ 27,00
4.6.3	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een adreswijziging van een vaste ontheffing gebaseerd op de Nota rijden in het voetgangersgebied	€ 49,50	€ 50,00
Wet vervoer gevaarlijke stoffen			
4.7.1	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
4.7.1.1	een ontheffing om gevaarlijke stoffen buiten de aangewezen wegen of weggedeelten te transporteren, ingevolge artikel 22 Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 573,00	€ 582,00
4.7.1.2	een verlenging van een eerder verleende ontheffing	€ 151,00	€ 153,00
Wet op de Kansspelen			
4.8.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
4.8.1.1	een aanwezigheidsvergunning: Zie Speelautomatenbesluit 2000, artikel 3.		
Reglement verkeersregels en verkeerstekens			
4.9.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:		
4.9.1.1	tot het verkrijgen van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 anders dan de ontheffing als bedoeld in artikel 4.6.2 waarbij voor langdurige ontheffingen milieuzone vrachtverkeer geldt dat alleen een aanvraag per kenteken ingediend kan worden.	€ 278,00	€ 282,00
4.9.1.2	tot het verkrijgen van een dagontheffing milieuzone vrachtverkeer (per kenteken)	€ 35,00	€ 36,00
4.9.1.3	tot het verkrijgen van een langdurige ontheffing milieuzone vrachtverkeer marktkooplieden (per kenteken)	€ 35,00	€ 36,00
4.9.1.4	een verlenging of wijziging van de onder 4.11.1 vermelde ontheffing	€ 92,00	€ 93,00
Winkeltijdenwet			
4.10.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:		
4.10.1.1	voor een ontheffing in het kader van de Winkeltijdenwet, het Vrijstellingenbesluit Winkeltijdenwet of de Verordening Winkeltijden Arnhem	€ 76,00	€ 77,00

HOOFDSTUK KABELS EN LEIDINGEN ARNHEM

Verordening kabels en leidingen Arnhem

		2017	2018
4.11.1	Een vergunning voor het leggen, houden, onderhouden, verleggen of opruimen van kabels en leidingen in de openbare ruimte en in of op kunstwerken, zoals bedoeld in artikel 5 van de Verordening Kabels en Leidingen gemeente Arnhem indien de werkzaamheden betrekking hebben op		
	Kabels en leidingen, niet zijnde rioolleidingen	€ 272,00	€ 272,00
4.11.1.1	Het tarief genoemd in art 4.13.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter.	€ 3,50	€ 3,20
4.11.1.2	Het tarief genoemd in art 4.13.1 en 4.13.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter.	€ 1,76	€ 1,60
4.11.1.3	Het tarief genoemd in art 4.13.1 en 4.13.1.1 en 4.13.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter.	€ 0,89	€ 0,80

Telecommunicatiewet

4.12.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van instemming omtrent plaats, tijdstip en wijze van uitvoering van werkzaamheden als bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, van de Telecommunicatiewet	€ 272,00	€ 272,00
4.12.1.1	Het tarief genoemd in art 4.12.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter.	€ 3,50	€ 3,20
4.12.1.2	Het tarief genoemd in art 4.12.1. en 4.12.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter.	€ 1,76	€ 1,60
4.12.1.3	Het tarief genoemd in art 4.12.1 en 4.12.1.1 en 4.12.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter.	€ 0,89	€ 0,80

Vergelijkingstabel 2017/2018

BELASTINGTARIEVEN MARKTGELDEN		2017	2018
A.	Dagtarief		
1.	Voor het gebruik maken van een standplaats per dag of per keer per eenheid in beslag genomen ruimte	€ 3,15	€ 3,20
2.	Voor het innemen van marktterrein met opstallen, met het doel deze te verhuren, per eenheid in beslag genomen ruimte met de geplaatste opstallen	€ 0,06	€ 0,06
3.	Voor het met toestemming van de marktmeester innemen van het marktterrein met een auto nabij de toegewezen marktplaats: per auto, per markt en per dag	€ 10,60	€ 10,80
B.	Abonnementen		
1.	Voor het gebruik van een standplaats per kalenderkwartaal per eenheid in beslag genomen ruimte	€ 30,00	€ 30,50
2.	Voor het innemen van het marktterrein met een auto nabij de toegewezen marktplaats: per auto, per markt en per kalenderjaar:	€152,00	€154,00

Zaaknummer: 185253

Vergelijkingstabel 2017/2018

ONROERENDE-ZAAKBELASTINGEN	2017	2018
Het percentage bedraagt voor:		
- de gebruikersbelasting	0,1891%	0,1844%
- de eigenaren belasting:		
1. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1999%	0,1852%
2. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,5674%	0,5532%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).

Zaaknummer: 185253

Vergelijkingstabel 2017/2018

BELASTINGTARIEVEN PARKEERBELASTING	2017	2018
Het tarief voor het parkeren bij parkeerapparatuur als bedoeld in art 2, onderdeel a, bedraagt per uur:		
• In gebied 26001: Het gebied begrensd door Ooststraat, Eusebiusbuitensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg, Eusebiusbuitensingel, Velperbuitensingel, Velperplein, Jansbuitensingel, Willemsplein, Stationsplein, Stationsplein West, Utrechtsestraat, Utrechtseweg, Vijfzinnenstraat, Bergstraat, Oude Kraan, Roermondsplein, Boterdijk en Rijnkade, inclusief de genoemde straten en/of straatdelen;	€ 2,85	€ 2,90
• In gebied 26021: Het gebied dat begrensd wordt door de Bovenbrugstraat, de Amsterdamseweg tussen de Pels Rijckenstraat en de Brouwerijweg, de Brouwerijweg, de Veluwestraat, de Schilderstraat en de Noordelijke Parallelweg, inclusief de genoemde straten;	€ 2,85	€ 2,90
• In gebied 26031: Het gebied begrensd door Amsterdamseweg tot aan Pels Rijckenstraat, Pels Rijckenstraat, Burgemeestersplein en Zijpendaalseweg, waarbij de Amsterdamseweg en de Zijpendaalseweg deel uitmaken van het gebied en de overige genoemde straten niet;	€ 2,85	€ 2,90
• In gebied 26032: Het gebied begrensd door Amsterdamseweg tussen Pels Rijckenstraat en Burgemeester Weertsstraat, Burgemeester Weertsstraat, Zijpendaalseweg tussen Burgemeester Weertsstraat en Burgemeestersplein, Burgemeestersplein en Pels Rijckenstraat, waarbij de genoemde straten deel uitmaken van het gebied, met uitzondering van de Amsterdamseweg en de Zijpendaalseweg;	€ 2,85	€ 2,90
• In gebied 26033: Zijpendaalseweg tussen Burgemeestersplein en Roëllstraat	€ 2,85	€ 2,90
• In gebied 26041: Het gebied begrensd door de Apeldoornseweg, de spoorlijn Zevenaar-Arnhem, de Zijpendaalseweg tot aan de Sonsbeekweg en de Sonsbeekweg, met inbegrip van de genoemde straten, maar met uitzondering van de Apeldoornseweg.	€ 2,85	€ 2,90
• Buiten de hiervoor genoemde gebieden	€ 1,75	€ 1,75
• dagkaart (uitsluitend verkrijgbaar aan loket Parkeerbedrijf), per dag	€ 15,00	€ 15,20

Het tarief voor het parkeren als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt:

• Voor een camper op een daartoe aangewezen camperplaats die is bestemd voor overnachting aan de Lage Nieuwe Kade tussen 21:00 uur en 9:00 uur	€ 9,00	€ 9,20

Het tarief voor parkeren met parkeervergunning als bedoeld in art 2, onderdeel b, bedraagt:

• Bewonersvergunning per jaar	€ 138,00	€ 141,00
• Bewonersvergunning per half jaar	€ 82,00	€ 83,00
• Bezoekersvergunning per jaar	€ 20,50	€ 21,00
• Bedrijfsvergunning onbeperkt, per jaar	€ 514,00	€ 522,00
• Bedrijfsvergunning onbeperkt, per half jaar	€ 273,00	€ 277,00
• Bedrijfsvergunning ma-vr 07.00-19.00, per jaar	€ 302,00	€ 307,00
• Bedrijfsvergunning ma-vr 07.00-19.00, per half jaar	€ 169,00	€ 172,00
• Marktparkeervergunning 1 dag per week geldig, per jaar	€ 90,00	€ 92,00
• Marktparkeervergunning 2 dagen per week geldig, per jaar	€ 180,00	€ 183,00
• Marktparkeervergunning 3 dagen per week geldig, per jaar	€ 271,00	€ 275,00
• Schippersparkeervergunning, per jaar	€ 302,00	€ 307,00

De kosten als bedoeld in artikel 10 bedragen

• De kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a bedragen	€ 60,00	€ 61,00
• De kosten van het aanbrengen en verwijderen van een wielklem bedragen	€ 71,00	€ 72,00
• De kosten van het overbrengen van het voertuig bedragen		
- voorrijkosten maandag t/m zondag dag en nacht	€ 98,00	€ 104,18
- sleepkosten ma-vrij 08.00-18.00 uur	€ 168,00	€ 180,29
- sleepkosten ma-vrij 18.00-08.00 uur en za, zo en feestdagen	€ 195,00	€ 206,43
• De kosten van bewaren van het voertuig bedragen		
- voor de eerste 24 uur of gedeelte daarvan	€ 27,42	€ 27,42
- voor elke volgende dag of gedeelte daarvan	€ 11,51	€ 11,51

Vergelijkingstabel 2017/2018

RIOOLHEFFING	2017	2018
Het tarief voor het *eigenarendeel* bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf.		
Het percentage bedraagt voor:		
a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen	0,0489%	0,0452%
b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,0597%	0,0571%
Het tarief voor het *gebruikersdeel* bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf.		
Het percentage bedraagt voor:		
a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen	0,0489%	0,0452%
b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,0597%	0,0571%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).

Zaaknummer: 185253

Vergelijkingstabel 2016/2017

ROERENDE-ZAAKBELASTINGEN	2017	2018
Het percentage bedraagt voor:		
- de gebruikersbelasting	0,1891%	0,1844%
- de eigenaren belasting:		
1. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1999%	0,1852%
2. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,5674%	0,5532%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
Het percentage roerende-zaakbelasting is gelijk aan het percentage onroerende-zaakbelasting.

Zaaknummer: 185253

Vergelijkingstabel 2017/2018

BELASTINGTARIEVEN SCHEEPVAARTRECHTEN	2017	2018
		Zie ingevoegde tabel
1.1.2.1 voor overige vaartuigen - voor iedere 10 m^2 in te nemen plaatsruimte:	€ 1,15	
1.1.2.2 voor vrachtschepen die Arnhem aandoen, uitsluitend met de bedoeling een gedeelte van de roerende zaken te lossen of te laden, indien het gewicht van de te lossen of te laden roerende zaken minder bedraagt dan de helft van de tonnage van het vaartuig: - voor iedere 10 m^3 laadvermogen	€ 0,55	
1.1.2.3 voor passagiersschepen: - voor iedere 10 m^2 in te nemen plaatsruimte	€ 1,32	
1.1.2.4 voor alle vrachtschepen uitgezonderd 1.1.2.2 en 1.1.2.5: - per 10 m^3 laadvermogen	€ 1,15	
1.1.2.5 voor vrachtschepen die Arnhem in doorvaart aandoen zonder dat hierbij wordt gelost of geladen: - voor iedere 10 m^3 laadvermogen	€ 0,39	
1.1.4.1 voor passagiersschepen: voor iedere 10 m^2 in te nemen plaatsruimte: - per jaar	€ 60,00	
1.1.4.2 voor alle vrachtschepen: per 10 m^3 laadvermogen: - per jaar	€ 51,00	
1.1.4.3 voor overige vaartuigen: voor iedere 10 m^2 in te nemen plaatsruimte:	€ 51,00	
1.1.4.4 voor jachthavens: voor iedere m^2 te exploiteren gedeelte aan of voor de kade zoals aangegeven op deze verordening behorende tekeningen -per jaar	€ 1,53	€ 1,53
1.1.4.5. voor een langdurig verblijvend vaartuig voor iedere 10 m^2 in te nemen plaatsruimte - per jaar	€ 60,00	
1.2.2 Het haven- en kadegeld bedraagt indien het per keer wordt berekend: voor pleziervaartuigen en overliggende pleziervaartuigen: voor iedere 10 m^2 in te nemen plaatsruimte: - gedurende niet meer dan 7 achtereenvolgende dagen	€ 1,35	
1.2.3.1 voor overliggende pleziervaartuigen: voor iedere 10m^2 in te nemen plaatsruimte: - per jaar	€ 52,00	

Tarief 2018 is per 1 m² en afhankelijk van soort schip, reden van gebruik van de kade, tijdvak en aan welke kade men ligt, zie onderstaande tabel

	Type schip		Plaatsruimte of laadvermogen	Tijdvak (indien per keer berekend)	Tarief per zone			Tijdvak (indien per abonnement berekend)	
					65000	65010	65020		
					Nieuwe Haven	Nieuwe Kade	Rijnkade		
1.1.2.1	Overige vaartuigen		Per 1 m²	Per 7 dagen	€ 0,137	€ 0,123	€ 0,150	Per jaar	€ 6,10
1.1.2.2	Passagiersschip		Per 1 m²	Per 7 dagen	€ 0,137	€ 0,123	€ 0,150	Per jaar	€ 6,10
1.1.2.3	Vrachtschip	- Laden en lossen roerende zaken - Bij gebruik maken van de kade voor reparatie aan het schip	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,123	€ 0,123	€ 0,135	Per jaar	€ 5,20
1.1.2.4	Vrachtschip	Laden en lossen roerende zaken indien gewicht < helft van (maximaal) tonnage van het vaartuig	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,059	€ 0,059	€ 0,065	Per jaar	€ 5,20
1.1.2.5	Vrachtschip	Doorvaart (maximaal 4 dagen)	Per 1 ton	Per 4 dagen	€ 0,042	€ 0,042	€ 0,046	Per jaar	€ 5,20

2.1 Voor het plaatsen op de kade van een met de grond verbonden kraan of van een ander los- of laadwerktuig zoals een mobiele kraan, een laadschop e.d.:
per jaar €152,00 €154,00

2.2 Het hiervoor genoemde bedrag wordt verhoogd met een bedrag berekend over de kade oppervlakte welke door het werktuig bestreken kan worden per m²:
-per jaar € 10,70 € 10,90
-per kwartaal € 3,35 € 3,40
-per maand € 1,53 € 1,55
-per week € 0,50 € 0,51

2.3 Voor ieder ander los- of laadwerktuig:
-per maand €233,00 €237,00
-per week € 69,00 € 70,00
-per dag € 15,10 € 15,30

2.4 Het tarief bedraagt: voor het plaatsen van voorwerpen op de kade - opslaggeld per m²
-per jaar € 10,70 € 10,90
-per kwartaal € 3,30 € 3,40
-per maand € 1,53 € 1,55
-per week € 0,50 € 0,51

Zaaknummer: 185253

Besluit van:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 3 oktober 2017, Bedrijfsvoering, nummer 185253;

Gelet op artikel 229, eerste lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN MARKTGELDEN 2018

Belastbaar feit

Artikel 1
Onder de naam 'marktgeld' wordt een recht geheven ter zake van het genot van door het gemeentebestuur verstrekte diensten, bestaande uit het ter beschikking stellen van een standplaats voor het uitoefenen van de markthandel en daarmee verband houdende handelingen en/of het gebruik van verstrekte hulpmiddelen.

Belastingplicht

Artikel 2
Het recht is verschuldigd door:
1. degene, die tijdens de voor het houden van een markt aangewezen uren, gebruik maakt van een standplaats op de markt;
2. degene, die tijdens de voor het houden van een markt aangewezen uren ruimte op markten inneemt met opstallen, teneinde deze te verhuren.

Maatstaf van heffing en belastingtarief

Artikel 3
1. Het recht voor het gebruik maken van een standplaats wordt berekend per eenheid van één strekkende meter in beslag genomen ruimte.
2. Het recht voor het innemen van ruimte op markten met opstallen wordt berekend per eenheid van één strekkende meter.
3. Een gedeelte van een eenheid wordt voor een gehele gerekend.

Artikel 4
1. Het recht wordt berekend aan de hand van de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.
2. Het recht kan per keer, dan wel bij wijze van abonnement worden voldaan.

Wijze van heffing

Artikel 5
Het recht wordt geheven bij wege van een gedagtekende schriftelijke kennisgeving.

Betalingstermijn

Artikel 6
1. Het recht moet, indien per dag of per keer gebruik gemaakt wordt van een standplaats op een markt, c.q. ruimte op de markt ingenomen wordt met opstallen, voldaan worden op het moment van uitreiking van de kennisgeving.
2. Het recht moet, indien bij wijze van abonnement gebruik gemaakt wordt van de markt, voldaan worden bij aanvang van het kalenderkwartaal waarvoor het abonnement is aangegaan.

Kwijtschelding

Artikel 7
Bij de invordering van het recht wordt geen kwijtschelding als bedoeld in artikel 26 van de Invorderingswet 1990 (Stb. 1990/221) verleend.

Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Artikel 8
Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van de marktgelden.

Inwerkingtreding en citeertitel

Artikel 9
1. De 'Marktgeldverordening 2017' van 7 november 2016 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de derde dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2018.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Marktgeldverordening 2018'.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 185253

TARIEVENTABEL behorend bij de 'Verordening marktgelden 2018' van 6 november 2017

A. Dagtarief

1. Voor het gebruik maken van een standplaats per dag of per keer per eenheid in beslag genomen ruimte	€ 3,20
2. Voor het innemen van marktterrein met opstallen, met het doel deze te verhuren, per eenheid in beslag genomen ruimte met de geplaatste opstallen	€ 0,06
3. Voor het met toestemming van de marktmeester innemen van het marktterrein met een auto nabij de toegewezen marktplaats: per auto, per markt en per dag	€ 10,80

B. Abonnementen

1. Voor het gebruik van een standplaats per kalenderkwartaal per eenheid in beslag genomen ruimte	€ 30,50
2. Voor het innemen van het marktterrein met een auto nabij de toegewezen marktplaats: per auto, per markt en per kalenderjaar:	€154,00

Zaaknummer: 185253

Besluit van:
DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 3 oktober 2017, Bedrijfsvoering, nummer 185253;

Gelet op de art. 147, 149, 216, 217, 219, 225, 234, 235 van de Gemeentewet, het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen en de Regeling gehandicaptenparkeerkaart;

Besluit:

Vast te stellen de

VERORDENING PARKEREN EN PARKEERBELASTINGEN 2018

Afdeling I Definities
Artikel 1. Definities
In deze verordening wordt verstaan onder:
a. adres: een straatnaam en een huisnummer, waarvan het huisnummer aan het object is toegewezen op basis van de 'Verordening naamgeving en nummering (adressen)';
b. autodate: het herhaald en opeenvolgend gezamenlijk gebruik van motorvoertuigen op grond van een overeenkomst tussen een rechtspersoon die is aangesloten bij de Vereniging voor Gedeeld Autogebruik en die bedrijfsmatig motorvoertuigen ter beschikking stelt en deelnemers, zijnde natuurlijke of rechtspersonen;
c. bedrijf: elk in de maatschappij als zelfstandige eenheid optredend organisatorisch verband waarin krachtens arbeidsovereenkomst of krachtens publiekrechtelijke aanstelling arbeid wordt verricht c.q. de zelfstandige die voor de voorziening in het bestaan is aangewezen op arbeid in het eigen bedrijf of zelfstandig beroep, c.q. een niet-commerciële organisatie die hieraan door het college is gelijkgesteld; alles met dien verstande dat bedrijven en beroepen worden beschouwd als één bedrijf en één beroep indien de vestigingadressen dezelfde zijn of het een aaneengesloten bebouwing betreft, dan wel sprake is van een (juridische) constructie waaruit moet worden geconcludeerd dat het in wezen één bedrijf of beroep betreft, tenzij het tegendeel wordt aangetoond;
d. gebied: een aaneengesloten stelsel van straten en/of straatdelen waar hetzelfde parkeerregime van toepassing is
e. centrale computer: computer van het bedrijf c.q. de bedrijven waarmee de gemeente Arnhem een overeenkomst heeft gesloten, bestemd voor de registratie van parkeerbewegingen in het kader van het verlenen van diensten op het gebied van betaald parkeren met gebruik van een telefoon en/of internet;
f. college: het college van burgemeester en wethouders;
g. gehandicaptenvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 onder r van het RVV 1990;
h. houder van een brommobiel: de kentekenhouder of de persoon die middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van de brommobiel;
i. houder van een motorvoertuig: de persoon op wiens naam het kenteken van het motorvoertuig staat ingeschreven in het kentekenregister van de RDW (kentekenhouder) of de persoon die

middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van het motorvoertuig;

j. motorvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 onder z van het RVV 1990;
k. openbare weg: alle voor het openbaar verkeer openstaande wegen, weggedeelten, terreinen of paden met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten;
l. parkeerapparatuur: parkeermeters, centrale computer, parkeerautomaten met inbegrip van verzamelparkeermeters en hetgeen naar maatschappelijke opvatting overigens onder parkeerapparatuur wordt verstaan;
m. parkeermunt: een door de gemeente Arnhem uitgegeven muntstuk dat als betaalmiddel kan worden gebruikt voor parkeertransacties;
n. parkeervergunning: een door het college verleende vergunning, krachtens welke het is toegestaan een motorvoertuig te parkeren op daartoe aangewezen parkeerplaatsen op de openbare weg;
o. parkeren: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 225, tweede lid, van de Gemeentewet;
p. RVV 1990: het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 van 26 juli 1990, Stb. 459;
q. Regeling gehandicaptenparkeerkaart: regels met betrekking tot het toepassen van de gehandicaptenparkeerkaart, zoals gepubliceerd in de Staatscourant 2001, 130 en sedertdien gewijzigd;
r. tarieventabel: de bij deze verordening behorende tabel waarin opgenomen de tarieven voor de verschillende parkeerbelastingen;
s. vergunninghouder: de natuurlijke persoon of rechtspersoon aan wie een vergunning is verleend;
t. vergunninghalfjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 31 augustus van het lopende jaar of start op 1 september en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
u. vergunningjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
v. zelfstandige woning: woning welke een eigen toegang heeft, voorzien is van een keuken, douche en toilet en welke de bewoner kan bewonen zonder daarbij afhankelijk te zijn van wezenlijke voorzieningen buiten die woning, als bedoeld in art. 7:234 van het Burgerlijk Wetboek, danwel een woning waarvan met een notariële akte wordt aangetoond dat sprake is van een zelfstandige woning.

Afdeling II Parkeerbelastingen

Artikel 2. Belastbaar feit

Onder de naam 'parkeerbelastingen' worden de volgende belastingen geheven:

a. een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een krachtens deze verordening door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze;
b. een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze.

Artikel 3. Belastingplicht

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven van degene die het voertuig heeft geparkeerd.
2. Als degene die het voertuig heeft geparkeerd wordt mede aangemerkt:
   a. degene die de belasting voldoet, dan wel te kennen geeft of heeft gegeven de belasting te willen voldoen;
   b. zolang geen voldoening van de belasting genoemd in artikel 2, onderdeel a heeft plaatsgevonden: de houder van het voertuig, met dien verstande dat:

1° indien een voor ten hoogste drie maanden aangegane huurovereenkomst wordt overgelegd waaruit blijkt wie ten tijde van het parkeren ingevolge deze overeenkomst de huurder van het voertuig was, niet de houder maar de huurder wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd;

2° indien blijkt dat een ander in het kentekenregister had moeten staan ingeschreven, die ander wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd.

3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt niet geheven van degene die op de voet van het tweede lid, onderdeel b, is aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd, indien deze aannemelijk maakt dat ten tijde van het parkeren een ander tegen zijn wil van het voertuig heeft gebruik gemaakt en dat hij dit gebruik redelijkerwijs niet heeft kunnen voorkomen.
4. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven van degene die de vergunning heeft aangevraagd.

Artikel 4. Maatstaf van heffing, belastingtarief en belastingtijdvak

De maatstaf van heffing, het belastingtarief en het belastingtijdvak zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.

Artikel 5. Ontstaan van de belastingschuld

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, is verschuldigd bij de aanvang van het parkeren.
2. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, is verschuldigd bij de aanvang van het heffingstijdvak waarover de belasting wordt geheven.

Artikel 6. Wijze van heffing en termijnen van betaling

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven door voldoening op aangifte en moet worden betaald bij de aanvang van het parkeren.
2. Indien het in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt via registratie op een centrale computer, geschiedt de betaling van de belasting in afwijking van het bepaalde in het eerste lid:
    a. uiterlijk 1 maand na het einde van het parkeren; en
    b. overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder van de betreffende dienst.
3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven via een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waartoe ook wordt gerekend een nota of andere schriftuur, en moet worden betaald voorafgaand aan het tijdstip waarop de vergunning wordt verleend.
4. Een naheffingsaanslag moet terstond worden betaald.
5. Voor de toepassing van het eerste lid wordt het in werking stellen van de parkeerapparatuur op de daartoe bestemde wijze en met inachtneming van de door het college van burgemeester en wethouders gestelde voorschriften als voldoening op aangifte aangemerkt.

Artikel 7. Bevoegdheid tot aanwijzing parkeerplaatsen en wijze van betalen

De aanwijzing van de plaats waar, het tijdstip en de wijze waarop tegen betaling van de belasting bedoeld in artikel 2 mag worden geparkeerd, geschiedt in alle gevallen door het college.

Artikel 8. Vrijstelling van parkeerbelasting

Vrijgesteld van parkeerbelasting als bedoeld in artikel 2 van deze verordening zijn:

a. als zodanig herkenbare politievoertuigen;
b. als zodanig herkenbare brandweervoertuigen;
c. als zodanig herkenbare ambulances;
d. als zodanig herkenbare dierenambulances;

e. voertuigen die zijn voorzien van een geldige gehandicaptenparkeerkaart, zoals bedoeld in de ‘Regeling gehandicaptenparkeerkaart’.

Artikel 9. Bevoegdheid tot gebruik wielklem en wegsleepregeling

1. Tot zekerheid van de betaling van een naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, kan aan het voertuig ook een wielklem worden aangebracht, waardoor wordt verhinderd dat het voertuig wordt weggereden.
2. Het college wijst bij openbaar te maken besluit in alle gevallen de terreinen en weggedeelten aan waar de wielklem wordt toegepast.
3. Indien na het aanbrengen van de wielklem 24 uren zijn verstreken, kan het voertuig naar een door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen plaats worden overgebracht en in bewaring worden gesteld.

Artikel 10. Kosten

1. De kosten van de naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, alsmede de kosten voor het aanbrengen en verwijderen van de wielklem, het verslepen en bewaren van het voertuig zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.
2. De in rekening te brengen bedragen voor het aanbrengen en het verwijderen van de wielklem, het verslepen en het bewaren van het voertuig worden bij beschikking vastgesteld.

Artikel 11. Restitutie

1. Indien op verzoek van de vergunninghouder een parkeervergunning wordt ingetrokken, wordt de reeds betaalde parkeerbelasting, als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, van deze verordening, gerestitueerd voor de volle kalendermaanden dat de vergunning nog geldig is op de dag dat deze wordt ingeleverd.
2. Indien bij de vergunning een fysiek vergunningbewijs wordt verstrekt, is het moment dat het vergunningbewijs wordt ingeleverd bepalend voor de berekening van het te restitueren bedrag.

Artikel 12. Kwijtschelding

Bij de invordering van deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 13. Nadere regels door het college van burgermeester en wethouders

Het college kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en invordering van parkeerbelastingen.

Afdeling III Parkeren met een vergunning

Artikel 14. Het verlenen van de vergunning

Het college kan op een schriftelijke aanvraag een parkeervergunning verlenen.

Artikel 15. Nadere regels door het college

Het college kan nadere regels vaststellen met betrekking tot:

a. het maximaal aantal uit te geven parkeervergunningen per vergunninggebied (vergunningplafond);
b. het verlenen, het intrekken en het weigeren van vergunningen;
c. de locatie(s) waar de vergunning geldig is;
d. het gebruik van vergunningen;
e. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;

f. de wijze waarop met de wachtlijst c.q. wachtlijsten worden omgegaan;
g. de geldigheidsduur van een parkeervergunning.

Artikel 16. Gegevens

De vergunning bevat in ieder geval de volgende gegevens:
a. de periode waarvoor de vergunning geldt;
b. de sector waarvoor de vergunning geldt;
c. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;
d. de naam van de vergunninghouder en/of het kenteken of een ander kenmerk van het motorvoertuig waarvoor de vergunning is verleend;
e. de voorschriften en beperkingen die aan de vergunning verbonden zijn.

Artikel 17. Overschrijven en wijzigen van de vergunning

1. De vergunning is persoonlijk.
2. De vergunning is overdraagbaar aan een persoon die woonachtig is in dezelfde zelfstandige woning.
3. De vergunninghouder is verplicht elke wijziging in de omstandigheden die relevant zijn voor het verlenen van een vergunning, onmiddellijk aan het college kenbaar te maken.
4. Wijziging van het voertuig of van het kenteken van het voertuig, van bedrijfsnaam of –adres van vergunninghouder dient onmiddellijk aan het college te worden doorgegeven.

Artikel 18. Volgorde van vergunningverlening en wachtlijst

1. Op de aanvraag van een parkeervergunning wordt in volgorde van ontvangst beschikt.
2. Indien het aantal aanvragen groter is dan het vergunningplafond voor de betreffende parkeersector wordt de aanvraag op een wachtlijst geplaatst.
3. De volgorde waarin de aanvraag op de wachtlijst wordt geplaatst, is de volgorde van ontvangst van de volledige aanvraag.
4. Het college kan besluiten om voor een vergunninggebied per vergunningsoort een aparte wachtlijst bij te houden.
5. De aanvrager wordt van de wachtlijst verwijderd, indien:
   a. de aanvrager daarom verzoekt;
   b. de aanvrager een parkeervergunning wordt verleend in het eigen vergunninggebied;
   c. blijkt dat bij de aanvraag om de vergunning onjuiste of onvolledige gegevens zijn verstrekt en de verstrekking van juiste of volledige gegevens niet tot plaatsing op de wachtlijst zou hebben geleid;
   d. niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden voor de aangevraagde vergunning, gesteld bij of krachtens deze verordening;
   e. wanneer voor het betreffende gebied het stelsel van vergunningen komt te vervallen.

Artikel 19. Diefstal, verlies of vermissing

1. In geval van diefstal, verlies of vermissing van een vergunning op kenteken kan een duplicaatvergunning worden verstrekt.
2. In geval van diefstal, verlies of vermissing van een parkeervergunning op naam kan maximaal 1 x per kalenderjaar een duplicaatvergunning worden verstrekt op kenteken.
3. Alle kosten, verbonden aan de uitgifte van duplicaatvergunningen zijn voor rekening van de vergunninghouder.

Afdeling IV Verbodsbepalingen

Artikel 20.

1. Het is verboden om enig voertuig, niet zijnde een motorvoertuig op 2 of meer wielen of een voertuig op 3 of meer wielen met een kenteken, te plaatsen of te laten staan op een parkeerplaats welke onder een regime van parkeerbelastingen is gebracht.
2. Het is verboden een fiets, een bromfiets of enig ander voorwerp op zodanige wijze tegen of bij parkeerapparatuur te plaatsen of te laten staan, dat daardoor een normaal gebruik daarvan wordt belemmerd of verhinderd.
3. Het is verboden op een parkeerplaats voor uitsluitend vergunninghouders te parkeren als dit in strijd is met de aan de vergunning verbonden voorwaarden.
4. Het is verboden parkeerapparatuur op andere wijze dan voorgeschreven door burgemeester en wethouders, in werking te stellen.
5. Het college kan ontheffing verlenen van het bepaalde in het eerste en derde lid van dit artikel.

Afdeling V Strafbepaling

Artikel 21.

Overtreding van het bepaalde in afdeling IV van deze verordening kan worden bestraft met een geldboete van de tweede categorie.

Afdeling V Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 22. Overgangsbepalingen

1. Aanvragen waarop op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze verordening nog geen beslissing is genomen, worden behandeld met inachtneming van de bepalingen van de Parkeerverordening 2017, tenzij toepassing van deze verordening voor de aanvrager gunstiger is.
2. Parkeervergunningen verleend krachtens de Parkeerverordening 2017, worden geacht te zijn verleend krachtens deze verordening.
3. Bezwaarschriften, ingediend tegen beslissingen krachtens de Parkeerverordening 2017, worden behandeld met inachtneming van de Parkeerverordening 2017, tenzij toepassing van deze verordening voor de bezwaarde gunstiger is.

Artikel 23. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2017' van 7 november 2016 wordt ingetrokken met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de feiten die zich hebben voorgedaan vóór de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de tweede dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van heffing is 1 januari 2018.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Parkeerverordening 2018'.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 185253

Tarieventabel behorend bij 'Verordening Parkeren en Parkeerbelasting 2018' van 6 november 2017

Het tarief voor het parkeren bij parkeerapparatuur als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt per uur:

- In gebied 26001: € 2,90
  Het gebied dat wordt begrensd door Ooststraat, Eusebiusbuitensingel, Airborneplein, Nijmeegseweg, Eusebiusbuitensingel, Velperbuitensingel, Velperplein, Jansbuitensingel, Willemsplein, Stationsplein, Stationsplein West, Utrechtsestraat, Utrechtseweg, Vijfzinnenstraat, Bergstraat, Oude Kraan, Roermondsplein, Boterdijk en de Rijnkade, inclusief de genoemde straten en/of straatdelen.
- In gebied 26021: € 2,90
  Het gebied dat begrensd wordt door de Bovenbrugstraat, de Amsterdamseweg tussen de Pels Rijckenstraat en de Brouwerijweg, de Brouwerijweg, de Veluwestraat, de Schilderstraat en de Noordelijke Parallelweg, inclusief de genoemde straten.
- In gebied 26031: € 2,90
  Het gebied begrensd door de Amsterdamseweg tot aan de Pels Rijckenstraat, de Pels Rijckenstraat, het Burgemeestersplein en de Zijpendaalseweg, waarbij de Amsterdamseweg en de Zijpendaalseweg deel uitmaken van het gebied en de overige genoemde straten niet.
- In gebied 26032: € 2,90
  Het gebied begrensd door de Amsterdamseweg tussen de Pels Rijckenstraat en de Burgemeester Weertsstraat, de Burgemeester Weertsstraat, de Zijpendaalseweg tussen de Burgemeester Weertsstraat en het Burgemeestersplein, het Burgemeestersplein en de Pels Rijckenstraat, waarbij de genoemde straten deel uitmaken van het gebied, met uitzondering van de Amsterdamseweg en de Zijpendaalseweg.
- In gebied 26033: € 2,90
  De Zijpendaalseweg tussen het Burgemeestersplein en de Röellstraat.
- In gebied 26041: € 2,90
  Het gebied begrensd door de Apeldoornseweg, de spoorlijn Zevenaar-Arnhem, de Zijpendaalseweg tot aan de Sonsbeekweg en de Sonsbeekweg, met inbegrip van de genoemde straten, maar met uitzondering van de Apeldoornseweg.
- Buiten de hiervoor genoemde gebieden: € 1,75
- Dagkaart (uitsluitend verkrijgbaar aan loket Parkeerbedrijf), per dag: € 15,20

Het tarief voor het parkeren als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt:

- Voor een camper op een daartoe aangewezen camperplaats die is bestemd voor overnachting aan de Lage Nieuwe Kade tussen 21:00 uur en 9:00 uur: € 9,20

Het tarief voor parkeren met parkeervergunning als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, bedraagt:

• Bewonersvergunning, per jaar:	€ 141,00
• Bewonersvergunning per half jaar:	€ 83,00
• Bezoekersvergunning per jaar:	€ 21,00
• Bedrijfsvergunning onbeperkt, per jaar:	€ 522,00
• Bedrijfsvergunning onbeperkt, per half jaar:	€ 277,00
• Bedrijfsvergunning ma-vr 07.00-19.00, per jaar:	€ 307,00
• Bedrijfsvergunning ma-vr 07.00-19.00, per half jaar:	€ 172,00
• Marktparkeervergunning 1 dag per week geldig, per jaar:	€ 92,00
• Marktparkeervergunning 2 dagen per week geldig, per jaar:	€ 183,00
• Marktparkeervergunning 3 dagen per week geldig, per jaar:	€ 275,00
• Schippersparkeervergunning, per jaar:	€ 307,00

De kosten als bedoeld in artikel 10 bedragen

• De kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a bedragen:	€ 61,00
• De kosten van het aanbrengen en verwijderen van een wielklem bedragen:	€ 72,00
• De kosten van het overbrengen van het voertuig bedragen	
- voorrijkosten maandag t/m zondag dag en nacht:	€ 104,18
- sleepkosten ma-vrij 08.00-18.00 uur:	€ 180,29
- sleepkosten ma-vrij 18.00-08.00 uur en za, zo en feestdagen:	€ 206,43
• De kosten van bewaren van het voertuig bedragen	
- voor de eerste 24 uur of gedeelte daarvan:	€ 27,42
- voor elke volgende dag of gedeelte daarvan:	€ 11,51

Zaaknummer: 185253

Toelichting op de 'Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2018' van 6 november 2017.

De Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2018 vervangt de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2017.

De toepassing van parkeerbelastingen vindt zijn grondslag in de Gemeentewet. Inhoud en bevoegdheden zijn in een aantal artikelen vastgelegd. Het betreft:

- Art 147. Dit artikel bepaalt dat het vaststellen van een verordening een raadsbevoegdheid is, tenzij dat bij wet anders is bepaald.
- Art. 149. In dit artikel is bepaald dat de gemeenteraad de verordeningen kan vaststellen die zij nodig acht.
- Art. 160. Hierin is geregeld dat het college verantwoordelijk is voor privaatrechtelijke handelingen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het vaststellen van het tarief in een parkeergarage van de gemeente, die is voorzien van een slagboom. Indien sprake is van vooraf betalen aan de parkeerautomaat, is er geen sprake van privaatrechtelijk handelen en dient de gemeenteraad de tarieven vast te stellen.
- Art. 219 bepaalt dat gemeentelijke belastingen niet afhankelijk mogen worden gesteld van het inkomen, winst of vermogen.
- Art. 225. Dit artikel is de basis voor het toepassen van parkeerbelasting.
- Art. 234 Het invorderen van de parkeerbelasting is geregeld in dit artikel. Hierin is tevens bepaald dat het college van burgemeester en wethouders bepaalt hoe parkeerapparatuur in werking moet worden gezet. Tevens is bepaald dat als een naheffingsaanslag niet terstond kan worden overhandigd, dat deze aan het voertuig moet worden bevestigd.
- Art. 235. Met dit artikel wordt het toepassen van de wielklem mogelijk gemaakt.

Naast de Gemeentewet is er andere regelgeving die van belang is voor het toepassen van parkeerbelasting. Het betreft:

- Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen. Dit besluit handelt over de mogelijkheid om parkeerapparatuur uitsluitend langs elektronische weg in werking te stellen en bepaalt welke kosten mogen worden toegerekend aan de naheffingsaanslag, wielklem en enkele daarmee samenhangende maatregelen.
- Regeling gehandicaptenparkeerkaart. In deze regeling is vastgelegd wie in aanmerking komen voor de gehandicaptenparkeerkaart, welke toetsing moet worden uitgevoerd en hoe de kaart er uit ziet.

De essentie van de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2018, is het kunnen toepassen van betaald parkeren in de vorm van parkeerbelastingen en het kunnen toepassen van parkeer-vergunningen en, mogelijk in de toekomst, parkeerontheffingen.

De gemeente heft op basis van deze verordening twee soorten belasting:

1. Parkeerbelasting van ‘bezoekers’. Zij betalen parkeergeld op een door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze. Concreet betekent dat deze groep een kaartje koopt bij de parkeermeter, aan de balie van het Parkeerbedrijf of betaalt via GSM-parkeren of een variant daarop.
2. De andere groep is de vergunninghouders; zij betalen vooraf voor een vastgestelde periode.

De gebieden waar beide regimes gelden, kunnen overlappen, maar dat hoeft niet. Zo kunnen er plaatsen worden aangewezen waar een parkeervergunning niet geldig is, maar ook plaatsen die juist

uitsluitend bestemd zijn voor vergunninghouders. Er is sprake van 2 vormen van parkeerbelasting die naast elkaar functioneren. De parkeervergunning is dus geen vorm van vrijstelling.

Hoewel in theorie het parkeerregime per straat kan verschillen en vergunningen per straat kunnen worden verstrekt, blijkt dat in de praktijk niet werkbaar. Anderzijds zijn ook niet alle situaties gelijk en is enige mogelijkheid om te differentiëren in het regime wenselijk. Aaneensluitende straten of straatdelen waar hetzelfde parkeerregime geldt, zijn samengevoegd in een 'gebied'. Voorbeelden van regimes zijn: '*parkeren voor uitsluitend vergunninghouders*', of '*parkeren voor vergunninghouders en bezoekers tegen een hoog tarief*'. Meerdere gebieden kunnen desgewenst worden samengevoegd in een 'Sector'. In dat geval is een parkeervergunning geldig in meerdere gebieden. De nummering van de gebieden is gekoppeld aan de nummering van de gebieden voor het parkeren via aanmelding op een centrale computer (GSM-parkeren en/of bezoekersregeling).

Artikel 217 van de Gemeentewet bepaalt wat moet worden opgenomen in een belastingverordening. De letterlijke tekst luidt: '*Een belastingverordening vermeldt, in de daartoe leidende gevallen, de belastingplichtige, het voorwerp van de belasting, het belastbare feit, de heffingsmaatstaf, het tarief, het tijdstip van ingang van de heffing, het tijdstip van beëindiging van de heffing en hetgeen overigens voor de heffing en de invordering van belang is.'*
Met de artikelen 2 tot en met 6 van deze verordening, wordt aan deze eis gevolg gegeven. Overigens ontbreekt het 'tijdstip van beëindiging van de heffing' in de verordening. Dat volgt uit twee zaken: de aard van de belastingplicht in combinatie met de tijdstippen dat betaald parkeren van kracht is. Men moet betalen als men wil parkeren op momenten dat het moet. Buiten die periode, of als men niet meer parkeert, is men dus ook niet belastingplichtig. Ook indien men een vergunning heeft, is dat het geval. De aanvrager staat het vrij om te kiezen voor een vergunning, waarmee hij kiest voor een soort 'vastrecht' of om te betalen aan de meter, waarmee hij de keuze maakt om alleen te betalen voor de geparkeerde tijd.

In artikel 6 is de mogelijkheid opgenomen om de parkeerbelasting te betalen door in te loggen op een centrale computer. Deze bepaling maakt het mogelijk om GSM-parkeren (en varianten daarop) toe te passen. Bij deze vormen van betalen, meldt men zich bij het begin van de parkering bij zijn provider aan en aan het eind van de parkering weer af. De provider int het geld bij de parkeerder en draagt dit periodiek af aan de gemeente. In tegenstelling tot het parkeren aan de meter, wordt de parkeerbelasting aan het einde van het parkeren gedaan. In de regel ontvangt de parkeerder hiervoor een factuur van zijn aanbieder, waarna betaling plaatsvindt, meestal via automatische incasso of verrekening met een creditcard. Deze inning geschiedt direct of periodiek (wekelijks, tweewekelijks, maandelijks). Het feitelijke moment van betalen is dus variabel. Om praktijk en regelgeving te laten aansluiten, is de betaaltermijn gesteld op ***uiterlijk*** een maand na het beëindigen van het parkeren ***en*** overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder. Het is aan de gemeente om in het contract met de aanbieder te regelen dat de parkeergelden minimaal 1 keer per maand bij de gebruikers worden geïnd. Bovenstaande laat overigens onverlet, dat de belasting is verschuldigd bij aanvang van het parkeren. Met moet immers parkeerbelasting betalen over de gehele periode dat men heeft geparkeerd.
Omdat er meerdere providers actief kunnen zijn kan ook sprake zijn van meerdere centrale computers.

Artikel 7 draagt de bevoegdheid om de plaatsen aan te wijzen waar parkeerbelasting verschuldigd is over aan het college. Hiermee kan het college snel inspelen op wijzigende omstandigheden, zoals het uitbreiden of reduceren van het gereguleerde gebied. Dit is zeker van belang als uitbreiding van het

gefiscaliseerde gebied gefaseerd geschiedt. Zou deze bevoegdheid niet bij het college liggen, dan dient de gemeenteraad bij iedere uitbreiding een apart besluit te nemen. Vanuit het oogpunt van zowel efficiëntie als effectiviteit is dat niet wenselijk.

Binnen een gefiscaliseerde omgeving is het niet mogelijk vrijstellingen te verstrekken, tenzij de gemeente het parkeren door een bepaalde categorie parkeerders niet wil reguleren. In dat geval kan men de totale categorie vrijstelling geven. Voorts is het gelijkheidsbeginsel leidend. In artikel 8 zijn de groepen benoemd die zijn vrijgesteld van de parkeerbelasting.

Met artikel 9 houdt de gemeente de mogelijkheid open om de wielklem toe te passen. Dat deze mogelijkheid er is, betekent niet dat deze ook per definitie moet worden toegepast. Als de gemeente deze gaat toepassen geldt ook hier het gelijkheidbeginsel. Zo is het wel mogelijk om buitenlandse auto's te klemmen en Nederlandse niet, maar niet als dat leidt tot extra kosten voor de eigenaar van de betreffende auto.

Artikel 11, Restitutie, legt de gangbare Arnhemse praktijk vast dat bij het laten intrekken van de vergunning op verzoek van de vergunninghouder deze het betaalde belastingbedrag naar evenredigheid van het aantal nog niet 'genuttigde' kalendermaanden terug krijgt. Dit betekent bijvoorbeeld dat iemand die zijn vergunning op 15 september inlevert, 5/12 van het betaalde vergunningtarief terug krijgt. Hij heeft de maanden oktober tot en met februari niet gebruikt. Dit geldt ook als hij de vergunning zou inleveren op 1 september of 30 september; in beide gevallen krijgt hij 5/12 terug. De berekening vindt plaats over de volle kalendermaanden. Vergunningen met een geldigheidsduur van korter dan 2 maanden komen zodoende nimmer in aanmerking voor restitutie. Als datum van inleveren geldt de datum dat het vergunningbewijs (het deel van de vergunning dat men achter de voorruit moet leggen) wordt ingeleverd. Hiermee wordt voorkomen dat deze onrechtmatig wordt gebruikt.

De bevoegdheid om te bepalen hoe de parkeerbelasting moet worden betaald is via artikel 13 van deze verordening overgedragen aan het college. In het uitwerkingsbesluit werken zij de uitvoering van betaald parkeren nader uit.
De vergunningen die het college kan verstrekken, zijn benoemd in de tarieventabel. Er kunnen geen andere vergunningen verstrekt worden dan die genoemd zijn in de tarieventabel.

Afdeling III van deze verordening gaat over de toepassing van art. 225 lid 1b van de Gemeentewet; "*een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze"*. Feitelijk is de strekking van de parkeerverordening simpel: '*de gemeente geeft parkeervergunningen uit*.' De parkeerverordening stelt de kaders vast voor het verlenen van parkeervergunningen en de eisen die aan de parkeer-vergunningen zijn verbonden. In het uitwerkingsbesluit, dat zijn grondslag vindt in artikel 15 en 16 van deze verordening, legt het college van burgemeester en wethouders vast hoe de verschillende "parkeerproducten" (zoals bewonersvergunning, bezoekersvergunning, etc.) worden verstrekt en mogen worden gebruikt. De gemeenteraad is en blijft verantwoordelijk voor de tariefstelling van deze producten. Deze worden vastgesteld in de bij deze verordening behorende tarieventabel. Daarmee is geborgd dat het college alleen 'producten' kan uitgeven, die door de raad zijn benoemd.

In het eerste lid van art. 225 van de Gemeentewet is bepaald dat er twee soorten parkeerbelastingen zijn. Het betalen aan ‘de meter[1]’ en het parkeren met een parkeervergunning. Fiscale handhaving (het opleggen van een naheffingsaanslag) is alleen mogelijk als betalen ‘aan de meter’ mogelijk is. De noodzaak om onderscheid te maken tussen ‘belanghebbendenplaatsen’ en ‘parkeerapparatuurplaatsen’ ontbreekt daarmee. Ook plaatsen die uitsluitend bedoeld zijn voor vergunninghouders (belanghebbendenplaatsen) kunnen worden vastgelegd in een fiscaal regime. Dit biedt de mogelijkheid om vergunninggebieden te laten bestaan uit een combinatie van ‘belanghebbendenplaatsen’ en plaatsen waar ook ‘aan de meter’ kan worden betaald (parkeerapparatuurplaatsen).

Artikel 15 is een opsomming van de nader door het college te bepalen regels. Het college heeft door het mixen van en variëren met de genoemde elementen de mogelijkheid om:

- Binnen de in de tarieventabel benoemde vergunningtypen, verschillende parkeerproducten te ontwikkelen. Hiermee is de gemeente in staat om, binnen de grenzen van de wet en regelgeving, doelgroepenbeleid te voeren. Denk bijvoorbeeld aan de specifieke vergunningen voor marktkooplieden of voor autodate.
- Snel en adequaat in te spelen op gewijzigde omstandigheden door de geldigheid van de vergunning in tijd of locatie te verruimen of te beperken. Op die wijze kan bijvoorbeeld de omvang van het gebied waar uitsluitend door vergunninghouders kan worden geparkeerd snel worden gewijzigd. Hetzelfde geldt voor het aanpassen van de tijden dat parkeerregulering gewenst is.

Door de parkeervergunning niet overdraagbaar te maken (artikel 17), wordt handel in vergunningen voorkomen. Uitzondering hierop vormt de overdracht van de vergunning aan een ander lid van het huishouden, voor zover die wordt gevoerd in de zelfstandige woning waarop de vergunning is uitgegeven. Deze uitzondering is bedoeld om de boedelverdeling bij echtscheiding of het gebruik van de auto door een nabestaande na overlijden niet nodeloos ingewikkeld te maken. Ook wordt de vergunninghouder verplicht om relevante wijzigingen door te geven, zodat te allen tijde kan worden bezien of de vergunninghouder nog aan de criteria voldoet.

Artikel 19 van deze verordening gaat in op wat er moet gebeuren bij diefstal, verlies of vermissing van vergunningen. Het verstrekken van een duplicaat van een parkeervergunning op kenteken is niet aan voorwaarden gebonden. Deze vergunning kan immers maar voor één auto worden gebruikt. Omdat parkeervergunningen op naam wel eenvoudig kunnen worden misbruikt, wordt per vergunningjaar maximaal 1 keer een duplicaat verstrekt. Door een vergunning “kwijt” te raken wordt het anders mogelijk om meerdere auto’s voor de prijs van één te laten parkeren. Door de in dit artikel genoemde beperkingen moet het op deze wijze frauderen met vergunningen worden beperkt.

Artikel 20 regelt de verbodsbepalingen. Door de hier gebruikte formulering is het behalve auto’s ook toegestaan dat allerhande brommobielen, quads en gehandicaptenvoertuigen van deze parkeerplaatsen gebruik maken. Voorwaarde is dat deze voertuigen zijn voorzien van een kenteken. Uiteraard geldt ook voor hen de betalingsverplichting. Het parkeren van motorfietsen blijft ook mogelijk op fiscale plaatsen, het parkeren van brommers, bromscooters etc. echter niet.

---

[1] ‘aan de meter’ is formeel: *een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een bij de belastingverordening dan wel krachtens de belastingverordening in de daarin aangewezen gevallen door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze*

Zaaknummer: 185253

Toelichting bij de tarieventabel behorend bij de 'Verordening parkeren en parkeerbelastingen 2018' van 6 november 2017.

Voor de tarieven worden twee verschillende soorten gebieden onderscheiden. Gebieden met het tarief dat even hoog is als in het centrum, en de overige gebieden waar een tarief van € 1,75 per uur toepassing is.

Met betrekking tot de vergunningen wordt voorzien in de volgende soorten:

- Bewonersvergunning: een vergunning die aan een bewoner van een zelfstandige woning kan worden verstrekt;
- Bedrijfsvergunning met onbeperkte geldigheidsduur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en 24 uur per dag en 7 dagen per week geldig is;
- Bedrijfsvergunning maandag tot en met vrijdag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en geldig is van maandag tot en met vrijdag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur;
- Marktparkeervergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan marktkooplieden om hun voertuigen te parkeren als zij op de markt staan (1, 2 of 3 dagen per week);
- Schippersparkeervergunning: een parkeervergunning die kan worden verstrekt aan een schipper van de beroepsvaart en geldig is voor de periode dat zijn schip een ligplaats heeft ingenomen in Arnhem;
- Bezoekersvergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bewoner ten behoeve van het parkeren van zijn bezoek;
- Dagkaart: een vergunning die kan worden verstrekt aan de aanvrager en waarmee een kalenderdag kan worden geparkeerd op alle gefiscaliseerde parkeerplaatsen in geheel Arnhem. De dagkaart is uitsluitend verkrijgbaar aan het loket van het parkeerbedrijf.

Enkele kosten als bedoeld in artikel 10 komen op een andere manier tot stand:

- De kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a worden bepaalt door het ministerie;
- De kosten van het overbrengen en het bewaren van voertuigen zijn gelijk aan de tarieven zoals deze zijn vastgesteld in de Wegsleepverordening Arnhem 2017 (vastgesteld 19 december 2016; 2016.11-00674, 2016.0.059.415).

Zaaknummer: 185253

Besluit van:

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 3 oktober 2017, Bedrijfsvoering, zaaknummer 185253 ;

Gelet op artikel 229, eerste lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN SCHEEPVAARTRECHTEN 2018

HOOFDSTUK I ALGEMENE BEPALINGEN

Begripsomschrijvingen

Artikel 1
In deze verordening wordt verstaan onder:

1. **kade:**
   de rechter Rijnoever, met uitzondering van het voormalig Rijksveer Malburgen (kadastraal bekend als gemeente Arnhem, sectie D, nr. 4934 en 4648), beginnende bij de Boterdijk daar waar de damwand begint ter hoogte van kilometerraai 884.105 en eindigende bij de haven, alsmede de wal van de haven. De kade bestaat uit de Nieuwe Haven, de Rijnkade en de Nieuwe Kade en uitsluitend bedrijfsmatig in gebruik zijnde schepen mogen aan de kade liggen;

2. **haven:**
   de haven van Malburgen (Nieuwe Haven) zoals op de bij deze verordening behorende tekening is aangegeven;

3. **vaartuig:**
   een drijvend lichaam dat wegens zijn drijfvermogen wordt gebruikt dan wel bestemd of geschikt is voor het vervoer te water van personen of goederen of voor het dragen of vervoeren van al dan niet met het drijvende lichaam één geheel uitmakende voorwerpen, met inbegrip van een houtvlot, een watervliegtuig, een draagvleugelboot, een luchtkussenvoertuig, een drijvende boorinstallatie, een baggermolen, een drijvende kraan, een elevator, een ponton en elk drijvend werktuig, drijvend voorwerp of drijvende inrichting;

4. **passagiersschip:**
   een vaartuig dat middel van vervoer is of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het bedrijfsmatig vervoer van personen;

5. **vrachtschip:**
   een vaartuig dat geheel of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het vervoer van goederen;

6. **langdurig verblijvend vaartuig:**
   een vaartuig dat langer dan een aaneengesloten periode van zes maanden een ligplaats inneemt en waarvoor een schriftelijke ontheffing op grond van artikel 2.1 van de verordening op het gebruik van de haven en kade is verleend door het college van burgemeester en wethouders;

7. **hospitaalschip:**
   een schip uitsluitend bestemd en gebruikt voor het verlenen van medische hulp, daaronder begrepen het vervoer van gehandicapten, zieken en gewonden;

8. **overige vaartuigen:**

alle vaartuigen die niet onder de categorieën 4 tot en met 7, als bedoeld in dit artikel vallen;

9. **havenmeester:**
   de als zodanig van gemeentewege aangewezen ambtenaar aan wie het toezicht op de haven en de kade is opgedragen en zijn plaatsvervanger;

10. **meetbrief:**
    een door een daartoe bevoegde instantie uitgegeven en in Nederland geldig document betreffende de tonnenmaat en het laadvermogen van een vaartuig;

11. **laadvermogen:**
    het in kubieke meters uitgedrukte verschil tussen de zoetwaterverplaatsing van het vaartuig bij de grootst toegelaten diepgang en die van het ledige vaartuig;

12. **plaatsruimte:**
    de oppervlakte van een vaartuig, berekend door de grootste lengtemaat van het vaartuig te vermenigvuldigen met de grootste breedtemaat, uitgedrukt in vierkante meters;

13. **termijn:**
    een in de tabel genoemd tijdvak waarin het gebruik van de haven en/ of kade plaatsvindt:
    a. dag : een etmaal;
    b. week : een kalenderweek;
    c. maand : een kalendermaand;
    d. kwartaal : een kalenderkwartaal;
    e. jaar : een kalenderjaar;

14. **jachthaven:**
    haven waar pleziervaartuigen aan steigers of kade mogen aanleggen;

15. **gebruik maken van de kade:**
    - het rechtstreeks meren aan de kade van een vaartuig of
    - het zonder directe verbinding meren van een vaartuig voor de kade of
    - het door middel van een ander drijvend voorwerp aan de kade meren van een vaartuig of
    - het aantal te exploiteren vierkante meters aan of voor de kade indien het een jachthaven betreft;

16. **gezagvoerder:**
    degene, die op het vaartuig het gezag uitoefent en verantwoordelijk is voor de naleving van de geldende reglementen of degene die deze vervangt dan wel als zodanig optreedt; voor het geval noch de gezagvoerder, noch diens plaatsvervanger aanwezig is, wordt de eigenaar of gebruiker van het vaartuig aangemerkt als gezagvoerder. Voor jachthavens wordt de exploitant van de jachthaven als gezagvoerder aangemerkt;

17. **Green Award Certificaat**:
    een certificaat dat door de Stichting Green Award wordt uitgereikt. Vaartuigen met een Green Award Certificaat hebben tijdens een inspectie aangetoond dat zij voldoen aan bovenwettelijke eisen op het gebied van milieu, veiligheid en kwaliteit.

18. **doorvaart:**
    Het vrachtschip of overig vaartuig verblijft in de haven of aan de kade uitsluitend om te overnachten met een maximum van 4 dagen.

Maatstaf van heffing en belastingtarief

Artikel 2

1 Voor de berekening van het haven- en/of kadegeld gelden als grondslagen:
   a. het laadvermogen van het vaartuig in tonnage;
   b. de plaatsruimte van het vaartuig;
   c. de locatie (zone) waar het vaartuig ligging neemt;
      zone 65000: Nieuwe Haven
      zone 65010: Nieuwe Kade

zone 65020: Rijnkade
d. het aantal te exploiteren vierkante meters van een jachthaven.

2 Voor het berekenen van het los- en opslaggeld geldt als grondslag de plaatsing van een object danwel het aantal vierkante meters oppervlakte.
3 In de tarieventabel is aangegeven welke grondslag van toepassing is.
4 Bij gebreke van een geldige meetbrief of bij weigering deze te tonen wordt het laadvermogen ambtshalve geschat en is de belasting naar de uitkomst van die schatting verschuldigd.
5 Voor de toepassing van de tarieven wordt op het haven- en kadegeld voor vaartuigen die in het bezit zijn van een Green Award Certificaat, een korting van 15% toegepast.
6 Om in aanmerking te komen voor een korting als bedoeld in lid 5 moet bij binnenkomst in de haven worden aangegeven of het vaartuig over een Green Award Certificaat beschikt.

Artikel 3
1. Het haven- en/of kadegeld en het los- en opslaggeld worden geheven naar de maatstaven en tarieven die zijn opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de rechten wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemd tijdvak, eenheid of afmeting voor een geheel gerekend.

Wijze van heffing

Artikel 4
1. Het haven- en/of kadegeld dat per keer berekend wordt, wordt geheven door voldoening op aangifte.
2. Aangifte geschiedt door bij aanvang van het gebruik maken van de kade digitaal in te loggen bij een bedrijf waarmee de gemeente Arnhem een contract heeft afgesloten voor deze dienst.
3. In afwijking van het in lid 1 genoemde, kan met toestemming van de havenmeester het haven- en kadegeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.
4. Het los- en opslaggeld en de abonnementen voor haven- en/of kadegeld en los- en opslaggeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.

Tijdstip van verschuldigdheid

Artikel 5
1. De rechten moeten worden voldaan op het moment van aanbieding van de nota of de andere schriftuur.
2. Indien de nota of de andere schriftuur wordt toegezonden, dient het verschuldigde te worden betaald binnen 14 dagen na dagtekening van de nota of de andere schriftuur.
3. Bij voldoening op aangifte dient het verschuldigde te worden betaald binnen 14 dagen na opgave van het verschuldigde bedrag.

Kwijtschelding

Artikel 6
Bij de invordering van de rechten wordt geen kwijtschelding verleend.

HOOFDSTUK II HAVEN- EN KADEGELD / LOS- EN OPSLAGGELD

Aard van de heffing / belastbaar feit

Artikel 7
1 Onder de naam haven- en kadegeld wordt een recht geheven wegens het gebruik maken van de haven en/ of kade overeenkomstig de bestemming daarvan en/of het genot van door of vanwege de gemeente verstrekte diensten.
2 Onder gebruik maken wordt mede verstaan het niet-onmiddellijk doch door middel van een ander drijvend voorwerp in de haven of aan de kade aanmeren van een vaartuig.
3 Onder de naam los- en opslaggeld wordt voor het hebben van voorwerpen op of boven de kade een recht geheven.

Belastingplicht

Artikel 8

1 Het haven- en/ of kadegeld wordt geheven van de gezagvoerder van het vaartuig- indien het recht per keer wordt berekend - over het tijdvak van ononderbroken gebruik van de kade. Bij hernieuwd gebruik van de kade vangt een nieuw tijdvak aan.
2 De berekening van het recht geschiedt ter keuze van de belastingplichtige per keer of per jaar.
3 De belastingplichtige is verplicht, zodra hij met een vaartuig ligplaats neemt, daarvan onverwijld kennis te geven aan de havenmeester.
4 Het los- en opslaggeld wordt geheven van degene die één of meer voorwerpen heeft op of boven de kade, danwel van degene ten behoeve van wie die voorwerpen op of boven de kade worden aangetroffen.

Vrijstellingen

Artikel 9

Geen haven- en/ of kadegeld wordt geheven voor het gebruik maken van de haven en/of kade ten behoeve van:

1. rijksvaartuigen, uitsluitend bestemd voor de openbare dienst;
2. gemeentevaartuigen;
3. hospitaalschepen;
4. vaartuigen, waarvan de schippers ten genoegen van de havenmeester aantonen dat zij wegens ernstige familieomstandigheden of om redenen van overmacht van de haven en/of kade gebruik moeten maken, mits er niet geladen en/of gelost wordt;
5. vrachtschepen, die aanleggen tot het doen van inkopen van levensmiddelen, mits dit niet langer duurt dan drie uur en er gedurende die tijd niet geladen en/of gelost wordt;
6. vrachtschepen die voorafgaand gereserveerd hebben en op zaterdag na 12.00 uur aankomen en op maandag vóór 10.00 uur vertrekken zonder te hebben geladen en/of gelost;
7. vaartuigen die door ijsgang hun reis niet kunnen vervolgen, mits er niet wordt geladen en/of gelost. De ijsgang wordt gerekend aan te vangen met de dag waarop van rijkswege de boeien worden weggenomen en op te houden met de dag waarop de boeien worden herplaatst;

HOOFSTUK III NADERE REGELS

Nadere regels door het college van burgemeester en wethouders

Artikel 10

Het college van burgemeester en wethouders kan nadere regels geven met betrekking tot de heffing en de invordering van het haven- en/of kadegeld alsmede het los- en opslaggeld.

HOOFSTUK IV SLOTBEPALINGEN

Inwerkingtreding en citeertitel

Artikel 11

1. De 'Verordening scheepvaartrechten 2017' van 7 november 2016 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking op de derde dag na die van de bekendmaking.
3. Datum van ingang van de heffing is 1 januari 2018.
4. Deze verordening kan worden aangehaald als ‘Verordening scheepvaartrechten 2018’.

De griffier, De voorzitter,

TARIEVENTABEL behorend bij de 'Verordening scheepvaartrechten 2018'

RUBRIEK 1 Haven- en kadegeld

1.1.1. De in de tabel onder 1.1.2 en in 1.2.1 vermelde tarieven zijn exclusief BTW

1.1.2. Het haven- en kadegeld bedraagt:

	Type schip		Plaatsruimte of laadvermogen	Tijdvak (indien per keer berekend)	Tarief per zone			Tijdvak (indien per abonnement berekend)	
					65000	65010	65020		
					Nieuwe Haven	Nieuwe Kade	Rijnkade		
1.1.2.1	Overige vaartuigen		Per 1 m^2	Per 7 dagen	€ 0,141	€ 0,127	€ 0,155	Per jaar	€ 6,10
1.1.2.2	Passagiersschip		Per 1 m^2	Per 7 dagen	€ 0,141	€ 0,127	€ 0,155	Per jaar	€ 6,10
1.1.2.3	Vrachtschip	- Laden en lossen roerende zaken - Bij gebruik maken van de kade voor reparatie aan het schip	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,123	€ 0,123	€ 0,135	Per jaar	€ 5,20
1.1.2.4	Vrachtschip	Laden en lossen roerende zaken indien gewicht < helft van (maximaal) tonnage van het vaartuig	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,059	€ 0,059	€ 0,065	Per jaar	€ 5,20
1.1.2.5	Vrachtschip	Doorvaart (maximaal 4 dagen)	Per 1 ton	Per 4 dagen	€ 0,042	€ 0,042	€ 0,046	Per jaar	€ 5,20

1.2.1 Het haven- en kadegeld bedraagt voor jachthavens voor iedere m^2 te exploiteren gedeelte aan of voor de kade
per jaar € 1,55

RUBRIEK 2 Los- en opslaggeld

De in deze paragraaf vermelde tarieven zijn exclusief BTW

2 Het tarief bedraagt:

2.1 Voor het plaatsen op de kade van een met de grond verbonden kraan of van een ander los- of laadwerktuig zoals een mobiele kraan, een laadschop e.d.:
per jaar € 154,00

2.2 Het hiervoor genoemde bedrag wordt verhoogd met een bedrag berekend over de kade oppervlakte welke door het werktuig bestreken kan worden per m^2:
-per jaar € 10,90
-per kwartaal € 3,40
-per maand € 1,55
-per week € 0,51

2.2.1 De verhoging als bedoeld in 2.2 is niet verschuldigd indien voor de hier bedoelde oppervlakte los- en opslaggeld als gemeld in deze rubriek van de tarieventabel is voldaan voor de duur van een kalenderjaar.

2.3 Voor ieder ander los- of laadwerktuig:

-per maand	€ 237,00
-per week	€ 70,00
-per dag	€ 15,30

2.4 Het tarief bedraagt: voor het plaatsen van voorwerpen op de kade - opslaggeld per m^2

-per jaar	€ 10,90
-per kwartaal	€ 3,35
-per maand	€ 1,55
-per week	€ 0,51

Sacrum

Eusebiuskerk

Waag

Rijnhal

Verordening Scheepsvaartrechten 2018

Legenda

- Kade
- Haven

N

0 200 800 m

Cluster Interne Ondersteuning
Afdeling Administratie
d.d. 14-06-2017

GEMEENTE Arnhem

R:\Appdata\Geodata\Projecten\Scheepsvaartrechten

BEHANDELRESULTAAT

MENINGSVORMEND
23 oktober 2017

GEMEENTE Arnhem

MEERJARENPROGRAMMABEGROTING 2018-2021

Zaaknummer:	
Portefeuillehouders:	M. Leisink, I. van Burgsteden, G. Ritsema, G. Elfrink, R. König, A. Marcouch.

Resultaat van bespreking:

Inspreken
Het inspreken heeft reeds plaatsgevonden op 2 oktober.

Meningsvormende behandeling MJPB 2018-2012
Bij de plenaire meningsvormende behandeling van de MJPB 2018-2012 zijn in de raadskamer bij de desbetreffende thema's de volgende afspraken gemaakt:

Afspraken
Mobiliteit:
- Wethouder Ritsema zegt toe uit te zoeken, of er meer gemeenten zijn die meebetalen aan een landelijk (taxi)keurmerk en met zijn antwoord naar de raad te komen vóór de besluitvormende vergadering van 6 november.

- Wethouder Ritsema zegt toe uit te zoeken, wat het college gedaan heeft om de bezuiniging op de bedrijfsvoering van het parkeerbedrijf te realiseren en met zijn antwoord naar de raad te komen vóór de besluitvormende vergadering van 6 november.

Sport:
- Wethouder Elfrink zegt toe inzichtelijk te maken hoe hij de structurele bezuiniging van € 150.000 op de (sport)velden denkt te realiseren en deze informatie voor 6 november beschikbaar te stellen aan de raad.

Toezeggingen
Circulaire economie:
- Wethouder König zegt toe in de Economic Board (het onderzoeken van) de mogelijkheden van (nieuwe) werkgelegenheid a.g.v. de circulaire economie aan de orde te stellen.

Evacuatieherdenking:
- Wethouder Elfrink zegt toe de komende evacuatieherdenking op een beter niveau (o.a. qua geluidsinstallatie) te laten plaatsvinden.

- Wethouder Elfrink zegt (mede namens de burgemeester) toe in gesprek met de samenwerkingspartners te bezien hoe de verbetering van de Evacuatieherdenking vorm te geven. Als hierbij blijkt dat er structureel geld bij moet dan komt het college hiervoor met een voorstel naar de raad.

Living Statues Festival:
- Wethouder Elfrink zegt toe de raad, in december, te informeren over de uitkomsten van zijn (evaluatie)gesprek in november met het bestuur van het Living Statues Festival.

BEHANDELRESULTAAT

MENINGSVORMEND
23 oktober 2017

GEMEENTE Arnhem

Concept-moties en concept-amendementen in bundel
De fracties van GroenLinks, VVD, PvdA, ChristenUnie, Arnhem Centraal en Partij voor de Dieren hebben reeds concept-moties en concept-amendementen aangeleverd bij de griffie. Deze zijn gebundeld en geplaatst in Ibabs bij de stukken van de MJPB van 23 oktober.

Aankondiging moties en/of amendementen
Naast de in de bundel geplaatste concept-moties en concept-amendementen, heeft tijdens de meningsvorming,
- de fractie van Verenigd Arnhem, heeft een motie aangekondigd over het tegen gaan van voortijdig schooluitval, met steun van D66 en SP.
- de fractie van de VVD overweegt, een motie over armoedeval in te dienen.
- de fractie van de D66 overweegt amendementen in te dienen over duurzaamheid en opkopen van schulden van jongeren met dekking vanuit een revolverend fonds.

De voorzitter heeft gemeld dat moties en amendementen die niet in de bundel zaten, niet meer behandeld zullen worden op voortzettende meningsvormende behandeling van de MJPB 2018-2021, voorzien op 30 oktober.

Conclusie
De voorzitter van de raadskamer concludeert dat de MJPB 2018-2021 niet door kan naar de besluitvormende vergadering. De vergadering is geëindigd met de reactie van portefeuillehouder Elfrink op de concept-moties en concept-amendementen, rondom het thema: 'Sociale Zaken'. De overige leden is nog niet de mogelijkheid geboden om, op de aangekondigde concept-moties en concept-amendementen rondom het thema: "Sociale Zaken", hun reactie te geven, dit omwille van de tijd.
De voortzetting van de meningsvorming zal plaatsvinden op 30 oktober, zoals afgesproken in de procedurecommissie. De volgende thema's staan nog open: afronding Sociale Zaken, Duurzaamheid, Wijken en Overige onderwerpen

De raadsadviseur,
K. Vons

De voorzitter,
H. de Vroome

Zaaknummer:

Vaststellen Belastingverordeningen 2018

Voor de gemeenteraadsvergadering d.d.:	6 november 2017
Zaaknummer:	185253
Portefeuillehouder:	M. Leisink

Raadskameradvies:

Aan de gemeenteraad, 31 oktober 2017

Insprekers
Er zijn geen insprekers geweest op dit onderwerp.

Toezeggingen
Er zijn geen toezeggingen gedaan door de wethouder.

Aangekondigde moties/ amendementen
Er zijn geen moties en of amendementen aangekondigd.
Conclusie
De voorzitter concludeert dat de raadskamer van mening is dat het raadsvoorstel meningsvormend is afgerond en dat het voorstel doorgeleid kan worden naar de besluitvormende raadsvergadering. De belastingverordeningen 2018 'lopen mee' in het proces van besluitvorming van de MJPB 2018-2021 op maandag 6 november a.s.

De griffier, De voorzitter,

J.G.M. Kersten H.E. de Vroome